

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

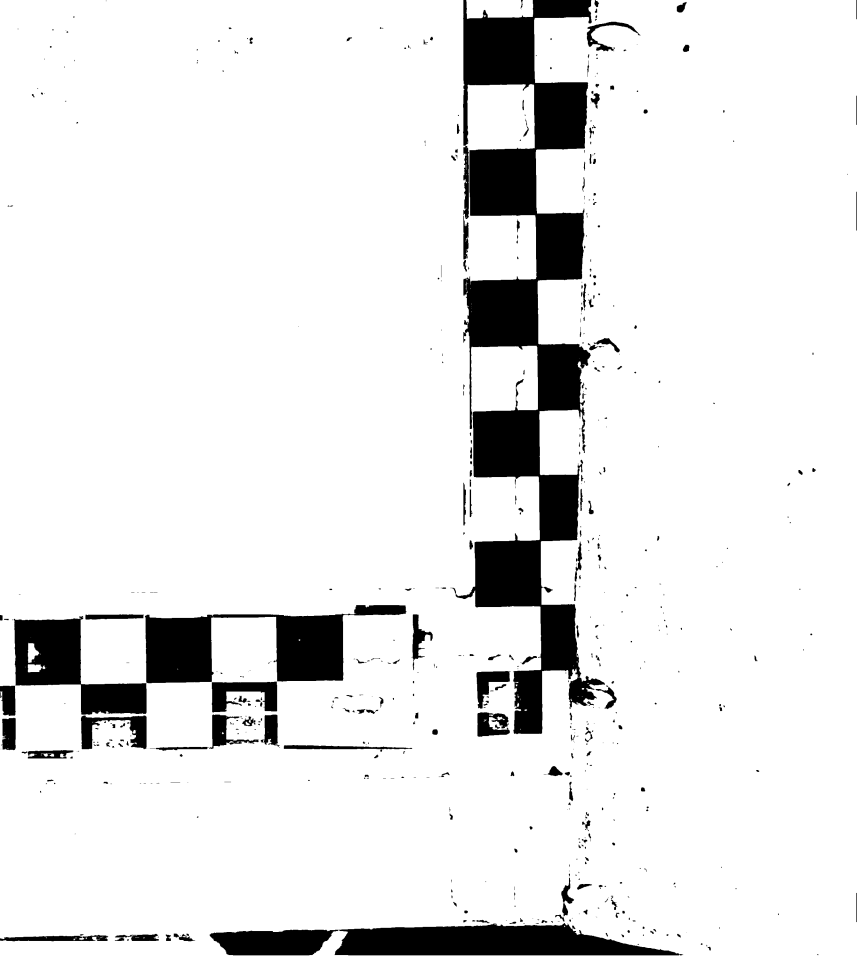
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

24-11-61
14-V-61

EC
31567

Lvis — et Haion

HERODOTI

HALICARNASSEI

HISTORIOGRAPHI LI

BRI VIII. MVSARVM

NOMINIBVS IN-
SCRIPTI.

PER

Laurent. Vallam interpretati: castigati uero
ac locupletati a Conrado Heresbachio ad
fidem uetusti exemplaris Græci.

*aut floridum
non sperper
mission*

EIVSDEM

De genere uitæ; Homeri Libellus, eodem
Heresbachio interprete.

R. 189926

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,

1542

HERODOTI VITA

E' SVIDA.

Herodotus historicus ex Halicarnasso claris
 ortus parentibus, nempe patre Lyxo, ma-
 tre Dryone, fratrem etiam habebat Theo-
 dorum. Relegatus in Samum a Lygdame
 Halicarnasscorum tyranno, ibi et Ionicam linguam di-
 dicit, scripsitque ea lingua libros historiarum nouem, ex-
 orsus a Cyro et Candaule Lydorum rege. Postea reuer-
 sus Halicarnassum, ubi exorsum se popularibus suis uidis-
 set, ultro Thuriū concessit Italiæ oppidum, iam tum A-
 theniensium coloniam, ubi reliquum uitæ finiuit: sepul-
 tus in foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradāt eundem
 in Pella obiisse. Claruit anno ab urbe condita trecentesi-
 mo, ut scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit
 Thurijs historiarum libros condidisse, quas
 musarum nominibus inscripserit. Ipse a-
 libi scribit Homerum et Hesiodum
 quadringentis non amplius an-
 nis ante se claruisse. Scri-
 psit et Homeri ui-
 tam, ut testatur
 idem Sui-
 das
 in βιβλ. δ' α' σ'.

AMPLI

HERODOTI

HALICARNASSEI

HISTORIAE PAREN

TIS LIBER I. QVI

INSCRIBI-

TVR

CLIO

HERODOTI Halicarnassci hi-
storiae explicatio hæc est, ut neq;
ea, quæ gesta sunt, ex rebus huma-
nis obli-terentur ex æuo, neq; ingō-
tia & admirāda opera, uel à Græ-
cis edita, uel à Barbaris, gloria
fraudetur, cū alia, tum uerò qua
de re isti inter se belligerauerūt. Persarum eximij memo-
rant diffensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari
quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum proficiscentes,
& hanc incolentes regionem, quam nunc quoq; incolūt, 3
longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciē-
disq; Aegyptiarum, & Assyriarum mercium uecturis, in 4
alias plagas, præcipueq; Argos traiecerunt. Argos ete-
nim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis, quæ nūc
Græcia nominatur, antecellebat. Huc appulsos Phœni-
ces mercimonia exposuisse, & quinto sexto ue quā ap-
pulissent die, cūctis serè diuēditis, fœminas ad mare uenif-
se cū alias multas, tū uerò regis filiā, cui nomē esset idem,
quod Græci tradūt, Io filiā Inachi. Dumq; hæ fœminæ
4 5 puppi

puppi nautis assistentes ea mercarentur, quæ cuiusque auiditas maxime ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, et ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis, Phœnices in Aegyptum uela fecisse. Huc itaque in modum Io in Aegyptum abiisse memorat Persæ, non quemadmodum Græci: et hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non tradunt, nec tenent, Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam. Fuerunt autem hi Cretes, illisque par pari repensum. Verum postea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse: longa ueti nautæ in oram Colchidis, et ad Phasim fluium, cum cetera transsegissent, quorum gratia uenerat, asportarunt illinc filiam regis Medeam. Ad quam reposcendum, pœnasque de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturus. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incesisse uxoris sibi per rapinam ex Græcia comparandæ: certum habenti, omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, uisum esse Græcis primum misisse illuc nuncios, et Helenam repetere, et pœnas de raptu petere. Illos uero tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medæ: et qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo uellent ipsi ab alijs sibi pœnas dari. Hactenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos precipue autores extitisse, qui priores in Asia, quam ipsi in Europam, copias ducere inceperant. Scire quidem sentire, iniuriorum uirorum factum esse, rapere fœminas: amentium uero, raptis ulciscendis operam dare: prudentium autem, pro nulla habere raptarum pulchritudinem.

His refragatur
Isocrates.

nemi quippe quæ nisi uoluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. Eoq; suarum foeminarum ex Asia raptarū Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse. Atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam, et quæ illā incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas: Europam uerò et Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modū Persæ rem gestam esse memorant, et ob Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt: cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negāt se in Aegyptū abduxisse raptu usos, sed eā apud Argos cū nauclero ipsorum nauis habuisse rem: et cū se grauidā esse cōperisset, uerita parentes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesq; referunt. Ego uerò, utrū sic gesta sint nec ne, nō pluribus persequar. Cæterum quæ ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriā, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesq; commemorando, quā magnas. Nam quæ olim magnæ erāt, earum permultæ factæ sunt parue: rursus quæ meā memoria magnæ fuerunt, prius fuerant parue. Igitur cū sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, utriusq; fortunæ mentionē habebo.

ROESVS genere quidem fuit Lydus, patre autē Halyatte, earū uerò nationū tyrānus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluēs, cōtra uētum aquilonē in mare, quod uocat Euxinū, euoluitur. Hic Croesus ē barbaris dū taxat,

taxat, quos cognitos habemus, primus Græcorū alios ad tributū pēdēdum adēgit, alios sibi amicos cōciliauit. Sub egit quidē Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autē sibi fecit Lacedæmonios, cū ante eius imperiū uniuerſi Græci liberi fuiſſent. Nam Cimmeriorum aduerſus Ioniā expeditio, uetustior illa quidē Cræſo extitit: non tamen urbes expugnauit, ſed per incurſiones prædas abegit. Cæterū principatus cū fuiſſet Heraclidarum, ad genus Cræſi, qui uocabātur Mermnadæ, ſic peruenit: Candaules is, quem Græci Myrſilum nominant, Sardiū fuit tyrannus, ab Alceo Herculis filio oriundus. Si quidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, noſſimus Candaules Myrſi filius, cū ante Argonem, qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriūdi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydus, cū Meon antea uocaretur. Ab his ſuccedētes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardana ancilla & Hercule geniti: idq; per quingētos & quinq; annos, duas & uiginti uirorū ætates tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens uſq; ad Candaulem Myrſi. Hic igitur Candaules uxore adamabat, eamq; præ amore arbitrabatur omniū ſœminarū eſſe pulcherrimā. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem Daſcyli filiū ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maxime acceptus, & quo miniſtro in rebus magis arduis utebatur) ſpeciē uxoris ſupra modū extollebat. Ad quem nō multo interiecto tempore (neceſſe nanq; erat ei male euenire) inquit hiſ uerbis: Gyges, neq; enim uideris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpeciē, quod magis incredulæ ſunt hominibus aures quā oculi, fac illam conſpicias nudā. Hic autē uehemēter exclamās, Quēnam, inquit, here ſermonem proſers haudquaquam ſan-

num

num, qui me iubes inspicere heram meam nudā? Mulier exuta tunica, & uerecūdiam pariter exuit. Olim iam hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unū est, Quæ sua sint, quenq; inspicere debere. Ego uerò tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omnium speciosissimā, teq; oro, ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat: pertimescens, ne quid sibi ex ea re mali cōtingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens, inquit, esto Gyges, caue timeas, aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit, se abs te fuisse inspectam. Te nanq; secundum fores domus, in qua cubamus, cū apertæ fuerint, sistā. Vbi ego fuero ingressus, aderit & uxor mea in cubiculū: iuxta cuius introitū sella posita est, super quam uestes illa (ut quanq; exuet) reponet sese per multum ociū spectandam præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostēdens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntē cōspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimq; post & uxor affuit, quam introeuntē, ac uestimenta deponentē Gyges intuitus, ubi auersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorrepens foras abiit, & inter excundū à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; uisa est percepisse, habēs in animo Candaule ulcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est, etiam uirū conspici nudū. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorū maximè sibi fideles intelligebat esse

cum

Plato in 1. de rep. nō sic scribit Gygē Candaule uxorem stuprasse, cuius Cicero offic. 1. meminit, id fabulosum affirmans.

cum pręparasset, Gygę accersit. Hic eam nihil suspicans-
 scire eorū quę acta erāt, accersitus uenit: quippe qui an-
 tea solitus esset ad reginā concedere, quoties ab ea uoca-
 retur. Vt uenit, ad eū his uerbis mulier inquit: Nunc dua-
 bus tibi pręsentibus uijs Gyges, offero electionē in utrā
 malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnū Lydorū,
 ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuō oc-
 cumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequen-
 do, posthac scias, quę te scire non decet: sed aut illum,
 qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me
 es conspiciatus, et illicita fecisti. Ad hęc uerba Gyges pa-
 rum per obstupescit, mox obsecrare illam, ne se ad ta-
 lem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non
 persuadet, sed utiq; propositam sibi necessitatem cernit,
 aut interimendi herum, aut per alios percundi, elegit ut
 ipse superesset: atq; ita percontans illam, inquit: Quando
 quidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum,
 age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa:
 Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam
 ostendit: in sopitum impetus dabitur. Posteaquam insi-
 dias instruxerunt, et nox aduenit, Gyges nihil cuncta-
 tus est (quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed neces-
 se aut perire, aut Candaulem perimere) mulierem in tha-
 lamum sequitur, quem illa dato pugione subter easdem
 fores occulit. Vnde postmodum iste procedēs, quiescen-
 tem Candaulem obtruncat, uxoreq; eius et regno poti-
 tus est. Cuius rei meminit et Archilochus Parius, qui per
 idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem re-
 gnum Gyges atque possedit ex Delphico oraculo. Nam
 cum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, at-
 que in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gy-
 gianam,

giana, ut si oraculū respondisset hūc esse regē Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatū Heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnavit. Sed demum Pythia locuta, Heraclidarū ultionē in atnepotē Gygis esse uenturā. Quod carmen neq; Lydi, neq; ipsorū reges ullius momenti fecerūt prius, quā exitu cōprobatū est. Hūc in modū obtinuerē tyrannidē Mermnadē, sublati Heraclidis. Gyges tyrānide occupata, Delphos donaria misit non pauca, ubi quæ ex argēto donata uisuntur, eorū pleraq; istius sunt. Et præter argētū immēsam uim auri dedicauit: posuitq; cū alia, tū uerò (quod præcipua mētionē dignū est) pateras aureas, numero sex, pōdo triginta talētorū, quæ Corinthiorū thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus (si uera loqui uolumus) non Corinthi populi est, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges Barbarorū, quos ipsi nouimus, primus, munera apud Delphos posuit, secūdū Midā Gordij filiū, Phrygiæ regē. Nā & Midas obtulit regiā sellā, in qua sedēs iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignā. Quod tribunal eodē quo Gyges obtulit loco, uocitatur à Delphis Gygadas, eius uide licet qui obtulit cognomine. Is postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto, & Smyrnæ, urbēq; Colophonem ui cepit. Nec aliud ullū præclarū facinus ab eo gestū est, cum duodequadráginta annos regnauerit. Hunc nos, his dūtaxat de eo cōmemoratis, missum faciamus: Ardyis eius filij facturi mentionem, qui post Gygem regnavit. Hic Prieneas expugnauit, Miletū oppugnauit: quo Sardiū tyrānidē obtinente, Cimmerij & Scythi Nomadibus eiecti, ē sedibus suis in Asiā trāsierūt, Sardisq; præter arcem ceperūt. Ardys cū undequingáginta regnasset annos, successit Sadyattes, regnavit annis duodecim. Sadiat

ti succes

Refertur ab
Aul. Gellio
in 1.

ti successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis prone-
pote bellauit, et Medis: Cimmeriosq; exegit ex Asia,
Smyrnâ etiâ à Colophone conditam cepit, et Clazome-
nas inuasit: unde non, quæadmodum optabat, discessit, uehe-
menter euertu frustrato. Alia quoq; opera, cû in imperio
fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt: Bello
quod gessit cû Milesijs, à patre traditum, hac ratione Mi-
letum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione
erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in ex-
peditionem ad cantum fistularum, fidiumq; ac tibiarum tam
muliebris, quam uirilis. Cum in agrum Milesium peruene-
rat, non ædificia, quæ in agris erant, diruere, non incen-
dere, non fores effringere: sed incolumes esse passim sine-
re: arboribus modò, fructibusq; regionis peruasstatis, rur-
sus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, ut opus
non esset hosti illic considerare. Aedificia autem idcirco
Lydus non excidebat, ut et Milesij habentes unde pro-
cederent, humum sererent, colerentq;. Et cum hoc illi fecis-
sent, ipse cû exercitu ingressus, haberet aliquid quod po-
pularetur. Hæc faciens undecim oppugnauit annis, per
quos duo ingentia uulnera accepere Milesij: Vnum in
Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa: alte-
rum in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex ad-
huc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui
cû exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, et idem bellum
confrauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum
quod à patre receperat (ut à me superius commemoratum
est) intensius administravit: in quo bello Milesios nulli ex
Ionijs subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio
reddentes uicem, quod alias quando Milesij Chios bello, quod
cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo
autem

autem anno incensis ab exercitu segetibus; hoc rei fieri contigit: Segetes ut erant incense, ualido uigente uento, celerrimè peruascerunt Minervæ templū cognomine Assesia, quo incendio templū deflagrauit. Neq; ullius momenti ea in presentiarum habita est: sed cū post exercitus redditum Sardis Halyattes decubisset, diuturniusq; egrotaret. Delphos misit ad deum, de sua ualetudine sciscitatum, siue alieno, siue suo pte consilio ad mittendum inductus. Nūcijs, cū Delphos peruenissent, se reddituram responsum Pythia negat prius, quā templum Minervæ repararint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremasent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesij his illa addunt: Periandrum Cypseli filiū, cū audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nūcium ad Thrasymbulum, tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in presens. Et Milesij quidem ita gestum memorant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit ad incūdas cum Thrasymbulo et Milesijs pactiones tantisper, dum templum edificaretur. Dum caduceator Miletum uenit, Thrasymbulus (ut qui omnem sermonē planē persenserat, noratq; quidnā Halyattes facere statuisset) huiusmodi rem machinatur: Quod frumenti in urbe erat, uel suum ipsius, uel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitq; Milesijs, ut cū ipse signum dedisset, cuncti potarent, et inter se comestationibus uterentur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit, præcepitq; , ut caduceator Sardijs cernens ingentem frumenti aceruum effusum, et homines oblectationibus uacantes, renunciaret Halyatti: quod et contigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thrasymbuloq; Lydi mandata expo-

b   fuit,

fuit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes uehementem penuriã rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usq; malorũ deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria, atq; ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est, ut mutuò hospites essent, ac socij: proq; uno, duo delubra apud Assesum edificauit. Halyattes ipse ex morbo cõualuit. Et quæ ad bellum quidem Halyattis cum Milesijs atq; Thrasymbulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit, is, qui Thrasymbulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur: Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharædorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum, quos nouimus, & fecit, & nominauit, & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cum per multum temporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamq; nauigare: rursus parta ingenti pecunia, uoluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus è Tærëto esset, quia nullis magis, quàm Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisse. Cum altum tenerent, istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nauitas iussisse, ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nancisceretur, aut ilico in mare desiliret: Arionem ad hæc difficultatem redactum, obsecrassse, ut quãdoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu cooperatum, stantemq; super fores, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atq; istos permittetes

(inua

Cinuaserat enim libido eos audiendi praestantissimum in-
 ter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem
 concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta citha-
 ra stantem super foros, inchoasse carmen, quod dicitur Or-
 thium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus, in mare iccisse.
 Et hos quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum uerò
 aiunt à delphino exceptum, in T enarò fuisse transuectū:
 Et cum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu
 perrexisse. Et ubi peruenit, quicquid contigerat enarra-
 se: & Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominem
 in custodia, ne quò prodiret: ceterum curauisse ut nauae
 haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, percontatū, si quid de
 Arēone memorarent: & referentibus, illum sospitem circa
 Italiā agere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Ario-
 nem apparuisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefa-
 ctos, nihil amplius habuisse, quod conuicti inficiarentur.
 Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt. Extatq; in T enaro ingens
 Ario nis ex ære donarium, super delphinū sedens. Porro
 Halyattes Lydus composito cum Milesijs bello, postea
 cum septem & quinquaginta regnasset annos, uita exces-
 sit: qui secundus ex hac domo, cum è morbo conualuisset,
 apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram:
 itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, spe-
 ctatione dignam, inter omnia quæ sunt Delphis donaria.
 Opus Glauci Chij, qui solus omnium compactionem ferri
 excogitauit. Defuncto Halyatti, successit in regno
 Croesus, annos natus quinque & triginta, qui primus
 Græcorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo
 obfessi, urbem Diane donauerunt, fune ex æde Diane
 ad murum alligato. Est autem inter ueterem urbem,
 quæ tunc obsidebatur, & templum, septem stadiorum
 b 2 inter

intervallum. His primis Crœsus arma intulit : deinde car-
 prim singulis Ionũ, Aeolorumq; , alias in alios causas præ-
 tendens, ut in quosq; maximas reperire poterat , in quos-
 dam etiam friuola causatus. Postea uerò quàm Græcos in
 Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædi-
 ficatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas
 cum omnia in expedito essent , dicunt alij Biantem Prie-
 nœum, alij Pittacum Mitylenœum , cùm se Sardis contu-
 lisset, interrogatum à Crœso, num quid apud Græciã no-
 ui esset: respondisse, quòd illum à compingenda classe inhi-
 buit: inquit enim: Insulani, rex, decẽ millia equorũ coëme-
 runt, habentes in animo aduersus Sardis , atq; te, exire in
 expeditionem. Et Crœsum uera loqui ratum, dixisse: Vti-
 nam dent dij hanc insulanis mentem in filios Lydorũ ueni-
 endi cum equis. Atq; hinc excipientem dixisse: Videris mi-
 hi, rex, cupidè uotus facturus, ut insulanos in cõtinente adi-
 piscaris equitantes, haud absurda spe. Verũ quid aliud in-
 sulanos optare cœses, quàm simul ac audierint constituisse
 te aduersus se classẽ edificasse, ut uacti Lydos in mari
 intercipient: teq; pro his Græcis, quos tu in cõtinente tibi
 adiecisti, ulciscãtur? Hac ratione delectatũ admodũ Crœ-
 sum, atq; inductũ (est enim uisus ille per quã scite dixisse)
 ab edificanda classe desisteret, atq; ita cũ Ionibus, qui in-
 sulas incolerent, hospitium contraxisse. Interiecto tempo-
 re subactis ferme omnibus qui intra Halym colũt. Nã præ-
 ter Cilices ac Lycios, ceteros omnes Crœsus in suã pote-
 statem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, Mysi, Marian-
 dini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyni; & Bi-
 thyni, Cares, Iones, Dores, Aeoles, Paphyli. His subactis,
 & potentia Lydorũ per Crœsum aucta, cõtulerũt se Sar-
 dis opibus florẽtes, tum ceteri omnes è Græcia sophista,
 qui

qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes, tum vero Solon uir Atheniensis: qui cum leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam contemplandi nauigando erat peregrinatus, ut ne quam legum quas condiderat, abrogare cogereetur. Nam hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas, quas ipsis Solon condidisset. Hanc itaque legum, ac contemplandi gratia Solon peregre profectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, et Sardis ad Croesum. Eo cum peruenit, hospitaliter in regiam a Croeso exceptus est: tertioque aut quarto quam uenerat die, iussu Croesi ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaque, quae illic inerant magna, atque beata, ostentarunt. Contemplatum cum cuncta, et ut sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Croesus: Hospes Atheniensis, quia multum ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam, tuamque disquisitionem, qui philosophando permulta uidendi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incescit sciscitandi te, ecquidem uidisti omnium beatissimum? Sperans uidelicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon nihil ad modum assentatus, sed ut res erat respondens: Ego uero, inquit, rex uidi beatissimum Tellum Atheniensem. Quod dictum admiratus Croesus, instat interrogare: Qua de re Telle iudicas esse beatissimum? Quod, inquit, Tello in re publica bene instituta filij erant honesti et boni, eorumque singulis liberi, hiique omnes superstites: et cum hoc uita, quantum in nobis situm est, bene traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem praelio quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusina, hic cum auxilio uenisset, hostemque in fugam uertisset, pulcherrimam oppetiit mortem. Quae Athenienses quo loco occubuerat, in eo loco publice humauerunt,

magnificèq; honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Croesus, interrogat, *Quemnam secundum ab illo uidisset, putans haud dubiè secundas se partes esse laturum*: Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argium erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur, tantū, ut & in certaminibus ambo pariter uictores extiterint, & de his ista memorentur. Cum dies festus Lunonis apud Argiuos esset, oporteret quæ omnino matrem horum ad templum ferri bobus iūctis, hiq; boues ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc iuuenes exclusi tempore, iugum subeuntes plastrum pertraxerunt quo mater uehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes, ad templum peruenerūt. Quibus, cum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obstitit uitæ exitus: per quæ deus iudicauit, satius homini esse mori quam uiuere. Nam cum circumstantes Argij laudibus tollerent, uiri quidem cōsiliū filiorum, foemina uerò eorum matrem, quod talibus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorū factō, tū fama, ante simulacrū stans precata est eam, ut Cleobi & Bitoni filiis suis daret id, quod optimū esset homini cōtingere. Post hanc precationē, ubi sacrificarūt, epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, nō sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu perfecti. Quorū effigies, tanquā uirorū, qui optimi extitissent, Argij factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidē Solon secundas beatitudinis partes tribuebat. Croesus autē conturbatus, inquit: Hospes Atheniensis, adeo ne tibi pro nulla contēnitur nostra felicitas, ut ne priuatis quidē uiris nos æquiparādos ducas? Cui ille: Me Croese gnarū, omne numen inuidū esse & turbulentū de rebus humanis, interrogas. In diuturno enim tēpore multa uidētur quæ nemo

uelit

uelit uidere: & tolerantur multa, que nolit quissimam tole-
 rare. Proponamus enim homini terminū uitæ ad septuagin-
 ta annos, qui anni cōstāt ex uiginti quinq; millibus ac ducē-
 tis diebus, mēse intercalari non posito. Quod si uelis reli-
 quū annorū ob hunc mēsem prolixius fieri, ut horæ ad id
 quod deest accedētes congruant, mēses quidē intercalares
 supra annos septuaginta fient triginta quinq; dies autē ex
 his mensibus mille quingenti. Horū dierū omnīū, qui sunt
 ad septuaginta annos, numero uiginti sex milla, ducenti
 quinquaginta, nullus prorsus qualē alius rem affert. Ita igitur
 Cræse omnino calamitosus est homo. Verū tu mihi
 uideris & diuitijs ualde pollere, & permultorū hominū
 esse rex: sed quō me interrogasti nondum te appello, prius
 quā bene uita defūctum te audiero. Neq; enim beatior
 est, qui magnus opibus præditus est, eo qui diurnū uictum
 habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit,
 bene uita defungi. Etenim complures homines sunt per
 quā locupletes, minime tamen beati: cōplures itē me-
 diocria habentes patrimonia, fortunati. Quorū is qui di-
 uitijs affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus
 antecellit fortunatū: at hic illum pluribus. Ille ad cupidita-
 tes implendas, & ad grandē quæ incidat offensam superā-
 dā ualidior est: hic etsi illo inferior est in his duobus, quæ
 bene illi à fortuna denegātur, tamē excellit, quōd illorū in-
 expertus est, quōd prospera fruitur ualetudine: quōd malo-
 rum expers, q. bonorū liberorū parēs, quōd formosus est.
 Qui si præter hæc diē quoq; suū rectē obierit, is est (quē
 quæris) dignus qui uocetur beatus: prius tamē q̄ ad obitū
 peruenerit, nequaquā beatus appellāndus, sed fortunatus: quæ
 omnia cōsequi quādiu sis homo, impossibile est. Sicut nec
 una regio cūcta sibi ipsi suppeditat: sed aliud habens, aliō
 b 4 indiget:

indiget: quæ tamē habet plurima, ea est optima. Quemadmodū & hominis corpus unū aliquid nō est consummatū, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autē horū plurima perpetuū habuerit, dehinc placido animo ē uita exceſſerit, hic apud me nomine hoc ueluti rex donari meretur. Omnis rei oportet inſpicere exitum, quō ſit euasura: quoniā multos deus, quibus fortunas ſuppeditauerat, radicitus euerſit. Hæc Solon neq; aſſentando Cræſo, neq; ullius cum mōtū faciēdo locutus, dimittitur. Saneq; eſt uiſus eſſe indoctus, qui bonis præſetibus prætermiſſis, iuberet omniū rerum inſpicere exitum. Poſt abitū Solonis ingēs deorum indignatio (ut conijcere licet) Cræſum excepit, quōd ſe ipſum omniū hominū beatiffimū arbitraretur. Cui ſtatim quieſcenti ſomniū oblatū eſt, ueritatem indicās malorum, quæ circa filium erant euentura. Erant autē Cræſo liberi duo: quorū alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure lōge primus, nomine Atys. Hūc itaq; Atym Cræſo ſignificat ſomniū, fore ut ferrea cuſpis traiectum interimeret. Experrectus, & ſecum rem uerſans, ſomnio territus, ducit filio uxorem, ſolito præeſſe copijs Lydorum: poſthac ad tale munus nequaquam dimittit. Iacula, & haſtas, omniaq; huiuscemodi, quibus homines in bello utuntur, ē porticibus amouēs, in thalamos inſert, ne quid ſuſpenſum in filium decideret. Cum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitate perditus, manibusq; non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cum ad ædes Cræſi ueniſſet, ex rituq; domeſtico, ut ſibi expiari liceret, oraſſet, Cræſus expiauit. Modus expiandi propemodum is eſt apud Lydos, qui apud Græcos. Vbi legitima peregit, Cræſus percontatus eſt, unde ille, quiſnam foret, inquiens: Homo quis tu? & unde

unde è Phrygia profectus, domesticus mihi factus es? Et quem uirum, aut quam foeminā interemisti? Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, ad sum eiectus à patre, et omnibus rebus exutus. Cræsus inuicem ad eum his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriundus es, et ad amicos uenisti, hic in nostris edibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quàm sœuissime ferendo, plurimum lucrificies. Atque ille quidem apud Cræsum domiciliū habuit. Verum per hoc idem tempus apud Olympum Mysiæ, aper eximie magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemq; sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum missis ad Cræsum nuncijs, ita dixere: Apparuit rex apud nos maxima res * aper, qui agrestia corrumpit αὐτὸς μὲν ἄγρ. opera, quem studiosissimè captantes, interimere tamē non ualuimus. Nunc itaq; te obsecramus, ut nobiscum filium tuum, ac delectos iuuenes, canesq; mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Cræsus somnia memoria repetens, ita respondit: Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim eum uobis dimitterem: nam est nouus maritus, et nuptialia sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos et uenatores omnes cum canibus unā mittam, mandaboq; euntibus, ut promptissime uobiscum belluam de regione summoueant. Hæc Cræsus respondit. Cuius uerbis cum contenti non essent Mysij, interuenit Cræsi filius, auditisq; quæ Mysij precarentur, et Cræso negāte cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum adolescens: Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, uel in bella, uel

b 3 in uen

in uenationes eundo specimē sui dare, horum utroq; nunc exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neq; ignauia neq; socordia? quibus nam me oculis cōspici oportet eū tē in fōrum, atq; illinc redeuntē, qualis ciuibus, qualis uxori recens nuptæ uidebor? cui illa uiro uidebitur nupta? Proinde me tu aut sinas uenatum ire, aut oratione persuadeas, potiora ista esse, quæ facis? Cui respondens Cræsus: Fili, inquit, neq; quod ignauiam, neq; quod aliud quippiā iniucundum mihi animaduenterim in te, hæc facio: sed uisum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futurum, quippe ferrea periturum cuspide. Cuius uisi gratia & has maturauī nuptias, nec ad ea quæ suscipiūtur, dimitto, obseruans si quo pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere. Filius enim unicus es. Nanque alterum auditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quem uicissim adolescens: Pater, inquit, tibi equidē ignosco agenti circa me custodiam, qui talem uideris uisionem: uerum tu illam non probe percipis: quam, quoniam te latet, æquum me tibi interpretari. Ais tibi somnū ostendisse, me ferrea periturum cuspide. At uerò quenam manus sunt, quæ ue cupis ferrea, quam tu pertimescas? Nam si dente dixisset, aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere, quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare cum non sit nobis pugna cum uiris, ire me sinas. Et Cræsus: Euincis me, inquit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq; do eundi ad uenationem. Hæc locutus Cræsus, Adrastū Phrygem accersit, eiq; ubi adfuit, talia inquit: Ego te Adraсте calamitate præditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, de-

bes

bes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filij mei uenatū proficiscentis, ne qui inter uiam occulci grassatores in uestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te uadere, unde splendor ex operibus extitit, quod tibi paternum est, et præterea quia robur adest. Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, ne fas est ad æquales se conferre fortunatos: aut uelle inter eos adesse, à qua re et frequenter me ipsum continui. Nunc quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, et gratiam refferre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumque tuum, quem me custodire iubes, expecta incolumem rediturum custodis causa. Posteaquā his uerbis Adrastus Croeso respondit, et mox re apparata, uiris delectis, iuuenibusque, et canibus, disceditur. Qui ubi ad montē Olympū peruenere, belluam indagant, inuentā circūfusi iaculi incessunt. Ibi hospes is, qui à cæde fuerat expiatus, et uocabatur Adrastus, uibrato in aprū iaculo, non illum, sed frustrato ictu filium Croesi adeptus est. Iste cuspidē ictus, uocem somni impleuit. Quod factum quidā ad Croeso nunciandum cucurrit, perueniēsque Sardis, pugnā illi, et filij necem indicauit. Croesus morte quidem filij perturbatus, nō nihil tamen ægrius ferebat, quod is cum necauerat, quem expiasset à cæde. Et cum pergrauiter cladem suam lamentaretur, Iouem expiatorem inuocare, testificans quæ ab hospite passus esset. Inuocare etiā hospitalem, et familiarem hunc eundem nominans deum. Hospitalē quidem uocans, quod in domū excepisset hospitem, percussorem filij sui ignarus se pascere: Familiarē uerò, quod quæ pro illius custode misisset, eū cōpererit hostilissimū. Secundū hæc, Lydi affuerūt, qui mortuū afferebant, post ipsum interfector sequen

sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Cræso tra-
debat, manus protendens, iubensq; ut se super cadauer ma-
ctaret, referendo tum priorem calamitatē suam, tum quo-
niam suum etiam expiatorem interemisset, sibi uiuendum
amplius non esse. Hæc Cræsus audiens, etsi in tanto dome-
stico luctu positus, tamen Adrastū miseratus est, ad eumq;
inquit: Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quo-
niam te ipsum morte condemnas. Neq; uerò tu huius mihi
cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens: sed deo-
rum quispiam, qui iam mihi uentura significauit. Et Cræ-
sus filiam pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gor-
dij filius, Midæ nepos, is, qui tum fratris, tum expiatoris
interfectior extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum,
ignoscentibus ei hominibus, ob quæ ipse grauissime affli-
ctabatur, sese super bustum transfodit. Cræsus filio orba-
tus, ingenti in luctu duos annos egit. Quem luctum post-
ea finiuit, Aftyagis Cyaxaris filij dominatione à Cyro
Cambyisis filio sublata, ex rebus Persarum augetcētibus:
atq; in solitudinem uenit, si qua ratione posset potens-
tiam Persicam prius, quàm magna efficeretur, occupare.
Sub hanc statim cogitationem tentare statuit uaticinia,
quæq; apud Græcos, quæq; in Africa essent, alijs aliò di-
missis, quibusdam Delphos, quibusdam Dodonam, nonnul-
lis ad Amphiarauū ac Trophoniū. Sunt qui ierūt ad Bran-
chidas oræ Milesiæ. Atq; hæc sunt Græca, ad quæ consu-
lenda Cræsus misit, oracula. In Africa uerò ad Ammonem
alios responsa petitueros dimisit. Omnes autem, explora-
tum oracula quid sentirent: ut si consentanea in uero de-
prehenderentur, secundo loco de suis tentatum mitteret,
nunquid in Persas expeditionē moliretur. Mittens itaque
ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mādāta, ut qua die
profi-

proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, quotidie oraculis uterentur, sciscitantes, quidnam faceret Lydorū rex Cræsus, Halyattis filius. Et quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid cætera responderint oracula, à nemine cōmemoratur. At apud Delphos simul atque ingressi sunt Lydi domum, cōsulturi deū, et sciscitaturi quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Novi ego quis numerus sabuli mensuraq; ponti:

Nutum percipio, fantis nihil audio uocem.

Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,

Quam simul agnina coquitur cum carne lebetes,

Qui superest stratus, stratum cui desuper est æs. Vel,

Novi ego arenarū numerū spatiumq; profundi. Vel,

Novi ego arenai numerum modios et aquai. Vel,

Aequoris est spatium, numerus nabi notus arene.

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi Sardis rediēre. Cumq; alij quos circummiserat Cræsus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptū esset in spexit: quorum quidem nullū probavit. Vbi autē illud Delphicū audiuit, protinus adoravit, atq; admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationem: quippe quæ compererat quod ipse fecisset. Etenim postea quā ad petenda oracula nuncios dimiserat, observato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddā est machinatus, commentando ea, quæ ad deprehendendum, et ad differendum ardua forent. Testudinem pariter et agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atq; ita è Delphis Cræso responsum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnā responsum sit Lydis, cum in sacro illo ritē sacrificassent, nō queo dicere: nā de eo nil fertur aliud, quā quod et hoc Cræsus

ciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus
mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros,
quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob
{ quæ munera Delphi uicissim Cræso Lydisq; donârunt pri
mas in consulendo oraculo partes, primūq; in sedendo lo
cum, atq; immunitatē, et ius perpetuū cuiq; uolēti ascri
bi in numero Delphorū. Donis Cræsus prosecutus Del
phos, tertio uaticinium poposcit, quod uidelicet illud ue
rax sibi esse cōperisset. Poposcit autē, nunquid diuturnū
foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,

Tunc ad scruposam fugere Hermum strenue Lyde,

Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cū allati essent, multo magis quàm ex cæ
teris uoluptatem Cræsus accepit, sperans fore ut nūquam
apud Medos mulus pro uiro regnaret: et proinde nec
ipse nec posteri sui principatu abrogarentur. Post hæc pu
tauit sibi curandum, ut potentissimos Græcorum sibi con
ciliaret. Idq; uestigando, comperit Lacedæmonios atque
Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri
in Ionico antecellerēt. Nam de his ita antea iudicabatur,
cū ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Helleni
ca, hæc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit,
illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalio
ne rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis fi
lio tractū qui ad Ossam et Olympū iacet, nomine Istie
otim, unde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem
uocant Macednum. Rursus in Dryopidem commigravit,
atq; ita in Pelopōnesum uenit, Doricaq; cognominata est.
Qua lingua Pelasgi sint usi, affirmare nō possum, sed con
iectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi
utun

utuntur, qui supra Tyrrenos urbem Crestonē incolunt, quodam tempore finitimi eorū qui nunc Dores uocantur, tunc incolentes regionē, quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cū Pelasgi habitarent ad Helle-
spontum, qui contermini Atheniensium erāt: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis con-
iectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gētem Atticam utpote Pelasgicam, cum in Hellenes, id est Græcos transijt, lin-
guā simul istorū perdidicisse. Etenim neq; Crestoniatarū loquela cum ullo circa populorum consentit, & Placiano-
rum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam lin-
guæ figuram obtinebant, cū in hæc loca transierūt, ean-
dem se nunc conseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo existit, eadem lingua semper est usa, ut mihi uide-
tur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscisa, & exi-
guo initio profecta, mox in multas gentes augefcens, tum
aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illā
conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse, cur gens Pelas-
gica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fe-
cerit. Ex his igitur gentibus, Atticam Cræsus audiebat
obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato, Hippocratis filio.
Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius pa-
tri, cū priuatus spectaret olympia, ingens contigit porten-
tum. Nam cū hostiā immolasset: athena (ut imposta erāt)
plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut
aqua redundaret. Quod portētum cōspicatus Chilon La-
cedæmonius, qui forte aderat, suasisit ei primū, ne uxore for-
cundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet,
ei jceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret.
Huius consilio nō persuasus Hippocrates, hūc postea Pi-
sistratum

Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmaeonis filius, et cāpestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisq; seditionis per causam tutandi montanos, huiusmodi rem machinatur: seipsum ac par mularum cum uulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiæ circa se habere permetteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, alijsq; præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam e ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit, et inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neq; dignitates, quæ erant, perturbans, neq; consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atque commodè exornauit. Eum tandem non multo post tempore milites Megacis, et Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisistratus primum Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius eieectores rursus inter se seditiones redintegrauerunt: in qua seditione Megacles satagens, Pisistratum misso cuduceatore inuitat, nūquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, initur consilium de illo restituendo, res (ut ego interpretor) longe stultissima. Quoniam inde à priscis temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriores esse, quam barbaram, et magis ab ineptijs abhorrentem: etsi Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti, qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæanica mulier

mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumque sustulissent, compositam in cum habitum, quo uenustissima uidenda esset, in urbem agunt, praemis praeconibus emissarijs, qui cum in urbem uenirent, haec madata exequeretur, ut dicerent: Atbenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerva ipsa praecipuo inter homines honore profecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia praedicabant, statimque rumor emanauit in tribus, Mineruam reducere Pisistratum. Qui in urbe erant, credentes mulierem ipsam deam, foeminae supplicauerunt, pariter et Pisistratum acceperunt. Hunc in modum, quem dicimus, recuperata tyrannide Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cum et filij essent ei adolescentes, et qui oriundi forent ex Alcmaeone, dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id, necne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se a Pisistrato contumelia affici (ut erat iratus) milites homini inensos reddidit. Quae fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscessit, et ubi Eretria peruenit, una cum filijs deliberat. Et cum sententia Hippiae praeualuisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quae ipsis nonnihil beneuolae erant. Et cum aliae complures pecunie multum contulerunt, tum uero Thebani plurimum. Post haec non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam et ex Peloponneso Argiui aderant, mercede conducti, et Naxius quidam nomine Lygdamus,

c 2   qui

qui ultro adueniens, plurimum studij exhibuit, allatis & pecunijs & copijs. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in Attica Marathonē occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes, cum seditioni ex urbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior, atque ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit, & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degabant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eū ex Marathone urbem uersus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copijs infesti in illos, & illi circa Pisistratum è Marathone digressi contra urbem irent, & in eundē locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis sanum, altrinsecusq; arma posuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratū cui assistebat adiit, atq; hæc hexametro carmine uaticinatus est inquiens:

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere affirmās, Athenienses urbe egressos copias ducit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secūdum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cū Pisistrato erant, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum cōsiliū Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos præmittit, qui assequēdo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad sua quenq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidem

nidem stabilivit tum auxiliariorū copijs, tum pecuniarū prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymonē comparatis. Filios quoq; eorum Atheniēsium qui perfliterant, nec uestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cū ante hæc etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem sic: Quatenus prospectus à tēplo ferebatur, catenus ex omni loco mortuus effodit. In alium eiusdem insulæ locū transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniensium, alijs in prælio cæsis, alijs unā cum Alcmeonidis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperātem ea tempestate Cræsus audiebat. Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegeſicle in Sparta regnantibus, cū cætera bella prospere geſſissent, in Tegeati tamen succubuerūt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessime morati fuerāt, tam circa se, quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; cōmercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatas probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui, & cunctis qui tecta tuentur olympi,
Ambigo uaticiner sis utrum uir ne deus ne:

Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Nōnulli præter hæc aiunt Pythiā ei differuisse instituta, quæ nunc à Spartiatas seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij uolunt Lycurgum, cū esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatarum regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem cū primū tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq;

Vide Xenophon. de rep. Ephori.

operam, ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellū pertinere, iusiurandum, cōuentus, comessationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cū bonitate soli, tum non exigua hominum copia discurrerūt statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti ocio frui, cum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.

Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt,

Qui te reiicient, tibi ego haud inuidero quicquam,

Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,

Vtq; queas campum metiri fūne feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquā essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verū congressi prælio ac fugati, quicunq; eorum uiui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus indutis, campum Tegeatem metiti fūne coluerūt. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usq; memoriam incolumes fuere circa templum Minervæ Alcæ, apud Tegeam suspensæ. Atque superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assidue, semper male pugnauerant: Cræsi tamen ætate, et Anaxandriæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati, quænam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existeret.

Hic

HIS Pythia respondit, id fore, si ossa Orestis, filij Agamemnonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nuntijs interrogantibus ita Pythia inquit:

Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti,
Hic duo flant uenti ui peruehementē coacti,
Forma hostis formæ, et plagæ superaddita plaga,
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ superabere uictor.

Vbi hæc audierunt, nihil tamen minus inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfectus, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliò mittuntur. Ex his Liches cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, et iste in ærariam officinam uenisset, intuebatur ferrum dum prouidebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon, inquit, hospes admirarere, si idem, quod ego, tu nosces, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere cum uellem, incidi in sepulchrum septem cubitorum: et quia incredulus eram omnino fuisse maiores quam nunc sunt homines, aperui undique mortuum, equali atque sepulchrum longitudine: quam ubi meus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ uiderat, Liches considerans, coniecit hunc ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excus-

c 4 foris

foris folles, totidem comperit esse uetos. Incudem uero et
 malleum, formam formæ hostem : ferrum uero quod procu-
 deretur, plagam superinditam plagæ, hac ratione conie-
 ctabat, quod in plagam hominis ferrum inuentum est. Hæc
 itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnē Lacedæ-
 monijs refert. Illi ex composito hominem criminis conui-
 ctum, exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, et cala-
 mitatem suam referens fabro excussori, conducit ab eo no-
 lenti vendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi rem
 cognouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaq; portās Spar-
 tam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cū Te-
 geatibus congressi sunt, superiores extitere, adeo ut mul-
 tum iam Pelopōnesi eis parēret. Hæc itaq; omnia Cræsus
 audiens, misit nuntios Spartam cū muneribus, ad rogan-
 dam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii post-
 quam peruenerūt, Nos, aiunt, Cræsus misit Lydorū alia-
 rumq; gentium rex ita inquires: Lacedæmonij, quoniam
 deus oraculum reddidit, ut Græcam mihi societatem adsci-
 fcerem, et uos inter Græcos antecellere audio, statui uos
 mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam
 mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra do-
 lum fraudemq; Cræsus hæc per legatos nuntiauit. Quo-
 rum aduentu Lacedæmonij qui et ipsi oraculum audie-
 rant, gauisi fœdus cū eis hospitij societatisq; inierūt. Et
 enim iam antea intercedebāt nōnulla Cræsi in Lacedæmo-
 nios beneficia. Nam cum illi misissent Sardis ad aurū coē-
 mendum, quo usuri erant in id simulachrum, quod nunc
 positum est apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo
 auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonij,
 quodq; se amicos ille delegisset, societatem admiserunt: et
 hoc denūtiāti sese paratos exhibuerūt. Quod ubi fecerūt,
 pateram

pateram aheneam labiorum tenuis frequentibus animalibus celatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, uolentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerūt, propter alterutram harum (quæ feruntur) causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram cum ferrebat Sardis, cum Samū appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam. Qui cognitare, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi uerò Samij aiunt Lacedæmonios, qui pateram portabāt, sero uenientes, cum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo uendidisse uiris priuatis, qui eam Iunonis templo dedicauere, & illos qui uendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samijs sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Crœsus elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cirum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consecutus, hunc in modum Crœso cōsultuit: Aduersus tales uiros expeditionem parās rex, qui coreacea subligacula, qui è corio reliquam uestem ferunt, qui non quibus uolūt cibis uestiuntur, sed quos habet, utpote regionē asperam incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si uiceris: sin uictus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumsistent nos, nec abigi poterūt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamē Crœsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro

c 3 Cappad

Cappadoces à Græcis Syri nominātur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarēt, ditionis Medorū, tunc autē Cyro parebant. Siquidem imperium Medicū ac Lydum determinabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profuens, primum Cilicas, dehinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum boream uersus tendēs, Syros, Cappadoces, Paphlagonēsque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagonēs à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usque Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinque dierū itineris uiri expediti. Aduersus Cappadociam Cræsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partē soli fecundi suo adiiciendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso Astyages hunc in modū affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quædam corū secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benigne alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuēdos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utēdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se dignum à Cyaxare pati nō ferentes, consilio habito decreuerunt, ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent; instructumque (ut
feras

feras instruere consueuerant) Cyaxari offerrent, perinde atq; uenationem. Idq; cum obtulissent, quàm celerrime se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. quod & factum est. Nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt, & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt: quos postea reposcenti Cyaxari, quod Halyattes reddere abnuerat, bellū inter Lydos Medosq; quinquennale conflātū est. Quo in bello aliquoties Medi uictores extiterūt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis collatis, cū æquo Marte certarent, stante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hūc annū præfiniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere uiderunt, à pugnādo desisterunt. eoq; propensius ad pacē inter se constituendā festinarunt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice, & Labynetō Babylonio, qui ut iusiurandū intercederet, & recōciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandā, quoniā sine uehemēti necessitate cōuentiones stabiles iniri nō queunt. Incunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, tum feriendo brachia quā illa humeris cōnectuntur, ac mutuum sanguinē delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternū, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Croesus ei insensius, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula miserat. Et cū responsū reddidisset haud syncerum, secū facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus quandam Persarum partem. Atq; ubi ad Halym flumen peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui
nunc

nunc sunt, copias trāduxit: ut autē Græci distitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam cum incertus animi Croesus foret, qua parte fluminis traiceret exercitiū (nolos dum enim eorū fuisse ea tēpestate pontes) fertur Thales qui in his castris aderat, fecisse, ut fluuius qui ad leuā exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autē hunc in modū, Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depreßit, quæ castra, ut erāt metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterū eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; cū celerrime fluuius deductus esset, utrinque uado meabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursum redierunt, illum transierunt? Croesus exercitu traiecto uenit in Cappadociæ locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiuā habens, prædia Syrorum uasat, et urbē Pteriorum expugnat, diripitq;. Cepit quoq; cunctas circa urbes, Syros nihil cōmeritos exterminās. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisq; omnibus qui in medio incolabant, obuiam pergit: missis tamen antiquā exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos, ut ad se à Croeso deficerēt. Illis abnuentibus, profectus castra cōtra Croesum posuit, ibidemq; in regione Pteria pro se uterq; alterū laceßere. Cōmissaq; acri pugna, et multis utrinq; cadentibus, ad extremū noctis interuētū dirimuntur neutri uictores. Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt. Croesus à suo exercitu incusatus, quòd cū Cyri multo maioribus copijs conflixisset, postero die cum Cyrus ipsum superfederet inuadere, regressus est Sardis, habens
in animo

in animo euocare Aegyptios ex fœdere: quorū cum rege Hamasi antē, quā cum Lacedæmonijs, societatē inierat: accerere etiam Babylonios, cum quibus et ipse fœdus percusserat. Erat autē Babyloniorum tyrannus ea tempe Xenophon in memorato superius constituto Babylonio regem operuisse tradit.

state Labynetis. Denunciare item Lacedæmonijs, ut ad certam diē præsto essent. Hisq; et suis copijs coactis, ubi per hyemem quieuisset, initio statim ueris tēdere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abit Sardis, dimisitq; cadu ceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensem Sardis cōuenirent. Exercitū uerò qui aderat ex militibus con ductis, qui cū Persis dimicaret, nissum fecit, ac dissipauit: minime credēs unquam fore, ut Cyrus qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt. Quos ut existerant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent, comedebāt. Id Crœso cernenti (ut erat) uisum est esse portentum, ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, ubi acceperere responsum, didicereq; quid sibi uellet si significaretq; portentum, non contigit ut Crœso re nunciarent. Nam prius quā retro Sardis reueherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerāt exercitum externum Chrœso illuc affuturū, qui cum afforet, indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem et aduenam. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ circa Sardis ac Crœsum erant. Cyrus certior factus, Crœsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæ precium esse, quā maturrime posset, promouere exercitum Sardis, ut hostem prius, quā ille contraheret iterum Lydorum copias

copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: prope-
 reque ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Cræso adue-
 nit. Vnde Cræsus in magnam sollicitudinē adductus, quod
 præter opinionem, præterque expectationem suam se res
 haberent, tamen Lydos in prælium producit. Lydorum
 gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec ma-
 gis strenua. Ex equisque pugnabat equitandi sanè periti,
 hastas perlongas gestans. Campus in quo concursus est,
 ante urbem Sardēsem iacet, magnus et editus, quem cum
 alij annes interfluunt, tum omnium maximus Hermus pa-
 lude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ la-
 psus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi ui-
 dit Lydos ad pugnādum instructos Cyrus, eorū equitatū
 reformidans, constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita
 faciendū: Coactis omnibus qui ipsius exercitū sequeban-
 tur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas
 detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus or-
 natis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Cræ-
 si equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc
 collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit,
 imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed
 quemcunque occiderent obsistentem, præter ipsum Cræ-
 sum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, ca-
 melos contra equitatum instruit hac ratione, quod came-
 lum equus reformidat adeo quidem, ut nec speciem eius
 intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus
 est, ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum consi-
 derabat, inutilem redderet. Simulatque in pugnam itum
 est, equi olfactis protinus conspectisque camelis, retro se a-
 uertunt, unde spes Cræsi interiit. Verum non protinus
 Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis defiliūt,
 ac pe

Harpagi Me-
 di: Arragerfas
 hic à Xeno-
 phonte, nō au-
 tem Harpagus
 uocatur.

ac pedites cum Persis configunt. Multis tamen aliquan-
 diu utring; cadentibus, tandem uertuntur in fugam. Mu-
 ros ingressi, à Persis obsidebantur. Quam obsidionem in
 longius processuram ratus Cræsus, alios nuncios è muris
 mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuen-
 tum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimit-
 tebat oratum, quàm celerrima auxilia mitti sibi, utique
 iam obsejso. Et cum ad alios socios misit, tum uerò ad La-
 cedæmones. Cæterum per id tempus et ipsis Spartiatis
 inciderat cum Argiuis cõtentio, de agro qui dicitur Thy-
 rea. Quem locum etsi terræ Argolicæ partem, tamen La-
 cedæmonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est,
 quicquid regionis Malea tenus ad occasum uergit in con-
 tinente: et insulæ tum aliæ, tum uerò Cythera. Cum ergo
 Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi
 ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utring;
 dimicarent: et ubi superiores extitissent, eorum regio
 foret: atq; ambos exercitus in suam uterq; terram disce-
 deret, nec permaneret dum dimicaretur, ea scilicet causa,
 ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His
 conuentis in diuersa digrediuntur. Ex utrisq; delecti uiri
 qui relictis sunt cõslixerunt: atq; illis quidẽ ut æquo mar-
 te pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt:
 et id noctis interuētu, ex Argiuis duo, Alcenor et Chro-
 mius, qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt: ex
 Lacedæmoniis unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum
 cadaueribus, eorũ arma ad suorum castra detulit, et se in
 suo ordine tenuit. Postero die utriq; re audita affuerũt, si-
 biq; uictoriã uindicabãt. Argiui quidem, quòd suorũ plu-
 res superfuissent, dicentes: Lacedæmonij uerò, quòd eorũ
 qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, et hostium
 cæsos

caſos ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac poſtquam permulti utrinque ceciderunt, Lacedæmonij uincūt. Quo ex tēpore Argiui tōſis capitibus, cū antea criniti eſſent, neceſſario legem cōdiderunt, ſe deuouentes ne prius comam alerent, ne ſue mulieres aurū ferrent, quàm Thyreas recuperaffent. His è diuerſo legē tulere Lacedæmonij, in poſterum comati eſſent, cū antehac nō fuiſſent. Othryadem, qui unus è trecentis delectus reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam reuertendi ob ſocios interfectos, illic apud Thyreas mortē ſibi cōſciuiſſe. Cum hæc eſſet apud Spartiatis rerum conditio, aduenit caduceator precatum Cræſo obſeſſo auxilia. Illi caduecatore audito, ſtatuerunt Cræſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus iam ſe apparātibus, ac nauibus paratis, alius aſſertur nunciuſ, murum Lydorum expugnatum, Cræſumq; uiuum eſſe captum. Sic Lacedæmonij magno ſe affectos detrimento rati, ſuperſederunt. Sardis autem hunc in modum ſunt expugnata. Quartodecimo quàm obſideri cōptæ ſunt die, Cyrus miſſis paſſim equitibus per ſuas copias edicit, ſe dona daturū ei, qui primus muros cōſcendiſſet. Poſtea quàm id conato exercitūres non proceſſit, ibi quieſcentibus cæteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyroades, id aggredi eſt auſus à parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequādo urbs caperetur haud ſuſpectū erat, utpote loco prærupto atq; inexpugnabili: quaq; parte ſolum ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circumtulerat, ex pellice ſua genitum: qui Leo quacunq; parte murorum circumlatus eſſet, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmiffes iudicauerant. Eum

Xenoph. paulo aliter refert. Meles per cæteram partem murorum circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari, per hanc partem, tanquam inoppug

inoppugnabilem atq; præcisum, circumducere prætermin-
sit, quæ ad Tmolum fluuium uergit. Ab hac igitur parte
Hyræades ipse Mardus conspiciatus quendam Lydū pri-
die descēdisse ad recipiendam galeam illuc deuolutā, ad-
uertit animum atq; considerauit, dehinc ipse conscēdit,
et post eū alij Persæ, subinde atq; alij frequētes. Ita urbs
Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem
Cræsum hoc cōtingit. Erat ei filius, cuius superius habui
mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium
emendandum Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cū alia
excogitando, tum uero Delphos mittendo ad oraculum
sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus rex multorum ualde infæcie Cræse,

Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis

Intra ædes uocem, sine qua potior tibi longe,

Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis mœnibus quidā Perses in Cræsum sibi ignotū ut
occisurus uadebat. Quem inuadentem se Cræsus cum ui-
deret, tamen præsentī clade affectus deuicare negligebat:
nihil putans differre, an percussus oppeteret mortem, an
non. Id ubi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit
in uocem; inquiens: Homo, ne perimas Cræsum. Atque
hoc ille primum effatus, postmodum per omne uite tem-
pus uocalis extitit. Persæ et Sardibus potiti sunt, et Cræ-
so uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq;
dies fuisset obsessus, misso magno imperio, ut ei fuerat
responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerūt,
quem ille uinctum compedibus, super ingentem quam
struxerat, lignorum struem imponit, circaq; eum bis se-
ptem Lydorum filios, siue habēs in animo primitias has
alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue cu-
pius

} pidus sciendi num quis demonum liberaret Crœsum,
 quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ imposi-
 tus uiuus concremaretur. Hæc quidem Cyrū fecisse aiūt.
 Cræso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate
 posito, tamen uenisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi
 nutu dei fuisset dictum, ex uiuentibus beatum esse nemi-
 nem. Quod dictum ubi subiit Cræso, ferunt eum ex ue-
 hementi defectione animi uictum, ingemiscentem ter So-
 lonem nominasse: et Cyrum cum audisset, iussisse inter-
 pretes eum percontari, ut penam inuocaret. Illosq; acce-
 dentes fuisse percontatos, et hunc interrogatum silen-
 tium egisse. Deinde cum loqui cogeretur, dixisse: Illum
 nominaui, qui ut omnes tyrānos alloqueretur, ego quā
 ingentem pecuniam præoptarem. Eum non planè loquē-
 tem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Et
 flagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit,
 quemadmodum Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum a
 principio uenisset, et intuitus omnes eius opes coram pro-
 nihilo, duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, ea omnia eue-
 nisse: neque hæc magis de se ipso, quā de omni hominū
 genere, et de his præsertim, qui sibi ipsis beati uideren-
 tur. Hæc Cræso referente, iam pyra incensa ardere ex-
 trema cœpisse, et Cyrum auditis per interpretem quæ
 Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominem es-
 se cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non
 fuisset optibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob
 id pœnam, ac reputantem, nihil esse rebus humanis stabi-
 le, iussisse ignem celerrime extinguere iam incensum, Cræ-
 sum quæ deponi et quæ circa eum erant. Verum eos qui
 ignem iam conabantur extinguere, non eualuisse. Ibi
 Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentis, cum cerne-
 ret unum

ret unumquemque extinguendo deuoluendoq; igni incū-
bentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apol-
linem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuis-
set oblatum, ipsumq; præsenti malo liberaret. Ita cum la-
crymis Cræso deum inuocante, nimbos repente, cum se-
renū ac tranquillū esset, confractos esse, imbresq; eru-
pisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extin-
xisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum ui-
rum esse Cræsum, è pyra deposuisse, atque hunc in mo-
dum interrogasse: Cræse, quisnam te hominum persua-
sit, ut cum exercitu inuaderes terram meam, ex amico
factus hostis? Cui Cræsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo
prospero, meo infauito fato, Græcorum deo autore, qui
me ad bellum tibi instigandum impulit. Neque enim quis-
piam ita amens est, ut bellum quàm pacem præoptet.
Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt.
Sed ut ista fierent, demoni cordi fuit. Hæc Cræsus locu-
tus est, quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac multa
sanè obseruantia habebat: intuensq; eum admirabatur
tam ipse, quàm omnis circa cætus. Ille cogitabundus si-
lentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Ly-
dorum diripientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex
tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus
uero eum quæcunque liberet audacter proloqui iussit.
Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquiens, tan-
ta frequentia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, in-
quit, urbem diripere, tuasque opes absumere. Atqui
Cræsus excipit: Neque urbem meam diripis, neque
meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est,
sed tua ferunt, aguntque. His uerbis iniecta cura,
Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat, quidnam

in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Cræsus: Quoniam me dii seruum tibi tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, et ydcm inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile esse euenturum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita, maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uetēt exportari opes, ut earum decimæ Ioui necessario reddantur. Ita neq; tu odiū illorum contrahes, ui opes eripiendo: et ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaq; uehementer approbavit: et iussis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Cræse, quandoquidem et facta et dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid muneris à me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus: Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorū, quæ ego maxime omnium ueneratus sum, ut missis ad eū his uinculis perconter, nūquid ei fas sit bene de seipso merētes decipere. Et Cyro interrogāti quidnam id esset quod incusaret, altius repetēs omnem suū aperuit animū, redditaq; sibi oracula, et præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionē. Hæc cōmemorando redijt rursus ad petendam ueniam, ob id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Cræse à me impetrabis, et quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, sciscitari deum,

deum, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerrentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cū hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Cræsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est, abavi: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominū interemit: illiusq; dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum stuerit ut hæc Sardium clades circa liberos Cræsi, non circa Cræsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus discat, tribus annis, quàm fata destinarent, serius se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Cræsus incusat: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat nec confiderans, nec interrogans, sibi ipsi acceptum referat. Quod autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis subiectus: & licet omnium infirmus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit,

d 3 dit,

dit, quæ illi Sardis reuerſi, Cræſo nuntiarunt. Quibus au-
ditis Cræſus ſuam ipſius agnouit culpam eſſe, non dei.
De Cræſi imperio, & prima Ioniæ ſubactione ita res ha-
bent. Porro Cræſo non hæc ſolum quæ iam diximus,
ſed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Si-
quidem apud Thebas Bæoticas tripus aureus, quem illic
Apollini nuncupauit Iſmenio. Apud Ephesum quoq; bu-
cule aureæ, atq; columnæ pleræq;. Quinetiam in pro-
templis apud Delphos clypeus uiſitur aureus & ingēs,
atque hæc etiamnum ad noſtra uſque tempora ſuper-
ſunt, nonnulla tamen interciderunt. Ac uero quæ apud
Branchidas Mileſiorum à Cræſo dedicata, pondere
(quantum intelligo) æquali fuerant hiſ, quæ in Delphis
exiſtunt. Cæterum ea quæ ad Delphos ſimul & Am-
phiarai miſit templum, hæc ſibi ueluti peculiaria, pater-
narumq; facultatum primitias diuis conſecrauit. Quan-
doquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſa-
rij, qui Cræſo, priuſ quam regno inauguraretur, repu-
gnans, Pantaleontis partibus impenſe ſtudebat, hunc in
regni poteſtatem prouehere conatus, Pantaleon enim &
ipſe Halyattis filius erat, Cræſi frater, at nō Germanus:
matres enim habebant diuerſas. Nam Cræſus matre fuit
Caira Halyattis uxore, Pātalcon ex Iade fuit ſuſceptus.
Ac uero ubi tradito à patre imperio Cræſus potiretur,
hominem illum qui antè ſic pertinaciter ſibi reſtitiffet;
occuſantem forte in fullonis officinam pertrahens in-
teremit. Bona autem euſdem iam antè diuis deſtinata,
dictis modis iam illuc ſuſpēdit. Atque de donarijs intan-
tum dictum ſit. Porro Lydiæ quod ſcribitur nihil ſanè
mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramē-
ta è Tmolo prouenientes. Vnū tamen nobis exhibet mul-
to ma

to maximum, præterquam tam Aegyptiorum, quàm Babyloniorum opera in primis admirandum. Nempe Halyattis Cræsi parentis ibidem est sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars aggestio terræ. Quod sepulchrum construxisse feruntur homines emptitij atque operarij, & una cum his adiuuantes ancillæ. Ad nostram usq; etatē tumuli summitas quinque terminis distinguitur, quibus literæ insculptæ indicant, quòd quinq; hic laborauerint. Apparetq; ancillarum opus esse maximum. Lydorum filiae omnes meretricantur, atq; hoc nimirum quæstu tantisper dotem colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulchri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse ainaum, hoc est, perpetuo fluentem. Vocatur autem Gygeus, atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum utuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas patiuntur prostitui. Hi primi eorum duntaxat quos nouimus, nummum aureum argenteumq; ad utendum percusserunt, & primi caupones institutoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt, simul autē hæc inuenisse, & in Thyrreniam, hoc est, Tusciam colonos deduxisse, id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atydis, Manis regis filij, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ualde grassabatur, adeo ut Lydi qui tum misere degebant, nō cessantes remedia huic malo quærere, alius aliud excogitauit: inuentumq; tunc ab iisdem aleæ tesserarumq; ludum, & pile cæterorumq; ludorum omnium genera, præterquam talorum. Horū enim inuentionē sibi nō uen-

d 4 dicant

dicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidam dierum in totum lusibus occupabantur, ne uidelicet ciborum quærendorū sollicitudine distorquerentur: altera uero à lusibus abstinentes, pascabantur. Atq; hoc modo uixerunt annis duodeuiginti. Vbi autem malum istud magis atq; magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariam diuideret: & hos quidem in sedibus suis permitteret, illos uero aliquò ablegaret colonos. Ac uero his qui in sedibus suis permanerent, rex ipse pergeret impetrare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erāt, filium suum præficeret, cui nomen Tyrrheno. Hi è Lydia excedentes, primum diuerterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirū quibus ea quæ nauigationi accommoda uidebātur, imponent: ad uictū sedesq; quærendas oram soluisse, donec uarias nationes pertranscuntes, ad Umbros peruenissent. Vbi ciuitatibus constructis, hæcenus habitauerunt. Atq; pro Lydis, propter regij filij, qui eos deduxit, nomenclaturam, nomen quoq; commutatum, nominatosq; Tyrrhenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cum Cyrum qui Croesi euerit imperium, quis uis fuerit, tum Persas qui Asiam subegerunt. Igitur quemadmodum quidam memorant Persarū, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student: ita ego cōscribam, gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi uias.

Assyrijs autem annis quingētis uiginti superiorē Asiam obtinentibus, priuū Medi ab ipsis deficere cœperūt: qui ubi cum Assyrijs forte pro libertate contenderent, strenuos se uiros declararunt, excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Caterum ubi

iam

iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti. Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, atq; Deioces cū antè apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectitabat uēditabatq; quod uideret apud Medos uniuersos magnam quandam licentiam, sat sciens quod æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uero qui eundem habitabant uicum, intuitentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic ut qui principatum ambiret, rectum se æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud ceteros pagos habitabant, nēpe quod Deioces solus esset qui incorrupte iudicaret, leti undecunq; affluunt quotquot prius iniquis sententijs superati, ad Deiocem et ipsi lites finiendas transferunt: postremo nulli alij hanc prouinciam permittebant. Ac uero ubi numerus accurrentium cresceret, qui cognouissent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduerteteret uniuersa in se unum incumbere, neque amplius illic considerare, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat: neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse, inquit, si totos dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ sceleraq; passim per uicos multo etiam impunitius quàm prius patrantur, factum est, ut Medi habito concilio, inciperēt de communi rerum statu tractare. Et quantum mihi uideatur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiā loquebantur: Nequaquam, inquietantes, hisce modis usuri,

d 3 hanc

hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, ut uidelicet ditio nostra bonis legibus administretur: & nos ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum uiouemur. Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuo consultatum est, quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus productusque in medium, ut omnium suffragio rex comprobaretur. Ille uero iussit adificia sibi erigi imperio digna, stipatoresque ad custodiã corporis sui adiungi. Huic Medici hæc præstiterunt, ei que beneficia ingentia probeque munia extruxerunt, permiseruntque satellites ex uniuersis Medis quos uellet, sibi deligeret. Deioces uero cum imperio potiretur, Medos compulit unum oppidum condere, atque hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam habere. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia cõstruit ampla simul & ualida ea, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirum constitutis mœnibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solidisque pinnis prominerent. Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Accessit etiã maius quiddam data opera factum. Siquidem ambitus istius numero erant septem cõtigui, in quorum postremo regia erat & thesauri. Hæc mœnia cū amplissima sint, magnitudine prorsus illum Atheniensium æquant ambitu. Atque singule quidem minæ suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe primi ambitus pinnae colore sunt albicanti, secundi nigro, tertij purpureo, quarti cæsius, quinti sandaracino. Postremi uero duo, alter argenteus, alter inauratus habebat pinnas, atque hisce munimentis De

tis Deioces se suamq; sepiebat regiam, ac reliquum po-
 pulum iussit scorsum circumqua; habitare. Ceterū uni-
 uersis ad hunc ornatum constructis, primus Deioces ca-
 uit: ne quis ad regem ingredi permetteretur, sed per in-
 termuntios cuncta transigerentur, adeo ut nec conspici
 regem à quoquam fas esset. Ad hæc, nec ridere nec expue-
 re, propterea quod omnibus factu deformia essent, coram
 licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne uidelicet eū cer-
 nentes, æquales & unā cū eo educati indoleant atq; insi-
 dientur, quin aliud potius uideatur ipsis coram non con-
 tuentibus. Vbi uero Deioces iam adornasset constabilis-
 setq; tyrannidem, in exercenda iustitia seuerus erat &
 incorruptus. Etenim discipulantibus intro ad se accersi-
 tis, lites terminauit, eosdemq; rursus dimisit: at hæc circa
 causas factitauit. Quantum autem ad alia attinet, si quæ
 audiret iniurium, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti
 modo pœna multauit, in quæ usum exploratores auscul-
 tatoresq; destinauit per uniuersam regionē, cui præerat.
 Deioces autem solam Medicam subegit nationem, eiq;
 soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt,
 Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budi, Magi. Tot
 sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres
 & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit
 imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus,
 bellum ante omneis intulit Persis, eosq; primus in poten-
 statem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, ua-
 lida utraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque
 aliam inuadendo gentem, donec ad Assyrios oppugnan-
 dos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninū incolebāt, quon-
 dam omnium principes, sed tunc à socijs per defectio-
 nem desertos, alioqui per se bene habētes. Aduersus hos
 expe

expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo quam regno potitus est anno, cum pleraq; exercitus parte perijt. Post obitum eius Cyaxares filius, Deïocis nepos successit, qui dicitur multo quam maiores sui fuisse prestantior, et primus Asiæ populos in prouincias distinxisse, primusq; in suum quosq; ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cū prius omnia promiscua fuissent atq; implicita. Hic et cum Lydis prælium fecit, quod prælium cum fieret, dies nox effecta, et omnē trans Halym flumē Asiam sibi subiecit. Collectis omnibus quibus imperauit, castra mouit ad ciuitatem Ninū, simul et patrem ulturus, et ciuitatem ipsam euersurus. Commo-

Huius loci cōmeminit libro quarto in initio Herodot⁹.

dum hunc obsidentem Ninum, adoritur Scytharū numerosus exercitus, cui Madyes præfuit Scytharū rex, filius Protothya. Hi inquam transgressi in Asiam, cū Cimmericos ex Europa pellerent, persecutiq; ab his, fugam capessunt illi, atq; sic in Medicam penetrauerunt Scythæ. Est enim a lacu Mæotide ad Phasim usq; atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero nō ita longus progressus in Medicam. Sed una duntaxat natio media est Sappires, quos ubi transieris, cōtinuo occurrit Medica. Atqui Scythæ sanè hāc non irruerunt, sed per aliam uiam longè superiorem deflecentes, ad dextrā Caucasum mōtem relinquebant. Hic Medi cum Scythis congressi, prælioq; fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porro Scythæ uniuerſa Asia potiti, hinc rectā in Aegyptum contendunt. Fortè iam Syriam Palestinam ingressus Psammitichus occurrit Aegypti rex, muneribus precibusq; contendens, effecit ne ulterius progredierentur. Scythæ ubi retrocedentes in urbe essent Palestina Ascalone bonaq; parte Scytharum nullam iniuriam inferen-

te, pau

te, pauci aliquot relictī Veneris Vraniæ sanum depecu-
larunt, inter cetera (quantum equidem scio) huius deæ
sana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est eiusdem
deæ edes, ex hac nata est: id quod ipsi etiam referunt Cy-
prij. Quinetiam illud apud Cytheros delubrum ex hoc
Syriæ à Phœnicibus erectum proditur. Ac uero dea ipsa
templi spoliatoribus, eorumq; prolibus morbum immisit
theliam, ut simul & ipsi faterentur Scythæ, se uidelicet illo
morbo. ob id laborare, & uidere licet apud Scythas hūc
morbum curātes, quos Enareas appellant Scythæ. Post-
quam uero iam uigintiocto annis Asiæ imperiū Scythæ
obtinuerunt, omniaq; iam penè ex negligentia licetiāq;
depopulata essent, (nam præter tributū exactionesq; ex-
torquebant, diripiebantq; à quibulibet quæcunq; pos-
sidebant) tandem horū potiore partem Cyaxares atq;
Medi hospitio acceptam inebriatāq; interemerunt. Et
sic quidem Medi recuperarunt imperiū, receptis ijs qui-
bus prius potiebantur, & Ninū expugnauerunt. Vt au-
tem ceperint, in alijs mox scriptis indicabo. Assyriosq;
excepta Babylonica quapiam portione, subegerūt. Post
hæc Cyaxares ubi quadraginta annis una cum Scythis
imperasset, uita functus est. Cuius regnū suscepit Astya-
ges filius. Hic filiam sustulit, appellauitq; eam Manda-
nen. Quæ uisa est ei per quietem tantum urinae facere, ut
omnem ipsius urbem oppleret, atque uniuersam Asiam
inundaret: Quod somnium quum magis somniorum in-
terpretibus exposuisset, conterritus est, singula quæq; ab
illis edoctus. Ideoq; uisum hoc reformidans, Mandanen
iam uiro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset,
tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi,
quem compertum habebat familiā quidem bona ortum:
cate

cæterum ingenio sedato, gerentemq; se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyses collocauerat filiam anno, uisionem alteram uidit: Videbatur ei ex genitalibus filie uitis enasci, quæ omnem occuparet Asiam. Quod uisum cum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem et partui uicinam, ex Persis accersit, eiq; cum uenisset, custodiam apponit, uolens quod illa cecidisset, intercrimere. Etenim magi somniorum interpretes, uisionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filie pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, et inter Medos fidissimo, atq; omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpague, negotium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut ullo modo exequi supersedeas: ne uel committas, ut alios præponendo, postea tibi ipsi perniciem crees. Capito quæ Mandane peperit puerum, in domumq; tuam ferto, atq; occidito: postmodum quoquo modo uoles, ipse sepelito. Cui respondit ille: Neq; aliàs unquam rex huic uiro rem iniunxisti ingratam, et in posterum dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, mea interest id industriè exequi. Hæc cum respondisset Harpagus, eiq; puer traditus esset, ornatus ad necem, contulit se domum flens, adiensq; uxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quæ uxor: Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego uero, respondet uir, quanquam Astyages mandauit, etiam si desipiet, peiusq; insaniet quam nunc insanit, non tamẽ eius uoluntati parebo, neq; ad hanc necem obsequar: idq; multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages gradis natu est, et uirili prole orbis: quo defuncto,

functo, si tyrannis ad eius peruentura est filiā, cuius nūc
 filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quā
 periculum maximum? Enimvero tutela mee causa expe
 dit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astya
 gis, non per aliquem m̃forū. Hæc locutus, euestigio nū
 tium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorū
 maxime idoneorum, et montium feris frequētissimorum
 esse gnariissimum, cui nomen erat Mitrادات, cuius con
 tubernalis et eadem conserua erat, nomine Cyno Græca
 lingua, id est, canis, Medica, Spaco. Nā canem Medi spa
 ca appellant. Vbi boum pascua ille habebat, montiumq;
 radices erant ad uentum boream Acbatanorū, et ad pon
 tum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros uergēte Me
 dia, sanè montosa est et edita, ac nemoribus frequēs, re
 liqua uero tota admodū plana. Hic itaq; accersitus prope
 re cum uenisset, inquit ad eū Harpagus: lubet te Astya
 ges hunc capere infantem, quem in desertissimo mōtium
 exponas, ut celerrime pereat, et hæc ut tibi dicere, mihi
 iniunxit. Et nisi hunc interemeris, ulloq; pacto seruauē
 ris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infan
 tis inspector ego præpositus sum. Hæc ubi audiuit bubul
 cus, sumpto infante rediit quā nenerat ad bouile suū. Ei
 dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans, per to
 tam diem parturiens, è uoluntate dæmonis enixa est filiū.
 Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine:
 hic quidem uxori parturienti metuēs, illa uicissim mari
 to timens, propterea quod præter consuetudinem ab he
 ro accersitus esset. Vbi reuersus affuit, cum uxor utpote
 ex improviso cernens, prior interrogauit, quid ita ex
 acte ipsum Harpagus accersisset. Cui ille: Vxor, in
 quit, profectus ego in urbem et uidi et audiui quod
 nec

nec uisum oportuit, nec agi circa dominos nostros. Harpago domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterrefactus simul atque introij, uideo infantulum palpitantem uagientemq; auro ac distincta ueste ornatū. Eum Harpagus ubi me uidit, iussit celerrime sumere, atque asportare in cfferatissimum montem ubi exponam, dicēs Astyagem esse qui hæc mihi iniūgeret, magnopere minatus, nisi ea perpetrassem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum esse, non autem illius generis. Admirabar tamē, quòd uiderem auro uestibusq; ornatum. Præterea quòd planctus exercebatur in Harpago domo. Atqui inter uiam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eū Mandancs Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici, atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quem illa intuita procerū ac speciosum, genua uiri cum lacrymis amplectitur, obsecrat ne quæ ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rē explorandam. seq; nisi id exequatur, miserrime periturum. Mulier ubi uirum nō persuadet, Quādoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundū est facito, si modo necessitas prorsus est, aspici puerum dum exponitur, quoniam ego quoque peperī. Peperi autem mortuum. Ferto hunc, & istum ex Astyagis filia tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neq; tu iniurius in dominos esse deprehēderis, neque nobis male consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet. Sanè quā cōmode uisa est bubulco mulier loqui ex præsentī conditione, atq; ita continuo

nuo esse faciendū. Igitur quem necaturus attulerat, cum uxori tradidit: suum autē qui mortuus erat, sumens col- locauit in eo uase, in quo alterū portauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatū baiulans, in uastissimo montium exposuit. Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodā pecuariorū pro se illic uicario, in urbem se contulit, et ad domum Harpagi: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus missis suorum satellitum fidelis- simis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui pos- tea Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptum educauit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet quā Cyro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi rem quē il- li contigit, palām fecit: Ludebat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, et ludebat cum equalibus in uia, quem inter ludendum ceteri pueri cum pro rege sibi elegissent, co- gnominatum bubulci filium, ipse eos munij distinguē- bat: ut alij domorum structores essent, alij satellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum renūciator, suum sin- gulis honorem munusq; assignans. Horum puerorū qui- dam collusor Artēbaris filius erat, uiri inter Medos spe- ctati, quem Cyrus, quod imperata nō fecisset, iussit ab a- lijs pueris comprehendī, et cū illi paruissent, multis uer- beribus affecit. Quē puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, ubi primum dimissus est, in ur- bem ad patrem perrexit, et quē a Cyro pertulisset com- plorauit, non tamen Cyrum nominans (nondū enim eius hoc erat nomen), sed filium bulbuci Astyagis. Artemba- res, ut erat ira percitus, ad Astyagem ducens filiū secū, contēdit: et rem intolerādā passum esse inquires, eiusq; humeros ostendens: Siccine indigne, ait, accipimur rex
c
a filio

à fillo bubulci serui tui? Audiens hæc atq; cernens Astyages, uolens ulei ei puerum Artembaris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filium. Qui cum ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tu ne, inquit, hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis eöcidere uerberibus? Cui ille: Istud, inquit, herc huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regē suū ludentes constituerant, quippe qui uidebar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste cum ceteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse se nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea ullo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, uisq; est figuræ oris inferre ac representare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. Hic percussus Astyages, aliquandiu sine uoce mansit. Vixq; tandem ad se reuersus, uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoque tuus ob hoc nil conquiri possit. Dimissa Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto. bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum acceperisset, quisue ei tradidisset. Ille ex ipso genitū respondere, & genitricē eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, rem uti erat promitti ab initioq; exorsus uera referendo, deuenit ad præces, petendamque sibi ueniam, iubens ut eam haberet bubulco ueritatē eloquio. Astyages pauciora iam uerba fecit. Ceterū cui ualde suc

de succensibat, Harpagū uocēt satellitibus iubet. Quem ubi affuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum ē filia mea genitum? Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit tergiversari mendacio, ne argumentis conuinceretur, sed ita respondit: Ego posteaquam infātem accepi rex, cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: et tamē cum apud te innoxius extitissē, ne forem aut filiæ tuæ, aut tibi ipsi carnifex, eoq; ita statui agendum: Accersito huic bubulco infāntē tradidi, inquitēs te esse qui iuberēs illum interfici, in quo dicendo mentitus non sum. Tu enim ita præcepisti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo præcepto, iussu exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo observādo tantisper dum expirasset, comminatus isti extrema quæq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit impræcator, et infans obiit, missis eunuchorū fidiſsimis rem cognoui, et per eosdem mortuum sepelui. Ita res habet rex, atque hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi insensus erat causa, ob id quod cōtigerat, primū rem ei enarrat, quemadmodum ipse à bubulco audisset: deinde ea narrata, eò deuenit loquendo, quod puer uiueret, et bene haberet, quia stultū esset. Namq; ex hoc, inquit, quod gestum erat circa puerum, ægra ualde animo fui, et à filia meā instigulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonū conuersa fortuna, mitto filium tuum ad puerum hunc, qui recens uenit. Præterea destino pro liberatione eius dijs immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi adesto ad cœnam. Harpagus cum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, quod peccatum suum commode resisset, et ultra bonā fortunam ad

conuiuium uocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi unicus erat, tredecim ferme natum annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quaecumq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filium ubi aduenit, Astyages matrat, concisumque membratim et partim assum, partim elixum, ubi esculentum effecit, paratum habuit. Dehinc sub horam coenae, postquam affuerunt cum ceteri conuiuiae, tum uero Harpagus: cōuiuis quidem alijs atq; ipsi Astyagi mensae appositae sunt ouilla referta carne, Harpago autem carne filij sui, praeter caput atq; extrema manuum pedumq; cetera omnia. Nam ea in canistro operata, separatim reposita erant. Eum postquam satis de pastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se uero sane oblectatum, dicenti Harpago: hi quibus negocium erat datum, afferunt caput filij cum extremis manuum pedumq; uelatum, assistentesq; iubent detegere, ac sumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo spectaculo cōsternatus est, sed apud sei psum fuit. Et percontanti Astyagi, nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset, se agnoscere respondit, si biq; quicquid rex ageret, praeterire. Hoc reddito responso, receptisq; reliquijs carniū, domum abiit, eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ultiōne Astyages Harpagum profecutus est. Idem de Cyro deliberans, eosdem ex magis accersiuit, qui fuerant ipsius somnium interpretati. Postquam uenerunt, scispitatur eos, quid censeant de uisione sibi agendum. Illi necessario fore inquit, ut puer si superstes esset, nec haecenus periisset, regnaret. Atqui puer et uiuit et incolumis est, Astyages excipit

excipit: et cum ipsum ruri agentem pueri eius pagi regem delegissent, quæ faciunt qui re uera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianitoribus, internuncijs, ac cæteris munijs institutis, imperium exercuit, quæ uobis quonam uidentur spectare? Si superest puer, magi respondent, atque regnauit nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bonum habeto animum, iam non cum regnaturum iterum. Nam quædam uaticinationes nostræ in exigua reciderunt, et uelut in somnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondens, isti uestræ, magi, frere sum sententiæ, me somnio esse adjunctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quanam futura sint, et meæ domui et uobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra etiam rex, inquit, magni interest, tuum stare principatum: qui si immutetur, et ad hunc puerum, qui Persa est, transeat, nos quoque qui Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, et extranei nullius erimus precij. Te uero regnante, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos et tibi et regno tuo prospiciendum est: et nunc si quid cernemus, quod timendum esset, tibi aperiremus. Verum cum in rem friuolam nunc euaserit somnium, et ipsi confidimus, et te itidem confidere iubemus, et hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis, Astyages gaudius est: accitoque Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sanam somni uisionem in te fuisset iniurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque letus ad Persas ito cum his, quos ad te deducendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes:

patrem non qualis Mitrdates bubulcus, et matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrū dimittit, quem ad domum Cambysis reuersum acceperunt sui parentes, et audita re uehementer amplexi sunt, ut quem statim mortem obisse crediderant. Sciscitabantur quonā modo superstes esset. Hic se uero ait eos antea non nouisse, et ob id maxime errasse: inter uitā tamen omne suum infortunium audisse, credidisse eū se bubulci Astyagis esse filium. Verum in illo itinere omnem rem gestam ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt et

Ita Trogus
Cyrum fuisse a
cane educatum
tradit.

cane Cyrum, cum esset expositus, fuisse educatum. Vnde hæc fabula emanauit. Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætatem, et inter æquales uirilissimus euasit, et idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nam per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed per Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quem cernit adultum, sibi socium comparabat. Cæterum ante hoc alia ab eo comparantur. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere Astyagem a regno sum moueri, Cyro delicto. His transactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato quem solerter obtinuerat, lepore ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum, in quo quæ libuit conscripserat, resu-

rat, resutoq; uentre, leporem una cum retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidiſſimo, præci-
piensq; suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse
suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret, hominẽ
dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acce-
ptum leporem aperuit, inuentumq; libellum qui in eo in-
erat, legit, in hæc uerba: Fili Cambyſis, quem dis respi-
ciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ perueniſ-
ſes) ulciscere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. Quo-
niam ex huius tu quidem studio perieras, decorum tamen
beneficio & meo superſtes es. Quæ omnia quemadmo-
dum circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: &
item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſum, quod te non oc-
cidiffem, ſed bubulco tradidiſſem. Nunc ſi mihi auſcultæ-
re uis, omni tu (cui Aſtyages imperat) regioni impera-
bis. Perſas ad rebellandũ cum perſuaſeris, ducito aduer-
ſus Medos, ad uotũ tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab A-
ſtyage ad tibi occurrẽdum creatus fuero, ſiue alius qui-
ſpiam Medorum illuſtris. Horum enim primi quiq; ab illo
ad te deficientes, Aſtyagem conabũtur euertere. Ita tan-
quam cuncta tibi ſint hæc in expedito, iſta exequere ſine
mora. Cyrus his auditis, conſiderabat quonam ſolertiſſi-
mo modo Perſas induceret ad rebellandũ. Cogitãdo tan-
dem cõperit hunc eſſe appoſitum, ut ita faceret: Scripto
libello de his quæ uolebat, cõſilium Perſarum cõgigit. De-
inde reſignato libello atq; lecto, ducem ſe inquit Perſa-
rũ ab Aſtyage eſſe deſignatum: & nunc Perſæ, ait, edico
uobis, ut præſto mihi ſitis cũ ſingulis falceibus. Hoc Cyrus
Perſis præcepit, quorum complura ſunt genera, eorum quæ-
dam Cyrus contraxit, & a Medis ad deficiendũ induxit,
ſub quibus alia omnia. Ea autẽ hæc ſunt: Arteate, Perſæ,

Pasargadæ, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadæ
 præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum cognatio
 est, unde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt:
 Panthelæi, Derusici, Germani: atq; hi omnes aratores.
 Alij uero pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi
 cuncti affuerunt, habentes quod eis erat præceptum, ibi
 Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside
 is locus circiter decem & octo aut uiginti stadiorum)
 totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Per-
 sis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. In-
 terim coactos in unum caprarum, ouium, bouum greges
 patris sui maculat, atq; instruit, tanquam Persarum exer-
 citum accepturus uinoq; ac cibarijs quàm elegantissimis.
 Postero die conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in
 prato, atq; epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum
 pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Il-
 lis respondentibus, multum esse inter hæc duo interualli.
 Pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem uero
 omnia bona habere. Excepit Cyrus, & omnem rem de-
 nudauit, inquiens: Viri Persæ, ita res uestrae habent, uo-
 lētibus uobis mihi obtēperare, & hæc & alia infinita cō-
 moda aderūt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uero,
 innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaq; ob-
 temperando mihi, efficiamini liberi, quæ bona ipse diui-
 na quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse al-
 laturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cum in
 alijs, tum uero in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, rebella-
 te quamprimū ab Astyage. Persæ, ut qui iam pridem de-
 dignarentur parēre Medis, nacti præsidem, libenter se
 in libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Astya-
 ges cum accepisset, misso nuncio accersit. Iste nuncium
 iubet

iubet renunciare, se prius illuc uenturum quàm Astyages ipse uelit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduerso numine Harpagum praeficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiae cum Persicis praelium conseruerunt, quicūq; eorum sermonis Harpago erant expertes, praeliabantur: qui uero participes, ad Persas transibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidē Cyrus gaudebit. Haecenus locutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes, qui suassissent ipsi Cyrum dimittēdum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus cunctis, cum Persis confligens fugatur, uiuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assistens Harpagus, insultauit exprobrauitq;, cum alia quæ homini dolerent dicens, tum uero percontando eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnibus filij pauisset. Quoniā regnū eius ad seruitutem decidisset, eum intuens Astyages uicissim interrogat, nunquid ipsius foret, Cyri opus. Harpagus suum uero esse dicere, idq; merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. & Astyages eum merito improuidissimum atq; iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quod si facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modo illa per ipsum gesta essent: iniquissimum uero, quod cœne causa Medos in seruitutē redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnū, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarū. Nunc Medos, qui huius peccati affines

non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus scrui, nūc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages cum quinq; & triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbissimam Medi subiecti fuere Persis centum ac duodeviginti annos, omni supra Halym fluvium Asiae dominati, excepto tempore quo Scythae regnauerūt. Idem sequentibus temporibus, cum horum pastorum poeniteret, à Dario defecerunt. Sed praelio uicti iterum subacti sunt, Persaeq; qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiae imperitauerūt. Cyrus nullo alio malo afficiēs Astyagē, penes se habuit quoad uita excesit. Ita Cyrus genitus educatusq;, regno potitus est. Et mox Cræsum iniuriæ illatorē subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. ritus quibus utuntur Persae, tales esse compari: Neq; statuas, neq; templa, neq; aras extruere consuetudo est, quinimo hoc faciētibus insaniae tribuēre. Ob id, ut mea fert opinio, quod nō quemadmodū Græci, sentiūt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusq; conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrū cœli Iouem appellantes. Soli, lunaq; sacrificant & telluri, igni, aquae atq; uentis, hisq; solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vraniae quoq; sacrificāt, sic nimirū ab Assyrijs Arabibusq; edocti. Assyrij Venerē Mylittam uocant, Arabes eandē Alittam appellāt, Persae Medam. Sacrorū autē ritū circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondā instituerūt. Persae quippe sacrificatū nec aras erigūt, neq; ignē incēdūt prorsus, sed neq; libamentis utuntur, aut tibijs, infulis ue, aut molis. Verū ut quisq; diuis hisce sacra facere statuit, in locū mundū uicti

mam

nam sistēs deū illū implorat, myrto maximo cinctam gestans tiaram. Sacrificās autē, non pro se solo priuatimq; uota nūcupat, sed communiter uniuersis Persis bene precatur, in primis quidem regi. Quādo inter Persas omnes idem quoq; cōprehenditur. Vbi uerò iam in minutas portiunculas membratimq; hostiam conscidit, carnibus elixis herbam substernit quā tenuissimam, maxime trifolium. Huc collocatis impositisq; carnibus, magus astans thegoniam accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem efficacissimam. Citraq; magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublati carnibus abutitur in quemcunq; usum illi fert animas. Ex omnibus diebus præcipue colendum cēsant suum quiq; natalem, nimirum hoc die plus alijs æquum censent ciborum apponere. Et ditiores integros boues, camelos, equos, asinos, eosq; in fornace tostos isto die in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecoribus honorant: cibis utuntur perpaucis, bellarijs multis, neq; ijs admodum bonis. Hinc est quod Persæ dicant, Græcos pastos iam demum nō esurire amplius. Nempe ipsis à coena cibi apponūtur precij nullius, & si quid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdē nec uomere corā, nec urinā facere licet, quæ etiam nūc ita obseruantur. Poti, de rebus maxime serijs consultare consueuerunt. Nam si quādo ipsis cōsultandum uidetur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui edibus illis in quibus fortē consultatur præest, & si placuerit atq; ieiunauerint, utūtur ipso: sin minus cōprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni delibauerint, de eisdem poti pronunciant. Si in uia inuicē sibi occurrāt, facile cognoscēs si pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculātur.

Quòd

Quòd si alter fuerit humilior paulo, genas osculantur duntaxat: Sin. autem alter fuerit multo inferior, prostratus adorat honoratiorem. In primis illos observant reuerenter, qui proxime habitant. Secundas tribuunt his qui à primis proximi, atq; sic deinceps progrediētes, quo uiciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimāt. Se nimirum omnium hominum longe optimos arbitrantur. Alios uero quo remotiores disiti sunt, hoc à uirtute magis esse alienos: atq; illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligētes, qui à Persis absint quàm remotissime. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medi, iidem & affines, perinde atq; Persæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, late progressa fuit. Externorum Persæ maxime omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantiorē arbitrantur, gestant: & in pugnis thorace utuntur Aegyptio. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Puellas plures ducunt uxorum loco, atq; præter has plerasq; pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sobolis procreatio. Et illi qui quàm plurimos liberos ediderit, huic rex tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipientes usq; ad uicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non uenit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem deceadat, nullā hæc prolis iactura patri afferrat molestiam. E quidem hunc morem laudo: laudo item illum

illum, ne ob unam tantum causam liceat uel ipsi regi occidere quēpiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum solum delictum: sed expendere iubetur quisq; , si plura ac magna patrarit, atq; tum demum iusta utatur indignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidisse. Verum quotquot horum fortē acciderunt omni necessitate excussa, hos tandē deprehensos tradūt aut subdititios aut spurios. Quippe uerisimile nequaquam uideri aiūt, ut hic qui uerus parēs sit, a proprio filio interimcretur. Quaecunq; apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, es alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quod necessum sit eundem qui debet, mendacio quodq; obnoxium esse. Si quis ē ciuilibus lepra aut uirilagine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non cōceditur. neq; cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicant enim hos morbos illis immisos, quod in solem peccauerint. Externum uero qui ab ijsdem acceptus fuerit, ē regione sua exigunt, atq; ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec deniq; simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissime colūt. Hoc quoq; Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minime est obscurū. Nempe quaecūq; apud illos nomina uel corpori uel magnificētiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores San appellēt, Iones Sigma. Et si animaduertas attētius, deprehēdes nomina Persarū nō quēdā, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probe sciēs de Persis, possum indubitato affirmare. Atqui ista quæ de mortuis produntur, obscuriora, neq; perinde certo

certo. Quòd uidelicet defunctorū Persarū cadauera non prius humētur, quā́m aut ab alite aut cane trahā́tur. Magostamḗ sat scio hæc factitare, quā́doquidḗ aperte faciūt: mortuū́q; cera inuoluḗtes in terrā́ cōdūt. Magi uero cū́ ab alijs hominibus, tū́ a sacerdotibus Aegyptijs differūt. Siquidḗ hi nullius animātis occisione se polluūt, præter ea duntaxat quæ dijs immolant: Magi suis ipsorū́ manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidūt: imò hoc palmarij loco ducḗtes, si formicas serpentesq; & brcuiter, reptilia atq; uolatilia plurima necauerint. Atq; de horū́ ritibus hunc in modū́ dictum sit, nos ad institutam narrationḗ recurrimus. Porro Iones atq; Aeoles ubi audierant Lydos citra negociū́ a Persis uictos, legatos Sardis mittunt ad Cyrum ultro postulantes, ut ijsdḗ cōditio nibus eos admitteret, quibus Cræsi subiectos in ditionḗ accepit. Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi similitudinem atq; apologum respondit: Tibicen, iniquiens, quidam ubi pisces in mari cōspexisset, canere tibiam incipiebat, ratus nimirū́ eos ad cantus suauitatem in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare uerriculo, ingḗtem piscium uim cōplectebatur, traxitq;. Et cū́ palpitantes cerneret in sicco, dixisse ad pisces: Tēperate, inquit, nū́c mihi quæso a saltationibus, quā́do nō libuit me canḗte saliḗdo progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos ad amicitia inuitate, flagitateq; ut a Cræso rebellaret, cōstanter recusauerāt: ac iā demū́ rebus nō ex sentḗtia succedḗtibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira cōmotus, dicto resposo eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quiq; ciuitates reuertūtur, mœniaq; cōmuniūt. Cōgregabā́tur autḗ in Panionio alij omnes

nnes, præter Milesios. Quippe cū his solis fœdus inie-
 rat Cyrus, iisdē cōditionibus quibus & Lydos recepe-
 rat. Porro reliquis Ionibus cōmuni sentētia uidebātur le-
 gati in Spartā mittēdi, ut qui simul & præsentē rerū sta-
 tum nunciaret, & auxiliū impetraret. Iones uero illi, ad
 quos Panioniū quoq; pertinet, ciuitates habēt cum cœli
 bonitate, tum montiū cōmoditate omnium optime sitas,
 quas nos nouerimus, adeo ut neq; superior regio neq; in-
 ferior, neq; ea deniq; quæ orientē occidentemq; spectat
 plaga, Ioniā hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc
 uel frigore riget, uel premitur aquis, illa rursus calore ac-
 situ squalēt. Lingua utuntur non eadē, sed eius quatuor
 proprietates ducūt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad
 meridiē uergens: Post hanc Myus, & Pricne: hæc quia in
 Caria habitabantur, cum horū lingua cōueniunt. Illæ ue-
 ro in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazome-
 næ, Phocæa, iam dictis sane ciuitatibus, quantum ad
 linguam attinet, non respōdent, inter se tamen eadē son-
 nant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionice quarū duæ in
 sulas habitant, Samū uidelicet, & Chium: tertia in conti-
 nenti sita Erythreæ. Ex his Chij & Erythreæ eandē pro-
 prietatem sibi uendicant. Samij uero ab his discrepan-
 tes, propriam quandā receperunt loquendi formam. atq;
 hunc in modū quatuor omnino linguarum fiunt proprie-
 tates. Ac uero ex iisdē Ionibus Milesij erant, qui cū Cy-
 ro metus prætextu fœdus pepigerūt. Insularibus nihildū
 grauius fuit metuendū, quā diu Persis Phœnices non
 dū fuerunt subiecti, & ipsi Persæ nauigijs non uterētur.
 Porro hi nō aliā ob causam ab Ionibus defecerūt, quā
 quod cū imbecilles esēt omnes alij Græci, tum Iones op-
 pido quā infirmissimi, & nullius propemodū momēti.
 Siquidē præter unas Athenas, nullā fere Græcia insignē

habebat urbem. Iam enim alij Iones, atq; ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerunt, non uolentes Iones appellari. Quinetiam nunc plerosq; ex illis uideas, quos nominis istius pudeat. Ceterum duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur. Et ubi semel nomen sibi Panionijs indidissent, sanum quoq; de suo nomine cōstruxerūt Panioniū: id quod nullis alijs Ionū pmittere in animū si bi induxere, nec erāt qui magnopere postularent eiusdē participes fieri, exceptis tantū Smyrnæis. Tale quippiā Doriēsibus accidit qui Pētaolim incolunt, illā quæ antē Hexapolis uocabatur. Hi quoq; deprehēduntur adeo neminē ē finitimis Doriēsibus ad Triopiū sacrū admittere uoluisse, ut etiā populares suos, sicubi sacri legē trāsgererētur, a ludorū cōmunicatione excluderēt. Nā in certamine Apollinis Triopij tripodes uictoribus cōstituebantur ærei, et quos ē sacro uictores non liceret efferre, sed deo ipsi donare ibidē. At uir quidā Halicarnasseus, nomine Agasicles, in eodē certamine uictoria potitus, ausus legem hāc uiolare, tripodēq; domū ferēs sibi asseruare. Propter quod cōmissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialysus, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextā ciuitatē Halicarnassum a sacrorū participatione remouerunt, hac uidelicet pœna Halicarnasseos multātes. Atqui mihi sane uidetur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec uoluisse plures recipere, propterea quod Pelopōnesum habitātes, eorū dē totidē fuerint partes, quē admodū nūc quoq; Achæorū, qui Ionas ē sedibus suis exegerūt, duodecim sunt genera. Nē pē prima secundū Sicyonē Pellena iacet, deinde Agina, et Aegæ, ad quam Crathis fluius labitur, a quo et Italicus ille uocatus est. Post Aegæ Bura est et Helice, quod ab Achæis bello fracti Iones cōfugerūt. Post hāc Aegion est

est & Rhyses & Patrēses & Phārēses, atq; Olenus: prae-
 ter hūc Pirus ingēs fluuius fluit. Postea Dyma & Tritaē-
 ses, qui soli mediterranea colūt. Haē sūt duodecim Aethio-
 rum ille portiones, quae tū quidem Ionū erant. Haecq; cau-
 sa fuisse uidetur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates
 constituere placuerit. Verum quod isti praecipue, magisq;
 alij sint Iones, aut praestantius quippiā gesserint, magna
 insania esset asseuerare, quādo ex his Abātes sint, Euboiae
 haudquaquā minima portio, qui tamen cum Ionū nomine
 nihil habēt commune: & Minya Orchomenijs admixti,
 Cadmaei quoq; Dryopes, Phocēses, Molossi, Arcades, Pe-
 lasgi, Dores, Epidaurij, atq; aliae pleraq; nationes inter
 se cōmiscabantur. Quorū alij ex Atheniēsīū Pritaneo pro-
 gressi, nobilissimos se Ionum existimauerūt. Hi coloniam
 ducentes, loco uxorū Caricas habebāt mulieres, quarum
 iam antē parentes interemerunt: propter quā cadē mulie-
 res Caricae legē tulerant, quā iureiurādo inter se firmaue-
 rant, tradideruntq; suis deinceps filiabus, quod uidelicet
 cum maritis nunquam cibum sumerēt, neq; proprijs nomi-
 nibus cōpellarent, propterea quod eorum patres, maritos
 atq; filios trucidauerint, & cum haec patrassent simul, or-
 bas ad cōcubitū uiolenter rapuissent. Haec Miletī fiebant.
 Reges creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi fi-
 lio oriūdos, partim Cauconas Pylīos Codro Melāti pro-
 genie ortos, partim utrosq;. Nomē autē Ionū inter cete-
 ros maxime amplectebātur, sintq; iā ueri atq; genuini Io-
 nes. Omnes tamē Ionū nomēclatura cōmunicāt, quotquot
 Athenis oriūdi Apaturia festa concelebrant. Cōcelebrant
 autem omnes praeter Ephesios & Colophonios, qui soli
 ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idq; ob cedis patrae
 causam. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad sea-
 f pten

ptentrionē uergens, cōmuniter ab uniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autē promontorium in cōtinenti situm: quod quia Zephyro uēto expositū est, ad Samū pertinet. Ad hunc montē collecti uniuersi Iones, sacrificiū operantur quod Panionia uocāt. Accidit hoc sanē non Ionū sacris duntaxat, uerū cōmuniter omnibus Græcorū festiuitatibus, ut in eandē literā finiant, perinde atq; Persarū nomina. Et hæ quidē Ionice sunt ciuitates. Aeolicæ ciuitates sunt, Cumæ, quæ et Phriconis uocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Aegiroëssa, Pitana, Aegæa, Myrina, Grynia. Atq; hæ undecim Aeolicæ fuerūt priscae ciuitates. Vna autē Smyrna (Aeolica et ipsa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alioqui et hæ duodecim erāt numero in cōtinēti sitæ, quæ ditionē habebāt Ionibus præstantiorē: at quæ tamē ad illius cœli tēperiē nequaquā accederēt. Smyrnam uero hac occasione amiserūt Aeoles, quòd Colophonios per seditionē ē sedibus submotos recepissent, qui postea Smyrnaeos obseruātes dū extra urbem Bacchi sacra celebrarēt, oclusis portis urbē occupabant. Succurrētibus autē Aeolibus uniuersis, sic inter eos trāsgebatur, ut si Iones utensilia bonaq; mobilia Smyrnaeis redderēt, Aeoles Smyrna cessuros. Hæc cōditionē cū Smyrnaei accepißet, distributæ sunt undecim hæ ciuitates, suos quæq; constituens ciues. Hæ itaq; cōtinentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idā habitabāt: nā illæ ad has nō referuntur. Insulares uero quinq; ciuitates, Lesbū colebant, sextā enim in Lesbo Arisbā, Methymnæi iā sibi subiecerant, tanquā sanguinitati iunctā. In Tenedo una habitabatur ciuitas, et altera quædā in centū appellatis insulis. Iā uero Lesbijs Tenedijsq; perinde atq; ceteris Ionibus insulas tenētibus, cū nihil grauius esset metuendum, reliquis ciuitatibus cōmuniter placuit Iones sequi, quocūq; illi duxe-

rint. Porro ubi Ionū Acoliūq; legati Spartā appulissent, id quod fiebat properanter, ex omnibus delegarūt Phocēsem quendā, cui nomen Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea ueste indutus, in Spartiatarū cōuētū, qui ad famā legatorū collectus fuerat, processit: horatūq; Lacedemonios multis uerbis ad auxiliū Ionibus ferēdū. Illi, quāquā Ionū legatos repulerint, tamen, myoparonē ablegarūt, quantū ego cōijcio, hominibus instructū, qui rerum Cyri Ionūq; successum explorarēt. Hi Phocēā appulsi, Sardis mittūt spectatissimū ipsorū, nomine Lacrinē, ut qui Cyro Lacedemoniorū mādata pferret. Cyrus audiēs quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinā homines essent Lacedemonij, et q̄ multi numero. Mox ubi hæc cognouisset, ad Spartiatā dixisse: E quidem nō extinui nūquā homines illos, quibus locus est in media urbe uacuu, ad quē collecti mutuis ipsi sibi iuramētis imponerēt. His (si modo supi me seruauerūt incolumē) nō Ionū, sed propria sua incōmoda erūt deplorāda. Hæc in uniuersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia forā ampla haberēt in quibus negociatiōibus uterētur illi, Persæ ipsi horū nullo distinerētur, neq; illis ullū forū. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ cōmisit. Cræsi autē caterorūq; Lydorum thesaurū, Pactyæ Lydo tradit deferendū. Ipse uersus Ecbatana cōtendit, Cræsum unā secū ducēs, Ionū interim nō magna habita ratione, etiāsi primi adoriendi fuissent. Quandoquidē Babylō ei obstaculo esse uidebatur, et Baetriana quoq; natio, itē Sacæ atq; Aegyptij, in quos ipse expeditionē facere in animo habebat: in Ionas autē alium quempiā inperatorē mittere. At uero ubi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atq; Cyro desciscit. Et quia Lydorū thesaurū habebat, cōscēsis nanibus auxiliarios mercede cōducit, maritimosq; omnes persuadet, ut

Hæc, quemad-
modum ple-
raq; alia, re-
prehēdit Plu-
tarchus in li-
bello, quem
contra Hero-
dot. edidit.

communē secū expeditionē susciperent. Quibus succeden-
tibus, Sardis castra admouit, Tabalūq; in arce undiq; cō-
clusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligēs, Cræsum
hūc in modū allocutus est: Quisnam, inquit, Cræse finis e-
rit eorū quæ nunc mihi accidunt, quādo nō cessant Lydi,
ut uidentur, tantisper & sibi & mihi negotium faceßere,
dū eos prorsus delere aggrediar? Videor equidē perinde
fecisse atq; is, qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidē ego
te capiens, plusquā Lydorū parentē existentē, ipsis Lydis
urbē suā reddidi. Cū hāc suā sententiā Cyrus exposuisset,
Cræsus excepit, ueritus nimirū ne Sardis funditus euerte-
ret: Rex, inquit, Cyre quāquā prudēter tu recteq; dixeris,
moderaberis tamen furori, neq; patieris antiquā hanc ciui-
tatē ita excindi, quæ cū superiorum, tum eorum quæ nunc
acciderunt, rea non sit: nā priorum ego autor fui, id quid
meopte hoc capite pendo: præsens factū Pactyas designa-
uit, cui tu Sardis commiseras. Hic tibi pœnas det, Lydis
autē ueniā dabis. Modo hæc impera, ne uidelicet aliquan-
do uiribus aucti, uel defectionē meditari ausint, uel molesti
esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideant, iu-
bebisq; ut suprā tunicā palliū gestent, induere cothurnos.
Ad hæc iisdem citharam cantusq; indulgebis, deniq; cau-
ponari, liberos instituere, & mox comperies, ò rex, uiros
in mulieres degenerasse, nihilq; metuendū ut rebelles un-
quā à te desciscant. Hæc ideo Cræsus suggessit, ratus opta-
biliorē Lydis hāc esse cōditionē, quā semel subactos po-
pulari, sat sciēs, quod ni prætextum idoneū cōmīscere a-
tur, non persuasurū ut institutū detrectaret. Adde etiam,
quod formidabat ne in posterū aliquādo Lydi, si imminen-
tem calamitatē effugerint, rebellātes à Persis funditus ex-
tinguerētur. Cyrus hæc Cræsi admonitione gauisus, remis-
saq;, iracūdia respōdit ei se pariturū. Accersitoq; cōtinuo

Mazare homine Medo, eadē illi praecepbat, quae Croesus
 suggesserat Lydis imperāda: Atq; praeter hanc mādauit, il-
 los omnes sub corona uenūdādos, quotquot unā cū Lydis
 Sardis oppugnarint: Pactyam autē uiuum ad se perducen-
 dum. Et ista quidē ex itinere praeciens, Lydos compulit
 ad Persarū mores recipiendos. Pactyas intelligens exerci-
 tum nō procul abesse, cōterritus cōfugit Cumā. Mazares
 uero nihil cūctatus, Cyri exercitus partē, quā secum duce-
 bat, Sardis promouit. Verum ubi Pactyā iā unā cum suis
 cōmilitonibus Sardis abiisse cognouerat, primam Lydos
 adegit Cyri mādatis obsecūdare. Et iā inde Lydi omnem
 uitae rationē cōmutarunt. Deinde Mazares nūcios Cumā
 misit, qui Pactyā reposcerēt. Cymaei uero consilio intro-
 statuerunt ad deum apud Brāchidas referendū, quid factū
 opus esset. Erat enim illic oraculū peruetustū, quo Aeoles
 Ionesq; cōmuniter uti cōsueuerunt. Oraculum hoc in Mi-
 lesiorum agro est situm ad Panormū lacum. Missis igitur
 ad Branchidas cōsultoribus, rogabant quidnā facturi hac
 in re deo gratificarentur. Cōsulentibus respōdebatur, Pa-
 ctyam Persis esse permittēdū. Quae ubi relata audirēt Cy-
 maei, putauerunt oraculo acquiescēdum, Pactyāq; reddē-
 dum. Ceterum cū huc bona pars propēsa fuisset, Aristodi-
 cus Heraclides, uir inter ceteros Cymaeos clarus, seu ora-
 culo parum fidēs, siue ipsos cōsultores oraculi respōsum
 nō recte perferre existimās, cōstanter obstabat, quo minus
 oraculo Cymaei obtemperarent. Vnde factū est, ut, iterum
 de Pactya cōsulturi, alij mitterētur sacerdotes consulto-
 res, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cū ad Bran-
 chidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus o-
 raculum, rogabat in haec uerba: O rex, uenit ad nos sup-
 plex Pactyas Lydus, mortem fugiens uiolentam: Perse-

f 3 eundem

eundē reposcentes, iubēt Cymæos hominē dimittere. Nos Persarum potentiā formidātes, tamen supplicem tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respōdebatur quod priores retulerant, nēpe Pactyā Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiā de industria aggreditur: Templum circumiens, passerēs aliasq; auiculas, quæ forte in tēplo isti nidulabantur, è nidis exemūt. Quæ cum ille faceret, memorant uocem ex adyto auditā, quæ ad Aristodicū ferretur, atq; huiusmodi quædam sonaret: Hominum scelestissime, quænam libido te incesit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicū nihil dubitasse ad hunc modum respondere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxiliū fers supplicibus, quando Cymæos iubes Pactyā tradere Persis. Cui deus respondens: E quidem, inquit, iubeo, ut impij male pcreatis, neq; deinde oraculū hoc de reddēdis uestris supplicibus la cessatis. Porro ubi responsū hoc postremū referrēt Cymæi neq; uolētes Pactyā Persis tradere interimendū, neq; eundē penes se detinēdo Cyrū ad ciuitatis suæ expugnationē excitare, hominē ablegāt in Mitylenā. Mitylenæi, cū Mazares subinde per nuncios Pactyā flagitaret, paciscūtur pro certa mercede mittendū: quod tamen nolim indubitato asseuerare, quādoquidem nō fuit persoluta. Cymæi cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbū nauigio, Pactyam deportāt in Chiū. Indidem nimirum ex Mineruæ tutelaris deæ templo uiolenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, Lesbo è regione situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyan, ut Cyro cum primum liceret traderetur. Atq; multo
iam

iam inde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neq; molis libauit hordeaceus deo cuiquam, neq; secundæ mensæ frumentibus inde decerptis utuntur. Breuiter, omnia à sacrorum usu remouentur, quæ è prouincia illa proueniunt. Postquàm uero Pactyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit, qui unà cum Pactya Tabalū oppugnassent: et partim Prienenses subegit, partim Meandri campum incurfauit, frumentationem militibus faciens. Magnesium etiam pari modo. Postremo Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti uero locū successit Harpagus, et ipse Medus: nimirum quē Medorum tyrannus Astyages indiges epulis exceperit, quiq; Cyrum in regni potestatem inuexit. Hic inquam à Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi mœnia ciuesq; undiq; exercitu obtuisset, aggere ad murum obiecto citra negocium expugnauit: atque sic Phocæa prima Ionum ciuitate potiebatur. Phocenses primi Græcorum longis nauibus usi feruntur. Adriam simul et Thyrrheniā, Iberiam atq; Tartessum occupauerunt. Nauigijs autem utebantur non rostratis, sed penti-conteris, hoc est, lembis quinquagenū remorum. Hi cum primum Tartessum uenirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iam octoginta annis Tartesium regno præsuit. Vixit autem annis centum uiginti. Atq; Phocenses Argathonio ista occasione redditi sunt amiciores: Quod uidelicet Phocenses Ioniam relinquētes, iussit in sua ditione sedes deligere ubicunq; illis liberet. Verum ubi hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus nō paucorum est stadiorū, totusq; è maiusculis lapidibus,

f 4 ijsq;

ijsq; affabre concinnatis. Et murus quidem ille hoc pacto fuit constructus. Porro Harpagus exercitum promouens, urbem oppugnauit: cum postulassent prius, si uellent Phocenses, sibi sat esse, unum duntaxat muri propugnaculum demoliri, ubi habitationē extrueret, cetera illis se permisurum intacta. Phocēses seruitutē auersantes, responderunt diem unum se ad cōsultandum sumpturos, interim dū cōsultaretur, ille exercitū ab urbe reduceret. Harpagus autē quāquā se scire diceret quid facturi essent, tamen permissum ut cōsultarent. Etenim simul atq; ille exercitum reduxit, Phocenses cōtinuo lembos instruūt, quibus liberos anā cum uxoribus atq; supellectile uniuersa imponent: ad hęc statuas quoq; et donaria, nisi quę uel ferrea uel lapidea, aut deniq; picta essent, omnia nauibus importāt, quas et ipsi conscendentes, saluerunt: traieceruntq; in Chium. Phocēā autem iam desertam hominibus, occupauerunt Persę. Phocēses autē postquā ipsis Chij insulas quas Oenusas uocant, licitantibus addicere nollēt, metuentes ne illuc emporiū trāsferretur, obq; hanc causam hęc eorum insula clausa fuit. At Phocenses cōcesserunt in Corsicam. Hic enim iam ante x x. annos ciuitatem ex uaticinio condiderunt, nomine Alalam. Interea Argantonius fatis concesserat. Porro Corsicā traiecturi Phocēses, prius diuertunt Phocēā, pręsidiaq; illic Persarum, quę ab Harpago fortē custodię causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, quot quot ex classica sodalitate supererant, communi cōsilio sese mutuis execrationibus dirisq; deuotionibus astringunt. Ad hęc grande saxum in mare demergūt, iuramentoq; confirmant, non prius se de repetenda patria cogitatuuros, quā saxum uadis imis leuatum renarit. Commodum uero profectiōem molientibus, plusquam medie

medietatem desiderium cepit ingens paterni soli, morumque Phocensium. Et plerique etiam uiolato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij uero iureiurando satisfaciētes, soluentesque ex Oenosis, Corsicam rectā petunt. Quō cum appulissent, communiter habitabant unā cum alijs colonis annis quinq; sacraque crexerunt. Ceterum ubi iam uicinos circumquaque hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Thyrrheni atque Carthaginenses, utrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso armati sexaginta quoque naues milite implent, obuiamque alteris procedunt in mare, quod appellatur Sardonium. Commissa classica pugna, Phocensibus Cadmea quedam contigit uictoria. Nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ uiginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi autem Alaliā, sumptis liberis, uxoribusque, atque reliquis facultatibus, quantum naues ferre poterant, relictā Corsica demigrarunt in Rhegium. Verum ē nauibus illis quæ perierant, quot quot homines in Carthaginensium Thyrrhenorumque manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti ē nauibus, lapidibus obruebatur. Deinceps uero quaecumque ex Agyllensium uel pecoribus, uel iumentis atque hominibus locum illum acceperunt, ubi Phocenses lapidati fuerāt, continuo morbida fiebat, stupore atque igne corripiebantur sacro. Agyllenses Delphos miserunt, uolentes commissum illud expiare. Pythia hæc eos iussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obseruantur. Nam et iusta illis persoluunt magnifice, et gymnicum celebrant certamen. Et Phocenses quidem huiusmodi fæto usi sunt. Illi autem qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro Oenotriæ, quæ nunc appellatur Hyela. Atque Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam

f s acci

accidit Teijs, quos simul atq; aggerũ beneficio cepisset Harpagus, omnes cõsensus nauibus traiecerũt in Thraciam, ibidemq; urbẽ condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecit Temesius Clazõmenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus explodebatur, nunc tamẽ à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutẽ nõ ferentes, patriũ solum reliquẽre. Verum alij Iones, præter Milesios, prælio superati tandẽ, accesserunt Harpago, perinde atq; illi qui defecerũt, uirosq; se strenuos declararunt, pro suis quisq; fortiter pugnans. Superati autẽ & capti, in sua quisq; patria remãserunt, eaq; quæ imperabantur subibãt Milesij, qui iam Cyro fœdere astricti, quietẽ agebãt, quẽadmodũ superius à me cõmemoratum est. Hunc itaq; in modum Ioniam secundo in seruitutẽ redacta. Porro ubi Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continentẽ habitabant, insulani horum exẽplo cõterriti, ultro sese dediderunt Cyro. Iam uero Ionibus etiamsi male affectis, nihilominus sese ad Pamionũ recipientibus audio Biantẽ Prienẽ saluberrimũ dedisse consiliũ, cui si obtemperassent, licuisset Græcorũ omnium felicissimos uiuere. Siquidẽ ille suasit, ut communi classe soluẽtes, Sardinia peterent. Ibidem una quadam ciuitate omnium Ionũ cõstructa, absq; seruitute liberi felicitẽr q; uiuerẽt: nimirũ insulam inter omnes maximã recupe-raturi, alijs imperarẽt. Sin autẽ manerẽt in Ioniam, nullã, inquit, sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fuit. Sanũ quoq; Thaletis illud consilium, iam ante subactã Ioniam datum: Nempe qui iusserit Ionas unam quandã cõmunem curiã habere, eamq; fore in Teio: propterea quod Teos in media esset Ioniam. Alias autẽ ciuitates habitatas nihilominus huic

huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus, legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia, in Caras exercitū traduxit, et Caunos atq; Lycios, unà ducens Ionas atq; Aeoles. Nā Cares ab his oriūdi, ex insulis progressi sunt in cōtinentē. Olim enim Minoi paruerūt, appellabāturq; Leleges, et insulas habitabant, tributū autē nullū pendebāt, quātū equidem possum superiora repetendo ē longissimo auditu coniectare. Idē cum Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu, multos agros populabatur. Carica gentis omniū quæ illis tēporibus clauerunt ingeniosissima, memorantur tria inuenta: quippe galeis cristas imponendas, primi receperunt Cares, clypeis signa adiungere, postremo lora quoq; scutorū excogitauerunt: antea nanq; citra habenas gestabant quotquot clypeis utebantur, baltheis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroq; humero sustinebāt. Post Caras uero tēpore lōgo succedente, Dores atq; Iones ex insulis egredientes, in cōtinenti sedes posuerunt. Hunc in modū Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiūtur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos Iouis Carij delubrū ostentant uetustissimum, quo communiter quoq; Mysi atq; Lydi utuntur, ut qui Caribus sint germani. Quippe tam Lydū quàm Mysum Caris fratrem appellāt, atq; ob id eodē uti fāno. Quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua utantur, non tamen sacro participant. Caunij, quantum mihi uidetur, indigenæ sunt, etsi ipsi se ē Creta oriundos affirmant. Linguam sanē aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares Caunicā edidicerunt, id quod ægre dijudicari posset. Siquidem legibus utuntur cum

ab

ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad cōpotationes conuenire, tam uiros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quibus postea pertæsi, cū patrijs duntaxat uideretur utendum dijs, Caunij omnis ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequébantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycij è Creta ab initio originem traxerunt. Cretā enim primum uniuersam barbari colebant, deinde contendentibus pro imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoë, Minos superior factus expulit Sarpedonē, eiusq; cōspiratores. Hi propulsati, Asiæ ditionē occupauerunt Milyada. Et quā nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, et Milyæ iam tunc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiā uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonē in Termilas abiisset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lyci nomenclaturam Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensium, partim Carum. Quanquam hoc unum præter ceteros homines pro lege habeāt peculiare, quod à matribus nomina sibiipsis indunt. Et si quis obuiū percontetur quis nam sit, quæ uel familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Adde, si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atq; nobiles existimabuntur. Sin autem uir, uel inter ciues primarius uxore duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi reputabuntur minime ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullum præclarum factū relinquentes, ab Harpago subacti

sub acti sunt. Nec Cares tantum, uerum nec uniuersi Graeci quotquot illam regionem tenebāt. Tenebant enim cum alij, tum Lacedaemoniorum coloni Cnidij, quorū regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nam cum initium Byblesiae ex peninsula aspicietur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: eam partem qua boreā spectat, Ceraunius claudit sinus, austrālē uero Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum* frontem, hoc est, isthmum qui perquam exiguus est, nempe quinq; stadiorū, Cnidij tentauerūt perfodere: uolentes interea dum Harpagus Ioniam euerteret, suam ditionē in insulā formā redigere. Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentē spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirū omnes qui manū admouerent, laderet, cum alias corporis partes, tum praecipue oculos infestante petra. Cnidij missis nuncijs Delphos, rogant quidnam isthuc esset, quod tā opere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidij, senario uersu respondit in hanc sententiam:

Isthmum neq; aggerate, neq; fodite.

Iupiter nanq; ipse, si placuisset, fecisset Insulam. Respondente hunc in modū Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, sequentiq; cū exercitu Harpago, ultrō sese non commisso praelio dederunt. Pedasij, qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alijq; uicini maximam diligentiam adhibere feruntur, ut eorum sacerdos Palladi sacrā barbā habeat, id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctabātur. multumq; negocij exhibuerunt, montem extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen et ipsi expugnati. Ceterum ubi in Xanthium campum exercitū produxisset Harpagus,

pagus. Lycij contrà procedētes, pauciq; cum multis confligentes, strenue sese gesserunt. Superati autem praelio fugatiq; in urbem sese receperūt, uxores, liberos, atq; pecunias unā cum familia tota in arcem cogentes, admotoq; igne arcem unā cum ceteris rebus incendunt. Quae ubi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo adstringentes, cum hostibus iterum congregiuntur, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autem qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes praeſter octoginta quosdā Iſtiaeorū sunt conuenae. Qui octoginta tum emigrantes superstites remāserant. Atq; Xanthum hunc in modum obtinebat Harpagus, pari modo Caunum. Nam Caunij Lycios emulabantur in pluribus. Iam uero inferiorē Asiam Harpagus subegit: superiorem ipse Cyrus deuicit, uniuerſam gentem euertens, nihilq; relinquens. At ego in praesentia illorum gestorum pleraq; prudens diſſimulabo, ea duntaxat proditurus, quae illi quā plurimo constabant laboris, et memoria digniora uideri poterant. Porro Cyrus ubi continentem uniuerſam ſuae ditionis feciſſet, Aſſyrijs bellū intulit. Aſſyria cum alia multa sunt magna oppida, tum uero celeberrimi nominis ac ualidiſſimum Babylon, illic ubi euerſa ab iſtis Nini regio extiterat. Huiusmodi urbs in ingēti planitie ſita eſt, forma quadrata, magnitudine quoque uerſus centenū uicēnū ſtadiorum, in ſumma quadringentorū et octoginta in circuitu quatuor laterū urbis. Tanta eſt Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum eſt, ut aliud nullū eorum quae nos nouimus. Iam primum ſoſſa ambit alta atq; lata, aquae plena. Deinde murus, quinquaginta cubitorum regionū craſſitudine, ducentorū celſitudine. Eſt autem regius cubitus, quā mediocris tribus digitis maior. Opera precii eſt me praeter haec diſſere=

Cubitus.

differere quemadmodū humus ē fossa sit gesta, & murus
 effectus: ut quidq; terræ in deprimenda fossa efferebāt, ex
 eo lateres ducebant, quorū cum magnā vim extraxerāt,
 eos in fornacibus coquebant. Postea cœno utentes, asphal
 to feruenti per tricesimū quēq; laterum ordinem summi
 tates arundinum instipatas conglutinabant: & primum la
 bra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum, super
 quem circa oras extruxerunt dietas singulares, altrinse
 cus conuersas: inter quas tantum intercapedinis relinque
 batur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambitum cen
 tum portæ stabant, æræ omnes, cum cardinibus itidem
 postibusq;. A Babylone octo dierū itinere abest alia urbs,
 nomine Is, ubi fluuius est haud magnus eiusdem nominis,
 qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius
 Is unā cum aqua permultos reddit asphalti bituminis
 grumos, quæ asphaltus ad murum Babylonis cōportaba
 tur. Hunc autem in modū Babylon extructa est. Eius duæ
 sunt plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates,
 qui magnus & altus & celer, ex Armenijs in rubrū mare
 decurrit. In hunc uterque murus lacertos exporrigit,
 eiusq; incuruæ utrinq; ripæ coctilibus lateribus pro ma
 ceria prætexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarum
 quaternarumq; contignationum, secta in uias rectas, cum
 alias, tum uero transuersas, quæ ad flumen pertingunt. Ad
 quarum singulas pro numero uicorū portulæ factæ sunt
 in maceria, quæ flumen sepiebat, & ipsæ æræ, & ad flu
 men idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alter
 uero interior non multo quā hic debilior, sed exilior.
 In quæ utriusque ciuitatis plagæ medio murus erectus,
 quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi
 atque ualido. In altero Iouis Beli templum æreis por
 tis,

tis, id quod mea etiam nūc etate existit, duorum undecim
 quē stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri me-
 dio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij,
 cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde
 alia, ad octauam usq;. His forinsecus scalæ sunt in circuitu
 adhibitæ, per quas ad singulas conscēditur turres. In me-
 dijs gradibus ductus, sellæq; in hoc factæ, in quibus ascen-
 suos liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sa-
 cellum est aliud, in quo lectus est splendide stratus, & ap-
 posita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est,
 neq; hic noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem
 unam ex indigenis, quā ex omnibus deus delegerit, uti nar-
 rant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi, ta-
 met si mihi parum credibilia referre uidētur, deum uideli-
 cet ipsum templum ingrediētem, in hoc cubili conquiesce-
 re, perinde atq; Thebis Aegyptiacis: ad eundem modum
 in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides habenda
 erit, mulier quoq; cubare creditur. Quæ mulieres cum ui-
 ris non putantur habere consuetudinem. Idem fit apud
 Patara Lyciæ ciuitatem, quādo oraculū celebratur. Neq;
 enim id fit perpetuo: at qui ubi id futurum est, uates noctū
 in templum concluditur. Porro in Babylone præter hæc
 cōmemorata, aliud est sacellū inferius, quod Iouis magnā
 habet statuā, eamq; aureā, ponē mēsam, & ipsam aureā,
 simul & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea, adeo ut
 Chaldæi octingētorum talentorū auri opus aestiment. Ex-
 tra templum altare est, & ipsum aureum: atq; præter hoc
 aliud altare ingens, in quo solennes hostiæ immolantur,
 quandoquidem aureum illud non licet hostiarum sangui-
 ne polluere, præterquam lactētium. Insuper in hoc maiu-
 sculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum
 libæ

libanoti adolent, quando huic suo deo sacra faciūt. Eratq; in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non uiderim, sed ea referam quæ à Chaldaeis referantur. Hanc statuam Darius Histaspis filius insidiose captans, non ausus tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrifico (qui prohibuerat statuam loco dimouendam) interempto. Atqui illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis, etiamsi alia sint peculiaria pleraq; eiusdē donaria. Huius Babylonis multi quoq; aliquando reges extitēre, quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionē faciam, qui et muros ornauerunt et templa: et inter eos duæ fœminæ. Harum prior, quæ quinq; etatibus ante posteriores regnavit, uocata est Semiramis. Hæc per plantatiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cū antehac flumen cā omnē restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris nomine extitit superiore solertior. Cuius cū alia monumēta extiterūt, quæ ego commemorabo, tum uero hoc, quod animaduertens imperiū Medorum ingens ac pacatum, subactaq; ab his multa oppida, et inter hæc Ninū, præmuniuit se omnibus quā potuit maxime. Ante omnia fluuiū Euphraten, qui primus mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Arderica, ter influat, et qui nunc è mari per Euphratem Babylonem uersus subuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idq; triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerē uero ex utroq; fluminis labro aggesit uisum mirandū. Tāta est et magnitudinis et sublimitatis. Multo supra Babylonē, aliquantulum seorsum à flumine, effodit paludis eluiem, profunditate quidē ad aquam semper

ducta: latitudine uero eius quoquò uersus trecentorum uiginti stadiorū. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est, quem locū ubi depressit, crepidinē ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacuna tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes in Babylonem essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus habitus lacunæ exciperetur. Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis uia, hanc intersepsit, ne Medi cōmercio Assyriorū ipsius negotia cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo circūcunecit. Caterum ex eis talem fecit cōmunionem: Cum sit urbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenēte, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire uolebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (ut reor) sanè odiosum. Huic rei ista prospexit, siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud opere eodem monumentū sui reliquit. Saxa prægrandia præcidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum auertit. Cum hic locus effossus impletur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descensus, qui ex portulis ad flumen ferūt, extruxit coctis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt. Extruxit item circa mediam ferme urbem pōtem ex ijs quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subtilijs quadratis, per quem Babylonij transirent, interdium committebat, easdē noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne per noctem transeūtes mutua furta excercerēt. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pōtis exornatū, tūc fluuiū Euphratem è stagno in pristinum reuocauit alueum: atq; ita lacus quam

quam effoderat, uisa est necessario facta, & pons in usum
 ciuium extructus. Eadem regina hunc machinata est do-
 lū: Suprà portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; con-
 spicuo, sepulchrū sibi extruxit, atq; his literis inscripsit:
 Si cui regum Babylonis post me futurorū fuerit pecuniæ
 penuria, aperto sepulchroumat quantumcunque libue-
 rit pecuniæ, duntaxat indigēs, aliter ne aperiat. Nō enim
 satius fuerit. Hoc sepulchrum tam diu fuit immotum, dum
 regnum peruenit ad Darium. Is indignū esse ratus, se neq;
 uti quippiam his portis (ideo autem non utebatur, quod su-
 pra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neq; su-
 mere pecunias repositas, & eas ipsum prouocantes, rese-
 rauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit,
 sed literas ita dicentes: Nisi pecunia esses inexplebilis, &
 turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorum.
 Talis extitisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius fia-
 lium Labynitum, patris nomen, & Assyriæ imperium ha-
 bentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex * mas-
 gnum exercitū, probe domi cōparata re frumentaria atq;
 pecuaria. Portatur itē aqua ex flumine Choaspe, Susa præ-
 terfluēte, quo uno ex omnibus fluminibus rex potat. Cu-
 ius Choaspis aquā decoctā, & in argētea uasa diffusā,
 ferentes permultæ carruæ quatuor rotarū mulis trahen-
 tibus, assidue comitantur, quocunq; ille proficiscitur, Cy-
 rus Babylonē tendēs, ubi uenit ad Gyndē amnem (qui in
 Mantienis ortus mōtibus, per Dardaneos in Tygrim al-
 terum amnē fluit, qui Opin urbem præterlabēs, rubro in-
 funditur mari) conabatur hunc fluuium Gyndē trajcere,
 cum non posset nisi nauibus trajci. interim ei quidam è sa-
 cris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire
 conabatur. Hunc fluuius uorticibus contorquēs, obruēdo

Epitaphiū Ni-
 tocreos, quod
 tamē à Plutar-
 cho Semiramī
 di attribuitur.

* στρατιῶν Νί-
 τοκρέως ὁ μέγας,
 id est,
 duxit autē rex
 magnus exer-
 citum. Et ita
 uertēdum erat
 aut legendum:
 Siquidē reges
 Persarum Ma-
 gni dicebātur,
 ut in scholijs
 Aristoph. an-
 notat in Plut.

abripuit. Cyrus perquam ægre ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum cum tenuem, ut posthac facile uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariâ diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnino conuersos, quos distributis copijs effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudi-
 ne fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendū eam æstatē triuerunt. Cyrus ubi Gyndem multauit in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum uer illuxerat: ita porro ire Babylonem pergit, Babylonij cum producto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum se receperunt. Ii tamen quia Cyrum iam pridem animadu-
 uerterant inquietum esse, uiderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportauerant multorum sane annorum commeatus. Ideoque tunc obsidionem nullius momenti faciebant. Et Cyrus cum iam in longo tempore nihil admodum res proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem uenit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis uniuersis copijs, partim quâ fluuius urbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit, ut dum cerneret alueū posse transiri, illac urbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad stagnum. Eo ubi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat apud flumē, & apud stagnum, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actū est, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueū unde fluuius Euphrates abscesserat

serat, mediorum ferè femorum tenuis grauitèr Babylonem introierūt. Quos Babylonij si factam Cyri prius aut audiissent aut sensissent, haud dubie, contèpto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt: et cum rapti essent qui media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magnitudinem nō sentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabant. Sed fortè quoniam dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operabatur, donec planè rem animaduicerunt. Atque ita primum capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex alijs multis pandam, tum uero ex hoc, quòd cum regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atque exercitus eius alimētum, præter tributa ex duodecim, quibus annus constat, mensibus, quatuor regio Babylonia, octo reliquis cum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem equiparat, et eius principatus, quem satrapiam Persæ uocant, omnium prouinciarum longe est optimus, adeo ut Tritæchmæ Artabæxi filio, qui pro rege tributum hoc exigebat, singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autè artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erāt ei peculiare equi, præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum equarum quibus admittebantur sexdecim millibus. Nam singuli ad uicenas admittuntur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadē planitie magni uici attributi essent, aliorum tributorum immunes. Atque hæc præsidis Babylonis peculioria

culiaria erant. In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges, et frumentum provenit, non quemadmodum in Aegypto, flumine sua sponte in rura ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatū. Etenim Babylonica regio omnis, quemadmodum Aegyptiaca, distinguitur in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hybernum uergens, ex Euphrate exiens in Tigrim alterum flumen, iuxta quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos uidimus, longe optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, uite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est, ut nunquam non ferè ducenta reddat: et ubi præstans bonitate se uincit, etiam ad tricena. Quaternum ferè digitoris latitudine triticeis atq; hordeaceis folijs. Milij uero ac sesami proceritatem instar arborum etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, his qui nunquam Babyloniam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia uisum iri. Oleo neutiquam utantur, nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleraq; fructiferæ: ex quibus et cibos et uinum et mel conficiunt, curantes more ficorum. Harum, ut aliarum arborum, Græci masculas uocant, quarum fructum his quæ palmulas ferunt, alligant, ut illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id, quod ex omnibus quæ de ea regione secundum ipsam urbem, mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illorum quæ per flumen conueiant Babylonem, omnia sunt orbiculata atq; coriacea

coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modum soli: neque puppe discreta, neque prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum, fluuio deferendum permittunt, cum alijs rebus, tum uero uolijis è palmularum uino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palam trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc et magna admodum, et minora, quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, singula singulos asinos uiuos intus habentia, maiora etiam plures. In quos illi postquam nauigantes Babylonem perueniunt, onusque distraxerunt, lignaq; nauigij, atque omnia stramenta adduxerunt, pelles congerunt, et eos in Armeniam agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Qua ex causa non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem ubi asinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorū tales sunt. Amictu autem tali utuntur: Duabus amiciuntur tunicis, una lineæ usq; ad pedes demissa, altera super hanc lanea: postremo candida et breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis similes. Capita habentes comata mitris redimiunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gerunt, et sceptrum affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum, ipsis nefas est. Atq; hic eorum corporis est cultus. Leges uero quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Una quidem prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua

Henetos ex Illyrijs audio uti per singulos pagos. Semel quotannis ista fiūt. Vbi uirgines effectæ sunt nubiles, eas congregant, & uniuerſas unum in locum cōducunt, quas circumſiſtente uirorum frequentia, ſurgens præco ſigillatim uendit, ſed primum pulcherrimam omnium, ſecundum hanc (ut quàm plurimo uenditur auro) aliam euocat, quæ poſt illam eſt ſpecioſiſſima. Venduntur autem in contubernium, quarum pulcherrimas quaſq; Babylonij, qui locum pletes, & ijdem cælibes ſunt, mercantur, ut quiſq; licitando alterum ſuperat. At ex plebe qui ſunt cælibes, his non eſt opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiunt uirgines. Nam præco, ubi uirginū ſpecioſiſſimarum peregit uenditionem, excitat deformiſſimam, ſi quis illorū mercari uolens exiſtat, edicitq; quiſquis uelit quàm minimo auri ſumpto eam in matrimoniū habere, donec illi qui minimo cōtentus eſt, forma addicitur. Ita aurum ex ſpecioſis uirginibus conficitur, & per eaſdem cuiunq; nolenti deformes ac debiles collocātur. Quarū nullam cuiq; emptori ſas erat ſine fideiſſoribus abducere, ſed datis fideiſſoribus de contubernio uxoris ita demum licebat abducere: ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago uenientibus licebat uxorem mercari, ſi uellent. Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamē nō perſeuerauit. Nouiſſime aliud quidam excogitauerūt, ne quis feminas iniuria afficiat, ne uel quis aliā in urbē abducatur. Nā poſteaquā expugnati male accepti ſunt, remq; domesticam abſumpſerūt, unusquiſq; plebeius ob uictus inopiam filias ſuas adigit ad queſtum corpore faciendum. Alteram item ſapienter condiderunt legem, languentes efferendi in forum (neque enim medicis utuntur) ut de eorū languore conſulant qui eos aduēt, ſi quis

si quis et ipse eundem passus est morbum, aut alium uidit
 patiētem. Hæc uiri qui illos aduēnt cōsulunt, hortanturq;
 ad ea quæ ipsi faciēdo effugerint simulē morbum, aut
 alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam languentes
 præterire silentio, nec antequam explorauerit quonam
 labore ille lāguore. Sepulchra eisdem in melle sunt, luctus
 funebris, illi Aegyptiorum persimilis. Quoties cum uxo-
 re miscetur uir Babylonius, adhibito thymiamati asidet,
 et ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluun-
 tur ambo, nullum uas priusquam se abluerunt tacturi. Ead-
 em et hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonij lex
 est, omnibus modis execranda. Nempe omnibus mulieri-
 bus indigenis commune est, semel in uita ad Veneris tem-
 plum deidentibus, cum externis uiris consuetudinem ha-
 bere. Ceterum cum pleræq; sint diuitijs tumentes, quæ
 sui copiam facere recusent, hæ uehiculis cameratis subue-
 ctæ, pro templo cōsistunt, relicta interim à tergo magna
 famulitij turba. Pleræq; etiam hunc in modum faciūt: Ad
 templum Veneris sedent, nodis corollisq; tempora reuin-
 ctæ, è quibus dum aliæ seorsum abeunt, aliæ regrediūtur.
 Nam diuerticula undecunq; sic funiculis distincta aditū
 præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit
 deligendam. Porro cum semel illic consederint, non prius
 domum regrediuntur, quàm hospitum aliquis pecuniam
 mulieri in sinum iniecerit, et cum eadem a fano seorsum
 abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecu-
 niam obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi deam My-
 littam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appella-
 lant. Ac uerò pecuniam illam, quantulacunq; sit, non est
 fas reijcere, siquidem in sacrum conuertitur usum. Neq;
 mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare;

sed quicumq; is est, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa sequitur citra delectum. Postremo ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uerò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitq; interdum, ut uno atq; altero anno, aut etiam triennio atq; diutius expectare oporteat miseræ. Alicubi, nempe in Cypro, similis quædã lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus uictitât. Quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam deiiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde lintheis conseruant, unde quisquis uult conspergit, offamq; facit, quam in modum panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetæ in suâ potestâtē redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & robusta, ad aurorâ solisq; ortum sita, trans Araxem fluiuium è regione Issedonorum uiuorum. Sunt qui dicât eam Scythicæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbø pares magnitudine: & homines qui illas incolût, æstate uesti radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborû autem fructus, quos maturos comperiunt, incibum reponere, quo per hyemem uestantur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum cõuenerunt, foco circumsedentes incenso igne, sic ebrios reddit odore suo, ut uinum Græcos: & eo uehementius, quo plus eius fructus fuerit iniectum, quoad cõsurgatur ad tripudium, ac perueniatur ad cantum. Atq; hæc fertur eorum esse uiuendi cõsuetudo. Araxes porro fluiuius à Mætienis quidẽ, unde

unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ uno excepto in paludes, cluuiæq; euoluitur, ubi fruntur homines habitare, qui crudis uictitant piscibus, & pro uestibus utantur uitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omnes pernauigant, & id quod extra columnas uocatur Atlanticum, & Rubrum, idem est mare. Caspium uerò alterum, ac per seipsum est longitudinis quindecim dierum cursu nauis quæ remis utatur, latitudinis ubi spatiosissimum est, octo dierum: qua ex parte ad uesperum uergit, Caucaſo prætentum monte, cum maxime uastitatis, tum summæ altitudinis, multas atq; in se omnifarias gentes habente, ac pleraq; omnes agresti materia uictitantes, ubi arborum frondes, his quæ sunt apud nos similes feruntur esse, quibus contusis & aqua dilutis, illi animalia sibi per uestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde atq; ab initio essent intacta, sic cum reliqua lana ueterascere. Horum quoq; hominum concubitus sicuti pecorum in propatulo esse. Et ad uesperam quidem uergens hoc mare quod Caspium uocatur, Caucaſus cohibet: qua uerò parte uergit ad auroram orientemq; solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis sollicitatus incitatusq; causis. Primum sua genitura, quòd uidebatur maius quidem homine esse. Secundo loco, felicitate qua fuerat usus aduersus hostes. Quæcunq; enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere, Erat autem Massagetarum

getarum regina defuncto uiro Tomyris nomine, ad quā in coniugium petendam Cyrus misit uerbo duntaxat, uolens eam habere uxorem. Animaduertens illa nō se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicat. Postea Cyrus cum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumē pontibus iungit, quibus copias traiciat, factis ex nauibus, turres desuper edificans. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum, desine incūbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, et nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, et omnia males quā ociū. Quod si tantopere affectas laceffere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: a quo nobis tridui itinere digressis, traicito in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarū primoribus coactisq; in medium rem proponit, consulens, utrum sibi agendum cōstituerent. Illorū in idem conuenēre sententiæ, iubentiū recipi in ipsorū regionē cū suo exercitu Tomyrim. Quā sententiā Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in cōtrarium differens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quandoquidē Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduentero errari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinae etsi ingratae, mihi tamen exaltiter disciplinae. Si tibi esse uideris immortalis, et eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: sin uerò te quoque agnoscis hominem, et istis eiusmodi præesse, illud in primis discito, humanarum rerum

rum

rum circum esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac, quam proposuisti, re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolumus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubie uictores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum uincis, quam multum si traiiciens in terram illorum, uictis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste recta pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Deforme est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copijs procedere eousque, dum illi in occursum prodeant: atq; dehinc ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanq; ut ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorū insueti, & magnorum cōmodorū expertes. His ergo uiris propone in nostris castris instructarū affatim epularū magna ui pecorū interfecta, cum magna etiā ui poculorum uini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militū ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi cōspectis (nisi me fallit opinio) se ad ea cōuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetradi. Atq; hæc quidem in discussionem uenere sententiæ. Cyrus autem priori repudiata, Cræsiq; probata sententia, indixit Tomyri ut retro cederet, utpote aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio sponponderat, regressa est. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Cræsum, ac maiorem in modum ut hominem honore beneficijs quæ prosequeretur, præcepit: si sua

si sua aduersus Massagetis traiectione non recte cederet.
 Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in Persidē, ipse cū copijs
 suis flumen traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit,
 uidit per quietem talem uisionem: Videbatur Cyrus in
 somnijs cernere maximum natu filiorum Hystaspis, ha=
 bentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Eu=
 ropam inumbraret. Erat Hystaspi Achæmenidæ Arsame=
 nis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme ui=
 cesimum ætatis annum agens, in Perside relictus, quod
 non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus, uisum
 suum intra se retractabat: quod cum ei magni momentū
 uideretur, uocato Hystaspi remotis arbitris, inquit: Filius
 tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari depre=
 hensus est: hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas
 licet. Dī mihi, quod mei curam gerunt, quæcunque euen=
 tura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quie=
 tem uidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris
 habentem alas: quarum altera Asiam, altera Europam
 inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiuersatio est, quin
 ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu quàm ra=
 piissime in Persidem reuertere: facito que ut cum ego sub=
 actis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad
 causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, sci=
 licet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At dæmon
 ei portendebat ipsum ibi mortem appetiturum, et eius
 regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi
 Hystaspes: Absit, inquit, rex, ut quispiam uir genere
 Perses, tibi moliatur insidias. Qui si quis sit, is primo
 quoque tempore morte multetur. Tu enim Persas ex ser=
 uis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effe=
 cisti. Quod si qua tibi uisio filium meum indicat, rebui
 nouis

nouis contra te studentem, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu utendum. Hoc reddito responso, Hyſtaſpes traiecto Araxe, in Perſidem contēdit, Cyro filium ſuum Darium in cuſtodia ſeruaturus. Cyrus autem Araxe traiecto, progreſſus unius diei iter, quæ Cræſus admonuerat exequitur, relictis que illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe deſenſantes interimūt. Eadem conſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem ad epulandum diſcumbit: reſertaq; cibo ac uino ſoporatur. Perſæ ſuperuenientes, horum multos occidunt, multoque plures uiuos capiunt, cum alios, tum uero ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapiſes. Tomyris cognito exercitus ac filij ſui caſu, miſſo ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne ſpiritus tollas ex hoc quod actū eſt. Si fructu uicino quo ipſi diſtenti adeo deſipitis, ut deſcendente in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uiciſti, dolo non prælio ſuperbior. Quare meum admiſſe conſilium bene tibi conſulentiſ: Abi reddito mihi filio ex hac regione, ſerens impune quòd tertiā Meſſagetarum partem proſligaviſti. Quæ niſi feceris, per Solem iuro, Maſſagetarum dominum, fore, ut ego te (etſi inſatiabilem cruore) tamen ſatiem. Hæc uerba ad ſe perlata, Cyrus pro nihilo habuit. Filius Tomyris Spargapiſes, ubi uino laxatus didicit ſe in malo eſſe, exorauit à Cyro ut uinulis ſolueretur. Statim que cum ſolutus eſt, ac manuum compos effectus, ſeipſum interemūt: atque hic quidem talem obijt mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipſam

Vitino, forte legendum: ἀμπελινῶν κρητῶν.

Diodorus & Trogus hanc Scytharum reginam dicunt, ſed Scythas pro Maſſagetis intelligi dicunt Strab. in xj.

non

non auscultaret, cōtractis suis copijs ita confligit cū Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterūt, acerrimā censeam extitisse: quamq; ita gestam fuisse accipio: Primum utrosq; spatio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere uolentibus, ad extremum Massagetæ superiores extitisse: ibiq; cum permagnâ exercitus Persici par-

Diodorus Scytharum reginā Cypriū superatū captumq; cruci affixisse scribit.

tem: tum uerò Cyrum ipsum occubuisse, cum unum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæso-rum Persarū stragem, Tomyris exquisitum cū inuenisset, caput in utrem dimisit, quem humano cruore compleuerat: mortuoq; insultans, inquit: Tu quidem meū uiuentis & in pugna uictricis filium perdidisti dolo captum. at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uitæ exitu: de quo cum multa referatur, is qui mihi maxime uerisimilis uidetur, à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt, & uictū habent Scythico similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroq; enim genere ualent. Sagittarij item atq; hastati. Sangares, hoc est, pugiones, è more gestantes: in omnibus auro utentes & ære. Utuntur nanq; ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheorū, ad axillarum ornamentum spectant. E quorū itidē pectoribus æreos thoraces circumdant. Circa frænū, frēnaq; & phaleras, aurum adhibent: ferro atq; argento nihil prorsus utentes. Quorum in regione cū immensa sit auri atq; æris copia, ferri tamē atq; argenti nihil est. Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed

Sāgares, id est, pugiones.

fed Massageta. Siquidem uir Massageta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum phætra, sine pudore concumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, cum conuenientes proximi quique cognati immolant, et cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo ubi decoxerunt, uescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non uenerunt. Nihil omnino ferunt, pecoribus uictitant, piscatuq; , qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex dijs unum Solem uenerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciosissimo è pecoribus omnibus perniciosissimum mactent.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER II.

QVI INSCRI-

BITVR

EVTERPE

Y R O uita functo, regnum suscepit Cambyfes eius filius et Cassandane Pharnaspō genitæ: quam ante uirum defunctam Cyrus et ipse ingenti luctu prosecutus est: et cateris quibus imperabat, lugeri præcepit. His parentibus ortus Cambyfes, cum Iones et Aeoles pro hereditarijs sibi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expeditionem, comparato cum alijs, tum
h uero

uero è Græcis, quibus dominabatur, exercitu. Aegyptij, prius quàm apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se priores extitisse arbitrabantur: uerum Psammieticho regnum adeptum, cum incesisset cupido noscendi, qui nam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se uero quàm ceteros. Enimuero Psammetichus, ubi sciscitando quinam primi hominum extitissent, nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos, hunc in modum iubens neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in casa ambos sibi ipsi relinqui, eisdem in tempore captas admoueri: ubi lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quod cuperet ex pueris ubi inarticulate uagire desisteret, audire, si qua uox prima erumperet, prout et contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primo audiens pastor, obticuit. Cum uero crebrius ad eum et obseruanti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cum et ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccus quippiam appellarent. Hæc percontans, comperit Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamè alia multa et inepta memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoq; apud

Hæc de re quis requirat, plures opiniones refert commentarius in Aristophanis Nebulas, & Diodorus Siculus.

apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia et Thebas et Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atque ex ijs narrationibus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Aegyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum menses. Idque comperisse ex astris: eo scientius (ut mihi uidetur) hoc agentes quam Græci, quod Græci quidam tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt temporis gratia: Aegyptij uero tricenis diebus, quibus duodecim menses taxat, adiiciunt huic numero quotannis quinque dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoque primos duodecim deorum cognomina censuisse, et ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs et aras et simulachra et delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere uidebatur. Manifestum enim est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, modo sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant,

b 2   accessio

accesionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium usq; dierum nauigationem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem et aliud tale: Nam Aegyptiacæ regionis huiusmodi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatium, patieris sensum cœni, etiam in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autem Aegypti longitudo secundum mare sexaginta schoenorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Casius usque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schoeni sunt. Et enim qui modicum terræ possident, metiuntur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimum sane, schoenis. Constant autem parasangæ tricenis, schoeni sexagenis stadijs. Ita erat Aegyptus secundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spatiosa est, supina omnis, et aquarum inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiusdem penè spatij interest, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorum, fert Pisam, et ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus paria sint: at non amplius quindecim stadijs. Nam uia, quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt, quo minus sit mille et quingentorum stadiorum. At ea quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli per superiora eundo Aegyptus angusta est. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad

ad meridiem atq; ad austrum, semper per superiora per-
tingit ad mare quod rubrum uocatur : ubi insunt lapidia-
cine ad pyramides, quæ sunt apud Memphim excise : ab
hac quidem parte desinens mons, declinat in quæ dictum
est. Qua uero parte productior seipso est, duorum ego au-
diebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum : et
eius extrema, quæ ad auroram uergunt, seracia thuris es-
se. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere A-
fricam Aegyptus spectat, alius mons saxeus extenditur
(in quo pyramides sunt) sabulo oblitus eodem modo, quo
Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaq; quod
ab Heliopoli, non ita multorum spatiorum est, quod mo-
do Aegypti sit, sed quatuor duntaxat dierum nauigatio-
ne. Aegyptus angusta est inter eos quos dico mōtes, quod
intercapedinis campestris est terra, stadiorum ferme (ut
mihi uidetur) qua parte artificissima est, non amplius ducent-
torum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Punicus. Il-
lincursus Aegyptus laxa est, atq; ita situs regionis natu-
ra comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, non
uem diebus nauigatur, spatium quatuor millium octingen-
torum et sexaginta stadiorum, hoc est, unius et octogin-
ta schoenorum : quæ Aegyptia stadia collecta secundum
quidem mare sunt, prout à me superius indicatum est, tria
millia sexcenta : quantum uero à mari ad Thebas mediter-
raneum est, indicabo. Sunt enim sex millia ac centum ui-
ginti stadia. A Thebis autem ad urbem nomine Elephan-
tinam, octingenta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me
dicta est pleraque pars, ut et sacerdotes aiebant, et mihi
ipsi esse uidebatur, acquisititia Aegyptijs est. Siquidem
quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem po-
sitos, medium est, uidetur mihi sinus maris aliquādo fuisse,
b 3 quemad

quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem : ut hæc parua magnis comparètur. Quoniam nullum eorum fluminum, quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari uni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alijs fluij nequaquam ad magnitudinem Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum alijs, tum uero Achelous, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit cōtinentem. Est autem Arabicæ regionis non procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrum uocatur, longus ita atque arctus, ut differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem ex Inacho in amplum aquor, consumit quatuor dies remigationis : Latitudo uero, ubi sinus amplissimus est, dimidiatum diē nauigationis: in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum, & uadosum æstuarium est. Alium huiusmodi arbitror sinum in Aegypto extitisse: quorum alter mare ad aquilonē habet, Aethiopiam uersus: alter Arabicum: de quo differere pergam ferens ex austro in Syriā, qui penè inter se suos recessus terminant, exiguo quodā terræ interuallo dirempti. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus uelit alueum suum conuvertere, quid enim prohibebit assidue fluentem, quin intra uiginti millia annorum illum oblimet? Ego enim credo intra decem millia annorum, qui ante me natus transierūt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo (quàm hic est) maiorem, à tanto flumine atq; ita operoso. Itaq; quæ de Aegypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. Quippe cum uideam & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua, & chylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiam

etiam pyramides corrumpat: & montem hunc, qui in Aegypto imminet Memphi, arenas solas habentem. Præterea regionem hanc nulli alteri contermine, aut Arabia, aut Africa, aut Syria æsimilem esse. Etenim Arabia maritima, ubi Syri incolunt, pulla humus est, & fragilis, ut pote limus ex alluvionibus ab Aethiopia, flumine deuentus. Nam Punicam humum scimus magis puniceam esse, & magis subarenaceam: Arabicam uero atque Syriacam argillosiorem, ac suppetrosam. Quinetiam id magnū huius terræ documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis dum minimum influebat, irrigasse Aegyptum quæ supra Memphim est: Necdum ab obitu Myris nongenti sunt anni, ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nunc, nisi ad sedecim, aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluuius, regionem non transcendit. Quæ regio, si proportionem in altum surgat, & tantundem ad incrementum tendat: uidentur mihi Aegyptij, utiq; hi qui infra paludem incolunt cum alia loca, tum uero eum qui uocatur Delta, idē passuri, omni futuro tempore eam regionem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam cum audirent omnem Græcorū terram pluuiā perfundi, non fluminibus ut suam, dicebant fore, ut decepti aliquando magna spe, male esurirēt. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nolit eis deus pluere, sed siccitate extinctū iri: * ut quibus nihil aliud aquæ, nisi tantū quod ex Ioue subministratur. Atq; hæc quæ ab Aegyptijs in Græcos dicuntur, recte habent. Age, nunc uicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeant. Si (ut superius dicebā) quæ infra Mēphim est regio (hæc enim est quæ augetur) uelit in altū augetur re proportionem præteriti tēporis, quid aliud Aegyptios,

h t qui

qui illic incolunt, quàm esurituros? si neq; gustare ea quæ ab Ioue sunt, neq; à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanq; ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Aegyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neq; prosciendendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neq; aliud quicquam exercendo eorum, qui in aruis colendis ceteri mortales laborem tolerât: sed postquam fluvius sua sponte superueniens irrigat: ita rura, et rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine sues immittit, conculcatoq; suis semine messem deinde expectat: atque ubi suis seminem uersauerit, ita demum frumentum percipit. Quòd si uelimus de Aegypto Iouem uti sententijs (qui solum Delta esse Aegyptum à Persei specula appellatum, dicentes illam secundum mare ad Pelusiaca usq; Tarichea quadraginta schoenorum esse: à mari autem mediterranea uersus, pertingere ad Cercasorum urbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluës: et in Canobum: cetera uero Aegypti, partim esse Africa, partim Arabia) ostenderemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, et mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse, qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, pariter extitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, progressuq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Aegyptius uocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac centum uiginti. Itaque si nos de eis recte sentimus, Iones nō recte sentiunt de Aegypto.

Sin

Sin recte Iones sentiunt, ostendo neq; Græcos neq; Iones
 scienter computare: qui cum aiunt tria membra totam esse
 terram, Europam, Asiam, Africam, quartū membrum an-
 numerant Delta Aegypti, si non sit neq; Asia, neq; Afri-
 cæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiā
 ab Africa determinat. Qui cum diuortia faciat circa acu-
 men Delta, quod in medio est, id Asiæ & Africæ esset. De
 quo nos Ionum sententiam missam facientes, ita sentimus:
 Aegyptum quidem eam omnem esse, quæ ab Aegyptiis
 incolitur: quemadmodum Ciliciam eam quæ à Cilicibus,
 & Assyriam quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ scimus
 recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Aegy-
 ptiorum. Si uero quod Græcis persuasum est sequemur,
 sentiemus omnem Aegyptum quæ à Catadupis & Ele-
 phantina urbe incipit, bisariam diuidi, & utrunque co-
 gnomen obtinere. Aliam enim eius partem esse Africæ,
 aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediā
 interfluens Aegyptum, irrumpit mari uno quidem usque
 ad Cercaforum urbem alueo tripartito. Deinceps quo-
 rum alueorum unus ad auroram, quod Pelusium ostium,
 alter ad uesperam tendit, quod Canobicum ostium nomi-
 natur. Tertius, quo recta Nilus meat, talis est: Delatus
 per superiora in acutum Delta proficiscitur, dehinc me-
 dium Delta scindens, in mare euadit, non minimam huic
 alueo portionem aquæ præbens, nec minime celebrem,
 quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico
 item duo alia diuiduntur ostia in mare ferentia, quibus
 hæc sunt imposta nomina, uni Saiticum, alteri Mende-
 sium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominan-
 tur, non sunt natua ostia, sed defossa. Huic meæ opinio-
 ni, tantam esse Aegyptum, quanta ratione demonstraui.

Aliter prælo
 ab alijs descri-
 buntur ostia Nil
 li.

b 3. testis

testimonium etiam dat oraculum, quod ab Hammone est redditum, quod ego posterius, quam ita in animum induxeram, circa Aegyptum audiui. Nam qui sunt ex urbe Marea & Apia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quod sibi Pœni nō Aegyptij uiderentur, quodq; perosi sacrorum caeremonias, nolent bobus fœminis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum Aegyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, nullumq; sibi cum illis linguæ esse cōmercium, ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiring, Aegyptum eam esse, quam Nilus supergressus irrigaret: quiq; intra urbem Elephantinam incolētes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Hæc illis ita responsa sunt. Porro Nilus ubi inflatus est, non modo Delta inundat, uerumetiā plagam quæ dicitur Africana esse, aliquoties & Arabicam: idq; utroq; uersus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura neq; à sacerdotibus quippiam, neq; ab alio ullo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret inchoās intumescere ab æstiuo solstitio, ad centū usq; dies, & prope totidem diebus retrocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliquam uim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego noscēdi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amniū nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, insignes cum uellent effici sapientia, trifariam dis-

Opiniones tres
de Nili natura
& incremento dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantum significem.

Earum

Earum una ait, uentos Etesias esse in causa, ut Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. At qui nonnunquam Etesiae nondum spirauerunt, cum Nilus id agit. Ad haec, si Etesiae causa forent, oporteret alia quoque flumina, quaecunque Etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eò magis, quò tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quam hæc quæ dicta est, dictu tamen admira bilior, quæ ait illum, quòd ab oceano fluat, istud efficere: ipsum uero oceanum, orbi terrarum circumfluentem. Tertia opinio ut multo modestissima, ita longe falsissima est: quippe quæ nec ipsa aliquid dicit, inquiens è niuib. liquefcentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, * quantus ex niuib. flueret. De qua re multa sanè sunt, quæ quis coniectare possit, non esse credibile, cum qui talis sit, manare de niuib.: primum ac maximum testimoniū perhibentibus uentis, qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundum ea plaga, quæ sine imbribus & sine glacie perpetuo est: super niuem autem quæ cecidit, necesse omnino est intra quinque dies plueret: ut si in his regionibus ningeret, etiam plueret. Tertium hominibus, qui ab aestu solis nigri sunt, & miluis, atq; hirudinibus quæ illic perennant: gruib. quoq; quæ Scythicae plagæ hyemem fugiētes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur uel quantulumcunq; ningeret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset quemadmodum arguit. At is qui de oceano loquitur, ad occultam fabulā referens, caret argumēto. Neq; enim ego ullū noui flumina
qui

Thaletis Milesij opinio, ut ait Diodorus.

Anax. & Euripii opinio.

Quomodo fortassis Græci xūs.

Herodoti sententia, sed quā improbat Dio. in primo.

qui esset oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum cum inuenisset, in poetiam intulisse. Quod si opiniones quas proposui improbat me, oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi uideatur impleri Nilus æstate: Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ: hoc quidem, ut breuissime demonstretur, totum dictum est. Etenim deum hunc, ut cuiusque terræ proxime accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum annuum arefacere. Vt autem pluribus uerbis demonstretur, ita habet: sol Africæ superiora permeans, istud efficit. Nam cum omne ueris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens uentos frigidos facit, quemadmodum medio cœlo means æstate facere consuevit: ad se trahit aquam, attractamque in superna abiicit loca, quam excipientes uenti ac dissipantes liquefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster & africanus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi uidetur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem mitigata hyeme, rursus in medium cœli regreditur, atque illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox multarum aquarum imbre commixto, terram madefacientes utique lacunosam, magna decurrunt. At æstate cum desistantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, cum attrahitur à sole, merito solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior, quam solet per æstatem. Tunc enim per æquè attrahitur atque ceteræ aquæ, per hyemem uero solus attrahitur. Ita solē censui huius rei esse causam. Idē mea sententia, autor

tor est aëreæ siccitatis in ea regione, dum exæquat transi-
tum suū. Ita semper Africa superiora æstas obtinet. Quod
si finium ac coeli situs immutaretur, ut ubi nunc aquilo si-
tus est hyems, ibi austri situs esset et meridiei: et ubi au-
ster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profe-
cto sol amotus è medio cœlo, sub hymē et aquilonē mea-
ret supra Europā, quemadmodum nunc supra Africā: per
transiliensq; nobis omnē Europam, faceret (opinor) eadē-
dem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ
nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneū esse,
è locis ualde feruidis nihil respirare auræ, quæ ab aliquo
frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint, quemad-
modum et sunt, et ab initio fuere. Nili tamen fontes ne-
mo neq; Aegyptiorum, neque Græcorum, neq; Asiorum,
cum quibus in colloquium ueni, se nosse professus est præ-
ter scribam sacrarum Minervæ pecuniarum apud Aegy-
ptum, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmans se
id proculdubio nosse. Sic autē dicebat: geminos esse mon-
tes, cacuminibus in acutum tendētibus, inter Syenem po-
sitos urbem Thebaidis et Elephantinā. Quorum uni no-
men esset Crophī, alteri Mophi, et ex eo medio Nili fon-
tes abyssos, hoc est, immensæ altitudinis, emanare. Cuius
aquæ dimidium Aegyptum uersus et uentum aquilonem
flueret, reliquum dimidiū Aethiopiam uersus atq; austrū.
Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum
Aegypti regem periculū huius rei fecisse: qui funibus mul-
torum millium passuum connexis, et in fontes demissis, ta-
men ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modo gesta
fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat, ut ego opina-
rer uortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quem-
admodum præcipitantis è montibus aquæ nequit funis ad
explo-

Strabo in 17.
hic Herodotus
garrire putat.

explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire non potui, nisi (cum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam usq; urbem profectus sum) quiddam lōgissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eū ab urbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, ubi necesse sit nauigio utrinque alligato tanquam boue pergere: & si funis abruptatur, abire nauigium, rapien- te fluminis impetu. Abesse autem hunc locum ultra qua- tuor dierum nauigationem: esseq; ibi Nilum tortuosum, ueluti Mæādrum, & duodecim schænorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret, & postea peruenire pla- nū in locū, ubi sit insula Nilo circūflua, nomine Tachom pso. Ab Elephantina desuper iam Aethiopes incolere & dimidium insula, nam alterum dimidium incolere Aegy- ptios. Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus cir- cū Aethiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alucum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierū pergas pro- pter * flumen. Nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum uenias in oppidū magnum nomine Meroën, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magnopere uenerantur. Ioui etiam confi- tuerunt oraculum, cuius responsis posteaquam iubentur, & quocunq; iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac urbe intra tantūdem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad transfugas, quibus nomē est Asmach: quod uerbum Græ- ca in lingua idem pollet, quod sinistrae regie assistants.

Isti

* παρὰ τὸν ποταμόν.

Isti cū essent Aegyptij bellatores, ducenta & octo milia, ad hos Aethiopes transiere, hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerāt in praesidijs collocati, alij ad urbē Elephantinā, & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes & Syros, alij ad Meroēn aduersus Pœnos. Quibus in locis, quē admodū sub rege Psammeticho erāt, ita in ea ætate Persarū praesidia excubabāt. Nā & in Elephantina & in Daphnis Persæ excubias agūt. Cū igitur triennium in praesidio fuissent Aegyptij, neq; illinc ab aliquo dimitterētur, cōmuni usi consilio, à Psammeticho ad Aethiopiā sibi transcundū putauerūt. Quos, re audita, Psammetichus insecutus, ubi est affectus, multis uerbis obsecrabat, uetabatq; patrios deos, ac liberos, uxoresq; deserere. Ibi quidam illorū fertur ostenso ueretro dixisse, ubicunq; id esset, id sibi & uxores & liberos fore. Hi posteaquam in Aethiopiam profecti sunt, sese Aethiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersarij, quorum terram eripientes istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos persugas pergant. Fluit autem ab hespero & occasu, dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. Est enim deserta præseruore ea regio. Accepi tamē hoc ex quibusdā Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, collocatosq; cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs sermonibus deuenisse in garrulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumque narrasse aliquan-

do

do Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ gens sit Punicæ, Syrtim incolens, et oram quæ uergit ad auroram, non multum supra Syrtim eos cum uenissent, interrogarentur, quæ nunquid amplius haberent quod referrent de Africa desertis, retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios procaces: eos cum in uirilem ætatem aduissent, cum alia superuacua fuisse machinatos, tum uero ex sese quinq; sortitos ad inspiciendas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent quàm hi qui longissima inspe-xissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Pœnos, et Pœnorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Soloentem, quod Africam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices supra maritimam oram, et eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Vltiora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; cibarijs probe instructos, primum per loca hominibus habitata perrexisse, hanc permensos in illam feris frequentè peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratoq; multo spatio sabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum superuenisse quosdam infra mediocrem uirorū staturam pusillos, uoce quæ nec à Nasamonibus cognosceretur, nec Nasamonū uocem ipsa cognosceret. Et ab his deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; transgressos peruenisse in urbem, in qua uniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterlabi grande flumen, ab hesperio ad orientem solem fluens, in quo apparerent crocodili.

Haec

Haëtenus à me de sermone Ammonij Etearchi commemoratum sit: nisi quòd is aiebat Nasamones, ut Cyrenæi re-
ferebant, reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenis-
sent, omnes esse fallaces. Flumen autè quod præterfluebat,
& Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic dictat.
Ex Africa enim Nilus fluit, eamq; mediâ secat: & (ut ego
ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat.
Ister namq; fluens ex Celtis atque urbe Pyrene profluens
(Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finiti-
mi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi)
mediam Europam scindit, totamq; permensus quam Isteria
ni Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur: &
Ister (fluit enim per terrâ habitatam) inter primos cogno-
scitur. De Nili uero fontibus nemo habet quod referat: &
merito, utpote Africa, per quâ fluit, deserta. De eius fluxu,
quàm potuit longissime repetèdo narrari, dictû est. Eua-
dit autem in Aegyptum. Porro Aegyptus montanæ Cili-
ciæ ferè opposita est. Hinc rectâ ad Sinopen in ponto Eu-
xino sitam, quinq; dierû iter est uiro expedito. Sinope au-
tem Istro mare irrumpenti, ex aduerso est sita. Ita Nilus
totam permeans Africâ, uidetur mihi equiparâdus Istro.
Haëtenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de Aegypto
referenda, quia plura quàm alia omnis regio mirabilia ha-
bet, & præter omnem regionẽ exhibet opera relatu ma-
iora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Aeg-
yptij quemadmodum & cælo quod apud eos, & flumi-
ne diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraq; omnia à cæ-
teris hominibus diuersa constituerunt & instituta, & iura:
apud quos fœminæ quidem negotiantur cauponanturq;
& institoris operis uacant: uiri autem intra domos te-
xunt. Alij uillum subtegminis desuper tramant, Aegyptij
i subter

subter. Onera uiri capitibus, foeminae humeris baiulant. Foeminae stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uetrem exonerant, exterius in uijs comedunt: reddentes ratione, quae sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam uero, quae non sunt turpia. Mulier neque dei neque deae ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium et deorum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus, filiabus et ut nolint summa neceſſitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Aegypto deſaſi. Apud alios ritus est, ſtatim in funere proximi capita deglabrare, Aegyptij in ſuneribus ſinunt capitis crines augere, barbam tamen tondent. Apud ceteros mortales uictus a ſerarum ſecretus eſt conſortio, Aegyptij cum ſeris ueſcuntur. Alij frumento atq; hordeo uiſitant. Aegyptijs uiſitare his quae ex his facta ſunt, maximo probro eſt: ſed cibus eſt farre conſectis, quod quidam ſiliginem appellant. Conſperſionem pedibus, lutum manibus ſubigunt. Virilia, prout contigunt, alij eſſe permittunt, praeter eos qui ab iſtis didicerunt, Aegyptij circumcidunt. Viri binas ueſtes habent, foeminae ſingulas. Alij uelorum anſulas, et funes extrinſecus aſſuunt, Aegyptij intrinſecus. Graeci literas ſcribunt, et calculis computant, a ſiniſtro in dextram manum ferentes, Aegyptij a dextro in ſiniſtrum: et hoc facientes, aiunt ſe in dextrum, Graecos facere in ſiniſtrum. Literis biſarijs utuntur, quarum unas ſacras uocant, populares alteras. In deos religione ſupra modum, ſupraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utuntur: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non, ſed uniuerſi. Linea ferunt ueſtimenta ſemper recens abluta, huic rei praecipue uacantes. Virilia circumcidunt munditiae gratia, pluriſ facientes ſe mundos eſſe quam deos

* ὅτι μὴ ἐν τοῖς
μυστηρίοις.

toros. Sacerdotes quoque die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorum cultum, aut pediculi aut alterius fordis creetur. Iidem uestem tantum modo lineam, calceos papyraceos gestant. Aliam uestem, aut alios calceos induere eis fas non est. Lauantur quotidie frigida interdum ter, noctu bis. Alias præterea caeremonias, propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neque è re domestica aliquid conterunt, neque erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præstosunt, et carnis bubula, et anserinae satis abundeque. Vinum quoque uineale traditur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodum scrunt, neque natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uero ne aspicere quidem sustinent, arbitantes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuique deorum, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares Epaphi esse censent, eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum uel unum uiderent, nequaquam mundum censent. Explorat autem hæc sacerdotum aliquis, ad id constitutus, lingua pecudis cum stantis erectæ, tum resupinatæ exerendo, si immunda sit his signis, quæ ego alio referam in libro. Inspicit et caudæ pilos, nunquid habeat secundum naturam procreatos. Eam si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa, atque ita abducunt. Nam immolare non notatam, poena morte sancita est. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude quæ obsignata est, ad aram ubi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem libato contra templum uino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatæ

caput asportant in forū, si nundinæ sint, & eis Græci negociatores affuerint, atque illis uendunt: qui si non affuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hæc uerba: Si quid mali aut ipsis immolantibus, aut uniuersæ Aegypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudum immolandorum, & uini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia tēpla utuntur. Atque ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem uero aut demonem maximum agunt, hunc pergam dicere. Posteaquam iciunauerunt pridie festi, atque obdormierunt, uaccam immolant, eamque corio exuunt, & toto aluo uacuāt. Intestina intra uentrem adipemque linguunt, crura truncant, & externos lumbos armosque ac ceruicem. His actis, reliquum uaccæ corpus stipant panibus puris, & melle, & uua passa, & ficis, & tbure, & myrrha, atque alijs odoribus. Vbi hæc infarserūt, adolent, multum uini oleique infundentes, iciuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquam epulauerūt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues mares eosdemque mundos, ac uitulos uniuersi Aegyptij immolant. Fœminas eis immolare non licet, utpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulachrum muliebre est, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesque fœminas omnes itidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecudibus longe plurimum: eoque nemo Aegyptius, Aegyptiaue, Græci uiri aut os suauicaretur, aut cultro, uerū uel olla, uel pura bouis carne Græco cultro incisa uteretur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciūt, mares autem in suburbanis

urbanis singuli defodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas urbes naus, ex insula nomine Profopitide, quæ est in Delta, nouemq; schœnorum ambitus. In qua cum aliæ sunt frequentes urbes, tum ea unde proficiuntur naues ad ossa tollēda, nomine Atarbecbis, ubi templum Veneris extructū est. Ex hac urbe alij permulti uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt ossa, apporant, eaq; uno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modū boves, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. Nam neque interimunt ea. Cæterum qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij omnes ab ouibus se abstinētes, capras immolant. Nō enim eosdem deos peræquē colunt uniuerſi Aegyptij, præter Isidem & Osirim, quē Bacchum esse aiunt. Hos peræquē uniuerſi colunt. Qui Mendetis templum obtinent, siue Mendesi ritus sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani & quicumque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Iupiter cum ab Hercule cernere eum uolente, cerni nollet, tandem exoratus id commētus sit, ut amputato arietis capite, pelleq; uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulachrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptiorum atque Aethiopum coloni, & linguam inter utrosq; usurpantes. Qui etiam mihi uidentur eadem re se Ammonios cognominasse, quod Aegyptij Iouem Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eius sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum denum arietem amputant,

cuius pellē detractam, hunc in modum Iouis simulachrum induunt : ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulachrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum aricem uerbant, deinde sacra eundem urna sepeliūt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quod sit unus ex dijs duodecim. Nā de altero Hercule, quem Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire, cuius nomen non Aegyptij à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphitryonis. Quod ita se habere cum multa mihi indicia sunt, tum uero aliud, quod huius Herculis uterq; parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter ceteros admiserunt. Quod si nomen demonis ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel magis istorum mentionem fuissent habituri. Si etiam tunc nauiculariam exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erāt, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quàm Herculis nomē Aegyptij percepissent. At qui uetustus quidā deus est apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorū millibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phœnicē nauigavi, quod ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum uero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctē. Veniensq; in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quātum temporis foret, ex quo id templum fuisset exstructum. Comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe

quippe dicentes ab urbe cōdita fuisse dei templum pariter
 extructum: esse autem à Tyro cōdita annorum duo millia
 ac trecentos. Vidi propterea Tyri etiam aliud Herculis
 templum cognomine Thasi. Quinetiam in Thasum prom-
 fectus sum, ubi inueni templum à Phœnicibus conditum,
 qui ad inuestigandum Europam nauigātes, Thasum con-
 diderunt: quod quinq; uirorum ætatibus prius fuit, quàm
 Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ
 cōmemorantur, plane declarant Herculem uetustum deū
 esse. Eoq; uidentur hi rectissime facere è Græcis qui bifa-
 riam Herculi templa edificanda colendaq; censuerūt: uni
 quidem ut immortalī, cognomine Olympio, immolantes:
 alteri uero ut heroi, parentantes. Alia quoque multa in-
 considerate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fa-
 bula est, quam de Hercule ferunt: eum cum in Aegyptum
 peruenisset, ab Aegyptijs redimitum tanquam Ioui im-
 molandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper quie-
 tem tenuisse, dum illi ante aram eum stetissent: ibi ad uim
 conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicūt Græci, ui-
 dentur mihi se & naturæ Aegyptiorum, & morum igna-
 ros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas
 est immolare, præter sues, præterq; boues mares & uitu-
 los, dummodo mundos, & anseres: ij qua ratione immola-
 rent homines? Aut quomodo Hercules, cum quod unus es-
 set, & adhuc (ut aiunt) homo, tot millia uirorū interemis-
 set? Hæc tamen tot, quæ de his rebus diximus, sint & à
 dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Capras &
 hircos ea de causa hi quos diximus Aegyptiorum non ma-
 etant, quod Pana inter octo deos Mendesijs numerant,
 quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos

simulachrum & *pictores* pingunt, & *statuarij* scalpunt, quemadmodum *Græci*, *caprina* facie, *hircinisq;* *cruribus*: haudquaquam existimantes eū esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tamen cum causa talem describant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum uero capros hircos'ue omnes uenerantur. Et inter *Mendesios* caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his unus maxime: qui cum decessit, ingens toti *Mendesiæ* plagæ luctus extitit. Vocatur autē & *hircus* et *Pan*, *Aegyptiacè* *Mēdes*. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigiū: *Hircus* cum muliere coijt propalam, quod in ostentationē hominū peruenit. Suam *Aegyptij* spurcam belluam arbitrantur: quam si quis uel transcendo contigerit, abiit lotū sese cum ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omnium subulci in *Aegypto*, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuiuspiam eorum nuptū dare uult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Alijs dijs immolare *sues*, ius *Aegyptijs* non est præterquā *Lunæ* tantum & *Libero*: nisi per tempus plenilunij, quo *sues* immolant, ac suilla carne uestiuntur. Ideoq; alijs diebus festis *sues* reformidant, cum in isto maectent. Cuius rei ab *Aegyptijs* ratio redditur, sed eandē intellectam mihi magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suisbus *Lunæ* hunc in modum fit: Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omenta simul componunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admouēt: reliqua carne plenilunij die uestiuntur, quo die sacra faciūt: alio die non amplius gustarēt. Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatū, assimilatos quosdā *sues* coquūt, quos immolēt *Baccho* quoq; in eius festo. Singuli in coenam

coenam porcum pro foribus mactant, redduntq; subulco qui illum tradit. Quin & alium diem festum Baccho Aegyptij agunt sine porcis, fr̄e per omnia Græco festo simulem. Sed loco phallorum, id est, ficulneorum ueretrorū à collo pendentium, sunt ab eis excogitatae statuæ cubitales è neruis compactæ, quas fœminæ circumserūt per pagos, mentula, quæ propemodum instar est reliqui corporis in uentre, & tibia præeunte, quam fœminæ Bacchū canentes sequuntur. Cur autem mentulam habeat iusto maiore statura, & unum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio: ut iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri, sed peritus fuisse uideatur. Siquidē Melampus fuit, qui Græcis Dionysij, id est, Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli enarrauit, non tamen omnem plane rationem complexus. Verum hi qui post hunc extiterunt sophistæ, rem in maius explicauerunt. Itaq; phallum Dionysio nissum, narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodē ego uirum fuisse sapientē, diuinationemq; sibiipsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab Aegypto accepta Græcis enarrasse, tum uerò nonnulla de Dionysio tamen commutata. Neque enim dixerim quæ in Aegypto fiunt huic deo, congruere cum his quæ in Græciâ. Non consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neq; tamen credam Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc, aut aliud quippiam, sed Melampodem, quæ ad Dionysium pertinent, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui cum eo è Phœnice uenerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina ferme ex Aegypto in Græciâ perueniunt. Idq; ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere

i s compe

comperio, ac reor ex Aegypto præcipue uenisse: et iccirco illic non esse usquam nomina neq; Neptuni, neq; Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq; Iunonis, neq; Vestæ, neq; Themios, neq; Gratiarum, neq; Ne Reidum, neq; aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi Aegyptij, qui se negant deorum agnoscere nomina. Qui dii uidentur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerant, nisi Afri semper hunc deum in honore habuissent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaque et alia præterea quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati, sed non id, ut Mercurij statuas facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: et primi ex omnibus Græcis Athenienses, et ab his deinceps alij. Nam præstabat inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirotum sacra imitatur, quibus Thracæ initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus unam habitauerunt, à quibus Samothracæ ceremonias mutuantur. Itaque primi ex Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erectas tenere uirilia idem fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorum inuocatione tum omnia imolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui, tum nulli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde nunquam audissent. Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res atque omnes regiones illi teneret redactas
in ord

in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquanto post de illorū nominibus in Dodona oraculum petiuerūt. Namq; hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum uetustissimum esse existimatur, atq; adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam, nunquid omnia quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est, ut illis uterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorū nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hætenus ignoratū est, nisi nuper atq; heri, ut sic dicam. Nam Hesiodus atq; Homerus, quos quædringentis non amplius annis ante me opinor extitisse, fuisse: qui Græcis deorum prolem introduxerunt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores uidentur extitisse hi poëtæ, qui fuisse priores struntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt. Posteriora autem ad Hesiodum usq; & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij commemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas foeminas, quæ essent sacerdotes è Thebis, à Phœnicibus fuisse exactas: & harum unam in Aphrica fuisse uenundatam se audisse, alteram in Græcia: atq; has foeminas esse, quæ primæ apud dictas gentes oracula condidissent. Percontanti quæ mihi unde id quod commemorant, plane compertum haberent: responderunt, maiorem in modum se instituisse uestigare de his mulieribus, nec tamen unquam inuestigare potuisse: sed postea hæc quæ diceban

dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt geminas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranque nigram, unam quidem in Africam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse, quod ipsis annuntiaretur diuinitus fieri: & ob id se ita fecisse. Eam uerò quæ ad Afros abiisset columbâ, iussisse Afros, ut Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu ceterorû Dodonæorum templo uicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita mea fert opinio: Si re uera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendiderunt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenijt, eam esse quæ apud Thesprotos uenijt: atque deinde ancillantem ibidem cõdidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit ut hic memoria eius haberetur, atque hinc oraculum institutum. Et postea quàm illam linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suâ in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbæræ essent, quòd uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tamdiu uolucris modo sonare uisa, quamdiu barbæræ loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicētes, Aegyptiam fœminam

foeminam significant. Sunt itaque similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam. Estque diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascitata, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes, conuentus & pompas & conciliabula facitandi, & ab eis Graeci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quod illa constet priscis temporibus, Graecanica uero recens fuisse instituta: nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios: sed frequenter cum alibi, tum praecipue ac studiosissime in urbe Bubasti in honorem Dianae. Secundo loco in urbe Busiri in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autem Isis, quae Graeca lingua dicitur Δημήτηρ, id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Minervae. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonae. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. Ceterum posteaquam se conferunt in urbem Bubasti, haec faciunt: Nauigant enim uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorumque multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Ceteri ceteraeque modulantur, manusque complodunt. Ita nauigando ut ad quamque urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram naui, mulierum aliae ea quae dixi faciunt, aliae compellantes eius urbis foeminas, ingerunt probra, aliae saltant, aliae surgentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo plus uini uinealis absumitur, quam in reliquo anni tempore. Comeant illuc (ut indigenae aiunt) uirorum ac mulierum praeter pueros ad septing

septingenta millia. Atque hæc quidem in ea urbe sunt. At in urbe Busiri, quæ diem festum Isidi agat, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sanè hominum millia: quot autem uerberentur, non est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares, qui Aegyptum incolunt: adeo quidem, ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo factò datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vt uerò in Saim urbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio uniuerſi circũ moenia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale et oleo plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumque Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, et ipsi lucernas accendunt: neq; id in Sai modo, sed etiam per uniuersam Aegyptum. Quæ uerò gratia nox hæc lumen et honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolim et ad Busitim qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Paupremi uerò quemadmodum in alia, et hostias, et sacra operantur, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulachra exercentur: cum plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi, alij è regione plus mille uirorum, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulachrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportat, paucis illis qui ministerio simulachri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo uestitur sacellum cum simulachro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos sese defensores. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium; multiq;

multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, et si Aegyptij quenkumq; mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum, quòd id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum, ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quæ materni ministri, ut qui cum à principio non agnoscerent, ingredi ad matrem non sinerent. Hunc ex alia ciuitate allatis hominibus, illos male multasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennem esse matri die festo hanc rixam, & institutũ, ne in templo cũ foeminis coiretur, ne uel à Venere, nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi cæemonijs uacauerunt: nam cæteri ferè mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt tẽplum, putantes hominẽ esse ut cæteras animantes. Etenim uidere licet & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deorum templis, atq; in fanis: quod si nõ esset deo gratũ, non facturas illas fuisse allegant. Mihi autẽ ista facientes nõ probatur. Aegyptij cũ in alijs ad sacra pertinentibus, tum uero in his superstitiose agũt. Cæterũ Aegyptus cũ sit Africa finitima, non tamen admodum feris est frequens: quæ uerò illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immansuetæ. Quæ autẽ causa pro sacris habentur, si dixerò, ad res diuinas oratio mea descenderet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id necesse, coactus tamen delibando dixi. Cõsuetudo quæ de feris est, ita habet: Earũ educandarum curam seorsum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, hũc in modũ: derasis filiorũ capitibus aut in totũ, aut ex

aut ex media, aut ex tertia parte, appendūt crines una in lance, & altera tantundē argenti: quæ pecunia cum lancē traxerit, eam tradunt curatori ferarū. Ille pro hoc amputatum pisce præbet feris escam. Talis enim cibus illis præbetur. Quarum si quam quis necauerit, si uolens, morte multatur: sin inuitus, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibim aut accipitrem necauerit, siue uolens, siue nolens, necessario morte afficitur. Sed cū multæ sint feræ, quæ unā cum hominibus uiſtent, multo tamē plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isti coëundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt. Ergo contra illas talia comminiscuntur: Ereptos aut subreptos earum foetus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ filiis orbata, cupiditate aliorum (amantiſſima enim filiorum fera est) ita demum ad mares se conferunt. Felem incensa strue diuina res occupat. Nam quoties ignem extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscunq; autem in domibus ultrò felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra tecta, ubi salsæ sepeliuntur in urbe Bumbasti. Canes in sua quisque urbe tumultant, sacratis in loculis. Eodem quo canes modo, indagatores sepeliuntur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butū apportant. Vrsos autē qui sacri sunt, & lupos, non multo uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacentes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, ut
quatuor

quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edat:
 et cum sit quadrupes, tamē terrestre et aquatile est. Nā
 oua parit hami, excluditq; et plerunq; diei in sicco agit,
 sed totam noctē in flumine, quippe calidiore aqua quā
 nocturno sereno, et rosido. Ex omnibus quæ mortalia a-
 gnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidem
 oua gignit haud multo maiora anserinis, et pro portio-
 ne oui foetus excluditur. Excretus, ad decem et septē et
 amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes
 magnos pro portione corporis, et prominentes atq; ser-
 ratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idē
 inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem
 inferiori admouet. Ungues quoque robustos habet, pel-
 lemq; circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus,
 sub dio perspicacissimus. Itaque cum in aqua uitam de-
 gat, os fert inrorsum hirudinibus refertum. Cum quæ
 eum ceteræ feræ ac uolucres fugiant, solus ipsi trochil-
 us pacatus est, quod uidelicet ei est utilis. Etenim post-
 eaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac de-
 inde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere
 solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat san-
 guisugas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil om-
 nino trochilum lædit. Quibusdam Aegyptiorum cro-
 codili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed ueluti
 hostes exagitantur. Sacros admodum esse eos existimāt,
 qui circa Thebas et Mærios stagnum incolunt; quo-
 rum utrique unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem
 et edoctum manu tractari, appendentes eius auribus
 uel gemmas, uel ex auro fusiles inaures, et primori-
 bus pedibus catenam innectentes; cibaria quoque ac-
 commodata, ac sacra præbentes, consecrantur tanquam

k

pul

pulcherrime uiuentem. Vbi mortem obiit, sale conditum sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse non censeant, et comedunt. Neque uero crocodili uocantur, sed champsæ. Iones appellauere crocodilos, illi generi crocodilorum, quod apud eos in sepibus gignitur, comparantes. Hos capiendi cum sint complura et multiplicia genera, unum tantum hoc, mihi quod maxime dignum relatu uidetur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad allicendum crocodilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat. Cuius uocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusque tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos uenator cæno opplet. Hoc æsto, cetera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adpturus. Iam uero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto non sacri, talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis

αὐτὰ τῶν βοῶν = bouinis, simo naso, equina iuba, eminentibus et cancella
 θωρ τοῦ χῆναι = tis detibus, fulgida cauda, equina uoce, magnitudine ma
 λόντες, ximi tauri, tam crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila
 misilia. Gignuntur præterea in fluuio aquatilia quedam, quæ Aegyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrum genus piscium, quod uocatur squamosum, atque etiã anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucris uero uulpamsaris. Est et alia uolucris sacra, nomine phoenix, quam equidem nunquã uidi, nisi in pictura. Et enim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno, et tunc demum, et cum pater eius decessit. Is si picturæ asimilis est, talis tantusque est. Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu

habitu, tum magnitudine similimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrē myrrhaobuolutum, & in eo templo humare: Sic autem gestare: primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferēdo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eā partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hæc auem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxi, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est Arabiæ locus, ad Butum urbem ferè positus, ad quem locū ego me cōtuli, quòd audirem uolucres esse serpētes. Eò cum perueni, ossa serpentū aspexi, et spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erāt magni, & his alijs atq; alijs minores, ingenti numero. Est autem hic locus, ubi spinæ proiectæ iacebant, huiusmodi: Ex arctis montibus exporrigitur in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim uere in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non prætermittere, atque ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, consitentibus & ipsis Aegyptijs, iccirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex ma-

gnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bisariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum pennæ candidæ, præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium; quæ omnia quæ dixi sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis uestertilionis ualde similes, Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum commementantes, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni expectimentum) longe excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, uocando atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium uirorum secundum Afros maxime salubri corpore, aëris (ut mihi uidetur) beneficio, qui nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi. Pâne uesteuntur, quem ex farre conficiunt, quem collestè nominant. Vino utuntur factò ex hordeo: desunt enim in ea regione uites. Victitant quoq; tum piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis prius tamen sale conditis, cothurnicibus, anaticibusq; atque auiculis, Ceteris autem uel uolucribus uel piscibus, quæ ipsis in proximo sunt (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere uerū
maxi

maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendens, que singulis conuiuiarum, ait: In hunc intuens pota et oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contenti, que moribus patrijs, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sint egregia instituta, tum uero illud, adhibendi modulatorem, qui et in Phœnice et in Cypro, et alibi, nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo, quem Græci decantant appellantes Linum, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptum, tum uero id unde nomen Lini acciperunt, quem semper quodammodo decantare cognoscitur. Vocatur autem Linus Aegyptiace Maneros: quem Aegyptij tradiderunt, cum filius unicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturæque morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratū, et cantilenam hanc, eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Aegyptij, quod minores maioribus natu obuij cedūt uia, ac defleunt, aduenientibusque sedili assurgunt: qua in re cum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuicem compellendi se mutuo in uijs adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas casiliris appellant, super quas candida ferunt amacula tanquam superiecta. Laneæ uestes neque in ædes sacras gestantur, neque una cum cadauere sepeliuntur, profanum enim est. Quæ consentanea sunt his quæ Orphica et Bacchica appellantur, ab Aegypto et a Pythagora ortum ducentibus. Nam his ceremonijs partici pantem, laneis indutum uestibus humari religiosum est. De quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, quis mensis, dies uel cuius deorum

k 3 sit,

fit, & quo quis die genitus, qualia sortiatur, & quam mortē obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poësi uersati sunt, usi fuerunt. Plura quinctiam ab eis prodigia comperta sunt, quam à cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo cūnerit. Et si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinitio apud eos ita est cōstituta, ut eius artificium nulli mortalium uendicaretur, sed certis dijs. Siquidem Herculis illic oraculū est, & Apollinis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. Sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Verum hæc uaticinia nō eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam uero medicina apud eos hūc in modum est distributa, ut singulorum morborū sint medici, nō plurium. Itaq; omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curandis oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus corundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunq; domesticis aliquis decessit homo alicuius momenti, ibi omnis muliebris sexus familia cauponat sibi & uultum oblinīt luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per urbem uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mamillis, & cum eis proximæ quæq;. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium faciunt: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo asimilata. Et eorum unum accuratissime fabrefactum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciam sancte. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertium uilissimū.

Ea dicētes sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint
 effingi mortuum suum. Isti conuento de precio illinc ab-
 eunt. At hi qui relinquuntur in edibus, hunc in modum di-
 ligentissime condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro
 cerebrum per nares educunt, ut quaque partem educen-
 tes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acu-
 tissimo lapide Aethiopico circa ilia conscindunt, atque
 illac omnem aluum protrahunt: quam ubi repurgarunt,
 ac uino Phœniceo expleuerunt, rursus odoribus contusis
 refarciunt: tum omenta complentes contusa myrrha pu-
 ra, & casia, & ceteris (excepto thure) odoribus iterum
 consuunt. Vbi hæc fecere, saliant intro abditum septua-
 ginta dies. Nam diutius salire non licet. Exactis septua-
 ginta diebus cadauer, ubi ablucrunt sindone bysina, to-
 tum incisus loris inuoluunt, gummi illinentes: quo Aegy-
 ptij glutinis loco plerumque utuntur. Eo deinde recepto,
 propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox
 inferunt mortuum, inclusum quæ ita thesaurizant, id est,
 reponunt. Hic autem qui mediocria uolunt, nimium fu-
 gientes sumptum, ita comparant: Clysterem unguine,
 quod è cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum
 mortui, ipsam neque scindentes, neque extrahentes, sed
 per secessum, prehensio uia posterioris hiatu, inferciunt:
 & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum dierum
 ultimo cedrinum unguen, quod prius ingesserant, ex
 aluo egerunt, quod tantam habet uim, ut una secum al-
 uum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem
 carnes tabefacit, mortui quæ tantum cutis & ossa rea-
 linquuntur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mor-
 tuum, nihil amplius negotij suscipiunt. Tertia condi-
 tura hæc est adornandi eorum mortuum: Qui tenuio-
 ri sunt

ri sunt fortuna, dilutionibus uentrem abstergunt, arescuntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium uirorum, non statim uitae defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem feminas, quae conspicuae ualde et maioris momenti fuerint, sed triduo atque quadriduo defunctas. Ea de causa facientes, ne cum seminis salinarii concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, uel hospitum compertus sit mortuus, siue a crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire: et quam honestissimo funere sepelire, sacris monumentis, quem ne contingere quidem fas est alteri, aut proximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus: utpote maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Graecanicis institutis uti recusant, et (ut semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis uti uolunt. Et hoc quidem caeteri Aegyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidum graede Thebaicae plagae, prope nouam urbem, quo in oppido est templum Persei, Danae filij, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti sane est saxi uestibulo, stantibus desuper duabus grandibus est lapide statuis. In hoc uestibulari ambitu est sacellum, et in eo simulachrum Persei. Quem Chemitani memorant sibi apparere frequenter est terra exeuntem, frequenter intra templum. Eiusque sandaliu quod gestabat, inuentu bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exuberare omnem Aegyptum. Haec quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Graecanicè gymnicos ludos, per omne certadi genus, propositis praemijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pellium.

Per

Percontantiq; mihi cur eis solis consuesceret apparere
 Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Aegy-
 ptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate
 esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent
 Chemnitani, nauigasse in Græciam: à quibus originem
 gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in
 Aegyptum profectum, quem & Græci dicunt gratia
 afferendi ex Africa caput Gorgonis, uenisse quoque ad
 ipsos, ac cognatos omnes agnouisse, quos postquam di-
 dicisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Aegy-
 ptum uenisse, & gymnicum certamen celebrari iussisse.
 Hæc omnia opinantur Aegyptij, qui supra paludes in-
 colunt: qui uero in paludibus, utuntur ei; dem quibus cæ-
 teri Aegyptij moribus, cum in alijs, tum in habendis sin-
 gulis uxoribus, quemadmodum Græci. Ceterū ad uitæ
 facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem cum fluiuius
 plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens
 uis liliorum, quæ loton Aegyptij uocant. Ea ubi demes-
 fuerunt, ad solem exiccāt. Deinde quod medium loti est,
 papaueri asimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt pa-
 nes assos. Est autem huius loti radix quoq; esculenta, etiā
 suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt
 & alia lilia rosis similia, & ipsa in iumine nascentia:
 quorum fructus in alio calyce germinans è terra, simili-
 mus specie est fauo uestparum. In eo esculēta quædam in-
 star nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tene-
 ra comeduntur & arefacta. Iam uero iuncum annuū ubi
 è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem ampu-
 tant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum
 est inferius longitudine cubitali, id edūt pariter, ac uenun-
 dant. Eo si qui admodum iuani uti cupiunt, in luculento
 k 3 furno

furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solum piscibus uiscitant, quos ubi ceperunt, exenteratos ad solem deficcant, exiccatisq; deinde uescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales. Qui nutriuntur in stagnis, hæc faciunt: Simul ac incepsit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam foeminae consectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eadem ubi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad sibi consuetam, non amplius eorundem ductu, sed foeminarum. Ducunt enim illæ quemadmodum fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, quæ mares adeuntes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana pisces, ex quorum reliquijs non deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meât, hi dextra dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem uia reuertentes, incurfant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa terrarum et lacunæ fluuiio proxime impleri incipiunt. Confestimq; redundante à flumine aqua, hæc plura fiunt, et continuo cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem secundo loco uerisimile sit eos gigni, hoc mihi uideor causæ intelligere, quod superiore anno, postquam Nilus abscēsit, pisces qui oua in cæno pepererant, una cum potremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, ubi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet, ita habet. Utuntur Aegyptij, qui palustria accolunt, unguento ex fructu sillicypriorum, quod appellat Aegyptij kiki. Hunc in modum cōficiētes sillicypria

pria hæc, quæ apud Græcos ultro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; ferunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquunt, et quod ex eo perfluit, excipiunt pingue quiddam, et nihilominus ad lucernas tam idoneum quam oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus magnam vim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altum uolare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant: Singuli sua obtinent retia, quibus per diem pisces capiant, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operiti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent, per retia uero ne tantulum quidem morderi conatur. Naues eorum onerariæ sunt factæ ex spino, cuius figura similima est loto Cyrenæo, et cuius lacryma gummi est. Ex hac spino ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, tamquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circundentos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. Commissuris nequaquam utuntur, sed introrsum compages iuncto innectunt. Gubernaculum scite faciunt, et hoc per nauem transit. Malo quoque spinaceo, et uelis iunceis utuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat uentus, uerum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est ianua ex myrica facta, putaminibus arudinaccis strata, et lapis politus duorum ferè talëtorum podo. Huiusmodi ianuam fune alligatam,

in an

in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidem uero retrorsum alio fune. Ita ianua impetu aquæ insidentē, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Cum regionem supergressus est Nilus, solæ urbes apparent, eatenus extantes, ut insulis Aegæi maris fere æsimiles esse uideantur. Nam cætera Aegypti, pelagus efficiuntur: ipsæq; urbes, quæ solæ extant, stationes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem Memphim uersus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem uersus per campum, ad Anthyllam urbem uenies, & ad urbem quæ uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semper eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo Aegyptus fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi nomē habere ab Archādō Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptium nomen foret. Haftenus quæ uidi, quæ noui, quæ interrogauī, dicta sunt. Hic pergam disserere de Aegypto quæ audiebam, addens aliquid quod ipse uiderim. Mena, qui primus apud Aegyptum regnauit, dicebant sacerdotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam cum, Africam uersus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem uersus aggesta humo ad anfractum fluminis arefuisse pristini

Mena Diodorus in secundo libro, non omnium primū apud Aegypt. regnasse dicit, sed post deos.

pristinum alucum . Ita flumen factio sibi aluco, per medium montium fluere. Adeo nunc quoque sub Persis iste anfractus Nili tanquam coercitus fluat, magnis praesidijs custoditur quotannis obseptus aggeribus. Quos si refrigens flumen uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum, ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id unde fluit annis effectum terrestre, ibiq; ab eodem urbem hanc conditam, quae nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustijs Aegypti sita) et exterius aquilonem uersus et uesperum, ex flumine effossum esse stagnum (nam ab aurora ipse Nilus arcet) et ab eodem in ea urbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensabant e libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot aetatibus hominum, decem et octo fuissent Aethiopes, et una mulier alienigena: ceteri uiri indigenae. Mulieri quae regnauit, fuisse nomen idem quod reginae Babylonica Nitocrim: quam dicebant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptijs, apud quos regnabat, interemptum: et sic ubi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Ultam autem fratrem, dolo multis Aegyptiorum absumptis. Nam extruxisse eam permagnum aedificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: et conuocatis ad conuiuium multis, quos praecipue nouerat fraternae cedis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Haec demum de illa referebant, praeterquam quod ubi hoc fecisset, conspersisse eam multo cinere aedificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi unius: qui

qui postremus horum extitit, Mæris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum æquilonem uergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cū ipsius lacu, mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine Sesostris, mentionem habeo. Istum dicebāt sacerdotes, primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non nauigabile. Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundum sacerdotum commemorationem, coactio ingenti exercitu per continentem perrexisset: omnesq; gentes, ut in quanque incidebat, subegisse. Et quasunque earum nanciscebatur feroces & uehemēter studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos ui subegisse. Quarū uero urbes nullo prælio nulloq; negotio cepisset, his cippos inscripsit: tum eisdem literas, quas scripserat eis gentibus quæ uiriles extiterant: tum muliebria genitalia, plenum facere uolens, illos haudquaquam uiriles extitisse. Hæc faciendo peregit cōtinentem, donec ex Asia in Europam trāsgressus, Scythas subegit & Thraces, ad quos usque & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius exercitus peruenisse. Quoniam in istorum terra tituli non ultra positi demonstrantur. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, nō habeo quod dicā, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantum copiarū reliquerit ad eā regionem incolendā, an aliqui

Sesostris rex:
Diodorus Sesostrim appellat.

qui militum pertæsi peregrinationis, circa fluvium Phasim
 substitierint. Nam Colchi videntur Aegyptij esse, quod
 ipse prius notum, quam ex alijs auditum refero. Cuius rei
 cum mihi cupido incesisset ut utrosque percontarer, ma-
 gis Colchi reminiscebantur Aegyptiorum, quam Aegy-
 ptij Colchorum. Dicebant tamen Aegyptij, se opinari
 Colchos è Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniectu-
 ram capiebam, quod atro colore sunt et crispo capillo:
 tametsi hoc pro nihilo putari posset, cum et alij sint hu-
 iuscemodi: sed quod isti præcipue. Præterea quod soli o-
 mnium hominum Colchi et Aegyptij et Aethiopes, ab
 initio statim pudenda circuncidunt. Nam et Phœnices
 et Syrii, qui sunt in Palestina, didicisse id ab Aegyptijs,
 et ipsi confitentur. Syrii uero qui fluvium Thermodon-
 tem et Parthenium accolunt, et horum contermini Ma-
 crones, à Colchis didicisse se aiunt. Hi enim ex homini-
 bus soli sunt, qui circunciduntur: et in hoc faciendo, a-
 gnoscuntur Aegyptij esse. Tamen Aegyptij atque Ae-
 thiopes, non queo dicere, utri ab utris didiccrint. Nam
 videtur esse perantiquum. Sed quod ex Aegypto, qui
 illic commercium habuerunt, didiccrint, magnum mihi
 fit hoc testimonium: quod hi Phœnices, qui cum Græcia
 consuetudinem habent, non amplius circa uirilia imitan-
 tur Aegyptios: sed eorum qui postea procreantur, ui-
 rilia non circuncidunt. Agedum et aliud de Colchis
 dicam, eos esse similes Aegyptiorum. Hi soli atque Ae-
 gyptij linum eadem ratione operantur: omnis utrorumq;
 uita pariter et lingua consentanea est. Linum autem
 Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, cum il-
 lud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegyptia-
 cum. Titulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim
 crexit,

erexit, pleriq; iam incolumes non extant. Quosdā in Syria Palestina ipse uidi inscriptos, tum quos dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius uiri figuræ uisuntur in petris incisæ: una quidem quæ ex Epheso in Phocæam itur, altera uero quæ è Sardibus Smyrnam uersus. In quarum utraq; insculptus est uir magnitudine quinū palmorum, dextra spiculum tenens, sinistra arcus, ceteramq; itēm armaturam, etenim Aegyptiacam et Aethiopicam gestans: et ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ, Aegyptiacæ sunt incisæ in hæc uerba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINUI HUMERIS. Quis tamen aut cuias fuerit, ab hac parte non indicāt, sed ab altera. Eam quidam conspicati, Memnonis imaginem esse cōiectant, multum à ueritate deficientes. Sesostrim Aegyptium sacerdotem hunc esse dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum, quas subegerat, reportantem. Eūdem posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Aegypto præfecerat, und cum liberis inuitatum: et cum ille domum exterius materia circumstipasset, struemq; incendiisset, re hunc intellecta extemplo cum uxore deliberasse (nam et uxorem secum duxerat) et ea suadente, ut duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transcuntes euaderent, ita fecisse: et duobus filiis ita incensis, ceteros und cum patre fuisse seruatos. Sesostrē in Aegyptū reuersum, ultionē de fratre sumpsisse: quā uero multitudinē è terris in potestatē reductis abduxerat, ea usum in hæc fuisse. Siquidē isti fuerunt, qui sub hoc rege immense magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, qui que ad diuortia aquarum,

quæ

quæ nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equis & plaustris agendis ubiq; idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eodem tempore Aegyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas uniuerſa loca occupantes, quas ideo rex fodiendas putauit, ut ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Aegypti essent, refluxo flumine nõ laborarēt penuria aquæ ad potandū, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa Aegyptus intereisa est, & ab hoc rege, ut dicebant, in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati æqua portione uiritim per sortē data. atq; hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerēt. Quod si cuius portionem alluio ne flumen decursasset, is adiens regē, rei quæ contigerat certiorē faciebat. Rexq; ad prædiū inspiciendū mittebat, qui metirētur quāto deterius factum esset, ut ex residuo proportionē taxatū uectigal pēderetur: atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciā transcendisse. Nam polū & gnomonē, id est, normā, & duodecim dici partes à Baby lonijs Græci didicerūt. Solus hic Aegyptius rex imperio potitus est: Aethiopiæ monumentum quoq; sui reliquit ante ædem Vulcani lapideas statuas, duas quidem tricenūm, unam suam, alterā uxoris: quatuor autē uicenis cubitorū, totidem filiorū. Huic statuae longo pōst tēpore, cū Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Dariū tales res gessisse, quales gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quā Darius, tū uero Scythas subegisset: eoq; iniquū esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti tamen

Diodorus Siculus in 1. Herodorum, & de rebus Aegyptiis multa hic præter ueri opinionem uoluptatis gratia fingere tradit.

l

ignouisse

Paulo aliter
hæc referuntur
à Diodor.

ignouisse Dariū serunt. Defuncto Sesoſtre, regnum suscepisse Pheronem eius filium, & hunc nullam sumpſisse expeditionem, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Idq; hæc de causa: Cum flumen eo tempore copiosissimū manaret, ita ut supra decem & octo cubitos rura transcenderet, uento ingruente, qui fluctus cicret, seruunt hūc regem facinus admisisse, quod sumptum spiculum in medios fluminis uortices contorscrit, statimq; laborasse ex oculis, ac uisum amisisse, decennioq; cæcum fuisse. Vnde cimo autem anno ex urbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei reditum, si oculos abluiſſet lotio mulieris, quæ ad suum folius uirum accessisset, aliorum uirorum expers. Et ante omnia urinam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuiſſet expertus, præter eam cuius lotio lotus uisum recepiſſet, unam in urbem coëgiſſe, quæ id est, rubra gleba dicitur, & eas illic coactas cum ipsa urbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus uisum recepiſſet, uxorem duxiſſe. Atque ea clade liberatum cum alia in alijs templis donaria poſuiſſe, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia, ac ſpectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos uocant, à figura ueru centenūmbitorum longitudinis, octonū latitudinis. Huic in regno ſucceſſiſſe aiebant uirum Memphitem, cui nomen eſſet lingua Græca Proteus. Cuius nunc Memphi uiſitur ſanum, decorum ſanè, ac ualde adornatum, ad australem partem templi Vulcani poſitum, circumquaſq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis caſtra Tyriorū appellatur. In hoc ſano Pratei eſt ades, quæ uocatur Veneris

Obeli, quorū
meminit Plin.
in 36. lib. c. 11.

Multos reges
huic ſucceſſiſſe
ante Proteum
refert Diodo.
in 2. libro.

neris hospitæ: quam conijcio esse Helenes Tyndari filiæ: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospitæ appellatam. Nam quæcunque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, raptam à Sparta Helena, cum renauigaret domum, in mari Aegæo ventis cursu excussum in Aegyptiacum pelagus: atque illinc non remittentibus flatibus appulsum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicum atque ad Tariescheas. Erat in eo littore quod nunc quoque est, Herculis templum: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens, capiat sacras notas, sese deo tradens, cum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam usque ætatem prorsus immutata perseverauit. Eam templi legem mancipia Alexandri cum audissent, ab eo profugerunt: asidentes quæ deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolentes: remque omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autem de his apud sacerdotes, & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quam raptissime Memphim ad Proteum mittit hæc nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitæ uxore, quam secum ducens cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrum ne finimus cum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripimus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus est, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum

comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cū opibus, atq; etiam seruos Mēphim ducit. Quibus omnibus representatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnā esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum cōmemorauit, & patrie nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogāte Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo attergiuersantem coarguebant hi qui fuerāt supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent.

Philostatus
In uita Apol-
lonij his quoq;
suffragatur.

Tandē Proteus apud eos hanc sententiā tulit, inquiens: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo suppliciū capitis sumere, ad terrā meam uentis appulso, suppliciū pro Græco illo de te sumerē. omnium hospitū deterrime, scelestissimū facinus admisisti, d tuo ipsius hospite crepta uxore: neq; his contētus, cū ea abiisti. Ac ne his quidē satis habens, compilata hospitis domo uenisti. Ita q; quoniā magni momēti esse duco necare hospitem, mulierē hanc atq; opes tibi ut abducas, nō sinā, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dū ille ipse constituerit uenire ad ista h̄reportanda. Tibi uero ipsi, tuisq; cōuictoribus, ut ē mea terra in aliā triduo transfretetis præcipio, alioqui uos pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduētū fuisse, sacerdotes referebāt. Quam famam uidetur mihi & Homerus accepisse, sed quia nō perinde decorares erat in carmine, alio loquēdi modo est usus, in quē transtulit, declarās se hunc famæ sermonē notum habuisse. Id manifestū est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexātri: nec usquā alibi retractat Alexandrū ferentem Helenā fuisse abductū, & alibi errabū dum Sidonem Phoeniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudāda uirtute Diomedis, ita uersibus inquiēs:

Picturata

Homer. de He-
lena rapta.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his uersibus:

Odyss. quas.

Hoc habuit Ioue nata probum, praesensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto quæ terra serax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Eodem lib.

Hunc etiam Aegypto dii me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errorē Alexā
dri in Aegyptū. Est enim Syria Aegypto contermina,
et Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaq;
cum hi uersus, tum uero locus non minimum, imò maxi-
me probant Cyprios uersus non Homeri, sed cuiuspiam
alterius esse, in quibus dicitur Alexander ex Sparta He-
lenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo uento u-
sus, ac tranquillo mari, cum id in Iliade dicat, illum cum
Helenam duceret, errasse. Sed Homerus ut Cypriū carmē
ualeto. Ceterum, nunquid Græci uana quæ circa Ilium
gesta memorarent, nec ne, percontanti mihi, sacerdotes
ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Hele-
na magnas Græcorum copias auxilio uenisse Menelao
in regionem Teucriam: quæ in terram egressa, locoq; cō-
munito, miserūt Ilium legatos, cumq; eis et ipsum Me-
nelaum isse. Hos postquam ingressi sunt mœnia, tum He-
lenam opesq; quas Alexāder furto asportasset, reposcisse,
tū iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem
narrasse, deinde et iuratos negasse habere se Helenam

atq; opes de quibus arguerentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neq; se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret: Græcos, cum se ab illis derideri arbitrantur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Urbe capta, cum Helena non existeret, eandem orationem quam prius, audirent Græci: ita demum habita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, et ad Memphim nauigauit, exposita rei gestæ ueritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenam que malorum immunem recepit, et insuper omnes pecunias suas. Et cum hæc affecutus esset Menelaus, tamen iniurius in Aegyptios extitit. Nam cum proficisci conaretur, nec per uentos posset, idq; iam diu, rem indignam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filijs, exectisq; haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitum est, inuisus et exagitatus fuga in insulas Africae obiacentes. Eo posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent Aegyptij habebant. Atque horum alia, quæ ex historijs nosse dicebant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comperta. Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes. Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt, et ipse adycio hoc coniecturæ: Si intra Ilium fuisset Helena, utiq; fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helenæ cõtubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum uero Priami filiorum duo, tres uel aut plures perieant cum Græcis praeliantes, si quid

Herodoti coniecturis uideatur refragari I-focrat. Philostratus tamen alibi cum Herodoto uideatur sentire.

si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque uero regnum ad Alexandrum erat peruenturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natus maior, & uirtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed quia nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci fidem habebant, dæmonio (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euer si planum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulachra quinum & uicenum cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Agypthi uocant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cum in tuto eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is unum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli à duobus uiris, atque adeo ab uno posset. Aedificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structuræ

1 4 illum,

illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter uitam degerent, astute edificasse regis ararium: denique omnia illis exposuisse plane, mensurasq; ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regij ararij quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem edificij inuentum nullo negotio amouisse, multumq; pecunia expilasse. Cum autem rex forte fuisset edificium ingressus, uideretq; uasa nummorum imminuta obstupuisse: nec habuisse quem in simularet, cum et signa salua, et edificium obscuratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minorasidue pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: et eos circa uasa, in quibus pecunie incrant, collocasse. Fures quemadmodum superiori tempore cum uenissent, et alter eorum penetrans ad uas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: et ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, et præsentis conditionis suæ certioremfecisse: iussisseque ut quàm celerrime introgressus sibi caput absunderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum uita perderet. Qui cum uiuus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: et adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in edificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, et edificium incorruptum: nullumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendū statuisse, ut furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantem aut miserantē animaduertissent, eum ad se

ad se perducerent. Suspenso cadauere, matrem indigne tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacunq; ratione machinari posset, corpus fratris resolveret asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regem esse adiuturam ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cum filius multa uerba faceret, nec persuaderet, quod illa rem grauitur accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: et postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos tres ue pedes resoluisse: et cum uinum proflueret, tum caput cadentem uehementer uociferatum, tanquam nescientem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes cum multum uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis in uiam: et id quod proflueret lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicente, aliquantoq; post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, et ab irascendo desisse. Tandem seduxisse e uia asinos, atq; instruxisse: et cum plura uerba inter eos fierent, et quidam faceto dicto hominem lacesseret, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atq; eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes ut secum ad compotandum maneret. Atq; istum obsecutum remansisse. Et cum inter potandum comuter acciperetur, donasse insuper alterum utrem: Ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum notis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, et custodum malas dextras in contumeliam derauisse, et asinos imposito cadauere domum uersus agitausse, executumq; imperia matris.

l 5 Regem,

Regem, ubi ei renunciatū est, furem cadauer surripuisse, acerbe tulisse. Et cū uellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide. Filiam suam donū prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum, quidnam in uita esset actum a se solertissimum ac scelestissimum: et qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehenderet, neq; exire permetteret. Cū itaq; filia patris imperia faceret, furē quod audisset, quamobrē ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc egisse: Recētis mortui amputatā lex humero manum sub pallio ferentē isse: atq; ingressum ad filiam regis, cum interrogatus esset, eadem quæ ceteri, enarrasse, scelestissimum perpetrasse, quod fratris in arario regis laqueo capti caput amputasset. Solertissimum autē, quod cadauer fratris suspensum resoluiisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam cū hæc audisset, manum in hunc iniecit; eiq; furem in tenebris manum mortui porrexisset. Quā mulier cū apprehēdisset, manū se huius isti tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere clusa. Postquam et hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse, tū astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremū dimissis per omnes urbes nuncijs, regem edixisse, nō modo ueniam, sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita furem fide habita, ad eum uenisse: eiq; Rhampsinitum magna uiri admiratione ductum filiam suam collocasse, tāquam ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nā Aegyptios quidē ceteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post hæc dicebant regem hunc descendisse uiuum sub terram, eō ubi Græci opinantur sedes infernas esse: et ibi cum Cerere alca luisse: et aliquādo uictorem,

rem, aliquando uisum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinente mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idq; ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum an ob id sic feriatum sunt Aegyptij, asserere non possum, sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quæ ab Aegyptijs referuntur, cuicumq; credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constitutum est, ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, ut quodque gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, uolucra, rursum in aliquod genitum hominis corpus introire. Atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt à Græcis qui usurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, nō duco scribenda. Ad Rhampsinitum usque regem aiebant in Aegypto uiguisse sane ius omne. Post hac autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus namq; eum tēplis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificaret interdixisse. Deinde iussisse, ut in suis

Notatur Pythagoras & Plato.

suis ipsius operibus exercebantur. Alijs, ut ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Alijs, ut transmissio fluminis, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Afrius, traherent. Faciebant autem opus circiter decem myriades, id est, centum millia hominum, ternis semper mensibus singulae. In eadem uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus trinit, quod non multo minoris operis mihi uidetur, quam pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum: altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis aedibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singulae frontes (nam est formae quadratae) sunt octogenum ingerum pari altitudine, saxis dolatis, decentissimeque coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa haec pyramis in speciem graduum, quas quidam schalas, quidam arulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerant, atque tollebant reliquos lapides breuibus machinis à ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quae in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinae erant, siue eandem machinam, quae una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amouebantur. Dictum sit à nobis de utroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur
ita

Vide Plin. lib. 36. ca. 11. ubi multa de pyramidibus & eorum structoribus.

ita prima quæque ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissime uero quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa Pyramide literæ Aegyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & alijs, quod interpret earum literarum (ut probe reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides excidebant, atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus, filiam suam in quodam edificio prostituerit, imperans quantumcunq; faceret questum. Non enim quantum dicebatur. Eamq; cum patris iussa fecisse, tum uero priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaque singulos ad se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quæ stat in medio trium in conspectu pyramidis magnæ, cuius unumquodque latus sesquigerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto usum cum in alijs, tum uero in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quem admodum in alteram influit, sed extructo anfractu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fulxisse tum ex Aethiopico lapide uersicolore

Chephrenes
Diodorus non
Chephrenem,
sed Cephum
hunc uocat, qui
ut ipse ait, ab
aliquibus reg-
no non succes-
sisse puratur,
sed Chabreus
superioris reg.
filius, quapro-
pter scite dicit
Pli. in 36. lib.
cap. 12. non cõ-
stare inter scrip-
tores, à qui-
bus factæ sint
pyramides, cū
& ipsi Aegy-
ptij regum esse
monumenta
negent.

sicolore* primum domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Sed & quinquaginta annos regnasse Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerint occlusa. Hos reges Aegyptij præ odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tēpestare pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumq; paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomīne ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime prædicabant: tum ob alia quæ bene iudicabat, tum uero quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfaceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiae, quæ domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, uelletq; filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quàm ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neq; humobus hæc condita est, sed ad meam usq; memoriam in proptulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnisarij odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant.

Stant

Stant enim colossi, id est, grandia simulachra, circiter uiginti, è ligno fabricati, nudi plerique: quarum sint mulierum, non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue et colossus hæc refrant: Mycerinum amore filiae suæ captum, uim ei intulisse: deinde illam cum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: et nunc earum hæc esse simulachra eius mali, quod uiuæ passæ fuissent. Hæc, (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita et de manibus colossorum: quippe quas ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam usque ætatem ad pedes eorum strata uisibantur. Bos quoque cum ceterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum uero ceruicem et caput, crasso admodum auro. Cuius inter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatus, Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudinis quanta est grandis uacca. Effertur autem è conclauis quotannis. Et postquam Aegyptij uerberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc et bouem in lucem proferunt, Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiae, secundo loco hæc accidisset. Ex urbe Buti uenisse oraculum, fore ut sex omnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc egre ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quod, cum pater suus, et patruus, qui deorum immemores templâ clauscrant, hominesque perdiderât, tãdiu uixissent, ipse pic faciens tam cito foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter ipsum pro pere uitam finiturum, quod non id faceret quod deberet.

Oporte

Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta annis affligi, idque duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uero nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus, se iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: quibus cum noctesceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittens, quin per paludes perque nemora uagaretur, utque audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime uersari. Hæc idcirco excogitauit, quod uellet oraculum conuincere mendacij, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem et hic reliquit longe minorem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuioremque trium iugerum ad medium usque, Acthiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non recte sentientes: qui ne nosse quidem uidentur quænam fuerit Rhodopis, de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illam sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus Rhodis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex urbe Vulcani, conserua Aesopi fabulorum scriptoris (nam et hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minus in corde fuit. Siquidem cum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit qui sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita et Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum abiit, portata Xantho Samio, profecta illuc ad questum faciendum. Magna pecunia fuit redempta a Charaxo uiro Mitylenæo Scamano.

Rhodopis pyramis. Plinius in 36. libro ca. 11. Strabo in 17. Diodo. in 2. multique alij scriptores putant hanc esse Rhodopis pyramidem.

Scamandronymī filio, Sapphūs poëmatum conditricis fra-
tre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, et in
Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta, ingena-
tes opes comparauit, quæ Rhodopen transcenderēt, non
quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex qua-
rum opum decima parte, cuiusq; etiam hoc uolenti co-
gnosceret licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repo-
sitam. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia relin-
quere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neq;
donatum: idq; donauit in templo Delphico monumentum
sui. E' decima enim suarum opum, tot è ferro uerua ad bo-
ues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima
ipsa, quam Delphos misit: quæ nunc quoq; posita sunt è
regione templi post aram, quam Chij donauerunt. Gau-
dent autem quodammodo in Naucræte prostibula fieri
gratiosa. Nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilita-
ta est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis
nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit, nomine Archi-
dice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm
prioris: cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen rea-
diit, ut meminit Sappho, conuitijs eum insectata. Et de
Rhodope quidem hæc uenit. Post Mycerinum autem Aeg-
ypti regem dicebant sacerdotes Asychin, eumq; fecisse
Vulcano porticum ad solem orientem, longe pulcherri-
mam, longeq; maximam. Habere enim ubique cum figuras
insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud
uero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehemen-
ter laboraretur ex ære alieno, legem hanc Aegyptijs pro-
mulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo accipe-
ret, si cadauer patris pignori traderet. Itaque ad hanc le-
gem adiecisse, ut penes creditorem esset potestas omnis
sepul

sepulchri debitoris : utq; hæc irrogaretur multa pignus deponenti, cui si dissolvere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo in alio sepulchro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepultura mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidæ lateritiæ, incis lapide literis in hæc uerba: NEMECAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QVI TANTVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSURAM REDEGERVNT. Atq; id demum operis hunc regem edidisse: Post hunc regnasse cæcum quendam ex urbe Anyfi, nunc Anysim. Atq; eo regnante, excurrisse in Aegyptum magna cum manu Aethiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in Aegypto quinquaginta annos: idq; intra tempus ista edidisse: Quoties Aegyptiorum quisquā aliquid deliquisset, neminem uoluisse morte afficere: sed pro sui quenq; delicti magnitudine, damnare ad agendam certam mensuram aggerū ad urbem, unde quisq; incolentium erat. Atq; ita urbes sunt etiam sublimiores effectæ. Nam primum humus aggesta fuerat ab his qui sub rege Sesostreriuos effoderant: iterum sub rege Aethiope ualde sunt urbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in Aegypto sunt, tum uero (ut mihi uidetur) Bubastis urbs, ubi præcipue terra exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maxime memorabile. Quo et si alia sunt tum grandiora, tum sumptuosiora, nullum

amen est aspectu incundius. Id ita se habet. Cetera præter
 accessum insula est: cuius ad ingressum usq; duo è Nilo flu-
 entia uicina currunt, nec cōfluunt, hinc atq; illinc præter-
 fluentia, centum utrunq; pedum latitudinis, arboribus in-
 umbrata. Eius uestibulum decem passibus sublime est, figu-
 ra senū cubitorum adornatum. Id templum in media ur-
 be situm, undique circumeuntium oculis subiicitur. Nam
 cum urbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmo-
 dum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo
 est. Illud maceria figuris exculpta ambit. Interius delu-
 brum, ingenti procerissimis arboribus manu consitis luco
 ambiente, in quo delubro statua est. Longitudo templi
 quoquò uersus unius est stadij. Ab eius ingressu uia per fo-
 rum orientem uersus, quæ fert ad Mercurij templum, tria
 circiter stadia longitudinis et quatuor iugerum latitudi-
 nis, strata lapide est, utrinq; arboribus manu cōsitis in cœ-
 lum euntibus. Atq; hunc quidem in modum templum hæ-
 bet. Verum se ita ad extremum liberatos Aethiope refere-
 bant, quòd ille per quietem oblata sibi uisione, fugæ se
 mandauerit. Visus est sibi uidere quendam astantem, qui
 suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Aegypti sacerdotes
 incideret medios. Hac cum uisione conspecta dixisse, uide-
 ri sibi deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro com-
 misso, aliquid cladis aut à dijs, aut ab hominibus acciperet:
 se uero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quon-
 iam excessisset iam tempus, quod ipsi à dijs uaticinatum
 esset, quousque foret in Aegypto regnaturus. Etenim cum
 in Aethiopia ageret, oraculis quibus utuntur Aethiopes,
 responderat deus, fore, ut is in Aegypto quinquaginta re-
 gnaret annos. Id tempus cum excessisset, et uiso insomnij
 perturbatus esset Sabacus, ultro ex Aegypto concessit.

Mod. ait Aegyptios post Sabaci abitionem duos annos rege cecidisse, sed pro eo duces duodecim.

Et profecto ex Aegypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisq; Aegyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuestigare potuit, sed septingentis et amplius annis superiores Amyrtæo reges nequiebat eam inuenire, cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hæc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eumq; bellatoribus Aegyptijs abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunus, et cum alijs ignominijs affecisse, tum uero agris exuisse, quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est, ut cum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumq; rex, cum magnis copijs inuasisset Aegyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in coenaculum se contulisse: ibiq; apud simulachrum complorasse, quanta pati periclitaretur: eiq; inter lamentationem obrepisse somnum: et inter quietem uisum astare deum exhortantem, nihil eum molesti passurum, si copijs Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurum. His in somnis fretum sacerdotem, sumptis Aegyptiorum his qui secum uellent, castra in Pelusio posuisse. Hæc enim Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse quempiam bellatorum secutum, sed institores, et operarios, et forenses homines. Et cum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus uim agrestium murium: qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita, ut postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atq; hæc per literas dicens:

dicēs: IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO.
Ad hunc usq; narrationis locum & Aegyptij & sacerdo-
tēs refrebat, demonstrantes à primo rege ad Vulcani
sacerdotem hunc, qui postremus regnavit, progenies ho-
minum fuisse trecentas quadraginta unam, & totidem in-
terea pontifices, totidēq; reges. Tercentae progenies idem
quod decem millia annorum pollent. Nam tres uirorum
progenies, centum anni sunt. Ex quibus una & quadra-
ginta, quae reliquae sunt ultra trecentas, sunt anni mille tre-
centi quadraginta. Ita intra decem millia, trecentosq; &
quadraginta annos, negabant ullum deum forma humana
extitisse: ac ne in regibus quidem Aegypti, qui aut prius,
aut posterius extiterint, aliquid tale dicebāt fuisse: sed in-
tra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse
ortum. Bis quidem illinc exortum, ubi nunc occidit: bis au-
tem unde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc ali-
quid in Aegypto esse immutatum, non ea quae è flumine
ipsis proueniunt, non ea quae circa morbos, aut quae circa
mortes eueniunt. Atq; ante Hecataeum sermonum * scri-
ptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem,
ac progenitores familiae suae repetentem, ad sextum deci-
mum deum. Sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, &
mihi non recensenti originem familiae meae, introducto in
quoddam grande coenaculum, enumerando demonstrabāt
tot è ligno colossos. quot dixi. Ibi nanq; stabant pōtiffices
sub imagine uitae, qua quisq; uixerat. Enumerati: itaq;
sacerdotes, ostendebant mihi unumquemque eorum esse fi-
lium proxime defuncti sacerdotis, imagines eorum singu-
las gradatim percensendo, donec omnes exposuerunt.
Atq; Hecataeo originem suam recensenti, & ad sextum
decimum deum referenti, occurrebant è diuerso proge-

*Fallis calen-
immo vno
addet mille*

* *λογιστῆς*,
id est, histori-
ographū. Fuit
enim Hecatae-
us Milefi. hi-
storicus, qui
Darii floruit
temporibus,
ut testatur Sui-
das. Meminit
huius Strabo
cum alias, tum
libro decimo-
quarto in pri-
mis.

niem recensentes, & in enumeratione non admittentes id
 quod ab illo diceretur, hominem progenari è deo. Oc-
 currebant autem in repetenda progenie hunc in modum,
 quòd dicerent unicuiq; colossorum fuisse Piromin ex Pi-
 romi genitum, donec trecentos quadragintaquinq; com-
 memorarent: Piromin assidue ex Piromi procreatum, non
 referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis
 Græca lingua expositum καλὸς καγαθὸς, id est, honestus &
 bonus. Eos itaq; quorum imagines erant, demonstrabant
 tales omnes extitisse, sed multum à dijs distantes. Priores
 tamen his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unà cum
 hominibus habitantes, & eorum semper unum extitisse
 dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris
 filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc postquam
 extinxit, Typhonem regnasse in Aegypto postremum.
 Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atq; a-
 pud Græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules,
 Dionysius, et Pan. At apud Aegyptios Pan uetustissimus
 est etiam ex octo dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his
 qui duodecim: Dionysius ex his qui tertij uocatur, ab illis
 duodecim procreati. Ab Hercule autem quatum annorum
 ad Amasim regem esse ipsi Aegyptij aiunt, superius à me
 patefactum est. A' Pane uero plus annorum esse dicitur,
 minimum inter hos à Dionysio: quanquam ab hoc ad A-
 masim regem quindecim nullia annorum supputantur. Et
 hæc Aegyptij pro compertis asseuerant, seq; scire assidue
 supputando, semperq; annos describendo. Igitur à Diony-
 sio quidem, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam
 etatem sunt anni ferme mille sexcenti. Ab Hercule uero
 Alcmena filio, ferme nongenti. A' Pane autem Penelopes
 (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græ-
 cis)

cis) minis annorum est, quàm à bello Troiano, octingenti
 ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi uideatur,
 eo quisque utatur licet: mihi autem de his recepta opinio
 probatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fuissent,
 tùm senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphiryo-
 ne genitus, Dionysius ex Semele, & Pan ex Penelope na-
 tus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum Diodorus pu-
tat hunc non
esse Semeles fi-
lium, Herculis
putat.
 nomina, qui prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dio-
 nysium statim editum ab Ioue insutum in femore, porta-
 tumq; in Nyssam, quæ est super Aegyptum in Acthiopia.
 De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu
 sit educatus: ex quo fit mihi manifestum, Græcos auduisse
 posterius horum, quàm aliorum deorum nomina: & ex eo
 tempore illorum progenies recensuisse, quo primum eos
 audierant. Atque hæc quidem Aegyptij aiunt. Quæ uero
 ceteri homines cum Aegyptijs consentientes memorant
 in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid en-
 tiam his quæ ego uidi conferentibus. Post Vulcani sacer-
 dotem regem suum, Aegyptij libertatē adepti, duodecim
 sibi reges (nullo etenim temporis momento poterant sine
 rege uiuere) deligunt, in totidem partes omnem Aegy-
 ptum distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus re-
 gnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperium
 conaretur, ne ue quis plus alio quippiam obtinere qua-
 reret, sed ut essent inter se quàm amicissimi. Atque ea de
 causa has pactiones arctas accuratasq; inierunt, quòd eis
 inter initia simulatq; tyrannides inuaserūt, resposum fue-
 rat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eū totius
 Aegypti regno potiturū. Vbi omnia sacra executi sunt,
 placitum est eis aliquod relinquere sui cōmune monumen-
 tum: ex eoq; placito fecerunt labyrinthum, paulo supra
 m 4 stagnum

stagnum Mærios, maxime urbem uersus, quæ dicitur crocodilorum, quem ego aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem ratio cinetur, minus concipiet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & Ephesi templum est memoratum dignum, & in Samo, tamen pyramides erant ad narrandum maiores, quarum singule multis ac magnis operibus Græcis equiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aule sunt tecto operte, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum uergentes, eodem extrinsecus muro præclusæ. Bisaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis imposita, utraq; numero tria millia quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi uidimus, & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu didicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, quòd diceret illic sepulchra esse tum eorum regum, qui edificandi labyrinthi fuisse auctores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus edificijs fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauiam transitur, ex conclauiibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclauiibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideam est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singule aule maxima ex parte digesto lapide albo, colūnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grædia sunt insculpta animalia, ad quæ iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mærios, ad quam labyrinthus ædifica

His refragatur Plin. Strabo & Mela.

edificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium millium et sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quanta uidelicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnū longo situ aquilonem uersus, austrumq; : altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac de pressa, indicat, quod in eius ferme medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarū utraq; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centū passuum. Centum autem iusti passus sunt stadium unum sex iugerū. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum, cubiti uero sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, utpote solo illo admodū arido, sed ē Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluēs, totidem retro in Nilum refluens. Illūq; sex mensibus quibus effluit, augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouētu piscium cū influit uiginti mnis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Africae, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperia uersus, secundum mōtem Memphi imminētē. Verū cum humum ē lacu egestam nusquam uiderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum, ubinam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam uim pecunie Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare cum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi uiam sub terra ad regias aedes, eamq; humum ē cuniculis effossam, ubi nox ade-

m s rat,

rat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant, perficere. Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquam quod non noctu hæc, sed interdiu est facta. Aegyptios enim humum quam effodiebāt, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges cum iuste degerent, ac statim tempore in templo Vulcani sacrificassent, et ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis pōtifex aureas phialas, quibus libare consueuerant, aberans numero, duodecim uidelicet uiris undecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, cum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, limbauitq;. Ferebant autem et ceteri omnes reges, et tunc quoq; gestabant galeas. Nec dolo malo Psammitichus galeam tenuit. Ceteri tamen id consulto factum esse à Psammiticho existimantes, et in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Aegypti futurū, non censuerūt æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam rimando compererunt non id illum fecisse industria, sed maxima potentie suæ parte exutum in plaustra religandum, ne illinc egressus, ceteræ Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacum Aethiopem, qui patrem eius * Necū interemerat, fugisset in Syriam, post abitum Aethiopis, ex insomnij uisione reduxerunt hi Aegyptij, qui sunt è tribu Saitana. Deinde cum regnaret una cum undecim regibus, contigit ei ut fugeret iterum propter galeam in paludes. Igitur intelligens quā ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultum ire, qui ipsum persecuti sunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios

Necus Græce
Ἰκάριος.

ptios ueracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei è mari uiris æreis existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros æreos fore auxiliarios. Non longo tempore interiecto, Iones quosdā et Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Aegyptum, Hi cum in terram exissent ferro armati, Aegyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: et quia nunquam uiderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos uiros, cæpestria populari. Ille agnoscens oraculū esse perfectum, amicitia cum Ionibus et Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum unā cum his Aegyptijs qui secum sentiebant, cumq; auxiliarijs, reges sustulit. Omnipotitus Aegypto, fecit in Memphi tum Vulcano uestibula ad uentum austrum uergentia, tum è regione uestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodenū cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq; quibus fuerat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia. Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum uero cætera quæ fuerat pollicitus, repræsentauit. Pueros quinetiam Aegyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones et Cares diu hæc loca contra mare, aliquantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nili (quod dicitur Pelusiacum) sita. Vnde postea Amasis rex Memphim eos translulit, in sui tutelam aduersus Aegy-

Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegypto collocatas, Graeci cum illis ita commercium habuerunt, et nos res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorsi, et quae deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersae linguae essent, incoluerunt. Atque unde demigrarunt illic, et uestigia nauilium, et domorum rudera, ad meam usque aetatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Aegypto potitus est. De oraculo autem quod est in Aegypto, cum feci multa uerba, tum faciam de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templum Latonae positum in magna urbe, cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili, quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac urbe templa sunt Apollinis, Dianaeque. Et in quo redduntur oracula Latonae, grande illud, et porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex his quae in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est hoc fano Latonae delubrum, ex uno factum lapide, cuius parietes aequali celsitudine ad longitudinem quadragenum cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaque eorum quae circa templum hoc sunt in propatulo positorum, ad-

* Chemmis in mirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco in-

sula, ^{ἡ Χημμίς} quae uocatur * Echemmis, in lacu profundo ac spatio sita praeter templum quod in Buti est: quae insula ab Aegyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem uidi, neque se mouentem: et hoc audire admiratus sum, si uerum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, et are trifarie extructae, et palmae frequentes enatae: aliaeque partim fructiferae, partim steriles

Chemmis in
sula, ^{ἡ Χημμίς}
legitur, ubi
articulus est,
non dictiois ca-
put. Siq. dē Chē
mis legit Ste-
phanus quocq.
περὶ πόλεως,
hunc citans lo-
cum.

les arbores. Cur autē ea innatans sit, hanc Aegyptij rationē reddunt: quod Latona, quæ ex octo numinibus, quæ prima extiterunt, unum est: cum in urbe Buti, ubi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultavit in hac insula nondum innatanti, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans, ut Osiris filium inueniret, adueuisset. Nam Apollinem et Dianam aiunt Dionysij et Isidis filios esse: Latonam uero nutricem horum, ac liberatricē. Et Apollo quidem Aegyptiacē Horus dicitur: Ceres autē Isis, Diana uero Bubastis. Atq; hinc solum, non aliunde Aeschylus Euphorionis filius rapuit, quod dico, ut solus omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditam esse natantem: Hæc illi sic aiunt. Psammitichus in Aegypto quatuor et quinquaginta regnavit annos: per quorum undetriginta magnam Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes urbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, extitit Necus. Idem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depreßit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis: latitudinis, ut per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Aegypti, Arabiam uersus. Nam quæ supra planitiem sunt, continens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima, ducta est fossa uersus hesperum et auro-ram, longo tractu: et deinde pertingens diuortio môtis
tenu,

tenuis, quod diuortium ad meridiem & uentum austrum, fert in sinum Arabicum: quæ breuissimus tractus, & maxime compendarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur, à monte Casio, qui Aegyptum Syriamq; disternat. Hinc stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est, uerū fossa multo longior, scilicet quanto est confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum uiginti millia Aegyptiorum perierunt. Inq; eius medio opere Necus destitit; hoc interpellatus oraculo, cum id opus barbaro præmunire. Aegyptij barbaros omnes uocāt, qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaq; à facienda fossa Necus, ad militum copias se conuertit: atq; ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc uestigia naualium ostendūt. Et classibus quidē Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, uictoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ urbe. In uestitu autem curiosus cum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud Aegyptum regnante, nuncij Heliorum dimittebantur, iactantes à se in olympia iustissimum ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne Aegyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos. Isti ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt, quorum gratia uenerant, rex conuocat ex Aegyptijs eos qui sapientissimi haberentur. Qui cum conuenissent, & Helios audissent omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se uenisse dicentes sciscitatum, nunquid possent

possent Aegyptij reperire iustius. Habito inter se consilio, interrogabat Helios, nunquid apud eos certarent ciues: Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & ceterorum Græcorum, cuicumq; uolenti certare fas esse. Atqui, inquit, illos cū tale certamen proponāt, ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin cōciui pugnāti ciues fauerēt, faciētes iniuriā hospiti. Sed si uelent iustum proponere certamen, & si eius gratia uenissent in Aegyptum, iuberent hospitibus ponere certamen, nullo Heliorū certare permissō. Hæc Aegyptij Helijs subiecerunt. Psammis cū sex omnino regnasset annos in Aegypto, facta in Aethiopiā expeditiōe, mox uita defunctus est. Cuius regnū Apries filius accepit, qui secundū Psammitibū proauū suum fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem, regnum quinq; & uiginti dominatus annos. Quod intra tēpus & bellū Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam causam, quā ego pluribus, dum res Punicas exequar, exponam, paucis contentus in præsentiarū. Cum aduersus Cyreneos Apries exercitu missō magnam cladē accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertā perniciē fuisse dimissos: ut his internecione deletis, ipse ceteris Aegyptijs imperitaret securius. Hæc perquā grauiter ferentes tum ij qui redierūt, tum eorū qui interierāt amici, ingenue desciuerūt. Id ubi resciauit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasim. Qui cum peruenisset, reprehendensq; dissuaderet ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo stans galeam circumdat: eaq; circumdata, inquit, se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostendebat. Nam simulatq; ab his qui desciuerāt Aegyptijs declaratus

claratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant Aegyptijs, spectatum quendam hominem nomine Patarbemem, iussu ut ad se uiuum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidie iubet uicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemis cum rogaret ut regem adiret, accitus respondit, se iam dudum dare operam ut is ageret, nec de seipso Apriem esse questurum, se enim illi praesto futurum, et alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione, tum ex apparatione quam uidebat, statuit suae diligentiae esse quam celerrime regem rerum (quae agerentur) facere certiore. Huic redeunti, quod Amasim non adduceret, nullo uerbo edito Apries ira percitus, praecidi aures iussit nasumque: Id intuentes ceteri Aegyptij, qui cum eo haecenus senserant, uirum inter eos probatissimum, ita foede indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad ceteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus et Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac spectatu digna. Itaque utrique aduersus alteros Apriani et Amasiani in* Memphi urbe constiterunt, tentaturi pugnae discrimen. Sunt autem in Aegypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatore appellatur, alij bouum pastores, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptiorum genera, a suo quoque artificio appellata: sed pugnatore uocantur Calasiries, et Hermotybies, qui harum regionum sunt. Nam in regiones distin-

*distincta est omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem hæ sunt plage: Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremi-
 na, insula Profopitis, quæ uocatur Natho, ex dimidia par-
 te. Ex his tractibus Hermotybies cum plurimi centum ac
 sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæ
 stuarij didicit, sed omnes rei militari uacât. Calasirium hæ
 aliæ plage sunt: Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tan-
 nitana, Mendesia, Sebentytana, Athribitana, Pharbæbita-
 na, Thmuitana, Thnuphitana, Anysia, Myecphoritana.
 Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis urbis. Hæ
 tribus Calasirium, dum quoad possunt plurimi coguntur,
 ducenta quinquaginta millia uirorum sunt, quibus nec ipsis
 licet ulli artificio operam dare, sed solum rei militari, filio
 discenti à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græ-
 ci, non possum pro certo dijudicare, cum uideam & apud
 Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè bar-
 baros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia
 discunt, eorumq; liberos: generosiores autè eos qui à ma-
 nuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bel-
 lum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præci-
 pue Lacedæmonij. Corinthij quoq; minimi faciunt opifi-
 ces. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc eximij
 honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egre-
 gi atq; immunes, singuli agri centum cubitorum Aegy-
 ptiorum quoquò uersus. Aegyptius autem cubitus Samio
 par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus
 per uices in orbem fruebantur, & nunquam ijdem. Calasi-
 rium nulleni & Hermothybium, circa regemungebantur
 annuo satellitum munere, istis præter prædia dabantur
 uiritim hæc alia, panis tostii pondo quinae mnae, carnis bu-
 bulæ binæ, uini sextarij quaterni. Hæc assidue satellitibus*

n

præb

* Momemphi
legunt aliqui,
quanquam in
Græco codice
semper sit Mē
phis. Momem
phis reperitur
apud Strabo-
nem.

præbebantur. Vbi igitur è diuerso ueniētes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cū uniuerfis Aegyptijs in urbē * Mē-
phim peruenere, congressi sunt. Et peregrini quidem egre-
gie pugnauerūt, tamen quòd erant multo inferiores nume-
ro, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, ut nul-
lus neq; deorum neque hominū posset sibi adimere regnū,
adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamē tunc egressus,
prælio fugatus est, uiuusq; captus, et ad urbem Saim du-
ctus ad ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis
regia. Ibiq; quàm diu in regia pascebatur, eū Amasis ho-
neste asseruauit. Tandē incusantibus Aegyptijs non iuste
agere, qui suum et ipsorum inimicissimum aleret, ita illis
Apriem tradidit. Eum isti ubi strangulauere, paternis in-
monumentis sepelirūt, quæ sunt in tēplo Mineruæ pro-
xime coenaculum, ad læuam manū intrantis. Nam Saitani.
cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra tēplum se-
pelierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte
coenaculi est quàm illud Aprijs, eiusq; progeniorum. In
eiusdem templi aula hoc quoq; est ingens cubiculum lapi-
deum, tum columnis excultum, palmarū arbores imitan-
tibus, tum alia sumptu. Intra id cubiculum gemini postes
stant, in quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomē
si nuncupauero hac in re, haud sancte fecero. Apud Saim
in templo Mineruæ post totum delubrum, propè Miner-
uæ parietem, atque in sano, stant ingentes obeli, id est, ue-
rua lapidea, lacusq; contiguus lapidea crepidine adorna-
tus, et circumquaq; probe elaboratus, magnitudine (ut
mihi uidetur) quantā in Delo, qui dicitur trochoides. In
hoc lacu imagines suorū quisque effectuum noctu faciūt,
quæ uocant Aegyptij mysteria. De quibus cum permulta
ego norim quo pacto se habeant, singula tamen absit ut
proloq

proloquar. De Cereris quoque initiatione, quam Græci
 θεομορφία uocant, hoc est, legum lationes, absit ut elo-
 quar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danaï filias
 extitisse, quæ ritum hunc ex Aegypto attulerunt, eos quæ
 Pelasgicas foeminas imbuerunt. Sed deinde omni Pelopon-
 neso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus
 est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnensibus non eiekti
 sunt, sed relictī, conseruatus. Apriæ extincto, regnavit
 Amasis è tribu Saitana, ex urbe cui nomen est Siuph. Eū
 inter initia Aegyptij contemnere, nec ullius sane momēti
 ducere, ut quòd plebeius fuisset, nec insigni familia ortus.
 Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit.
 Erant ei cum alia bona infinita, tum uero peluis aurea,
 in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes ablue-
 bant: hanc ille confregit, ex ea quæ demonis statuam fe-
 cit, ex in appositissimo urbis loco statuit. Aegyptij si-
 mulachrum adeuntes, magnopere uenerari. Id Amasis
 fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegyptijs aperit
 ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere immunge-
 re quæ, ex in qua pedes abluere consueissent, factum esse
 simulachrum, quod tunc tantopere uenerarentur. Itaque
 se aiebat perinde atque peluim esse factum: qui si antehac
 fuisset plebeius, in præsentiarum tamē esset rex, eo quæ
 iubere, ut sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc
 in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum cen-
 serent ei seruire. Idem hoc usus est in rebus agendis insti-
 tuto: Ab aurora usque dum refertum est forum, accuraa-
 te negotia quæ expediebant, agebat. Deinde potabat,
 ex inter compotores iocabatur, morionem agens ac scur-
 ram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum uerbis
 castigabant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis,

qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes augu-
sto in solio sedens, auguste interdum res administrare. Ita
et Aegyptij cognoscerent à magno sibi uiro praesideri,
et tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia di-
gnitate. His ille respondit: Arcus ab his quorum sunt, cum
est opus intendi, eos si semper intenti sint, ruptum iri, nec
posse eis illos cum indigeant uti: Ita et hominis institutū,
si assiduo laborare studio, nec ullam partem ad lusum sibi
indulgere uelit, fore ut pedetentim aut mente captus sit aut
membris. Quod ego intelligens, utriq; rei tempus impera-
tio. Hæc Amasis amicis respondit, Etenim fertur Amasis,
cum priuatus foret, fuisse potandi iocandiq; cum dicacita-
te studiosus: et uir neutiquam rerum agendarum anxius.
Et quoties eum potantē ac se oblectantem necessaria dese-
cissent, solitus circueundo furari. Et cum reposceretur ab
his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac nega-
ret, adduci ad oraculum quodcunq; eo in loco erat: et fre-
quenter ab oraculis conuictus, frequenter absolutus. Et
postquam assecutus est regnum, ista egit: Quicunq; dii eū
furti absoluerant, horum templa neq; curæ habuit, neque
nullare ad stabilimentum donauit, neque adiens sacrificauit,
tanquam nil mererentur quòd redderent falsa respon-
sa. Qui autem eum pronuntiauerant furem, hos tanquam
uere deos, nec mendacia reddentes oracula, maxime com-
luit. Præterea in Sai uestibulum Mineruæ fecit, opus admi-
randum, et longe superans cætera tum sublimitate, tum
magnitudine. Tanta est uastitas lapidum atq; substructio-
num. Quinetiam ingentes colossos, et immanes andro-
sphinxas ibidem posuit. Alia quoq; saxa prægrandia in
apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ
iuxta Mēphim sunt, partim utiq; quæ maioris molis erāt,
ex

ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat uiginti dierum nauigatione. Ad hæc, quod non minime, sed maxime omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab urbe Elephantina: in quo assidendo, triennium consumpserunt duo milia delectorum uirorum, qui omnes erant gubernatores. Eius tectum extrinsecus est unius et uiginti cubitorum longitudo, quatuordecim latitudo, octo sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum tamē duodeuiginti et amplius cubitorum est longitudo, quinque sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. Nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quod tecto aduecto cum suspirasset eius uehendi architectus, utpote pertæsus diutino tempore operæ, ea de re stomachatus Amasis, non permisit hominem ulterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex his, qui uestibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Mæphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinque et septuaginta pedum. Superque idem pauimentum gemini colossi stant ex Aethiopico lapide, uicenum pedum magnitudinis hinc et hinc magno illi assistentes. Cuius instar est alter in Sai lapidis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Mæphi est templum ingens et spectatu dignissimum, aiunt Amasim edificasse. Sub Amasi rege dicitur Aegyptus fuisse maxime beata, in his quæ uel regioni ex flumine, uel hominibus ex regione proueniunt: et urbes quæ incolerentur tunc, fuisse numero illic uiginti milia. Amasis quoque extitit, qui legem hanc apud Aegyptios cōdidit, ut singulis eorum annis apud prouinciarum præfides demonstrarent unde uiuerent. Et qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitime uiuere,

is morte afficeretur. Quam legē Solon ab Aegyptijs mutuatus, Atheniensibus tulit, quam illi quod sit castissima; assidue usurpāt. Amasis, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum his qui in Aegyptum concederent, dedit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui uero eorum nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras et fana extruendi. Adeo maximum eorum fanum atque celeberrimum uocatur Græcum. Ciuitates autē quæ communiter extruxerūt, sunt: Ionū quidem Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ; Dorum autē Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Aeolorū uero una Mitylene. Harū ciuitatū hoc fanū est, et ab his præfecti emporij nundinarū siue mercati, præbentur. Cæteræ ciuitates quæ cōsortes huius rei sunt, non rei ad ipsos pertinētis cōsortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt, Aeginetæ quidem Iouis, Samij autem Iunonis, Milesij uero Apollinis fanum. Nam uetus emporium erat sola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullū. Quod si quis in aliud aliquod Nili ostiū applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitum, dato iureiurando quod eadem naui ad Canobicum nauigaret: et si id minus per contrarios uentos posset, onera fluuialibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratem. Ita Naucratis in honore fuerat. Iam uero cū Amphictyones tēplum, quod nunc Delphis est (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecētis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates uagi cum aliunde, tū uero non minimum ex Aegypto retulerunt. Nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui Aegyptum incolebant, uicenas mnas donauerunt. Cū Cyrenæis quoque

quoq; Amasis amicitia societateq; inijt, ita ut illinc uxore etiam putaret sibi esse ducenda, siue foemina Græca amore captus, siue aliàs ob beneuolentiam Cyrenæorū. Vxorē quam duxit, alij uolunt filiam fuisse Batti filij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati, nomine Ladice. Cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, cum tamen alijs mulieribus uteretur. Id cum diu fieret, ad eam Amasis: Tu uero, inquit, uxor ueneficio me læstisti: ideoq; nullo machinamento uales effugere, quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice cum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasim, uouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis (hoc enim sibi esse machinamentum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto statim uoto coijt cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ persoluit, facta statua, Cyrenasq; missa, quæ ad meā usq; memoriā incolumis erat extra urbē Cyrenensem posita. Hanc Ladice Cambyses, posteaquā Aegypto potitus est, cognito quænam esset Cyrenas, illæsam remisit. Donauit itē Amasis dona quæ misit in Græciā, Cyrenas quidem statuā Minervæ inauratam, et sui imaginem pictura adumbratam. Lindum autē duo lapidea Minervæ simulachra, et thoracē lineū spectaculo dignū. Samum uero Iunoni bifariæ sui imagines, quæ magno in tēplo erectæ erāt post ianuas, ad meā usq; ætatē. Samū quidē propter hospitium, quod inter ipsum erat, et Polycratē Acacis filiū. Lindū autē nūllius hospitij gratia, sed quia tēplū qd' Lindi est, Minervæ ferūtur extruxisse Danai filiæ, postquā agnitæ sunt, cū filios Aegypti effugerāt. Hæc donaria dedicauit Amasis, priusq; mortaliū Cyprū cepit, tributariāq; fecit provinciā.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO=

RIARVM LIBER III.

QVI INSCRI=

BITVR

THALIA

DVERSVS hunc Amasim Cambyses Cyri filius, comparato cū ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Aeoli busq; exercitu, bellum mouit ob hāc causam: Misso in Aegyptum legato, Camby ses petijt ab Amasi filiam, et petijt consilio cuiusdā Aegyptij, qui Amasi erat infensus, quod se potissimum ex omnibus Aegypti medicis Amasis ab uxore et liberis abstraxisset, amandando in Persas. Vnoq; tēpore Cyrus ad Amasim miserat petitū oculariū medicū, omnium qui in Aegypto essent, praestantissimū. Ob id infensus Amasi Aegyptius, institit suadere Cābysi, ut ab Amasi filiā peteret: ut ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data Cābysi redderetur inuisus. Amasis eā nec dare audebat, nec abnuerē. Nā et Cābysem intelligebat non habiturū illā uxoris loco, sed pellicis: et Persarum potētia grauabatur horrebaturq;. Hæc reputās, ita sibi faciendū statuit: Erat Aprijs superioris regis filia, nomine Nitetis unica, domū relicta, grādis atq; speciosa. Hanc puellam Amasis uestitu pariter et auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quā cū post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiā Amasis appellans ipsa ad eum: Rē, inquit, rex ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu cōptam transmittit, tradēs tibi pro sua, cum

cum re uera sim Aprijs filia, quem ille dominū suum cum Aegyptijs rebellans interemit. Hic sermo extitit causa, quæ Cambysen Cyri uehementē indignatū induceret aduersus Aegyptū. Atq; ita quidem memorat Persæ. Aegyptij autem Cambysen suum uendicant, asserentes ex hac Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasim miserit super filia, non Cambysen. Quod cū dicunt, non recte dicunt, etsi eos hoc non latet. Nam si quī alij profecto, & Aegyptij recte norunt mores Persarum, apud quos illud in primis nefas est, illegitimū obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe uiro Achæmenide genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem gestam transferūt, fingentes sibi cum Cyri famulia intercedere cognationē. Et hæc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur, mulierē quandā Persidem ad uxores Cyri introgressam, cum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia cōspicaretur, supra modum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandane(m) (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex Aegypto ancillam, uidelicet insensam Niteti, ista dixisse, & ei maximum natu filiorum Cambysen subiecisse: Ego uerò tibi mater, cū in uirilem ætatem adoleuero, summa Aegypti reddam ima, & ima summa. Idq; dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et cum in uirilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorem, Aegypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expectationem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnassæus, uir consilio præstans, &

in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid Amasi succensus, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in colloca-
 tionē uenire Cambysis. Eū Amasis (quod inter auxiliares
 nō parui momēti esset, quodq; de rebus Aegypti nonnihil
 cōpertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligētia
 assēquendi. Itaq; ad hominē insequendum mittit cum tri-
 rem eunuchorum fidiissimū, qui Phaniem assēcutus in Ly-
 cia cepit, sed nō retulit in Aegyptum, ab illo prudentia su-
 peratus. Nā Phanes mactatis custodibus abiit in Persas,
 Cambysēq; molientē aduersus Aegyptum expeditionē,
 & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigen-
 tem, adiit. Ei q; cum alias Amasis res exposuit, tum uerō
 quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem
 Arabum mitteret oratū ut sibi tutum præberet transitū.
 Hæc enim duntaxat patet ingressus in Aegyptum. Nam à
 Phœnice usq; ad montes Cadytis, quæ est urbs eorū Assy-
 riorum, qui nunc Palæstini uocantur. A' Cadyti (ut mea
 fert opinio) nō minore urbe, quàm Sardis emporia, secun-
 dum mare usq; ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis est.
 Ab urbe Ienysso rursus Syriacæ usq; ad lacū Sarboniti-
 dis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A' Serbo-
 nitidis lacu, in quo se Typhon fertur occultasse, deinceps
 iam Aegyptus est. Hoc tamen intercapedinis inter urbem
 Ienysum, & mōtem Casium, & lacum Serbonitidis, non
 exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierū, uehemē-
 ter aridus. Verum quod pauci eorū qui in Aegyptū nauig-
 ant, notum habent, hoc dicere: Ex omni Græcia, et præ-
 terea ex Phœnice, portatur in Aegyptum bis quotannis
 uas fictile uini plenū: & tamē ibi nē unū quidem numero
 (ut sic dicam) uas uinarium fictile aspici uacuum potest.
 Vbinam (dicat aliquis) hæc uasa cōsumuntur? Hoc quoq;
 ego

ego depromam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Mēphim portētur. Eadem è Memphi aliq̃ aqua impleta, portare in hæc arida Syria loca. Ita hydriæ superuenientes in Aegypto sumptæ, ad ueteres in Syriā portantur. Atq; hūc in modū quem dixi, aqua contracta, Persæ usi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quàm celerrime Aegypto potiti sunt. Sed tunc cū in expedito aqua nō esset, Cambyses audito hospititis Halicarnassei cōsilio, missis ad regē Arabū nuncijs, tutū iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicē fide. Arabes seruant fidē inter homines ut qui maxime, quā hūc in modū dant: Quoties fœdus inire uolūt, aliūquidā medius inter utrunq; stans, acuto lapide ferit uolam, iuxta maiores digitos ipsorū, qui fœdus incunt. Deinde sumpto flocco ex utriusq; uestimēto, inūgit eo sanguine septē lapides in medio positos, inter inungendū inuocans Dionysium & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, uadatur hospitem, aut fortē ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Dionysium quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deorum esse arbitrantur. Et quemadmodum Dionysium, ita puellarum capillum tondere aiunt. Tondētur autem, in rotundum tempora subradētes. Igitur postquā fœdus cum nuncijs iniit Arabs, talem rem commentus est: Camelos omnes, posteaquam utribus camelinis aqua completis onerauit, egit ad loca humore carentia, ibiq; Cambysis exercitū præstolabatur. Ex his quæ narrātur, hoc quod dixi propius fidē est: tamen quod credibile est, quādoquidem commemoratur, commemorare debeo. Est magnum in Arabia flumen nomīne Corys, exiens in mare quod

} quod dicitur rubrum. Ab hoc flumine fertur Arabum rex,
 } canalem ex bouinis, alijsq; crudis corijs consutum, tanta
 } longitudine produxisse, ut ad loca arida per illum aquam
 } produceret. Inq; ipso arido solo ingentes cisternas fodisse,
 } qua recepta aqua potum suppeditarent. Et cum sit à
 } flumine ad terram aridam duodecim dierum uia, per tres
 } aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse. Apud
 } Nili autem ostium, quod dicitur Pelusium, habebat ca-
 } stra Psammenitus Amasis filius, Cæbysen opperies. Nam
 } Amasim Cambyses in Aegyptum progressus, non uiuum
 } nactus est, sed defunctum, cum quatuor & quadraginta
 } annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis exper-
 } tus, defunctusq; & sale conditus est, & in sepulchris quæ
 } ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius filio Psam-
 } menito maximum extitit Aegyptijs portentum. Apud
 } Thebas Aegyptias, quod neq; prius unquam, neq; post-
 } ea ad meam usq; ætatem contigit, ut ipsi Thebani aiunt,
 } pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ ubi siccanea
 } peragrauerunt, subsedere uicini Aegyptijs, tanquam iam
 } cõgressuri. Ibi Aegyptiorum auxiliarij Græci & Cares,
 } Phani, qui externum exercitum in Aegyptum abduxisse,
 } insensj, hoc rei in illum sunt machinati: Filios qui erant
 } à Phane relictj in Aegypto, in castra perducunt, atque in
 } conspectum patris, posito medio duorum exercituum
 } cratere: dehinc productos singulos puerorum super cra-
 } terem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, uinum &
 } aquam in cratere intulerunt. Quo sanguine epoto, au-
 } xiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquam
 } multis utrinque cadentibus, in fugam uertuntur Aegy-
 } ptij. Ibi ego rem mirandam uidi, ab indigenis edoctus:
 } Ossa eorum qui in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut
 } ab ini

ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, facile mihi persuadentes, quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, et os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quod robusta capita gestant. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principijs imbuuntur operire capita, gestantes pilea tiarasq. Hæc ego huiusmodi ossa uidi. Vidi itè alia istis similia in Papremi, eorum qui unà cū Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capeffunt. Ad quos, cum se recepissent Memphim, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore uiro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti ubi nauim aduentare Memphim uident, frequentes ex urbe effusi, nauim corrumpunt, uirosque frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Aegyptij quidem post hæc obseffi aliquandiu resisterunt. Afri uerò id animaduertentes, eadem sibi quæ Aegypto contigissent ueriti, sese citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem ut Afri timentes, similia et ipsi fecere. Cambyses munera quæ ab Afrijs uenire, perbenigne accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens (ut opinor) quod exigua erant: quingentas enim minas argenti miserant, has sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo die quàm muros Mēphis cepit Cambyses,

*Menses forte legendum.
nā Græce est,
βασιλεύσαντα
μῆνας ἱξ.

ses, Psammenitum Aegyptiorum regem, qui sex omnino regnabat * annos, deposuit in suburbanis, ignominie gratia, cum Aegyptijs alijs, ut eius animū experiretur. Hoc facto filiam illius uestitu seruili circumdatam, cum hyndria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorum uirorum filias uirgines. Quæ ubi ad patres peruenerunt cum eiulatu, ploratuque, cæteri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis, uicissim uociferati sunt, atque fleuerunt. Psammenitus autem intuens atque intelligens, humi uultum demisit. Prætergressis puellis aquam fratribus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filium eius, cum duobus millibus Aegyptiorum, æqualis ætatis, uinctas fune ceruices, & frænata ora habentibus. Ducebantur autem luituri poenas his Mitylinæis, qui cum naui fuerant ad Memphim obruncati. Ita enim censuerant regij iudices, pro singulis suorum interfectis, denos primorum Aegyptiorum interficiēdos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filium animaduertens duci ad mortem, alijs Aegyptijs qui circumsedebant complorantibus, atque indigne serenantibus, ipse idem quod erga filiam, fecit. His quoque prætergressis accidit, ut quidam compotorum eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens, nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammenitum, aliosq; Aegyptios in suburbanis confidentes. Quem ut conspexit Psammenitus, erumpente ingenti fletu, contpellans nomine amicum, caput suum cædebat. Aderant autem ei obseruatores, * qui ut quicque ab illo fiebat, ex omni uiarum exitu Cambysii renunciarent. Ea quæ fiebant admiratus Cambyses, misso nuncio Psammenitum percontatus est, inquiens: Psammenite, herus te Cambyses interrog

* Tres additur in Græco,
τρεῖς φυλακῆς.

interrogat, quamobrē tu qui uisa filia indigne affecta, ui-
 so filio ad mortem eunte, neq; eiulasti, neque fleuisti, pau-
 perem tanti feceris, tibi ut ab alijs audiuit, nō propinquū.
 Et Cambyfes quidem ita interrogauit. Psammenitus autē
 his uerbis respondit: Fili Cyri, domestica mala erant ma-
 iora, quā possem ea deflere. At lamentatio amici digna
 lacrymis fuit: qui ē multis ac fortunatis opibus ad ino-
 piam recidit, in extremo limine senectutis. Hæc ubi respon-
 sa ab hoc renunciata sunt, uisus est illis Psammenitus, ut
 ab Aegyptijs fertur, recte respōdisse. Cræsusq; dicitur il-
 lacrymasse, item qui aderant Persæ: ipsiq; Cambysi mise-
 rationem subisse, ut protinus iusserit et filium, ex his qui
 morti addicti essent, liberari, et patrē ē suburbanis exci-
 tatum ad se perducī. Sed filium quidē qui adierunt, nō iam
 superstite inuenerunt, sed primo loco truncatū ipsum ue-
 rō Psammenitū excitantes, ad Cambysem perduxerunt:
 ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentum passus. Qui si cō-
 pertus fuisset nec affectasse res nouas, accepisset Aegyptū,
 ut eam procuraret. Nam consueuerunt Persæ in honorem
 habere filios regum, etiamsi qui ab eis defecissent, tamen
 illorum filijs restituere principatum. Quod eos ita facere
 consueisse, cū alijs permultis potest probari documentis,
 tum uerō hoc, quod Thannyræ Inari Afri filius recepit,
 quē pater obtinuerat, principatū, quodq; Pausiris Amyr-
 thæi filius et ipse paternū recuperauit imperiū. Nec ipsis
 Inaro et Amyrthæo quicquā amplius à Persis irrogatū
 est. Nunc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit.
 Nam cum ad defectionem Aegyptios induxisset, captus
 est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino
 expirauit. Atque hunc in modum iste decessit. Cambyses
 autem ē Memphi urbē Saim abiit, animo faciendi quæ se-
 cit.

cit. Etenim simul atq; in ædes Amasis ingressus est, imperavit cadauer Amasis è conditorio afferre: deinde prolatum uerberibus cædi, ac uellicari, & stimulis pungi, omnideniq; cõtumelia infestari. Quod facientes postquã defatigati erant (nam cadauer utpote salitum resistebat, nec quicquã omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam sancte iubens: quia Persæ deum esse ignem arbitrãtur, & apud neutros moris est cremari cadauera: Persas quidem, propter id quod dictũ est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: Aegyptios autẽ, quia persuasum habent ignẽ animatam belluã esse, & omnia quæ nascuntur deuorare: & postquã deuorando fuerit expleta, unã cum ipsa re deuorata emori. Ideoq; nõ esse apud eos consuetudinẽ, mortuum belluis tradendi, sed saliedĩ, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à uermibus. Ita neutris probatam rem iussit agi Cãbyfes. Quanquam (ut ipsi aiunt Aegyptij) non Amasis fuit qui ita passus est, sed alius quidam Aegyptius, eadẽ qua Amasis etate; quem Persæ Amasim arbitantes nexauerunt. Memorant enim Amasim, cum ex oraculo audisset, quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei uenturæ medendum putasse: ut eum hominem qui flagellatus est, ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorij quã intimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen nõ uidentur hæc ab initio Amasis fuisse mandata, de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cambyses constituit trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Aethiopes macrobios, id est, longæuos, qui Africam ad australe mare incolunt. Aduersus quidem Carthaginenses nauticis copijs, aduersus autem Ammonios peditatu.

aduersus

aduersus uero Aethiopes prius exploratores mittendos, per speciem dona ferendi illorū regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid re uera esset: simulq; res Aethiopicas exploratū. Solis mensa talis esse memoratur: Est in suburbanis pratum, omnium quadrupedū assa refertum carne, quā per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad eamq; ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et mensa quidem (quæ Solis uocatur) talis esse fertur. Cambyses autem ubi statuit speculatores dimittere, continuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, id est, pisces uescētibus, maxime gnaros Aethiopice lingua. Vsq; dum isti ueniunt, interea nauales copias Carthaginem uersus nauigare iubet. Verum hæc executuros se Phœnices negauerunt. Esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos. Præterea non facturos sancte, si aduersus liberos suos militaret. Nam ceteri, Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persarum redigerentur, euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat uim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Cyprij quoq; qui aduersus Aegyptum in militia erant, sese et ipsi dediderant. Cambyses, posteaquam ex urbe Elephantina adueniunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit, iussus cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpureum, aureum que torquem tortilem, et armillas ac unguenti alabastrum, cadumq; uini Phœnicei. Aethiopes hi, ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuersisq; uti à caterorum hominum ritibus, cum alijs, tum uero hoc circa regnum,

quod

quod quem è popularibus maximum pro magnitudine ualidum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaq; uiros Ichthyophagi uenerunt, offerentesq; regi manera, ita locuti sunt: Cambyzes Persarum rex cupiens amicus tibi fieri atq; hospes, nos misit, iubens ut in colloquium tuum ueniremus, tibiq; hæc dona daremus, quorum ipse usu maxime delectatur. Ad hos Aethiops gnarus ad speculandum uenisse, talia respondit: Neq; rex Persarum uos ideo cum donis misit, quod magni faciat hospitium meum, neq; uos uera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium uenistis. Neq; iustus ille uir est. Si enim iustus foret, nō alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus, nec homines (à quibus nihil lacepsitus est) in seruitutem redigeret. Ei nunc uos hunc arcum date, ita dicentes: Rex Aethiopum regi Persarum consilium dat, quando Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Interim dijs grâtiâs habeat, qui non inducunt in mētem filijs Aethiopum, ut præter suam uelint aliam comparare regionem. Hæc locutus, arcum laxauit, eisq; qui uenerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit, quidnam esset, et quomodo confectum. Et cum Ichthyophagi ueritatem de purpura, deq; tinctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt uestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atq; armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atq; existimans uincula esse, inquit robustiora apud se uincula esse, Tertio sciscitatus unguentum, cum illi de confectura, unguentiq; ratione dixissent, idem dixit quod de uestimento. Vbi ad uinum peruenit, eiusq; conficiendi rationem audit, maiorem in modum delectatus potu, per-

con

contatus est, quibusnam rebus uesceretur rex, et quod longissimum tempus a uiro Persa uiueretur. Isti dixerunt, uesci regem pane, exponentes tritici naturam: perfectissimum quæ diu uiuendi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Aethiops nihil se mirari, inquit, si stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam ne tot quidem annis uicturos, nisi hoc potui acceptum referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc enim ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab Ichthyophagis de uita et uictu, plerisque è suis ait ad centum uiginti annos peruenire, nonnullos etiam hoc ætatis transcendere: cibum eis esse carnem coctam, et potum lac. Et cum speculatores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atque inuncti, uiolam olentes: Eam aquam aiebant exploratores adeo inualidam, ut in ea nihil innatare posset, ne lignum quidè, et quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si uere apud illos est, qualis commemoratur, ideo macrobij, id est, longæui existit, quod ea semper utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, ubi iuri omnes aureis uinculis erant alligati. Est enim apud hos Aethiopes omnium rarissimum ac preciosissimum æs. Inspecito carcere, exploratores inspexerunt et mensam quæ dicitur Solis. Post hæc ad extremum inspicere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse constructa hunc in modum: Postquam mortuum siue Aegyptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturaque exornantes representant quoad potest effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos multum est, et facile effoditur, circumdant in cuius medio mortuus interlucet, nihil æquè odoris ingrati, neque seditis

tis ullius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuos similia habēs:
 Hunc cippum maxime propinqui intra aedes annum te-
 nent, offerentes ei omnium rerum primitias hostiasq;. An-
 no exacto efferunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus ex-
 ploratores inspectis reuersi sunt. Qui cum ista renunciass-
 sent Cambysi, continuo ira percitus aduersus Aethiopes
 exijt in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu in-
 dicto, neq; secum ipso ratione inita, quod in extrema ter-
 rarum faceret expeditionem: ueluti uesanus, nec mentis
 compos, simul atque Ichthyophagos audiit, profectus est
 cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere im-
 peratis. Vbi ad Thebas est uentum, delegit de exercitu
 quinquaginta circiter millia, quibus præcepit ut Ammo-
 nios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipse
 cum reliquis copijs aduersus Aethiopes contendit. Sed
 antequam quintam itineris confecissent, exercitum protia-
 nus eius commeatus omnis (quem secum habebat) defecit:
 mox et iumenta ad uescendum defecerunt. Quibus rebus
 cognitis Cambyses si resipuisset, ac retroduxisset exerci-
 tum, in eo quod prius aduiserat peccato, uir sapiens ex-
 titisset. Nunc autem nihil pensi habens, assidue processit
 ulterius. Milites quandiu quod de terra sumerent ha-
 buerunt, herbis uictitauerunt. At ubi ad sabulum peruene-
 re, ibi nonnulli diram rem perpetrarunt. Nam sortiti
 ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cam-
 byses, ueritus suorum mutuam depastionem, intermissa
 aduersus Aethiopes expeditione, retro redijt, Thebasq;
 peruenit, multis de exercitu amissis. Et cum è Thebis de-
 scendisset Memphim, Græcos missos fecit, ut illinc enau-
 garent. Et exercitus quidem aduersus Aethiopes ita ges-
 sit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è
 Thebis

Thebis mouentes, itineris duces sequebantur : ac nisi sunt usque dum ad urbem Oasim peruenerunt, quam incolunt Samij hi, qui feruntur è tribu Aescrionia esse, septem die rum per arenas itinere distantem à Thebis, quæ regio uocatur lingua Græca παρασην νῆσος, id est, beatorum insula. In hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios, et eos qui ab his audierunt, nulli alij quicquam habent dicere. Nam neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammonijs demum fertur : Cum illi ex urbe Dasi per arenam iter facerent, iam quæ medio fere spatio inter Dasim et Ammonios pranderet, ingruisse magnum ac ualidum austrum, et ingestis arenæ cumulis eos obruisse : atque hunc in modum illos è conspectu sublatis. Ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse Memphim regresso, Apis quem Græci uocant Epaphon, apparuit. Aegyptij, ubi Apis extitit, uestimenta quam pulcherrima ferre, et celebrando festo operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyse intuens, ratusque ob res à se male gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis : quos, ubi præsto fuerunt, interroga, quid ita, cum antea se apud Memphim agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, postea quam ipse redisset, parte copiarum amissa. Illi dicere : dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennem celebrare letitiam. Hæc ubi audiit Cambyse, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte multauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum uenire. Quibus eadem referentibus dixit : Si quis deus mansuetus ad Aegyptios ueniret, fore ut se non lateret. Hactenus locu-

tus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis idemque Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum aliam potest concipere factum, quam Aegyptij aiunt fulgure istam, concipere ex eo Apim. Habet hic uittulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figure quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cæbyzes ueluti uicordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percussit, tachinnasque ad sacerdotes inquit: O' capita nequam, huiusmodi dij existunt, sanguine atque carne præditi, et ferrum sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, quorum munus erat, ut sacerdotes quidæ flagris caderent, Aegyptios autem, ut quenque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est. Sacerdotes multati. Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è uulnere extinctum tumulauere sacerdotes, clam Cambyse. Ob hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyzes insaniit, cum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, quod solus ille Persarum arcum (quem Ichthyophagi ab Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc uidit in somnis Cambyzes uisionem: Nuncius quidam è Persis ueniens, ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedentem solio cœlum contingere uertice. Ob id Cambyzes sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interuen

Smerdis quem
alii Mergidæ
appellant.

videndum Prexassem, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxisset uenatum: quidam inquit, cum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambysis extitisse: secundum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secuta: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyses unius sororum amore captus, cupidusque deinde ducendi illam uxorem, cum propter rei insolentiam laboraret efficere, accessit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delicti à Persis uiri, suntque perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, et legum patriarum sunt interpretes, et ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percontatur, num qua lex sit, quæ sinat uolentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices et iuste et ingenue respondentes, negant ullam se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sororem: Quandam tamen inuenire legem, quo liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambysis: et ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. Tunc itaque Cambyses eam quam dixi accepit uxorem. Aliquantoque post et alteram. Harum iuniorem, quæ ipsum contra Aegyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Greci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse speculaculo: et cum à leuunculo catulus superaretur, alterum

Prexaspes ab Iustino non appellatur, sed Comaris.

catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuenisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse dum id cernit capiente uoluptatem, hanc ei assidentem illacrymasset. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse quidnam lacrymaretur: et mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quod subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interceptam memorant: Aegyptij uero ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerptis folijs uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiluisse calcibus in pregnantem, eamque abortu edito decepsisse. His rebus Cambyses in præcipuos domesticorum insaniebat, siue id propter Apim, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominat: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atque in alios quoque Persas insamisse, ueluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequeretur, et à secretis, hoc est, qui ad eum nuncios perfererat: et cuius filius Cambysis uina miscebat, qui honos et ipse non paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyses: Quemnam uirum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Here, cetera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te uino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine, inquit, Persæ me aiunt

aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuisse. Nam senatum Persarum (cui intererat Croesus) aliquando interrogarat Cambyses, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adequandum. Et illi responderant, eum patre esse prestantiorem: qui et omnia illius haberet, et Aegypti ac maris accessionem adiecisset. Hæc quidem Persæ dicebāt. Sed Croesus, qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysen inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adequandus esse patri: quippe cui nondum est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Croesi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscēs, ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persæ uera dicant, an hæc dicētes ipsi desipiant. Nam si filij tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussēro, constabit nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas uera loqui, et me esse intemperantem. Hoc locutus, intendit arcum, puerumque percussit. Atque eum collapsum iussit discindi, et inspicere ictum. Cumque in corde sagitta esset inuenta, ob id letabundus atque cachinnās, ad patrem pueri inquit: Prexaspes, facta tibi est fides, non me insanire, sed Persas. Verū nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas. Prexaspes hominem aduertens esse uesantum, et in ipsum quoque insanientem: Hære, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Persas primoribus pares, ob nullius momenti causam necauit, uinos in caput defodiens. Hæc cum facientē Croesus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex cuncta nolietati atque iræ indulgere: sed cohibere et compescere te ipsum.

ipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere. Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros; qualia si multa facies, considera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit te commune facerem; subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Cræsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondes: Etiam mihi tu, inquit, dare cōsiliū audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administrāris, aut patri meo cōsulueris, iubens cum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, cum illi uellent transire in terram nostram. Imò & te ipsum male præsentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisurus, quia olim iam debebam captare in te occisionem: arcumq; corripiebat tanquam hominem confixurus. At Cræsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehendētes interimāt. Ministri qui mores eius nossent, Cræsum abdiderunt hac ratione, ut si Cambyses facti pœnitēs requireret Cræsum, eo producto donis afficerentur, quod illum seruassent: Si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo post, cum Cambyses desideraret Cræsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses se quidem, inquit, Cræso superstitē gaudere: sed ijs qui illum seruassent, ueniam nō daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quā in socios, cum Memphi moratus est, Cambyses faciebat insania. Adeo uetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulachrum illius cauillatus est. Si qui-

dem

dem statua Vulcani similima est his dijs, quos Pataicos uo-
 cant Phœnices, quos in trirēmium prors Phœnices cir-
 cunferunt: Quos qui non uidit, ego sic ei indicabo, esse
 illos Pigmæi uiri imagine. In templum quoq; Cabyrorū,
 inaccessum alteri quam sacerdoti, ingressus: & que illie
 erant simulachra, multis in ea iocatus uerbis, cōcremanit.
 Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homi-
 nes aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me docu-
 menta sunt, Cambysem uehementer insaniſſe, tum uero
 illud, quod alioqui non tentasset templa legesq; habere lu-
 dibrio. Nam si quis uniuersis hominibus præbeat faculta-
 tem optimas ex omnibus leges eligendi, profecto cunctas
 unusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile
 est alium quam dementem, talia ludibrio habere. At ita de
 suis quenque legibus sentire, licet cum alijs coniecturis
 colligere. Tum uero Darius accitos (qui in sua ditione e-
 rant) Græcos percontatus est, quanta pecunia uellent de-
 functis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia
 hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, &
 que dicebantur per interpretem discantibus, interroga-
 uit eos Indos qui Callatie nominantur, qui uescuntur pa-
 rentibus, quantum accipere pecuniarum uellent, ut pa-
 tres defunctos igne comburerent. Indi uehementer recla-
 mantes, meliora illum ominari iuebant. Atque ita mori-
 bus comparatum est. Recte que mihi uidetur Pindarus fe-
 cisse, ut diceret morem omnium esse regem. Dum Cam-
 byses in Aegyptum contendit, Lacedæmonij quoque
 intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis filio, qui
 Samum ui occupauerat, eamque inter initia trifariam
 partiturus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylosonte.
 Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior
 cieſto,

eiecto, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege
 Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera,
 uicissimq; accipiens. Breuiq; statim tempore res eius
 adeo profecerunt, ut per Ioniam ceteramq; Græciam ce-
 lebrarentur. Quocunq; enim bellum intulerat, cuncta ei
 prospere cedebant, cum haberet centum biremes, mille sa-
 gittarios, inuadens omnes sine ullo cuiusquam discrimine:
 quod diceret, se magis gratificari amico, si ei quæ abstulisset
 redderet, quàm si nihil adhuc auferret. Multas itaque
 hic insulas, multa etiã in cõtinente oppida capiebat. Le-
 sbios enim cum multis copijs opem Milesijs ferentes, na-
 uali prælio uicit, cepitq;, qui omnem fossam mœnia Sami
 ambientem uincti foderunt. Atq; res Polycratis tantopere
 secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed
 cum assidue forent multo secundiore, Amasis libellum Sa-
 mam misit, in hæc uerba scriptum: Amasis Polycrati ita
 inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum uiro amico meo &
 hospite, audire uoluptati est: tamen tuæ magnæ prosperi-
 tates mihi nō placent, qui intelligo quàm inuidum nomen
 sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorū
 qui mihi curæ sunt, res nunc prospere ire, & per uarias
 fortune uices eū traducere, quàm in omnibus mihi pro-
 spere cedere. Tu itaq; mihi obtemperando, hoc aduersus
 prosperitates agito: Dispice quid tibi est, quod plurimi fa-
 cias, quodq; amissum tibi maxime doleret. Id ubi inuen-
 ris, ita abijcito, ut nunquam ad homines ueniat. Quod si
 prospera tua deinceps nō uariabuntur, aduersis medea-
 re tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc cum
 legisset Polycrates, & in animum demittens, tanquam be-
 ne sibi ac Amasi præcepta, disquirebat quodnā suorū or-
 namentorū esset, quo amisso maxima ipse molestia affice-
 retur:

retur: Atq; hoc tandem queritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle geniti. Hanc ubi abijciendam statuit, ita abijcere libuit. Biremē conscendit: eam dehinc uiros, quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractū sibi sigillum, dictis qui unā nauigabāt inspectantibus, abiecit in pelagus. Hoc acto renauigauit. Reuerso domū, cum ex iactura afficeretur, quinto sexto'ue quā hęc acta sunt die, hoc ei casu euenit: Piscator quidā captum à se piscē, grandem sanē ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. Eum ad fores cum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire uelle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuarijs uitam tolero, tamen non iudicauī ferendum à me esse in forum, sed te tuāq; potentia dignum. Eum itaq; afferō tibi, donoq;. His uerbis iste delectatus, ita respondit: Tu uero probe nec factō solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam. Ad cœnamq; te uocatum uolo. Hęc magnificiens piscator, domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod ubi uiderunt, sumpseruntq;, ad Polycratem letabundi quā celerrime pertulerunt. Eoque illi reddito, reserebant quo pacto fuisset inuentum. Polycrates, quem admodum res diuinitus contigit, singula quęque à se gesta retulit in libellum: ex qua ratione quod amiserat, recepisset. Hęc ubi scripsit, in Aegyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis, quę à Polycrate uenerant, intellexit non posse præstare hominem, ut alterum hominem fato impendenti eripiat, ut quę Polycrates bene iam moreretur, bonā fortunam semper expertus, qui

ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius eum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit, ne in tristem aliquem grauemq; casum incidente Polycrate, animi dolorem ueluti de hospite ipse contra heret. Aduersus hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentē, Lacedæmonij sumpserunt expeditionē, accitis ab his Samijs, qui post hæc Sydoniā in Creta cōdiderunt. Polycrates, missio clanculum caduceatore ad Cambysē Cyri filium, aduersus Aegyptum copias cōparantē, orauit ut nuncijs ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyses, libetē in Samū misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secū iste mitteret in Aegyptū. Polycrates delectis quos maxime suspicabatur ē popularibus suis ad rebellionē spectare, quadraginta triremes misit Cābysi, mandans ne retro eos dimitteret. Negant quidā Samios à Polycrate missos, in Aegyptū peruenisse: sed cum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se collocutos, decreuisse ne porro tenderent. Quidā aiunt peruenisse in Aegyptum, ac retentos, inde fugā fecisse: et in Samum redeuntē, Polycratem cum classe occurrentē superasse, atq; in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa, repulso, ita Lacedæmonē nauigasse. Sunt qui dicāt penes eosdem, ab Aegypto redeuntē aduersus Polycratem, extitisse uictoriam, non recte dicentes mea opinione. Neq; enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si per se ad resistendū Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dicitur, ut cui permulti aderant, cū auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, is à Samijs redeuntibus numero paucis fuerit superatus, cum præsertim liberi ciuium atq; uxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos, ut si hi qui secum

erant,

erant, cum redeuntibus alijs prodidissent, unà cum ipsis naualibus cōflagraret. Posteaquam Samij, qui à Polyerata exacti erant, Spartam uenerunt, adeuntes principes multa sane (qualia supplices) cōmemorabāt. Quibus illi primo eorum responderūt, eorum quæ isti dixissent priorū quidem oblitos esse se, posteriora uero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iſdem responderunt panario supersaturum. Itaq; opem ferendam eis censuerunt. Atq; ubi rem apparauere, cum exercitu in Samum se cōtulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiunt, quia illis aliquādo Samij aduersus Messenios auxilio fuissent. Vt Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulciscerentur ob interuersum craterem, quem Cræso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Intereperant enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lineam quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanaeque uersicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione dignum, quòd cum inscriptæ eius uenationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: Hoc aurum reddebat thoracem. Qualis alter est, quem in Lindo Minervæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, ut Corinthios quoq; sollicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria etate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta, quo crater interuersus est. Nam cum Periander Cypseli filius, Sardis ad Haliattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyæorum liberos: Corinthijq; qui illos ferebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa,

cur

Diogenes Laërtius pueros Iunoni uota facientes à Samijs seruato: lib. 1. scribit.

cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuerunt pueros, ut puluinar Dianæ cōtingerent, deinde non sinentes abstrahi eosdē ē puluinari cum prouiderent Corinthij, præbere illis alimētum, ipsi diē solennē egerunt, quē nunc quoq; per id tēpus celebrāt. Cum enim nox aduenit, quamdiu pueri precabātur, tandiu exercēt choros uirginū atq; adolescentiū. Tunc autē choros exercētes, esculenta fecerant ex sesamo ac melle, quæ distribuēda ferrent: ut ea Corcyraeorū filij rapiētes, alimenta haberēt. Idq; eousq; factū est, dum Corinthij pueris (quos asseruabant) omīs abierunt. Ita Samij pueros Corcyrā reduxerūt. Quod si defuncto Periandro, Corinthijs cū Corcyraeis amicitia extitisset, nō ob hanc causam Corinthij aduersus Samios expeditionē sumpsissent. Nūc ab ipsa urbe Corcyrensi à se cōdita, Corinthij semper cum Corcyraeis discordes mutuo fuerē. Huius igitur rei memores Corinthij, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autē Periander ad castrādum Sardis primorum Corcyraeorū delectos pueros, ulciscendi facinoris gratia, quod Corcyraei priores in eum admisserant. Nam posteaquam uxorē suam Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorē calamitatē hæc quoq; accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decem et septem, et alter duodeuiginti natus annos. Hos auus, mater nus Procles Epidauri tyrannus, ad se accitos ea prosequēbatur charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittēdos statuit, priusquā dimitteret: Scitis, inquit, pueri quisnā matrem uestram interemit? Hoc dictum ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Corinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem reasfari, ac ne interrogāti quidē responsum reddere uoluerit.

Eum

Eum Perianther tandem sanè indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur, quæ nam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut se auus amantissime accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixisset, quippe quod in mētem non admiserat. Perianther dicere, nulla ratione fieri posse, quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriā rediens, id quoq; dictum fuisse narrauit. Quod Perianther in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expulsus debebat, prohibitum, ne adolescentem in domum excipiant. Iste illic eiectus, in alteram se domum conferebat, sed ab hac quoque abiiciebatur, Perianthro his qui acceperāt edicte, atque ut arcerent imperante. Expulsus hic ad quendam sodalium se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quòd esset Perianther filius, hominem excipiebant. Ad postremum Perianther edictum proposuit, quisquis hunc in domū reciperet, aut alloqueretur, cum sacram pœnā Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum cum nemo illum in domum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assidue uersabatur. Quem die quarta Perianther illuue & inedia enectum cernens, misertus est, depositaq; ira propius accedens: Fili, inquit, utrū est optabilius, istud ne quod faciendo pateris, an patri obtemperando tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui cum sis & meus filius, & beatæ Corinthi rex, præoptasti medicā uitam, obsistendo atq; irascēdo illi cui minime debebas. Nam si quid calamitatis illinc accidit, unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusq; ego parti-

p

ceps

ceps eo magis sum, quòd ipse id perpetravi. Tu uero edò-
 ctus quanto satius sit inuidiosum quàm miserabilem esse,
 & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi-
 domum. Periander quidē his uerbis filium castigabat. Ille
 autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram poenam deo
 debere, quòd in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander
 animaduertens malum filij uehementius esse, quàm ut cor-
 rigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauis-
 gio in Corcyram missò. Nam Corcyrae quoque imperita-
 bat. Hoc amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam
 præcipuo harum rerum auctori. Expugnataq; Epidauròs,
 Proclē cepit, quem tamen uiuum seruauit. Interiecto de-
 inde tempore cum senuisset Periander, sibiq; esset cōsci-
 us, non esse amplius parem ministrandis, obeundisq; rebus,
 mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidē
 administrandam. Nā in maiore filio non erat indoles, he-
 betiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne respōsione qui-
 dem dignatus, qui sibi nuntiū afferebat. Periander in amo-
 rem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororē fi-
 liam suam, sperans fore ut eum per hanc præcipue persua-
 deret. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recide-
 re in alios, & domū patris tui ad alienos dispergi, quàm
 tu ipse habere illuc recursus? Redi quæso ad penates, desi-
 ne tibimet officere. Læua possessio est peruicacia, noli ma-
 lum medicari malo. Multi mansuetiora iustioribus propo-
 nunt. Multi materna sectantes, paterna perdidērunt. Lu-
 brica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater sen-
 nex est, prouectaq; ætatis. Tua ipsius bona ne alijs tra-
 das. His illa uerbis ad inducendū appositis, fratrē alloque-
 batur, à patre edocta. Cui iste respondēs, negat se iturum
 Corinthum, quoad patrē superesse audiret. Hoc cū mulier

renun-

renuntiasset, tertio Periāder caduccatorem mittit, qui dicat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed ut hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periāder Corcyram ipse ueniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyraei, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periāder de Corcyraeis ultionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe ubi peruenere, Samum obsiderūt, succedentesq; muro, turrem mari imminuentem iuxta suburbana transcenderūt. Sed mox cū magna manu suppetias ipso ferēte Polycrate, reiecti sunt. Quinetiam à superiore turri (quæ tergo montis prominebat) eruperunt tum auxiliarij, tum ipsorum Samiorum permulti. Et cum aliquantisper Lacedæmonios sustinuisent, retro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cedebantur. Quod si Lacedæmonij qui aderant, Archia & Lycopi similes extitissent, eo die capta Samus fuisset. Si quidem Archias & Lycopes soli cum Samijs ad murum refugientibus irrumpentes, interclusa ad redeundum uia, intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Archia filio, eodemq; tertio ab hoc Archia, congressus sum apud Pitānem (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hospitibus maxime Samios honorabat) sibi dicens Samio nomen à patre fuisse inditum, quod eius pater Archias strenue pugnans Sami mortem oppetisset: se quæ ideo Samijs honorem habere, quod auus fuisset à Samijs publice affectus egregia sepultura. Lacedæmonij quadraginta diebus in obsidendo absumptis, cum in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt. Fertur Polycratem (ut rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetae patriæ

trie è plumbo percussisse, eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea accepta illos recepsisse. Hanc primam expeditionē Dore aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaquam à Lacedæmonijs se relictum iri uidēt, & ipsi transmiserunt in Siphnum, deficiebant enim pecuniæ. Viuebant ea tempestate Siphniorum res, eratq; hæc insularum locupletissima: ut in qua auraria & argentaria metalla essent, unde tantum pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphnijs pecuniam (quæ quotannis cōficebatur) distribuentibus. Qui ubi thesaurum confecerunt, nunquid diu permanere possent ipsis præsentia bona, consuluere oraculum. Eis ita Pythia respondit:

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,

Cana fori facies, tunc uir uaser adsit oportet,

Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculpta. Hoc oraculum Siphnij neq; tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nā Samij cum uelocissime ad Siphnum applicuissent, miserūt ad urbem cum legatis unam è nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obseruarent ligneum agmē, ac rubrum legatum. Nuntij igitur ubi peruenerunt, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs se mutuatueros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, commissæ pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi, quos postea centū talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentem

adiacentem: quam Trœzenijs commendauerunt, ipsi Cydoniam in Creta condiderunt: cum illuc non ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula summouerent. In hac urbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt, ut templa quæ nunc in Cydonia uisuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Aeginetæ nauali prælio uictos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaq; rostra apud Mineruæ templum in Aegina affixerunt. Hæc Aeginetæ Samijs fecere infensi, quod illi antea sub Amphicrate rege, bello Aeginetis illato, magnis cladibus illos affecissent, & inuicem affecti fuissent. Et hæc quidē fuit causa. Protraxi autē sermonē de Samijs ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum montis incensum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum, celsitudinis autem ac latitudinis octonum pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est uiginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in urbē deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophii filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portū in mari, ad uiginti passus altitudinis, duobus amplius stadijs longitudinis. Tertiū opus est templū omnium, quæ nos uidimus, amplissimū, cuius architectus primus extitit Rhœceus, Philei filius, illinc indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis extendimus. Cambyse Cyri circa Aegyptum immorante, ac desipiscente, duo Magi ijdēq; fratres coniurauerunt. Quorum alterum Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorē. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Persarum erat nota, plerisq;

eum uiuere arbitrantibus, rebellandum sibi putauit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quē dixi unā cōiurasse, corporis habitu quā similitudo Smerdi Cyri filio, quem Cambyfes fratrem suum interemerat, nec specie tantum corporis Smerdi assimilis, sed etiam cognominis. Hunc uirum Magus Patizithes instructum, quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum uero in Aegyptum dirigit ad exercitū, qui edicerēt ut Smerdi Cyri deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autem Cambysem atq; exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) stans in medio, præcepta Magi exposuit. Hæc audiens Cābyfes uera loqui caduceatorem ratus, seq; à Prexaspes esse proditum, quod missus ad occidendum Smerdem, rem non peregisset, intuens in eum: Prexaspes, inquit, ita ne mihi rem executus es, quam tibi iniunxeram? Ad quē ille: Ista here, ait, haudquaquam uera sunt, ut aut frater tuus aliquādo rebellet in te, aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exitus. Quippe cum ego sim executus quæ tu mihi imperasti, quiq; hominem meis ipsius humani manibus. Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui affectantur caduceatorem, qui percontando indagēt, nunquid à quo Smerde rege nobis denuntiaturum uenit, cum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyfes audiens, cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caduceato rem misit. Eum ubi redijt, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quando quidem te ais à Smerde Cyri filio uenire

uenire nuntium, dicito ueritatem, qua dicta, abito sospes.
 Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista manda-
 uit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille: Equidem, in-
 quit, ego Smerdim Cyri filium, ex quo Cambyfes aduer-
 sus Aegyptum fecit expeditionem, nunquam cōspexi, sed
 Magus quem Cambyfes rerum suarum familiarium pro-
 curatorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smer-
 dem Cyri optare hæc apud uos dici. Hæc ille loquēs, nihil
 admodum emētitus est. Tum Cābyfes: Prexaspes, inquit,
 tu quidem quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effu-
 gisti. Verum quis nam fuerit è Persis, qui contra me re-
 bellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes:
 Ego, inquit, hoc quod actum est, mihi uideor intelligere.
 Magi sunt qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes,
 quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & fra-
 ter eius Smerdis. Ibi Cambysem, cum Smerdis audisset
 nomen, percussit ueritas sermonis ac somnij: per quod
 ei quidam uisus fuerat nuntiare Smerdem regio sedentem
 folio, ad cœlum usque pertingere uertice. Agnoscens
 itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, defle-
 bat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade af-
 flictus) in equum insiliit, habens in animo quàm rapti-
 fime Susa uersus exercitum ducere in Magum. Insilienti
 in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladiu
 perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius
 ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi uideba-
 tur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus
 Cambyfes, quod nam illi oppido nomen esset, interroga-
 uit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cum fuisset iam antea Cam-
 bysi redditum ex urbe Buti oraculum, cum in Ecbatanis
 decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ,

ubi res eius omnis erat, senē uita functurum : at oraculum in Ecbatanis Syriae loquebatur . Tunc postquam sciscitatur, respuit, oppidi nomē audiens: tum Magi iniuria percussus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendens. Hoc in lo-

Iustinus hunc
ubiq; Mergidem
uocat.

co, inquit, fatale est Cambysē Cyri decedere . Haecenus tunc locutus . Vicesimo dehinc die accitis Persarum , qui aderant, praestantissimis quibusq;, ita inquit: Quod maxime occultū uolebā Persae, id cogor apud uos efferre . Ego enim cum apud Aegyptum agerē , inter quietē uisum uidi, quod quidem minime uisum oportuit . Videbatur mihi nuntius quidā domo adueniens, nuntiare Smerdē in regio sedentem folio, cœlum capite contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu , properantius quàm prudentius feci . Neq; enim in hominis natura situm est auertere quod euenturū est. Itaq; demēs ego Prexaspem Susā ad Smerdem interimendum nisi . Quo tanto scelere perpetrato securus degebam, nequaquam coniectans, ut Smerde sublato, aliū quispiam mortaliū in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus , & parricida fratris incassum extiti , & nihilominus regno exutus sum . Nam Smerdis Magus erat is, quem dæmon mihi per quietē demonstrauit in me arma sumpturum . Hoc opus cum ego perpetrarim, iam uobis Smerdem Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnum occupasse : quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis . Sed quem decebat praecipue uicem meam ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita morte à proximis suis affectus est . Secundo loco (quod reliquum est Persae) necessarium mihi demandare uobis, quod è uita exiens effici mihi cupio , atque opto, per regios deos obtestans cum omnes uos , tum maxime Achæm

Achæmenides qui adestis, ne per secordiam amittatis, ut imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatū est, illud dolo surripiatis: Sin ui præreptū, ui recuperetis. Hæc uobis facientibus, et tellus fructū proferat, uxoresq; et pecua pariant in omne tempus libertate fructibus. Semcus facientibus, contraria his quæ dixi, imprecor: et præterea unicuiq; Persarum eum finem, qualis mihi contigit. Simul hæc locutus Cambyses, defleuit omnem suam conditionem. Persæ ut regem se lamētantem conspexere, uniuerſi tum uestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Posthæc ubi femoris os uitiatū est, femurq; celerrime contabuit, Cambysi uita erepta est Cyri filio, cū regnasset septem omnino annos et menses quinq; nulla unquā prole suscepta uirili foeminea uic. Persis qui aderant magna effusa est incredulitas, rerum potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysen quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omne nomē Persicum redderēt hostile. Itaq; pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionē regnare, utpote Prexaspe usq; pernegante à se fuisse Smerdem interfectum. Neq; enim tutū ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse per simulationem Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis, per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiaq; exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatem tributorum ac uacationem militiæ in triennium tribuit, atq; hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem

Nō Smerdem hunc Trogius Pompeius uocat, sed Oroastem.

p s mense

mense, quisnam esset, compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes Magum non esse Smerdem Cyri primus suspicatus est, sed eū qui erat, hac coniectura, quod neq; ex arce progrediebatur: neq; Persarum procerū quēpiā ad cōspectum suū uocabat. Itaq; eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum. Cū haberet filiam nomine Phædynam, quam Cambyses tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut allarū omniū Cambysis uxorum: misit ad eam quendam pater sciscitantum, quo cum homine cubaret, cū Smerde Cyri, an cum altero. Illa remisso nuncio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdem Cyri uidisset unquā, nec eum cū quo cubaret, nosset quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquit: Si ipsa Smerdem Cyri nō habes cognitū, saltē sciscitare ab Atossa, quo cum uiro tu atq; illa cubatis. Non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit: Ne in Atossæ quidem colloquium uenire possem, aut ullam aliam cernere mulierē cum illo cubantium. Namq; hic uir, quisquis est, cum primū adeptus est regnū, nos dissipasset, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est uisa manifestior. Itaq; tertio nunciū ad eandem mittit in hæc uerba: Filia, decet te bonis ortam natalibus perinde suscipere periculum, quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cyri nō est, sed is quē ego suspicor, nō debet neq; tuo frui contubernio, neq; quod potentiam Persarū obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur agito: Cum tecum cubabit, animaduertesq; soporatum, palpa eius auriculas, quas si habentē comperies, cum Smerde Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerde Mago. Ad hæc Phædyma respondet, se si id faciat, magnum adire

adire discrimen, quoniam probe sciret, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur, tamen se id facturā. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures præciderat, nō exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunq; receperat patri, executæ est. Nam ubi uices eius fuerūt ad eundem Magum (etenim uxores Persarū per uices in orbem ad illos pergunt) adiens Magū unā cubuit, eiusq; dum uehementer soporatus est, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed facile sanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrime patrem certiore rei gestæ facit. Iste sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnē exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabatur. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constitueruntq; ut singuli sibi singulos in societatem deligerent & Persis, quibus maxime confiderent. Asciiuit itaq; sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. Hi cum sex foret, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. Qui cum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societate adsciscere. Qui cū septē essent, cōgressi colloctiq; fidem mutuo dederūt. Cumq; ad Dariū ordo dicendæ sententiæ uenisset, ita apud ceteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus nosse Magū regnare, et Smerdem Cyri mortē oppetisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necē Magi comparandam. Verum quandoquidem contigit ut uos quoque rem sciatis, & non solum ego, uidetur mihi confestim esse transigendum, neque differendum. Differre enim satius nō est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hystaspis, & pat

Et patre egregio ortus es, et teipso nihilo inferiorem esse
 patre tuo indolē præfers, noli tamen ita properare ad rem
 aggrediendā inconsulto, sed cōsiderantiū illam capeſſe:
 quam ita demum aggredi debemus, cum plures fuerimus.
 Tum Darius: Viri, inquit, qui adestis, si eo quem Otanes
 dixit, utemini modo, ſciatis uos teterrime perituros. Ali-
 quis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magum
 deferet. Et uos quidem debebatis potius per uosmet qui
 cōperatis iſta exequi: ſed quoniā ſtatuisti ad plures reſe-
 rendum, et me adhibendum, aut hodie tranſigamus, aut
 ſcitote (ſi nobis hodiernus elabatur dies) non alium occu-
 paturum ut me apud Magum accuſet, ſed me ut uos accu-
 ſem. Ad hæc Otanes, cū cerneret Darium eſſe improperū:
 Quoniam, inquit, nos maturare cōpellis, nec ſinis diſſerre,
 age expone nobis ipſe, quonā pacto regiam introire poſſi-
 mus, et illos aggredi. Excubias nanq; depositas eſſe, ipſe
 quoq; et ſi nō uiſu, certe auditu noſti, quas qua ratione pe-
 netrābimus? Cui reſpondens Darius: Multa ſunt, inquit,
 Otanes quæ nequeunt oratione declarari, ſed factō. Alia,
 quæ oratione declarari poſſunt, ſed unde nihil clari ope-
 ris exiſtit. Vos uerò noſtris excubias, quæ depositæ ſunt,
 haudquaquam difficiles eſſe ad penetrādum. Nam cū nos
 tales ſumus, nemo nō, quiſquis ille ſit, cedit nobis: partim
 ob reuerentiam, partim ob timorem: Ad quod habeo præ-
 textum accommodatiſſimum, cui innitamur. Siquidem me
 dicam è Perſis ueniſſe, ac uelle quædam à patre mandata
 regi nunciare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dica-
 tur. Nam idem optamus, quiq; mendacium dicimus, quiq;
 ueritatē. Quippe cum hi qui mentiuntur, tunc mētiuntur,
 cū perſuadēdo ſunt quippiam lucri facturi. Et qui uerum
 dicunt, ideo dicunt, ut uerū dicendo aliquod lucrum conſe-
 quantur

quantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem facitando, idem tamē obtinemus. Quod si nihil lucri faciendum esset, peræque & uerax foret mendax, & mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorum libēter cedit nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde intro irrupentes, rem transigemus. Post hæc Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperiū: aut si recuperare non poterimus, mortē optetere, quā cum simus Persæ, uiro Medo parere, et quidem aures nō habenti. Cum præsertim quicunq; uestrum Cambysi ægrotanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dum uita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc nō admittebamus, inuidiose dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam: Neq; hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus Magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya ceteri cōprobarunt. Interea dum ab istis consultatur, forte hoc contigit, ut Magi inito inter se consilio, statuerent conciliandum sibi amicū Prexaspem, quod indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nossset, quē ipse suapte manu interemisset, quod præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comprobabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suaserant, iterum illi dicere, in animo habere, omnes Persas sub murum arcis cōnocandi. Ideoq; iubere hunc conscensa turri prædic

prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homini summæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum esse Smerdem Cyri, ac eadem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, Magi conuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent habere orationem. Prexaspes ea quæ ab istis oratus fuerat, sponte obliuiscitur: exorsusq; ab Achamene, seriem familiæ Cyri recenset: & ubi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit ueritatem, causatus ideo se hætenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed in præsentiarum necessitate coactum proferre: dixitq; se à Cambyse adactum Smerdem Cyri occidisse, et Magos esse qui regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit, nisi rursus imperium recuperarent, ac Magos ulciscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ ubi constituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent, sed hæc inter eundem in medio itineris audierunt: eoq; à uia secedentes, iterum collocuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, uidebant negantes tunc esse adoriendam: qui uero cum Dario, confestim eundem, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria uulturum, eosq; uellicantium atque insectantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobauerunt: & mox freti auibus, ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas affuerunt, prout Darius senserat

ferat, ita euenit. Nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui uenirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuntijs: & ab his qua gratia uenirent, interrogantur. Illi inter percontandum ianitoribus minitabatur, quòd homines ingredi permississent: atque ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemque cursu in conclaue contendunt: Intra quod tunc forte ambo Magi agebāt, & de ijs quæ à Prexaspe erant acta, consultabant. Qui cum nouissent tumultuantes eunuchos atque uociferantes, procurrerunt uterque: & quod fiebat animaduertentes, ad uires conuersi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit. Atque inde miscentur inuicem. Verum arcus ei qui illum sumpserat, cum hostes iuxta essent, nulli usui fuit. Alter se lancea tuebatur, eoq; tū Aspathinus femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoq; ex uulnere Intaphernes, nō tamen & uita priuatus est. Et hos quidē alter Magorū uulnerauit, alter uerò quando arcus ei nulli usui erat, in thalamum qui erat conclauī contiguus, se proripuit, fores occlusurus: sed illic duo de septem cū eo irruunt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Mago Darius, adhuc stans atq; hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ociose stantem, interrogat, cur non uteretur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriā, Tu uerò, inquit, uel per utrūq; exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu uibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq; gestantes quinq; eorum, duobus reliquis, qui saucij

Iustinus ex Trogi historia duos fuisse interemptos scribit.

faucij erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum ar-
 cis tuendæ causa, foras procurrunt cum uociferatione ac
 tumultu, ceterosq; Persas compellendo rem gestam expo-
 nebant, capita ostētantes: & simul quicumq; Magorum,
 ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod
 actum erat, ac dolo Magorū, & ipsi faciēda sibi eadē cen-
 fuerūt, eductis gladijs, ut quenq; reperiebāt Magum, in-
 terficiebant: & nisi noctis interuētū cohibiti fuissent, ne-
 minem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maxime
 solennē publice obseruant, & in eo ingens celebrant fe-
 stum, uocantes id μαγικοποιαν, id est, Magorū cædem. Quo
 die nulli magorum fas est prodire in lucē: sed cuncti se in-
 tra domū continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinq;
 excessere, hi qui Magos inuascerant, de omni rerum statu
 consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos
 Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes
 hortabatur rem Persicā in medium constitui, ita inquires:
 Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non uide-
 tur: neque id aut iucundum esse, aut bonum. Nam & quò
 licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quò Magus.
 Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus?
 in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirū
 etiam si optimus omnium fuerit, tamen cum in ea positus
 est, extra cōsuetos abiicit sensus. Quippe cū præter inui-
 diam ab initio ingentem homini, ingeneretur ex præsen-
 tibus bonis insolentia. Itaq; hæc duo mala habens, nimirū
 omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quòd exple-
 tus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora
 admittens. At enim uir tyrannus (ut qui omnia bona ob-
 tinet) debebat sine liuore esse. Verum ita natura compa-
 ratum est, ut is sit aduersarius popularibus suis. Siqui-
 dem

dem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt atque uiuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, foeminis uim affert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomiam, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ monarchus, hoc est, unicus princeps: Nam magistratus tum forte deliguntur, tum administratorum rationem reddūt: omnia denique consilia in commune referantur. Itaque (ut meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ deiectionibus statum multitudinis esse optandum. In multitudine quidem omnia insunt: Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad holigarchiam, id est, ad statum paucorum rem traducens, ad eam socios hortabatur his uerbis: Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summam deferre ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque insipientius neque insolentius. Itaque eos qui tyranni seuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere seuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus si quid facit, intelligens facit: at plebs suum est nihil intelligere. Quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticum quidem, qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti flumini similis. Ex quo si qui male consultum Persis cupiunt, ij statu populari utantur. Nos uero qui cætum ui-

rorum optimorum delegimus, ad hos deferamus: Nam
 inter eos & ipsi crimus, & ex optimis uiris credibile est,
 optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiã
 dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens: Que Mega-
 byzus dixit, quatenus ad statum popularem perti-
 nent, recte mihi uidetur dicere: quatenus ad statum
 paucorum, non recte. Propositis enim tribus statibus, &
 his omnibus optimis, ut optime imperet populus, o-
 ptime pauci, optime unus, inter hæc multo antecellere
 unius imperium sentio. Nam unius uiri qui optimus sit,
 imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non
 immerito statum popularem missum faciat, ut taceam
 sic præcipue consilia in aduersarios trahi solere. Porro,
 in statu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in pu-
 blicum, uehementiora priuatim odia excitari consue-
 uerunt. Cum enim quisque princeps esse optet, & in di-
 cenda sententia uincere, ad ingentia inter se odia eua-
 dunt: Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cæ-
 des, è cædibus ad unius imperium deuenitur. Vnde intelli-
 gi datur, quanto sit hoc illo præstantius. Iam uero plebe
 imperante, abesse non potest quin malitia exoriat: ex-
 orta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed
 amicitie ualide. qui enim aduersus rempublicam facino-
 rosi sunt, mutuo se occultant: idq; tam diu fit, dum aliquis
 populo præpositus, tales homines compescat, is uideli-
 cet, quem populus inter cæteros admiretur. Hic cum ad-
 mirationi est, tunc uere monarchus ostenditur, decla-
 rans in hoc monarchiam esse omnium præstantissimum.
 Atq; ut in summa omnia colligam, unde nobis libertas
 exitit, & a quo data, a populo ne, an ab holiarchia,
 an a monarcho? Ego sentio, cum sitis per unum uirum li-
 berati

berati, uos debere talem rem complecti: ne alioquin reges patrias dissoluatis bene conditas, quod nequaquam san-
tius est. Hæ tres fuerunt dictæ sententiæ, quarum ultima
quatuor reliqui assenserunt. Omnes, qui iuris æquabili-
tatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia reiecta
est apud alios, ita in medium locutus est: Viri seditiosi,
quoniam constat necesse esse unum aliquem è nobis regem
fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multi-
tudinis electionem, siue qua alia ratione, eundem ego
uobis non refragor: quippe qui neq; præesse uolo, neq;
subesse. Et hac lege cedo uobis ius meum imperij, ut nulli
uestrum, aut ipse ego, aut nullus unquam meorum subfit:
Otanæ hæc locuto, ceteri sex eius postulatis assenserunt.
Ita hic alijs nõ refragatis, è medio abiit aliud sessum. Ce-
teris septem de iustissimo roge deligendo consultantibus,
uisum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perue-
niret, Otanem donari debere peculiariter, eiusq; deinceps
posteris cum omni alio magnificentia genere apud
Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis ueste.
Quæ ideo decreuerunt et donanda, quod primus rem
agitaueat, et ipsos in cœtum coegerat: Et hæc quidem
peculiariter in Otanem decreuerunt. Illa uero in commu-
ne, ut regiam introire uniusq; è septem sine internun-
cio liceret, nisi forte cum uxore cubaret rex, ne uere regi-
fas esset aliunde quam è familia coniuratorum uxore du-
cere. De regno autem hunc in modum: Ut sub ortum solis
cõsensus equis, dum in suburbanis uectarentur, cuius equus
uocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret.
Erat Dario quidam equis, uir solers, nomine Oebares:
ad quem Darius postquam è cœtu digressi sunt, ita in-
quit: Oebares, de regni negotio sic inter nos cõuenit. Sub

ipsum, statim solis ortum, equis conscensis, ut cuius equus
 uocem primus ediderit, is regno potiatetur. Quare si quid
 solertie habes, nunc comminiscere, ut nos obtineamus
 hoc decus, et nemo alius. Ad eum respondens Oebares:
 Hære, inquit, si in hoc uersatur, rex sis nec ne, huius rei
 causa considerare te iubeo, et bonum habere animum, au-
 te te fore regem neminem. Eiusmodi habeo medicamen-
 ta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commertum,
 adest tempus comminiscendi, nec diffrendi rem, utpote
 crastino die nobis futuro certamine. Hæc ut audiuit Oe-
 bares, ita sibi faciendum putauit: Vbi nox aduenit, unam
 equarum quam equus Darij maxime adamabat, in sub-
 urbanâ adducit, ibiq; alligat. Tum equum Darij, eodem
 ducit: cumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac
 tandem admittit. Postero die simul atq; illuxit, sex Persæ
 ex conuento affuerunt equis, asidentes. Et cum in subur-
 banis ultro citroq; uectarentur, ubi ad locum peruenerunt,
 ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus
 accurrens hinnitum edidit: et hinnitu edito, protinus ful-
 gur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cum Dario tan-
 quam ex composito accidissent, eum compotem uoti se-
 cerunt. Nam ceteri ex equis desilientes, Darium adorare
 uerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum,
 sunt qui aliud. Vtroq; enim modo refertur à Persis. Vol-
 unt namq; Oebarem attrectatis manu huius equæ genita-
 libus, ipsam manum intra subligaculis tenuisse abditam,
 et sub ipsum statim solis ortum, cum equi degressuri es-
 sent, eam uariis equi Darij adnouisse, equuq; ad or-
 doris sensum infrenuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Hi-
 staspis filius declaratus est rex: cuiq; omnes Asiani audien-
 tes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro, et rursus à
 Cambyse

Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt: Cambysi aduersus Aegyptum praesto fuerant, quibus inuitis haudquam fuissent ingreſſi Persae Aegyptum. Darius matrimonium ex Persis auspiciatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quae Cambyſi fratri & rursus Mago nupserrat, & Artystona uirgine. Praeterea altera Smerdis Cyri filia, nomine Parmis. Necnon filiam Otanis duxit, quae Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum ex lapide factum statuit hominis equo insidentis, in scriptis in haec uerba literis: DARIUS HYSTASPIS, TVM EQVI VIRTUTE, cuius nomen legebatur, TVM OEBARIS EQVI BONIS PERSARVM REGNUM ADEPT. His apud Persas actis, uiginti prouincias (quas ipsi satrapias uocant) constituit: earumque singulis praesides praefecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs finitimos transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes attribuens. Distributo prouincijs hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut qui argentum, hi Babylonici talenti puerere: qui aurum, hi Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta mnas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse, nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persae aiunt Darium fuisse institutorem, Cambysem autem dominum, Cyrum uero patrem: Quoniam Darius res omnes quaestui habebat, Cambyſes asper erat ac morosus, Cyrus nitem agens, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetis, qui in Asia incolunt, & Aeolibus & Ca-

ribus & Lycijs & Melyensibus & Paphylijs (unum enim erat idemq; impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Caba lijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Helleſpontijs, qui ad dexteram illuc na uigantium ſiti ſunt, & Phrygibus, & Thracibus qui Aſiam incolunt, & a Paphlagonibus, & Mariandenis, & Syris, trecenta & ſexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus equi albi triceni ſexageni, in dies ſingulos ſinguli, necnō talenta argenti quingena: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regio nem, quæ equos producebat: trecenta autem & ſexagena ad Dariū ibant: Hæc quarta portio. Ab urbe Poſi deo, quam coloniā Amphilochoſ Amphiarai filius deduxit in ſinibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum uſq; præter Arabum partē (hæc enim erat immu nis) trecenta & quinquagena erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæſtina, & Cyprus. Ab Aegypto & Aphris Aegypto cōterminis, & Cyrena, & Barca (in portione nanq; Aegypti iſtæ ordinantur) ſeptingenta pro ueniebant talenta, præter pecuniā & pi, cario prouentu la cus. Mærios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, ſeptingenta talenta obueniebāt. Nam centū uiginti millibus Perſarū, qui in albo muro Memphitico ſtationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio hæc. Sattagyda, & Gandarij & Dadica, & Apparytæ, in idem conſtituti, centena & ſeptuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Suſis & cætera Ciſiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio.

portio. A^a Babylone uero ceteraq; Assyria, millena talenta argenti proueniebant, et præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis, et ab reliqua regione Medica, et Parycanis, et Orthocorybantibus, quadringena et quinquagena talenta: Decima portio hæc. Cassij, et Pausica, et Panthimati, et Darita, simul conferentes ducena talenta afferebant: Vndecima hæc portio. A^a Bactrianis ad Aeglos usq; trecentorum et sexagenorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A^a Pactylca, et Armenijs, coruq; cõterminis, Euxino tenus pōto, talēta quadringena: Tertiadecima portio hæc. A^a Sagartijs, et Sarangibus, et Thamanais, et Vtijs, et Meccis, et his qui rubri maris insulas incolūt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat. ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ et Cassij, ducena et quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmiq; et Sogdi, et Arii, trecena talēta: Sextadecima portio hæc. Paricanij, et qui ex Asia sunt Aethiopes, quadringena talēta: Decima septima portio hæc. Mantienis, et Saffiribus, et Alarodijis ducena iniuncta talenta erant: Duodeuicesima portio hæc. Moschis, et Tybarenis et Macronibus, et Mosynæcis, et Mardis, trecenta talenta præcepta erant: Vndeicesima portio hæc. Indi, ut sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributū super ceteros omnes afferebāt tricena sexagena talenta aureorū ramentorū: Vicecima portio hæc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicū redigatur, fiunt nouies millena quingenaq; et quadraginta talenta argenti. Aurum uero si terdecies* tanto ramentorū taxetur, in summa reperietur

Græce hūc in
modū legitur,
τὸ δὲ χρυσίου
πρὸς καὶ δέκα =
τὰ δούρα λόγῳ =
μύρον τὸ ἴσον

γμα' ἐνρίσκει = ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sex-
 ὃ ἰόν ἐνβοί = centaq; & octoginta. Quibus in unū contractis ad Eu-
 κῶν τάλαν = boicum computum, exigebantur in summam annui tri-
 τῶν δ' ὀδῶν buti à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta
 τὰ καὶ ἑξήκον = & sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi,
 σίον καὶ τε = non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia ob-
 πακιστίνιον : ueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tem-
 Id est, Aurum pore: & ab insulis obuenit aliud tributum: & ab his qui
 uero ramentum si terde- Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hūc
 cies expendat in modum thesaurizat, hoc est, reponit. Liquefactum au-
 tur ad argen- rum argentum que in fictiles fideliās infundit. Expletas
 tum, in summa- rum argentum que in fictiles fideliās infundit. Expletas
 reperietur ad mox fideliās subinde frangit: ex eo que auro argento ue-
 rationem Eu- boicam esse quoties pecunia indiget, tantum concidit, quantum usus
 quatuor milia postulat. Atque hæc quidem provinciæ erant, ac tribu-
 talentorum sex torum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributa-
 centaq; & octo-
 ginta.

rias à me prætermissa est, quod eam minime Persæ co-
 lunt. Isti tamen ad ferendum ullum tributum non adige-
 bantur, sed munera portabant. Aethiopes Aegypto con-
 termini, quos Cambyses in expeditione contra macro-
 bios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam inco-
 lunt, & Dionysio dies festos agunt: ibi Aethiopes eo-
 rumq; finitimi, eodem quo Indi Calandiae semine utun-
 tur, subterraneasq; obtinent domos: Horum utriq; ter-
 tio quoq; anno munera portabant: portantq; ad meam
 usq; memoriam binos semodios auri rudis, & duceños
 fascēs ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos
 grandes elephantorum dentes. Colchi quoq; inter dona
 ferentes repositi erant, eorumq; finitimi ad montem usq;
 Caucasum. Ad hūc enim montē imperitatur à Persis. Nā
 qui ad aquilonem Caucasi habitant eorum iam nulli Per-
 sas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam
 usq;

usq; etatem, quinto quoq; anno afferebant, centenos pueros, totidemq; uirgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris: Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed id aurum tam multum, Indi, unde ramenta (quæ dixi) regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id, quod ad solem uergit, fabulosum est. Nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum, qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum enim tractus, qui auroram spectat, propter arenam uastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atq; eæ lingua inter se diffusæ: quarum aliæ sunt deditæ rei pecuariæ, aliæ non. Item aliæ in palustribus fluminis habitant, crudis uiscitantes piscibus, quos aggressi & arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt uestem è tegete: quam ubi è flumine messuerunt inciderunt, quæ, plectentes in modum storiæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram uersus sunt. Indi pecuarij, carnibus crudis uescentes, nomine Padæi, qui talibus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliqua uel ægrotat, uirum quidem sui maxime familiares interimunt: quod dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum: Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscetes necant eum, epulantur quæ. Mulieri uero suæ maxime necessariæ, idem quod uiri uiro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoq; cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sane eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, ut nullam animantem interimant,

utq; nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba uictitent. Est eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntq;. Quorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; decumbit, eius uel discumbentis uel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui, Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum. Color similis ac proximus Aethiopico. Genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quæ admodum cæterorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualem Aethiopes quoq; emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, et uento austro obnoxij: eoq; Dario ne utiquam obtemperabant. Cæteri Indi Casbatyro urbi et Pasitica regioni cotermini sunt, ad uentum aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ij qui proximam Bactrianis uitam degunt, pugnacissimi sunt, et qui ad austrum præcipue mittunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt propter arenam loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, uulpium uero maiores. Earum nonnullæ et apud eos et apud regem Persarum uisuntur: hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa specie corporis similima, Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertum mittentes Indii, ternos singuli camelos iungunt: marces à lateribus, quos frænatos trahunt, fœminam in media, in quam ipsi ascendunt: data opéra, ut à recentissimis foetibus abstrahas iungat. Etenim apud eos cameli cū nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tum uero ad ferēda onera multo ualētiores. Qualē habet camelus speciem, Græcis utpote scien

te scientibus, non puto scribendum: sed quod ex eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & uertrum inter posteriora crura caudam uersus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum feruentissimus fuerit aestus, sint in rapina. Siquidem præ aestu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutino, non quemadmodum alijs meridie, eousq; effruescens, dum tempus est à foro discedendi, per quod spatium multo magis urit quàm meridianus in Græcia: adeo ut dicantur illi tum in aqua se ablucere. Meridies ferè Indos urit per æque atq; alios homines: declinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis ac magis frigesceat, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum Indi peruenire, culleis (quos attulere) arena completis, raptissime retro se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate, quanta in alio est nullo: ita ut nisi uiam, ad quam formicæ congregantur, anticipet Indi, nemo sit ipsorū inde euasurus. Ideoq; camelos mares, quod impares fœminis sunt in currêdo, ne trahantur, dissoluunt: sed non utrumq; pariter. Fœmina uero pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurū, rarius est. Et sane pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo antè dixi, ultima plagarum, quæ ad Oriëntem uergêtes habitantur, Indica est: in qua
 & ani

et animantes tam quadrupes, quam uolucres, multo sunt grandiores; quam cæteris in locis, præterquam equi (nam ab equis Medicis uincuntur qui Nisei uocantur) et infinita uis auri, partim effossi partim per flumina de uecti, partim (ut indicaui) surrepti. Præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouille tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in uestiarius Indi utuntur. Ad meridiem ultima est regionibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, cassia, cinnamomum, et ledanum. Cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace suffientes, legunt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hæc suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem uidelicet qui aduersus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quam storacis fumo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) nisi, ut ijdem narrabant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus contingere uiperis, idque (ut credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ et timido animo sunt et esculenta, ea omnia foetiosa faciunt, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ scua et maligna sunt, ea uoluit parum esse foetiosa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestiis cum grauida est, etiam impleatur, et alium foetum in utero gestans pilis uestitum, alium nudum, alium tantum non formatum, alium concipit: Et lepus quidem talis est. At leæna ualidissimum ferocissimumque animal, semel in uita unum parit. Nam una cum foetu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod catulus

Lege Plin. lib.
8. cap. 55.

Vide Gellii
lib. 13. cap. 7.
& Aristot. 6.
ani.

catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum habeat unguēs longē acutissimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augescens quē magis ac magis, unguēs inprimendo exulcerat: ita ut ad postremum, dum partus adest, nihil uteri relinquatur incolume. Quare si uiperæ & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, foemina collum maris in emittenda genitura comprehendit; sorbens quæ non prius dimittit, quam deuorauerit: Et mas quidem hoc modo perit. Foemina uero talem luit masticulo pœnam: quod filij dum adhuc intra uterum sunt, patrem ulescentes, matricem ambedunt: eius quæ alio ambesa; ita partum faciunt. Ceteri serpentes qui non sunt hominibus perniciosi, dua pariunt, & magnam uim foetuum excludunt. Atque uiperæ per uniuersum orbem terrarum uisuntur: alati uero serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certe non adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs alijs quæ pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, uespertilionibus similis, stridore diro, & uiribus præualentibus, quas ab oculis arcen-tes Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quam superiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione utuntur, quod quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos, è luto constructos in præruptis montium, & homi-

Hæc tanquam
fabulosa con-
futat Plinius.

et homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogita-
 uerunt: Boum asinorumque defectorum, et aliorum iu-
 mentorum membra minutatim concisa, in ea loca por-
 tant: et ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad
 hæc frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem coma-
 portant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram discissi
 labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt.
 Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, et illinc in a-
 lias regiones dimittitur. At ledanum, quod Arabes la-
 danum uocant, etiam cinnamomo mirabilius compara-
 tur. Quippe quod in graueolentissimo loco nascens, ta-
 men fragrantissime olet. In barbis hircorum inuenitur
 innatum, ueluti mucor ligni, cum ad conficienda multi-
 faria unguenta utile, tum præcipue ad suffitionem qua
 Arabes utuntur: Hactenus de thymiamatis dictum sit.
 Redolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore:
 Suntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ
 nusquam alibi uisuntur, quorum unum caudas habet
 tam longas, ut non sint tribus breuiores cubitis. Si quis
 trahi sinat, hulecra contracturæ, dum per terram atte-
 runtur. Nunc unusquisque pastorum hactenus est doctus
 arte fabrili, ut plostella faciant, quæ singularum ouium
 caudis subligent, superque plostella caudas ipsas allia-
 gent. Alterum genus ad cubitalcm latitudinem caudas
 gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem uer-
 git, contermina est Aethiopia terrarum habitatarum ul-
 tima. Hæc et auri multum fert, et uastos elephantes,
 prominentibus utrinque dentibus: et cum agrestes omnes
 arbores, tum uero ebum, necnon uiros maximos pul-
 cherrimosque, et aui longissimi. Atque hæc quidem extre-
 ma sunt Asiæ Africæque. De extremis autem Europæ, quod
 pro com

pro comperto referam, non habeo. Neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris uocatum, qui subiit mare ad septentrionem spectans, unde electrū uenire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannarias, unde ad nos uenit stānum. Quam rem uel ipsam coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quæsiui, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad nos uenit stannum electrūq;. Cæterum ad septentrionem Europæ quā plurimam aurium esse constat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre. Arimaſpi, uiri unoculi, quod nec ipsum crediderim, ut uiri nascentur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusq; cohibent ea, quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planities quadam undiq; cincta monte, quinq; in locis interciso, quæ aliquando fuit Chorasmiarum cum ipsorum finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangeorum, & Thomaniorum. Sed posteaquam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas undique intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat. Vbi uero in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus motiū ab rege abscissis, & ad eorū singulos portis inditis aqua ab exitu interclusa est, interfluenteq; introrsum amne planities, quæ intra mōtes erat, pelagus facta, cū fluat in interiora, amnis nulla ex parte exitum

exitum habens: atque ita ipse gentes pristino aquæ usæ fraudati, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis quemadmodum alijs hominibus pluit. Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt uiri atque mulieres, stantes que pro foribus regis, cum ciulatu uociferabantur. Tunc rex his qui maxime indigebant, portas reserari iussit, utique eas, quæ ad illos ferrent: easdem cum illorum terra humore hausto satiata est, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quicquid cæterorum populorum maxime aqua indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratia præter tributum: Atque hæc quidē ita se habent. Cæterum rex unum ex septem uiris, qui aduersus Magnum conspirauerunt, Intaphernē cepit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium regis. Etenim hac lege conuentum erat inter Magi oppressores, ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cubanti cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuncium censens Intaphernes, quia foret unus ex septem, introire utique uolebat. Sed cum ianitor & qui ad responsis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei uxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto ac cynace, aures utriusque naresque præcidit, ac loro fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesque dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quinque Persas accersiuit, ueritus ne id cōmuni sex Persarum consilio factum esset, explorauitque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum cōsensu Intaphernē hæc fecisse, hominem comprehendit,

prehendit, eiusq; liberos atq; omnem familiam, multis de causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur. Id assidue faciendo, ad sui misericordiam Darium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domesticis tuis quem uelis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si unius omnino animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hec audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percontatur te rex, qua de causa uiro filijsq; pratermissus, fratrem delegisti ut superesset, qui et remotiori abs te est gradu quam filij, et minus iucundus quam maritus. Cui illa respondens: Rex, inquit, maritus mihi alius, si demon uoluerit, atque alij liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater parentibus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, uisaq; est Dario probe dixisse. Itaq; ea re delectatus rex, et eum quem mulier optauerat missum fecit, et filiorum natu maximum, ceteris omnibus interfici iussit. Ita unus est septem Persis intra initia occubuit. Enimvero illud fere circa Cambysis agrotationem contigit. Erat Sardibus praeses quidam à Cyro praefectus, nomine Oroetes, uir Perses, cui nefariae rei cupido incescit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quatulocunq; laesus esset, quemq; ne uidisset quidem unquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (ut pleriq; aiunt) causam. Cum aliquando pro foribus regis considerent Oroetes et alter quidam Perses, nomine Mitrobates, praefectus gentis quae est in Dascyllo, è uerbis ad iurgia peruenerunt. Et cum de uirtute discepta-

r   retur,

retur, Mitrobates obijciens Oræti inquit: Tu'ne in precio uirorum es, qui insulam Samum tue provincie adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusq; tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Oræti adeo doluisse quidam aiunt, ut affectauerit non de obiurgante uindictam, sed Polycratē prorsus occidere, propter quem male audisset. Alij, sed pauciores, inquiunt caduceatorem in Samum ab Oræte missum cuiusdam rei rogandæ causæ cuius autem, non dicitur: Polycratem tunc fortè in conclavi cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consulto, quòd res Orætis contēptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factū. Ad quem accedens Orætis caduceator, cum mandata exponeret, Polycratem neq; se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem uersus) neq; quicquam respondisse. Hæ bisariæ causæ mortis Polycratē fuisse memorantur, quarum utrilibet accommodare si dem quis potest. Itaq; Orætes in urbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus, secundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est, qui in animum induxerit ut mari potiretur. Primus inquam extitit ex eo genere, quod humanum uocatur, qui multam conciperet spem Ionie atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orætes factus, misit nuncium in hæc uerba: Orætes Polycratē ita inquit: Audio te res excellētes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quod si ita feceris, ut suadeo, prospexeris & tibi et salutem meam. Nam rex

Cam

Cambyſes, ut mihi pro comperto renunciatur, de me interficiendo cogitat. Nunc igitur meipſum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permiſſurus: & ipſarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus ſi mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidiſſimum, cui ego fidem faciam. Quo audito, Polycrates gauſus eſt, atq; obſequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaq; prius ad rem inſpiciendā quendam è popularibus ſuis Mæandrium Mæandrii filium, ſcribam ſuum, qui non longo poſt hoc tempore ornatum cōclauis Polycratis, ſpectatu dignum, templo Iunonis omnē dicauit. Hunc Orætes cognito ſpeculatoreſſe circunſpectum, ita ſibi agendum putauit. Octo ſcrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipſas oras, ac ſuperficiem lapidum auro inducit, eaq; ſcrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrius cum inſpexiſſet, Polycrati renunciavit. Enimvero ne illuc ſeſe conſerret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipue ſomnium hoc, quod eius filia uiderat. Videbatur ſibi cernere patrem in ære ſublimem eſſe, qui à Ioue quidem lauaretur, à ſole autem inungeretur. Hanc uisionem conſpicata, inſtabat omnino diſſuadere patri, ne à patria proficiſcercetur ad Orætem: quin etiam ad biremem eunti male ominabatur. Cui cum ille minitaretur, ſi ſoſpes rediret, fore ut hæc per diu maneret uirgo: ipſa ut ita contingeret, ſibi imprecata eſt. Malle enim ſe diutius uirginem eſſe, quàm patre orbari. Polycrates omne conſiliū pro nihilo habēs, ad Orætem nauigauit, cum alios ſecum ducens, tum uero Democedem Calliphontis Crotonienſem medicum, qui eam artem apud ſuos præclariſſime omnium exercebat.

Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaq; aut sua persona aut suis cogitationibus. Nam neq; eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orætes, quod indignū relatu est, cruci suffixit. Eorum uero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos gratiam sibi habere, quòd liberi essent: hospites autem atq; seruos iure captiuitatis sibi uendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus, omnē filię uisionem exoluit. Nam ab Ioue quidē cum plueret lauabatur: à sole autem, exudante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitū habuerunt tot prospera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo pòst tēpore, Polycratis ultio Orætem excepit. Quippe post Cambyſis obitū occupato à Magis regno, Orætes cum esset Sardibus, nihil admodum de Persis, qui è Medis imperio fraudati erant, meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascyllo præfectum (qui illum de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapē, spectatos in Persis uiros: & cū alia quoq; omnifaria flagitia commisit, tum quendā à nuncijs, qui ad ipsum à Dario uenerat, quòd parum iucunda nunciasset, trucidandum curauit, summisis quibusdam, qui redeūtem aggredierentur, quiq; trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius ubi principatu potitus est, Orætem ulcisci cum ob alia scelera, tum præcipue ob Mitrobatem, filiumq; cupiebat. Sed aduersus eum è proſſo mittere copias consilij non erat, utiq; rebus nondum satis fundatis, & imperio recēs parto: cum præsertim audiret Orætem multa ui nixum, cum mille Persarum satellitibus stipatus esset. Nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam,

Ioniam. Itaq; Darius aduersus hæc, hanc rationem iniuit. Accitis Perfarū summis quibusq; proceribus, his locutus est uerbis: Perse, quis hoc uestrum mihi repromittat executurus prudentia duntaxat, nulla ui, nullisq; copijs? Vbi enim opus prudētia est, ibi ui agere nihil attinet. Ergo quis uestrum mihi Orætem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed multa scelera admisit, uel hæc duo: unum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiusq; filium interemit: alterum, quod à me missos ad se accersendum necandos curat, facinus profecto non tolerandum. Ideoq; priusquam maiora in Persas scelera admittat, comprehendendus est ad necem: Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui repromitterent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, fors Bageum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas uarijs de rebus ubi scripsit, sigilloq; Darij impressit, cum his profectus est Sardis. Eas posteaquàm in conspectum Orætis uenit, dedit separatim recitandas regio scribe. Regios autem scribas cuncti præsides habent. Reddebat separatim Bageus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oræte. Quos animaduertens magnopere uenari literas, et ea quæ in illis dicebantur, etiam uehemētius reddidit aliam epistolam in hæc uerba: Perse, Darius rex interdicat uobis, ne apud Orætem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bageus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribe ultimum libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persis, qui in Sardibus sunt, ut Orætem interimant. Id ubi audire do-

ryphori, id est, hastati satellites, eductis acynacibus sine mora Orœtem interemerunt. Ita uindicta Polycratis Samij Orœtem persecuta est. Traductis, atque comportatis Susa bonis Orœtis, contigit non diu post, ut in uenatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit, uehementer que luxauerit. Nam talus è iuncturis amotus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere ex Aegyptijs eos qui primu putarentur arte medicinae, eorū opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tractando, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septem dies totidemq; noctes Darius præ molestia, qua afficiebatur, trāsigerit insomnes. Octauo die eidem male habenti, quidam Democedes Crotoniensis mentionem facit. Cuius de artificio prius iā inde in Sardibus audisset, Darius hominem quàm celerrime accersi ad se iubet. Ille ut inter captiuos Orœtis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pannosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nosset artem. Democedes ueritus, ne si se proderet, usquequaque Græcia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, uerbera et tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se plane scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, et leuia, post acria admouens, Darium compotem somni fecit, et breui tempore incolumem reddidit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curationem, postea cum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interrogauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remune-

ran

randum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. Tunc earũ singulæ auream phialæ thecam suffringētes, Democedem donauerunt tam amplo munere, ut excidētes ex percussione phialarum stateres, famulus qui sequebatur, nomine Sciton, aduertens, collegerit nō paruam auri summam. Hic Democedes hūc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à patre sane iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Aeginam. Vbi commoratus unum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent: Ex quo factum est, ut in sequenti anno Aeginetæ conducerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum profectus est. A quo uiro non minimum medici Crotonienses primi numerabantur, secundi Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui ceteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc unam, quòd in Græciam redire non poterat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigendi, quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege uenia, liberauit. Item uaticinum quendam Heleum, qui Polycratem secutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Deniq; maximè apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit, ut Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij uxor) in mamilla

r 4 hulus

hulcus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur: quod ista quo ad fuit exiguum, præ pudore occultas, nemini indicauit. Sed ubi male iam habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa inferuiat in eo quod orauerit. Oraturum autem nihil, unde dedecus redundaret. A quo posteaquam curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. Atqui par est uirum et iuuenem, et magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quo etiam Persæ cognoscant sibi uirum præesse. Quod ut facias, duabus de causis interest, ut Persæ et cum qui ipsis præest uirum esse intelligant, et bello atterantur: ne ocium agentes, sibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in ætate iuuenili es. Nam augescente corpore, ingenium pariter augefcit: et consenscente consensescit, et ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondens: Quæ, inquit, uxor ipse facere destinauerat, ea omnia dixisti. Ego enim constiteram Scythias bellum inferre, iuncto mari et nostra continente in alteram ponte, quod breui tempore perficeretur. Ad eum Atossa: Animaduerte, inquit, nunc, omitte primum bellum Scythias inferre, qui quâdocumque uoles tui erunt, aduersus Græciâ mihi tu eas in expeditionem. Concupisco enim Lacenas, et Argiuas, et Atticas, et Corinthias sando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uirum ex omnibus maxime idoneum ad demonstrandas Græciæ res, atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius: Quando quidem, inquit, uxor tibi uidetur, nos primum Græciam tentare debere, mihi uidetur satius, ante omnia mittendos illos

illuc exploratores Persas, unà cum isto quem dicis, qui per
cepta omnia illic & uisa renuncient : & mox ego ab illis
edoctus, aduersus Græcos tendam: Hæc locutus Darius, id
quod locutus, re quoque aggressus est. Nanq; ubi primum
illuxit, accitis quindecim uiris Persarum spectatis, præce-
pit ut sequentes Democedē, omnia Græciæ maritima col-
lustrarent, ne' ue committerent, ut Democedes ab illis au-
fugeret, sed rursus eum omnino reducerent : Hæc illis ubi
præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersit
tum orat, ut exposita atque demonstrata Persis omni Græ-
cia, rursus redeat: inbetq; eum dono ferre patri ac fratri-
bus omnia sua utensilia, affirmans se alia multo plura illi
inuicem donaturum. At præter dona, missurum ait, quæ
unà iter faciat, onerariam nauim, omnisfarijs bonis refer-
tam. Hæc Darius nullo dolofo cōsilio (ut mea fert opinio)
mandauit. Ille tamē ueritus ne se Darius tentaret, tāquam
fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet : respondit se qui-
dem sua illic uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet:
uerum nauim onerariam, quam Darius promitteret, do-
no fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi
præcepit, homines ad mare dimisit. Isti cum in Phœnicem
descendissent, & ex Phœnice in urbem Sidonem, conse-
stim duas triremes instruxerūt, & simul ingentem onera-
riam omnisfarijs bonis impleuerunt. Comparatisq; omni-
bus, in Græciam traïciunt. Et aducentes maritima eius lo-
ca, intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac ce-
leberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Taren-
tum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorū rex,
& ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium
resoluit pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam cer-
tos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Demo-

cedes Crotonem abiit ad domum suam. Quo abeunte, Aristophildes Persas missos fecit, restitutis his quæ de manibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedē persequentes, Crotonē perueniūt, nacliq; in foro Democedēprehendunt. Eum Crotoniensīū quidam, rem Persicā reformidantes, tradere parati erant: quidam inieclis è diuerso manibus, Persas sustibus cædebant, his uerbis commonefacientes: Viri Crotonienses, considerate quid facitis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex usu erit uobis hanc iniuriā regi Dario intulisse, ac uobis bene cedit ista fecisse, si uos dimiseritis? Cui enim primū quā huic urbi bellum inferemus, aut quā priorē diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt: Quinimo non modo Democede, sed etiam oneraria naui, quā unā duxerant, priuati sunt, atque in Asiam reuersi omisso iam studio discendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamen in digressu iste mandauerat, ut Dario dicerent, Democedem ducere uxorem Milonis filiam. Erat enim apud regem ccelebre nomē Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tēpore properasse magna erogata pecunia, ut ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ ad Iapygiam, in quasdam naues inciderunt. A quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum cum rex paratus esset donare ei quicquid uellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse ut per solos Cnidos reduceretur, exsiliūmans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis, se præcipue reduclum iri. Id Darius pollicetur

tua

tus, effecit. Nam misso Cnidum nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes, id tamē à Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. Hiq; Persæ primi extitere, qui in Græciam traieci sunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarū, quam barbararū primam, euerit, ob hanc causam: Dum Cambyfes in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (ut credibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Acacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo, ac sibi circumdato, apud forum Mempheos spatibatur. Quem cum uidisset Darius Cambyfis satellites, nullius admodum conditionis uir, captus amore amicali, adit hominem, ut mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnopere cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo, sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stulte perisse, interiecto tempore cum Cambyfes decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedensque in uestibulo regie, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciauit, ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus extiterit,

rit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus, necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderūt: nec ullo Græcorum quicquam, ut sic dicam, opus habeo: tamen hominem introduce, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac statim in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficium in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq; illum esse qui donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tu ne ille es, qui mihi nullamduam potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro argentoq; remunerabor, ut nunquam poeniteat te liberalem in Darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane uno è septem uiris, iussu, ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum. At Sami imperiū obtinebat Mæandrius Mæandrii, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Ioui libertati statuit aram, eiq; sanum in circuitu designauit, et quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita uerba fecit. Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est uobis dominari: sed quod in uicino reprehendo,

id

id ipse quoad potero non faciam. Nam neq; Polycrates placebat mihi, in uiros sibiſi pares dominatum habens, neq; alius quiſſiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum ſuum expleuit: ego autem depoſito in mediū dominatu, iuris æquabilitatē ſuadeo, poſtulanſ iure optimo mihi ipſi hoc honoris tantummodo, ut è pecunia Polycratis ſex denum talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) ſacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quàm mihi, qui libertatem uobis reſtitui. Hæc Mæandrius à Samijs poſtulabat. Tunc eorum quidam ſurgens: Tu uero, inquit, indignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitiſti ac funeſtiſ, ſed dignus potius, qui pecuniarū, quas interuertitiſ, rationem reddas: Hæc Teleſearchus, ita enim uocabatur, dixit, quòd inter ciues erat expertæ uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansq; fore, ut ſi dominatum ipſe deponeret, alius quiſſiam in eius locum tyrannus conſtitueretur, non deponendum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, accitum unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, cōprehendit, alligauitq;. Poſt hæc, dum hi in uinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycæretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq; enim uidebantur uelle liberi eſſe. Igitur ubi Samum tenuere Perſæ Syloſontem reducentes, nemo aduerſus eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere uelle dixerunt: quin ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbāt hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quiq; Perſarum poſitis ſellis è regione arcis ſedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiuſculus, nomine Charileus, qui quòd delin-

delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ agebantur, et per specum suspiciens uidisset Persas quiete sedentes, uociferando dicebat, uelle se in colloquium uenire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. Vbi adductus est, confestim cõuiciando maledicendoq; illi suadebat, ut imperium daret in Persas. Hæc inquit: Me tu o deterrime uirorū, qui sum tuus frater, quiq; nihil uinculis dignum peccaui, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autem quos cernis te adorientes, atq; extorrem facientes, ultum ire nō audes, tam faciles tibi ad capiendū? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suū huc aduentum ulciscar, paratus te ipsum ex insula admittere: Hæc Charileus. Quem sermonē Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eō insipientiæ uenisset, ut putaret suas uires regijs superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatem et integram et sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis iritatis, atq; ita tradi: probe intelligens, Persas prius iniuria lacessitos, seuituros esse in Samios, et sibi tutū ex insula excessum esse quandoq; uellet. Foderat enim sibi occultū cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaq; ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisq; portis, egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed omnia pacata existimantes. In hos Persas qui fellas attulerant, et plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cetera Persarum copię auxilio ueniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator cernens tantā cladem accepisse Persas, et si memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem

quem Samiorum aut occideret, aut caperet, sed insulam
 immunem malorum Sylofonti traderet: tamē horum præ-
 ceptorum oblitus est: iussitq; milites, ut quenq; Samiū adi-
 piscerentur, occidere, uirum pariter & puerum. Tunc
 pars copiarum arcem obsidebat, pars obuiam quenque
 sine discrimine trucidabat, tam in delubris, quā extra
 delubra. Mæandrius ē Samo profugiens, Lacedæmonem
 nauigauit. Eō ubi peruenit, habens quæ in discessu expor-
 tauerat, dat negotium famulis, ut pocula argentea & au-
 rea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleome-
 nem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo de-
 ducit ad ædes suas. Cleomenes ubi pocula inſpexit, præ
 admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæ-
 cunq; liberet, illinc aſportaret. Idq; cum etiam atq; etiam
 Mæandrius diceret, tamē Cleomenes uirorum iuſtiſſimus
 extitit: qui ea quæ ſibi donabantur, recipienda non puta-
 uit. Sed cum ſenſit eadem nonnullis ciuium Mæandrium
 elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis
 enim ephoris, hoc eſt, tribunis plebis, ait, ſatius eſſe Spar-
 tæ hoſpitē Samiū ē Peloponneſo ablegari, ne quem Spar-
 tanorum aut ipſum aut alium quempiam perſuadeat fieri
 malum. Illi Cleomeni obſequentes, Mæandrium ablega-
 runt. Perſæ ubi diripuerunt Samum, Sylofonti tradiderunt,
 uiris deſolatam. Interiecto tamen tempore Otanes impe-
 rator frequentem incolis effecit, ē uifione per quietē mor-
 bo correptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum
 nauticus proficiſcitur exercitus, interea Babylonij rebel-
 lauerunt, rebus probe admodum comparatis. Nam quan-
 diu Magus imperauit, & ſeptem coniurati rem aggre-
 diuntur, per hoc omne tempus, & per occaſionem rerum
 turbatarū, ſe ad ſerendā obſidionē inſtruxerunt, & in his
 appa-

Strabo in 14.
 tradit Samum
 hominibus ui-
 duaram, Sylo-
 fontis opera a-
 cerbius impe-
 rantis.

apparandis usq; latuerunt. Verum ubi è professio descie-
runt, hæc sibi facienda statuerunt. Matres expellunt: mu-
lierum unam, quam sibi quisq; uoluit, è domesticis dele-
git, & hanc ad panem sibi faciendum: cæteras in unum cõ-
tractas strangulant. Hoc idcirco facientes, ne rem frumen-
tariam ipsorum illæ absumerent. His rebus cognitis, Da-
rius aduersus eos contractis omnibus copijs contendit. Et
postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili
penaere obsidionem. Nam conscensis propugnaculis, tri-
pudiare, probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum
quidam ita inquit: Quid istic desidetis Persæ, quin potius
absceditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint, mule?
Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nõquam pa-
rere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione con-
sumptis, iam Darium atq; uniuersum exercitum tædere,
quòd Babylonios expugnare nõ posset: etsi aduersus illos
omnia machinamenta atque omnes insidias expertum, cū
alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauit. Omnia
hæc frustra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs
incumbebant. Sed cum ne sic quidem capi possent, uicesi-
mo quàm circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi
filio, unius è septem qui Magum sustulerunt, hoc contigit
portentum, ut quædã mularum eius, quæ frumentum sub-
uectabant, pareret. Quod ei renunciatum cum non creden-
ret, ipse foetum inspicere uoluit. Eo uiso, uetuit seruos
cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij uerba, qui
inter iniitã dixisset, postquam mule parerent, fore, ut
muri expugnarentur. Ex hac fama Zopyro uisa est ex-
pugnabilis Babylon. Diuino enim numine & illum locu-
tum, & suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est fa-
tale esse iam Babylonem capi, adiens Darium sciscitatus
est,

Theophrastus
tamen mulas
uulgo parere in
Capadocia di-
cit. Vide Plini-
um in 8. libro
cap. 44.

est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse foret urbis expugnator, et suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permultū ad incrementa honorum consequenda ualent) eoq; nemini expromens, se suffecturum rei faciendæ, si seipsum cum mutilasset, ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione affecit, prorsus cum id minimi faceret. Quippe nares sibi præciudit auriculasq; comam deformiter circūtondit, plagas imposuit: atq; ita ad Dariūm perrexit. Quem ille intuens, uirum scilicet spectatissimum sic truncatum, adeo grauius tulit, ut exiliens è solio exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potētia est, ita me potuisset afficere. Neq; alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod indigno animo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O uirorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimū nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temetipsum indigne lacerasse. Nunquid o demens te mutilato protinus hostes deditorem facient? Quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum communicassem quæ eram facturus, tu me nō permisisses. Nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita uti sum, ad muros ut transfuga fugiā: dicamq; ad illos me hæc abs te esse passum: et, ut opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die, quā muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere, cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca aduersus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rursus interiectis

* Græce legit,
χαλκὶ σίῳρ.

septem diebus, colloca duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorū. Atque tertio, uiginti diebus interiectis, è regione portarum quæ dicuntur * Chaldaeorum, alios statue, numero quatuor millia: dum neq; priores, neque posteriores habeant, quo se defendant, præter gladios: hæc tantum finas eos habere. Post diem uicesimum reliquas copias iube rectà muros undiq; subire. Verum ad portas, quæ Bealides ac Cissia uocantur, Persas mihi statuito. Etenim ut ego sentio, Babylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum alia, tum uerò portarum clauēs. Illinc mihi atq; Persis curæ erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam uere persuga. Eo cōspecto, qui in turribus ad id dispositi erāt, deorsum decurrerunt, & alterā portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quis nam esset, & cuius rei indigens ueniret. Cumq; hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos ubi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum, quæ à semetipso passus esset: idq; ob eam causam quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla uia ostenditur urbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad uos uenio Babylonij, futurus uobis in maximo bono, Dario autē & copijs eius maximo malo. Neque enim quòd ita me mutilauit, feret impune, cum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij utique uirum apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atque auribus priuatum, uibicibus ac sanguine conspersum, sperantes omnino uere loqui, & ad ipsos uenire socium, inducti sunt ad permittenda ei quæcūq; postulasset. Iste postulauit copias militū, quas ut accepit, perfecit.

ea quæ cum Dario composuerat. Siquidẽ decimo die educ-
tis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari
primos mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Baby-
lonij aduertentes consentanea uerbis facta præstare, ma-
iorem in modum lætabantur, parati omni iure homini pa-
rere. Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conuen-
tum, cum delectis Babyloniorum egressus duo millia Da-
rianorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc al-
terum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, cū
laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedēs,
ad prædictum locum copias educit, circumuētaq; quatuor
millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Ba-
bylonios erat, ut & dux exercitus, & murorum custos
declararetur. Vbi uero è composito Darius copias undiq;
muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nā
cum Babylonij conscensis muris copias Darij adorientes
arcerent, ipse apertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in
urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorū uide-
bant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non ui-
debant, hi in suo quisq; loco permanserunt, donec & ipsi
se proditos intellexerūt: ita Babylon iterū capta est. Qua
potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes
amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem
à se captæ. Babyloniorum quoq; procerum tria millia pa-
tibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atq; ut
ijdem uxores haberent, unde succresceret soboles, proui-
dit. Nam fœminas Babylonij (ut superius demonstra-
tum est) rei frumentariæ consulentes strangulauerāt. Ita-
que Darius uicinis undiq; populis negotium dedit, ut fœ-
minas Babylone representarent pro iniuncto quisq; nu-
mero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum

conuenerunt. Ex quibus qui sunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est: neque eorum qui prius, neq; eorum qui posterius extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum qui illi compararetur existimauit. Ferturq; Darius hoc dictū sæpenumero usurpasse, præoptaturum se Zopyrū nihil esse cladis passum, quam uiginti sibi Babylones ultra illam quam haberet acquiri. Eum tamen egregie remuneratus est, cum dādo quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia per multa: tum tradita Babylone immuni, quoad uiueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyas: qui dux exercitus extitit in Aegypto aduersus Athenienses et socios. Atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille, qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER IIII.

QVI INSCRI-

BITVR

MELPOMENE

OST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas fecit expeditionē. Nam cum floreret uiris Asia, et magno pecuniæ prouentu, cupido incescit ei Scythas ulciscendi: quippe qui priores iniuriā

De his lib. 1. intulissent ingressi Mediam, et his qui occurrerant prælio uictis. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum

dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperita uerunt. Siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Scythas, cum octo & uiginti annos peregre abfuissent, in patriâ reuertētes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos uenientem. Vxores nanque eorum diuturna uirorum absentia ad seruos accefferant uisu orbatos. Orbant autē Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossa fistulis similima sumuntur, eaq; genitalibus equarum imposita ore instantur. Hoc alijs facientibus, alijs equas emulget. Hoc ideo se facere aiunt, quod uenæ equarum sufflatæ implentur, & mammae descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua uasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci, lac agitant. Cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: uilius autem quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, uisu orbant. Non enim agricolatores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulieribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit his qui reuertebantur à Medis: Et primum regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotim paludem omnium maximam. Deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, cum nihil tamē Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit: Quid nam rei facimus uiri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus? Mibi uidetur hastis arcubusq; omnis sumenda flagella,

s 3 quibus

quibus equos uerberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad uident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: ubi nos pro armis uerbera tenentes uiderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscentes non perstabunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Quæ ex re perculsi illi, pugnae immemores, fugam capefferunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiekti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, cōparauit exercitum. Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idq; hoc modo extitisse: Virum quendam in hac terra cū deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parêtes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum, eiusq; treis liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta aratrum cū iugo, securim, phialam. Quæ cum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse, & itidem animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse. Hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, tertio loco cum minimus natu accederet, aurum fuisse extinctum, & ab illo deportatum. Eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellantur. Ab Arpoxai uero qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominantur. À minimo autem natu reges qui Paralatiæ uocantur, & omnibus nomē esse Scolotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt

extiterunt à primo rege Targitao, usque ad Darij aduersus ipsos transitū, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum uero illud sacrum in primis custodiri à regibus, placariq; maioribus hostijs, & adiri quotannis solenniter: & qui aurum sacrū habet, die festo dormire sub dio, & eum nunquam peramare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantum uno die uestus equo peragrarè potest. Et cum regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs suis regnum. Vnum quidem (quæ maxima portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uentum aquilonem uergentia, ultra quam regionem nulli incolere possint, neque proficere, neque transire, propter interfusas pēnas. Pennis enim tum terram, tum aërem oppletum esse: & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrant. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis uaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythriam contra Gades, quæ sunt extra colūnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica uocatur, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse: Deprehenderat enim eum uehemens pluuia & gelu; Et dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas expectatus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terrā quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandā inuenisse uirginē ancipitis naturæ, humanæ ac serpentine

pentinae : superne quidem femorum tenuis foeminam, inferius autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum interrogasse, nunc ubi suas equas errabundas uiderisset. Illamque respondisse, se quidem illas habere : sed non prius reddituram ei quam cum ipsa coisset : Herculem sub ea mercede cum foemina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concubendi, et hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illi redditis mulierem dixisse : Has ego tibi equas, quae huc uenerant, seruaui, tu earum seruatarum pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres : qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti : Haec percontata respondisse : Posteaquam eos in uirilem aetatem adoleuisse uideris, si ita facies, non delinquas : Quem animaduertes eorum hunc arcum ita tendentem, et hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus quae mando non erit par, eum hinc ablegabis. Haec exequendo et ipsa letaberis, et praecipis meis obtemperaueris. Atque ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos enim gestabat) et balteum praemonstrasse, atque utrumque mulieri tradidisse arcum et balteum, qui balteus in commissura haberet auream phialam : et his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scythae. Et cum in uirilem aetate adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse : et duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, a matre ablegatos e regione excessisse : Scytham uero, qui rem compleisset, ibidem remansisse : et ab hoc rege progeneros deinceps reges Scyth

Scytharum: eoq; ab illa phiala Scythas ad hanc usq; attem phialas in balthéis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto, referunt. Fertur & alius sermo, ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolunt, cū à Massagetis bello uexarentur, Araxe transmissio, in Cimmeriam abiisse. Nam regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, cū deliberarent, ut qui magno inuaderetur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraq; quidē ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat abstinedum bello, nec oportere cū multis adire periculū: reges autem pro regione cum inuasoribus dimicandū. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent, & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita inuasoribus regione, reges in sua potius patria occumbendum, nec unā cum plebe fugiendum reputantes, quod bona habuissent, & quod mala euidentia habituri essent patria profugi. Hæc illis ē diuerso sentientibus inter se decertasse, utrosq; numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulchrum extat. His humatis, cæteri è regione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauere. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum loco cuidam nomen Cimmerio, tum Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, quod Chersonesum condiderunt, ubi nunc Sinope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis Mediam intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos

s s ad dex

ad dexteram Caucasum habentes insequerantur, ingressi Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumq; narratio: Aristeus quidam Proconnesius, uersificator, Castrobij filius, memorat se Phœbo instinctum uenisse ad Issedonās: et supra hos incolere Arimaßpos, uiros unoculos: et item supra hos esse grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, id est, superaquilonares ad mare perattingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaßpis autoribus assidue finitimis bellum inferre, et ab Arimaßpis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas, à Scythis uexatos Cimmerios, qui ad Australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me. Dicitur item quænam de eodem uiro in Proconneso et Cyzico audierim. Aristæum aiunt, qui nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam decessisse: Fullonemque occlusa officina, abisse denunciatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per urbem rumore, Aristæum esse uita functum, superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristæo apud Cyzicum, atque collocutum. Et cum id iste contendendo asseueraret, propinquos mortui ad fulloniam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt. Aperta domo, Aristæum nec uiuum apparuisse, nec mortuum: septimoque deinde anno, cum in Proconneso apparuisset, eos uersus fecisse, qui nunc à Græcis Arimaßpei uocantur: quibus conditis, rursus euauisse: Hoc istæ ciuitates commemorant: quod scio congruisse cum Metapontinis

pontinis, qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta
 annis postquam iterum euanuit Aristæus, quemadmodum
 coniiciens & in Proconneso & apud Metapontinos in=
 ueni. Metapontini aiunt, Aristæum cum apud ipsos ap=
 paruisset, iussisse aram Apollinis extrui, quæ cognomen
 haberet Aristæi Proconnesij: & iuxta eam erigi statuam,
 quòd diceret Apollinem ad eos solos ex Italicis in ipso=
 rum terram uenisse, illum se affectante. Et qui nunc Ari=
 stæus esset cum deum affectatur, tum esse coruum: Et hæc
 locutum, è conspectu abiisse. Eoq; aiunt Metapontini se
 Delphos ad deum misisse sciscitatum, quodnam illud ho=
 minis esset proloquium, sibiq; iussisse Pythiam, ut dicto
 audientes essent. Melius enim cum ipsis actum iri, si pa=
 rerent: & hæc se admittentes perfecisse. Et nunc statua
 extat cognomine Aristæi, iuxta aram ipsam Apollinis, in
 foro extructam, circumstantibus utrinque lauris: Hæc ha=
 ctenus de Aristæo. Regionis autem, de qua nos dicere in=
 stitueramus, quenam sint ulteriora, nemo exploratum ha=
 bet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui se dice=
 ret nosse quod ipse uidisset. Ac ne Aristæus quidem ipse
 (cuius paulo antè feci mentionem) in his quos fecit uersi=
 bus, ait se ultra Issedonas processisse: sed ulteriora fando
 sibi esse cognita, quòd Issedones diceret ista commemora=
 re. Verum nos, quoad longissime rem inuestigare potui=
 mus, omnem referemus: Ab emporio Borysthenitarû (hoc
 enim ex maritimis totius Scythiæ est maxime medium)
 primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, id est,
 è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui
 uocantur Halixones. Horum utriq; cum in cateris seruât
 ritum Scytharum, tum in serendo atque uescendo cepe,
 allio, lente, nilio. Supra Halixones incolunt Scythæ ara=
 tores

tores, qui nō ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad Aquilonē uergit, quantū nos scimus, uastus est. Atq; hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanim colunt, ad Occidentalem partē Borysthenis. Verum transmissō Borysthenē à mari in primis est Hylæa. Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellāt: ipsi uerō se Olpiopolitas. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eum quidem tractum, qui uergit ad auroram, trium dierum itinere pertinentes ad flumen nomine Panticapem. Eum uerō qui ad uentum Aquilonem, undecim dierum nauigatione Borysthenem uersus. Nam tractus qui ulterior est, in multum sane spatij desertus est. Ultra quam solitudinem Androphagi habitant, id est, uirorum carne uescentes, separata natio, ac nequaquam Scythica. Et supra hos uasta iam proculdubio omnia: nec ulla gens quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissō flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neq; serentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades isti incolūt tractū quatuordecim dierum longitudinis, aurorā uersus, ad Gerrhum usq; flumen. Trans Gerrhum autē sunt ea quæ uocātur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse ceteros Scythas arbitrantur: à meridie quidē ad Tauricā regionē pertingētes, aurora uerō ad fissam, quā dixerūt illi qui ē Græcis geniti fuerāt Oryxam, & ad emporiū paludis Mæotidis, quod uocatur Cremni, id est, prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur. Quæ superiora sunt ad uentum Aquilonē Scytharū regionū, ea incolunt

In Græco ex-
plari legitur
ἐκ τοῦ ἁλῶν,
id est, ex ca-
cis.

incolunt Melanchlani, alia non Scythica gens. Et supra Melanchlanos paludes sunt, et deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanaim non est regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sauromatarum, qui à secessu Mæothidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat Aquilonem, itinere dierum quindecim, uacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram colentes, totam arborum genere frequentem. Supra Budinos ad Aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uentum Subsolanum, incolunt Thyssagetae, natio copiosa et propria, et è uenatu uictitans. His contigui, et in eisdem habitantes locis his, quibus nomen inditum est Iyræ, et ipsi è uenatione uictitantes, hunc in modum: Consensus arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. Singulis adest canis: et item equus, in uentrem cubare edoctus humiliter, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, sagittaque percusserit, consenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos quæ uergit ad auroram, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythijs deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos usque Scythas omnis regio Scythica est campestris, et spissi soli. Reliqua hinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magnam transmissio spatium, incolunt sub excelsorum montium radicibus hi homines, qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter et foeminae, simis quoque naribus, et ingenti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestantes uestem, ex arboribus uictitantes, cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo fructu eadem quæ fico, fructus sibi similis, instarque nucleum habens. Id ubi mite fuerit, uestibus

uestibus exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id aut lingunt, aut lacte comixtum potant. Et ipsius quoq; crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neq; enim multum est eis pecorum, utpote non studiosis rei pecuarie. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmoq; cotexerint, per æstatem uero sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Idem finitimorum controuersias dirimunt. Ad quos quisquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Agrippæi. Ad hos usque caluos ingens quoquò uersus prospectus est regionis, & gentium, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad hos cômear, per septem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenuis notitia rerum habetur. Quod supra caluos est, nemo pro comperto referre potest. Nam montes editi atq; prærupti transitum interdunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, quæ apud me fidem non habent, incolæ montes ab hominibus Capripedibus, quos ubi transieris, esse alios qui fenos menses consopiantur, quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitare sine ambiguitate compertum est. Ille uerò superior, qui uergit ad Aquilonem, tam Issedonibus quam caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones talibus moribus uti seruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ ubi matauerunt concideruntq;, concidunt & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtis que omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro

chro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias cæ-
 remoniasq; . Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci
 natalitia. Dicuntur præterea & isti iusti esse, & ipsorum
 uxores peræque fortes ac uiri . Hi & ipsi cognoscuntur.
 Quod supra hoc est, ibi aiunt Issedones esse homines uno-
 culos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt
 Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes uerum puta-
 mus, ac Scythice appellamus eos Arimasspos. Nam arima
 Scythæ unum uocant, spu uerò oculum. Omnis autem
 quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sæuitia, ut octo-
 mensibus tolerari non possit, tale illic gelu est. Sicubi æ-
 quam effundas, modo facias ibi lutum: facies autem, si illic
 ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & o-
 mnis Cimmerius Bosphorus, super quam glaciem omnes
 qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, &
 plaustra agunt trans mare usque ad Indos. Ita uis hyber-
 na octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reli-
 quis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam, quam cæteris re-
 gionibus, conditionem habet hyems. Nam cum tempus
 pluendi est, nihil ibi quod sit ullius momenti, pluit. Aesta-
 te pluere non cessat. Quinetiam tonitrua cum alibi, tum
 ibi nulla existunt, æstas nubila est. hyeme si fiant tonitrua,
 pro ostento habetur. Terræmotus in Scythia si existat,
 seu æstate, seu hyeme, tanquam prodigium admirantur.
 Eam uim hyemis equi perferunt, muli, asiniq; , neque in-
 cipientem quidem ferunt, cum tamen alibi stantes in ge-
 lido equi labefiant, asini uerò ac muli durēt. Et hæc mihi
 uidetur esse causa, cur omnino cornua bouino generi non
 succrescant, astipulante sententiæ meæ Homeri carmine
 in *Odyssæa*, quod ita habet:

Odyss. 4.

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Quod

Quod recte dicunt, in locis calidis mature cornua existere. Nam in uehemētibus frigoribus aut nō oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, uix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis minor (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Heleo agro muli nequeunt gigni, cum neq; locus sit frigidus, neque ulla alia causa appareat. Aiunt Helienses ipsi ex imprecatione quadam id sibi cōtigisse. Cumq; tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere. Ibi postquam admiserint asinos, dum quæ conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum esse aërem, & idcirco non posse prospici longius cōtinentem, nec ulterius transiri, hæc est mea sententia: Quod ultra eam regionem asidue ningit, & (ut credibile est) minus æstate quàm hyeme. Nā prout cuilibet eminus intuenti cadētem niuem copiosam liquet, quod dico, nix pennis asimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca, ad Aquilonem spectantia. Eoq; opinor, pennas niuem esse interpretantes, Scythas ac circunciectas gētes ita loqui. Verum hæc quæ reperiuntur, longissime dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neque Scythæ quippiam, neque alij ulli illic incolentium memorant, præter Issedones, nec ipsi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quamquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit, quinetiā ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re uera fecit hos uersus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata uenisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimque per singulos ad occasum usq;

usq; atq; illinc meridiem uersus dimissa, à primis Græcorum Dodoneis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasissèq; in Euboiam, & oppidatim usq; ad Carystum, & illinc reliquisse Andrum. Carystios enim esse, qui in Tenum portarint, Tenios uero in Delum, atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreis misisse duas puellas, quæ ferrent hæc sacra, quas Delij aiunt Hyperocham & Laodicem, & cum his tutelæ gratiâ quinq; è suis popularibus, qui eas deducerent, nunc Periphærees uocatos in Delo, ubi in magno honore habetur. Et cum isti ab Hyperboreis missi rursus non redirent, indigne ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent, non recipere. Ita misisse qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberentq; illos considerate mittere ad aliam nationem. Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ergo sacris simile quiddam fieri animaduerti à foeminis Thraicijs, atque Pæonijs, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt, atq; ipse uidi eas faciētes. Ceterum, his uirginibus Hyperboreis uita functis in Delo, parentant puellæ Delicæ ac pueri, tonsis utrique crinibus, quos puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum aliarum deponunt: pueri autem ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea illic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ uirgines. Aiunt iidem Argin & Opin uirgines ex Hyperboreis, eorūdem hominum ætate in Delum uenisse, etiam priores Hyperocha & Laodice: & has quidem uenisse ad reddendum Lucinæ tributum, pro partu maturando quod instituerant. Argin uero & Opin unà cum ipsis

t   deis

deis aduenisse, & honoribus alijs ante illas fuisse donatas. Ad eas enim congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos & Iones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoq; uetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo dum cinis qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam agrotorū turbam, qui ad aram sunt. Est autem sepulchrum earū post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Cœiorum cœnaculum: Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nā de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittā dicitur per uniuersā terrā circumtulisse, nihil comedens. Quod si qui sunt Hyperborei, id est, suaperaquilonares, erunt alij & Hypernotij, id est, super australes. Nempe rideo, cum multos uideō iam descripsisse ambitum terræ, nullū habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere terram, tanquam torum factam esse orbiculatam, & Asiam facientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protēditur mare, quod dicitur rubrum. Super hos ad uentum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uesperam uersus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc quā ad aquilonem uergit, ora una à Phasi incipiens, porrigitur ad mare per Pontum et Hellepontum, usq; ad Sigeum Troicū. Quā uero ad austrum uergit, eadem orā sinu Marian-

dico,

dico, qui Phœnici adiacet, tenditur secundū mare ad promontorium usq; Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. Talis est in una ora. Altera uero à Persis incipiens, porrigitur ad rubrum mare, quod et Persicū uocatur: deinde gradatim Assyria, atq; inde Arabia, desinitq; in sinu Arabico: et si non desineret, nisi ob id, quod Darius è Nilo riuos in illum sinū induxit. A Persis ad Phœnicem tractus amplius est ac multus. A Phœnicē hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam Palestinam et Aegyptum, in qua terminatur: intra quā tres sunt omnino nationes. Atq; hæ sunt quæ à Persis occasum uersus in Asia cōtinentur. Quæ supra Persas sunt, et Medos, et Sapīres, et Colchos, aurorā uersus et solem oriētē hinc mari rubro abluūtur: aquilonē uersus, à mari Casspio et flumine Araxe qui cōtra solē orientē fluit. India tenus habitat Asia. Illinc iam auroram uersus deserta sunt: nec qualia sint, dicere quisquam potest. Et Asia quidē talis et tanta est. Africa autē ab altera ora est, ab Aegypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Aegyptū iā angusta est. Nā ab hoc mari ad rubrū, intercapedinis est centū millium uulnarū,* quæ mille stadia. Ab his deinceps angustijis spatio: sa sanē ora excipit, quæ Africana dicitur. Itaq; admiror eos, qui distēminarūt atq; distinxerūt Africā, Asiā, Europam: inter quas nō parū est differētiæ. Siquidē Europa longitudine quidē ceteras assequitur, latitudine uero nō uidetur mihi cōparari digna. Nam Africa seipsam mōstrat circūfluā mari esse, excepto dūtaxat ubi Asiæ contermina est, Neco Aegyptiorū rege, eorū quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquā destitit à deprimenda fossa, à Nilo ad Arabicū sinū, misit nauibus quosdā Phœnices, præcipiens ut transuecti columnas Herculeas penetrarēt

ad septentrionale usque mare : atq; ita ad Aegyptum remearent . Phœnices igitur è rubro mari soluentes , abierunt in mare australe : qui postquam autumnus aduenerat , applicitis ad terram nauibus sementem faciebant : ut assidue Africani legerent , ac messem expectarent . Deinde messo frumento nauigabant . Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas , anno tertio declinantes in Aegyptum remearunt , referentes quæ apud me fidem non habent , forte apud aliquem alium : prætereuntes Africam , se habuisse solem ad dextram . Atq; hunc in modum Africa primum est cognita . Secundo loco fuere Carthaginîenses , qui dixerunt quendam Sataस्पem , Teasस्पis filium , uirum Achæmenidem , qui Africam non per nauigauit , cum esset ad hoc ipsum missus : sed cum nauigationis longitudine , tum terræ solitudine deterritus retro rediit , non impleto labore , quem ei mater iniunxerat . Etenim uitiauerat filiam uirginem Zopyri , filij Megabyssi , quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua , quæ fuerat Darrij soror , liberauit : quòd diceret se magis illi supplicium irrogaturam , quàm rex pararet . Quippe necesse ei fore , per nauigare omnem Africam , dum perueniret ad Arabicum sinum . His annuente Xerxe , Sataस्पes in Aegyptum abiit , sumptaq; illinc naue ac socijs , nauigauit ad colūnas Herculis : quibus transmissis , circumuectus Africæ promontorium , nomine Syloës , in meridiè cursum tenebat . Emensusq; permultum maris intra complures menses , cum assidue pluri tempore opus esset , cōuerso cursu in Aegyptum rediit . Et illinc ad regem Xerxem regressus , aiebat se in præ nauiganda remotissima ad quam ierint ora , uidisse homines pusillos , Phœnicea utētes ueste , qui quoties ipsi terræ nauim applicarent , ad montes se fuga proriperent relictis

lictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tantum illinc excepisse. Quòd autem totam Africam non pernauigassent, hæc causam afferebat, quòd nauigium ulterius procedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans locutum uera, quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataßpis eunuchus audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit. Eius nomen cum sciam, tamen uolens obliuiscor. Asiæ bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidus cognoscendi ubinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos uera renūciaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandem. Isti è Cassa tyro urbe, & è terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram uersus atq; solem orientem nauigantes in mare: dehinc per ipsum mare, tricesimo demum mēse tenuerunt eum locum, unde rex Aegyptiorum eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africam pernauigandam. Post horum pernauigationem Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientē solem spectat) compertum est parem Africæ esse. Europa à nemine inuestigata est, neq; quæ ad orientem, neq; quæ ad aquilonem uergit, an mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad utranq; accedere. Neq; possum coniectura colligere, unde sit, & cum una sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierū cognominibus: cuiusq; fines ponantur Nilus fluuius Aegyptiacus, & Phasis Colchidicus. Alij auiunt esse fines Tanaim & Maotidē, fretumq; Cimmeriū: sed negant se audisse nomina eorum, qui hæc distinxerūt, & unde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidē, id est,

est, Africa, à plerisq; Græcorum fertur sortita nomen à Li-
bya quadam muliere indigena. Asia uero ab uxore Pro-
methei: quanquàm Lydi hoc sibi nomē uendicant, asseren-
tes ab Asio Manei filio Asiam appellatam, non ab uxore
Promethei. Vnde & Sardibus familiam quandam esse uo-
catam Asiadem. Europa autem neq; an sit mari circūflua,
neq; unde hoc nomē acceperit, neq; quis nominis autor ex-
titerit, ab aliquo mortalium compertum est, nisi quod dici-

* Aliter, Sy-
ria

mus ab Europa * Tyria nomen accepisse regionem: nec
antē, sicut ceteras nomen habuisse. Tamen illam ex Asia
fuisse constat, neq; in hanc commeasse terram quæ nunc à
Græcis uocatur Europa, sed è Phœnice tantū in Cretam,
& è Creta in Africā: Hæc hætenus de his dicta sunt. Nā
quæ sentimus de his, hæc dicimus. Pōtius Euxinus, in quem
Darius fecit expeditionē, nationes exhibet omniū imperi-
tissimas, Scythica dūtaxat excepta. Nullius enim nationis
eorū quæ sunt intra Pontū, aut aliquid ad sapientiā per-
tinens, proferre possumus, aut aliquē uirū pro erudito ha-
bitum nouimus, præter Scythicam gentē et Anacharsim.
In gente Scythica ex omnibus humanis negocijs unū ma-
ximū, quantū nos scimus, excogitatū est. Nā cetera nō ad-
miror. Quod maximū ab eis excogitatū, id est, ut neq; quis
piam qui ad eos se cōtulerit, aufugere: neq; ipsi capi pos-
sint, aut ne inueniri quidē, si nolint, atq; deprehēdi. Siqui-
dem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa. Domos se-
cum ferūt singuli: equestresq; sunt sagittarij, non pane ui-
sūtates, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habētes:
quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabi-
les? Hæc sunt ab eis inuēta, cum opportunitate terræ, tum
fluminū beneficio. Nam hæc terra cum sit campestris, sua
sponte uliginosa est & humida, eamq; interfluūt flumina
non

nō multo pauciora numero, quā in Aegypto fuisse. Quorū quę sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recens sebo. Ister quinq; ostia habēs, post hūc Tyres, & Hypanis, & Borysthenes, & Pāticapes, & Hypacyris, et Gerthus, & Tanais: Isti horsum fluūt. At Ister, omnium quos nouimus fluuiorū maximus, semper sibi ipsi par, tā æstate quā hyeme, fluit ab Hesperio, primus omnium qui sunt in Scythia. Ob id omnium maximus, quod alij in eū influūt, qui ipsam ingentē reddūt, per Scythiam delapsi numero quinq;. Vnus quē Porata Scythę appellāt, Græci Pyretō, alter Tiarātus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus: Horum primo loco dictus, fluuius magnus est, ad aurorā fluens, cū Istri aqua cōmunicat. Minor est Tiarantus, ad hesperū magis uergens. Inter quos ceteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus, in Istrū infundūtur. Hi sunt uernaculi Scythię amnes, qui illū augēt, in quem etiā euoluūtur. Ex Agathyrhis quidē fluens unus, Maris: ex Hæmi uero iugis tres alij ingētes ad aquilonē uentum, Atlas & Auras, & Tibesis. Per Thraciā uero et Crobyzos Thracēs, Athres, & Noas, & Atarnes. Et ex Pæonijs ac mōte Rhodope, mediū interscindēs Hæmū, Cius. Quin ex Ilyris in aquilonē tendens Angrus, planitie Triballiā interfluēs, Brōgū intrat. Brōgus iste Istrū. Ita utrūq; per se magnū Ister excipit. Præterea ex Vmblicorū regiōe Carpis, & alius ad uentū aquilonē Alpīs in Istrū exeunt. Omnem enim Europā Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cyneas) totāq; permessus Europā, ex transuerso ingreditur Scythiā. His quę dixi fluminibus, et alijs aquas ferētibus, Ister fit omnium maximus. Quod si alterius cum alterius aqua comparetur, profecto Nilus copia aquę antecellit,

quòd in eū nullus neq; fluuius neq; fons ingrediens, ad incrementum aquæ cōfert. Quòd autē Ister sibi semper par fluit, tam æstate quàm hyeme, ob id fit (ut mihi uidetur) quòd hyeme est, quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. Nam per hyemē paululū in ea regione pluit, sed ubiq; ningit. Aestate uero nix, quæ sub hyemē decidit permulta, undiq; in Istrū liquefacta dilabitur, cumq; implet, nec ipsa solū, sed cum ea imbres multi atq; uehementes. Quippe per æstatē pluit, quo tēpore quāto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cū Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita cū paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit ut semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminibus ergo quæ apud Scythas sunt, unum est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortū trahit ex ingēti palude, quæ Scythicā terrā à Nebride separat. Ad ostiū huius incolunt Græci, qui Tyritæ uocātur. Fertium flumē est Hypanis, ex Scythia ueniens, & ex magna palude profluens, circū quā pascūtur equi syluestres candidi, recteq; uocatur hæc palus Mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit fere quinq; derū nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierū nauigatione sane quàm amarus, propter armarum, qui in eū fluit, fontē: adeo inquā amarū, ut cū sit exiguus magnitudine, tamē inficiat Hypanim flumē, in paucis magnū. Est autē hic fons in finibus regionis Scytharū aratorū, et Alizonum, eodē nomine quo locus unde emanat: Scythica lingua Amaxāpeus, id est, sacre uie. Apud Alizonas contrahūt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deīde in diuersum abeūtes, mediā intercapedinē laxāt. Quartus fluuius est Borysthenes, secundū Istrū omniū maximus, & nostra sentētia, nō modo Scythicorū fluuiorū lōge haberrimus, sed

sed etiam ceteris huberior, præter Aegyptium Nilum, cum quo non licet alium cōparare. Ceterorū huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amcenissima, et accomodatissima pecoribus: necnon optimorum ac singulariū affatim piscium, idē ad potandū suauissimus, liquidus inter turbidos fluens, iuxta quē sementis optima fit, et herba non satiua, etiam altissima. In cuius quoq; ostio ingens uis salis sua sponte cōcrescit. Præbet idem ingentia cete, ad falsuram spinis carentia, quæ antaceos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Quadraginta dierū nauigatione usq; ad locū nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere. Superiora per quæ fluit, nemo hominū eloqui potest. Apparet tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythæ decē dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes, nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse dicere. Idem cum ad mare adueniat, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentē tendētes intercapedinis est, Hypoleo promontorium uocitatur, ubi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuijs. post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, et ipse ab aquilone fluens, atq; è palude. Inter quem et Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hyleam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypæcaris, qui è palude manans, mediosq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexterā cōcreens Hyleam, et cursum, qui dicitur Achilælis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui è Borysthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Borysthe-

nes cognoscitur: cui loco nomē est Gerrho, disternatq; regione Scytharū pecuاريو ac regionū. Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus est Tanais, qui superuase uasta palude profluēs, in aliā uastiorē diffunditur, nomine Maotim, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanaim alius influit, nomine Hyrgis. Ita Scythæ celeberrimis amnibus muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinū aridissimū est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidē ut quā maxima sunt, ita apud eos abundant. Cetera autem uulgaria sunt. Atq; hunc in modum res sunt eis institutæ. Deorum hos solos propiciantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerē & Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regij Scythæ uocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papeum, mea sententia rectissime. Tellurem Apiam, Apollinē Octosyrum, cœlestem Venerē Artimpasam, Neptunū Thamimasadē. Simulachra & aras & delubra faciēda nō putant, præterquā Marti. Idem sacrificiū prorsus apud omnia templa fieri, eodē modo est institutū, qui talis est: Victimā ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem ferit, eaq; concidente deum inuocat, cui illā mactat, deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; strangulat non incenso igni, non uotis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed ubi pecudem strangulauit, eiq; pellem detraxit, ad cocturam se cōuertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnē coquendam excogita-

cogitatum est: Vbi uictimam pelle denudarunt, denudant quoq; ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis, Le-
bijs crateribus asimiles, nisi quòd sunt multo capaciores, iniiciunt. Subiectus atq; succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum, et cum aqua commiscent, atq; ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, et alius facile capientibus carnes ossibus separatas, ita fit, ut bos se ipse coquat, et item cetera pecora immolata, per semetipsum quodq; elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atq; intestinorum libamenta ante se porricit. Immolant autem cum alia pecora, tum precipue equos. Et alijs quidem dijs hunc in modum et alias pecudes immolat. Marti uero sic prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum. Sarmentorum fascies aggeruntur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper quadrata planities efficitur, tria latera praerupta sunt, quartum accliuè, per quod ascendatur. Eo quotannis comparant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. Nam semper propter coeli tempestatē illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus acinacis, qui singulis uetustus est, statuitur. Idq; est Martus simulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, et plus huic acinaci quam ceteris dijs. Ex captiuis centesimum quemq; immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorum capitibus uinum libauerunt, ipsos ad quoddam uas mactant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Haec quidem supra conferunt, inferius autem ad templum illa faciunt. Virorum interemptorum omnes humeros dextros praecidunt, quos una cum manibus in aërem iaciunt, quocumq; deciderit manus, ibi iacet, et seorsum mortuae.

Ceteris

Cæteris deinde solennibus confectis, abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione uolunt. Quæ uero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum uirum ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Nam capite allato, sit prædæ quancunq; ceperit, particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & ubi sicut bouis coriû manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaq; & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia ut quisq; plurima habeat, ita uir iudicatur præstantissimus. Sunt quoq; multi, qui coria hæc humana tanquam brutorû cõsuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæсорum hostium manus dexteræ cû unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maxime & candore splendidû. Multi totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circunferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, ut illud quisq; infra supercilia recisum prorsus excuteret: & crudo tantum bouis corio, si pauper sit: si diues, non modo exterius inducat bouino corio, uerum etiam interius inauret, & sic uterq; pro poculo utatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discor diæ, dum apud regem uictoria sint potiti. Hæc capita hospitibus, qui ad eos ueniunt uiri alicuius existimationis, exhibent: referuntq; illos, cum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum principes miscunt

uinum

uinum crateri : de quo Scythæ omnes hostium homicide bibunt, nemo gustat qui nihil præclari operis ediderit, sed sine honore seorsum sedet : quæ res apud eos maxima est ignominie. Qui uero cōplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habet calicibus potat. Apud eosdē permulti sunt uaticinatores, qui cū pluribus uirgis salignis diuināt, ad hūc modū: Grandes uirgarū fascēs cum attulerūt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarū singulas uaticinantur: Ad hæc dicēdo, uiceuersa uirgas prehēdunt, ac rursus sigillatim cōponunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditā diuinationē, tilie fronde uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariā sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atq; hunc in modū uaticinantur. Horū tres maxime probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferē dicunt hunc aut illū ciuē (nominant autē hominē de quo loquūtur) peierasse, iurantē per regiū soliū. Est autē Scythis mos plerūq; iurandi per regiū soliū, cum maximū uolunt interponere iusiurandum: protinusq; is quē dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquā cōpertus falsō deierasse per regiū soliū, & ob id regē ægrotare. Si ille inficians se negat peierasse, atq; rem grauitè fert, rex duplū uaticinorū accersit. Qui inspecta diuinādi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusq; facultates inter se partiūtur primi uaticini. Sin uero illi, qui superuenerunt, uaticini homines absoluerint, alij atq; alij præsto sunt: quorū si plures absoluerint, decernitur primis illis uaticinis esse pereundū, eosq; hūc in modum necant: Plaustrum concameratū ubi sarmentis refferferunt, bobusq; iunxerūt, uaticinos pedibus implicatis,

¶ ma

et manibus post tergum reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. Quorum bouum multi cum uaticinis concrematur, multi ambusti utique cremato plaustri temone aufugiunt. Hoc, quem dixi, modo uaticinos comburunt, etiam ob alias causas, appellantque † τοὺς ἀποκείρας, id est, falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed uniuersos mares interficit, foeminis nihil laesis. Foedera cum quibuscunque ineunt Scythae, hoc modo ineunt: Infuso in grande calicem fœtile uino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt foedus, percutientes cultello aut incidetes gladio aliquantulum corporis. Deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, gladium. Hæc ubi fecerunt, sese multis uerbis deuouet: postea uinum epotant, non modo ipsi, qui foedus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulchra apud Gerærhos sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. Hoc ubi præpararunt, accipiunt mortuum corpore incerato, alue euulsa atque expurgata, quam silere cotuso et thymiamate, apijque semine et anisi, cum expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer, ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regum Scythæ: aure decidunt, crinem circutondent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis traiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem, cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos unde primum uenerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt, qui in extremis Geræhis habitant et in sepulchris. Quæ postquam super thorum in loculo uiderunt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna

ligna disponunt: deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquā eius pellacū strangulatam sepeliunt, & cum qui uina miscebat, & cocū, & * equi agasonem, * ἱπποκομόν. & ministrū, & qui erat à nuncijs, necnon equos, & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. Nam argenteum aut areum nihil in usu habēt. His actis, humum certatim atq; auide iniiciunt, cupientes tumulum quā maximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E' famulis regis intimos sumunt. Sunt autem famuli regū ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nullus uenalius ei ministrat. Horū ministrorū quinquaginta cum strangulauerūt, ac totidē præstantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent ac consuunt. Et ubi dimidiū fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponūt, crassis tignis in longum ad ceruicē usq; traiectos, ita ut priores fornices sustineant armos equorū, posteriores uero iuxta femora suscipiant uteros, utrisq; cruribus superne pendentibus. E quos infrenant, eorumq; habenas ad palos extentas alligant. Dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenū strangulatorum, hunc in modum: Vnicuiq; eorum rectū stipitem per spinā ad ceruicem usq; transfigunt: quod inferius stipitis extat ultimum, insigunt tigno illi, quo equus transiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas cum decesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epulum cadauer commitantibus præbent, tam propinquis quā cæteris. Ad hunc modū quadraginta diebus priuati

homines

homines circumaguntur: dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerūt, abluerūtq; circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lancea pilea, quā maxime possunt constipantes, & in scapham, in medio lignorum pileorumq; positam, lapides coniiciunt ex igne perspicuos. Nascitur autē apud eos cannabis lino similima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quā nostra est multo præstantior, uel sua sponte nascens, uel sata: ex qua Thraces uestimenta conficiunt, lineis similima: quæ nisi quis admodum terat, linea sint an cannabacea, non queat dignoscere: & qui nō uiderit cannabem, existimet lineum esse uestimētum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulant, supra lapides igne perspicuos: unde fit thymiana, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipsos loco lauacri est. Neque enim lauant omnino corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum contendant cypresso & cedro & thuris ligno. Deinde perfrictum corpus cum intumuerit, illud faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, medicamentis amotis, mundas ac splendidas. Externis hi ritibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, utique posteaquam deprehenderunt Anacharsim, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum in Hellepontum nauigans tenuisset Cyzicum, uouit matri deorum (offendit enim Cyzicenos eius diem festū magnifico sane apparatu celebrant

brantes) si saluus sospesq; domum reuertisset, sacrificatum se eodem ritu, quo Cyricenos sacrificantes uidisset, et peruigilium noctis instituturū. Cum abiisset in Scythiam, uenit ad locum qui dicitur Hylea, iuxta Achillis cursum sita, ubiq; omnisarijs arboribus referta. In hac abstrudēs se Anacharsis, omnem festi caeremoniam dea persoluit, tympanum tenens, exutisq; simulachris. Hæc cum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cum et ipse contulisset se eò, et Anacharsim ea facientem inspexisset, excussa sagitta, necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id, quòd in Græciam peregrinatus est, externosq; sit mores sectatus. Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusq; Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaq; si ex hac familia exitit Anacharsis, constat cum à patruæ fuisse interemptum. Indathyrus enim fuit filius Saulij, Saulius autē fuit, qui Anacharsim interemit. Quanquam et aliud quiddam Peloponneses audiui referētes, Anacharsim ab rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, et cū rursus redisset, dixisse ad eum qui se miserat, cūctos Græcos esse in omnia sapientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui soli rationem haberent dandi et accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur uir (quemadmodum antea dictum est) mortē oppetiit, et ipse quidem ita egit propter externos ritus, et Græcorū consuetudinem. Multis autē sane annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tū Scylem sustulit ex uxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filiū Græcam

u   linguam

linguam literasq; edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripite per dolum occiso à Spargapithe Agathyrforum rege, Scyles regnum suscepit, et uxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamē uiuēdi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoq; multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtiq; tum ad urbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Borysthenitæ autem se à Milesijs aiunt esse oriundos. Ad hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat uestimentum, et eo indutus per forum spatibatur, nullo neque satellitum, neq; populi comitatu, appositis qui portas custodirent, ne quis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam, et cū ceteris Græcorum institutis utebatur, tū in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus mēstruum, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idq; sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, et uxore illinc accepta. Sed cum foret ei male euenturum, ex hac occasione male euenit. Affectanti ei Dionysii Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circū ædes suas, quarum paulo antè habui mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido sphynxes et grypes stantes. In hæ ædes deus fulmē iaculatus est, totaq; deflagrauerūt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile deū inuenisse, quo homines ad dementiā adigantur. Posteaquā

Bacch

Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythiis indicium detulit, inquit : Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet. At nunc demum hic uestrum quoque regem occupavit. Nam Bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensurum. Primores Scytharum hominem secuti sunt, quos Borysthenita ille deductos clanculum in turri collocavit. Vbi affuit Scyles cum thyraso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, digressiq; ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Post hæc ubi ad lares suos redijt Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamasade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret, et quam ob causam, profugit in Thraciam. Id cum audisset Octamasades, cum exercitu aduersus Thraciam contendit, cui ad Istrum progresso, Thraces occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorem, cum his mādatis : Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego uicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Octamasadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hæc à Sitalce oblata conditionem Octamasades accepit, redditoq; Sitalci fratre, eodemq; auunculo suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum. Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant : et his qui externos ritus asciunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem Scytharum non potui exacte indagare, cum de eius numero uaria

referentes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse utiq; Scythas. Quātum autem sub aspectum meū venit, est inter Borysthenem & Hypanim flumina locus, nā mipe Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, cum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ; Hypanim, in quē fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum, quā crater, qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus, quod si quis non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum Scytharum * Aliàs, scire inire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, poposita morte ei qui non ferret. Ita magnam uim collatam esse aculeorū: & ex his aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atque inde fecisse id ahenum, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miracula nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Si quid tamen præter flumina, & magnitudinē cāpi exhibetur admiratione dignū, id dicitur. Vestigium Herculis ostendunt, petreæ impressum, uirili uestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparāti dimissis nuntijs ad imperandū, alijs ut peditatum, alijs ut classē præstarent, alijs ut Bosphorum Thracium iungerent: Artabanus Hystaspis filius, Darius frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia suadens. Cum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius ubi

ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Sus-
 sis. Ibi cum Oeobazus quidam Persa, cui tres filij erant, om-
 nines in militiam euntes, obsecrabat, ut unum sibi ex illis
 relinqueret: Cui Darius tanquam amico et modesta obse-
 cranti, respondit, se omnes eius liberos relicturum. Eo re-
 sponso Oeobazus magnopere letabatur, sperans liberos
 suos missionē habere militiæ. At ille præpositos filijs Oeo-
 bazi iussit, ut omnes eos interimerēt. ita filij Oeobazi, ob-
 truncati, illic sunt relictī. Darius Susis mouens, peruenit
 ad Bosphorum Chalcedonis, ubi pons iungebatur. Illic
 conscensa naui, trāsmisit in insulas nomine Cyaneas, quas
 Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo,
 subijciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam
 inter omnia maria est maxime admirabile. Cuius longitu-
 do est undecim millium ac centum stadiorū: latitudo qua
 latissimum est, trium millium ducetorum. Huius pelagi os
 latitudinis est quatuor stadiorum, longitudo oris, quod est
 collum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectebatur,
 circiter centum uiginti stadia, ad Propōtidem usq; pertin-
 gens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille
 et quadringentorū longitudinis, influens in Hellepontū
 ipse Hellepōtus ubi angustissimus, stadijs septem quadrin-
 gētis lōgus, intrās pelagi uastitatē, quod Aegēū uocatur.
 Hæc autē ita dimēsa sunt. Nauis fere meat omnino septua-
 ginta millia passuū longo die, nocte uero sexaginta. Itaq;
 ē faucibus Pōti ad Phasim, hoc est enim Pōti longissimum,
 nouem dierum est nauigatio, et octo noctium, quæ fiunt
 mille centum ac decem millia passuum, hoc est, stadiorum
 undecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themis-
 scyram, quæ est super flumen Thermodontem (hic nanq;
 Ponti latissimum est) trium dierum, duarumq; noctium

est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum uero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic paludem habet, influentem in se, non multo, quàm ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Cōtemplatus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis, unum quidem Aſyrijs, alterum uero Græcis, omnes gentes quas secū ducebat. Ducebat autem omnes gētes quibus imperabat, continentibus numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem quæ constabat è nauibus sexcētis. His postea cippis Byzantijs in urbem suam translatis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est literis Aſyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi uidetur medius inter Byzantium & tēplum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sub licio delectatus, autorem eius Mandroclē Samium donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cū hac inscriptione:

3 Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darij regis uota iubentis opus,

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,

Effet honor Samijs unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem compegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europ

Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usque ad Istrum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, flumini ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellepontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud pòte iungunt. Darius transmissso per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cū ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiuā. Tearus fertur ab acacolis omnium amnium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam uel hominum uel equorū. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem uiæ est à Iunonis templo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum utraque. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castraq; posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS

CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE
PVLCHERRIMAM CUNCTORVM AMNIVM
CONTINENT, ET ADEA PERVENIT,
EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCY-
THAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVL-
CHERRIMVS CUNCTORVM HOMINVM
DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSA-
RVM CUNCTAEQVE CONTINENTIS
REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens, ue-
nit ad aliū amnē, nomine Artiscum, qui per Odryses fluit,
quò ubi peruenit, ita agendum sibi putauit: Ostenso certo

Getæ ἀδανα-
 ἴμωτες.

* Σαμυδάδες

Stephanus.

* Ἀπὸ Μυψαζι.

loco copijs suis,iussit illic singulos quosq; prætereûtes po-
 nere singulos lapides. Id cū omnis exercitus fecisset gran-
 des acerui lapidum effecti sunt, quibus relictis, Darius il-
 linc mouit. Sed priusquam ad Istrum perueniret, primos
 subegit Getas, qui immortales agunt. Nam Thracēs qui
 Salmadesum, quiq; supra Apolloniam & Mesambriam
 urbem incolunt, & qui * Cyrmyanæ & * Nipsæi uocan-
 tur,sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ uerò per im-
 peritiam resistentes, in seruitutem redacti sunt, cū sint
 fortissimi Thracū, atq; iustissimi. Immortales autem agūt
 hoc modo,quòd se mori nō putant: sed eum qui defunctus
 est,meare ad Zamolxin dæmonem, quem nonnulli eorum
 opinantur eundem esse Gebeleizem. Ad hunc mittunt asia-
 due cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex se
 ipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indi-
 gent,eumq; ita mittunt: Quibusdam eorū datur negotiū,
 ut tria iacula teneant: alijs ue, comprehensis eius qui ad
 Zamolxin mittitur,manibus pedibusq;, hominem agitan-
 tes in sublime iactent ad iacula. Qui si in præsentiarū ex-
 tinguatur,propitium sibi deū arbitratur:sin minus,ipsum
 nuntium insimulant, asseuerantes malum illum esse uirū.
 Hoc insimulato,alium mittunt,dantes adhuc uiuenti man-
 data. Iidem Thracēs, dum tonat fulguratq;,in cælum sa-
 gittas excutiunt,deo minitantes,quòd nullum alium præ-
 ter suum esse arbitrantur. Verum(ut ego à Græcis accepi,
 Hellepontum & Pontum incolentibus)Zamolxis hic ho-
 mo fuit, Samiq; seruitutem seruiuit Pythagoræ Mnesara-
 chi filio. Illinc nactus libertatem,cū multum pecuniæ com-
 parasset,in patriam redijt. Qui cū animaduerneret Thra-
 cēs male uiuentes & inscite, ipse edoctus Ionicum uiuen-
 di genus & mores,quòd Thracū liberaliores,ut qui con-
 uersatus

uersatus esset cum Græcis, cumq; Pythagora non * infirma
 misimo inter Græcos sophista, domiciliū extruxit, in quod
 primos quosq; popularium in conuiuium accipiebat, et
 inter cōuiuandum docebat, ne se neq; suos conuiuas, neq;
 illos qui illic assidue gignerentur, interire: sed in eum locū
 ire, ubi superstites omnium bonorū compotes essent. Dum
 ea quæ commemorata sunt, agit atq; dicit, interim subterra-
 neum ædificium struit. Quo prorsus absoluto, è Thra-
 cum conspectu se subducit, descendens in illud subterra-
 neum ædificium. Vbi circiter triennium degit, desideran-
 tibus eum Thracibus, ac despectus tanquam mortuum,
 quarto anno se eisdem in conspectū dedit. Atq; ita credibi-
 lia sunt effecta, quæ illis exposuerat: Hæc Zamolximi aiunt
 fecisse. Cuius subterraneo ædificio neque ualde credo, sed
 multis eum ante Pythagorā annis extitisse, qui siue quis-
 piam fuerit homo, siue demon Getarum indigena, ualeat.
 Getæ hoc ritu utentes, ubi sunt à Persis subacti, cæterum
 sunt exercitum secuti. Darius ubi ad Istrum peruenit, et
 unā pedestres copię, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc
 uerò iussit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pe-
 destri itinere cum nauticis copijs. Qui cum ratem solutus-
 ri essent, et imperata facturi, Coës Erxandri filius, Mity-
 lenæorum præfectus, ita apud Dariū uerba facit, scisci-
 tatus antea, nunquid ei gratum foret audire sententiam di-
 cere uolentis: Cum aduersus eam terram rex facias expe-
 ditionem, in qua fertur nihil arari, nullas urbes coli, finito
 nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custo-
 dibus ijs, qui eum contexuerunt: per quē siue ex sententia
 rem geremus Scythis inuentis, siue illos inuenire nequi-
 bimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim uereor, ne prælio
 cōmisso, à Scythis uertamur in fugam: sed potius eis non

inuentis, aliquid patiamur erratici. At enim credat me quippiā mea ipsius causa hæc dicere, ut hic subsistam: ego uerò quod tuā in rem esse sentio, rex, id in medium profero. Ipse te sequi uolo, neq; hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit: Hospes Lesbie, fac omnino cum sospes domum rediero, præsto mihi sis, ut te ob egregium consilium egregijs factis remunerem. Hæc locutus, ubi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus est: Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiā, eam nūssam facio. Vos sumpto loro, ita uelim agatis. Quo ex tempore uideritis me raptissime iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tempus nisi affuero, sed dies nodorum exierit, uela facite in patriam uestram: interea quoniam consilium mutauī, agite custodiam ratis, et omne studiū illi et conseruandæ et tuendæ adhibētes: quod facientes, maiore in modum mihi gratificabimini: Hæc locutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicæ prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: et illic Ister mare subdit ostio in uentum Eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam uetus Scythia est ad Meridiem, uersus Austrum proposita usq; ad urbē Carcinitidē. eiusdē deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, et in Pontū porrectū incolit gens Taurica Chersoneso tenuis, nomine Thracia, id est, aspera. Hæc ad mare pertingit, quod ad uentum Subsolanum uergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, una ad Meridianum, altera ad Orientale, quemadmodum Atticæ regionis atq; singulium, quod sic part

sic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut & Atticæ iugum
 Suniacum alia gens non Atheniensis incoletet, quod à tri-
 bu Thorica usq; ad Anaphlystam magis in Pontum por-
 rigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis com-
 parem, Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ
 præteruectus, huic alio modo planum faciam. Vt sit Iapy-
 giæ non Iapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa ter-
 ra à Brudusio usque Tarentum promotorium incoletet.
 Cum hæc duo dico, multa alia millia dico, quibus Tauri-
 ca gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scy-
 thiæ supra Tauros, & Orientale uersus mare incolunt,
 quæ Bosphori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, &
 quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, qui insluit in huius
 paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt
 ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Aga-
 thyrhis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postre-
 mo à Melanchlenis. Itaque Scythiæ ueluti formæ quadra-
 tæ duæ partes, quæ ad mare pertingunt, altera ad Medi-
 terranea fert, altera maritima, usquequaq; sunt pares.
 Nam ab Istro ad Borysthenem decem dierum est iter,
 tantundem à Borysthene ad Mæotidem paludem. A mari
 mediterranea uersus, usq; Melanchlenos, uiginti dierum
 iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris duæ
 cena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor milliū
 stadiorum, recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem sta-
 diorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. Scythiæ in-
 ter se collocti, cum soli impares essent copijs Darij præ-
 lio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorum reges
 ubi conuenere, consultabant (ut fit) ingenti exercitu inua-
 dente. Erant autem qui cōuenerant reges Taurorum, &
 Agathyrforum, & Neurorum, & Androphagorum, &
 Melanch

Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorū, & Samromatarum. E' quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illuc delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniā, Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, iusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium. Ideo in sublimi locantes, quò dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto, & ex bello. At Agathyrsi ex cultissimi uiri sunt, & aurum plerunque gestantes, in cōmune cum mulieribus coeunt, ut inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neq; liuoris, neque odij mutuo exercentes, cætera ad Thracum consuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unà ante Darij expeditionem æstate coacti fuerāt solum uertere, propter serpentes. Nam serpentum cum magna uis ex ipsorum solo est edita, tum maior superne è locis desertis ingruerat, quibus usqueadeo infestati, ut relicto suo solo cum Budinis habitauerint. Idem periculum faciunt, se homines esse maleficos, quò dicuntur à Scythis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitū redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent. Nihilo minus ipsi tamen aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, nō iudicijs, non legibus utentes

utentes, pecuariam exercentes, uestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchleni omnes indumenta nigra gerunt, unde et cognomē habent, qui soli ex his humana carne uescuntur, institutis Scythicis utētes. Budini ingens natio atq; numerosa, uehementer cæsis oculis omnis ac rufa, quorū urbs nomīne Gelonus, ē materia constructa est, muro alto ē materia toto, cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Aedes quoq; cū priuatæ, tum sacræ, sunt ē materia. Nam uisuntur ibi deorum Græcorum templa, Græcanice extructa, simulachris, aris, dclubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, et bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerūt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis et lingua et uictu sunt diffares. Nā cum indigenæ sint, pecuariæ operam dant, soli q; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operā dantes, frumento uictitant, et hortos possident, nihil illis neque aspectu, neque colore simili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, et ubique plurimum consita, ubi est lacus ingens, et multus, et palus, ac multū circā arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, et castores, et aliæ feræ, forma oris quadrata, quorū pelles ad renones faciēdos consuuntur, et testiculi ad curanda posteriora sunt: De Sauromatis ita memoratur. Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ Acorpata uocant, quod Fabulosa de Amazonib' me mazonib' memorari credūt aliqū. pata autem occidere) feruntur post uictoriam prælij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quasunque potuerunt ex Amazonibus capere: quibus illæ in pe

in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis, aut remis uti scirent, interfectis uiris, ferebatur secundū tempestatē et uentū. Delatæq; sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata, inter habentes quam primam noctæ sunt equorum polyam, diripiunt conscendantq;: et obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neque uocem, neque uestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti cadaueribus illarum, ita demum nouerunt fœminas esse. Itaque consilio habito uisum est eis, nullo pacto posthac quampiam illarum esse occidendam: sed ex se qui maxime iuuenes essent, ad eos mittendos, eodem numero quo illos esse coniectabant, qui sua prope earum castra haberent, et eadem quæ illæ facerent. Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: ubi subsisterent illæ, et ipsi proxime accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ iccirco decreuerunt, quòd prole ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexerunt neutiquā ad se lædendas uenisse, ualere sinebant. Quotidie tamē castra castris propius admovebantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebant, quemadmodū Amazones, præter arma et equos, et eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad uentrem leuandum longius uagari. Ea re Scythæ cognita, et ipsi item faciunt. Quorum cuidam una illarū, quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, nō se auertit, sed de colloquendo

quando deliberabat, nec appellare poterat eum quo cum non esset prius congressa, tamen manu significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, ut duo essent, se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: posteroque die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, et ipsi seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitant, eam quisque uxorem, cum qua primū coierat, habentes. Earum uocem cum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et cum utrique inter se conuenissent, uiri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes sunt, pariter et facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt: Nos uerò non possumus uestris cum foeminis habitare, quibus non idem qui nobis sunt mores. Nos enim arcu tela excutimus, et iaculamur, et equitamus, muliebria opera indoctæ. Vestræ foeminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant desidentes in plaustris, non ad uenationem atque alia huiusmodi prodeuntes. Proinde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos coniuges, et uiros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros, et facultatum sortiti partem rursus redite, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adolescentes, acceptaque facultatum, quæ ipsis contingebat, portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ: Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: unus, quod nos parentibus uestris uos priuauimus: alter, quod terram uestram magnopere uastauimus. Sed quoniā digna

mini

mini nos habere uxores, hoc unà nobiscum agatis. Agendum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmissio illic habitemus. Huic quoq; rei obtemperauere adoleſcētes. Traiectoq; Tanai et à Tanai trium dierū orientē uersus, totidēq; à Mæotide palude & Aquilonē itinere cōfecto, peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubi que subsederunt. Ideoq; prisca consuetudine uiuendi fœminæ Sauromatarum utuntur. Venatum unà cum uiris, ac sine uiris eunt, equis insidentes, atque adeo in prælium eandem quam uiri stolam ferunt. Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, id est, corrupte uti, quod eam ab initio non probe didicere Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla uirgo nubit prius quam aliquem hostium interemerit. Ideoq; nonnullæ earum decedunt iam uetulæ, antequam nubant, quod legis facere ne queant. Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges, nunciij Scytharum cum peruenissent, certiores eos fecerūt, Persam ubi omnia quæ sunt in interiore continente, in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continētem: Subactisq; illic Thracibus, fluuiū Istrum iunxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatē. Proinde uos, inquiūt, nolite ullo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadēti: Quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deferemus, aut manentes deditionem faciemus. Quid enim cladem subeamus, nolentibus uobis auxilio nobis esse? quanquam non cōmodius agetur uobiscum, aduersus quos non minus uenit Persa, quàm aduersus nos: neque nos subegisse contentus, à uobis absceſſit. Cuius rei magnum hic accipite documentum, quod si nobis solis inferret

inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscenda, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hanc continentem, ut quisq; sibi occurrit, pacat: cæteros, ueluti Thracæ & nobis cõfines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc cum Scythæ denuntiassent, ij qui è nationibus uenerant, reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. Nam Geloni quidẽ & Budini, & Sauromatæ cõcordi animo receperũt se Scythiis auxilio futuros. Agathyrus autem & Neurus & Androphagus, & Tauro-rum Melanchlenorum, que reges ita Scythiis responderunt: Si uos iniuria inferenda ac laceffendo, bello priores non fuissetis, recte uideremini precari quæ precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitastis Persis, quoad deus uobis indulsit: & illi, quando quidem eos idem deus in uos excitat, uicem uobis reddunt. At nos neq; tũc quicquam intulimus iniuriæ his uiris, neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionem inuasert, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquã tolerabimus. Id donec cer-namus, apud nosmetipsos manebimus. Neq; enim in nos uenire Persæ uidentur, sed in eos qui fuerant autores iniuriæ. Scythæ ubi hæc relata audire, statuerũt nullam sibi pugnam recta atq; ex aperto conferendam, quãdo ipsis isti ad societatem non accedebant. Itaq; digressi, clam ac longius progressi, puteos quos ipsi offenderat ac fontes, obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis, iubet Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eo Persa declina-

x   ret, si

ret, fugientes rectā ad flumē Tanaim, secundum Mæotidē,
 dem, ijdē Persam abscedentē inuadēdo persequerētur.
 Hæc erat una pars regni ordinata ad hāc uiam, quemad-
 modum dictū est. Reliquarum duarū unam, cui impera-
 bat rex Indathyrus, quæ magna est, & tertiā in qua re-
 gnabat Taxacis, in unum coēuntes, accedētibus Gelonis
 atq; Budinis, iubēt hos uno die prægressos exercitiū Per-
 sarum seducere, hostē laceffendo, & ea quæ decreuissent
 exequendo, et ante omnia hostem seducere in agros illo-
 rum, qui societatem ipsorū habuissent: ut eos si minus uo-
 lentes bellum aduersus Persas susciperent, certe inuitos
 redderent istis hostes. Deinde in suam terrā deflectere &
 tētare, si quid ipsis tētandum esse uideatur ac libeat. Hæc
 ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurre-
 bant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Car-
 ros autem in quibus eorum filij uxoresq; omnes degunt,
 una cum pecoribus, præter quā ad uictū suppetētibus,
 præmiserant, dato suis mādato, ut semper aquilonem uer-
 sus tenderēt. Hoc cum præparassent Scythæ, eorum emis-
 sarij, posteaquam compererūt Persas ab Istro trium ferē
 dierū, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris,
 germina terræ uastāt. Persæ ubi Scytharum equitatus in
 conspectum se dedit, cum insequi maturāt a uia sese sem-
 per subducentē: & cum ad unam partium uentum est, au-
 roram uersus & Tanaim, & Scythis tendentibus, & in-
 sequentibus Persis, Scythæ Tanaim traiciunt. eō et Per-
 sæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauroma-
 tum plaga, perueniunt in Budinorum. Quamdiu Persæ
 fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei de-
 trimenti inferre potuerunt, utpote uastæ. Vbi uero Budi-
 nicā ingressi sunt, ibi nasti lignea mœnia a Budinis de-
 scta,

ferta, et omnibus rebus uacua, incēderunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt, dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: ultra quam Thyrsagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, et in paludem nomine Mæotim se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Tanais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu omissso copias super fluuiū Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, cæq; ingentes condidit, pari inter se spatio distantes, sexagenorum fere stadiorum, quarum ad meam usq; memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ, quos ille insequēbatur, circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibētibus, ita Darius urbibus illic relictis, dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus et hos esse cunctos Scythas, et ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequēbatur unius diei spatio, nunquam intermīttens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum, qui societatem ipsorū respuebant, et primum in Melanchlenorum. Quos cū perturbassent, tam Persæ quàm Scythæ eorum terram ingressi, Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbatos, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, missso caduceatore,

x 2   Scythiis

Scythi ingressu suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi uolentes. At Melanchleni & Androphagi et Neuri inuadentibus Persis und cum Scythiis, neque uirium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capefferunt aquilonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrsos iam non recusantes societatem se cōferebant, partim è Neuride regione in suas, Persas præibant. Id cum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsū Scytharum regem misso equite, inquit: Virorum dæmonie, id est, beate, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistendū negocijs meis, siste discursum, ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursam, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit: Si res meæ habent, o Persa, ut neque ullum mortalium ego metuens antè fugerim, neque nunc fugiam te, neque quicquam faciam diuersum nunc, atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum in eo prælium, huius rei te certiore faciam: Nobis neque oppida sunt neque agri culti, quorum uel amittendorum uel uastandorum metu, propcremus uobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tētatē labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi uobiscum simus pro sepulchris, nec ne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium non conferemus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cetera, ego solos mihi

Ios mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, et
solum Scytharum regiū. Tibi autem pro terra et aqua
quæ dono poscis, mittā quæ decet ad te uenire dona, pro
eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à
Scythis responsum est, quod caduceator reuersus Dario
renuntiavit. Scytharum reges audito nomine seruitutis,
indignatione per fusi, partem illam quæ cum Sauromatis
ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittūt ad colloquen-
dum cum Ionibus, qui Istrum ponte iunctum asseruabāt.
At Persæ non amplius sibi uagandum esse statuerunt, ut
hospitibus, qui ipsorum commcatum eripiebant, insidias
tenderent, distributis qui aduersus creptores frumentariis
rei iussa exequerentur. Eimvero equitatus Scytharum
semper in fugam uertebat equitatum Persarū, sed fugien-
tes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scy-
thæ summo equitatu, hostili tamen metu peditum ab-
scedebant, et nibilo minus noctibus quoque incursiones
faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit,
referam, res in primis admirabilis, asinorum uox ac mu-
lorum species. Nam (at superius à me demonstratū est)
nullus in terra Scythica, neque asinus neque mulus gi-
gnitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaq;
rudentes asini perturbabant Scytharum equos, et cum
Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi ex-
audia asinorum uoce, consternati auertebantur, arrectis
auribus stupefacti, utpote insolētia tum uocis, quā prius
non audissent, tum formæ quam nunquam insperassent.
Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bel-
lum afferebat. Ceterum Scythæ ubi animaduertunt Per-
sas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi cōmoraren-
tur, et commorantes ad omnium necessariorum rerū ino-

piam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut pecoribus suis una cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. Quo facto cum sæpius idem tentarent, ad ultimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum muneribus caduceatorē, aue, mure, rana, et quinque sagittis. Persæ cum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum, nisi cum illa tradidisset, celerissime redirect. Iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipso ei donare, et terram atque aquam, hac ratione cōiectans, quod mus quidem in terra gignatur, et eodem quo homines uictitet, rana autē in aquis nascatur, auis uero sit equo asimilis, sagittis dandis, quod seipso tradere uideantur. In hanc sententiā Darius interpretabatur. At Gobryas unus ē septem qui Magos sustulerūt, hoc dicere dona cōiectabat: O Persæ, nisi effecti ut aëres subuoletis in cœlum, aut mures subeat in terram, aut ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis unde uenistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem munera interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tūc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, ubi ad pontē uenit, ita uerba fecit: Viri Iones, libertatem uobis afferentes uenimus, si modo nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium uobis præcepisse, ut ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, et nisi intra id tēpus ipso non afforet, domum abiretis. Itaque si id feceritis, et apud illum et apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad præ

præstitutam diē permanseritis, iam licet abscedatis. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retro abiere. At ceteri Scythæ post missa Dario dona, cum pedatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt, tanquam conflicaturi. Cum interim lepus in medium profiliit, quem ut quisq; uidit in sequebatur. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, sciscitabatur Darius, unde hostium tumultus existeret, et cum audisset illos leporē insectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cetera colloqui consuevit: Hi uiri uidentur mihi magno nos habere contemptui, et nunc Gobryas recte dixisse de Scythicis donis, quo magis cum mihi quoq; ipsi res ita se habere uideantur. bono consilio est opus, ut tutus nobis eò unde uenimus, sit receptus. Ad hæc Gobryas, equidem, inquit, O rex, horum ego uiroꝝ inopiam uidebar mihi frere fama habere cognitam, sed ubi adueni, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cum primū nox aduenerit, incensis è more ignibus, et alijs quæ consuevit fieri actis, imbecillissimis quibusque militum ad hostem fallendum relictis, asinisq; omnibus alligatis abeundum, priusquam ad Istrum rectā pergant Scythæ ad pontem soluendū, aut Ionibus soluere libeat, quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiēs Darius, ubi nox affuit, reliquit in castris uiros languore præditos, et eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos alligatos: asinos quidem, ut uocem ederent: infirmos autem homines hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens his qui relinquebantur, Darius accensis ignibus quā maturrime ad Istrum contendit. Asini, quod

x   ♣   multi

multitudine destituti essent, eo magis rudere. Quos ad-
dientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem perma-
nere castris. Verum ubi illuxit, ij qui relictæ erant, cogni-
to se proditos esse à Dario, manus extendere ad Scythas,
et quæ contigerant referre. His illi auditis repente retra-
ctis duabus Scytharum partibus, et una Sauromatarum
cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrû uia perse-
quuntur, utpote plerosq; pedites et itinera nesciētes, ea
præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equites et cōpen-
dia uiarum scientes. Sed cum utriq; ab alteris aberrarēt,
multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Per-
sæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas, qui in
nauibus erant, uerba fecerunt: Viri Iones, cum dicrum nu-
merus iā pertransierit, iniuriæ estis qui adhuc permaue-
tis, sed quoniam hætenus timore mansistis, nunc soluite
quàm celerrime traiectû, atq; abite sospites liberiq; dijs
pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum, qui an-
tea dominus uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nul-
lum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re con-
sultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniensium du-
cis et Chersonensium, qui sunt in Hellesponto, tyranni
sententia erat, Scythis obtemperandum esse et Ioniam
seruitute liberandam. At Histie Milesij diuersa, quod di-
ceret nunc quidem eos suæ quæque urbis tyrannos esse
ob Darium. Potentia uero Darij sublata, neque se Mile-
sius, neque alium quenquam usquam præesse posse. Fore
enim, ut singulæ ciuitates popularem statum, quàm ty-
rannicum mallent. Hanc sententiam cū dixisset Histieus,
omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam
transierunt. Fuere autem qui disceptauerunt, duntaxat
alicuius apud regem existimationis, Hellepontinorum
quidam

quidam tyrāni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lam-
 psacenus, & Erophantus Parienus, et Metrodorus Pro-
 connessius, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzan-
 tius, & isti quidem ex Helleſponto. Ab Ionia autem Stra-
 tias Chius, & Acacides Samuus, & Laodamas Phocēſis,
 & Hiſtiaeus Mileſius, cuius ſententia praelata eſt ſenten-
 tia: Miltiadæ. Aeolum uero unus aſſuit, qui eſſet autori-
 tatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi poſteaquam Hiſtiaei pro-
 bauere ſententiam, hoc ſibi agendum dicendumq; cōſue-
 runt, ut pontem quidem ab ulteriore ripa eatenus ſolue-
 rent, ut extra ſagittæ iactū eſſent, ne nihil facere uideren-
 tur, cum tamē nihil facerent, ne ūe Scythæ uim aſſerre tē-
 tarent, & Iſtrum pōte tranſire, ſed ſoluentes illinc pon-
 tem, quaſi omnia ad uotum Scytharū facerent. Hoc ſentē-
 tiæ Hiſtiaei addendum cum decreuiſſent, ita pro uniuerſis
 ad Scythas Hiſtiaeus uerba fecit: Viri Scythæ, iucundam
 nobis rem attuliſtis, et opportune inſtaſtis. Atq; ut uos no-
 bis probe uiam oſtendiſtis, ita nos uobis obſequenter ob-
 temperabimus. Vt enim cernitis, traiectum reſcindimus,
 adhibaturi omnem diligentiam, cupiditate aſſequēda li-
 bertatis. Caterum dum nos hæc diſſoluimus, interea nōd
 illos inquirere tēpus admonet, et inuētos tā ueſtro quā
 noſtro nomine ita ulciſci, ut merētur. Scythæ Ionibus ite-
 rum fidē habentes tanquam uera clocutis, ad inquiredos
 Perſas reuerterunt, atq; ab omni illorum itinere aberrā-
 runt, ipſi ſibi huius rei cauſa, quod pabula equorum illis
 in locis corruperāt, fontesq; obſtruxerant, quod niſi feciſ-
 ſent, facile ſi uoluiffent Perſas inuenturi: nūc ita faciēdo,
 uiſi ſibi ſunt optime cōſuluiſſe, ob quæ tamē eos res fru-
 ſtrata eſt. Quippe in ſua regione cā partem conſectātes,
 in qua cibaria equis atq; aquæ forent, hoſtē indagabant:

rati illum eadem parte fugam intendisse. At ille obserua-
to quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque
egre traiectus reperit locum. Et cum noctu peruenisset,
nactus pontem solutū, animo prorsus concidit, ueritus ne
se relictō Iones abissent. Erat apud Darium Aegyptius
quidam, omnium hominum uocalissimus. Hunc Darius supra
ripam Istri positū iubet inclamare Histiaeū Mileesium: Hi-
stiaeus cū sepius inclamātem, ad primā tamē inclamatio-
nem exaudiens, omnes naues admouit, et ad traieciendū
exercitum pontē iunxit. Atq; hunc in modū Persae profu-
gerunt, quos indagantes Scythae, iterum aberrauerūt, et
ob id Iones tanquā non liberos, sed pessimos et ignauissi-
mos omnium hominum iudicāt, deq; eis tanquā de seruis lo-
quētes, mancipia dominos amātia esse aiūt, et insectatio-
ne dignissimos. Hæc in Iones Scythae probra iaciūt. Da-
rius per Thraciā iter faciens, Sestū Chersonesi peruenit,
atq; illinc Asiam nauibus ipse trāsiuit, relicto in Europa
exercitus duce Megabyzo, uiro Persa, cui Darius aliquā-
do hunc honorem habuit, ut hoc uerbum inter Persas di-
ceret, cum esset esurus mala punica, simul ac primum ma-
lum aperuit, interrogatus a fratre Artabano, nūquid tan-
tum hominum sibi optaret, quātum illic esset acinorum,
respondit, se præoptare tot sibi esse Megabyzos quā-
m Græciam subditam. His uerbis apud Persas hominem bo-
norauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta mil-
libus militum. Megabyzus autē hic inmortalem sui me-
moriam apud Helleſpontios reliquit, hoc dicto, quod cū
apud Byzantium agēs audisset Chalcedonios decē et se-
ptem annis ante Byzātiōs urbē condidisse, inquit Chal-
cedonios eo tēpore cecos fuisse, qui cum pulchrior adef-
set locus ad urbē condendā, nequaquam turpiore elegis-
sent,

sent, nisi cecidisset. Hic igitur Megabyzus in Helleſpō-
 tia plaga pro pretore relictus, eos qui diuersarū à Men-
 dis partium erat, subigebat: et iste quidem talia agebat.
 Per idem autem tempus, alia ingēs aduersus Pœnos exti-
 tit expeditio, ob eam quā ego cōmemorabo causam, his
 prius expositis: Argonautarū posteri cum à Pelasgis qui
 jœminas Atheniensium, et ex Braurone prædati sunt, ef-
 fent eiecti à Lemno, Lacedæmoniē nauigauerūt, considē-
 tesq; apud Taygetum ignes accenderūt. Quos Lacedæ-
 monij cum aspexissent, nūtiū mīserē, sciscitatū quinam
 et unde essent. Illi nūtio sciscitanti responderunt, se Mi-
 nyas esse, ab his heroibus oriūdos, qui in Argo nauigas-
 sent: quiq; cū Lemnum appulissent, illic eos procreasēt.
 Hanc orationē stirpis Minyarum cū audissent Lacedæ-
 monij, mīso iterū nuntio sciscitātur, quid sibi uelit ipso-
 rum aduentus, atq; ignis accensio. Illi uero se respondēt
 à Pelasgis eiectos, redire ad parentes (æquisimum enim
 id factum esse) orareq; ut sibi liceret unā cum eis habita-
 re, tum bonorum, tum agrorum participes. Eos recipere
 in ea quæ ipsi uellēt, Lacedæmonijs placuit, cum ob alia
 ad hæc faciendum inductis, tum præcipue, quod Tyndari-
 de Castor et Pollux in Argo nauigauerāt. Receptos Mi-
 nyas et agris impertierunt, et in tribus coaptarunt. Ibi
 confestim in alios ablocatis, quas in Lēno duxerant uxo-
 ribus, matrimonia contraxerunt. Longo deinde interie-
 cto tēpore, statim elati superbia, cum alia flagitiosa per-
 petrarūt, tum regnū affectarunt. Quo nomine eos Lacedæ-
 monij morte mulctandos cum cēsuisent, cōprebēnsos
 in carcerem coniecerunt. Quoscunq; Lacedæmonij mor-
 tē plectendos censent, eos noctu plectunt, interdū nemi-
 nō. Cum uero essent in illos animaduersuri, exorati sunt
 ab eo

ab eorum uxoribus, quæ ciues erant, et primorum Spartanorum filia, ueniam ingrediendi carcerem, et cum suo cuiusq; uiro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspectantes. Horum permissu Minyarum uxores ingressæ carcerem, omni ueste quam gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri ueste amicti, ueluti mulieres, e carcere prodierunt, rursusq; apud Taygetum confederunt. Hac eadē tēpestate Theras Autestionis filius, Thisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum Eurysthenis et Proclis, quorum cum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauitè tulit sibi ab alijs imperari, quoniam imperium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula, quæ nunc Thera, quondam Callista uocabatur, uiri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris Europam queritans in insula, quæ nunc Thera uocatur, appulsus cum esset, siue regiæis amore captus, siue qua alia uolūtate, reliquit illic cū alios quosdam Phœnices, tum Membliarem cōsanguineum suum. Isti ante aduentū Therae Lacedæmone octo annis hōminum insulā (quæ Callista, id est, pulcherrima uocabatur) incoluerunt. Ad quos, Theras cū multitudine tribulium missus est, nequaquā ad illos eiciēdos, sed ad unā habitandū, et ad insulā ualde frequentandā. Postea uero, q̄ Minyas e carcere elapsos, et apud Taygetū confidētes, Lacedæmoniū tamē necare statuerāt, Theras necē eorum deprecabatur, recipiēs se illos ex ea regione abducturū. Et huic postulato Lacedæmonijs assentiētibz, cū tribus biremē

biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secum nō uniuersos Minyas (pleriq; enim ex ipsis ad Pa-
 rorcatas Cauconasq; diuerterūt) sed paucos, quos in sex
 partes distribuerunt, & totidē illic oppida cōdiderunt,
 Lepreū, Magistū, Trixas, Pyrgū, Epium, Nudiū. Quo-
 rum plana Helei memoria mea deleuerunt. Insula autē à
 cōditore Thera nōmē est inditū. Hic filio, quod negaret
 se nauigaturum cū eo, relinquam ergo, inquit, ouem lu-
 pis. Ex quo dicto nomē adolescenti impositum est Oily-
 cus, id est, oui lupus, & id nomen alteri praeualuit, Oily-
 co natus est filius Aegeus, à quo uocantur Aegida, in
 Sparta ingens tribus. Ex hac tribu uiri, cum sibi non
 permanerēt filij ex Erinnyum oraculo, delubrū Laio &
 Oedipodæ extruxerunt: quod postea apud eos Thereos
 māsit, qui ex his uiri procreati fuere. Haftenus Lacedæ-
 monij cū Theræis consentiūt: quod deinceps extitit, soli
 Theræi factum hoc modo esse memorāt: Grinus Aesani
 filius ab hac Thera oriundus, cū esset Theræ insulae rex,
 cōtulit se Delphos, ducens ex urbe solennes hostias cum
 alijs eum ciuibus comitantibus, tum uero Batto, qui erat
 de genere Polymnesti, apud Mynias graciosus. Cōsulēti
 Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respondit,
 ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim iste: Equidem,
 inquit, ego ò princeps senior sum & grauis ad moliēdū,
 tu uero quempiam horum iube ista facere: simul hæc di-
 cens, Battum ostendebat: Hæc haftenus. Tunc ubi reuer-
 si sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; ubi terrarum
 Africa esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniā mit-
 tere audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non
 pluisset, & omnes, præter unam, arbores exaruiissent,
 consulentibus Theræis Pythiam, respondit, mittēdam in
 Africam

Africam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuntios inuestigatū, si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset, qui in Africā nauigassent. Nuntij cum Cretam pererrassent, et ad urbē Itanum peruenissent, in ea cōtraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Africam applicuisse, et ad Plateam insulam Africæ. Hunc nuntij mercede inductum in Theram duxerunt. Vtrum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensium cibarijs, ipsi quamcelerrime reuerterunt ad ceteris de insula renuntiandum. Quibus ultra præstitutum tempus redire differētibus, omnia Corobio deficiebant. Sed appulsa eò naui Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Coleus: Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum soluissent, Aegyptum optantes uento subsolano abrepti ferebantur, nec intermittente flatu, Hercules transuecti columnas peruenerunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem diuinā. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundinæ, intemeratum, adeo, ut inde reuertentes isti ex mercibus quæstū maximum fecerint, inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est, sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, grypinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: et in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, id est, humanis simulachris, septenū cubitorum, genu nixis: et hoc primum factū ingens amicitia Cyrenæis Theraeisq; cum Samijs contraxit.

Et est. Theræi, ubi relicto in insula Corobio, ad Theram reversi renuntiarunt esse illis insulam e regione Africæ sitam, placuit Theræis, ut e singulis oppidis quæ septem erant, uiri mitterentur, fratribus inter se sortitis, quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto: Ita duas biremes in Plateam miserunt: Hæc Theræi memorant. Cætera iã Theræis cum Cyrenæis constant. Nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidū Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit filie nomine Phronimæ, nouercam, quæ domum ingressa, ut erat, ita re ipsa se nouercam prestitit, cum ledendo, atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum impudicitiam impingendo: idq; ita rem habere uiro persuasit. Iste ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themison: hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat, ut quam rem oraretur, in ea se ministrum præbret. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis et hospitij perfidiam, ita sibi faciendum putauit. Accepta puella mare ingressus, cum in alto fuit, ut iurjurando Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellam demisit in pelagus: ea denique retracta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus uir inter Theræos spectatus, in concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono uocis exili, ac balbutienti, cui nomen impositū est Batto, ut Theræi et Cyrenæi aiunt. Ut autem ego sentio, aliud aliquid: sed eū cognominatū, Battum, postquam in Africam abiit, cū propter oraculū
apud

apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quæ
 affecutus est. Battum enim Pœni regem appellant, et ob
 id reor Pythiam lingua Punica, quam nouerat, cum ora-
 culum reddidit, uocasse Battū, quod futurus rex esset in
 Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit ætatē, Delphos adiit,
 ob linguæ uitium. Cui consulenti Pythia respondit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps, ego ad te
 ueni gratia consulendi de uoce, tu de alijs mihi respōdes,
 quæ nequeunt fieri, iubēs migrare in Africā, qua copia,
 quæ ue manus? Hæc loquens nō persuasit illi ut alia respō
 deret, sed eadē quæ prius respondēte Pythia, illinc digres-
 sus abiit in Therā. Mox deinde cū et huic ipsi, et cæteris
 Theræis male cōtingeret, nec mali causa deprehenderet-
 tur, ob hæc mittūt Delphos sciscitatū. Quibus cū respon-
 disse Pythia, melius cum ipsis actum iri, si Cyrenen in
 Africa conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum
 cum duabus biremibus. Isti Africā profecti (quandoqui-
 dem non aliud habebant quod agerent) retro ad Therā
 se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu terræ re-
 pellebāt, ac rursus reuerti iubebāt. Ita necessitate adacti,
 remēso iterū mari, condiderūt oppidum in insula Africæ
 adiacēti, nomine ut prius dictū est, Platea, quæ fertur par
 esse Cyrenæis magnitudine. Hæc biēnio incolētibus, cum
 nihilo melius secū ageretur, uno è suis relicto, cæteri Del-
 phos nauigarūt ad oraculum consulendū. Eò postquā ue-
 nerūt sciscitantibus quid ita secum in Africam profectis,
 nihil tamē melius ageretur, Pythia respondit his uerbis:

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiueris urbem.

Me melius tuum ego ingenium mirabor cuntis.

His

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. Neq; enim sinebat eos deus aliò migrare, priusquàm in Africam concessissent. Reuersi ad insulã, recepto quem reliquerãt, incoluerunt locũ in Africa, è regione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus utrinq; cõclusum, & utrinq; flumine præterlabẽte. Hũc locũ sex annis cũ incoluissent, septimo deserẽdũ putauerũt, admonitu Pœnorũ, ut in meliore trãsrẽt. Ita illinc eos Pœni uesterũ uersus, & ad locorũ speciosissimũ abduxerunt, & quidẽ noctu, ne Græci interdũ faciẽtes iter, diurnum spatiũ metiẽdo animaduertetẽt. Est autẽ huic loco nomẽ Irasa. Eos ubi ad fontẽ qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquit: Viri Græci, hic uobis incolere cõmodũ est, ubi cœlũ uocaliter sonat. Sub Batto igitur (qui cõdidit Zoã, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim) Cyrenæi habitauerũt tot omnino, quot in coloniã initio missi fuerãt. Sub tertio autẽ Batto, qui felix est appellatus, cũctos Græcos ad nauigãdum in Africam cum Cyrenæis habitatũ induxit Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionẽ. Induxit autẽ hæc uerba respõdēs:

Serior In Libyen quisquis peruenerit aliam,

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorũ Pœnorum agros uastabat, atq; inter se partiebantur. At illi eorũq; rex nomĩne Adieran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Aegyptũ quibusdã, sese dederũt Aprij Aegyptiorũ regi. Iste cõparatum grandẽ Aegyptiorũ exercitũ, misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi instructi apud Irasa locum & ad fontẽ Thestin acie, cum Aegyptijs conflixerunt, eosq; superauerunt, ut pote inexpertos antea atq; contemptores Græcorum: adeoq; profligarunt, ut pauci

y ex

ex eis in Aegyptum redirent. Qua de re Aegyptij succensentes Aprij, ab eo desciuerunt. Huius Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo, in alium Africae locum migrauerunt, ubi contracti urbem hanc condiderunt, quae ut tunc Barca nunc appellatur. Et inter condendum Pœnos sollicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus, quam eorum receptoribus bellum intulit, quem reformidantes Pœni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus usque institit insequendo, dum ad Leuconem Africae perueniret, et Pœnis uideretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi eò Pœni, adeo superauere Cyrenæos, ut ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum egrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit. Sed eum dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao accessit in regno Battus, pedibus non ualens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adduceret moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis, Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir Cyrenen profectus, ubi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Thæeorum atque confinium, alteram autem Peloponnensium atque Cretensium, tertiam uero cunctorum insulanorum. Qui etiam huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum uero peculiaria sæna ac caeremonias in media ciuitate instituit: quæ instituta sub hoc quidem

quidem Batto syncera permanserunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi ex Pheretima filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, ut se filium quæ Cyrenen cum exercitu reducerent. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cum quæ identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fustum aureum, atque colum penso circumdatam, dicenti quæ quæ consueuerat uerba, Pheretima inquit, talibus rebus donari foeminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquenque sollicitabat ad spem rei agrariae: coacto quæ ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidem Arcesilaos octo hominum ætates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inuenieris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas ut circumfluum introeas: alioqui peribis tu pariter et taurus optime opus faciens: Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis ijs quos contraxerat, è Samo, rediit

Cyrenen: recuperatōq; rerum statu, immemor oraculi fā-
 ctus, uocatis ad dicendam causam ijs, qui contra ipsum in
 partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alij
 exilio solum uertebant, alij ab eo comprehensi, in Cy-
 prum ad necem mittebantur, quos Cnidij ad suam terram
 appulsos liberauerunt, ad Theramq; dimiserunt. Quos-
 dam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi
 turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cre-
 mauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo
 Pythia non sinebat eum inuentas in fornace amphoras ex
 coquere, excessit ultro ex urbe Cyrene, extimescens ne-
 cem oraculo prædictam, & quòd Cyrenē existimaret esse
 circumfluam. Contulitq; se ad regem Barcaeorum nomine
 Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatam
 suam. Et quidam tūc Barcæi, tum Cyrenæi exules cum in
 foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper
 eius socerum Alazerim. Ita Arcesilaus, siue uolens, siue
 inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suum impleuit. Ma-
 ter eius Pheretima, dum filius suus malisui sibi autor Bar-
 cæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrenæ fungebatur,
 ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo.
 Vbi cognouit filium in urbe Barca oppetisse mortem, fu-
 ga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcesilaus fuerat de
 Cambyse Cyri benemeritus: quòd is extitisset qui Cyre-
 nen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in
 Aegyptum cum peruenisset, supplex Aryandi affedit: hor-
 tansq; eum ad se ulciscendam, prætendens titulum, quòd
 ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, intereptus esset.
 Erat hic Aryandes Aegypti prætor à Cambyse constitu-
 tus, qui aliquanto post tempore cum æmulari Darium
 uellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque ani-
 mad

maduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere oportere, quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit, donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quam potuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes Aegypti prætor ex argento fecit. Et nunc quæ extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re compta, Darius insinulatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc tamen Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres simul et nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi uiro Maraphio, nauticis autem Badra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur, quisnam percussor Arcesilai extitisset. Barcai se omnes extitisse respondent. multa enim se ab illo mala esse perpeffos. His auditis Aryandes ita exercitum unâ cum Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verum (ut mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multæ sunt et uariæ nationes, quarum pauca regi obtemperabant, pleraque Darii contemnebant. Colunt autem Aegyptum uersus, ut hinc incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestem gestant qualem et alij Pœni, uxores eorum in utroque crure armillam æream. Eadem capitis comam alunt, quarum quæque suos (quos capit) pedunculos præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Pœnis soli faciunt, soli quoque uirgines nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum usque nonnunc Plynum. His confines sunt Gygamæ, locum qui oceanum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, ubi urbem condidere

Cyrenæi. Atq; in continente est portus Menelai & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platea pertingens usq; ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios sunt. Gigamæ ab occasu contingunt Abhystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pertingunt ad mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Idem non postremi, sed præcipui Pœnorum sunt, qui quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum uersus confines Aufchisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Aufchisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Aufchisarum quod ad occasum uergit, contingunt Nasamonæ, grædis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Aegilæ, decerpaturi palmulas. Nam palmæ illic & permultæ sunt & spatiosæ, & fructiferae omnes. Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes mature faciunt, deinde lacte maceratas sordillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum his in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætecto. Nasamonibus mos est, cum quis primum ducit uxore, prima nocte ut sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & ut quisq; cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iure iurando ac diuinatione tali utuntur per eos uiros, qui iustissimi atq; optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant illorū sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illi, ubi preces peregerunt, indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem insomnium uiderunt, eo utuntur.

Fidei

Fidei danda consuetudo hæc est: De manu alterius uterq;
 sumpto inuicem poculo bibit. Quod si nihil humoris ha-
 buerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus
 confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Au-
 ster eis omnia receptacula aquarum arefecerat. Erat autem
 omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops.
 Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem
 fecere aduersus austrum. Quæ Poeni memorant refero.
 Hos, cum ad arenas uenissent, auster spirans illic obruit.
 Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Su-
 per hos austrum uersus in loco feris frequenti, Garaman-
 tes habitant, qui omnium hominum commercium aspectumq;
 refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defende-
 re quidem sese audentes. Hi supra Nasamones incolunt.
 Circa maritima uero occasum uersus, cōfines sunt Macæ,
 qui summum capitis uerticem radunt, in medio capillos
 crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In
 bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro te-
 gumento. Per eos flumen Cinyps è colle, qui uocatur Gra-
 tiarum, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum nemo-
 ribus frequens est, cum cætera (cuius memini) Africa sit ar-
 boribus nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum inter-
 capedinis. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes, quo-
 rum uxores ferunt simbrias pelliceas singule multas, ob
 hoc (ut memoratur) quod ut à quoq; uiro uenerè passa est,
 simbriam orat, et ut quæ plurimas habet, ita præclarissi-
 ma censetur, tanquam à pluribus uiris adamata. Horum
 Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Loto-
 phagi, qui è solo loti fructu uictitant, qui fructus est in-
 star fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum.
 Ex hoc fructu Lotophagi uinum conficiunt. Lotophagis

secundum mare uicini sunt Machlyes, loto & ipsi uescen-
tes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem usq; ad
ingentem amnem, nomine Tritonem, qui in grandem pa-
ludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ dicitur
Phla. Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmonijs habitari
debere. Aiunt autem hūc in modum, Iasonem posteaquam
sub Pelio Argo exædificauit, impositis in ea cum alijs so-
lennibus hostijs, tū uero tripode æreo, circuisse Pelopon-
nesum animo Delphos eundi, eumq; cum teneret cursum
circa Maleam, abreptum à uento aquilone, & abductum
in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in appetitis
paludis Tritonidis astitisse, eiq; hæsitanti de egressu appa-
ruisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodē, quòd diceret
ostensurum se illis exitum, atq; incolumes remissurū. Assen-
tiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse, qua ratio-
ne è breuib; enauigarent, et tripodem ab illis in templo
positum esse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & ijs
qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore e-
nim, ut cum quis tripodē accepisset ex omnibus qui in Ar-
go nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates acco-
lerent paludem Tritonidē. Hæc cum audissent Poeni qui
montem Gratiarum colūt, tripodem occultasse. Iuxta hos
Machlyes habitant Auses, circum Paludem Tritonidem.
Ita utriq; habitant, ut medio Tritone dirimantur. Quo-
rum Machlyes quidē occiput crinitū gestant, Auses uero
anteriorē capitis partem. Horum uirgines anniuersario
Minerue festo in honorem ipsius deæ, indigne inter se bi-
fariam diuise præliantur lapidibus fustibusq;, dicentes se
morem patrium seruare ei, quam Mineruā nominauimus:
& quæ uirgines è uulneribus decedunt, eas falsas uirgi-
nes appellant: sed priusquam à pugnando desistant, hoc
faci

faciunt : Quæ uirgo in pugnam optimam operâ nauauit, eam semper communi consensu cæteræ uirgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferūt. Quibus autem rebus ornabantur olim uirgines antequam accolerēt Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari suctas armis Aegyptijs, nā ab Aegypto affirmari & scutum & galeā ad Græcos esse tradita. Mineruam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamq; nescio quid à patre reprehensam, donasse se ipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem promiscue cum mulieribus non unā habitantes, sed pecudum more cōcumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem uirum habitare sustinet (nam tertio quoq; mense uiri conueniunt) eius filius censetur. Isti maritimi Pœnorum pastoralium, qui Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris est frequens. Supra hanc partem effera tam supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere sunt grumi grandes salis, iucundi in collibus, & singulorum collium uertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitāt ultimi, solitudinem uersus, & supra plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quemadmodū à me memoratum est aspectu arietino, Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoq; aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam qua forum frequentissimum est, frigescit, sub meridiem multo frigidior est. Ea q; hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit:

y s tunc

tunc tepescit, magis ac calefcens ad mediam usque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram usq; refrigescit. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, et aqua illi Ammonia par, hominibus circum habitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasamones pergunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatium ab Aegileis alius collis est salis, et aqua, et palmularum fructiferarum magna us: quemadmodum apud alios incolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita ferunt. Ab his ad Lotophagos brevissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos, apud quos gignuntur boues præpostere pascentes. Ideo autem præpostere pascentur, quòd cornua inflexa antè habent, et ob id cessum eunt pascentur. Nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt, alioquin nihil differentes à cæteris bobus præter crassitudinem pellis atq; duritiam. Garamantes hi Troglodytæ Aethiopes quadrigis uenantur. Nam Troglodytæ Aethiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, laceratisq; et alijs id genus reptilibus uescentes, lingua nulli alteri simili utentes, sed uespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoq; dierum itinere alius collis est salis, et aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. Nam sales quidem apud eos uocantur atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, ei que præterea omnia conuitia ingerunt, quòd torridus et ipsos et regionem perdat

perdat. Post totidem dierum iter, alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, exilis, & undique teres: & (ut fertur) adeo celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque æstate. Columnam cœli illum esse indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam Atlantes uocantur: dicunturque nec ulla animante uesci, nec ulla somnia cernere. Ad hos usque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio Africæ habitant, post hos nihil amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas usque Herculeas, atque ulterius. Intra quod est metallum, id est, effusio salis, decem dierum itinere, & homines incolentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iam tractus Africæ uacant imbribus. Nam si plueret illic, In græco addit non possent manere parietes salis. * Supra hoc supercilium, austrum uersus ac mediterranea Africæ, deserta etiam plaga est, & sine aqua ferisque, sine pluuiâ ac lignis, omni prorsus humore uacans. Ita ab Aegypto ad Tritonidem lacum, pastoritij Afri sunt, carne uictitantes ac lacte, nihil uaccinum gustantes, quia nec Aegyptij suum, nec alentes quidem uaccam. Nec Cyrenæ fœminæ ferire sibi fas putant, ob I sidem quæ est in Aegypto, cui etiam ieiunia & dies festos agunt studiose. At mulieres Barcæ non modo gustu uaccinæ carnis, sed etiâ suillæ abstinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum uero Tritonidis lacus iam non sunt pascuales Pœni, neque eisdem moribus utētes, neque idē circa infantes (quod pascuales solēt) fœctitantes. Nam Pœnorū qui pastorales sunt, an omnes, nō queo pro certo dicere, sed plerique hoc faciūt. Vbi filij ipsorū quadrimi effēcti sunt, uenas uerticis illorum

illorum lana succida inurunt, nonnulli uenas temporum.
 eam uidelicet ob causam, ne ullo unquam tempore phle-
 gma, id est, pituita defluens è capite, officiat, eaq; de re se
 aiunt esse optima ualetudine. Et sunt re uera Pœni inter
 omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore,
 incertum mihi an ob hanc causam, certe optima ualeitudi-
 ne sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta
 est ab eis medicina. Vrina enim hirci aspera eos liberant.
 Ea refero quæ ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros
 talia sunt sacrificia: Vbi pro primitijs aurem pecudis pre-
 ciderunt, eam supra domum abijciunt: hoc acto, ceruicem
 eius auertunt. Solis omnium deorum immolant Soli &
 Lunæ, & his quidem uniuerſi Pœni sacrificant. At qui
 circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tri-
 toniq; ac Neptuno, sed Mineruæ præcipue. A quibus A-
 fris Græci uestem & ægidas simulachrorum Mineruæ mu-
 tuati sunt, præterquàm quòd apud Afros pellicea uestis est,
 & pendentes ex eius ægidibus fimbriæ non sunt serpen-
 tes, sed è loris factæ. Cætera uero omnia ad idem exèplar
 effecta sunt, nomine quoque ipso testificante, uenisse ex
 Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mulieres super
 uestem amictum nudis pellibus caprinis fimbriatis, ac ru-
 brica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis pellibus, æ-
 gidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mi-
 hi uidetur eiulatus in templis extitisse, quòd eo Africanæ
 mulieres uehementer utuntur, ac belle. Et ab Afris qua-
 drijugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem
 pastorales Afri defunctos ut Græci, præter Nasamones,
 qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes ut dum quis coe-
 pit agere animam, eum sedentem constituent, ne supinus
 expiret. Domicilia eorum sunt uirgultis compacta, suspensis
 circa

circa lentiscos, & ea quoquò uersus uersatilia. Et isti qui
 dem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab
 orientali parte Tritonis fluminis hi Aules, qui sunt ara-
 tores: qui uero Pœni, domos possidere cōsueuerunt, ijs no-
 men impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem
 comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt,
 asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reli-
 qua ad occidentem uergens, multo frequentior est feris sy-
 luisq; quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram re-
 spicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenuis,
 & depressior est & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorū
 est, uesperam spectans, montana ualde est ac nemorosa fe-
 risq; frequens. Siquidem apud hos & serpētes sunt, supra
 modum grandes ac leones, elephantes quoq; & ursi, &
 aspidēs, & asini cornibus præditi: & cynocephali, id est,
 capita canina habentes, & acephali, id est, non habentes
 capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur,
 necnon uiri sœminæq; agrestes, & aliæ permultæ fœræ
 haud ementitæ. Quorū nihil apud pastorales est, sed alia,
 ueluti pygargi & capræ & bubali & asini, non illi qui-
 dem cornua habentes, sed alij impoti, nunquam enim bi-
 bunt, & oryes, quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt.
 Huius fœræ magnitudo est ad equiparationem bouis: &
 bassaria, & hyenæ, & hystrices, & arietes agrestes, &
 dictyes, & thoyes, id est, ex hyenæ & lupo geniti, &
 pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summū
 magnitudine, terrestres lacertis asimiles, & struthij sub-
 terranei, & serpētes pusilli cū singulis cornibus. Hæ sunt
 illic fœræ, itē quæ alibi, præter ceruum & aprum. Ceruus
 enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidē quo-
 que tria muriū genera, quorū alij bipedes uocantur, alij
 zege-

Zegeries Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod
 colles, alij echines. Sunt præterea mustelæ, quæ in Silphio
 nascuntur, murenus similis. Tot habet feras Pænorum
 pastoralium regio, quantum nos maxime scrutando longis-
 sima inuestigare potuimus. Maxym Pænorum confines
 sunt Zabeces, ubi fœminæ aurigantur currus in bellum. His
 finitimi sunt Zygantes, ubi magnam vim mellis apes confi-
 ciunt, sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes
 minio inficiuntur, ac simijs uescuntur, quarum affatim gi-
 gnitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Car-
 thaginienses sitam esse insulam nomine Cyranem, ducen-
 torum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam
 pergi è continente potest, oleis refertam ac uitibus. Et in ea
 esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum
 pice illinitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an uera
 sint, haud equidem scio: sed quæ narratur, scribo. Fuerit
 autem totum, ut ipse ego in Zacyntho uidi, picem è lacu
 referri. Sunt eò loci complures lacus, quorum qui maxi-
 mus, septuaginta quoquò uersus pedum est, altitudinis
 duum passuum. in hunc uirgines contum, cuius in summita-
 te myrtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto
 picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præ-
 stantior pice Pieria, eamque in scrobem quem iuxta lacum
 foderunt, effundunt, & ubi multum illius aggesserunt, ita è
 scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in la-
 cum decedit, id sub terram means redditur in mari, quod
 à lacu quatuor stadijs abest. Ita id quod de insula adiacenti
 Africa dicitur, consentaneum est ueritati. Aiunt præterea
 Carthaginienses, locum esse Africæ extra columnas Hercu-
 lis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuere se,
 merces è nauibus exponere, easque in crepidine terræ de-
 inceps

inceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos pretium considerare, et si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum nauibus conspiciere. Illos uero accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriã inferre: neque enim aut se contingere merces prius, quàm ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Pœnorum. quos nominare possum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione catenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) non amplius incoli: quarum due sunt indigenae, totidè nō indigenae. Indigenae quidè Pœni atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africae, alteri ad austrum incolunt. Aduenae uero, Phoenices et Graeci. Neque uero uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum bonitate Asiae atque Europæ comparanda, præter unam Cynipem, quæ tellus fluuiio cognominis est. Hæc optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis omnino ceteræ Africae. Etenim pulla et uida fontibus, ac secunda siccitatis aeris, ac ne imbre, qui sit uehementior, læditur. Nā in eo tractu Africae pluit ex prouentibus fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum et illud est, quod Euhesperitæ colunt. Nam quoties id eximie seipsum hubertate superat, cētuplū reddit. At illud Cynipū, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quæ huius Africae editissima est, quā pastorales incolūt, treis in se plagas cōtinet admiratiōe dignas. Primā, quæ maritima est, quod in eaiā fructus maturi metuntur,

uina

uindemianturq; . His compositis, in plaga quæ supra mæritimam est, medios fructus legunt, quos colles appellant, dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga coquuntur atq; maturescunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat: Hæc hætenus de his dicta sunt. Persæ ad ulciscendam Pheretimam ab Aryande missi ex Aegypto, Barcem peruenerunt, oppidum obsederunt, missis ilico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcem cū obsidissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, et ualida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem sâber qui dam ærarius deprehendit æreo scuto hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admouebat pauimêto urbis: quod ubicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. Vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffosores interemerunt. Tormêta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum cum multum temporis contriuisent, et multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depreßit, eiq; fragilia superstrauit ligna: et super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. Simul atque illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam ineunt, ferientes fœdus super occultam fossam: Quoad humus ea ita haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret. Bar-

cæis

ceis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barceos esse molituros. Barcei dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto, in urbem proruperunt. Ideo autem pontem quem fecerant resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum Barceis percusserant, tandiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Phetima traditos sibi à Persis Barceos, qui faciendæ cædis principes fuerant; sudibus suffixit per ambitum murorū. Fœminarum quoq; decisas mamillas circa muros appendit. Ceteros Barceos Persis ut diriperet imperauit, præter Battiadæ, & qui cædis affines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierunt, qui cum ad urbem Cyrenen redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per urbem deduxerunt. Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperet, recusante Amasi peditū duce, se enim aduersus unam Barcem Græcam ciuitatē esse missos. Verum postquam transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit, quod Cyrenen non occupassent, eamq; iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habētibus. Et licet nemo contrā ferret arma, tamen incessit eis metus: illincq; cursu se propicientes, sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi statua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenæis commeatum sibi præberi precarentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebatur. Quos deinde Pœni excipientes, uestitus atque utensilium gratia, ut

z   quisq;

quisq; relinquebatur trahebaturq;, interficiebant: donec in Aegyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam longissime ad Eubesperidas processit. Quos autem Barcæorum cepere, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit uicum Bactrianæ regionis, cui uico nomen imposuere Barcæ, ad meam usq; memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima probe uita excessit. Nam posteaquam ultra Barcæos celerrime in Aegyptum redijt, male periijt. Ut enim existunt acres admodum & inuidiosæ ultiones deorum in homines, uiuens uermibus computruit. Talis ac tãta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos uindicta extitit.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER V.

QVI INSCRI-

BITVR

TERPSICHORE

AT PERSAE, qui in Europa sub Megabyzo relictis à Dario erant, primos ex Hellepontijs Perinthios, Dario subessere recusantes, subegerūt, antea quoq; à Pæonijs male affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymonē, admoniti diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidē à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinere, ita fecerunt. Enimuero cōfidentibus Perinthijs ē regione Pæoniū in suburbanis, ibi singulare certamē ex prouocatione cō-

missum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieq; uidentes, ex illis paucos reliquere. Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenue pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perinθο capta, Megabyzus per Thraciā arma circūferens, omnes eius urbes atq; omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo ualidissima. Sed quia id arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionū singula. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum est. Trausi uero in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces: uerum circa natalia suorum atque obitus hoc fæstitant: Editο puero, propinqui cum circumstantes cum ploratione prosequuntur, recensentes quascunque necesse est illi, quod uitam ingressus sit, perpeti huiusmodi calamitates. Homine fato functum, per lusum atq; letitiam, terræ demandant, referētes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures uxores habēt, quorum ubi quis

decessit

deceſſit, diſceptatio magna fit inter uxores, acri amicorū circa hancrē ſtudio, quæ nam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata eſt, et hunc honorem adeptæ, ea à uiris ac mulieribus exornata, ad tumultum à ſuo propinquiſſimo mactatur, unaq; cum uiro humatur, cæteris uxoribus id ſibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato uenundant, Virgines non afferunt, ſed quibus libuit, cum uiris concumbere ſinunt. Vxores afferunt uehementer, easq; magno ære à parentibus cõemunt. Punctas notis eſſe frontes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis, ignobile. Ocioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur. Agriculatorem uero, pro contemptiſſimo. E bello atque rapto uiuere, pulcherrimum. Atque hi quidem ſunt eorum inſigniſſimi mores. Deos autem hos ſolos colunt, Martem, Liberum, Dianam: ſed reges præter populares etiam Mercuriū: eumq; è dijs præcipue, per quẽ ſolum iurāt, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimaſque eorum tales ſunt ſepulturae: Prolato triduum cadauere, mactatiſq; omniſarijs hoſtijs, conuiuantur, illudq; defletum prius, deinde cõbuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtoq; deſuper tumulo, cū alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, id eſt, ſingulare certamen: Et ſepulturae quidem Thracum huiusmodi ſunt. Quod autẽ huius regionis ad aquilonem uergit, nemo poteſt pro comperto referre qui nam homines eam incolant, ſed illam quæ trās Iſtrum plaga eſt, conſtat uaſtam eſſe atque ignotam, ubi ſolos audio habitare homines, nomine Sigynas, ueſte Medica utentes, eorumq; equos toto corpore hirsutos eſſe, ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdemq; puſillos ac ſimos

simos, inualidosq; ad uiros gestandos, sed curru iunctos, esse perniciosissimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Henetos, qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem nō queo dicere: sed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynas Pœni qui supra Masiliam incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verum ut Thraces aiunt, apes loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non posse: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicūt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi tamen loca quæ septentrionibus subsunt, uidētur ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimā Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius trāsmissorapidissime Hellesponto, postquam Sardis uenit, recordatus est beneficij in se ab Histieo collati, & consilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histieus ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidē poposcit, sed Myrcinū Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coës autem ut qui nō tyrannus, sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eò se contulit. At Dario res huiuscemodi oblata est, ut illam uidenti incesse- rit cupido iubēdi Megabyso, ut Pæonas ex Europa è sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes uiri Pæones, qui postquā Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis uenere, cupidi tyrānidis apud Pæonas potiundæ, ducentes unā sororem procera statura atq; speciosam. Hi obseruato tempore dū in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rē sibi agendam putarunt: Sororē quàm optime poterant cū exornassent, ad aquam mittunt, uas

capite continentē, equumq; è brachio trahentē, linamq;
 nentem. Eam prætereuntem Darius attente cōsiderabat,
 quod neq; Persica erant illa quæ ageret mulier, neq; Ly-
 dica, neq; ullarum ex Asia fœminarū. Hæc consideras, mi-
 fit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quā rē
 ateretur mulier equo. Istis obsequētibus, fœmina ubi per-
 uenit ad flumen, equo satisfacit, uas aqua impleuit. His a-
 ctis, eadem uia regreditur, aquā capite sustinens equum è
 brachio trahens, ac fufum uersans. Admiratus Darius tum
 ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse uidis-
 set, adduci coram fœminā iubet. Ea adducta, adolescentes
 fratres qui aderāt, nō procul rē ipsam speculantes, inter-
 roganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæones esse, & illā
 suā sororē. Ad quos Darius, qui nam homines essent Pæo-
 nes, & ubi locorū habitaret, & cuius rei gratia illi uenisse
 sent Sardis, percōtari. Adolescentes se uero uenisse dicere,
 ut sese ei donarent. Pæoniam autē esse ad flumē Strymonē
 sitam, qui Strymon nō procul abesset ab Hellefpōto: Pæo-
 nes esse coloniā Teucrorū qui è Troia fuerūt. Hæc singu-
 latim illi referebāt. Interrogantiq; Dario, nunquid omnes
 illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare prōpte id ita
 habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius lita-
 ras ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum re-
 liquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transfer-
 ri, cum liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nun-
 tio confestim ad Hellefpontum cucurrit. Hellefponto quæ
 transmissio literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis,
 sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum du-
 cit. Pæones cognito Persarum in se aduentu, cōtractis co-
 pijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad-
 dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus

Megab

Megabyxi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti, Pæonas conuenisse ad intercludendū ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora cōuertunt, hostemq; latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, utpote uacua, facile occupāt. Quod ubi rescuere Pæones, protinus dispersi ad sua quisq; dilabuntur, seq; Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæople, & qui ad Prasiadem usq; paludem incolunt è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui uero circa Pangæum mōtem incolunt, Doberasq; & Agrianas & Odomātos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modū: In media palude cōpactæ erant sublicæ, tenuem à continente ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant. Mox è lege hunc in modum statuendum censuerunt, ut pro singulis uxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas uxores) ternas defigeret sublicas è monte sumptas, cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem restie illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugabilibus, pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia, ut quoties quis ianuam compactam reclinauerit, demissam fune sportam uacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. Quorum duo sunt genera, unum quod uocant Pæpraces, alterum Tilonas. È Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in

exercitu

exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram et aquam. Est autem palude Prasjade brevis admodum in Macedoniam uia. Nam in primis paludi confine est metallum, id est, fossa æris. Vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quem uocant Dysorum, Macedonia intratur. Eo Persæ ubi peruenere, et in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram et aquam petiere. Amyntas et ea dedit, et homines in Hospitiū uocauit: Instructaq; splendide cœna, percomiter accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas et adolescentulas uxores ad asidendum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter exceperisti nos, et liberali hospitio prosecutus es, regi; Dario et terram das et aquam, sectare consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo non est, sed uiros à fœminis semouendi. Verum quandoquidē uos exigitis qui domini estis, hoc quoque uobis præstabitur: Hactenus locutus Amyntas, fœminas accersit. Ille ut iussæ præsto fuerunt, et è regione Persarum deinde confederunt. Quas Persæ cōspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. Satius enim futurū fuisse, ab initio nō uenire fœminas, quàm postquam uenerant non asidere, sed ex aduerso sedere in oculorū dolorē. Ita coactus Amyntas, illas asidere iussit. Quæ cū obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulenti: nonnulli etiā tentare suauari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamē præ metu Persici nominis quiescere. Verum eius filius

Alexand

Alexander cum adesset, atq; hæc suspiceret, utpote adole-
scens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tole-
rare posse. Itaq; grauius ferens, ad Amyntam inquit, Tu
uero pater cede ætati, abiq; hinc ad requiescendum, neq;
indulgeas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia ho-
spitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei nouæ
aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit: Fili,
inquiens, uerba tua hinc me summouentis penè intelligo.
Ideo enim me dimittis, quòd aliquid noui agere in animo
habes. Quare nolo te quicquam noui in hos uiros perpe-
trare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spectans
quæ geruntur. Nam quod ad discessum meum pertinet,
parebo: His responsis, Amyntas abiit. Et Alexander ad
Persas: Vobis, inquit, hospites, cum his foeminis uel omni-
bus, si libet, facillime licet concumbatis: sed cum qua ea-
rum concumbere libeat, indicate. Nunc enim fere tempus
cubandi aduentat, & uos bene potos esse temulentos que-
uideo. Proinde has foeminas, si uobis cordi est, sinite ire
ad se lauandum, quas cum lotæ fuerint, accipiat: Hæc lo-
cutus Alexander, approbantibus Persis, egressas foeminas
in muliebri remittit conclaue: ac totidem uiros leues ma-
las habentes, muliebribus uestibus exornat: traditisq; pu-
gionibus introducit, admonetq; Persas, inquiens: Vos ue-
rò Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificentia
accepti: quippe quibus & quæ habeamus, & quæ inueni-
re potuimus, ea omnia repræsentauimus: & quod omniū
maximum est, etiam nostras ipsorū matres & sorores li-
beraliter exhibemus: ut omni honore affecti à nobis, intel-
ligatis quibus rebus digni estis: utiq; regi qui uos misit, re-
nuncietis, à Græco quodam Macedonum principe uos &
mensa & lecto bene acceptos esse: Hæc locutus Alexander,

Σ 3 singulos

singulos Macedonas quos foeminas esse aiebant, assidere
 iussit singulis Persis. Qui posteaquam à Persis attractari
 coepere, illos obtruncare: Et hac quidē morte affecti sunt
 Persæ ipsi, pariter et eorū comitatus. Comitabatur enim
 eos et uehicula et familia, et omnis generis apparatus,
 quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Nō
 multo deinde interiecto tempore, cum magna horum ui-
 rorum inter Persas inquisitio fieret, Alexander illos pru-
 denter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum sorore sua
 nomine Gygea Bubari data, uiro Persæ, uni ex inquisito-
 ribus interfectorum. Ita horum Persarū cades deprehensa,
 sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos, qui hæc fece-
 re à Perdica progenitos, quemadmodū ipsi aiunt, et ego
 assentior in ijs, quæ postea dicā. Id ita probatur: et ij qui
 in Olympia certaminibus Græcorū præsent, consentiunt.
 Nam cum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descen-
 disse, à concursoribus prohibebatur, quod negarent bar-
 barorū id esse certamē, sed Græcorum. At ubi palam fecit
 sese Argium, Græcus esse iudicatus est: et stadiū currēs,
 proximus primo extitit: Et hæc quidē ita gesta sunt. Me-
 gabyzus autē Pœonas ducens, abiit in Hellespontum: et
 illo transmissio, peruenit Sardis. Cū interim Histieus Mi-
 lesius iam muris cingeret locum, quo à se petita donatus
 à Dario fuerat in precium seruata ratis, qui locus est ad
 flumen Strymonem nomine Myrcinus. Megabyzus co-
 gnito quod fiebat ab Histieo, cum primum uenit Sardis,
 primum ducens Pœonas, ita est Darium allocutus: Rex,
 quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in
 Thracia uiro Græco, eidemq; solerti atque industrio, ubi
 affatim materia est ad naues edificandas, multumq; remi-
 gum atq; pecuniæ, multis etiā cum barbaris, tum Græcis
 incolen

incolentibus: qui nacti ducem, facient quicquid ille uel die uel nocte præceperit? Nunc tu uirum hunc ita fauentem inhibe, ne domestico bello affligeris: inhibe autē miti modo accersitum, quem cum acceperis da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc locutus* Megabyzus, persæcile Dario persuasit, tanquā probe prospiciens quod esset euenturū. Darius misso in Myrcinū nuncio, ad Histieum hæc inquit: Histiae, rex Darius hæc dicit: Mihi rebusq; meis melius consulentē quā te, inuenio neminē, quod nō uerbis, sed factis cōpertum habeo, proinde cū res magnas agere destinē, præsto mihi sis ut ea tibi aperiā. His uerbis fide habita, Histieus, et simul magnificiens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius: Histiae, ego, inquit, ea de causa te accersiui, quod posteaquā à Scythis redire maturauī, et tu ab oculis meis absuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quā ut tu in aspectū et colloquium meū uenires: cū scias omnium possessionum preciosissimā esse uirum amicum, solertē, bene sentientem: quæ tibi ambo adesse, ego testimonio esse possum ē rebus meis. Quare tibi ego qui fecisti probeq; uenisti, hoc gratificādum putaui, ut omīssa Mileto, et recens condita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadē quæ ego habitaturus, meusq; conuiكتور ac consiliarius futurus. Hæc locutus Darius, unā secum Histieum ducens, Susa uersus iter intendit; præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrē Sijamnem, unum ē regijs iudicibus, quod iniuste ob pecuniam iudicasset, rex Cambyses interemerat, interemptoq; detractum eorum in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat intēdit: ibidemq; eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memoria hab

In Aldi hoc loco & deinceps Megabazus legitur.

ria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedēs, tunc Megabyſi ſucceſſor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit. Cepit idem Antandrū qui eſt in terra Troade, cepit quoq; Lamponium. Sumpta etiam à Leſbijs claſſe, cepit Lemnum et Imbrum, à Pelasgis tunc quoque utranq; habitam. Sed Lemnij quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpeſi ſunt: quorum qui ſuperfuere, ijs præſectū Perſe impoſuere Lycaretum, Meandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præſect, hac de cauſa mortem oppetiit, quòd omnes in captiuitatem redigebat, atq; euertebat, alios inſimulans deſertores Scythica expeditionis, alios uexatores copiarū Darij à Scythiſ reuertentiū: Hæc iſte in ſua præſectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: & cœperunt iterum è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. E' Naxo quidem, quòd inter inſulas felicitate præſtabat: è Mileto autē, quòd ea tempeſtate prope ſeiſam ſuperata maxime florebat: erat que Ionie prætextum, cum laboraſſet duabus ſuperioribus ætatibus morbo ſeditionis, donec eā ſeditionem Parij ſedauerint, ex omnibus Græcis correctores à Mileſijs delecti. Hunc autem in modum eos Parij correxere: Cum Miletum ueniſſent uiri inter Parios præſantiſſimi, cernerentq; domos uehementer labefactas, dixerunt uelle ſe regionem ipſorum peragrarè. Id facientes & omnem agrum Mileſium luſtrantes, ut quenque fundum animaduertebant bene cultum fructum que emittentem, conſcribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiusmodi fundos comperiſſent, quàm maturrime ad urbem deſcenderunt. Coactoque coetu, decreuerunt urbem ab ijs eſſe incolendam, quorum fundos bene

bene cultos inuenissent. Videri enim illos ita curaturos pu-
 blica, ut sua ipsorum curauissent. Ceteros Milesios, qui
 prius seditiosi fuisset, iusserunt horum dicto audientes esse.
 Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc urbibus hoc
 modo cœperunt Ionie mala contingere: Ex Naxo quidā
 locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contule-
 runt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpa-
 gore, idemq; gener ac consobrinus Histie Lysagore,
 quem Darius Susis distinebat. Nam Histieus Mileti erat
 tyrānus, & per id tempus Susis degebat, dum Naxij Mi-
 letum uenere. Iam pridem Histieus hospites, cum Miletum
 Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram, ut aliquantu-
 lum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam.
 Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore ut
 Naxo imperaret: tamen prætendens Histiei hospitium,
 ita eos est allocutus: Meæ quidem uires ad tantum copia-
 rum præbendum nō suppetunt, ut inuitis his qui Naxum
 tenent, uos posim reducere: cum audiam octo millia scu-
 tatorum Naxijs, ac multum longarum nauium esse: tamē
 omne studium ad istud efficiendum adhibeo, hoc scilicet
 in animo uersans: Est mihi amicus Artaphernes Hystaspis
 filius, Darij regis frater, qui præses est omnium in Asia
 maritimarum, multo exercitu præditus ac multa classe.
 Hunc ergo uirum opinor facturū omnia ex animi nostri
 sententia. His auditis, Naxij instare Aristagore, ut rem
 quā optime posset, cōficeret: utq; munera homini polli-
 ceretur, dicere, & se exercitui sumptū suppeditaturos, ut
 ipsi paciscerentur, magnam uidelicet spem habentes, cum
 ipsi in Naxo apparuissent. Naxios omnia quæ iuberetur
 esse facturos, atq; adeo ceteros insulanos. Nulladū enim
 Cycladum insularū sub Dario erat. Profectus Sardis Ari-
 stagoras

stagoras, ait ad Artaphernem, esse insulam Naxum, non
 spatiosam illam quidem, sed pulchram alioqui et bonam,
 Ioniaeque uicinā, multis praeterea et pecunijs et seruitijs
 praedita. Proinde tu aduersus hanc regionē ducito exerci-
 tum, per causam illuc exules reducēdi. Quod facienti tibi
 magnae sunt penes me in expedito pecuniae, praeter illas
 quae in exercitum erogabuntur. Has enim equum est nos
 praebere, qui aduentus nostri autores sumus, et te insulas
 regi acquirere ipsam Naxum, et quae ex hac pendēt, Pa-
 rum et Andrum, ceterasque quae Cyclades nominantur.
 Vnde proficiscens, haud difficile inuades Euboeam, insulam
 magnam ac beatam, nec inferiorē Cypro, ac facilem sane
 ad capiendū, centum omnino nauibus ad has occupandas
 suffecturis. Huic respondēs Artaphernes, Tu uerō, inquit,
 quae sunt ex utilitate regiae domus exponis, et probe ista
 suades omnia, praeterquam de numero nauium. Nam pro
 centum nauibus, ducentae tibi ineunte statim uere in prom-
 ptu erunt. Oportet tamen de his rebus auctoritatem quoque
 regis accedere. His auditis, Aristagoras letus Miletum re-
 diit. Artaphernes autē misso Susa ad Darium nuncio, per
 quem de rebus ab Aristagora dictis, eum certiore facere-
 ret, ubi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit, tum
 Persarum, tum aliorum sociorum, magna sane multitudine,
 praefecto eis duce Megabate, uiro Persa, familia Achae-
 menidarum, suo ac Darij consanguineo: qui (si uera sunt
 quae post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniae
 Lacedaemonio, Cleombroti filio, Graeciae tyrannidem affe-
 ctanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitū Artapher-
 nes ad Aristagoram misit e Miletō. Megabates Aristago-
 ra sumpto atque Iadum exercitu cum Naxijs profectus
 est, per simulationem eundi in Hellepontum. Atque ubi
 Chium

Chium peruenit, classem cōtinuit apud Caucaſa, ut illinc uento Aquilone traīceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea claſſe deleri, hoc negotij contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offēdit nauem Myndiam à nemine cuſtodiri. Quam rem indigne ſeſrens, iuſſit ſatellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, uincire traiectum per thalamiam, id eſt, per foramen per quod remus extat: ita ut caput extaret, corpus intus eſſet. Ariſtagoras à quodam factus certior, hoſpitem ſuum Myndum à Megabate uinctum afflictiari, Perſam adit, hominem excuſat, repoſcit, cum nihil exoraret, ipſe accedens Scylacem ſoluit. Id ubi reſciuit Megabates, grauiter admodum ſerens, Ariſtagoram inuaſit: cui Ariſtagoras, Quid tibi, inquit, eſt cum iſtis negotijs? Non'ne te miſit Artaphernes, ut me ſequereris, atq; eò nauigares, quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His uerbis indignatus Megabates, ubi non adfuit, miſit Naxum quosdam cum nauī, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, ut qui nihil minus quàm hanc aduerſus ſe claſſem uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia conſeſtim ex agris in urbem comportare: & ſe tanquàm obſidendi eſſent, inſtruere cibarijs, potu, murorum reſeſtione. Et iſti quidem tanquam inſtante ſibi bello, ſeſe apparabant: illi uerò poſteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggreſſi ſunt. Conſumptisq; quatuor in obſidione menſibus, abſumpta'que quam ſecum attulerant pecunia ab Ariſtagora maxima, cum plura deſideraret obſidio, ubi mœnia Naxijs exulibus adificauerunt, in concionem reuerterunt male affeſti. Ariſtagoras (quādo quod Artapherni receperat, præſtare nō poterat, nec exercitui ſtipēdium exigenti dare, præſertim

Megab

Megabate insimulâte, apud milites male affectos, præter eâ ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione consultabat. Contigit enim è Susis ab Histieo uenire quendam compuncto notis capite, quibus Histieus Aristagoram commonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id namq; uolens Histieus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, et hominem retinens, quoad capilli refrutificarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere: Ea autem stigmata significabant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histieus faciebat, quod magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atq; etiam sperans fore, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui moliretur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histieus quidem hæc considerans, nuncium mittebat. Aristagoras autem, cum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quam de Histiei mandatis. Cui cum cæteri omnes assensissent, iubentes ut rebellaret, Hecateus tamen ῥητορικὸς, id est, sermonum auctor, initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius impareret, omnemque illius potentiam. Sed cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere, ut classe mare occuparent, negans se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milefiorum uires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo, quod est in Branchidis, tollerentur, quas Cræsus Lydus reposuisset, multum spei
recipe

recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habi-
tuos ad utendum, nec hostes spoliatuos. Erant autem
hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro
demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia obti-
nuit, sed illa, ut omnino rebellaretur: utq; unus eorum My-
ntem nauigaret ad exercitum, qui è Naxo reuersus illie
agebat, ut conaretur duces classiariorum comprehendere.
Missus ad hoc ipsum Latragoras, dolo cepit Oliatum
Ibanolis Mylassensem, & Hytium Tymnis Termenen-
sem, & Coëm Erxandri, quem Darius Mitylene donaue-
rat, & Aristagoram Heraclidis Cymæum, compluresque
alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Dæ-
rium committens. Et primum quidem, uerbo duntaxat ty-
rannidem immutans, statum reipublicæ Mileti constituit,
ut secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in re-
liqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiciens, alios utique
quos ceperat è nauibus ijs, quæ aduersus Naxum unâ ie-
rant, ut ciuitatibus gratularetur, alium in alia urbe diuen-
dens, ex qua quisq; illorum erat. Quorum Coëm Mityle-
næi ut acceperunt, sine mora productum lapidibus inter-
emerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam & alij com-
plures tyranni fuga solum uertere, passim per ciuitates
tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Ari-
stagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitati-
bus constitui singulas magistratus: moxq; ipse Lacedæ-
monem triremi pro legato missus est. Opus enim erat ma-
gnam aliquam comparare societatem. Spartiæ regnum
iam non tenebat Anaxandrides, Leontie filius, quia non
superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat:
non ille quidem propter uirtutis specimen, sed propter ge-
nus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimonio sororia

A filia,

filia, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset, Ephori his cum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certe nobis hoc non est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ non concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non recte consulere, qui ipsum hortentur repudiata, quam haberet, uxore innoxia, alteram ducere: eoq; se non esse pariturum. Cui Ephori atque optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cernimus amore coniugii quam habes implicitum, facito quod dicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiatis grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies, non postulamus: quæcûq; ei præstas nunc, ea omnia præstato: alteram tamen ducito præter hanc uxorem, quæ sit fecunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides, duas dehinc uxores habes. Binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiatice faciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius ducta est, parit hunc Cleomenem, quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior, quæ hætenus sterilis fuerat, et ipsa concepit, hoc fato usa, quæ cum re uera prægnans esset, domestici tamen posterioris uxoris id audientes, ac moleste ferentes, dicere, iactari hoc ab illa, animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pariendi, Ephori increduli foemina parturienti custodes assederunt: quæ Doricum peperit, moxq; Leonidem, et post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleombrotum atq; Leonidem fuisse geminos. Quæ Cleomenem peperit secundo loco in matrimonio ducta, Perinetade Demarmani filia, alterum filium

filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem nō compos, ut fertur, sed inops mentis: Dorieus autem inter aquales omnes primus erat: meritoq; putans se ob uirilitatem regno potiturum: Hic ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida, cum Laedemonij Cleomenem ex lege, quod maximus natu esset, creassent, indigne tulit id, sibiq; à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico usus oraculo, in quam terram ad urbem condendam tenderet, neq; quippiam consuetorum executus, adeo rem indigne ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Synipem delatus, locum communijt totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumē. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis et Afrijs et Carthaginiensibus, in Peloponnesum abiijt: Vbi Antichares uir Cleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est, Hercule conditore: Hoc ille audito, Delphos se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione ad quam mittebatur, potiturus esset. Pythia cum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe, quam et in Africam duxerat, Italiam præteruehatur. Ea tempestate, ut ferunt, Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi. Id metuentes Crotoniatæ, Dorieum ut sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, unā cum illis aduersus Sybarin contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum, et qui cum illo erant, fecisse aiunt. Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas ascuisse, præter unū Calliam Heleum Iamideorū uaticinum: et hunc à Tely Sybaritarum tyrāno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de cūdo aduersus Crotonē non litaret: Hæc isti aiunt:

A 2 qua

quarum rerum utriq; testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem sanum ac templum prope Crastin, lapidum mace-
 riam, quod Dorici capta urbe aiunt extruxisse Minervæ,
 cognomine Crastie. Et hoc ipsius Dorici necis voluit esse
 maximum testimoniū, quod præter uaticinia agens inter-
 emptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecis-
 set, nec transgressus esset, Erycinā regionem obtinuisset,
 et obtentā possedisset, non ipse cum exercitu absumptus
 esset. At Crotoniatæ multa monstrāt peculiariter donata
 Callie Heleo in agro Crotoniēsi, quæ etiam ad meā usq;
 memoriam prognati Callie colebant: Dorico autē et eius
 posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in bello Syba-
 ritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura quàm Gal-
 liæ fuisse donanda. Hæc pro se utriq; eorum testimonia refe-
 runt: quorum utris accedere ut quisq; mauult, his accedat,
 licet. Nauigarunt autem cum Dorico et alij duces, colo-
 niæ Spartiatarum deducēda, Thessalus, et Parebates et
 Celeas, et Euryleon, qui cum omni classe Siciliam tenuerunt,
 superati à Phœnicibus atq; Aegætanis, in prælio oc-
 cubuerunt, uno tantū ex hac aduersa pugna superstitē Eu-
 ryleonte. Qui collectis eorū reliquijs occupauit Miniam
 Selinusiorum coloniam, Selinusiosq; liberauit monarchia
 Pythagoræ. Hunc cū sustulissent, ipse tyrannidem Selinun-
 tis inuasit. Sed breui monarchus, id est, unicus princeps ex-
 titit. Nam Selinusij impetu in eū facto, cū ad Iouis foren-
 sis arā confugisset, obtruncarūt. Dorico et uite et mor-
 tis cōmunis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniatæ: qui
 despōsa sibi filia Telyes Sybaritæ, Crotone profugerat,
 abnegatoq; matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac di-
 scedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium
 mirorum sumptum, quod esset olympionices, id est, uictor
 cer

certaminis ad Olympia, et omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Aegestanis ea quæ nemo alius reportauit. Nam sepultura eius heroico monumento extructo, Aegestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus uita functus est. Qui si in animum induxisset sibi ferendum esse Cleomenis regnum, et in Sparta permañisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, una duntaxat relictæ filia, nomine Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam uenit Aristagoras Miletii tyrannus, Cleomenemque allocuturus conuenit, habens (ut Lacedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumque mare, atque omnia flumina. Huic in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus dolorque maximus est, tum uero uobis, et eo maior, quo magis ceteros in Græcia antecellitis. Proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute consanguineos uestros, quod facile est ad præstandum. Nam neque barbari sunt uiri strenui, et uos in summum rei bellicæ per uirtutem euasistis, et genus pugnandi eorum huiusmodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longaque in capitibus cristas, unde faciles capti sunt, gentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui eam incolunt continentem, quantum non est ceteris uniuerfis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus uos si potiri libuerit, potiæmini. Sunt quoque inter se confines, ut ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum,

A s tum

tum uero argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis uero, dicebat Aristagoras, cōfines sunt hi Phryges auroram uersus, pecorum copia et terre ubertate, omnium, quos ego noui, longe beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris accola, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus confines sunt ij Armenij, et ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terre Cissia hæc confinis est. In qua iuxta fluiuium hunc Choassem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem si animose ceperitis, iam cum Ioue de diuitijs licet certetis. Neque uero opere precium est, uos suscipere prelia pro terra neque multa neque ita feraci, et pro exiguis finibus aduersus Messenios nostros consortes, et Arcades et Argiuos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandum. Ergo cum offeratur occasio totius Asiae facile potius, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differo respondere. Tunc quidem hætenus processum est. Vbi uero dies responsioni præstituta affuit, et ad locum de quo conuenerant, uentum est, interrogauit Aristagoram Cleomenes, quot dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, et ualde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem, ut se habebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mensium necesse iter. Cleomenes interpellatus huius

huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inquit: *Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem. Nihil enim rationis diis, cum istud facile non sit Lacedæmonijs, qui uis eos trimestri itinere abducere à mari: Hæc locutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domũ Cleomenis se contulit, eamq; ingressus iubebat precabundus, ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaq; octo aut nouem annos nata. Cleomene iuente cum dicere quæ uellet, filioli enim gratia nolle prohibere. Tunc Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adiciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puella delectatus Cleomenes, in aliud conclauē abiit: et Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris, quod erat usq; ad regem: ea nanque itineris ratio ita habet: Vbiq; sunt regij stathmi, id est, mansiones, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta atque tutum, id nunquam intermissum per Lydiam et Phrygiam niginti mansionum, hoc est uicenorum castrorum est, parasangæ nonaginta quatuor et dimidiatus. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuiam transmutare, et præsidium quod supra illum est. Transgresso in Cappadociam, et eam permetienti usq; ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, perasangæ centum quatuor. In horum montibus positæ duplices portæ ac totidem præsidia pertrāsitis. Hæc tibi transgresso, et per Ciliciam iter faciēti, tres stathmi sunt, perasangæ quindecim*

ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia determinat flumen, quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim, parasange quinquaginta sex et dimidiatus, in quibus et presidium est. Eam fluij, qui nauibus transcuntur, quatuor iussuunt, quos transmittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, et si non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumeravi, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cissiam transcunt sunt undecim stathmi, parasange vero quadraginta duo et dimidiatus, ad fluuium Choaspem, et cum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis, et parasange ualet quantum triginta stadia, ut ualet, sunt è Sardibus ad regiam, que dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum et quingenta: cum sint parasange quadringenti quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena et quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedemonium dicente trium mensium iter esse, recte dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Græco mari ad Susa (hec enim urbs Memnonis uocatur) dico esse tredecim millia stadiorum et quadraginta. Ex Epheso ad Sardis, quingenta et quadra

draginta stadia, atque ita tribus omnino diebus produci-
tur iter trimestre. Digressus è Sparta Aristagoras, Athe-
nas cōtendit, tyrannus liberatus hoc modo: postquam Hip-
parchum Pisistrati filium, Hippieq; tyranni fratrem, qui
in somnis uisionem cladis sue evidentissimam uidisset, in-
terfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Ge-
phyræi: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis,
quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio
autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie panathenæo-
rum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem
sibi, procerum atque speciosum, hos uersus per enigma
dicentem:

Gephyræi, id
est pōtani, qui
& Thanagræi
dicuntur, in-
quit Strabo in
nono.

Intoleranda leo tolera tolerans animo agro.

Nemo uiris pœnas iniustus iure rependet.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle
ad somniorum coniectores: sed mox spreta uisione misit
pompa, ubi mortem oppetijt. Gephyræi, è quibus erant
percussores Hipparchi, ut ipsi aiunt, fuere à principio ex
Erethria oriundi. Verum ut ego interrogando comperio,
fuere Phœnices, ex his, qui cum Cadmo in terram que
nunc uocatur Boeotia uenere, atque eam incoluere, sortiti
Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Ar-
giuos exactis, iterum per Boeotios hi Gephyræi expulsi,
Athēnas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti sub con-
ditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec me-
moratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices
isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fue-
re, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctri-
nas in Græciam introduxere, tum uero literas, que apud
Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primæ
quidem ille extiterunt, è quibus omnes Phœnices utun-
tur

A 5 tur

tur. Progressu deinde temporis, una cum sono mutauerunt modulum pristinum. Et cum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accole Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt, et in utendo confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnicibus in Græciâ illatæ. Priscæq; cōsuetudine biblos appellat pelles, quod aliquādo penuria librorū, hoc est, sirporum, pellibus caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; ad meam usque memoriā multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. Quorum tripodum unus habet hoc epigramma:

Obtulit Amphitryon me gentis Theleboorum.
Hec fuere circa etatem Laij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait:

Sceus in assucto pugilum certamine uictor,
Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.
Sceus hic Hippocoontis filius fuit, q tripodē dedicauit, nisi alius fuit, idē quod hic nomē habēs, circa etatē Oedipodis Laiō geniti. Tertius tripus, et is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.
Sub hoc Laodamante Eteocles filio, qui monarchus fuit, id est, solus principatu est potitus, ceteri sunt Cadmei ab Argijs, et se ad Encheleas contulerūt. Gephyrei autem postea in suspicionem Bœotiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa seorsum à ceteris cum aliis quedā, tum Cereris Achææ, et templū

templum, et orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi in somnis, et unde fuerant oriundi Gephyrei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me comemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem, quem à principio institueram, quæ ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, et in senso eis propter eadem Hipparchi, Alcmeonide, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniã ipsis una cùm cæteris exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustrata fuit; conatiq; Athenas reuertendo liberare, uehementer deciderant. Lipsydrium super Pæoniam communierunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis edificandum, id quod est, tunc autem non erat. Enimvero eum bene nummati essent, ac uiri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, ac cætera omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset ut illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi uiri Delphis sedentes Pythiã pecunia persuaserunt, ut et quoties uiri Spartiata ueniret, siue privato, siue publico agmini petentes oraculũ, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacædemonij autẽ postquam sibi idẽ semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris, inter populares eximium, cum exercitu ad expellẽdos Athenis Pisistratidas, tamen si hostes suos, et in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt quæ ad deũ, quàm quæ ad homines pertinet. Hos itaq; mari nauibus miserunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerũ appulsus, copias eduxit. Id præsciscẽtes Pisistratide, auxilia Thessalia euocauerunt. Societatem enim cum Thessaliis effecerat. Quibus rogatibus, cõmuni decreto Thessali miser

miserunt mille equites cum suo rege Cineä, uiro Coniæo. Hos socios ubi habuere Pisistratide, hoc excogitauerunt: Planitiem Phalerorum detergunt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium immitunt. Equitatus in Lacedemonios irruens, cum alios multos, tum uero Anchimoliū interemit. Ceteros qui supersuere, ad naues repulit: Hunc in modum primus Lacedemoniorum exercitus abscessit. Extat in Alopecis Attica bustum Anchimolij, iuxta Herculis templum, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedemonij maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene, Anarandride filio: cum quibus oram Atticam inuentibus congressus primum Thessalorum equitatus, non diu post in fugā uersus est, suis supra quadraginta è suis. Qui supersuere, quā quisq; potuit, rectā in Thessaliā rediere. Cleomenes ad urbem pergens, unā cum ijs Atheniensibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos. Neque tamen omninē Pisistratidas eiecere Lacedemonij, quippe qui de faciendā obsidione non cogitauerant, et Pisistratide cibo potuque bene instructi erant. Itaque cum aliquot dies Lacedemonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui alijs infāustus, idem alijs fāustus extitit. Nam filij Pisistratidarum, qui clam extrā regionem seponebantur, intercepti sunt. Quo ex factō omnes eorum res perturbatæ sunt, et pro redimendis filijs ad uoluntatem Atheniensium transegerunt, ut quinque dies ex Attica excederent. Moxque in Sigeum, quod est supra Scamandrum, concesserunt, cum sex et triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Nelo, ex eisdem prognati, ex quibus ij qui fuerunt cum Codro ac Melantho,

qui

qui prius aduentitij, tamen Atheniensium reges euasere. Ea; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati, filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit: Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcūq; aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia descenderet à Dario, et Aristagoras Milesius Athenas oratū auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athene cum magna fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberata, extitere maiores. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes uir Alcmaeonides, qui (ut fama fert) Pythiam persuaferat, et Isagoras Tisandri, illustri quidem familia, sed quàm uetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi uiri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes cum uince retur, populum amplectendo ex quatuor tribubus mox decem effecit, cogominibus Iouis filiorum, Pelcontis et Aegicoris et Argadei et Hopletis, in alia commutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præter quàm Aiakis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimū ac socium. Quæ in re uidetur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannū fuisse imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellū gessisset, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homerici carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere celebrantur. Neque hoc modo summouit, sed etiam optauit monumentum Adraستي calamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq; Delphos adiit ad oraculum consulendum, nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adrastum quidem Sicyonum regem esse, ipsum uero lapidatorē. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pa-

Ro

esto Adrastus ipse demigraret. Quod ubi excogitasse fidi-
 uisus est, misit ad Boeotias Thebas nunciatum, uelle se as-
 * Vide num ferre Sicyonem * Menalippum Astaci filium. Eumq; tri-
 legedum sit buentibus Thebanis, in urbē intulit: atq; ei sanum in ipsa
 Melanippū. curia designatum exedificauit munitissimo iam loco, in
 quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existi-
 mari inimicissimum Adrasto, quod & Mecestem fratrem
 eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clis-
 thenes ubi sanum extruxit, hostias & dies festo Menalip-
 po dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonijs ma-
 gno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio
 Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperium
 Adrasto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonijs cum
 alijs honoribus prosequiebantur, tum uero tragicis cho-
 ris, ita ut non Dionysium, sed Adrastum uenerarentur. Clis-
 thenes choros quidem Libero, ceteras uero caeremonias
 Menalippo dicauit: Hæc ille in Adrastum egit. Tribus au-
 tem Doriensium, ne forent eadem Sicyonijs quæ Argijs,
 alia nomina cōmutauit: ex quibus Sicyonios plurimū ridi-
 culos reddidit. Quippe suis & asini ultima cognomina
 pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à suo
 ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Archæ. Itaque hi
 tribules Archelai uocabantur. Ceterorum alij Hyatæ, id
 est, suales, alij Oneatæ, id est, asinales, alij Chœreatæ, id
 est, porcales. His tribuum nominibus Sicyonijs & Clis-
 thene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi
 sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerūt,
 Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam
 adiecerunt, imposito cognomine Aegiales ab Aegialo A-
 drasti filio: Hæc Sicyonijs Clisthenes & ipse (ut mihi ui-
 detur) præ contēptu Ionū, ne forent eadē ipsis & Ioni-
 bus.

bus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Cum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, postea quam omnium auctoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, et plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, et totidem Phylarchos, id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo atq; composito, erat multo superior his qui erant contrarie factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc in uicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde obsidione Pisistratarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, quod ad uxorem Isagoræ uentitaret. is misso primum Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, et cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonitu Isagoræ hæc dicens. Nam Isagoras atq; amici eius non erant affines cedis, cuius insimulabantur Alcmeonidæ et qui erant enagees: ita nominabantur qui Atheniensium piaculo obstricti erant: Cylon quidam Atheniensis uir Olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulatoq; æqualiū sodalitiū arcem occupare conatus. Id cum efficere non potuisset, assedit simulachro dei supplex ipse ac socij. Hos illinc summouerunt quidæ magistratus Naucratorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniendi eos citra mortem. Sed culpa horum mox intersectorum fuit penes Alcmeonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clisthenem atq; piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cū manu, atq; illinc septingentas familias militares Atheniensium, tanquā piaculo cōtaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc actio conabatur secundo loco senatū dissoluere, et magistratus

trecentis

trecentis Isagoræ militibus mandare. Verum reluctante senatu atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasque cum sue factionis hominibus arcem occuparunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt. Tercio die quicumque Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, rato effectu quod Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendenti, et ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas reseraret, Lacedæmonie, inquit, hospes, rursus redeas, ne uel templum introcas. Non enim Doribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dore non sum, sed Achæus. Itaque admonitu uti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmonijs decedit. Ceteros ad necem uinxere Athenienses, et in ijs Timesitethum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisithene septingentis militum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmonijs esse bellandum. Ut Sardis uenere nuncij, mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses: et ubi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuncijs audiuit, ita eis ingenue respondit: Si regi Dario terram darent et aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere precepit. Nuncij in se collocti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomine ubi reuersi sunt domum, uehementer accusati sunt.

Cleo

Cleomenes intelligens ab Atheniensibus se et uerbis et factis ladi, ex omni Peloponneso copias coëgit, disimulans quem ad finem, cum haberet in animo tum populum Atheniensem ulcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui una cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, et ex composito Boeotij Oenoëem occuparunt: et Hysies ultimos Atticæ populos, et ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Boeotiæ et Chalcidensium ultione dilata, arma contra Peloponnesos in Eleusine agentes, ferunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent, Corinthij primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atque abscesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui et ipse erat rex Spartiatarum, et è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tempore disenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utriq; regi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant, et his seiunctis, alterum quoque è Tyndaribus relinqui. Quin et isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Tunc cæteri socij qui erant in Eleusine, cernentes non conuenire inter reges, et Corinthios aciem deseruisse, et ipsi dilapsi abierunt. Quarto nunc Doræ in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Atheniensium multitudinis commodum; Primo, quia Megaram coloniam deduxerant, quæ expeditio recte uocetur sub Codro Atheniensium rege. Iterum ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta uentum est. Quarto, dum Cleomenes Peloponnesos ducens, Eleusinem inuasit. Ita quarto tunc Doræ aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecore hoc

B

exercitu

exercitu, ibi Athenienses uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduersus Chalcidenses, quibus Boeotij ad Euripum iere suppetias. His conspectis, Athenienses putarunt sibi cum eis prius quam cum Chalcidensibus pugnam conferendam. Itaque congressi cum illis, egregie superant, permultisq; eorum caesis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Euboiam, cum Chalcidensibus confligere: quibus etiam uictis, quatuor millia colorum in praedijs equitum reliquerunt. Equites autem apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, una cum Boeotiorum captiuis uinctos in carcerem coniecerunt, quos aliquanto post, binis multatos minis soluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uincula in arce suspenderunt, quae ad meam usq; memoriã extabant, pendentia è muris, à Medo ambustis, è regione coenaculi ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta arca quadriga, quae ad sinistram manum intratium statim in propylea arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus

Boeotum populis Chalcidicaq; manu,

Damna rependerunt uinclis et carcere caeco,

Quorum hæc de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem augeſcebant. iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex uno tantum, ſed undique datur intelligi. Siquidem Athenienses quandiu tyrannis ſubiekti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantes erant. Liberati uero tyrannis, multo omnium primi extiterunt. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebāt, de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibi ipſi quiſque rem gerere properabat: Athenienſes ita agebant

agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos ulcisci, iubebatq; ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili facientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime nos incolunt Tanagraei Coronæiq; & Thespenses, qui nostri assidue commilitones, alacri atq; concordi in partes animo bella nobiscum tolerāt? Quid hos rogari oportet? nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ fuisse traduntur, Thebe & Aegina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscantur. Thebani, quoniam nulla quam hæc uisa est dicti potior sententia, protinus miscere ad Aeginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis Aeacidæ. Societate Aeacidarum freti Thebani, cū laceßissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnae, iterum auxilia uirorum remissis Aeacidis orauerunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinae inimiciæ, quam gessere cum Atheniensibus, memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam cum Athenienses Boeotijs incumberent, ipsi longis nauibus in Atticam traicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem, quam Aeginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurij, cum sua ipsi

B 2

terra

terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consu-
luere oraculū. Quibus Pythia iussit, ut Damiae & Auxesia
simulachra erigerent, & postquam erexissent, melius
secum actum iri. Sciscitantibusq; Epidaurijs, utrū ex ere
facerent illa, an ex lapide, respondit se è neutro fieri sine-
re, sed è ligno oleagino, oleae tamen, non oleastri. Rogab-
ant igitur Epidaurij Athenienses, sibi permitterent oleā
incidere, qui scilicet oleas illas sacrificatissimas esse existi-
marent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa
tempestate oleas fuisse. Athenienses se uero dixerunt con-
cessuros, hac duntaxat lege, si quotannis illi sacra Minerva
urbanae & Erechtheo afferrent. Accepta conditione
Epidaurij quae rogabant impetraverunt, & simulachra
ex his oleis fabricata statuerunt; terraeq; sua fructum eis
ferente, quod conuenerat, Atheniensibus persoluebāt. Eo
tempore atque superiori, Aeginetae Epidaurijs parebant
tum in alijs, tū uero in litibus, quas Aeginetae inter se uel
actores, uel rei illuc se conferentes agebant. Verum ex eo
tempore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidau-
rijs descuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cū alias cla-
des inferebant, tum simulachra Damiae & Auxesiae surri-
puerunt: eaq; asportata, in regionis suae mediterraneo loco
statuerunt, cui nomen est Oeae, uiginti ferme procul ab ur-
be stadijs. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs
atq; iocabundis choris mulierum, denijs uiris utriq; demo-
num assignatis, qui choris praessent. Nam chori neminem
uirum nuncupabant, sed indigenas foeminas: quae ceremo-
niae apud ipsos quoq; Epidaurios fuerant. Surreptis sta-
tuis, Epidaurij quod fuerant pacti Atheniensibus, nō solu-
uebant, cuius rei cū à nuntijs Atheniensib; admonerentur,
reddere rationē cur iniurij nō essent: Se enim quādiu apud
se

se statuas habuissent, quod conuentū erat exoluisse, eisdem iam uiduatos nō debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, à quibus id exigi iuebant. Ad eas repetendas Aeginam Athenienses misere. Aeginetæ negare quicquam negotij esse cum Atheniensibus. Post repetita simulachra, Athenienses aiunt triremem missam publice cum ciuibus quibusdam: qui Aeginam cum uenerunt, simulachra, tanquam è suis lignis facta, conatos esse suis sedibus emoliri ut asportarent. Cumq; eo pacto penè nequirent, circumdati funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitruū, & cum tonitruo terræmotum extitisse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simulachra, ab his in amētiam esse conuersos: & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse, donec unus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses ita rem gestam esse memorāt. Aeginetæ negant illos unā cū naui uenisse. Facile enim se unam nauim, atq; adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos: sed cum compluribus in ipsorum terrā inuasisse, se uero cessisse, nec pugna nauali contendere uoluisset: qui tamē planū facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an uolentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses quoque, quoniā nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & cū ea è suis uestigijs amoliri nequirent, ita circumdati restibus trahere conatos, donec illic ambo simulachra contrahuntur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. Aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atq; ex eo tempore semper genu nixa permanuisse: Et hæc quidē Athenienses fecisse. Se uero, quòd audirent sibi bellum ab Atheniensibus illatum iri, præparasse Argios, ut sibi aduersus

Athenienses in Aeginam descendentes adessent auxilio. Eosq; cum latuissent hostē in trañciendo ex Epidauro in insulam, Atheniēses, qui nihil præscessent, à nauibus disclusos irruisse: et interea tonitruum ipsis terræmotumq; extitisse: Hæc ab Argis Aeginetisq; cōmemoratur. Athenienses quoq; confutitur, unū omnino è suis incolumē in Atticam reuertisse, quē tamē Argij aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu, quem ipsi profligassent. Eundē Athenienses demonio incolumē nihilo secius perijsse referunt, hunc in modum: Cū Athenas se recepisset, cladēq; renūtiasset, uxores eorū qui aduersus Aeginā profecti fuerant, indigne ferentes unum ex omnibus esse reducē, circūfusas hominem prehensisse, ac fibulis uelīmetorū pupugisse, percontantes singulas, ubi suus uir esset, atq; hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factū mulierū, uisum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. In quas cū alia ratione animaduertere non possent, uestem illarū in Iadē mutauerūt. Nā antea Doridē uestem gerebant Atticæ fœminæ, similimā Corinthiæ. Itaq; mutauerūt in lineā, ne fibulis uterentur, quanquam reuera si ratione utamur, non Ias olim uestis fuit, sed Cairā, quoniā omnis prisca uestis fœminarū Græcarum eadē erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argij et Aeginetæ idem adhuc facitiant, apud quorū utrosq; mos est fibulas faciēdi fescuplas quàm tunc mensura cōsueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorū templis deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne urceum quidē, sed ex ollis gētilibus in posterū ibidē potare. Eoq; cōtentionis processere Argiæ atq; Aeginetæ mulieres cū Atticis, ut ad meā usq; etatē fibulas gestauerint, quàm antea grādiore. Odiorū principū Aeginetarū in Atheniēses hoc, quēadmodū cōmemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ, memoriā retinē-

tes Aeginetæ, libenter Thebanorum rogatu auxiliū tulere Boeotijs: Qui cū maritima Atticæ uastarent, Atheniensesq; aduersus Aeginā expeditionē inirent, aduenit ē Delphis oraculū, ut ab Aeginetis lādendis triginta annos abstinerent, tricesimo anno cum sanū Aeaco dicassent, bellū cū Aeginetis inchoarent, ad uotū eis re successura. Sin bellum continuo inferrent, fore ut inter ea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremum illos subigerēt. Hoc oraculū ad se Athenienses allatū ubi audire, eatenus ei obtemperandū censuerūt, ut Aeaco sanū dicarent, quod nunc in foro extructum uisitur: sed triginta annis non esse abstinentiū, quod uidelicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab Aeginetis, si bello abstinerēt. His tamen ad ulciscendū se parantibus, Lacedæmoniū factū extitit impedimēto. Siquidē Lacedæmonij, audito commēto Alcmeonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quod & suos hospites in patriā eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis urgebātur, denuntiantibus multa ipsis & indigna ex Atheniensibus futura, quorū antehac securi fuissent, præsertim ex eo, quod à Cleomene Spartā reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cū expelleretur, relicta fuerant in tēplo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenē accepere, & animaduertebāt Athenienses augescentes, nec ad ipsis obtēperandū ullo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrānis fuisset infirmū, & ad parēdum prōptum, nunc parta libertate ipsis par existeret. Hæc omnia cōsiderātes, accersierūt Hippiam Pisistrati à Sigeo Helleſponti, quō Pisistratidæ

confugerant. Postquam Hippas accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorū nuntijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoscimus uiri socij nos haud recte egisse, qui ementitis oraculis inducti, uiros qui erant nostri in primis hospites, quiq; in animū inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. Et cū hæc fecerimus, tamen ingratam populo urbem tradidimus: qui posteaquam per nos liberatus, despexit nos pariter ac regē nostrū per dedecus detrimentūq; eiecit: inflatusq; superbe, famā auget: præcipue quidē, Bæotios suos finitimos atq; Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis, ut alius quis si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illuc unā uobiscū cunctes supplicium de illis sumamus. Hac enim de causa Hippas et uos è sua quosq; urbe accersimus, ut publico consensu et communi exercitu reducētes hunc Athenas, reddamus ei quæ abstulimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cum alijs socij non probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locutus est: Eo tempore cælum sub terra, ac terra superior cælo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, quo tempore uos Lacedæmonij rebus publicis euersis, tyrannides in urbes introducere conabimini: nihil est in rebus humanis neque iniustius, neque magis mortiferum. Quod si bonum uobis uidetur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannum constituite: atque ita, ut alijs constituatis, operam date. Nunc ipsi tyrannorum expertes, et ne id in Sparta contingat uehementissime cauentes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis ut nos sumus experti, meliorem, quàm nunc facitis, de hac re diceretis sententiā. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit, cum esset apud eos paucorum

paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ uocantur, urbem incolerent, ultro citroq; inter eos matrimonia contraherentur. Horum uni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere uolebat, duxit Eetion Echecratis, è Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Cénide. Qui cum neque ex hac muliere, neque ex alia tolleretur liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his uersibus compellauit:

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tēdebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quàm hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem

Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.

Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchram Pallenē, altamq; Corinthum.

Id oraculum cū ad eam diem fuisset indeprehensum, simul atq; ex hoc Eetionis patuit, eodem utrunq; pertinere, si lentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primū mulier enixa est, miserunt è suo numero decem uiros ad tribum, in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti postquam ad Petram peruenerunt, & ad Eetionis atrium accesserunt, puerum petunt. Labda cur uenissent ignara, paternæq; beneuolentiæ causa uenisse eos rata, affert filium, & in unius eorū manum porrigit. Erat autem inter uiam constitutum, ut qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verum diuina quadam fortuna, puer ei uiro cui à Labda traditus

B 3 erat

erat, arripit. Quam rem illi consideranti misratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, et ille tertio, atque ita deinceps per manu traditus infans, per omnes decem transiit, ac nemine interimere uolente, rursus matri est redditus. Illi egressi, atque ante ianuam stantes, alius aliud incubabant, castigabantque, sed primum precipue, qui ex conueto non fecisset, donec interiecto temporis spatio placitum est, ut rursus introgressi, omnes fierent participes cedis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe, germinari Corintho perniciem. Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat. Eoque metuens, ne illi immutata uoluntate acceptum rursus puerum interimeret, asportauit, et in mensura frumentaria occultauit, qui locus uisus est minime inuestigabilis, cum sciret illos, si rediret ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos, ut et contigit. Nam introgressis et scrutantibus, ubi non apparuit, uisum est eis abundum, atque ijs à quibus missi essent dicendum, se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse, atque ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod denitauerat in cypsela, id est, mensura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes

Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi

Ipse, et eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem hoc erat. Cypselus uero tyrannide potitus, talis extitit, ut Corinthiorum multos insecutus sit, multos pecunia, longe plurimos anima priuauerit. Cui cum triginta regnasset annos, bene uita defuncto successit in tyrannidem filius Periander, qui inter initia mitius agebat.

bat, quàm pater, sed ubi per nuncios consuetudinem habuit cum Thrasibulo, Mileti tyrāno, multo magis quàm pater cruētus effectus est. Misso enim præcone, Thrasymbulum interrogauit, qua ratione ipse rebus tutius cōstitutis, ciuitatem pulcherrime gubernaret. Thrasymbulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidū educto, ingressus est rus quoddā satum: et unā cum nuncio segetē interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atq; abiciens, ut quanq; uidebat spicam inter alias extantē, doneq; segetem formosissimā atq; densissimā hunc in modum corripit, prædiumq; illud peruagatus, nullo uerbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasymbulum, mirari quòd se ad uirū uesanū Periāder misisset, et sua ipsius destruentē, exponitq; quæ ex Thrasibulo uidisset. Periander id quod à Thrasibulo actū erat intelligēs, atq; interpretans sibi ab illo præceptum, ut eminentissimos quosq; popularium interimeret. tunc uerò omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo, cōsummans id quod à Cypselo fuerat omissum: adeo quidem, ut uno die uniuerſas mulieres Corinthias exuerit, propter Melissam uxorem suam. Nam cum ad Theſprotos, qui sunt ad flumen Achærontem, misissent nuncios, sciscitatū mortuorū oraculū de hospitio deposito, Melissa apparēs negauit se indicaturā aut dicturā, ubinam depositum esset collocatū, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. Nihil enim sibi prodesse uestes cū quibus sepulta fuisset, utpote nō cōcrematas. Cuius rei, quod uera loqueretur, testimonio foret, quòd Periāder in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renuntiata, ob illud argumentū fidem fecere, quòd ipse cum Melissa

Simile est apud Liuiū de pauperum de cussione.

Epistola Thrasibuli ad Periandrum extat apud D. Lactantiū in primo.

Melissa quamvis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuncium per praenone edixit, ut omnes Corinthiae mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eo tanquam ad diem festum, quam ornatisime poterant cum essent mulieres istae, dispositis clam satellitibus, eas omnes sine discrimine exiit, ingenuas pariter et ancillas, atque eas uestes ad foueam comportatas Melissam precando cremauit. Haec ubi fecit, et nuncios iterum eosdem misit, tunc ei Melissae idolum, hoc est, inanis imago, exposuit, ubinam depositum hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lacedaemonij, uobis et talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit, simulatque uidimus uos accersisse Hippiam, tum uero maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Graecorum inuocantes testamur apud uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis praeter equitatem, dum Hyppiam reducit, in quo scitote Corinthios uobis non assensuros: Haec Sosicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hyppias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum ceteros, tum praecipue Corinthios desideraturos Pisistratidas, dum uenissent dies quibus expiare se ab Atheniensibus nequiret. Haecenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse praeceteris nota haberet. Ceteri socij, qui antea silentium tenuerunt, audito Sosicle, liberior pro se quisque in uocem erumpentes, accedere sententiae Corinthiorum, obtestarique Lacedaemonios, ne quid agerent noui aduersus Graecam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemunte, et Thessalis Iolcon, neutrum accipere uoluit, sed rursus ad Sigeum coecepit, quod armis Pisistratus a Mitylenaeis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi constituit Hegesistratum filium nothum ex muliere Argia, qui tam

men

men, quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prælio. Nam dum inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigæo prodeuntes, hos repetentes regionē, illos refellentes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse Aeolibus in agrum Iliensem, quàm sibi ac cæteris Græcis, qui Menelao in raptu Helenes operam nauassent. His assidue bellantibus, cum alia in prælijs gesta sunt, tum illud, quòd Alcæus poëta in prælio, quod collatis signis gerebatur, uincentibus Atheniensibus, ipse quidem fugæ se mandans euasit: sed armis eius potiti sunt Athenienses, quæ apud templum Mineræ in Sigæo suspenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenem reposuit, indicans Menalippo sodali suam calamitatē. Mitylenæos tamē atq; Athenienses reduxit in gratiam Periander Cypseli, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, ut utriq; ea colerent quæ haberēt. Atq; hoc modo Sigæum factū est Atheniësium. Hippias posteaquā Lacedæmone in Asiam abiit, cuncta agitabat insimulando Athenienses apud Artaphernem, atq; omnem operā dando, ut Athenæ in illius ac Darij uenirēt potestatem. Quæ agitantē Hippiam cum accepissent Athenienses, mittunt Sardis nuncios, ad dissuadendum Persis fidem habere exulibus Atheniensibus. Sed Artaphernes iubere, Athenienses (si salui esse uellent) rursus Hippiam reciperent. Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulantur, atque ita animati sunt Athenienses eam conditionē recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta, Athenas uenit. Nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. Ad quā ciuitatem ubi uenit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commorauit

morauit de commodis quæ essent in Asia, de'que Persico bello, quòd neq; scutũ neq; lanceam in usu haberent, faci-
lesq; essent ad capiendum: Hæc ille referens, ea quoq; ad-
debat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum
esset ab eis liberari qui multum pollerent. Deniq; nihil nõ
pollicebatur, omnibus precibus obsecrans quod tantope-
re cupiebat, donec eos induxit. Facilius enim ei uisum est
multos decipere quàm unum. Qui si Cleomenem solum
fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenien-
sium effecit. Itaque Athenienses persuasi, decreuere uigin-
ti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanithio illis præ-
fecto, uiro inter populares omni in re spectato. Hæc clas-
sis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris.
Ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, exco-
gitauit consilium, quod in nullam Ionum utilitatem erat
redundaturum: quanquam ne ille quidem hac ratione fa-
ciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim misit
quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Stry-
mone crant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum
atque uicum per sese incolentes: Ad quos ut peruenit nun-
cius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras
Mileti tyrannus, ad ostendendam uobis (si obtemperare
uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit,
eademq; uobis præstat facultatem salutis parandæ ad pa-
triam nostram: per uos quidem usq; ad mare, deinceps no-
bis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sane uolu-
ptatem acceperunt: sumptisq; liberis atque uxoribus, ad
mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu
illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium
transmisere. Quò postquam applicuere, eorum uestigia
insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos
assequi

assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbjs in Doriscum, unde terrestri itinere se in Pæoniam receperunt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses uiginti cum nauibus uenere, ducētes unā quinq; triremes Erethriorum: qui non Atheniensium gratia commilitum præstabant, sed debitam ipsis Milesijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquādo pro Erethrijs in bello Chalcidensi præstiterāt, cum Samij contra Erethrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras ubi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Miletij remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu sumptis uicæ ducibus Ephesijs, ad superiora tendebāt, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo Sardis adueniunt, easq; occurrēte nemine capiūt, omniaq; eius urbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas uiro-
 rum copias: quæ res fuit impedimēto, quo minus qui ingressi erant urbem, diriperēt. Erāt Sardibus domus pleræq; arundinacæ, sed quæ lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è militibus cum incendiasset, repente ignis è domo in domum elapsus, totam urbem absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habēte regressum, Lydi & Persarū quicūq; in urbe erāt, undiq; circumuēti, ex urbe in forū confluunt: & ad annē Pactolum, qui medium forum interfluens, æramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille

& ille mari. Ad hunc annum, & hoc forum conglobati
 Lydi pariter & Persæ, sese defendere adigebantur. Iones
 uidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitu-
 dine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem, qui di-
 citur Tmolus, sese recipiunt: atque illinc noctu ad naues.
 Crematis Sardibus, deflagrauit unâ templū Cybeles in-
 digenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templa quæ in
 Græcia erant, cremauerunt. Hoc ubi Persæ, qui intra Ha-
 lym domicilia habebant, rescuerunt, tunc uerò ad seren-
 dam Lydis opem cōuenerunt: nec adepti Sardibus Iones
 iam illinc profectos, eadem uia infecuti, cōperiunt Ephe-
 si: congressi; cū illis ex aduerso instructis, in fugam eos
 uertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres
 uiros, tum Eualcidem Erethriorum ducem, qui donatus
 laurea in certaminibus fuerat, & à Symonide Cejo maio-
 rem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per
 urbes fuere dissipati. Et tunc quidē ita dimicatū est. Athe-
 nienfes autem post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per
 nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt
 se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, ta-
 men quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo se-
 gnus bellum aduersus regem parabant; Hellepontumq;
 inuecti, Byzantium ac ceteras circā urbes in suam po-
 testatem redegerunt. Inde cuncti magnam Cariæ par-
 tem in belli societatem asciuerunt, Nam Caunus, qui prius
 societatem facere recusauerat, ubi Sardis conflagrarunt,
 et ipsa Ionibus accessit. Præterea Cyprij omnes ultro ex-
 ceptis Amathusijs. Defecerunt autem Cyprij à Medis in
 hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminio-
 rum regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos,
 Euclhontis pronepos. hic uir, cum sæpenumero antea
Gorgum

Gorgum sollicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, uehementius urgere hominem instituit. In quo quia nihil proficiebat obseruato tempore, dum Gorgus oppidum egrediretur, una cum suis militibus eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit. Eo potitus Onesilus, omnibus Cyprijs ut rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare obnuentes obsidione circūdedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei nunciatum est Sardis captas incensasq; ab Atheniensibus atq; Ionibus, & huius comparandæ clāssis atq; rei contexendæ fuisse autorem Aristagoram Milesium, fertur cum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probe sciens, nō fuisse illos præ contēptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id cum audisset, tum arcum poposcisse, eoq; sumpto sagittam quam imposuerat in cælum excussisse: & ea in aërem excussa dixisse, ô Iupiter, cōtingat mihi ut Athenienses ulciscar. Atq; hæc locutus, cuidam famulorū præcepisse, ut sibi semper apposita cœna, ter diceret: Here, memēto Atheniēsium. Et cum hoc præcepisset, accito ad suū conspectum Histiaeō Milesio, quē ipse diu distinuerat, ita eum fuisse allocutus: Audio Histiaeō procuratorē tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse demolitum. Viros enim ex altera continente persuasit, ut Iones sequerentur, qui mihi cōmissorū pœnas dabunt, eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur uidentur hæccine tibi bene habere? Quorū quidnam sine tuis consilijs actū est? Proinde uide ne rursus teipsum in culpā induas. Ad hæc Histiaeus: Quodnam, inquit, rex protulisti uerbum? Me ne consulere rem, quæ tibi sit quippiam siue multū siue pa-

C

rum

rum modestiæ allatura? Quid mihi querēs ista facerem? aut cuius rei indigens, cui omnia adsunt quæ tibi, quem tu omnium consiliorum tuorum communionē dignaris? Quod si istud quod ais, egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. Principio rationē istam nō admitto, Milesios ac meū procuratorem quippiam rerū nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si quid tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audiisti, rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegandū putasti. Nam Iones id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuisset, nulla profecto se ciuitas commouisset. Proinde nunc propere dimitte me, ut in Ioniam contendam, illic omnia negocia tibi in integrum restitutus: & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem in tuam potestatem redactus. Hæc cum ex animi tui sententia confectro, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc uestem, qua indutus in Ioniam descendam, quàm* Sardiniam insulam maximam tibi tributariam reddam: Hæc Histieus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hominem dimisit, præcipiens, ut posteaquam ea quæ sponderat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuncius de Sardibus ad regem uenit, Dariusq; illam rem arcu fecit, & Histieum est allocutus, Histieusq; ab eo dimissus, ad mare se contulit. hoc interea omni tempore hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidēti nuncius affertur, Artybium uirum inter Persas eximium cum magna ui Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum
magna

magna classe ad cum se contulerunt. Et cum Cyprum tenuissent, Persæ eodem è Cilicia traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe circumueuntibus promontorium, quæ clauæ Cypri uocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere: Viri Iones, uobis nos Cyprij optionem damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie confligere, iam tempus est è nauibus egrediendi, et in acie standi, ut nos uestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus: Sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite: quoniam alterutrum opus est eligatis, ut quantum in nobis situm est, Ionia atq; Cyprus in libertatē uindicentur. Ad hæc Iones: Cōmune, inquiunt, Ioniæ conciliū nos misit ad mare tutandū, nō ad naues tradēdas, quo ipsi cū Persis in terra cōsfigeremus. Itaq; quidem ubicūq; collocabimur, ut operam nauemus enitemur. Vos uero debetis, qualia ab imperatibus Medis passi estis reminiscētes, uiros egregios uos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post hæc Persis in campū Salaminium tendētibus, Cyprij reges aduersus alios hostes constituerūt alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quēq; Salaminiorū ac Solicensiū: aduersus Artybiū Persarū ducē Onesilus ultro cōstitit. Insidebat Artybius equo, in armatū erigere se doctus. Quod audiēs Onesilus, ad satellitē suū (erat enim ei satelles sanequā peritus rei bellicæ, et alioqui solertia plenus) Audio, inquit, Artybij equū edoctū se erigere, et pedibus simul atq; ore eū in quē agitur perficere, pinde tu propere inita ratione dicito, utrū malis obseruare equū ne tibi feriendū, an ipsū Artybiū. Ad quē seruus suus: Ego uero, inq̃t, rex paratus sum et utrūq; et alterutrū et

C 2 omni

omnino quicquid imperaueris, facere. Promā tamē quod rebus tuis esse cōducibilius sentiā, regē ac ducē oportere cū rege ac duce certare. Siue enim talē occidas, decori tibi fore: siue a tali, quod ab sit, occideris, quod secūdu est, dimidiū mali esse: Hos uero famulos cū famulis hostiū debere cōfligere. Nā quod ad equū attinet, nō est causa cur eius artificiū extimescas. Recipio enim tibi eū posthac aduersus neminē se erecturū. Hæc illo locuto, mox exercitus cōfluxere, terrestres naualesq;. Et classe quidē Ionæ eo die strenue pugnātes superauere Phœnices, Samiorum tamē præcipua uirtus extitit. In terra ubi cōcursum est, dū acies dimicāt, circa imperatores hoc actū est: Vbi Artybius equo cui insidebat, in Onesilū inuectus est, Onesilus, uti cōuenerat cū satellite, ipse inuadētē Artybiū ferit, eius satelles equi sublatos pedes in Onesili scutū iactātis falce percutiēs abscidit. Quo ictu Artybius Persarū imperator illic undā cū equo corruit, Ceteris pugnando occupatis, Stefenor Curiū tyrānus, nō parum circa se copiarū habēs, prodidit socios Curiēses. Hi Argiorū coloni dicūtur esse. Post horū proditiōnē, statim Salaminij, qui curribus uehebātur, idem facere. Quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horū acie in fugā uersa, cū alij multi occubuere, tū uero Onesilus Chersis, qui Cyprios ad defectionē induxerat, et Soliorū rex Aristocyprus Philocypri, eius inquam Philocypri, quē Solō Atheniēsis Cyprū profectus inter tyrānos maxime uersibus celebrauit. Onesili caput Amathusi, quoniā ipsos obsederat, excisum in oppidū retulerūt, ac supra portas suspēderūt. Quod suspēsum cū iam exinanitū esset, ingressum apud examē fauo referfit. Ea de re oraculū Amathusys (nā oraculū cōsuluere) redditū est, ut depositū caput hu-

put humarēt, Onesiloq; quotānis tanquam heroi sacri-
 carēt: Hoc faciētib; melius cum eis actū iri. Quod Ama-
 thusij ad meam usq; memoriā faciēbant. Iones & alij, qui
 ad Cypriū pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res
 Onesili perditas, & cæteras Cyprij urbes obsessas, præ-
 ter Salaminē, eam autē Gorgo pristino regi Salaminios
 restituisse, in Ioniam redire maturauerūt. Ciuitatum Cy-
 priarū diutissime obsidionem Soli pertulit, sed eam Per-
 se quinto mense quā obsidere cœperunt, circū suffos-
 so muro expugnauerunt. Ita Cyprij cum annū liberi fui-
 sent, denuo in seruitutem sunt redacti. Ac Dauriēs, qui
 filiam Darij in matrimonium habebat, Hyemesq; & O-
 tanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in ma-
 trimonio habētes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sar-
 dis expeditionem fecerant, postquam in naues repule-
 rūt prælio uictos, dehinc inter se partiti sunt urbes quas
 expugnarent. Daurises quidem conuersus ad urbes in
 Helleſponto sitas, cepit Dardanū, cepit Abydū & Perco-
 tem, Lampſacum & Pæſon, singulas diebus singulis.
 Cui a Pæſo ad urbē Parion contendenti nuncius adſer-
 tur, Cares cum Ionibus sentientes, a Persis defecisse. Igi-
 tur conuerso itinere ex Helleſponto, aduersus Cariam co-
 pias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduētū cer-
 tiores facti Carij, ad colūnas (quæ albæ dicuntur) conue-
 niunt, atq; ad amnē Marsyam, qui ex Hydriadæ regio-
 ne defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multæ sunt
 a multis dictæ sententiæ: sed optima omnium meo iudicio
 a Pixodora Mausoli, uiro Cendyensi, qui Syēnesis Cili-
 cū regis filiā in matrimonio habebat. Ab hoc sententia
 dicebatur, ut trāsmissō Mæandro Cares flumen a tergo
 habentes, ita demum cū hoste congregrentur, ut subla-

ta spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur meliores quam natura essent. Verum hæc sententia non peruenit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes abire non possent. Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super annum Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acceperat; diuturnum. Ad postremum multitudine hostium terga uertunt. Quo in prælio Persarum cecidere duo milia, Carum decem milia. Ex quibus qui effugerunt ad Labrandem, in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Sic autem ex his (quos nouimus) Cares sunt, qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares cum se recepissent, de salute consultabant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio uenere Milesii cum sociis. Ibi Cares immutata priori uoluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, et cum inuadentibus Persis concurrunt: et cum diutius quam prius dimicandum esset, fugantur multis caesis, Milesiorum præcipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares copiis reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia quæ in Mylassa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo uiro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise et Amorge et Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiit hi Persæ. Hymees autem, qui et ipse erat ex inseque-tibus Ionas, qui aduersus Sardis militauerant, ad Propon-tidem conuersus cepit Cion ac Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisen relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam,

Cariam, omiſſa Propontide, in Helleſpontum ducit exercitum, cepitq; Aeoles omnes qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à priſcis Teucris relictī fuerant. Haſ gentes cum cepiſſet Hymees, morbo deceſſit Troade, & hic quidem ita mortē obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduerſus Ioniam confinemq; Aeolidem delecti imperatores, ceperē ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cumā. Quibus oppidis captis, Ariſtagoras Mileſius ubi hoc acceperat, non erat compos mentis, ut qui perturbaret Ioniam, & magna negocia confudiſſet. Itaq; cernēs hæc, ubi conſtitit ei rem effici non poſſe, nec Darium regem ſuperari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; ſue ſactionis hominibus, conſulebat ſatius fore eis, ſi Mileto expellerentur, in ſeptentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam uel in Sardiniam uel in Myrcinum Hedonum, quam Hiſtiæus à Dario donatus manibus ſtruxerat: Hæc Ariſtagoras percontabatur. Verum Hecataeus Hegeandri, uir logopæos, negabat coloniā alterutro deducendam, ſed ſi Mileto eiſcerentur, mœnia in Lero inſula ædificanda, atque illic quieſcendum. Deinde illinc Miletum eſſe remeandum: Hoc conſulebat Hecataeus. Sed Ariſtagoras, cuius ſententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ uiro inter populares probato, procuratore Mileti, ipſe ſumptis ſecum omnibus uolūtarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam conceſſerat. Ex ea proſectus cum urbem obſidet, tam ipſe quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolentibus, interemptus eſt: Et Ariſtagoras quidem, qui Ioniam ad defectionem induxerat, ita oppetijt.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VI.

QVI INSCRI-

BITVR

ERATO

ARISTAGORAS quidem Ionice re-
bellionis autor, ita oppetijt. Histieus au-
tem Mileti tyrannus, à Dario commea-
tum adeptus, Sardis uenit. Eò cum uenif-
set è Susis, interrogatus ab Artapherne
Sardium præfecto, quidnam ei uideretur, Iones ad rebel-
landum induxisse. Et cum negaret se id scire, quinimò
mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus igna-
rus, Artaphernes qui eum fuisse artificem comperisset,
id ipsum intuens, inquit: Histiee, sic res hæc se habet.
Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem
sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens
dixit: Quem Histieus tanquam rei gnarum ueritus, pri-
ma statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Da-
rium frustratus, cui Sardiniam insulam maximã in illius
potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas par-
tes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cum in Chiũ
transmisisset, à Chijs in uincula coniectus est, explora-
tum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas mo-
liendas. Sed ubi omnem cognouere rationem, quòd regi
hostis esset, hominem soluerunt. Ibi interrogatus Hi-
stieus ab Ionibus, cur ita prompte ut à rege deficeret A-
ristagoræ delegasset, et tanta clade Iones affecisset, non
dixit

dixit causam penes illos merito fuisse, sed regem Dariū constituisse; Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Ionas in Phœnicem, & hac causa literas se misisse. Cum nihil omnino rex cōstituisset, ipse Ionas ter refaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebellione collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam Hermippum Artaniteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histieus mittebat, & quæ uicissim à Persis ad Histieum responderentur, sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidem tumultus extitit. Histieus autem hac spe lapsus, exoratis Chijs Miletum reductus est, sed Milesij libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote gustata libertate. Histieus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in femore uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium, atq; illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijq; ut sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantiū remigauit. Ibiq; subsidēs, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorū qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. Histieo & Mitylenæis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostiū, classiarius pariter & terrestris in expedito erat. Duces enim Persarū coactis in unū copijs cuncti in eā contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classarios promptissimi erāt Phœnices, cū quibus militabat &

*Legendū for-
tasse pro uiri-
bus, pro eo
quod est Græce,
ὡς δ'ὕνατον.

Cyprij recens subacti, & Cilices, & Aegyptij. Hos ad-
uersus Miletum & ceteram Ioniam uenturos cum acce-
pissent Iones, miscrunt suos quiq; primores ad commu-
ne Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, at-
que deliberantibus, visum nullas debere terrestres co-
pias aduersus Persas contrahi, sed Milesios mœnia per
seipso^s futuri tutari, ceteros classem instruere nulla na-
ui prætermissa. Instructaq; classe, primo quoq; tempore
contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali de-
cernere. Lada autem parua quædam est insula, urbi Mi-
lesiorum obiacens. Post hæc impletis ijdem nauibus ad
locum præsto fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui inco-
lunt Lesbum: Atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod
erat auroram uersus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus
tenebant. His contigui Prienenses erant duodecim cum
nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Theij
decem & septem nauibus, Chij cum centum. Ultra hos
locati erant Erythraei & Phocenses. Erythraei quidem
cum octo nauibus, Phocenses uero cum tribus. Phocensi-
bus adhaerebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ulti-
mo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes
cornu occasum uersus. In summa omnium numerus, tre-
centæ sexaginta tres triremes: Tot fuere Ioniciæ naues.
Barbaræ uero numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ in a-
grum Milesium uenere, omnisq; ei peditatus affuit, tum
uero duces Persarum audita multitudine nauium, iam-
dum extimuerunt ne illos superare, ne ue Miletum nisi
mari potiti essent, capere non possent, & ob id apud Da-
rium adirent periculū poenæ subeundæ. Hæc reputantes,
cōtractis Ioniæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deie-
cti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus
Miletum

Miletum militabant, horū quicumq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisq; uestrum conetur adducere, ab reliquis socijs eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellarent molestiae sensuros, nullas eorum uel sacras uel priuatas aedes incensum iri, nihil uiolentius quam antea passuros: Sin minus ista facere, sed omnino decernere praelio uoluerint, haec eis damna dicite euentura, quae certe euenient. Ipsos praelio uictos in seruitutem rapiendos, liberos eorum a nobis castrandos, uirgines in Baetra asportandas, terram alijs tradendam. Haec locutis Persarum ducebibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisq; populares denunciatum miserunt. Iones ad quos ij nuncij perueniunt, contemnere haec, nec animum ad prodicionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa a Persis denunciari existimantes. Hoc simul atq; Miletum Persae applicuere, gestum est. Mox cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaq; haberentur, et aliae ab alijs sententiae dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita locutus est: Quoniam in summo * ancipites res nostrae sunt uiri Iones, ut * ἐν ἱερῷ ἔσσι
aut liberi simus, aut serui, et quidē tanquam fugitiui: si ἀκμῆς.
uultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in praesentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autem ignaui fueritis, et ab ordine recesseritis, nullā uestri spem habeo, quo minus poenas regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, et uos ipsos mihi permittite, et ego dijs et equo iuuatibus, recipio uobis aut non concursuros hostes, aut si occurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permiscere: Ille classem assidue in cornua produccens, ut remiges exerceret, subinde

subinde loca inter nauigandum uariare cogitabat, quin etiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad septimum usque diem, obtemperantibus, atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflictati, inter se dixerunt: Quo nos decorum offenso ista patimur, qui desipientes ac mēte capti, uiro Phocensi superbo treis naues habenti, omnino nos permisimus, cumq; toleramus? Quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis, quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri uidentur, quibus satius est quiduis aliud quam hæc mala pati, atque adeo seruitutem, si qua futura est, expectare, quam præsentī afflictari. Agite deinceps huic ne obtemperemus. Hæc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, sed tentorijs more militari in insula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuncium aperuerat Aeaces Sylofontis, rogans ut à socijs deficerent, cum præsertim non fieri posse uideretur, ut regis potentiam superarent, ac probe scirent, si præsentem Darij classē superassent, aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi primum uidcrunt Ionas negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. Aeaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Sylofontis Aeacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ionie tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Ionas cœpe

nas coeperunt, Iones'que et ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius uentum est, praelium'que confertum, tunc quidam Iones ignaui, qui'ue egregij fuerint. haud queo pro comperto scribere, quia alius in aliū reijcit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum Aeace composuerant, sublati uelis ex acie excessisse, Samum'que abisse, praeter decem naues, qua trierarchi permanserunt, dimicarunt'que, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit, ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum uirorum, in lapide scriberentur. extat'que is lapis adhuc in foro. Lesbij uidentes Samios, qui iuxta erant, fugam capeffere, idem fecerunt quod Samij. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij praecipue circumuerti sunt, et quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues cum attulissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt, ut illorum similes essent. Sed relictis cum paucis discurfando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum ceteris in terram suam perfugerunt. Quorum uero naues inualidae, quia laceratae erant, ij Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terrae nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem contenebant, cum illic à mulieribus sacra legistrae Cereris fierent, quos armatos Ephesij ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspicati fures esse, et
ad mulie

ad mulieres tendere, uniuerſi ad uim arcendam procurre-
runt, Chioſq; interemerunt: Et hi quidem hoc caſu occi-
derūt. Dionyſius autem Phocenſis poſteaquam res Ionū
abſciſas intelligit, captis tribus hoſtium nauibus, abiit
nō iam in agrum Phocenſem, probe ſciens eum in cete-
ra Ionia directum iri, ſed ut erat, rectā contēdit in Phœ-
nicem. Vbi nauibus onerarijs ſpoliatis, raptāq; ingēti pec-
cunia, in Siciliam nauigauit, atq; illinc prodeundo, La-
trocinia agitauit, in nullū quidem Græcorum, ſed in Car-
thaginienſes ac Tyrrhenos. At Perſe uictis pugna na-
uali Ionibus, Miletum à terra atq; mari obſederunt, ſuſ-
ſoſisq; muris ex omni genere tormentorum admoto,
eam ab arce acceperunt ſexto quā rebellaue-
rat Ariſta-
goras anno, atq; diripuerunt, ut deſuncta ſit ea calamita-
te quam oraculum prædixerat. Si quidē Argiis apud Del-
phos de ciuitatis ſue ſalute conſulentibus, oraculum pro-
miſcum redditum eſt, quod in ipſos quidem Argios ten-
debat, ſed ex adiectione ad Mileſios. Quod quatenus ad
Argios pertinet, cum ad eum locum uenerimus, reſere-
mus: quatenus autem ad Mileſios, ita habet:

Tunc quoq; commentrix operum Milete malorum,
Per multis coena ex præſtantia munera fiet,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
Noſtri crit aſt alijs delubri cura gemellis:

Hæc tunc Mileſijs contigerunt, cum ex ijs pleriq; uiri à
Perſis, qui criniti erāt, ſunt caſi, uxores ac liberi in præ-
dam ceſſerunt, templumq; quod erat in geminis, ex delu-
brum atq; oraculum deſlagnarunt. Nam pecuniarū quæ
in hoc templo erant, ſæpe alibi mentionem fecimus. Mi-
leſij conſeruati è cede, dehinc Suſa perducti ſunt. Quos
rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in urbe
Ampa

Ampa ad mare (quod rubrum uocatur) sita, ubi fluiuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesum urbi circuniectum, atque planitiem ipsi Persæ obtinuerunt, montana Caribus Fedasensibus, possidenda cessarunt. Hæc Milesijs à gente Persarum passis, non reddiderunt uicem Sybaritæ, qui urbe exuti, Laon & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis direpta, uniuerſi Milesij, qui puberes erant, capita deraſerunt, & ingentem luctum adiecerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipue mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permolestè tulisse cum alijs multis rebus declararent, tum uero hæc, quod Phrynico docente actum, quem de Mileto direpta fecerat, theatrum illa crymauit, & Athenienses eum, quod domestica mala refricuisset, mille drachmis multauerunt, adiecto interdicto, ne quis postea eo actu uteretur. Et Miletus quidem Milesijs desolata est. Samijs autem ijs qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probatur: ut inito secundum pugnam naualem consilio, uisum sit prius quàm eò tyrannus Acaces ueniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclei (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuncijs, sollicitabant Iones ad pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem littus quod pulcherrimum dicitur, Siculorum quidè est, sed ad Tyrrhenum Siciliae uergit. His ergo sollicitantibus, soli ex Ionibus Samij cū ijs, qui effugerent, Milesijs eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus iamq; appulsis Locros, qui sunt in Zephyris, hoc rei cōtigit, ut interea Zanclei una cū suo rege (cui nomē erat

erat Scythes) obsiderent urbem Siculorum ut eam expugnarent. Idq; cum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, adiens Samios, suasiť satus esse ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zanciam occuparent uiris desertam. Samij persuasi, Zanciam occupauerunt. Id Zanclei cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelae tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythae Zancleorum monarcho, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosq; in oppidum Inycom relegauit, ac ceteros Zancleos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidiũ omnis praedae urbanae atq; captiuorum ipse haberet: item omnia quae in agris essent, quanquam plerosque Zancleorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum summos quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum Scythes Zancleorum monarchus, ex Inyco profugit in Himeram, atq; illinc transmisit in Asiam, ascendit quae ad Darium regem, quem Darius iustissimum uirorum omnium censuit, qui e Graecia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus e Sicilia ad regem redijt, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit e uita. Samij itaque Medis liberati, Zanciam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Aeacem Sylofontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus quae a Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neq; urbs, neq; templa incende

incenderentur, quòd in pugna nauali à socijs defecisset. Statim expugnata Mileto, Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro deditibus, partim ui adactis: Et hæc quidem ita gesta sunt. Histieo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, et Ionum onerarias naues, quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, assertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. Itaq; negocijs ad Hellespontum pertinentibus, Bisaltæ Apollophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, et apud locum quendam ægri Chij, ubi uocant concaua regionis, quòd ab eius præsidio nõ reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum quàm cæterorum Chiorum: et ex oppido quodam progrediens cum Lesbijs, Chios utpote ex pugna nauali male affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates uel ciuitati uel nationi, solent signis prænunciari: Etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant: Vnum, quòd ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: Alterum, quòd sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita ut ex centum uiginti pueris unus omnino euaserit: Hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem pugne Histieus cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histieus illinc cum multa Ionum et Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: et illinc quòd copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis, tanquam fru-

D

men

mentandi gratia, tam illinc quam ex agro Caico, qui erat Myforum. Erat in ijs locis forte Harpagus, uir Persa, non parui exercitus dux : qui cum Histieo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histieum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est Histieus : Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugam Græcis, Histieus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus est : qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa, utq; ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histieum esse, lingua Persica utens indicauit. Quem, opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurū, remissa ei à Dario culpa. Nunc ne id contingeret, ne ue fuga elapsus apud regem magnus existeret, Artaphernes Sardium prætor, & Harpagus qui ceperat eum, Sardis perductum in crucem sustulerunt tamen truncum. Nam caput sale conditum, Susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominem uiuum in conspectum suum non attulissent, iussit Histiei caput eos elotum atq; obuolutum sepelire, tanquam de ipso uiri ac de Persis benemeriti: Ita res Histiei habent. Persarum nauticæ copie circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum : quarum insularum ut quanq; capiebant, euerriculabant. * Euerriculant autem hunc in modum : Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt. Post hæc omnem insulam peragrant, uenando homines. Ceperunt quoq; in

con

* εὐερρικλοῦσι

continente urbes Iades eadem ratione, præterquam quòd non euerriculabant homines. Neq; enim poterant, ut non falso cesserint ea quæ duces Persarū minati sunt Ionibus, cum ex aduerso castra haberent. Nam posteaquam potiti sunt urbibus, formosissimos quosque puerorum seligentes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos. Virginesq; speciosas ad regē transportarunt: & super hæc, urbes cum ipsis templis cremauerūt. Ita tertio Iones sunt in seruitutem redacti, primū à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad leuā sunt in Hellepontū nauigātibus, subegit. Nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per cōtinentem. Helleponti autē hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantijs, & qui ulteriori in littore sunt Chalcedonij, nec expecta uerunt quidem aduētum Phœnicie classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserūt. Ibiq; urbem Mesambriam condiderunt. His urbibus, quas cōmemorauimus incensis, Phœnices ad Præcōnesum & Artacem conuertuntur. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri ceteras urbes, quas superiore accessu non euerterant. Nā Cyziciū ab initio ne accesserant quidē, quòd ipsi Cyziceni iam ante aduentū hunc classis Phœnicum sub rege erāt: cum se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylijs præses erat, dedissent. Ceteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt: quarum ad id tempus tyrānus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stefagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, qui Chersonesum hanc tenebant, cum ab Absinthijs bello uexarentur,

D 2 reges

reges suos ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniae in suam terram deducenda eum autorem asciscerent, qui primus eo templo abeuntes hospitio inuississet. Dolonci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Boeotios iter fecerunt. A quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: dominabatur tamen et Miltiades Cypseli, e familia Thetrippotrophi, ab Aeaco et Aegina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius autor extitit Phileus Aeaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suae uestibulo, cernens Doloncos praetereuntes, non illius loci uestem gerentes neque tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium et hospitium congiarium. Illi in domum excepti, et hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, ut qui pertaesus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinusque Delphos se contulit oraculum consulturus, nunquid faceret quod a Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli, qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palam reportauerat, una cum Doloncis nauigauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs quibusque ad expeditionem ineundam: et ubi locum tenuit, ab ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi Isthmum, id est, breuem inter duo maria intercapedinem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro praefecit, ne ab Absinthijs regionem incurstantibus infestari posset. Est autem Isthmus hic sex ac triginta stadiorum. Ab Isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum uiginti stadiorum est longitudinis. Inter septis igitur faucibus Chersonesi Miltiades,

atque

atque hoc modo Absinthijs cohibitis, primis cæterorum Lampsacenis intulit bellum. Illi dispositis insidijs cum uiuum exceperet. Ea re Cræsus Lydus audita (erat autē Cræso Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit, ut hominem missum facerent: alioqui se illos in morē pini extriturum comminatus est. Hac oratione nutantibus Lampsacenis quid sibi uellet, quod Cræsus minabatur se illos in morem pini extriturum, uix tandem quidam ē maiori-
bus natu intelligens, quid illud esset, exposuit, inquit, pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Eapropter ueriti Cræsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Cræsum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Stefagoræ, Cimonis sui ē matre germani filio. Ei defuncto, Chersonite (ut mos est) conditori urbis sacrificant, certamen quæ equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante cum Lampsacenis bello, contigit ut Stefagoras quoque liberis urbis decederet, apud curiam percussus securi in capite à quodam, qui se transfugam uerbis simulabat, sed re ipsa quàm hostis erat atrocior. Stefagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratide Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sane conscij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut uenit in Chersonesum, domi sese cõtinebat, in honorem uidelicet Stefagoræ fratris. Quod audientes Chersonite, undiq; ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad lugendam cū Miltiade fratris necem.

Reprehendit
hoc loco He-
rodotum Au-
lus Gel. cap. 3.
libro 2.

Hi postquam uenerunt illuc, in uincula coniecti sunt : & Miltiades Chersonesum obtinuit conductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit uxorem. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, sed grauiasane negocia exceperunt. Nam tertio quàm hæc gesta sunt anno, è Chersoneso profugit, non ausus expectare ueniētes Scythas Nomades : qui ab rege Dario iritati, coactis copijs ad hanc usq; Chersonesum processerunt. Illis digressis, eum rursus Dolonci reducere, tribus annis antequam alijs curis implicaretur. Tūc Phœnices apud Tenēdum esse cum audisset, quinq; cum triremibus (quas præsentibus facultatibus implicauerat) Athenas nauigauit, soluens ex urbe Cardia. Qui dum per sinū nigrum trāsmissa Chersoneso cursum tenet, et Phœnicū classe circūuentus, ipse quidem cū quatuor triremibus ad Imbrū euasit: quin tam tamen Phœnices infecuti ceperunt : cui præerat Miltiadis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regē perduxerunt, rati se magnā apud eum gratiam inituros: quoniā Miltiades in dicēda apud Iones sententia suauissset, ut Scythis rogantibus Iones soluta rate, domum abire obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho, Darius tantū abest ut quicquam mali fecerit, ut permultis eum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persascēscentur. Miltiades autē ex Imbro Athenas peruenit : neq; hoc anno quicquā est à Persis amplius in Ionas scēuitū, sed benigne sanē cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nūcijs, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: ne uē quid inuē

inuicem ferrent, aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; uestigal instituit, quod regi penderent: quod uestigal ab Artapherne institutum, ad meam usq; ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem penè qua prius condicione institutum: Et hæc quidem illis pacata erant, Ceterum ineunte statim uere, alijs ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adolescens & recens, in matrimonium accepta Darij filia Artozofra, ad mare descendit, permagnus ducens peditū classiariorumq; copias. Quo cum exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellepontum ducentibus: ubi præteruectus Asiā, in Ioniā peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui non assentiuntur Otanem inter septem Persas suasisse potiore esse Persis statum popularem, abdicatis tyrannis. Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis, in Hellepontum ire contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellepontum, perq; Europam iter Bretriā uersus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates prætextu Dario erant belli inferendi: sed in animo. habebat quàm plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios, nec manum ex aduerso leuantes subegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam seruebant, in seruiturē redegit. Etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iā subactæ erant: Hæc classis è Thasio transfrauentis, ac terram legens ad Acanthum usq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circūuertit, uetus aquilo uehemens, atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse: nauiumq; plerasq; in Athon propulsas,

ad trecentas afflixisse, ut supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natæ nescirent, partim quòd petris allisi (nam seuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cū nautico qui dem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copijs in Macedonia statiuā habentem, Thraces Brygi sub noctē inuasere: et cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non iccirco seruitutem Persarū deuitare potuerūt. Nam Mardonius non prius ex ijs locis decessit, quàm illos in suam redegit potestātē. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob acceptam apud Brygos calamitatē in exercitu terrestri, tum ob maiore in classe ad Athon. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta redijt in Asiam. Insequēti anno Darius ante omnia. Thasios à uicinis insimulatos tanquā defectionem molientes, misso nūcio iussit diruere muros, et naues in Abdera recipere. Nam Thasijs, ut qui ab Histieo Milesio fuerant obfessi, et prouentus magnos habebant, pecunia multa utebantur cum in cōpingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi cūcundandis. Erat autem eis prouētus ex continenti atq; ex metallis. Ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, septuaginta talentorū: ex Thasijs autem metallis minus: sed tamen frequenter ita, ut si Thasijs forent immunes tributorū, fuerint eis in summa prouētura quotānis ex cōtinēti atq; ex metallis ducēta talenta, et quādo plurimū trecēta. Quæ metalla ipse quoq; inspexi, et tamen longe admirabiliora fuisse, quæ Phœnices ij, qui cū Thaso eam insulā condiderūt, inuenire: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomē obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt, inter locū qui uocatur Aenyrorum et Cœnyrorū sita: atq; è regione Samothraciæ

in=

ingens mons indagando euersus est: Et hoc quidem huius-
cemodi est. Thasijs autem iubente Dario, et muros suos di-
ruerunt, et naues omnes in Abdera receperunt. Post
hec Darius, quid in animo Græci haberent, pugnare ne
secum, an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græ-
ciam dimittit, alios aliò iussos petere terram et aquam:
Hos in Græciam, alios item ad tributarias sibi maritimas
ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, et * hippo Græce,
phoras, id est, naues quibus equi feruntur. Dum hæc isti
comparant, legatis per Græciam euntibus, et quæ Perses
præceperat petentibus, terram multi in continente popu-
li dederunt. Insulani quoque, cum alij omnes, ad quos eadē
petituri legati accessere, tum uero Aeginetæ. Qua de re
continuo Athenienses irritati sunt, quod putarēt hostili in
ipsum animo dedisse terram et aquam Aeginetas, ut unā
cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter oc-
casione contra Aeginetas amplexi, Spartam profecti
illos insimulauerunt, quod ex eo quod fecerant, Græciam
prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandri-
dæ Spartiatarum rex, Aeginam transmisit, animo præci-
puos eius rei autores comprehendendi. Conanti illos com-
prehendere, cum alij Aeginetæ incesse, tum præcipue
Crius Policriti, negans eum gauisurū, si quem abduceret
Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio
Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum.
Alioqui cum altero rege uenturum fuisse ad se cōprehen-
dendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum
Cleomenes ab Aegina discedens interrogauit, quod ei no-
men esset. Ille respondit quod erat, Crius, id est, aries. Cui
Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tan-
quam occursum magno malo Spartæ. Per id tempus De-

D 3 maratus

maratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum, nulla re alia nisi familia inferior Cleomene (ab eodē enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedemonij nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodaei, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi

* Al. Argia uxorem nomine * Aeginam, quam dicunt fuisse filiam Autefionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedaemones autē quicum erant, initio consilio creasse regem ē pueris cum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem: eaq; negante se dignoscere: sed dissimularet, quod uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos efficere reges: ita haec sitibundos Lacedaemonios Delphos sciscitatum, quid in ea re agerent: & ijs Pythiam respondisse, ut utrumque puerorum ducerent ad regem, sed primi ingenium magis honoraret. Hoc responso à Pythia edito, Lacedaemonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirēt, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrum puerorum mater priorem lauaret, cibaretq;: quam si deprehenderent eodem semper modo scititare, habituros id omne quod quaerent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibiq; Spartiatae ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur: animad-

animaduertentes que illam præferentē alteri primigeniū,
tum cibando, tum lauando accepisse puerum qui magis ho-
norabatur à matre, tanquā primogeniū, publiceque alendū
curasse, imposito ei nomine Eurysithene, iuniori Procle.
Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uitæ tem-
pus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseue-
rasse: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam quæ
commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium re-
ges usque ad Perseum Danaë a deo genitum, recenseri re-
cte à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam tum enim isti in-
ter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Per-
seum, nec altius repetij, quod nullū Perseo cognomen tum
fuit mortalis patris, quemadmodū Herculi Amphitryon.
Itaque à me rectam rationem sequēte, dictum recte est, usque
ad Perseum. A Danaë uero Acrisij filia, retrorsum patres
eorū recensendo, constabit principes Doriensium ex Aeg-
ypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratio-
ne Græcorum facta est. Vt autem à Persis ferriur, Perseus
ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen pro-
genitores eius. Nam progenitores Acrisij recensere, ad
progeniem Persei nihil attinet: eosque (quemadmodū Græ-
ci aiunt) Aegyptios fuisse: Hæc de his hæcenus. Quod au-
tem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum
acceperint, hoc (quoniā ab alijs dictum est) omittemus.
Quæ uero alij non attigerunt, eorum faciemus mentionē.
Has dignationes regibus Spartiata tribuerunt: duo sacer-
dotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis cœlestis, & ius belli
in quancunq; libuerit regionem inferēdi, ut id nulli Spar-
tiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine te-
neatur: ut in expeditionibus adeundis primi eant reges,
in abeūdo postremi sint. Centum delecti uiri eis in militia
custodes

custodes adsint. In egressibus utantur quotcunq; pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant: Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discumbant: & ijs primis distribui incipiat utriq; eorum duplum omnium, quàm cæteris conuiuis: libanunaq; immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora utriq; è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id est, sex modia: & uini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. Liceatq; quibuscunq; libeat ciuibz inniti, & utriq; binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quiq; publice cum regibus pascuntur. Regibus ad cœnā non euntibus, mittantur bine chœnices, id est, semodia farinæ, & uini singule cotyle, id est, sextarii: presentibus dupla dentur omnia. Eadē ratione à priuatis quoq; inuitati ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ de uirgine pupilla utri danda sit, ei ne cui mater, an cui pater desponderat: necnō de uijs publicis: & si quis adoptiuū filium facere uelit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio asidere in senatu, qui cōstat ex duodetriginta senibus: Si eō non accesserint, eorū maxime propinqui duo senatores, ius regū obtineāt duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Viuentibus hæc regibus à re publica Spartiatarū tribuūtur, illa defunctis. Equites per uniuersam Laconicam obitam regis enunciant: foemina per urbem circumeuntes, ollas pulsitant. Cumq; hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marē ac foeminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmonijs est.

est, quæ barbaris Asianis. Nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem posteaquā mortem obiit Lacedæmoniorū rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero uicinorum. Quorum et item seruorum atq; ipsorum Spartiatarū posteaquam multa millia in unum coacta sunt, promiscue cum mulieribus frontes suas intrepide pungunt, et ululatu immenso utuntur, ultimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui uero regum in bello periit, eius simulachrū cū expresserunt, in toro bene strato effrunt. Cuius tumultatione decem dies iustitium est: nullusq; magistratum concessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quod defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno, quicumque Spartiata aliquid aut regi aut rei publicæ debebat. Apud Persas qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant, remittit. Cum Aegyptijs etiā Lacedæmonij in hoc congruūt, quod corū præcones et tibicines et coqui, in paterna artificia succedūt: et coquus è coquo, et tibiç ex tibicine, et præco ex præcone gignitur. Neq; ulli propter uocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenē tunc, cum apud Aeginam esset, communi Graciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Aeginetis studens, quā inuidia et odio ductus. Quem Cleomenes ab Aegina reuersus consultabat, ut regno summoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Sparte regnum obtinens, cum è duabus uxoribus liberos non susciperet (neque enim in se culpam eius rei esse agnosceret) tertiā duxit uxorem, et duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam

quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime utebatur. Cui uiro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis facta. Siquidem hanc mala forma praeclara esse cernens nutrix sua, idque parietes eius, utpote locupletes egre ferre, hoc excogitauit, ut puellam singulis diebus baiularet ad Helenae templum, quod est in loco, qui dicitur Therapne, super sanum Phœbi. Eo quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur, ut alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti de templo, mulier quaedam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in ulnis gestaret: et cum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Cumque negaret nutrix se id facturam, quod infantem parentes sui uentuiissent ostendi cuiuspiam, instituisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur: magni enim facturam illam, si a se infans conspiceretur. Ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puella dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. Atque ab eo pristinam speciem decidisse: quam cum ad nubilem peruenit aetatem, duxit uxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus cum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit se dono daturum unam e suis rebus quamcumque ille optaret: atque iniuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re uxoria suspicatus, cum uideret Aristoni quoque uxorem esse, accepit conditionem: et in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston e suis rebus preciosis donauit quam ille elegit. Ipse uicissim, cum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, ibi optauit uxorem eius adferri. Agetus dicere, se praeter unum cetera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, ad eam ducendam abiit. Ita

tertiam

tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit uxorem: quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, cum ei sedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando, hic non est filius meus. Quod audientes Ephori, haud magni fecere in præsentiarum. Sed posteaquam puer adoleuit, poenituit Aristonem dicti, opinantem utique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, id est, à populo uotis petitus: quòd ante eum natum omnis populus uota fecit, ut Aristoni omnium ante id tempus regum probatissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer insimulabatur: cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore, cum aduersus Aeginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue causam, quòd cum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei deponſata esset, Demaratus insidiose hominem coniugio priuauit, præoccupata et prærepta uxore, ac retenta: Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extitere. Is tunc Cleomene solitante contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quòd Aristonis filius

filius non esset: deinde quod iurauerat institit confirmare, quod Ariston aliquando dixisset, cum ei nunciasset famulus suus filium ei natum, et menses conferens, iureiurando negasset illum esse filium suum. Huic uerbo insistentes Leuty chides, pronunciabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Sparte regnare: eisdem Ephoris adhibitis testibus, qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, uisum est Spartiatis oraculum, quod Delphis est, consulendum, an foret Demaratus Aristonis filius ne cne. Ibi Cleomenes, cum ex ipsius erga Pythiæ providentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quædam Aristophanti, maxima apud Delphos autoritate, ut persuadeat Periallam mulierum uaticinantium antistitem, dicere ea quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res sequenti tempore palam facta est, et Cobonem Delphis profugit, et Perialla honore abdicata: Hactenusque ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is est Sparata ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quod cum eiectus regno gereret magistratum, adessetque spectaculo gymno pædiarum, id est, nudorum puerorum palestræ, misit ad eum Leuty chides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandique causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem agre ferens Demaratus, respondit, se utrumque expertum, illum uero non: et eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, uelato capite è theatro domum abiit, confestimque præparatum Ioui bouem immolauit, quo immolato, matrem accersit, quæ cum aduenisset, positæ in eius manus extis,

extis, mulierem his uerbis obsecrauit: Per ego te mater cū alios deos, tum Iouem hunc domesticum quem tango precor, promas mihi ueritatem, quis nam re uera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obijcit, te è priore uiro grauidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt, te ad domesticum asinarium uentitasse, illiusq; me filium esse. Qua de re ego te adiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nā si fuisset, priores uxores fuisse concepturas: Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Ut me domū Ariston daxit, tertia quā me duxerat nocte, simulachrum tanquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquam mecum cōcubuit, corona quam gestabat, me circumdedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quis nam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoq; id abnuente, iuravi asserens, non bene illū facere qui negaret. Quippe qui paulo antè ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod uocant Astrobaci: et uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili, ita ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepī. Verum hoc tibi precipue exprobrant inimici, quod Ariston, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse,

E

quia

quia tempus decem mensium non exisses, per inscitiam talium rerum illic hoc uerbum excidit. Nam mulieres etiam nouem mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrē genui. Ipse quoque Ariston, non diu post agnouit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, ex ijs qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs pariant filios: Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capeſiturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbibus donatus: Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dimictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius ad ea tempora regum Spartiatarum. Leutychidi Menaris, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, id est, catulum uocabant. Is Sparte non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychides orbatuſ filio, alteram duxit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diaſtoris filiam; ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Sparte consenuit

consenuit, sed has poenas Demaratus rependit: In expeditione Pharsalica dux cū omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit: ipseq; in re deprehensus cum sederet in castris, utraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusq; eius excisa. Et Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cecisset, desumpto protinus Leutychide, contendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam inensus. Ita Aeginetæ utriusque regis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis, qui plurimum habebant potentiae. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cum eū subiisset metus Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, sollicitans Arcadas aduersus Spartam: adigensq; eos iureiurando adsequendum, quocunque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos adigere ad iusiurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est uidelicet talis ea aqua: E' petra emanat aquula, distillans in uas quoddam, in gyrum maceria præseptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiæ est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonij cum animaduertissent, timētes sibi ipsi, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersum sta-

De Cleomenis morte aliter tradit Plutarchus.

tum morbus insanie cepit, et iam antea subinsanum. Nam ut cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem, ac desipiscētem, prope iniqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem, digressis alijs, solum remansisse cernens, petijt, ab eo gladium. Custode abnuente dare, ab initio comminabatur, quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longum nanque descendens carnes, è tibijs ad femora processit, è femoribus ad coxarum uertebra atq; ilia, quousq; peruenit ad uterum, in quo rescindendo sic expirauit. Vt pleriq; Græcorum memorât, quia Pythiam corruerat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta sunt. Vt soli Athenienses, quod adortus Eleusinam, sanum deorum fuerat depopulatus, Vt Argij, quia eos qui è pugna fugerant, Argios ex Argij templo ipsorum abductos obtuncarat; et ipsum lucum quem in Argia occupasset, incēderat. Etenim Cleomeni Delphis oraculum poscēti, responsum fuerat, eum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad flumen Erasimum copias Spartiatarum duxit; quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur. Hunc enim lacum in uoraginem condi, et Argis postea exoriētem apparere, illincq; iam eam aquam uocari Erasimum. Ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit; et cum læta nō essent exta de flumine transmittendo, ait delectari se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos, non tamen ideo Argios gauisuros. Moxq; illinc motis castris ad Thyream uenit, et mari taurum cum mactasset, nauibus copias ad regionē Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argij, ad eos argendos obuiam tendunt ad mare. Et cum aduentarent Tirynthum

rynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, cōfederūt è regione Lacedemoniorum. Neque uero illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesijs, in hæc uerba:

Verum quando marem præuertet femina uictrix,

Inter et Argiuos refert prælustis honorem,

Tunc Argiuarum reddet plerasque gementes:

Vt uenturorum aiat quis quandoque uirorum,

Telo sæuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argijs cum contigissent, metum incutiebant. Ideoque eis uisum est, præcone hostium esse utendum. Atque ita esse faciendum, quoties præco Spartiata quippiam Lacedemonijs denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes animaduertens Argios facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis, ut cum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argios. Hoc executi Lacedæmonij, in Argios è uoce præconis prandentes impetum faciunt, eorumque cum multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdam, quos secum habebat, per fugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argios, qui in luco præclusi erant ad se redimendos. Est autem apud Lacedæmonios redemptio in singulos uiros binæ mnae. Ita Argiorum quinquaginta, ut quisque euocatus fuerat, Cleomenes interemit: quod facies, latebat ceteros qui in sano erant, utpote denso luco intericcto, non cernentes quid illi extrinsecus agerent: nisi postquam quidam consensa arbore, quod fiebat inspexit. Vnde non amplius

qui euocabantur prodire. Ibi Cleomenes iussit unum-
 quenq; seruorum lucum materiâ circumdare: atq; illis ob-
 temperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percon-
 tatus est quendam per fugarum, cuius nam deorū esset ille
 lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleome-
 nes uehementer ingemiscens: O' Apollon, inquit, uates
 quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse captu-
 rum, coniicio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc ma-
 iore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum
 mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificatus.
 Sed sacrificare super aram uolens, cum à sacerdote
 uetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit
 seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit,
 Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt,
 crimini dantes, quod pecunia corruptus, Argos cum facile
 posset non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertū
 mihi uere an falso) se posteaquam templum Argi cepisset,
 putasse dei expletum esse oraculum, & proinde nō prius
 tentandam urbē, quā sacris operatus sciret an sibi deus
 illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem
 apud Iunonis templum litanti effluxisse flammam è pecto-
 ribus simulachri: atque ita ipsos intelligere, proculdu-
 bio eum non esse Argos expugnaturum. Si enim è capite
 simulachri flamma extitisset, fore ut urbem ab arce cape-
 ret. Cum uerò è pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse
 confectum quod deus confici uoluisset. Hæc dicens, credi-
 bilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multo' que
 maiore parte sententiarum absolutus. Caterum Argos
 ita uiris desolatum est, ut serui eorum res omnes suscep-
 rint, atq; magistratus administrarint, dum filij cesorum
 ad puberem adoleuere ætatem: Qui sese in suum ius asse-
 rentes

rentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiekti,
 praelio Tirynthem obtinere, eatenus quidem, dum fuit in
 eis mutua beneuolentia, et donec ad eos uenit uates qui-
 dam Cleander genere Phygaseus ab Arcadia. Is persua-
 sit seruis, ut dominos adorirentur. Vnde bellum inter eos
 diuturnum extitit, donec Argij egre euasere uictores. Ob
 hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad insaniam redactum,
 male perisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab ullo demo-
 nio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione
 Scytharum, intemperantem meri esse factum, et ideo su-
 riosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario
 bellum, ad illum ulciscendum perstitisse: missisq; Spartam
 nuntijs ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex
 utrorunq; utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta flu-
 men Phasim conarentur Medicam regionem inuadere:
 Spartiatæ uero ab Epheso ascendere, et ad certum locum
 utriq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt,
 consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo ni-
 miam didicisse potandi intemperantiam: atque ob id insa-
 nisse se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere
 uolunt, aiunt: scythissato, id est, age Scytham. Ita de Cleo-
 mene referunt Spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has poe-
 nas Demarato pependisse. Eum defunctum ubi audire
 Aeginetæ, Spartam nuntios misere, uociferatum contra
 Leutychidem de obsidibus, qui Athenis tenerentur. His
 Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ ab Leuty-
 chide illatum esse censuerunt, hominemque dedendum,
 quem illi Aeginam deportarent pro ijs qui Athenis te-
 nerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc ad
 eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, in-
 quit, uiri Aeginetæ facere uultis, regem ne Spartiatarum

E 4

deditum

deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiæ ita decreuerunt, canete ne quod exitiale malum in uestram regionem (si hoc feceritis) inferât. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamē conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuersari: quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrū ipsi uultis: si reddetis, sancte facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum cōtigit Spartæ, uolo referre: Dicimus nos Spartiæ fuisse tertia abhinc etate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excelebat, tū iustitia inter omnes optime audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum uero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, & ob id uidere licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probe intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe, & hanc notam, quam unā custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito: Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atq;

atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repellere homines, atqui his uerbis è contrario respondere: Neq; istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio nō accepi, Græcorum legibus in uos uti. Ad quod confirmandum, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor mēses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discescere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὄρκια, id est, iureiurando, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his uersibus:

Glaucē Epicydides equidem expedit ad breue tempus,
Sic orco uicisse, interuertisseq; nummos:

Deiera & euorcum, quoniam manet exitus idem:

Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui

Nullis est pedibus, rapide aduenit, usque adeo, dum

Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;,

Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

His auditis, Glaucus ueniam sibi eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud uos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla superest neq; soboles neq; domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicatus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, quàm ut repetentibus reddatur. Leuthychides hæc locutus, cū nihilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit. At Aeginetæ priusquam superiorū iniuriarum,

E 5 quæ

quas Atheniensibus intulerant, gratificâtes Thebanis darent poenas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent, quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad ulciscendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio biremis quædam, quam Delum iam inde à Theseo quotannis mittebât. Hanc Aeginetæ locatis insidijs intercepte, plenam primoribus Atheniensium, uirosq; alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienses nō amplius differendum putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Et enim erat quidam Nicodromus Cnoethi appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic suam ipsius priorem abitionem Aeginetis imputâs, querebatur, qui prius sua de missione cum transegisset, cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Aeginetis, quibus ipse insensus esset, composuit cum illis de prodenda Aegina ad certam diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret uenire subsidio. At ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem nō affuerunt, quia classis eorum par Aeginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs cōmodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Atheniensibus amiciissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summam septuaginta numero, in Aeginam nauigauerūt, peruenieruntq; postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cū ad diem non adessent, consensu nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde isti procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, & ferebant & agebant. Sed hæc posterius acta sunt

sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unâ cum
 Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant,
 ad necem exegerunt. Vnde piaculum admiscere, quod nul-
 lo studio expiare potuerunt, præoccupatiq; prius ex in-
 sula sunt deiecti, quàm deum sibi propitiarent. Nam cum
 septingentos è plebe, quos uiuos ceperant, ad necem edu-
 cerent, unus eorum è uinculis elapsus, fugit ad Cereris le-
 giferæ uestibulum, cuiusq; cardinibus prehēsis adhærebat,
 quem illi cum auellere non possent, abscessis uiri manibus
 ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consertæ manser-
 runt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe septua-
 ginta nauium cum Atheniensibus qui superuenere con-
 gressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius
 Argios in auxilium uocauerūt, sed illi noluere eis amplius
 auxilio esse, causati quòd & naues Aeginetæ necessario
 sumptæ à Cleomene oram Argolidē tenuissent, & ipsi cū
 Lacedæmonijs in terram descendissent, ut nonnulli quoq;
 è Sicyonibus nauibus descenderēt in eadem contra ipsos
 expeditione. Quo nomine utrisq; multa ab Argijs iniun-
 cta est mille talentorum, quorum quingena uterq; popu-
 lus solueret. Et cum Sicyonij suam culpam agnoscentes,
 centum talentis cum Argijs decidissent, Aeginetæ ne a-
 gnoscere quidem culpam uoluere: Erant enim superbio-
 res. Eapropter rogantibus eis, nemo amplius Argiorum
 publice auxilium tulit: sed uoluntariorū circiter mille, du-
 ce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinq; palmarum
 uiro. Quorum plerique non remeauere, sed in Aegina
 sub Atheniensibus occubere. Et ipse dux Eurybates sin-
 gulari certamine ter uictor, quarto sub Sophane Decelis
 oppetiit. Verum Aeginetæ sua classe adorti incomposi-
 tos, Athenienses superauere, eorumq; naues quatuor cum
 ipsis

Vide suprâ ad
finem libri s.

ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persa autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesq; criminantibus, tum cupiditate per hunc pretextum, quod natus erat subigenæ di Græcos, quicumque sibi terram et aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui male rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam et Athenas mittit, Datim genere Medû, Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum afferrent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, et ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, ut singulis erant imperatæ. Ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darii anno mandauerat tributarijs suis præparadas. In has inductis equis, atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continentem in Hellespontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed è Samo unde soluerât, præter Icarium, interq; insulas, præcipue (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant. Præsertim coacti propter Naxos, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copię ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum quos adepti sunt Persæ in seruitutem raptis, delubra atq; urbem incenderunt. His actis, ad ceteras insulas redeunt

deunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Thenum abeunt. Eo tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, misso caduceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut eum locum, aut eius incolas lædam. Redite igitur ad uestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecentas thuris libras super aram gestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classẽ, simul Iones, pariter atque Aeoles agens, statimq; ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; etatẽ tunc & primum & postremũ commota, deo mala uentura hominibus portẽdente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps etatibus plus malorum passa est Græcia, quàm uiginti alijs ante Darium etatibus: partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.
Et sane in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius, quod coërcitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uerò insulas præternauigantes Carystum appulerũt, Carystijq; negarent se uel obsides datorios uel militaturos aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam significantes, Carystij tam diu obseſi

obfessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditionem
 Persarum uenerunt. Eretrienes audito Persarum exerci-
 tu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniësisbus implora-
 uere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, mi-
 serunt subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui Chat-
 cidensium equitum obtinuerät prædia. Sed Eretrienesium
 haudquaquã syncerum erat consilium, qui tametsi accer-
 sebant Athenienses, tamẽ ancipiti sententia uacillabant:
 quibusdam eorum censentibus urbem deserendam, & in
 cacumina Eubœe eundum: quibusdam qui propria lucra
 à Persis expectarent, prodicionem molientibus. Horum
 utrorumq; animos animaduertēs Aeschines Nothonis fi-
 lius, Eretrienesium primarius, patefecit Atheniensibus o-
 mnem præsentium rerum statum, orauitq; ut domum abi-
 rent, ne unà cum illis occuberent. Hæc consulenti Aeschi-
 ni obtemperantes Athenienses, illinc in Oropum trans-
 gressi, salutem sibi pepererūt. At Persæ eò aduecti, naues
 oræ Eretricæ ad fanum & Chœreas & Aegilia applicue-
 runt: potitiq; his locis, continuo equos exposuere, & tan-
 quam cū hostibus conflicturi se instruxere, aduersus quos
 non decreuerant Eretrienes sibi esse prodeundum. Sed
 quandoquidem sententia de urbe non deserenda euicerat,
 merito dabant operam ut mœnia custodirent. Adorienti-
 bus ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: mul-
 tisq; utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alci-
 machi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spe-
 ciatissimi, urbẽ hostibus prodidere: Quam ingressi Persæ, post
 quàm templa spoliauere, incenderunt, in ultionem eorum
 templorum quæ Sardibus deflagrauerät, hominibus iussu
 Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, aliquot illic
 dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam
 partem

partem uastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienses fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eòdem Athenienses & ipsi re audita, ad uim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus, quorū decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stefagoræ fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis cōtigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadrijugo certamine: quam uictoriam muneris gratia trāstulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadē cum uicisset, à filijs Pisistrati interfectus est, nō iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autē ad Pritanæū, noctu summisq; percussoribus: sepultusq; ante urbē trans uiam, quæ uocatur Diacœle: & e regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorū Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Atheniēsum erat, è duplici cæde elapsus: semel, cum eum Phœnices usque ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, cum ab ijs elapsus, domum suam reuersus, ac se reducem esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudiciū deduxerūt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragijs populi dux declaratus est. Duces cū adhuc in urbe essent, ante omnia legatū Spartam mittūt Phidippidē, illū quidē Atheniensem, sed tab

sed tabellariam operam fictitiantem. Huic Phidippidi, ut ipse refert, & Atheniensibus renunciavit, circa Parthenium montē, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatōq; nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniē-sibus, quid ita Athenienses nullam gererent curam sui, qui bene ipsis uellet, quiq; iam sæpenumero de eis benemeritus fuisset, atque etiam futurus esset. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene cōstitutus, extruxerunt sub arce templum Panos: illiq; annuis hostijs, ex quo nuncium accipere, sacrificāt, & ardenti candlebro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cū à ducibus missus est, iterū Athenis egressus, Spartam peruenit, adiensq; magistratus: Lacedæmonij, inquit, orant uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec ciuitatē inter Græcos uetustissimam cōtemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expositis, placebat quidem Lacedæmonijs opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile cōfestim facere uidebatur, nolentibus legem rumpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, nec nisi orbe lunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant, Hippia autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est; Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore, ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret: Hunc in modum interpretabatur uisum suum ei. Tum (dum prædam Eretriensem, quam deposuerat in insula Styreorum nomine Aegileam reportat, dumque naues ad Marathonem appu-

appulas in stationibus locat, ac Barbaros in terram egressos disponit) talia administranti contigit sternutatio, tussisq; solito uehementior. Vnde concussus eius, utpote senis, plerisq; dentibus, unus illorum ex uolentia tussendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, cum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant, ait: Hæc terra non est nostra, nec eā poterimus nobis subiectam efficere: sed tantummodo partem, quantum spatij dens, qui mihi aderat, obinet: Huc Hippias suam uisionem interpretabatur euassisse. Atheniensibus apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Atheniensibus dederant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dederant autem sese hoc modo: Cum à Thebanis premeretur Platæenses, primum Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atq; Lacedæmonijs sese dederunt: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione utentibus: A nobis, qui procul habitamus, frigidum quoddā fuerit uobis auxilium. Nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem ut uos ipsos Atheniensibus dedatis, uicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Platæensibus, quòd eis bene uellent, quàm quòd optarent Athenienses defatigari Bæotio bello. Id suadentibus Lacedæmonijs non aduersati Platæenses, aditis Atheniensibus, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dederunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumq; auxilium Athenienses uenerunt. Sed dum conferturi prælium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos re-

conciliandos interuenere: atq; utrorumq; permissu regionem hunc in modum terminarunt, ut Thebani eos Boeotios, qui nollēt inter Boeotios censeri, sinerēt facere quod uellent. Hoc ubi decreuere Corinthij, abscessere. Abscedentes quoq; Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaq; pugna, repulsi. Vnde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerunt terminos, Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Plateenses Atheniensibus sese cū dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, alijs uetantibus fieri prælium, pauciores enim se esse, quam ut cum Medis confligerent: alijs, quorum erat Miltiades, ad pugnandum hortantibus. Itaq; cum essent bifariæ sententiæ, et deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, tūc forte polemarchum, id est, belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda faba, hoc est, in declaranda sententia, undecimus est. Nam quondam Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant polemarchum. Adhuc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in seruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omnem æuum relinquis, qualem ne Harmodius quidem atq; Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nūc in maximum omnium (ex quo nati sunt) uenere discrimen: qui si Medis succumbant, palam est quæ passuri sint traditi Hippie: Sin autem superent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri possint, et quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi prælium committimus, uereor ne magna

cxi

existat seditio, quæ mentes eorum sollicitet ad sentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uirij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum uictoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, et abs te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi contraria existent. Hæc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente sententia polemarchi, obtentum est ut confligeretur. Post hæc ij duces quorum sententia de confligendo fuerat, ut cuiusque dies imperitanti uenerat, uicem suam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, quàm dies imperij sua aduenit. Itaque ubi uices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat, ut polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebatur deinceps cetera tribus, ut quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Plataenses: ijdem sinistrum cornu tenentes. Quo factum est, ut ab huius pugnae tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, id est, publicos conuentus, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis uerbis precetur bona Atheniensibus pariter & Plataensibus. Igitur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta ordinibus, ideoque illic debilior: utroque autem in cornu confertior, quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litatum esse Athenienses audirent, tunc cursum in Barbaros tendunt. Erat autem inter utranque aciem non minus octo

F 2 stadio

stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se uidentes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi : insanie dantes id, quod cernerent cursu tēdere, cum pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos : Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaquam conferti conflixere cum Barbaris, pugnam memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem usi sunt : primi sustinuerunt cernere Medica ueste indutos : cum antehac uel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone cum diu pugnatum esset, Barbari circa mediam aciem uicerunt, ubi Persæ stabant et Sacæ : eamq; perrumpentes, hostē in mediterranea persequiebantur. At in utroq; cornu uicere Athenienses Plataensesq; : ac Barbaris, qui terga dederant, fugere permisissis, contrahunt cornua, et cum ijs qui mediam ipsorū aciem perfrēgerant, dimicantes superant, fugientes Persas urgēt, caduntq; , donec ad mare perueniētes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus Polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoq; ē ducib. Stefileus Thrasyli : et Cynægryus Euphorionis, dum summam puppim apprehēdit, abscissa bipenni manu cecidit : Necnon alij Athenienses multi et clari. Septem quidem naues obtinuerūt Athenienses hoc modo : Cæteris Barbaris retractis, receptaq; præda Eretriensi ex insula, ubi reliquerāt, circūuecti Suniū, animo præuertēdi Athenienses euestigio abeuntes. Cæterū Alcmeonidæ ab Atheniensibus insimulati sunt, quod uidelicet ex cōposito Persis adhuc apud insulam agentibus scutū ostenderint. Dum illi Sunium circūuehuntur, Athenienses euestigio abeūtes celerrime ad ferendam urbi opem properarūt. Barbarosq; eōdem tendentes peruerterunt, progressi que ex Hérculis

tem

templo, quod est in Marathone, in aliud Herculis sanum, quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari superata classe in Phalero (hic enim Atheniensium nauakia tunc erant) super eum locum aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta, occubuerunt circiter sex millia trecenta. Atheniensium uero centum nonagintaduo. Tot ex utrisque cecidere. In qua pugna haec res mira contigit, ut Atheniensis quidam Epizelus Cuphagorae, dum stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neque saucius ulla parte corporis neque ictus, atque ita caecus in reliquum uitae tempus permansit. Quem audiui dicere solitum de sua clade, uisum sibi esse ante se stare uirum quendam armatum procero corpore, cuius mentum omnem clypeum inumbraret: et hanc laruam ipsum praetergressam, sed se illum qui sibi assisteret occidisse. Haec Epizelum solitum commemorare audiui. Datis in Asiam cum classe rediens, ubi Myconem tenuit, uidit in somnis uisum. Id tamen quod fuerit, non traditur. Vbi primum dies illuxit, naues rimatus est: compertoque in nauis Phoenicea simulachro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatum esset. Et ubi audiuit ex quo templo, nauigans sua nauis in Delum (tam enim Delij in insulam redierant) ibi simulachrum in templo deposuit, praecipitque Delijs, ut illud in Delium Thebanorum referrent, quod est supra mare è regione Chalcidis: Hoc ubi praecipit Datis, uela illinc fecit. Delij tamen hanc statuam non reportauerunt, sed uicesimo post anno, eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis et Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrioses Susa perduxere. Quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatem uultum extoraxerat acerbissimis, quod se priores iniuria lacerassent,

tamen ut in conspectum suum adductos uidit ac sibi subie-
ctos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cisia regionis sta-
tismo collocauit, cui nomen est Anderica, ducentis ac de-
cem stadiis procul à Susis, quadraginta à puteo, qui exhi-
bet trifarias rerum species. Nam ex eo asphaltum (id est,
bitumen) et salem et oleum hauriunt, ad hunc modum:
Hauritur quidem celoneo (id est, instrumēto ciconia) pro-
fitula autem dimidiato utre ad ciconiam alligato, quo in
puteum decussso, quicquid hauritur, mox in cisternam dif-
funditur, atque hinc aliò effusum, triplici uarietate concre-
scit. In asphaltum quidem et salem, protinus. Hoc autem
oleum Persæ Rhadinacem appellant, atrum ac grauiter
olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienes: quem ad
meam usque memoriā tenuere, seruātes pristinam linguam.
Quod ad Eretrienes attinet, ita habet. Post plenilunium
duo millia Lacedæmoniorum Athenas uenerūt, tanta festi-
natione adipiscendi hostem, ut triduo quam ex Sparta di-
scessere, in Asiā peruenerint: et licet serius ad pugnam
uenissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuen-
dos in Marathonem perrexerūt. Quibus uisis, laudatūque
Atheniensibus ob præclarum facinus, rursus redierunt.
Tenet admiratio me, nec rationem inire possum, Alcmeo-
nidas unquam Persis ex composito ostentasse parmam,
quod uellent Athenienses Barbaris atque Hippie subesse:
quippe quos constat in habendis odio tyrannus, uehemen-
tiores quam similiores fuisse Calliæ Phænippi, qui fuit
pater Hipponici. Nam Callias cum alia omnia in Pisistra-
tum inimicissime commentus est, tum uero solus Athenien-
sium omnium illius Athenis eiecti, cum publice sub præ-
cone uenderentur, bona emere ausus est. Huius Galliæ men-
tionem crebro plerique omnes habere debent, cum ob ea
quæ

quæ dicta sunt, ut uiri summopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. Nam & in equorum cursu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit secundus: & in ludis Pythijs cum primas obtinuisset, & in uniuersos Græcos sumptuosissimus extitit: tum ob id qualem se in filias suas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquam nobiles extitere, hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus: ut quem sibi unaquæq; uellet ex omnibus Atheniensibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcæonidæ aut perinde, aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusq; admitto criminationem, eos pernam Persis ostentasse: qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam ceteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt. Alcæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt: & modo ipsi fuere, qui Pythiâ persuasere ad Lacedæmonios cōmonefaciendos; ut Athenas liberarēt, quem admodum superius à me commemoratum est. At enim aliqui forsitan succensentes, quòd Atheniensi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses uiri illustriores, neq; qui magis esset honorati. Neq; uero sermo obtinuit, clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum: Quod nihil est, quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. Quancquàm Alcæonidæ iam pridem extiterant Athenis clari sane usque ab Alcæone, atque etiam Megacle. Etenim Alcæon Megaculis filius, ijs Lydis, qui

Sardibus à Cræso Delphos ad oraculum ierant, administrū se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam Cræsus à Lydis quos ad oraculum miserat cum audisset, hominem accersit, & ubi aduenit, eum donauit tanto auro, quanto semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmaeon hanc astutiam attulit: Pergrādem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnis que (quos laxissimos reperit) calceatus, ad thesaurum perrexit, ad quem ducebatur. Ibi in acervū ramentorū procumbens, primū cothurnos quibus erat indutus, auro quātum ferebant referſit. Deinde omnem sinū suum, atq; etiā crines ramentis subigēs, & parte in os desumpta, e thesauro processit, egre trahens cothurnos, cuius alteri rei quān homini similis: cuius os cū turgidū esset, & omnia onusta, id cernēs Cræsus, in cachinumq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata est. Et Alcmaeon quadrijugos equos alens, uicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate, Clisſthenes Sicyonis tyrannus sustulit: ut multo magis quān prius inter Græcos celeberrime extiterit. Erat enim Clisſtheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei, quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Cum igitur ludi Olympici celebrarentur, & ex eis Clisſthenes curriculo quadrigali uictor extitisset, nūciari iussit uoce præconis, ut quisquis sese dignum putaret qui Clisſthenis gener esset, is ad sexagesimum diē aut prius Sicyone præsto foret: quoniam Clisſthehes intra annum à sexagesimo die incepturus exequi nuptias destinasset. Itaq; omnes Græci, aut sua ipsorum, aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Clisſthenes &

cur

curriculum, & palestram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se cōtulit Smindyrides Hippocratis Sybarita (florebat autem maxime Sybaris ea tempestate) qui unus uir in plurimum deliciarum procefferat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur: Et hi quidem ab Italia uenerūt. Ab Ionio autem sinu Amphinestus Epistropi Epidānius. Aetolus uero Males, germanus Titormi illius, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. E' Peloponneso Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnēsis statuit, longe omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Hæliensiu agonothetis, id est, munerarijs, ipse agonotheta exitit in Olympia, id est, certamen præmiumq; proposuit: Necnon Amiantus Lycurgi Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitatus: & Heleus Agei, uir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autē Megacles Alcmeonis eius filius, qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidēs Tisandri, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lyfania: solus hic ab Eubœa. E' Thessalia à Scopadeis Diatorides Cranonius. Ex Molossis Alcon: Tot proci fuere. Qui cum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamq; percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit uniuscuiusq; & uirilitem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum uniuersis congressus, & iuniores in gymnasia educens, præcipue tamen in conuiujs

experiebatur. Quamdiu enim eos apud se tenuit, hoc facere, ac magnifice accipere. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, cum præsertim eius maiores, Cypselis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisibenes edixerat iudicaturam se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in cōuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea uero quam cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter & de oratione habenda in medium. Procedente potatione, Hippocliides cum longe alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere *ἰμνὸν*, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisibenes omnem rem cernens disimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippocliides, iussit aliquam sibi inferri mensam. Qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mensam capite statuto, cruribus ueluti brachijs modulabatur: Ad cuius primam ac secundam saltationem, et si stomachabatur Clisibenes tam impudentem sibi generum fieri, tamen sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit cruribus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisibenes silentio imposito, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filiae, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque unum è uobis præcipuum probans, neque ceteros improbens. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine delibe

deliberans, omnium uoto satis faciam. Itaque singulis uerum, qui compotes huius matrimonij non esis, tanquam dignis mea filia nuptijs, quodq; domo peregre abfuistis, singula argenti talēta dono do: Megacli autem Alcmaeonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensem. Annuente conditioni Megacle, nuptiae apud Clisibhenem celebratae sunt: Haecenus quae iudicandis procis gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcmaeonidae per Graeciam celebrari coeperunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisibhenes auo materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statum institueret, tum Hippocrates, ex Hippocrate uero alius Megacles et alia Agaristia, ab Agaristia Clisibhenis nomen habēs, quae nupta Xanthippo Aripbronis cum praegnans esset, uisa est sibi in somnis parere leonem. paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades cum antea probatus apud Athenienses, tum uero post rem bene gestā in Marathonē, maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus et pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde affatim aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses, erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendae iniuriae quam intulerant Parij, quod triremi in Marathonem unā cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur. Cum autem insensus esset Parijs ob Lyfagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsam apud Hydarnem Persam accusauerat, eo postquam peruenit Miltiades, Parios intra moenia coactos obsedit, missosq;

missosq; caduceatore poposcit centum talenta, negans si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias, quàm eos evertisset. Parij non ut quicquam pecunie Miltiadi dent cogitant, ut custodiant urbem excogitant, cum alia loca intersepientes, tum maxime unde ea oppugnari poterat, adeò, ut noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat excitarint. Haftenus Græci de hac re cõmemoranda consentiũt. Deinceps gesta ipsi Parij referũt hunc in modum: Miltiades cum inops consilij esset, adisse atq; allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timũm, quæ esset indigenarum deorum administra: Hanc cum in conspectum uenisset, cõsiliũm ei dedisse, si magnificeret, Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accersisse ad maceriam quandam ante urbem, qua in macceria sepitur templũ Cereris legisræ: eamq; quia fores aperire non poterant, transilisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas est, siue ad aliquid quodcunq; sit agendum. Et cum pro foribus esset, subeũte horrore præoccupatum, eadem uia reuertisse: deq; macceria desiliẽtem femur conuulsisse: alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neq; pecuniam Atheniensibus portans, neq; Paro parta: urbe tantũ per sex & uiginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito quòd ministra deorum Timo Miltiadẽ admonuisset, uolentes ob id de ea suppliciũ sumere, postquã obsideri desierint, Delphos miserunt sciscitatum, nũquid ministram deorũ condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæq; Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad uirilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri

fieri non permisit, negans Timū eorum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse: Hæc Parijs Pythia respōdit. Miltiadem è Paro reuersum cum alijs Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Aripbronis: qui eū apud populum accusauit, quòd Athenienses circumscriptisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respondit (neq; enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui: allegantes cum alia multa & Lemnū expugnatam, quā ultus Pelasgos Atheniensibus tradidisset, tum uero pugnā in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades dissoluto atq; marcescente femore decessit. Quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat. Pelasgi postea quā ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecætæus Egesandri in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim cum uiderent regionē quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercede muri circa arcem procedendi bene excultam, quæ prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autem Athenienses aiunt, iure eiectionem: quippe cum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filia ac filij Atheniensium ad Nouem fontes aquatum pergerent (nalladum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum uim attulisse: neque hoc fecisse contentos, ad extremum manifestum

manifestò deprehensos de inuadendis Atheniensibus confilia agitasse: Se uero adeo meliores quàm illi fuerant uiros fuisse, ut cum haberent facultatem interimendi eos, quos sibi insidiatos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint, ut è regione excederent: atq; ita illos solum uertentes, tum alia loca, tum uero Lemnum obtinuisset: Illa Hæcatus, hæc Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Atheniensium iniuriam ulciscendi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebrarentur, biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt uxoribus Atheniensium, diem festum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæc foemina postea quàm filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. Et illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum ullo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tutabantur: ac dignos se qui alijs pueris dominarentur, existimabant, atq; adeo longe præualebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerantesq; rem esse indignam, atq; inter se dicebant: Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuo præesse conantur, quidnam facient in uirilem adulteri ætatem? Itaq; cum id eis altius insedisset, placitum est, ut eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. His necatis, addunt & cedes matrum. Ex hoc facinore & illo superiore foeminarum, quæ uiros suos unà cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lemnia appellentur. Pelasgi cum eis post necem liberorum atque uxorum neq;

tellus

bellus fructum reddere, neque uxores, neq; pecua ut prius
 gignerent, pariter fame & liberorum orbitate uexati,
 Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum præsente-
 tium malorum. Iussi à Pythia pœnas Atheniensibus quas
 illi uellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos
 se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses stratis in curia
 toris quàm poterant splendidissime, appositâq; mensa o-
 mnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se ha-
 bentem regionem sibi traderent. Tunc Pelasgi excipien-
 tes dicere: Si naus uento aquilone atq; uno dienos è ue-
 stra regione in nostram peruehet, ita demum uos quod pe-
 titis trademus. Hoc dixere, quòd scirent fieri non posse.
 Nam Attica multo magis ad austrum uergit quàm Le-
 mnus: Hæc hætenus. Tunc compluribus deinde interiectis
 annis, ubi Chersonesus (quæ est in Helle ponto) Athenien-
 sium ditiois fuit, Miltiades Cimonis, uentis etesijs per-
 flantibus, ex Eleunte (quæ in Chersoneso) soluens in Le-
 mnus delatus est, præcepitq; Pelasgis, ut ex insula exce-
 derent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nun-
 quam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstiensēs
 quidem obtemperauerunt: Myrinæi autē non agno-
 scentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu
 obseſi sunt, donec in deditionem ue-
 nerunt. Ita Lemno potiti sunt
 Athenienses atque
 Miltiades.

Herod.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VII.

QVI INSCRI-

BITVR

POLYMNIA

OSTEA uero quàm nuncius pugnae ad regem Darium Hystaspis filiū allatus est, ad Marathonem gesta, cum antea uehementer infensus esset ille Atheniensibus, quod Sardis inuasissent, longe infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendū: missisq; continuo nuncijs ad ciuitates, edixit ut singulae multo quàm antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuncijs Asia triennium exagitata est. Vbi cum delectus agitur optimi cuiusq; aduersus Græciam militaturi, et apparatus operatur, quarto anno Aegyptij (qui fuerant à Cambyse subacti) de fecere à Persis: quo magis aduersus utrosq; Darius expeditionem sumere properabat, Aegyptios atque Athenienses. Dum hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est: quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam antè quàm regnaret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia suscepti, et post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natus erat Artabazanes, posteriorū Xerxes. Qui cum ex eadē matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem quòd omnis paternæ

paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cum apud uniuersos homines sit institutū, ut maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes uero quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Darius nondum ferēte sententiā, aderat fortē Demaratus Aristonis, qui per id tēpus altercationis Spartano regno excusus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darij cōtrouersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq; ut ad cætera quæ pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum ē Dario iam rege, & Persarū imperiū obtinente: Artabazanem uero ē Dario cum erat priuatus: proinde neq; equū, neq; iustum esse aliū quempiam potius quàm se illam dignationem adipisci. Quoniā Sparta quoq; sic usurparetur, ut si cui antequam regnet filij nascatur, deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentē Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regē declarauit: quāquam etiā citra præceptū Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur rebus apparatis, exire in expeditionē, altero ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios & Atheniēses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Aegypto. Ceterum Mardonius consobrinus suus, Gobrys & sororis Darij filius, cum adiens his uerbis est allocutus: Domine, haud decorum est Athenienses tam male iam de Persis meritos, non dare poenas eorum quæ perpetrauerunt. Tu uero quod in manibus habes perforce, tamen ubi

G

Aegyp

Aegyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaq; genera felicitum arborum ferentem, ac summe bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat, ut iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijq; Græciæ pro rege administrandi, quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuisse. Primum è Theßalia nuntij ab Alebadis, ad regem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequium præstituros. Alebadæ autem isti erant Theßaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascenderant, qui cum eadem uerba habuerunt, quæ Alebadæ, tum uero prætendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebat, sortilegum, & Musæi sortium edisertatorem. Ascenderant autem cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati Athenis fuerat eiectus: quod per Lasum Hermionis manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiam inscriuisse, fore ut insulæ Lemno adiacentes, mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiarißime illo antea uteretur: & tunc cum eodem, ut in conspectum regis ueniret, ascenderat: deq; eo honorifice cum alijs Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes cladem Barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarum & Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus, Sed altero à morte Darij anno primam expedit

expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorem quam sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo Darij filio, quem præsidem Aegypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi, uir Pœnus. Xerxes recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum, præstantissimos quosq; Persarum in concilium uocauit, ut & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego non ero huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conqueuimus, sed ita deus agit, & multa nobis sibi obsequentibus in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambysesq; ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probe scientes. Ego posteaquam hanc sedem accepi, dedi operâ, ne ab ijs qui hoc honore sunt functi degenerarem, ne'ue minus potentia Persis acquirerem. Quod animo uersans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neq; deteriore[m] ea, quam recuperauimus, sed feraciore[m], unâ cū ultione iniuriæ atq; uindicta. Ideoq; nunc ego uos contraxi, ut id quod agere constitui, uobis exponerem: Constituo iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensem ulciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tum patri meo iutulere. Non ratis autem & Darium aduersus hos uiros bellum mouere destinaſſe: uerum ei morte præuento non contigit ut illos ulcisceretur. Ego uero eius uicem aliorumque Persarum

G 2   ulciscens

ulciscens, non prius desinam, quàm expugnauero incendioq; Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt. Semel cum Sardis unà cum Aristagora Milesio seruo nostro uenientes cremauerunt lucosq; ac delubra. Iterum in nos quid fecerunt terram suam ingressos, cum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum iritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando cōperio, terram Persidem ætheri Iouis conterminam reddemus. Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, unà uobiscum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos laceſierunt, iugum seruille sustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præsto esse oportet, tunc unusquisq; debet impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copijs aderit, cum donabo his quæ in nostra domo pretiosissima habentur: Et hæc quidē ita agenda sunt. Sed ne solus uidear in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quamlibet sententiam dicere: His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu uero non modo superioribus Persis, sed etiam uenturis es præstantior: qui cum aliâ & optima & uerissima commemoras, tum uero quod Iones qui Europam incolunt, non finis habere ludibrio nos, minusq; ipsis sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est, si Sacas & Indos & Aethiopes & Assyrios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamē

potentiæ

potētiæ prolatandæ gratia in prouincias redeimus: Græcos, qui nos laceßere iniuria inceperunt, non ulciscemur? Quid nam metuētes, quas illorum copias, quam pecuniarum uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires esse imbecilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Aeo-les & Dores appellātur. Quos ipse quoq; expertus sum, dum eis iussu patris tui intuli bellū, dumq; in Macedoniā usque processissem, & penē usque ad ipsas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & sane consueuere Græci (ut audio) inconsultissime intire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. Nam cum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumq; inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. Deuicti (ne longius repetam) ad interneccionem deueniunt. Quos oportebat, cum sint eiusdem linguae, interpositis caduceatoribus ac nuntijs tollere controuersias, et omnia alia potius agere quàm pugnare: aut si necesse habent inter se omnino pugnare, locum alium quem inuenire utrisque difficilimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classem agenti? Non eò audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiscum uenient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuērunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit.

Tum silentibus alijs Persis, nec diuersam ei quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hytaspis filium Xerxis patruus, uir circumspectus ita inquit: Rex, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum delibere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidemq; fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditio, nem, uiros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaq; sumpta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, quiq; & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Europam in Græciam deducturum, atque eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siquidem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumētum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticâ regionem ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo non utraque in parte successit. Quod si ijdem consensu nauibus pugna nauali uictores ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea uini priuata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum absuit quin opprimeremur, cum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino insistere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interficerent. Quo tempore si

Histicus

Histiæus Miletæ tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum, res dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno uiro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hunc coctum in præsens missum facito, iterumq; dum tibi uidebitur, re apud teipsum cōsiderata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitq; fortuna consilium. At qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec finit insolescere, parua uero nihil lædit. Vides ut magna semper ædificia magnasq; arbores, huiusmodi fulminum tela percutiunt. Gaudeat enim deus eminentissima quæq; deprimere. Vnde et ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnifice de se sentire. Omnis res properando parit errores, unde magna detrimenta fieri adsolent. In cunctando autem bona insunt: si non talia quæ statim uideantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse cōperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uero Gobrys fili Mar doni, desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem uis excitare ad bellum illis inferendū: ad quod tu omni auiditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt:

Vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præsentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quòd prius credit quàm rem compertam habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quòd ab altero infimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellum his uiris inferre oportet, agedum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantiscunque copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedet, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc subire cõditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucribusq; discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi forte antea inter uiam tunc agnitarum, aduersus quales uiros suades regi ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes ira percitus, his uerbis excepit: Artabane, quòd patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hæc tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic unà cum fœminis maneat. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fœcimus Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispes, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius: nisi Athenienses ultus fuero, probe intelligens, si nos quicuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: pro ut colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursa

Incurſarunt. Itaq; neutris ſatis eſt ſeceſſiſſe, utriſq; propoſitum eſt certamē & agēdi & pariēdi, ut aut hæc omnia ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. Mediū enim ini-
micitiarū nullum eſt. Quare honeſtū erit nos iam iniuria laceſitos exigere ultionem, ut quam calamitatē paſſurus ſum, intelligam: proſectus aduerſus eos uiros, quos etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſubegit, ut ad hoc uſq; tempus & ipſi homines, & eorum regio ab illius (qui ſubegit) cognomine appellentur: Hæc haſtenus locutus eſt. Deinde ſub ueſperum cum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe conſultans, compe-
rit proſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ bellum, im-
mutatq; rursus ſententia cum obdormiſſet, uiſus eſt in ſo-
mnis (ut fertur à Perſis) uidere quendam corpore ingenti atq; ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret: Reuocaſti ne ſenten-
tiam Perſa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum, neq; ſi reuocau-
eris eam, bene facis, neq; qui tibi aſſentiat, adeſt. Quare perge ire eam uiam, quā interdū ire deſtinaueris. Hæc lo-
cutus ille, uiſus eſt Xerxi ab aſpectu cuanuiſſe. Vbi dies illuxit, huius inſomnij nulla ratione habita, coactis eorun-
dem Perſarum quos pridie coëgerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Perſæ, ueniam mihi date dicenti contra-
riam ſuperiori ſententiam. Nam & ego nondum ad ſum-
mum, quò perueniendum eſt mihi, prudentiæ perueni: &
qui ut illud faciam ſuadent, nullo unquam à me tempore abſcedunt. Eo'que mihi Artabani ſententiam audienti, conſeſtim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora quā debui. Nunc itaque agnoſcens erratum meum, utar illius ſententia: & quoniam reuocaui expeditionis ſumendæ ſententiam, uos

G 3 quieti

quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, lætitia affecti regē adorauere. In sequenti nocte idem rursus in somnium quieti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionem apud Persas reuocasse, uerbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi ex tempore inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: Quemadmodum breui magnus & amplius effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc uiso perterritus, è cubili exiliijt pariter & nuncium misit ad accersendum Artabanum. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego statim cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus sum, non fui compos mentis. Sed non multo post pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcipiebas. Tamen id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis uisio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quòd si deus est qui in somnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi, id quod mihi in somnium itidē, ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meū ornatum sumas, eoq; indutus in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum: Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se dignū qui regio in solio sederet: tandē cum cogreatur, fecit imperata, hæc prælocutus: Apud me rex tantumdem ualeat bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauāt: quemadmodum mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab ingruentibus uentorum flatibus non fini natura sua uti.

Ego

Ego uerò cum ex te male audiui, non tam meam dolui uicem quam tuam: qui cum propositæ essent duæ sententiæ Persis, una quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicens perniciosum esse imbui animum usu plura semper expetendi: his propositis sententijs, tu elegisti eam quæ et tibi ipsi et Persis est periculiosior. Nunc autem cum ad te mutato in melius consilio, de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomnium, alicuius dei nuntio, quod te uetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est fili. Insomnia enim ista sunt, quæ aduentia homines frustrantur, quemadmodum ego te docebo multis quam tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum uisa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. Nos nudiustertius expeditionem hanc inter manus, et quidem uehementer habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. Apparebit enim, ut tibi, ita et mihi eadem iubens. Verum nihilo magis apparere mihi debet tuum amictum gerenti, quam non gerenti, sed meum: neque magis quiescenti in tuo toro quam non, sed in meo: si etiam aliàs uult se exhibere. Neque eò uesaniæ peruenit illud, quicquid est quod sese obtulit in somnis, ut me æternens putet esse te, ducto è uestibus argumento. Id si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem uestimenta, siue tua, sed te adibit, quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinam esse. Cæterum si ita tibi agendum uidetur, neque id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, cum ista perfecero, appareat. Hac tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam, Hac locutus Artabanus, quod speraret ea à

ea à Xerxe sine ullis uerbis admissum iri, iussa executus est. Et cum induta sibi Xerxis ueste, regali solio resedisset, mox' que recubuiisset, idem insomnium dormientem adiit, quod Xerxem adierat, ei' que superassistsens, ita inquit: Tu'ne ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neque in futurum neque in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati necesse est, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, cadentibusq; ferramentis conari oculos ipsi eruere. Qua de re uehementer exclamans Artabanus exiliit, aditoq; Xerxi obseruatam sibi in somnis uisionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: Equidem rex, ego ueluti homo quod multam iam uideram, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum est, quomodo cum exercitu Cambysis contra Aethiopes, qui etiam cum Dario militauit aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te, si quiesceres, omnium hominum beatissimum. Sed quoniam demonius quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut uidetur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiam muto. Tu uerò quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubeto' que ijs quæ ad apparatus pertinentia antè præceperas, operam dent. Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuente desit. His dictis, & sublati uisione animis, ubi dies extitit, ibi confestim Xerxes hæc Persis exponit: Artabano quæ cōstabat prius solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortante. Post hæc ineunti expeditionē Xerxi tertium in somnis uisum oblatum

oblatus est: quod Magi auditum, conieciarunt ad uniuer-
sam terram pertinere, portenderęq; omnes homines Xer-
xi scruturos. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xer-
xes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleę ramis uni-
uersa tellus occuparetur, et mox corona capiti circunda-
ta, euanescere. Hęc Magis interpretatis sine mora Persę,
qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam di-
gressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi
dona quę proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias
suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur.
Siquidem à debellata Aegypto per totum quadriennium
comparauit exercitum: atq; eius apparatus quinto anno
incunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium
quos nouimus exercituum, hic multo maximus extitit:
adeo ut ad eum nihil fuisse uideatur aut ille Darianus,
qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui
Cimmerios insequens Medicam regionem inuasit, ac penę
omnia superiora Asię subegit ac tenuit: quo nomine Da-
rius postea Scythas iuit ultum, aut ille (ut fama fert) Atri-
dę aduersus Ilium, aut ille ante Troicũ bellum Mysorum
Teucrorumq;, qui per Bosphorũ in Europam transgressus,
omnes Thraces in ditionẽ suam redegit, ad Ioniumq;
pontum descendens, ad Peneum usq; amnẽ, qui ad Meri-
diem uergit, processit. Neq; illi omnes exercitus, neq; alij
ijs adiecti, cum uno hoc cõparari merentur. Quis enim nõ
attulit ad Xerxem ex Asia copias? quę aqua præter in-
gentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues præ-
stabāt, alijs ut peditatũ, alijs ut equitatũ, alijs ut nauigia
ad uectandos equos eorũ qui unà militabāt, alijs ut naues
longas in usum pontium præstarẽt, iniunctũ erat, alijs ut fru-
mentũ, et naues quę triennio superiore præparate erāt,
præcipue

præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dum circumuehitur afflictata est. Ad Elcuntē enim Chersonesi classis habebat stationē, illincq; omnes copię sub uerberibus cœperūt Athon effodere per uices alijs succedētibus, adiuantibus etiā in effodiendo accolis, præpositis operi Bubare Megabyxi, et Artæo Artachæi filio, uiris Persis. Est autē Athos mons ingēs ac nobilis, ad mare pertingēs. Ab hac parte hominibus cultus. Ad cōtinentē definens in speciem Chersonesi, id est, peninsulæ cū Isthmo duodecim stadiorū. Hæc planities atq; tumuli è mari Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finitur, sita est urbs Græca, nomine Sana. Quæ autē extra Sanā & intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Perses è cōtinenti insulas facere aggressus est, quæ hæ sunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyfus, Cleonæ: Istæ sunt urbes quæ apud Athon incolūtur: Hūc in modum Barbari locū nationatim effodiebant, recto limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs qui in imo fodiebant, alijs humū effossam assidue tradebāt alijs super scalas stantibus, & isti excipientes, tradebant deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam efferebāt atq; abijciebāt. Quæ in re tumuli effossi duplicē laborē illis præterquam Phœnicibus præbebant. Nam cū eandem facerent fossæ mēsuram superius in ore, quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cū alijs in rebus, tum uerò in illo prudentiam suā declarauerunt, qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerunt, ut os fossæ duplum esset, quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteq; opere assidue illā coartantē: & cū ad inuicem deuentū esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autē hoc loco pratū quoddā, ubi illorū erat & mercatus,

& præ

& pretorium, quò multum etiam ex Asia frumenti mo-
 liti cōportabatur. Hanc fossam Xerxes (ut ego coniectu-
 ra colligo) iactantiae gratia deprimi iussit, potentiae osten-
 tandae cupidus, ac memoriae relinquendae. Nam cum lice-
 ret nullo negotio naues per Isthmum transportare, iussit
 Isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam, tantae
 latitudinis, ut duae triremes pariter illac agitari possent.
 Eisdem imperatum est, ut fossam facerent, quibus fuerat
 ut flumen Strymona pontibus iungeret. Ista Xerxes hūc
 in modum fecit. Comparauit item ad pontem armaturam
 sirpi atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque
 Aegyptijs negotio, ut cōmeatum exercitui comportaret:
 ne homines, ne uel iumenta, quae ducebantur in Græciam,
 absumeretur. Sed admonitus iussit illum in loca, quae cuique
 opportunissima essent, alius alia uia comportaret undique
 ex Asia nauibus onerarijs & uecturis. Verum plurimi cō-
 portarūt in oram quae dicitur Album littus, ut quibusque
 praeceptum erat: Alij in Tyrodizam Perinthiorum oram,
 alij in Doriscum, alij in Eiona, quae est super Strymonē:
 alij in Macedoniā. Dum isti in imperato sibi traiectu oca-
 cupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribusque
 pijs, iter ingressus est Sardis uersus, mouens ex Critallis
 Cappadociae. Illic enim edictū erat, ut cunctae copiae coge-
 rentur, quae per cōtinētem erāt cum Xerxe ituræ. In qui-
 bus quisnam praefectorum agmen pulcherrime instructū
 ducens, ab rege donatus est proposito praemio, affirmare
 nō possum, quia nec à principio, cum res in iudicium de-
 ducta est, cognoui. Posteaquam transmissso flumine Haly,
 attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruene-
 runt Celenas, ubi fontes Mæandri existūt: & alterius a-
 minis nō minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso
 foro

foro Celenarum exoriens influit in Meandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur suspēsa Sileni Marſyæ pellis in utrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractā suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, uir Lydus, omnē regis exercitū, atq; ipsum Xerxem magnificētissimo hospitio excepit: spopōdūq; se pecuniā ei in bellū suppeditaturū. Ob quā sponſionē, Xerxes eos qui adcrant Persas interrogauit, quisnā esset Pythius: & quantū possidens, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquit, hic ille est, qui Dariū patrē tuū aurea platano ac uite donauit: quiq; nūc omniū hominū diuitijs princeps est secundum te. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus, secūdo loco percontatus est ipse Pythium, quantū ei pecuniariū esset. Cui ille: Neq; te, inquit, celabo rex, neque diſſimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciēs perinde exacte recensebo. Etenim posteaquam accepi celerrime te ad mare Græcum esse descensurum, uolens tibi ad bellum pecuniā dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia talentorum, auri uerò quadragies centena millia nummūm Daricorum, septem millibus minus: quæ tibi dono do. Nam mihi ipsi uictus ē mancipijs atq; ex agricolis suppetit: Hæc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidē regionem egressus sum, neminē adhuc nactus sum, qui in exercitū meū hospitalitatem exercere uoluerit: aut qui in cōspectum meū ueniens, sua sponte pecuniā mihi ad bellū cōferret, præter te, qui & exercitū meū egregia hospitalitate profecutus es, & ingentē pecuniam polliceris: ob quæ uicissim ego te ijs remunerandum duco: Hospitem meū te facio. et ista quadragies cētena millia nummūm meo ipsius explebo, datis septē millibus: ne quadringētæ myriades

des, id est quadrages centena millia, sint imperfecta, sed addito è meis supplemento summa sit solida: quæq; possideas, ipse possideto, ac scito semper talem agere. Nā ita agentem te, neq; in præsens neq; in posterum pœnitcbit. Hæc locutus, et quæ dixerat executus, perrexit assidue porrò ire: prætergressusq; urbem Phrygiā nomine Anaua, et stagnum ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiectus occulitur, deinde fere quinque post stadia emergens, elabitur et ipse in Mæandrum. Mouens è Colossis exercitus, uenit ad oppidum Cydra, quod est in sinibus Phrygum ac Lydorū: ubi cippus depactus atq; erectus à Croeso est, indicans literis eos fines. Vbi è Phrygia in Lydiā, uentum est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariā fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica et tritico conficiendi. Hanc uiam tenens Xerxes, comperit platanum, quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortalī delegauit. Et ad urbem Lydorū altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petitem terram et aquam; editumq; ut coenas regi instrueret ad omnes ciuitates, præter Athenas et Lacedæmonem. Eorum autem causa mittebat petitem terram et aquam, qui hæc antè Dario petenti non miserant. Hos tunc perterritos omnino arbitrabatur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, cum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Hellepontum ex Asia in Europam coniunxerāt. Est autem Chersonesi in Helleponto, Sestum inter et Mady-

H tum

tum urbes, ora salebroſa, quæ in mare procurrunt Abydo-
 tennus regione. Vbi non longo poſt tempore ſub Xanti-
 po Ariphronis filio Athenienſium duce, Artayctem ui-
 rum Perſam Seſti præfectum cepere uiuum, ſtipitiq; ſuffi-
 xerunt: qui etiam in tēplum Proteſilai, quod eſt in Eleun-
 te, adductis ſcæminis neſcanda perpetrabat. Ad hanc oram
 ex Abydo iungere pontem inchoauere ij, quibus hoc mu-
 nus erat delegatū: hinc Phœnices albo lino, illinc Aegy-
 ptij ſirpo. Eſt autem ex Abydo ad ulteriorem continen-
 tem ſeptem ſtadiorum traiectus: quem pontibus iūctum,
 ingens adorta tempeſtas ea omnia dirupit atq; diſſoluit.
 Quod cum audiſſet Xerxes, indigne ferens, iuſit trecen-
 ta Helleſponto uerbera inſligi, et in eius pelagus par cō-
 pedum demitti. Iam audiui, miſiſſe quoque cum his etiam
 qui ſtigmata Helleſponto inurerent: certe mādauit, ut co-
 laphos Helleſponto incuterent, dicētes barbara uerba ac
 ueſana: O aqua amara, dominus hęc tibi irrogat pœnā,
 quod eum laſiſti, qui de te nihil male meritus erat. Te ta-
 men rex Xerxes, uelis noliſ'ue, tranſmittet: meritoq; ne-
 mo hominum tibi ſacrificat, ut doloſo pariter et amaro
 flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iuſit: atq; eis qui
 præpoſiti operi erant caput præcidi. Et illos quidē pon-
 tes fecerunt ij, quibus hęc ingrata merces propoſita erat.
 At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerūt:
 Bircmes triremesq; trecentas ſexaginta Euxinum uerſus
 Pontū compoſuere. Itē ab altero latere trecētas quatuor-
 decim, Ponto quidem tranſuerſas, Helleſponto autem ſe-
 cundum deſluxū, ut ſtabiliret funes armamētorum, præ-
 grandes quoq; ancoras quas cōpoſuerant dimiſerūt, par-
 tim ab hoc latere cōtra Pontū, uentorū cauſa qui extrin-
 ſecus ſpirāt: partim ab altero cōtra ueſperū et Aegeum,
 euri

euri & austri causa: relicto ad aurorā tribus in locis inter biremes transitu: ut qui uellet, in Pontum minutis nauigijs & extra Pontum nauigare posset. His actis, cōtenderunt à terra armamēta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim utraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna è sirpo illinc. Quorum quidē retinaculorum crassitudo hæc erat et species: sed pro portione quæ è lino robustiora crāt, cuius cubitus talento appendebantur. Iuncto pontibus traiectu codices lignorum discissos, & ad latitudinem ratis adæquatos apte instrauerunt super armamenta intenti. Hos ubi gradatim disposuerunt, tum uero rursus desuper innexuerūt. Quod posteaquam fecere, materiam attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiam aggerem comportarūt: quo iniecto, semper hinc atque hinc, ne maris aspectu iumēta & equi terrentur, prætenderunt. Perfēctis his quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluci obstruerentur, Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto Sardibus, ubi hybernauerat, incunte uere instructo cum exercitu profectus est Abydum uersus. cui mouēti sol suam in cœlo sedem relinquens, apparere desijt: cum nullæ nubes, uerum serenissimus aēr esset: & pro die nox extitit. Id animaduertenti cum cura incesit percontandi Magos, quid ostentum id uellet portendere, illi respondent; deum significare Græcis ciuitatum defectionem: quod dicerent solem Græcorum, lunam ipsorum esse præsidem. Earc audita, Xerxes maiorem in modū latatus, ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœlesti ostēto perterritus, elato animo propter munera his uerbis allocutus est: Domine, indulgebis ne quiddam

H 2

quod

quod impetrare cupio, tibi leue cōcessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quā petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, et ut peteret proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horū uni tu quæso rex misertus mei, qui huc processi ætatis, indulge militiæ uacationem ei, qui natu est maximus: ut et mei ipsius et census curam gerat, quatuor tecum unā ducas; ita confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respondit: Homo improbe, tu ne cum ego ipse in expeditionem eā aduersus Græciam, filiosque meos et fratres domesticos, et amicos ducam, ausus es mentionē filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia et uxore me comitari? Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluptate perfunditur: qui uero male, is exacerbatur. Tu itaque cum bene fecisti, et alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uero quā ad imprudentiora conuersus es, non tu quidē pro merito, sed minora quā pro merito accipies. Nam te et quatuor liberos liberant tua munera. Vnius autem quem præcipue complecteris, damno multabere: Hæc cum respondisset, subito imperauit his, quibus delegatum est ista, exequi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentum discinderent medium: cuiusque discissi dimidium ad dexteram uiae, et dimidium ad sinistram disponerent, et illac transiret exercitus. Hoc illi ubi executi, illac exercitus pertransiuit: in quo præcedebant ij, qui sarcinas portabant et impedimenta. Post hos omnigenarum gentium
non

non distinctæ, sed promiscuæ copię, numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat intervallum (negi enim cum rege miscebantur) quarum principes erāt mille equites, ē Persis omnibus delecti. Secundum hos totidē hastati, et ij delecti ex omnibus, uersis deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisei dicuntur, ideo sic dicti, quod est ingens Mediæ regionis campus nomine Nisæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, pone auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. Hanc enim selam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes uehebatur curru equorum Niseorum, præcedente auriga, cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio uiri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed ē curru, quoties ratio exigebat, in essedū transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, ē more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc ē ceteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro coronis gestabant mala punica argentea: gerebant item aurea, & ij qui in terram uersus spectantia spicula habebant, etiam mala ij, qui Xerxem proxime sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequebatur equitatus decem millibus Persarum, relicta post hos duorum stadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua: Ita exercitus ē Lydia perrexerit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autem à læua habens montem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum ad urbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram

manum stringens, ad terram Ilienſem peruenit: cui pri-
 mum ſub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingru-
 runt, & complures ex eo exercitu exinaniuerunt. Dein-
 de ad Scamandrum eſt uentum, qui fluuiorum omniũ pri-
 mus, ex quo iter eſt Sardinibus fieri cœptum eſt. Hũc pro-
 fluentem ſua aqua deſtituit, nec hominibus iumentisq; po-
 tantibus ſuffecit. Eò Xerxes poſtquam peruenit, Priami
 Pergamum aſcendit, loci uiſendi cupidus. Quod ubi con-
 templatus eſt, et ſingula quæq; eorum audiuit, Mineruæ
 Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi he-
 roibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exerci-
 tum inuaſit, ſimul atq; illuxit illinc mouerũt, à leua ſtrin-
 gentes Rhœtion urbem, & Ophryneon, & Dardanon,
 quæ Abydo contermina eſt: à dextra, Gergitas & Teu-
 cros. Vbi Abydon uenerunt, Xerxi inceſſit cupido omnẽ
 exercitum oculis ſubiſciendi. Itaq; in prætorio quodam,
 quod ei Abydeni prius ab illo iuſi, eſt candido lapide in-
 tumulo regio pro dignitate extruxerant, reſidẽs proſpi-
 ciebat littus, et illic terreſtres copias atq; claſſem: Quan-
 dum intuetur, ſubiſt eũ cupiditas ſpectandi illius certamẽ.
 Id certamẽ poſtquam cõmiſſum eſt, in quo Sidonij uicere,
 uoluptatẽ Xerxes cepit, cũ certaminis, tũ copiarum ſpe-
 ctaculo. Et cum intueretur omnem Helleſpõtum nauibus
 obductũ, omnia littora atq; Abydenorũ plana hominibus
 reſerta, ibi ſe beatũ eſſe iactauit, & poſt hæc lacrymas fu-
 dit. Quod animaduertẽs Artabanus eius patruus, qui libe-
 re ſentientiſ diſſuaſerat bellum Græciæ inferendũ, his uer-
 bis interrogauit: Quãm diuerſa rex inter ſe nũc facis &
 dudũ dixiſti? qui te beatũ eſſe dixeras, nũc lacrymas fun-
 dis. Et ille: Reputantem me, inquit, quãm breuis eſt omnis
 humana uita, ſubiſt horum miſeratio: quorũ, cum tot ſint,

nemo

nemo ad cētesimum annum supererit. Excipiēs Artabanus: Atqui, inquit, alia, quam istud est, uiuendo miserabiliora patimur. Ita tam breui uita nullus hominū adeo felix extitit, neq; horū neq; aliorū, cui non crebro, nedum semel, subeat animo moriēdi uoluntas potius quam uiuendi. Nam incidētes calamitates & morbi, uitā perturbāt: efficiuntq; ut cum breuis sit, tamē perlonga uideatur. Ita mors optatissimū est perfugiū erūnosæ uitæ, quam deus dulci gustu aspergēs, ob id inuidius fecisse deprehēditur. Cui Xerxes: Artabane, inquit, quoniam humanæ uitæ cōditio talis est, qualē tu exponis, eam cōmemorare superse deamus: neq; tristitiam faciamus mētionem, cū iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediffere: Nisi tibi ita euidēs insomnij uisio fuisset oblata, perstares ne adhuc in priore sentētia, dissuadens mihi aduersus Græciū bellum, an in ea persisteres? agedū aperte hoc mihi dicito. Ei respōdens Artabanus: Visio, inquit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad uotum succedat amborum. Ego tamen adhuc metuo, & adeo metu perculsus sum, ut non sim apud me. Nam mecum reputans cum alia multa, tum uero duo, & ea omnium maxima, uideo tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes: Dæmonie uirorum, inquit, quenam ista ais mihi hostilissima esse? Vtrum horū tibi improbādum uidetur, tanquam nō satis copiosum, terrestris ne exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse uideatur: an clāsis, tanquam illorum classe inferior: an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi uidentur nostræ res, ce terrime alterum quis exercitum compararet. Respondit Artabanus: Neque hunc, rex, exercitum improbaucrit quisquam, qui sit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, etiamsi plures coēgeris.

H 4

Quæ

Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea uero hæc sunt, terra et mare. Neq; enim usquam maris portus est eiusmodi, ut ego cõiecto, qui surgente tẽpestate sit ca pax huius tuæ clas̃is, idoneusq; ad eam tutandam: neque uero unum tibi portum esse oportet, sed uniuersam continentem esse portum, quò se recipiant naues. Itaq; cum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, nõ fortuita in arbitrio hominũ. E' duobus uno exposito, pergam dicere alterum. Terra cum ob alia tibi hostilis est, tũ eo hostilior, si nihil obstiterit quo longius processeris, assidue ulteriora surripies. Nulla est hominibus rei bene gerendæ satietas. Vnde etiã ut nemo tibi occurrat, dico regionem maiori in tempore maiorẽ famẽ esse allaturam. At uir ita demum fuerit optimus, si in delibando quidem omnem rem, quamcunq; pati posset, reputans extimescit, in re autẽ agenda est audax. Cui Xerxes: Artabane, inquit, merito tu quidem horum singula commemorasti: tamen non est ut omnia reformides, omniaq; per æquẽ consideres. Nam si uelis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satiùs omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarũ pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non uis committere, ut quod firmum est infirmetur, perinde peccas atque is qui contraria istis dicat. Et hoc æqualiter se habet. Scire uero aliquem (cum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At ijs, qui facere quid uolunt, consuevit plerumque succedere emolumentum: raro autem ijs qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quò res Persica potentie processit: quò nunquam progressam uideres, si ij, qui

qui ante me exitere reges, istiusmodi cōsilijs quibus tu, usi fuissent: aut utentes istis sententijs, non alios suasores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere statum suum prouexissent. Magna enim negotia, magnis cum periculis suscipi uolunt. Quare nos illorū facta emulantes, optimo anni tēpore ingredimur: subacta q; omni Europa, rursus reuertemur, nullam usquam neq; famem neque rem tristem passi. Nam & commecatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunq; uel regionem uel gentem uenimus, eius re frumentaria potiemur. Nā aratoribus uiris, non pastoribus inferemus bellum. Post hæc Artabanus: Quandoquidem, inquit, non finis ullam rem formidari, & tamen meum admittis consilium, necesse est enim de multis negocijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cambysē genitus, omnem, præter Athenas, Ioniā Persis tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos uiros, aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superq; sufficimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui futuri: Si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu asferre perniciem. Itaque hoc uetus dictum tanquam probum, rex in mente habe: non statim ab initio exitum omnem esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes: Artabane, inquit, sententiarum (quas dixisti) in hac præcipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum maximum habemus commilitium: quorum & tu testis es, & alij, qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in eorum esset potestate situm, uniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem tamen iustitiamq; præstisse,

H 3

tisse, nec quicquam nos lēfisse. Præterea cū liberos suos atq; uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas: sed bonum habens animum, tutare meam domum atque tyrannidem. Tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc locutus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq; illustrissimos quosq; Persarum accersit: qui posteaquam præsto fuere, his eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quorum opera mihi opus est, contraxi, ut uiri præstantes existatis, ne uere res hæcenus gestas à Persis magnas præclarasq; dedecoretis: sed cū singuli, tum uniuerſi exhibeamus nos alacres: cōmune enim hoc hominibus bonū est, strenuos esse. Ea q; de re uos censeui præmonendos, ad bellum constanter tolerādum. Nam (ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si superauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obſtat. Nunc igitur deos præſides terræ Persidis precati, tranſeamus. Ac eodem quidem die sese ad tranſeūdum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omniſarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternētes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem uota cōcepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem uocant. Hoc pro comperto diiudicare non possum, utrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, quòd eum flagellasse poeniteret, in cōpensationē gladio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui uergebat in Pontum, peditatus omnis equita-

tusq;

tus'que transiit: per alterum, qui uergebat in Aegeum,
iumenta atq; seruitia, praecedentibus decem millibus Per=
sarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium na=
tionum sequebatur exercitus. Et hi quidem eo die: inse=
quenti autem primi transiere equites, qui'que spicula de=
orsum uersa gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi
sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati &
mille equites, & praeterea alius exercitus. Quinetiam
naues pariter ad ulteriora littora agebantur: quanquam
hic audiui, postremum omnium pertransisse regem. Xer=
xes posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur
exercitum sub uerberibus transeuntem. Transiit autem
eius exercitus septem per dies totidem'que noctes, nullo
tempore intermisso. ibi iam transgresso Hellespontum
Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O' Iu=
piter, quidnam tu sub specie uiri Persae, & accepto Xer=
xis pro Iouis nomine, Graeciã e sedibus suis exigere uis,
omnes homines ducens, cum etiam citra hoc tibi liceret
facere id? Transgressis omnibus & iter ingredientibus,
ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fe=
cit, etsi coniectura discutiendum. Siquidem equa lepo=
rem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: Fo=
re enim ut Xerxes exercitum aduersus Graeciam cū ma=
ximo strepitu & ambitiosissime duceret, rursusq; pro se=
ipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterũ
quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est.
Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habena=
tem, maris & foeminae, sed maris superiora. Quorum
prodigiorum utrunque pro nihilo habens, ire pergebat,
comitantibus cum terrestribus copijs, nauticis extra
Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, &
e diuer

è diuerso atq; terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontoriū Sarpedonis nauigabant: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uero ad auroram & solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrū Hellen filiae Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est forum. Illinc deflectētibus ad sinum nomine Melana, hoc est, nigrum, fluius cui idē est nomen, non suffecit, sed alucum suū deseruit. Hoc fluuius transmissus à quo sinus hic cognominatur, ad uesperū uersus contenderunt, Acnon urbem Aeolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscum peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum præsidium à Dario, iam inde cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerēdis recensendisq; copijs idoneus sibi uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum eò appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguum receperunt, ubi Sala urbs, Samothracia et Zona sitæ sunt: cuius ultimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerant, respiraere. Per hoc tempus apud Doriscū Xerxes lustrabat exercitum: equidem quantum singuli attulerint copiarū, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies septies centena millia. Quorum numerum hoc modo iniierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt

sunt decem millia hominum: qua coartata quammaxime poterant, circulum extrinsecus descripserunt loco circūscripto: emissaq; illinc myriade, seipsę circūdedērūt, eatenus excitantes, ut umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persę, hunc in modum ornati: Circā capita gestabant pilea, quas uocant tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uarijs squamis ē ferro confertas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est cetra, pharetris subter pendentibus: Hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrū semur pugiones ē balteo suspensos. Hi ducem habebant Otānem patrem Amastris, quę erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persę à Græcis Cephenes: à se uero ipsis atque ab accolis, Artæi. Verum posteaquam Perseus Danaës & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, tulit ex ea filium, quem Persen appellauit: eumq; illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat uirili prole) cognomen sortiti sunt Persę, Medi eodem ornatu instructi militabant. Nā hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigrānem Achæmenidem. Ii quondam ab omnibus uocabantur Arij: sed ubi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de se ipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu ut Persę sunt armati, sed pro pileis mitras ferūt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati, ducē habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij qui militabant,

hunc

hunc habebant ornatū: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, non facile penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones Aegyptiacis adsimiles: et praeterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: Isti Græcis Syrii uocabantur: sed à barbaris Assyrii sunt uocati, inter quos Chaldaei sunt. Iis praeerat Hottaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie similimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus et hastis breuibus. Sacae qui Scythae sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: nec non arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, cum sint Scythae Amyrgii, Sacas appellant, quod cunctos Scythas Persae Sacas appellant. Bactrii et Sacis praeerat Hystaspes Darii filius et Atossa Cyri filia. Inde uenisti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro praefixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazatre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, ceteris quemadmodum Bactrii. Iis praeerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi, et Chorasmi, et Sogdi, et Gandarij, et Dadicae, eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant. Quorum Parthis et Chorasmijs praeerat Artabaxus Pharnacis: Sogdis Azanes Artæi: Gandarij et Dadicis Artyphius Artabani filius. Cassij sisyris, quod est genus penulae, induti, arcus gentili more arundineos gestabant et acinaeces, ducem sui agminis habentes Ariomardum, Artyphij germanum. Sarange indumenta gestantes uersicoloria decori erant, caligasque genuum tenus extentas, arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherodate Megabaxi filio. Pactyas et ipsi sisyras ferebant, et uernaculos arcus

arcus atq; pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itra-
 mitis filius. Vtij & Myci, & Paricanij, eodem quo Pa-
 etyes armati erant. Sub his ducibus, Vtij quidem & My-
 ci sub Arsamene Darij, Paricanij uero sub Siromitre Oe-
 bazi filio. Arabes succincti erant ziras amiculi genus, ar-
 cusq; recuruos habilesq; gestabant. Aethiopes pardoriũ
 pellibus leonumq; amicti, arcus è palmarũ spathis factos
 gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & itẽ præ-
 longas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas co lapide
 acuminato quo sigilla sculpunt: præterea hastas capræ
 cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas
 præferratas. Ii cum eunt in pugnam, dimidiatum corpus
 gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopũq;
 qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arsamēs Darij
 filius et Artystonæ Cyri filia: quam Darius ex uxoribus
 maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Ar-
 sames quidem Aethiopibus, qui sunt trans Aegyptũ, at-
 que Arabibus præerat. Ii autem Aethiopes qui sunt ab
 ortu solis (nam bifariam militabant) censebantur cū In-
 dis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono-
 uocis duntaxat atque capillatura. Nam Aethiopes qui
 ab ortu solis sunt, promissos crines: qui ex Africa, crispis-
 simos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex
 Asia sunt, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque
 frontiũ equinarum, cum auribus atq; iubis in capitibus,
 ut ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ ri-
 gerent. In locũ elypeorũ pelles gruum prætēdebāt. Pœni
 corio armati iere, ac iaculis præuſtis, duce Mesange Ao-
 rizi filio. Paphlagones capitibus gerebāt cōpactiles cas-
 sides, scuta exigua, hastas haud lōgas: præterea iacula, pu-
 gionesque, pedibus caligas more gentis ad media crura
 subten-

subtentas. Eandem quam Paphlagonēs armaturā gestabant, Lygies & Matieni & Mariadini, & Syri. Isti Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidi filius: Mariadinorū & Lygiū & Syrorum, Gobryes Darij filius et Artystonæ. Phryges proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differētes: qui (ut Macedones aiūt) tam diu uocati sunt Bryges, quā diu Europei fuerunt Macedonum accolæ: trāsgressiq; in Asiā, unā cum loco nomē immutauere in Phryges. Armenij horū cultu armati erant, utiq; Phrygū coloni. His utrisq; præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebāt, olim Mæones uocati: pristinoq; nomine sublato, ab Lydo Atyis cognomē acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebāt, scutula quoq; ac præusta iacula. Sunt autē Lydorū coloni, à mōte Olympo Olympieni nominati. Horū utrisq; præerat Artaphernis filius, qui collega Date apud Marathonem cōflicxit. Thraccs è pelle uulpina cassides gestabant, tunicis induti, et insuper circūdati uarijs sagulis, pedibus ac tibijs indutis caliga è pellibus hinnulorū; ferētes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiā, uocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, quòd Strymonē accolerēt: à suisq; sedibus exacti. Teucris et Mysi Thracibus qui Asiā incolūt, præerat Bagassaces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus areas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiā cristis, cruribus pāno Phœniceo indutis. Martis oraculū apud hos uiros est. Cabelees Mæones, qui Lasinij uocātur, eundē cultum,

tum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebant, et uestes fibulis substrictas, et eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodē quo Moschi ornatu militabant Tibareni, et Macrones, et Mosynæci, quos hi regebāt: Moschos et Tibarenos Ariomardus Darij filius et Parmyis filæ Smerdis filij Cyri. Macrones et Mosynæcos Artayctes Chorasmi filius, qui Sesti in Helleponto præses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulāq; è crudo bouis tergo, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis præerat Pherendates Theaspis filius. Alarodij et Sappires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Sirometris. Insulanæ gētes, quæ rubro è mari secutæ sunt ex ijs insulis, ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebāt proxima Medis et uestimenta et arma, quibus præerat Mardōtes Bagæi, qui apud Mycalē dux altero anno in pugna oppetit. Hæ erant nationes quæ per cōtinentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij præerant, qui cōmemorati sunt, quiq; ordinarant milites connumerauerantq; et chiliarchas, id est, tribunos qui mille, et myriarchas, qui decem millibus præsunt, delegerunt. Nam myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant et alij agminum et gentiū pratores: uerum ij qui nominati sunt, duces. Horū tamen et totius exercitus imperatores Mar donius Gobryis filius, et Trijntatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ infrendum, et Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrū Darij filij, Xerxis patruelles,

& Masistes Dario & Atossa genitus, et Gerges Artagi,
 & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores o-
 mnium copiarum, præter delecta Persarum decem millia,
 quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabatur
 immortales, ob hoc, quod si quis eorum aut nece aut mora
 bo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unquam
 plures erant pauciores uel decem millibus, præcipuo inter
 omnes cultu decori, & iidem præstantissimi omnium, ut
 dictum est, & præterea immenso auro conficiui, ducētes
 unā carrucas cū pallaciis ac familia permulta, eaq; belle
 ornata: necnō camelos ac iumenta, præter ceteros milites,
 qui commeatum supportabant. E quitant autem hæ nationes,
 sed non omnes habebāt equos, uerum hæ sole: Persæ,
 qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quod
 quidam singulares in capitibus opera ex ære ferroq; dua-
 stilia. Sunt quidā Nomades homines, qui Sagartij appel-
 lantur, & gente & uoce Persæ: sed cultu inter Persicum
 & Pactycum, qui attulere equitatum octo millium equi-
 tum, armaturam neq; aheneam neq; ferream assueti ferre,
 præter pugiones, utētes reste è loris conserta, qua freti in
 prælium eunt. Est autem prælium eorum uirorū huiusmo-
 di: Vbi cum hoste cōgressi sunt, iniiciunt eas restes in sum-
 mum, laqueos habētes, qui laqueus cum aut equum aut ho-
 minem adeptus est, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati, con-
 ficiuntur. Talis horum pugna est, iidemq; inter Persas cen-
 sentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam
 gerunt: & item Cissij. Indi quoq; eandem quam pedita-
 tus suus gestant armaturam. Ceterum equos desultorios
 agebant & currus, quibus curribus suberant & equi &
 asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equi-
 tes quo pedites, & item Cassij. Poeni & ipsi eandē quam
 pedites

pedites armaturam gerebant:curruum quoq; cuncti agitatores. Itidem & Cassij & Paricani atq; suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabant camelos, nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitum octo * millia myriadum, id est, octoginta millium, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem reducti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus consternaretur equis camelos non tolerantibus. Equitatus præfæcti erant Harmamithes & Tithæus filij Datis. Tertius horum collega Pharnuches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuiso deterritus, atq; erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinẽ euomuit: nactusq; morbum, qui in phthisim, id est, tabem, euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat: Abducto namq; in eum locum ubi dominum strauerat, crura cum genibus absceiderunt. Itaq; Pharnuches à præfectura summotus est. Tiresmes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi attulere: Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerunt, induti thoracibus lineis cum scutis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebāt: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is tractus Syriæ, & quicquid Aegypto tenus est, Palæstina uocitatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerunt, conuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. Eorum turba thoraces gerebat, ac magnas

macheras. Hunc in modum isti armati erant. Cyprij centum quinquaginta naues, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant. Reliqui tunicas gestabāt, cetera ut Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamine et Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebāt gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bovis corio factas, lanceis uestibus induti: bina singuli iacula gestantes, enses *macheræ* Aegyptiacæ persimilem, quondam Hypachæi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognominati. Pamphylij triginta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cum Amphilocho et Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati, arcubus quoq; è cornu factis, et arundineis sagittis sine pennis, atq; iaculis, gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, et in capitibus pilea pinnis coronata, quinetiam pugiones et falces: è Creta oriundi quondam Termile nominati, sed à Lyco uiro Atheniensi Pandionis filio, Lycij cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues triginta. Ii Græca gerebāt arma, uti è Pelopōneso propagati. Cares septuaginta naues, cetera Græco more ornati: sed et falces et pugiones gerebant: quos prius appellatos fuisse hoetines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneso regionem quæ uocatur Achaia, incoluerunt, et ante aduentum Danaï et Xuthij in Peloponnesum (ut Græci aiunt) uocabantur Pelasgi Aegialees, id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani naues decem et septem, armati ut Græci, et ipsi Pelasgica gēs: sed mox Ionica, ob eandem causam

causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniēsisibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellespontij centum naues præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege, ut circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autē nauibus epibatæ erant Persæ, & Medi, & Saccæ. Quarum uelocissimas attulere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonij. Harum singulis, & item pedestribus eorum copijs præfecti erant uernaculi duces: quorū ego (quia ratio historię non exigit necessario) non faciam mentionem. Neq; enim singularum nationum duces, digni memoria fuere, quarum quot urbes, tot duces extitere: sed non ut ductores, uerum ut serui, quemadmodum illi qui ducebantur in militiam, uenere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, ut singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis hi præfuerunt: Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Iadicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex utroq; parēte germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuariaria nauigia, & alia minuta cum hippagogis, quæ ea quos uehunt, contracta constat ad trium milliū peruenisse. Eorum qui in classe erant, secundum duces illustrissimū fuisse Sidonium Tetramnestus Alleji filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Cyrenensis Horomedontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ. Cyprij autem Gortus Chersius, et Timonax Timagoræ: Cariorum

uero Histiaeus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasthi-
 thymus Candaulis filius. Aliorum nunc praefectorum men-
 tionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Ve-
 rum Artemisia praecipua me tenet admiratio mulieris, ex-
 peditionem aduersus Graciam secuta: quae defuncto uiro,
 ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessita-
 te, sed praestantia animi atque uirilitate in militiam coe-
 sit. Nomen ei erat Artemisiae Lygdamis filiae, paternum
 genus ex Halicarnasso, maternum e Creta. Imperans haec
 Halicarnasseis, et Cois, et Nisyrijs, et Calydonijs, quinq;
 cum nauibus uenit omni copia instructus. Ita post Sidonias
 haec naues fuerunt illustrissimae. Eadem apud regem optimas
 inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recen-
 sui sub illius imperio fuisse, earum uniuersam gentem annuo
 Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Traezeniam, cae-
 terorum autem Epidauriam: Hactenus de nautico exercitu.
 Xerxes, inito copiarum numero, militibus instructis, con-
 cupiuit illos lustrando oculis obire, quemadmodum & fe-
 cit. Itaque insenso curru singulas nationes lustrans, quena
 essent percontabatur: quarum professionem scribae exci-
 piebant, donec ad extremos equitum peditumque peruentum
 est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes e
 curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub au-
 reo tabernaculo, praeteruehensque nauium proras, sciscita-
 batur de singulis itidem ut de terrestri exercitu fecerat, de-
 scribi iubebat. Enimuero nauarchi productas a littore
 quatuor fere iugerum spatium, naues stabilierant, conuersis
 a terra proras, & in unam frontem digestis, epibatis quoque,
 id est propugnatoribus tanquam ad bellum armatis, quos
 Xerxes inter proras & littus nauigans, conspiciabatur.
 Vbi autem & classem lustrauit, egressus nauis accersit De-
ma

maratum Aristonis, comitem aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, et nō ex minima ciuitate, ut audio tam ex te quàm ex alijs Græcis, qui me alloquendi gratia adeunt. Nūc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidē Græci ac ceteri mortales, qui ad Hesperum incolunt, si congregentur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent; cum * hoc sint inter se concordēs, libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas: His uerbis interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra, inquit, apud te rex utar, ueritate ne an incunditate? Ille ut ueritate uteretur, iubere. Neq; enim sibi ob id cum minus iucundū fore, quàm antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Quoniam, inquit, me iubes rex omnino ueritatem proloqui, ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet: Græcia semper alumna fuit paupertatis, hospes uirtutis, quam à sapiētia acciuit, & à seuera disciplina, quam usurpans Græcia, et paupertatem tuetur, & dominatū. Ita laudo quidē omnes Græcos, qui Dorica illa loca uel circā incolūt, sed nō de cunctis eis uerba faciam, uerum de Lacedæmonijs solis. Iam primū nego fieri posse, ut tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutem. Deinde annuo uenturos tibi obuiam ad pugnandum, etiā si ceteri Græci omnes sentiant tecū. Neq; uero de numero eorum quæras, quot illi sunt qui hoc facere possint. Nam si in exercitu eorū mille fuerint, ij tecum congregientur: & itē siue pauciores siue plures. Hæc cum audisset Xerxes, sublato cachino inquit: Demarate, quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu congressuros? Agedum dic mihi, nonne te ipsum ais

* Sint innu-
merabiles,
ἀνὴρ ἑκάστης ἀπὸ
θυσίῃ.

istorum uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cum decē uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt, quales tu prædicas, profecto secundū uestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplū præstare, quā singuli eorum: qui si denis ē meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut uiginti sis par: ita uerba quæ dixisti, comprobabuntur. Atq; si tales sunt illi, ac tanta statura, qualis quantusq; tu ac ceteri Græci qui in colloquiū meum uenerunt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id insolenterq; faciatis. Nam age intelligam, quocunq; argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem millia, atq; quinquaginta millia hominū, qui præsertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent, cum simus non plures quā milleni ad singulos eorum, si fuerint quinq; millia. Nam sub uno (quemadmodū apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiā contra suam ipsorum naturam, meliores efficiuntur, adactiq; uerberibus uel pauciores aduersus plures eunt, ijdem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, egre cum eis solis certaturos: quinimo istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multum, sed rarum. Sunt enim ē Persis meis satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis pariter dimicare, quorum tu expertus multa blateras. Ad hæc Demaratus: Intelligebam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem non iucundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me uerissima coëgisti, dixi quæ erant ē dignitate Spartanorum. Quāquā ipse optime intelligis, quantopere nunc illos ego amem, qui me honore et dignatione paterna exutum, ex torrem, profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, uictu ac domicilio donauit. Quare nō est credibile, uirum

pru-

prudenter reſpuere beneuolentiam exploratam, ſed maxime obſeruare. Ego enim neq; cum decē promittam me poſſe dimicare, neq; cum duobus, ac ne ſingulari quidem certamine uolens certauerim. At ſi neceſſe fuerit, aut uehemens diſcrimen inſtiterit, libentiſſime cum uno quolibet iſtorum omnium dimicarem, qui ſe ſingulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum ſingulis, non ſint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conſerti, cunctorum uiroꝝ ſunt excellentiſſimi. Nam licet ſint liberi, non tamen ſunt uſquequaq; liberi, quippe quibus præſt domina lex, quā multo magis metuūt, quā tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. Cogit autē idem ſemper, uetans ſemper eos ex acie ſugere quātamuis hominū multitudinem: ſed iubens ut ordinem non deferentes, aut uincant aut occumbant. Hæc ego loquens, ſi tibi blaterare uideor, uolo poſthac in cæteris ſilentium agere. Haſtenus loqui coactus, tibi uero ex ſententia contingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad riſum uerſus, nulla indignatione permotus eſt, ſed comiter hominem remiſit. Poſt Demarati colloquium, ubi Dorifco præfecit prætorem Maſcamen Megadoſtus filium, amoto eo quē Darius præfecerat, ire cum exercitu aduerſus Græciam pergit. Huic Maſcami, quem illic reliquit Xerxes, uni tanquam omniū prætorum præſtantiſſimo, quos aut ipſe aut Darius conſtituiſſet, dona quotannis miſit: & itē eius poſteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem, in Thracia & ubiq; in Helleſponto prætores fuerant, qui omnes poſt eandem expeditionem à Græcis eiecti ſunt, & è Thracia & ex Helleſponto, præterquam è Dorifco. Vnde Maſcamen Græci permulta conati, tamen eiſcere nequicrūt. Ob id huic ab eo qui in Perſis

I 3 regnat,

regnat, semper dona mittuntur. Eorum uero qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirum egregium esse dixit, præter unum Bogem ex Eione, quem laudare nō desinebat, eiusq; (qui supersuere) liberos maximo inter Persas honore prosequeretur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cum ab Atheniensibus & Cimone Miltiades filio obsideretur, liceretq; ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abnuī, ne regi præ metu superfuisset uideretur, sed ad extremum usq; persistit, atq; ubi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosq; in rogi deiecit. Dehinc omne aurum urbis atq; argentum è muris dispersit in Strymonem. His actis, semetipse coniecit in rogi. Ita hic merito à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorisco in Græciam tendēs, ut quosque populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliā usque tractus in ditionem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præterijt primum Samothraces muros, quorum ultimum oppidum ad uesperam situm est nomine Mesambria, cui uicinum est oppidum Thasiarum Stryma: quæ oppida interfluit æmnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copijs Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Trāsmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneam, Diceam, Abdera, eas inquam præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, Ismaridem qui Maroneam Strymamq; interiacet: Bistonidem Diceæ cōtiguū, in quem duo flumina ingrediuntur.

diuntur, Trauus, & Compsatus, qui iuxta Abderem sint. Nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuiū Neasum mare subeuntem. Post has regiones perrexit mediterraneas uersus urbes. In quarum una est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salus: quem sola iumenta cum aquarentur, exiccauerunt. Huic urbi nomen est Pissyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, sinistrorsum relinquens præterijt Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ provinciæ iter fecit, hæ sunt: Pati, Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus secuti sunt: qui uero mediterranei, à me sunt commemorati, præter Satras. Cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim montes incolunt, omnigenis arboribus ac niuibz obritos: uiri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, idque in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, id est, uaticinantur, sunt Bessi. Antistes uero qui reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis uarie. Peragrata quam dixi regione, Xerxes secundo loco transijt muros Pierum, quorum uni nomen est Niphrage, alteri Pergamo. Hæc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangeum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla: quem cum Pieres & Hodomanti, tum præcipue Satræ exercent. Super Pangeum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples prætergressus Xerxes, ad uesperam uersus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & urbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulo

paulo antè fecimus mētionem) adhuc uiuebat. Regio Part-
 geo monti circuniec̃ta, nominatur Phillis. Hinc uesperum
 uersus, porrecta ad flumē Angiten, quod Strymonē subit.
 Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonē, ad quem Ma-
 gi mactatis equis candidis litauerunt. His & alijs complu-
 ribus medicamentis in flumen factis, per Nouem uias He-
 donorum iere: iuxta quas Strymonē pontibus iunctum in-
 uenere. Audientes autē eum locum Nouē uias Hedonorū
 appellari, totidem illic pueros ac uirgines puellarum in-
 digenarum filios uiuos defoderunt. Persicum enim, defode-
 re uiuentes. Nam & Amestrim Xerxis uxorem, iam pro-
 uectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos
 defodisse, ad referendam pro se gratiam deo, qui sub terra
 esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic
 ad solis occasum uersus est littus, in quo sitam urbem Græ-
 cam nomine Argilū præterijt. Hæc & quæ super eam est
 regio, uocatur Bisaltia. Illic sinum Neptuni templi à le-
 ua manu habens, perrexit ad campū nomine Syleum, præ-
 teriens Stagirum Græcam urbem, peruenitq; Acanthum,
 ducens una singulas harū gentium, & item accolæ mon-
 tis Pangæi, & earum quas superius commemorauī: ijs qui
 maritimi erāt, classe: qui procul à mari aberāt, terrestri iti-
 nere sequentibus. Hanc uia qua Xerxes duxit exercitum,
 Thraces neq; confundunt neq; serunt, sed ad mea usque
 tempora magnopere uenerātur. Posteaquam Acanthum,
 peruenit Xerxes, præcepit Acanthijs ut hospitalitatē ex-
 liberent, eosq; Medica ueste donauit: laudansq; quòd ala-
 cres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse ab-
 solutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Arta-
 chæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, uir
 Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statim inter Persas

fas procerissima. Quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum, apparatissime eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ, iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, cum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam devenere, adeo quidem, ut suis laribus efficerentur extorres. Dum Thasi pro suis, quæ in continente sunt urbes, Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi acceperere qui præerant alijs circa urbibus (tale enim conuiuium iampridem inductum fuerat, et diu celebratum) hoc ubi acceperere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc uero oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant. Ad hæc excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, et altilis aues habere, terrestres palustresque in cortibus et in uiuarijs ad accipienda exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula et crateres faciebant, et cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi, et ijs qui cum illo uestebantur, fiebant: cetero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. Sub aduentum exercitus, tabernaculum ubi exercitus maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio, et omni apparatu sumpto
ita

ita abscedebant, nihil relinquentes, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasisit Abderitis, ut uniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent: suppliciterq; dijs asidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. Nam de præteritis magnâ se gratiâ illis habere, quod rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consueisset. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur ut etiam prandia simul cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientē: aut præstolati, pessime inter omnes homines affligerētur¹. Et isti quidem quanquam grauate, tamē quod sibi imponebatur, exequabantur. Xerxes uero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermā cū classe se opperiri. Est autē Therma in Thermaeo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hæc enim cōpendiariâ magis uiam esse audiebat. Nam è Dorisco ad Acanthum usq; ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cū classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritatæchmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incēdebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum, in quo Assa & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commilitio, pergit ire ad sinū Thermaū: circumuectusq; Ampelon promontorium Toroneum pernauigauit has Græcas urbes, unde & naues & commilitium sumpsit, Toronam, Galipsum, Sernylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nunc Sitonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidēs mare usq; ad promōtorium Cania stræum,

strawm, totam fere Pallenam præteruectus est. Illinc quoque
 et naues et commilitum sumpsit ex Potidæa, ex Aphysie,
 Noua urbe, ex Aegea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda,
 ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena; Phlegra prius
 appellata. Pernaui gata hac regione, ad præstitutum locum
 peruenit, sumptis etiam militibus è uicinis Pallenæ
 urbibus, ac Thermaeo sinui conterminis, quibus hæc nomina
 sunt, Lipaxus, Combrea, Liffæ, Gigonus, Camsa, Smila,
 Aenea, quarum regio adhuc Cressæa nominatur. Ab
 Aenea, in qua finis enumerandarum urbium mihi factus est,
 iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, et
 ad terram Mygdoniam, donec ad Thermam, quod præcep-
 tum erat peruentum est ad urbem Sindum, et ad Cal-
 stram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam
 terram dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis ar-
 etum ad mare locum obtinent urbes Ichnæ et Pella. Hic
 nauales copię circa flumen Axium et urbem Thermam,
 et alias in medio horum urbes statim habuere, regem
 opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho
 profectus cum terrestribus copiis mediteranea præci-
 debat, peragrans Peonium agrum atque Crestoni-
 cum, super amnem Chidorum: qui è Crestonæis initio
 sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem
 (quæ est supra Axium) euoluitur. Hæc iter faciente Xer-
 xe, leones impetum dederunt in camelos, qui comme-
 tum portabant. Sub noctem enim relictis locis consue-
 tis eo descenderunt: nulloque alio neque iumento neque
 homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei cau-
 sam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo
 indigent, abstinent ab inuadendis camelis, quod animal
 nunquam antea nec experti fuerant illic, nec uiderant.

Sunt

Sunt autem per ea loca leones multi, et boues agrestes prægrandibus cornibus, qui ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, et Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum usquã gentiũ uiserit leonẽ in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam Therma uenit Xerxes, ibi substitit, tantũ maritimi spatij occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma et Mygdonia, usq; ad confluentem Lydei et Haliacmonis: ubi agrum Bottieidem, Macedonicumq; determinant. In his locis statua habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnis, Chidorus è Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum et Ossa, præcelsæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, et illic uiam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspicundum: quia superiorem uiam tenenti erat eundem per Macedones superne habitantes ad Poræos, præter Gonnum urbem. Nam hæc tutissimum iter esse audiebat. Atq; ut concupiuit, ita et fecit. Itaq; cõscensa nauis Sidonia, quã semper cõscendebat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signũ ceteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copijs. Eò postquã peruenit, ostia Penei contẽplantẽ ingens admiratio cum subiret, accitos uia ductores interrogauit, nunquid flumẽ posset auerti, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autẽ Thessalia quondã lacus fuisse, ut pote conclusa undiq; præaltis mōtibus. Nã quod Thessalia ad aurorã spectat, id Pelion et Ossa iunctis inter seradicibus præ-

præcludunt: quod ad uentū aquilonem, id Olympus, quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & uentū austrum, id Othrys: quod inter hos mōtes medium, id Thessalia est, ita deuexa, ut cum alij frequentes amnes in eam defluant, tum ij quinq; præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessalam ingentibus in eam planitiem confluentes, per unum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in unam aquam omnes reducti: qui simul ac confluentē fecerunt, Peneus re tēto suo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, cum nondum esset hic anfractus, per quem flumina mearent, hos fluuios, & præterea lacum Boebeidem, non fuisse nominatos quemadmodū nunc, & tamen non minus quā nunc fluxisse: sed suis fluentis omnē Thessalam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse cōuallem, per quam meat Peneus, haud absurde sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum terram quaterere, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei esse opera, ei Neptun⁹ græce cernenti hunc locum uidetur Neptunus id fecisse. Namq; ^{πρὸς ἀλῶν, πα-} diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræmotus est ^{ἐκ τῶ πόδῳ} opus. Xerxi interroganti, nunquid alibi essent in mare ^{ὁ σάλας, id est,} stia Penei, productores sui rem compertam habētes, Rex, ^{foli concussio-} inquit, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quā iste hic. Cuncta enim undiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iam pridem cum alia præuiderunt, tum uero hoc, quod regionem habeāt facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum enim hoc esse negotium, flumen obstructo anfractu, auersoq; alueo per quem meat, in eorum terram inducatur: à quo omnis Thessalia præter montes aquis obdu-
K ceretur

ceretur. Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Theſſali è Græcis principes regi ſeſe tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc locutus, & locum contemplatus, Thermam renaugauit. Vbi complures dies circa Pieriam eſt cōmoratus (nā montem Macedonicū, ut illac in Peræbos omnis tranſiret exercitus, tertia eius pars repugnabat) cōdem legati qui diſmiſi in Græciam fuerant ad terram petendā, regreſi ſunt partim inanes, partim terrā & aquā afferētes. Quam qui dederūt, eorū hi fuere: Theſſali, Dolopes, Enienſes, Peræbij, Locri, Magnetes, Meliēſes, Achæi, Phthiotæ, & Thebani, cateriq; Boeotij: præter Theſpiēſes et Plateēſes: cū quibus ij Græci Peræbij percufferant fœdus, qui bellū aduerſus Barbarū ſumpſerāt. Fœdus autē ita habebat: Quicunq; Græci ſeſe dedidiſſent Perſæ, nō adaſti neceſſitate, eorum decimum quēq; rebus bene conſtitutis, ſe deo qui Delphis eſt deuoturos: Ita apud Græcos iuſiurandum habebat. Xerxes neq; Athenas neq; Spartam legatos terram petitū miſerat: ob id, quòd quos antè Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorum alios iſti in barathrum, alios in puteū deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de cauſa Xerxes nullos illuc ad petēdum miſit. Et Atheniēſibus quidem quòd ita legatos tractarint, quid triſte contigerit, non quæſſe dicere, niſi quòd eorum ſolum cum urbe uaſtatum eſt: quod tamen ipſum non ea cauſa ſuſpicio contigiffe. Lacedæmonijs uero ira Thalthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. Eſt autem Spartæ Thalthybij templum, cum eius poſteris, qui Thalthybiadæ nominantur, quibus honos legationis Spartanorum ſemper tribuitur. Itaque poſt eam rem Spartiæ cum leta exta eis non eſſent, idq; diu contingeret, pertæſi huius calamitatis

lunitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coactō hoc edictum proposuere: Si quis Lacedæmoniorum uelit pro Sparta occubere. Tunc Sperthius Aneristi, & Bulis Nicolai filius, uiri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, ultro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserunt ad Medos. Digna admiratione cum audacia horum uirorū, tum uerba ab eis habita. Nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asiaticæ oræ maritimæ præfectum uenerunt: qui eos hospitaliter munificeq; acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmonij, quid ita respuitis effici amici regis? Cernite enim ex me & meo statu, quàm scit honore prosequi rex uiros egregios, uos itidem honoraturus, si uos ipsi ei dedideritis. Videamini modo apud eum esse uiri egregij: quoniam singuli uestrum, rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes: Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui conditionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. Nam quidē ea nosti: libertatem autē nondum expertus es, utrum sit dulcis an non. Quæ si tibi experta foret, non ut hastis, sed ut securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes: Hæc Hydarni respöderunt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in conspectum regis uenerunt, principio iubentibus satellitibus, ac uim afferētibus, ut procumbentes regem adorarent, & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se unquā id esse facturos: neque enim sibi esse consuetudinē hominem adorandi, neque se ad id uenisse. Posteaquam in hoc repugnauerāt, secundo loco hæc illis & his similia dixere: Rex Medorum nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro ijs legatis

qui Sparte interire. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negavit se fore Lacedæmonijs similem. Illos enim interimendis legatis, ius omnium hominum confudisse: se uero, quod illis exprobraret id non esse facturum: neque eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatis gesta, in præsens ira Thalthybij cessavit: etsi Spartam reuersis Sperthio et Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatum est inter Peloponneses et Athenienses bellum, ut Lacedæmonij aiunt: quod mihi diuinitus maxime uidetur esse gestum: quia ira Thalthybij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autem ira incidere in eorum, qui ad regem ascenderunt, filios, Nicolaum Bulis, et Aneristum Sperthij filium: qui pisces Tirynthios in nauibus oneraria plena uiris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei, quod nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur, proditi à Sitalce Tyrei Thracum rege, et à Nymphodoro Pythei uiro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthem, quæ est in Helleffonto: et adducti in Atticam ab Atheniensibus necati sunt: cumque ijs Aristæas Adimanti Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quæ expeditio, ut ad superiorem orationem redeam, nomine quidem tenebat contra Athenas, re tamen uera contra cunctam Græciam. Ea diu antè Græci cum audissent, non perinde omnes affecti sunt. Nam ij qui terram et aquam dederant Persæ, fidutiam animo præsumebant, tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant, magno in metu uersabantur: Quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detestantibus et libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem

quidem homines inuidiosam, non tamē quod mihi uidetur uerum dissimulabo, an Atheniēses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent, an non deserētes, sed permanētes sese dedidissent Xerxi, nihil omnino aduersus regē in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atque hæc in continenti gesta essent: an etiam multæ lorice essent muris inductæ à Pelopōnensibus per isthmum, an proditi à socijs Lacedæmonij: ijsq; non uoluntarijs, sed per urbes à classe barbara occupatis ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggregi generose occubuisse: an hæc passi essent: an priusquam uiderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita utrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud isthmum loricorum, quæ nam utilitas fuisset rege mari potente, à nemine quiui audire. Nunc autem si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non aberrauerit à uero. Nam utrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ. Cum uero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuerunt, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis nō sentientes, crexerunt: quiq; secundum deos regem repulerunt: ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis ueniebant inducti ad Græciam deserendam: sed persistentes constituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, uti oraculo uolebant: nuntij factis apud templum quæ ritus postulabat, eadem ingressi consederunt. Quibus Pythia, cui nomē erat Aristonice, ita respondit:

Quid miserande sedes populus? fuge ad extrema terræ,
Aedibus & globidæ desertis collibus urbis:

Nam caput & corpus minime sincera manebunt:

K 3

Extrem

Extremi uē pedes poterant superesse manus uē,
 Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
 Et Mars acer equis urgens Asiægena curru.
 Atq; alias plerasq; tuas non solius arces:
 Permultasq; deū sœuis dabit ignibus ædes,
 Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes:
 Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
 Nigrantem cogente malo manare cruorem:
 Ite sed ex adyto atq; malis effundite mentem.

His auditis Atheniensium consultores maximo sunt mœ-
 rore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam triste re-
 sponsum, Timon Androboli uir apud Delphos illustris
 suasisit hæc ferè, ut sumptis olæ ramis de integro reuertere-
 rentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtempe-
 rantes ei Athenienses dixerunt: O princeps, redde nobis ora-
 culum melius de patria in honorem horum palmitū, quos
 gestantes ad te uenimus. Alioqui hinc abs te non abituri,
 sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicen-
 tibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Pallas olympia cum multis hortatibus usa,
 Et precibus blandita Iouem placare nequiuit:
 Hoc tibi fabor item responsum Adamanti propinquas:
 Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
 Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Cithæron,
 Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
 Qui soli inuicti tibi sint natisq; saluti.
 Tu uero aduentum peditumq; equitumq; quietus,
 Terrestrēsq; acies ne præstolare: sed hosti
 Terga dato, uel si tibi fors erit obuius usquam,
 Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,
 Usquam uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.

Hæc

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora postquam conscripserūt, Athenas rediere: reuersiꝑ; ad populum recitauere: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidā è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcē præseptam uallo fuisse. Et ij quidē interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alij uero dicebant deum significare naues: easꝑ; cæteris omiſſis ædificari iubebant. Verum hos, qui aiebant naues esse ligneum murum, fallēbat, uel Cærere sparsa coēunte uel usquam. Circa hos uersus confundeatur eorum sententia, qui classē uolebant esse ligneū murum. Nam oraculum qui interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta cōiectare: quod diceret, si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret ullo modo, nō ita placide nobis deū fuisse responsurū, sed sic, ò Salamis misera, pro eo quod dixit, ò diuina Salamis, si circa eā sui incolæ forent appetituri. Sed recte coniectantibus sentiēdum à deo contra hostes editum esse oraculum, non cōtra Athenienses. Itaq; suadebat ut sese instruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt: quā illorum, qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatus pugne naualis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendā. Exitit & alia, ante hanc Themistoclis, sentētia

K 4 ad

ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniæ è prouentu metallorum, quæ sunt è Laurio, esset in ærario Atheniensium, æquè diuidenda uiritim denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararèt ad Aegineticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanquam hæc classis in eum usum in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitatem Græciæ cecit. Ipsa iam præparata cum præsto esset, et alteram exædificari oporteret, placuit Atheniënsibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri uniuersos deo obsequentes unà cum Græcorum uoluntarijs. Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locū Græcis, qui per Græciam melius sentiebant: interq; se collocatis interposita fide ibi cōsilio habito, uisum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas et inimicitias et hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum uero maximum inter Athenienses et Aeginetas. Posteaquā Xerxem cum exercitu Sardibus esse audire, Athenienses decreuere cum aliquot in Asiam mittēdos ad res regis explorandas: tū nuntios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societate, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis, partim in Corcyram, partim in Cretam iubentes opem Græciæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: et ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse: nec multo minores quam Græcorū. Vbi hæc eis placuere, et in Græciā inter se rediere, principio speculatores in Asiā tris uiros,

miser

misere. Qui cum Sardis uenissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & a ducibus pedestrium copiarum torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia mittit quosdam e satellitibus, iubens ut si uiuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causa uenissent: præcepit satellitibus, ut homines circunducerent peditatum omnem equitatumque; ostentantes: & eos ubi cõtemplando illa expleti fuissent, sine mora dimitteret quocunque locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quod cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent: neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quipiam ipse lederet hostes tribus uiris interemptis, sed ipsi in Græciam regressis, Græci, ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent: atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hec sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per Hellepontum: quæ frumentum e ponto in Aeginam Peloponnesumque portabant. Quas ubi audire eius accessores esse hostium, sese ad eas corripandas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonam illæ tenderent: qui cum respondissent ad hostes tuos domine, & frumento onustæ. Tunc Xerxes excipiens, inquit, nonne eodem quo isti, & nos nauigamus tum rebus alijs, tum uero frumento instructi? Quid igitur hi officiunt nobis, quibus cõmeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam redire.

K 5 Post

Post quorum reditum Græci, qui contra Persam coniuraverunt, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argij responderunt res suas ita habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excitasse aduersus Græciam bellum: & cum accepissent intellexissent, que Græcos sese colligere tentaturos Persæ obistere, principes fuisse mittendi Delphos, qui deum consulerent, quid sibi optime facientibus esset euenturum (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxandrida) Eaq; de causa se mittere, & ijs qui misi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse:

Finitimis inuise deis, dilecte beatis,

Interius tutamen habens impune maneto,

Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea uerò quàm nuncij Argos uenerunt, senatumq; ingressi mandata retulerunt, Argij responderunt ad ea quæ dicebantur se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso fœdere: sed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes se esset, quanquam ius imperadi ipsorum sit, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondere, quamuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis: quod etsi formidarent, tamen properare ut fœdus triginta annorum feriretur. Intra quos annos liberi sui in uirilem ætatem adolefcerent: hac uidelicet ratione, ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis Argiorum à senatu, quidam è nuncijs Spartanorum ita respondit: Quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id uerò sibi

sibi demandatum esse, ut responderent, dicerent' que Spartanis duos esse reges, Argiis unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: & nihil ob stare quo minus cum ijs duobus rex Argius parem dignitatem obtineat. Ibi Argij negare se perpeffuros insolentiam, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. At ita edixerunt nuncijs, ut priusquàm occideret sol, ex agro Argio excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argij sic se habere memorent. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos per caduceatorē: qui cum pervenit, ita fertur verba fecisse: Viri Argij, Xerxes rex hæc vobis inquit: Nos arbitramur Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaës filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephei filia: ita ex vobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est & nos propagatoribus nostris inferre bellum, & vos alij opem ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestræ vos confidentes otium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit, nullos pluris quàm vos faciam. Hæc Argij cum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes, quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij poposcisse gnari id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu otium agerent: cui rei competit, quod quidam Græcorū multis postea annis gestū fuisse memorāt: Cum Susi Mēnonijs alterius negotij gratia essent Atheniensium nūcij Callias Hipponici, & college qui pariter ascenderāt, cōtiguit ut Argij & ipsi per id tēpus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret

putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò uerò maxime perdurare respon-
dit: nullamq; sibi ciuitatem amiciorem putare, quàm Ar-
gos. Verum an Caduceatorē Xerxes Argos miserit ad ea
dicenda, & an Argiorum nuncij qui Susa ascenderunt,
Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto
dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre senten-
tiam, nisi quam Argij proferunt. Id demum scio, si omnes
homines qui domestica mala in medium contulissent, cum
uicinis mutare uolentes, mala uicinarum intuiti fuissent,
libenter reportaturos rursus singulos ea quæ ipsi attu-
lissent. Ita non turpissime ab Argijs actum est. Ego uerò
quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus
credere: quod in uniuersum à me dictum sit: quoniam &
hoc narratur, Argios extitisse, qui Persam in Græciam
accerxerunt, posteaquam cum Lacedæmonijs male pu-
gnassent, pro dolore præsentis quidam præoptantes: & de
Argiis quidem dictum est. In Siciliam autem ad agen-
dum cum Gelone, tum alij nuncij à socijs ire, tum uerò à
Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit
Oecetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ * Epitro-
pio obiacet: qui dum Gela conderetur à Lyndijs, qui sunt
è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto
tamen tempore, posteri eius deorum inferorum sacerdo-
tes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline uno ex ea fa-
milia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam ui-
ri Geloni per seditionē eiekti, in Mætorium urbem (quæ
sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam
deduxit nullis uirorum copijs adiutus, sed horum deorum
sacris, quæ unde acceperit, an ipse possederit, id uero di-
cere non possum. His sacris fretus, eò deduxit illos, ubi
posteri

* ἐπὶ τῇ ἰσθμῷ
legitur, ad Tri-
opium.

posterius sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque viro effici consueverunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustæq; præstantiæ. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effoeminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, uita functo: à Sambyllo autem viro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus Telines uatis cum alijs multis, quorum unus erat Aenesidemus Pataici, satelles Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxeos, & Zancleos, & Leontinos, pugnavit quæ cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit uir præclarissimus: adeo, ut nulla omnium (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyraeq; liberauerunt: sub hac tamen conditione, ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuiſſet, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam periit. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio uicit, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos, qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis, qui Cyllyrij nominabantur, electos in patriam ex urbe

urbe *Casmena* reducendo, potitus etiam est ipsis *Syracusis*. Nam ei uenienti plebs *Syracusana* et urbem et se ipsam deditit. Quam *Gelon* ubi accipit, *Gelam* quam tenebat minoris faciens, *Hieron*i fratri demandauit, sibiq; *Syracusas* habuit, et quidē pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim excucurrit, atq; propagata est. Nam deductis eō *Camarinais* *Gelon* ciuitatem dedit, *Camarina* euerſa, dimidio et eo amplius *Gelonorum* iridem ut *Camarinais* fecit. Necnon *Megarensium* qui sunt in *Sicilia*, cum obſeſi ad deditionem ueniſſent, locupletissimos quosque qui bellum ei intulerant, et ob id se interfectum iri putarent, *Syracusas* traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem *Megarensē* quæ belli mouendi fuerat expers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, *Syracusas* adductam uenundedit, ex *Sicilia* abſportandam. Idem hoc fecit *Euboijs* qui sunt in *Sicilia*, procures à plebe distinguens. Hoc ideo de utrisque fecit, quod arbitraretur conubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est *Gelon*. Ad quem legati *Græcorum* posteaquam *Syracusas* coramq; uenerunt, ita locuti sunt: *Lacedæmonij* pariter et *Athenienses*, eorumq; socij nos misere ad te in societatem assumendum aduersus *Barbarum*, quem audisti prorsus bellum *Græciæ* inferre, iuncto pontibus *Helleſponto* uirum *Persam* secum omnes *Eoas* ex *Asia* copias ducentem, per simulationem belli *Athenis* inferendi nos inuadentem, cum in animo habeat omnem *Græciam* redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potentia adest, nec minima *Græciæ* portio, *Siciliæ* princeps, ferto opem ijs qui *Græciam* à seruitute uindicant, eam que unā cum illis liberato. Coacta enim cuncta *Græcia*, erimus magna manus, pugnaque pares

pares inuadentibus nos . Quòd si è nobis alij proditores fuerint , alij ociosi sedeant , id syncerum quod supererit Græciæ exiguum erit : unde periculum est ne omnis Græcia pèsum eat . Neq; enim speraueris Persam , si nos prælio superauerit , ad te nò esse uenturum : quinimò hoc antè caueris : nobis nanque opem ferendo temetipsum tutaris . Rei consilio gestæ lætus plerunq; est exitus : Hæc legati dixerunt . Quibus respondens Gelon , multus in hac oratione fuit : Viri Græci , inquit , insolentem habetis orationem , qui ausi estis me adire hortantes ad ineundam aduersus Barbarum societatem : cum ipsi me orantem prius aduersus exercitum Barbaricum recusaueritis socium . Nam dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen , incumbenti ad ultionem necis Doris Anaxandridæ de Aegestanis exigendam , offerebamq; me adiutorem ad liberanda emporia , unde uobis magna emolumenta atque uoluptates prouenerant , uos uenire noluiſtis , neque mei adiuuandi gratia , neque ultionis de nece Doriana exigendæ . Itaque quantum in uobis est , omnia hæc à barbaris possidentur . Verum nobis hæc in melius reciderunt . Nunc quoniam circumuenit uos atq; attigit bellum , ita demum Gelonis memoria facta est . Sed contemptus à uobis , non ero uestri similis : sed paratus ad opem ferendam ducentarum trirenum , et uiginti millium armatorum , ac duum millium equitum , totidemq; ferètariorum , totidemque leuis armaturæ , totidem sagittariorum , totidem funditorum , ac rei frumentariæ cunctis Græciæ copijs suppediaturæ , donec fuerit debellatum . Hæc me præstiturum recipio , sed ea lege polliceor , ut ego sim aduersus Barbarum Græcorum imperator . Aliter neque ipse uenirem , neque alios mitterem . Ea Syagrus audiens non tulit : sed
ô quàm

ô quàm ciularet, inquit, Pelopides Agamemnō, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu uerò ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum. Si dedignaris subesse, non habes animum opem ferendi. Ad hæc Gelon ubi uidit uerba Syagri aucta, hanc ad extremum protulit orationē: Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationē. Verum tu contumeliosus in me uerbis inuehens, non tamē induxisti me ad uicem contumeliose reddendā. Sed quando uos ita imperium amplectimini, multo me magis quàm uos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac pluriū nauium imperator sum. Ceterū, quoniam ista oratio uestra in cōtrarium nititur, nos aliquātum à superiore nostra oratione decedemus. Sin uos terrestribus copijs præfueritis, ego nauticis præero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos aut alterutra harum rerum esse cōtentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offerebat. Cui nuncius Atheniensis Lacedæmonios auertens, ita respondit: Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit non imperatorū indiga, sed exercitus. Tu uerò præ te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: uidelicet ut illi imperes affectas. Itaque quantum ad eam partem pertinet, quod cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit, nobis Atheniensibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro utrisque rationem. Quantum ad illud attinet, quod poscis ut uniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam ut Lacon permutat, non esse permissoiros præesse te classi: nostrum munus hoc est, nisi Lacedæmonij

demonij id uelint : quibus præesse classi uolentibus, non contradiceremus, alteri uero concederemus nemini. Nam aliqui frustra plus nauium quàm ceteri Græci possideremus. Si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus Athenienses, et antiquissimæ originis, soli quæ Græcorum qui nunquam solum uertimus, è quibus uirum instruendo ornando quæ exercitu aptissimum Homerus uersificator ait Ilium isse, ut non sit dedecus nobis ista commemorare. His Gelon ista respondit : Hospes Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui subsint non habetis. Quocirca cum nihil cedere, sed totum obtinere uelit, quàm celerrime hinc retro abscedatis, renunciaturi Græciæ, uer ex anno illi exaruisse. Cuius dicti sensus hic est: Cum constet probatissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum innuebat, quo Græciâ priuaretur, quasi quodã uere: quod illi exaresceret, non iniuncta secum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nūcij Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon, timens quidem ille Græciæ, ne impares Barbaro essent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus, ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmonijs, qui Siciliæ tyrānus esset, omiſsa hac uia, aliam iniit. Nam ubi primum audiit Persam transmississe Helleſpontum, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythæi Coum, multa cum pecunia ac placidis uerbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: ut si Barbarus uinceret, ei pecuniam traderet terramque et aquam eorum locorum, quibus Gelon imperaret: sin uincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tempus cum tyrannidem Coorum à patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam sua sponte eam in media ciuitate deposuit, atque in Siciliam abiit. Vbi unā cum Samijs urbem

L Zan

Zanciam, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, atq; hunc in modum eò profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere cum posset, noluit: sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesq; cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crimopi ciectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à Therone Aenesidemi Agragantinorum monacho, accessissent per id tēpus Phœnicū, & Pœnorum, & Iberorum, & Ligyrorum, & Elisycorum, & Sardonum, & Cynriorum trecenta millia, duce eorum Hamilcare Hannonis Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipue prompta animi uoluntate Anaxilei Critenei Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari obsides dedit, ulciscēdi socii causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam: Ita Gelonem, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt iſdem contigisse, ut eodē die Gelon & Theron Hamilcarem Carthaginiēsem in Sicilia superarint, quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre uero Syracusanus erat, & ob uirtutem Carthaginensium rex cum conflixisset prælio, uictum è conspectu fuisse ablatum audio, nec usquam gentium aut uiuum aut mortuū comparuisse. Omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos
autem

autem Carthaginienses illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq; litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atq; ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo ut Phœnices, siue alio ut Carthaginienses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginienses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipue in ipsa Carthagine: Hactenus quæ ad Siciliam attinent. Corcyraei aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos ijdem nuncijs qui in Siciliam ierant, adissent, & eisdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros, ac præsidio futuros, negâtes sibi Græciam neglectui habendam salute periclitantem. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut primo quoque die seruirent. Ideoq; sibi quoad possent, illam esse adiuvandam: Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: egreq; digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quò caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multum superiorem uictæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere ut hæc uerba apud Persam facerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quòd non minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamē aduersum te ire nolimus, aut

L 2 quip

quippiam tibi molestiae facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid quàm ceteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim Græcis quòd opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per uentos etefias superare Maleam nequisset. Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec ullius cladis pugnae naualis participes fuere. Et isti quidem ita Græcos à se summouerunt. Cretes postquam aditi sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, impudate uobis quasque lacrymas ob defensionem Menelai uobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem nō sunt ulți cadem Minois in Camico factam. Vos autem ulți estis illis mulierem è Sparta à uiro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audiere, ab auxilio ferendo superseedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigans in Sicaniam, quæ nunc Sicilia dicitur, peruenisset, ui eius uitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos & Prasios diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neque illam expugnare possent, neque permanere fame enecti, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisque nauibus, cum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insula

fulanis continenticos : & ab urbe Hyria alias incoluisse. Quas diu post Tarentini euertentes , magnam in ruinam deuenere , ut hæc maxima cædes omnium , quas nouimus , extiterit , tum ipsorum Tarentinorum , tum Rheginorum : qui à Miccytho Chæri ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis , interiere . Ita ipsorum Tarentinorum qui cæsi sunt , numerus non est initus . Miccythus qui Anaxilei famulus erat , & procurator Rhegij relictus , ubi ex ea urbe excidit , Tegeam Arcadum incoluit : compluresq; statuas in Olympia cõsecrauit . Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus . In Cretam igitur desolatam Præsi aiunt cum alios homines , tum præcipue Græcos immigrasse : tertiâq; ab excessu Minois ætate , res Troianas fuisse , in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores : & ob id eos Troia reuersos unâ cum suis ouibus fame pestilentiaq; correptos , iterumq; desolatam Cretam cum reliquis , nunc à tertijs Cretensibus habitari . Harum rerum memoriam refricando , Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit . At Thessali necessitate subacti , circa initia Medorum partes fouerunt , cum expectarent non placere illis quæ Alcudæ excogitassent . Nam cum primû audiere Persam transire in Europam , nuncios ad isthmum mittunt : ubi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus , coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum . Ad quos postquam uenere nunciij Thessalorum , ita uerba fecere : Viri Græci , Olympiacum ingressum custodiri expedit , ut Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen . Nos equidem ad custodiendum præparati sumus , sed uos quoque debetis multum illic mittere copiarum : quas nisi mitatis , scitote nos pacationem inituros esse cum Persa . Neque enim

L 3 decet

deceat nos adeo ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur: Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaie peruenit, egressus illic relictus nauibus, in Thessaliam contendit, et ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum et Ossa montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus è Laacedæmonijs quidem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non esset è regio genere: ex Atheniensibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ uiro Macedone nuncij, suatum eis, ut illinc decederent, ne in ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, uidelicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (nam et bene sibi consuli, et bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi uidentur metu quoque id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam et transiit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita prom-

prompti ad Medos transire, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, et quæ ratione bellum gerendum statuerent, et quibus in locis. Euicitq; hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirêt: quippe qui uidebatur et angustior quàm ille Thessaliæ, et solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quàm ducibus Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuere, ne Barbarus transiret in Græciam, utq; clasis perueheretur Histæotidem oram super Arthemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utrinq; possint quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum et continentem Magnesiæ. Ab angustijs autem Euboie, iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, id est, Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus, dimidij iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante post quæ Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum uehiculum patet: antè iuxta flumen Phœnicen, prope urbem Anthelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad hesperum uergit, inaccessum est, et præalti præcipitijs protentum usque ad Oetam. Quod autem uia uergit ad auroram, id à mari excipitur ac uadosis. In hoc ingressu sunt θερμὰ λουτρά, id est, calida lauacra, quæ χυτρός, id est, ollas, indigenæ uocant: et desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est edificatus, super

L 4 quem

quem olim πόλαι, id est portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thessprotis terram Aeolidem iere habitaturum, quam nunc possident. Et quia Thessali conabantur eos subigere, præsidio imposito tutabantur: aquamque calidam ingressui inducere, ut esset lacunofus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excitato, uisum est illis faciendum, ut illic Barbarum arcerent à Græcia. Est autem proxime uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati, ut ubi Barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes exciperent. Postea uero quàm Persam in Pieria esse audire, ex isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mare ad Artemisium. Dum Græci (ut cuique præceptum erat) propere ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consulere, de seipsis pariter et de Græcia solliciti. His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum ijs primum Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nancio illos, quòd Barbarum magnopere timerent, immortalis beneficio demeruere. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi sanum Thyiæ Cephisi filia, à qua et locus hic habet nomen, hostias illis immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propiciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectà admisit in Sciahum, ubi erant tres præsidiariæ naues Græcorum,

Træ

Træzenia, Aeginctica, Attica: quæ præuisis Barbarorū nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Træzeniā, cui præerat Praxinus, insecuti Barbari, continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quenq; propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactati que sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni, quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Aeginctica uero, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi, uir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousq; pugnando restitit, donec totus dilaniatus est: quæ collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnum operæpretium putauerunt ut seruarent, uulnera smyrna medentes, sine doneq; byssina & fascijs obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso exercitui ostentabāt admirabundi, ac probe obseruantes: cum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus uir Atheniensis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: qua sine uiris Barbari potiti sunt. Nam Athenienses simulatque nauem impegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, seq; Athenas receperunt. Huius rei per ignes è Sciatho editos, facti certiores Græci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidē concesserunt ad Euripum tutandum, relictis per edita Euboia loca diurnis speculatoribus: è decem Barbarorum nauibus tres ad Herma, quod est inter Sciathum & Magnesium nomine Myrmeca, prouectæ sunt. Quem locum ubi tenere Barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex Therma soluerunt, ubi littus oculos effugit, cum

L 5 omni

omni classe nauigabāt undecim diebus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati : sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pamorum. Hinc totum diem nauigantes Barbari, oram Magnesiā tenuerant super Sepiadē, & littus quod est inter urbem Casthanaā & oram Sepiadem. Ad hunc usq; locum atq; Thermopylas, exors malorū Xerxis exercitus fuit: & adhuc clas̃is, quē admodum ego supputando inuenio, mille ducentarū septē ex Asia nauium. In quibus à principio ē singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducentos supputando uiros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum Medorumq; ac Sacorum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cōstabat ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decem. Adijciam huic & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim octoginta potius quàm pauciores uiros. Quarū nauium summa, ut superius dictū est, trium milliū fuit. Ita in eis fuerunt uirorū uiginti quatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat clas̃is ex Asia, unius & quinquaginta myriadū uirorū in uniuersum: & præterea septem millia sexcentidecē. Peditatus fuit decies septies centena millia: Equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos: & Pœnos, qui currus agitabāt, quæ facio uiginti millia. Quæ copię classiariæ & terrestres in summam redactæ, sunt ter & uicies cētena, & præterea decē & septē millia, sexcenti & decē. Has copias ex ipsa Asia fuisse cōtractas dictū est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumētarijs uehebātur. Huic omni enumerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, ex insulis

Julis Thraciæ obiacentibus attulerunt naues centumviginti, quarum uiri fiunt trigintaquatuor millia. Terrestres copias attulerunt Thraces, et Peones, et Heordi, et Bottiæi, et genus Chalcidum, et Brygi, et Pieres, et Macedones, et Peræbi, et Enienses, et Dolopes, et Magnetes, et Achæi, et qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor trecenta millia hominum fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summam uirorum pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, et præterea mille sexcenti ac decem. Hoc tanto pugnatorum numero non pauciora, sed plura fuisse arbitror qui hos comitabantur seruitia, et eos qui frumentarijs in nauigijs erant, et in alijs nauibus unâ cum militaribus uiris uehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentæ et uiginti octo myriades, et tria millia ducenti et uiginti uiri, quos Xerxes Darij duxit ad Sepiadē, et usque ad Thermopylas: Hic uniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium et pallacum et eunuchorum numerum, nemo pro cōperto queat dicere: at ne impedimentorum quidē, aliorumque iumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitantium, præ multitudine quisquā inire numerum possit.* Quo minus miror, proditum esse, fluētā quēdā nō suppeditauiſſe: magis miror unde tot myriadibus cibaria suppetierint. Nam subducta ratione cōperio, si singuli quotidie singulas frumenti choenicas, id est semodias, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus cētum millia medimnorum et trecetos ac quadraginta medimnos, qui singuli constant è senis modijs, haud annumerādo mulieres eunuchosque, et iumenta, atque canes. In quo exercitu cum tot uirorum millia essent,

Hunc locū notat Budæus libro 5. de Asiæ, quem uide.

essent, nemo aut specie aut magnitudine corporis erat, qui cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. Nauales copiae, postquam è statione soluerunt, prouectaeq; oram terrae Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter urbem Castaneam et oram Sepiadæ, primæ quæq; naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris steterunt, ad octauum usq; ordinem intra mare procedentes, utpote angustiore littore quam ut classem caperet: atq; ita per noctem steterunt. Sub ipsum uero diluculum, ex sereno cœlo et tranquillo, cum mare efferuesceret, incidit in eam atrox tempestas, ac uehementis uentus subsolanus, quæ Hellepontiam nuncupant qui circa illa loca habitabant. Eum uentum quicumq; augescere animaduertuerunt, et quibus per conditionem stationis licuit, ij tempestate prauenerunt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumes præstiterunt. At quas naues uetus exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur inuol, id est furni, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Castaneam, alias in Melibœam expulit: erat enim intoleranda uis eius. Enimvero feruntur Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, ut genus suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet autem (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Oriethiam Atticam Erichihei filiam. Ex hoc coniugio, ut fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse: Et dum in Chalcide pro Europa excubarent, cum intelligerent auxilium iri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, et Oriethiam, ut sibi auxilio essent, et Barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: Certe Athenienses

nienſes aiunt & antè fuiſſe ſibi auxilio Boream, & tunc illud effeciſſe. Atq; digreſſi illinc, delubrum Boreæ extruere ad amnē Iliſſum. In hac qui pauciſſimas naues, ij nō pauciores quadringētis periſſe aiunt, uiros quoq; innumera- biles, ac uim pecuniarū immenſam. Vt Aminocli Crati- neo uiro Magneti maiorē in modū fuerit fructuoſum hoc naufragiū: qui aliquāto poſt, dum circa Sepiadē humū fo- dit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, theſaurosq; Perſarū inuenit, affatimq; aliarū ex auro rerū lucratus eſt: & cū alioqui nō eſſet fortunatus, è rebus re- peritijs mirifice eſt ditatus. Nā fuit ei utilitas quedā in- grata, ac doloris cauſa, quod erat filijs orbatus. Nauiū au- tem onerariarū, aliorumq; nauigiorū quæ perierūt, nume- rus iniri non poteſt. Vnde præſecti claſſis ueriti, ne ſibi poſt acceptā calamitatem Theſſali incurſarent, excelſum ſibi uallum è naufragijs circundederunt. Triduo enim tē- peſtas perſtitit. Quarto tandē die Magi inciſiones facien- do, & ueneficijs incātando uentū, ad hæc Theti ac Nerei- dibus ſacrificando, tempeſtatē compescuerunt, ſiue aliter tēpeſtas ipſa ſua ſponte ceſſauit. Theti autem ideo Magi ſacrificauere, quod ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptā fuiſſe à Peleo, omnemq; eam orā Sepiadē illius eſſe, aliarūq; Nereidum. Et uentus quidē quarto die con- quieuit. Atq; Græcis diurni ſui ſpeculatores, ex Euboicis uerticibus decurrentes, altero ab exorta tēpeſtate die indi- carūt omnia quæ circa naufragium cōtigerant. Quæ iſti ubi audiere, ſuſis prius liberatori Neptuno libamētis, ce- leberrime rurfus ad Artemiſiū reuehūtur, ſperantes ſibi paucas aliquas naues fore cōtrarias. Ita ad Artemiſiū pro- uecti, iterum ſtationē habuere ad templū Neptuni cogno- mine Liberatoris: quod nomē ab illis inditum, ad hoc uſq;
tempus

tempus perdurat. Barbari posteaquam uentus cōquieuit, et fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehentesq; promontoriū Magnesiae, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasea fert, tenebant. In hoc Magnesiae sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, cum ē naui Argo aquatū missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atq; à socijs, dum in terram Colchidem ad uel= lus nauigarent. Illinc enim aquati in pelagus erant abitu= ri, eaq; de re nomē loco fertur esse Aphetae, id est, dimissae. Hoc in loco Xerxianae naues stationem habuerūt: quarum quindecim, quae longae ultimae appellabantur, prospectis Graecorum ad Artemisium nauibus, ratae suas esse, in me= dium earū et ad hostes delatae sunt, quarum dux erat San= doces Thaumasijs, Cumae Aetolidis praefectus: quē antē Da= rius ob hanc causam captum cruce affecerat, quōd cum ē regijs iudicibus esset, iniquam sententiā ob pecuniam tu= lerat. Sed eius in cruce suspensi Darius reputās plura pec= cati esse beneficia in domum regiā collata, hoc reperiēs, agnoscensq; properantius se quā prudētius egisse, homi= nem soluit. Ita regem Darium elapsus ac uitae restitutus, tunc in Graecos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenentes Graeci ubi uidere, cognito hominū terrore, aggressi repente cepere. In quarum nauū unā ca= ptus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrā= nus: in altera Penthylus Demonoi, dux Paphius, qui ē Pa= pho xii. naues cū duxisset, amissus earum undecim tempe= state, quae ad Sepiadē extiterat, cum una quae superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Graeci quae uole= bāt de Xerxis exercitu sciscitati, uinctos ad Corinthiorū isthmum dimiserūt. Cetera Barbarorū classis, praeter quin= decim naues, quibus praefuisse Sandoce dixi, ad Aphetas
perue-

peruenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessaliam
 & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienses: cum
 in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experien-
 di gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audie-
 bat, in eo certamine multo inferiores Græcæ. Fluuiorum
 qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui
 non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaiæ tendenti, perdu-
 ctos sui cuncta referre cupientes, enarrabāt id, quod de
 templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athaman-
 tem Aeoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo
 machinatum: Deinde Achæos ex oraculo tale certamen
 illius posteris proposuisse, ut qui eo genere maximus natu-
 esset, huic aditu curiæ, id est prytanci (quam leitū Achæi
 uocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, si quis
 adisset, non prius adire posset, quàm mactatus esset. Ita
 multos, cum iam mactandi essent, eo metu in aliam profu-
 gisse regionē. Interiecto deinde tēpore, cū reuersi essent,
 & in prytaneū ingressi, si essent deprehensi, toto corpore
 coronis cooperto, & cū pompa eductos mactari cōsueſse.
 Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod cū
 Achæi expiationē loci facientes, ex oraculo Athamantem
 Aeoli essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide
 ueniens, illū liberauit: eoq; facto posteris eius iram dei fuiſ-
 se iniectā. Hæc cum audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit,
 & ipse ab eo abstinuit, & idē suis copijs imperauit, do-
 mumq; itē propugnatorū Athamantis ac fanū ueneratus
 est. Hæc in Thessalia Achaiāq; à quibus locis processit
 Xerxes in Melidem iuxta maris sinum, ubi totum diem
 æstus atq; reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circuniec-
 tus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus ad-
 modum. Et ipsi campo circuniecti montes editi atq;e
 inacceſsi

inaccessi, omnem Meliadem cingentes regionem, quæ pæ-
træ Trechinie nominatur. Prima in sinu urbs ab Achaia
euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterla-
bēs, ex Eniensibus in mare defluit. A quo alter amnis xx.
ferme stadiis abest, cui nomē inditū est Dyrras: quæ fama est
emeruisse ad ferēdā Herculi opē. Ab hoc totidē stadiorū in
tercapedine alius amnis est, qui uocatur Melas, id est, ni-
ger. Vnde urbs Trechis v. stadia abest, sita in amplissimo
regionis spatio, à montibus ad mare, utpote duobus &
uiginti millibus iugerū planitie montis, qui terrā Trechi-
niam circumdat. Ad Trechinis meridiem anfractus est, per
quem Asopus circa radices mōtis defluit: ad cuius meridiē
alius non magnus amnis est, nomine Phoenix, ex his mon-
tibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimū
niæ est. Quippe qua muri coartata modo, plaustrum agi
potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim
stadiorum est interuallū, in quo uicus est nomine Anthela:
quæ præterfluens Asopus, in mare inuoluitur: & ei locus
spatiosus est circūiectus, ubi templū Cereris Amphictyo-
nidis extructum uisitur, & sedilia Amphictyonibus, &
ipsius Amphictyonis delubrū. Rex Xerxes quidē in Tre-
chinia Melidis castra habebat: Græci uero in transitu,
qui locus à plerisq; Græcorum uocatur Thermopyle: ab
indigenis autem atq; accolis Pylæ. Hæc erant utrorumque
castrorum loca, Xerxe omnibus quæ ad uentum boream
spectant usq; ad Trechinem potito: Græcis quæ per hanc
continentem ad austrum & meridiem ferunt tenentibus.
Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fuerunt,
Spartanorum trecenti armati, Tegæitarum & Mantie-
norum mille, totidem ex utrisq; Ex Orchomeno Arcadia
centū uiginti, ex reliqua Arcadia mille: Tot quidē ex Ar-
cadia.

eadia. A' Corintho autē quadringēti. A' Phlyunte ducen-
 ti, & Mycenæorū octoginta: Hi Peloponneso aderant à
 Bæotijs: Theſpienses septingenti, Thebani quadringen-
 ti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni
 copia, & Phocenſium mille. Ipsi enim Græci eos euocau-
 rant, miſſis nuntijs, qui dicerent ſe quidem præcurſores
 aliorum ueniſſe, cæteros autem ſocios propediē expecta-
 ri: tutelam uero maris eſſe in Atheniēſium præſidio Aegia-
 netarūq; & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet: Nec
 ſibi quippiam eſſe formidoloſum. Non enim deum eſſe qui
 bellū Græciæ inferret, ſed hominē: nec mortalem quempiā
 aut eſſe aut fore, qui ex quo natus eſt, mali exors ſit, & ut
 quiſq; maximus eſt, ita ei deberi maxima. Itaq; cum morta-
 lis ſit qui bellum inferat, ab opinione eſſe caſurū. Hec illi
 audientes, in Trechinē auxilio iere. Erant his cum alij du-
 ces ſuæ quiſq; ciuitatis, tū uero penes quē ſumma imperij
 erat, quē maxime admirabatur, Lacedæmonius Leonides
 Anaxādridae, qui Leontis, qui Eurycratidae, qui Anaxan-
 dri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Te-
 lecli, qui Archelai, qui Egeſilai, qui Doriagi, qui Leobo-
 tis, qui Echeſtrati, qui Hegesſis, qui Eurysſthenis, qui Ari-
 ſtodemī, qui Ariſtomachi, qui Cleonidæi, qui Hilli, qui
 Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnū. Nam cū
 duo forēt ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus,
 aberat à cura regionis adipiſcendæ. Verū Cleomene ſine
 uirili ſobole deſuncto, & Dorieo iam non ſuperſſite,
 ſed & ipſo in Sicilia uita deſuncto, ita regnum ad Leonidem
 peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſi-
 mus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq; in matrimo-
 nio Cleomenis filiā: Qui dū ſe ad Thermopylas contulit,
 delegerat trecētos è primoribus uiros, & quibus filij erāt:

M

aſſump

assumpseratq; eos Thebanos, quorū de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eurymachi. Hac de causa Leonides dedit operam ut Græcos sumeret solos, quod eos maxime insimulabat, quia cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus, an unā mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem. Sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: ut his inspectis, alij socij in militiam proficiscerentur, ne'ue cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carnijs (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Sparte custodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam cito apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant: Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingressum Persa aduentabat, metu percussi, de decedendo consultabant. Cæteri Peloponneses censebant faciendum, ut reuersi in Peloponnesum, isthmi custodiam agerent. Huic sententiæ cum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quàm ut Medorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equidem quendam ad speculandum, quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum cum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiusq; duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem, è genere Herculis. Eques ubi ad stationem Græcorum successit, contèplatur, aspiciťq; nō ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murum

murum, quem excitauerant, excubabant, intueri nequibat) sed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore, exterius manendi in Lacedæmoniorum statione uices. Eos animaduertit partim se ludo gymnastico exercentes, partim comam pestentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus plane cognitis, per ocium sese recipit. Nemo enim illorum insequeretur, sed hominem magno contemptui habebant. Regressus ad Xerxem, cuncta quæ inspexerat refert. Quæ Xerxes audiens, non poterat coniectare quid nam molirentur, tanquam quoad possent perituri pariter, & hostem perdituri. Sed cum ridiculam rem sibi facere uiderentur, accersit ad se Demaratum Aristonis, qui in exercitu erat: quem, ut uenit, interrogauit horum singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille: Audisti, inquit, antea me, dum aduersus Græciam proficisceremur, de his uiris. Et cum audisses loquentem hæc quæ euentura prouidebam, derisui habuisti. Quanquam mihi summum discrimē est aduersus te rex ueritatē tuenti, audias tamen nunc quoq; ueritatem: Hi uiri ad nobiscum pugnandum de ingressu uenere, atq; hoc apparant. Nam ita sese apud eos habet consuetudo: Quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comunt: quod scies, si hos, & qui Spartæ manserunt, subegeris: nulla hominū gens alia est quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnū inter Græca pulcherrimū, atq; uiros præstantissimos tēdis. Xerxe, quod hæc eis admodū incredibilia uiderētur, interrogāte, quo pacto tātillæ copię cū suis pugnaturæ essent, rursus, inquit, pro uano me ducas, nisi hoc tibi ut ego annuo, usu uenerit. Hæc dicēs, tamē Xerxi non persuasit. Itaq; quadriduum Xerxes supersedit, ratus

eos illinc fugam esse facturos. Quinto die cū putaret impudentiam illorum atq; temeritatē esse in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans ut illos caperent uiuos, & in conspectum suum abducerent. Medi, ubi facto impetu in Græcos impresione fecerunt, multi cadebant, alijsq; superuenientibus nihil tamen promouebant, etsi uehementer ingruiebant: palam faciētes cū alijs omnibus, tum uero ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos uiros. Fuit autem hic pugnae congressus interdiu. Post ubi Medi se ægre tutabantur, tū uero ipsi se subduxere: Persæq; subeuntes exceperunt ij, quos immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes, tanquam facile hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis cōgressi, nihilo minus quā Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, utpote longioribus hastis quā Græci utentes & in locis angustis, ubi nullus multitudinis erat usus. Ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cū alijs in rebus ostentantes se perire inter imperitos pugnare, tum uero quod quoties terga uertebant, conferti fugiebant. Quos Barbari, dum fugiētes cernerent, cum uociferatione & crepitu ingruiebant. At Græci rursus se conuercentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quamuis innumera multitudine prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquam & caeteruatim & uniuersis copijs iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur Xerxes cum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è folio resiliisse, quod uidelicet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius Barbari præliati sunt. Nam sperantes fore ut illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandum, cum conflixissent, eos Græci exceperunt

excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes digesti, præter Phocæses, qui in mōte ad iter obsidendum locati erant. Persæ ubi nihil aliud quàm primæ agendum uidēt, abscedunt. Ibi regem ancipitē, quodnam in re præsentī consilium capefferet, Epialtes Euridem allocuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauit ei tramitem, qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, evertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati, caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tēpore, ab Athenade uiro Trechinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interēptus est. Quē etsi ob aliam causam, quam ego in sequentibus reddam, Athenades hic interemit, nihilo tamen facilius ab Lacedæmonijs præmio affectus est: Hunc in modū Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ, uirum Caristium, & Corydalum Anticyrēsem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse: quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet coniectemus, primum, quod Græcorum Pylagoræ, non Onetæ & Corydali, sed Epialtæ Trechini caput pecunia licitati sunt, quod scilicet cum compertissimum haberent: Deinde quod Epialtem ob hanc causam scimus se fuga proriuisse: Postremo, quod Onetes qui non erat Meliēsis, ita demum tramitem illum nouisset, si in ea regione permultū diuersatus fuisset: ideoque Epialtæ culpam ascribo, quod Persas per montē circunduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans, maiore in modum letus, sine mora Hydarnē cū ijs, quibus præerat, copijs misit. Ille circa lucernarū incēsisio-

nem, id est, sub crepusculum, è castris profectus est et tramitem ingressus, et quæ tramitem indigenæ Meliæses uestigauerunt: eoq; inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocenses eo tempore, quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendum bellum in præsidio erant. Extrinsecus nihil admodum præseptus transitus erat, cū nihil esset utilis Meliæsis. Etenim sic sese habet ille callis. Ab Asopo fluuio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac uia. idē nomē est inditum Anopæa. Hæc Anopæa per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum urbē, quæ prima est ex Locridibus, Melienses uersus, ac iuxta lapidem nomine Melampygm, id est, nigrum fontē, ac iuxta μελιόπων *Meliōpon*, hoc est, malitiosorum sedes: ubi angustissimus callis est. Hæc uia atq; ita se habente, Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oetæos montes, ad sinistram terram Trechiniorū habētes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad uiam tutandam. Nam transitus inferior, à quibus dictum est, custodiebatur, quod eam per montē uia ultro ab Leonide acceptam obsidebant, qui hoc modo Persas ascēdisse animaduērterunt: Cum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuū latuissent, tamē edito multo strepitu (ut res postulat) frondium subter pedes constratarum (erat enim cœli tranquillitas) Phocæses recurrerunt: et dū sibi arma induunt, cōfestim Barbari adfuere: qui conspicati uiros arma sibi circundantes, obstupere: Quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialtem percontatus est, quis nam

quis nam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in acie instruxit. Quorum missilibus multis crebrisq; Phocenses cum ferirentur, fugam fecerunt in uerticem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, & se preparabant tanquam perdit: Ita isti sentiebant. Verum eis spretis, ij qui circa Epialtem & Hydarnem erant Persae, rapidi de monte descendunt. At ijs Graecis, qui apud Thermopylas erant, primum uates Megistias extis inspettis, indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. Deinde transfugae notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus. Tercio loco significauere spectatores diurni, quia uerticibus montis decurrerunt iam die illucescente. Hic inter se consultantes Graeci, sententijs discrepabant. Alij enim stationem non deferendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsiq; in suam quisque urbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abscessere dimisisse, de illorum uita sollicitus. Se uero & Spartiatas, qui adessent, non facturos e sua dignitate, si stationem defererent, ad quam tutandam ab initio uenissent. Ceterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem postea quam animaduertit socios ignauos, & inuitos esse ad periculum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi uero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartaee nunquam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatas a Pythia redditum erat oraculum, fore, ut aut Sparta euerteretur a Barbaris, aut rex eius occumberet: Quod oraculum hexametris illa uersibus reddidit, in haec uerba:

M 4

Vobis

Vobis, ampliū age colitis qui ingenia Sparte,
 Aut urbs clara dabit Persa uictorū ruinam,
 Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidam,
 Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
 Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum:
 Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
 Alterutrum donec passim discerpsit horum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ cōparandæ, crediderim solū ex Spartiatis remississe socios potius, quā illos qui abierunt in sententijs disidentes tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, uatem Megistiam huius expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melāpode oriūsus, prælocutū ex exitis ea, quæ erant euentura: eundemq; cum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere non luisse, filiū modo, qui ei unicus erat, unā militantē missum fecisse. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiire. Thespieses tantum atq; Thebani perstitere cū Lacedæmonijs. Thebani quidē inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespieses uero libētissimi, qui negauerunt se Leonidi, & qui cū eo erant desertis, abscessuros: Permanētesq; unā cum illo occubuerunt, quorū dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maxime frequens esse hominibus, è castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum. Nam descensus à monte cōpendiarius magis, ac breuioris multo spatij, quā circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidē & ad Græcos, qui cum eo erant, accessere: & isti tanquam ad necem iā multo magis, quā à principio fecerant, progressi sunt

ad

ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabantur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto cōcur su permulti Barbarorū cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquenq; cædebāt, assidue ad procedendū adhortantes. Multi eorū in mare decedentes, absumebantur, multo plures inuicem uiui proculcabantur, cū nulla prætereuntis ratio haberetur. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montē circuirent, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorū ple- risq; cū iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissime opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorū ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecetorum omnium. Persarum quoq; illic cū multi alij tam celebres ceciderunt, quā incelebres: tum uerò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autē Darij regis frater, Hystaspisq; Arsamæi filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tra- didit, ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres sum- per cadauer Leonidæ pugnantes occubuerunt, adeo uehe- menti Persarum Lacedæmoniorumq; conflictu, ut Græci ter hostibus in fugam uersis, cadauer Leonidæ uirtute subtraxerint: & eousq; perstiterint, dum ij qui cum Epi- alte erant, adfuere: quos ubi audiere Græci, tum uerò pu- gnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uie sese receperunt: & introgressi murum, tumultum quendam oc- cupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumultus in ingressu, ubi nunc super Leonidem

M 3 stat

stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererāt, Barbari circumfunduntur, & manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem muri subruentes, alij undiq; circūuenientes circumstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespiensium, cum tales extiterint, præstantissimum tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem antequam cum Medis cōfligeretur, hoc dixisse aiunt, cum à quodā Trichinio audisset Barbaros præ multitudine sagittarū quas emitterent, solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauesfactus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia sibi bona Trichiniū hospitē nunciare: si Medi solem obducerent, se sub umbra cum illis, non in sole pugnatueros. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundū hunc è Lacedæmonijs duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E' Thespiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eò loci ubi ceciderūt sepultis, & ijs qui prius, quàm socij à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigramata his uerbis inscripta sunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim

E' Peloponneſo bis modo mille uiri.

Hæc uniuerſis superscripta sunt, illa peculiariter Spartiatis:

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,

Exhibito illorum uocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptū est Lacedæmonijs, illud uati:

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,

Sperchion ad fluiuium, non sed inultus obit.

Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,

Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Qui

Qui hos epigrammatis & cippis exornarūt Amphictyones fure, præter epigramma uatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatē inscripsit. Ex his trecētis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur ob extremā lippitudinē è castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: & cōmunicato inter se cōsilio, cum liceret aut salutem sibi parare Spartam uersus, aut si reuerti recusarēt, unā cū alijs occumbere, in neutro horū quæ licebat eis facere, inter se cōuenisse: sed cum sentētijs discreparent, Aristodemus quidē præ ignauia remansisse, Eurytus uerò audita Persarum circuitione, petisse arma: seq; eis indutū iussisse seruum, ut ad pugnātes deduceret. Iste ubi deduxit, fugæ se mādauisse: sic dato in agmē impetu, occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, uidētur mihi Spartiæ nullam ijs pœnā irrogaturi fuisse. Nunc altero eorū extincto, in hunc, qui habens eandē occubendi occasionem, tamen occubere noluerit, necessario debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum, & ob hanc causam Aristodemum sospitē rediisse Spartam aiūt: Alij enim cum ab exercitu pro nuncio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratū in uia, fuisse superstitem: sociumq; eius qui unā mittebatur, in pugnam profectum oppetisse. Aristodemus Lacedæmonem regressus, probro & ignominia notatus est: probro, quod eum nemo neque igni, neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnē sibi obiectam culpam, in pugna apud Plateas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis supersuisse, in Thessaliam pro nuncio missus, cui nomē erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, sese strangulasse.

Theba

Thebani, quorum dux erat Leontides, ui retēti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum è quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persarū superiores esse animaduertent, ibi à Græcis qui cum fuerant, ad tumultum ire properantibus se dissociantes, manus ad Barbaros protulerunt, ad eosq; propius accesserunt, referentes (quod uerissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramq; et aquā regi inter primos dedisse, ac ui coactos ad Thermopylas uenisse, et à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, quorū etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usquequaq; fortunati. Nam Barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus iussu Xerxis regias notas inusserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filiū Eurimachum postea Plataenses quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorū occupasset, interemere: Hunc quidē in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi pandito, quot nam sunt Lacedæmonij, quot uel eorū tales in re bellica, an et uersi? Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, et ciuitates multæ. Quod autem discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo milliū ferme uirorū, qui omnes his qui hic pugna uere sunt similes: ceteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed tamē uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit, agedū expone quo pacto hos uiros minima cū difficultate subigamus. Tu nanq; calles quò tendant eorū consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Tum cum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quæd

quod optimum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. Adiacet autē illi insula nomine Cythera: quam obrui mari, quàm extare, cōducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uidelicet expectās semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: nō ille quidē tuam classem præuidens, sed quamcunq; similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui, Lacedæmonios territent. Ita illi domesticis occupati bello, neq; tibi erunt infesti, neq; ceteræ Græciæ, cum à tuis pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se redantur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus: quo in loco Peloponnesibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, et isthmus hic citra præliū, et ceteræ ciuitates ultro tibi se dedēt. Post hūc Achæmenes Xerxis frater, clas̃is præfectus, cū ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendū induceretur: An imaduerto, inq̃t, te rex uerba admittere uiri, q̃ tibi prospere agēti inuidet, aut etiā restuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudēt, ut et fortunato inuideāt, et meliorem oderint. Quod si è præsentī cōditiōe, cū naues quadringentæ naufragiū fecerint, trecentas alias è cetera classe miseris ad obeundā Pelopōnesum, profecto fient nobis aduersarij pares ad decertandū. At si cōiuncta clas̃is fuerit, inoppugnabilis reddetur, et ante omnia nobis illi impares erūt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, et inuicē terrestris unā iter faciēs, nautico erit auxilio. Quos si distinxeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uerò tua ipsius bene cōstitueris, si aduersariorū res apud te nō agitaueris. Hic illi bellū sistēt, hæc agent, tot numero sunt, illi enim

per sese ad sibiſſis proſpiciendū ſufficiūt, & nos itidem ad proſpiciendum nobis. Quòd ſi Lacedæmoniſ aduerſus Perſas in pugnā ibunt, impēdentē ſibi cladē haudquaquā deuītābūt. Ad hæc ſubijciēs Xerxes: Recte, inquit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciā. Demaratus qđ optimū ille quidē mihi ſperat eſſe, id ſuadet: eius tamē ſentētia à tua ſuperatur. Neq; uerò illud admitto, eū nolle rebus meis bene conſultū, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta ſunt, & ex ipſa re cōiecto. Quoniā cuius quidē cui ſecundis rebus prædito inuidet, eūq; male odit: cū tamen patrio ſolo nihil eodē cōſultante, quod optimū ſibi uidetur, ſuadet: niſi procul abſuerit à uirtute, quales pauci ſunt. Hoſpes autē hoſpiti proſpera fortuna utenti, omnium eſt beneuolentiſſimus, eiq; cōſultanti optime cōſulit. Quapropter ab inſectatione, qua in Demaratū uteris hoſpitē meū, poſt hac abſtinere te iubeo. Hæc Xerxes locutus, inter cæſos tranſijt, ubi erat Leonides: quē cū audiſſet Lacedæmoniorum regē eūdemq; ducē eſſe, iuſſit abſciſſo capite in crucē tolli: ut mihi cū alijs multis indicijs, tum hoc præcipue maniſeſtū ſit, regē Xerxem maxime omnium ex canduiſſe in Leonidā uiuentē. Nam alioqui nunquā in deſunctū hoc genere deliquiſſet: cū ex omnibus (quos ego noui) hominibus, Perſæ ſoleāt uiros in re militari præſtātioreſ, honore afficere. Illi quibus imperatū erat, id executi ſunt. Redeo ad eam narrationē, unde mihi diſceſſum eſt. Lacedæmoniſ primū regē aduerſus Græciā tēdere acceperūt, atq; ita Delphos ad oraculū miſerūt. Vbi reſpoſum eſt id redditū, cuius paulo antē memini. Acceperūt autē mirū in modū. Demaratus enim Ariſtonis, qui profugit ad Medos, non ille quidē Lacedæmoniſ beneuolus, ut & ego arbitror, et ratio dictat, tamen hoc fecit, ſiue in hoc bene illis conſultum uellet, ut cōiectare licet, ſiue q. inſultaret. Nam poſtea quā

Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, cū accepisset, censuit Græcis esse indicandū, sed cū aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehēderetur, hāc rem commentus est: Sumptis duarū tabellarū pugillaribus, cerā illinc eradit. Deinde in eorū ligno cōsiliū regis exarat. Quod literis exaratū, rursus cera inducit, ne quid negotij apud uiarū custodes exhiberēt pugillares cui ferrētur. Qui ubi Lacedæmonē allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonide uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER VIII.

QVI INSCRI-

BITVR

VRANIA

TQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autē, quibus res classiaria delegata erat, hi fuerunt: Athenienses, qui naues centū uigintiseptē præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenue alacriterque pro se illorum naues armauerant: Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarēses, qui uiginti: Chalcidenses totidē sibi ab Atheniensibus præbitas armauerūt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij

cyonij duodecim: Lacedæmonij decē: Epidaurij octo: Eretrienſes ſeptē, Træzenij quinq;: Styreenſes duas: Chij totidē: cū totidē pētecōteris, id eſt nauigijs quinquagenūm remorū, quibus auxiliares erant Locri: Opuntij cū ſeptē pētecōteris. Hæ naues Artemiſium in ſtatione erāt: quarum quot quiq; attulerūt, mihi dictū eſt. Vniuerſarū uerō præter pēteconteros, ad Artemiſium coactarū numerus fuit ducētarū ſeptuaginta unius. His ducē, penes quē ſumma imperij eſſet, Spartiata præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ. Nam ſocij negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſecuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitum, qui futurus erat, ſoluturos. Etenim iā inde ab initio, antequam in Sicilia ad ſocietate ineundam mitteretur, agitatū ſermonibus erat, tanq̃ expediret rē nauticā Athenieſibus permittere. Cæterū recuſantibus ſocijs, ceſſere Athenienſes, quòd magnificarent Græciā ſupereſſe, quam intelligebant eſſe periturā, ſi de principatu cōtenderent, recte ſentientes. Nam inteſtina ſeditio tāto deterior eſt bello quòd concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaque ipſum intelligentes, non repugnandum putauerunt, ſed tantifſper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum cōſtituerant. Siquidem poſteaquam expulſo Perſa iam de illius terra dijudicabant, ſuperbiam Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autem ij Græci qui ad Arthemiuſium ſe contulerant, ubi uiderunt & multum nauium ad Aphetas eſſe cōtraſtum, & omnia plena exercitu hoſtili, percuſſi metu, quòd præter opinionem ſuā expectationemq; res Barbarorū ſuccederēt, conſultabant de facienda fuga ex Artemiſio interiorem in Græciam. Quorū conſultatione cognita, Eubœi obſecra-

bant

bant Eurybiadem, ut aliquantulum temporis præstolaretur, usquedum ipsi liberos atq; domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Atheniensem Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis, ut tandiu ante Eubœam perstaret, donec pugna naturali decerneretur. Themistocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinq; talentis impertit. Hoc persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorū ducem, qui solus reluctabatur, negās se permanfurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurādo interposito: Tu uero haudquaquam nos deseres, quem ego maioribus donabo muneribus, quā quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc locutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, tum reliquū pecuniæ quam acceperat lucrificat. quā cum interuertisse ideo latuit qui acceperant, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum profectū esse. Ita in Eubœa perstitere, ac præliū facere, quod ita gestum est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum uenissent, cumq; id quod etiam antè audierāt cernerēt, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediēdi, si forte eos interciperent. Cæterum ex aduerso inuadendum nō uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capefferent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacri ficulus quidem euaderet. Igitur ad hāc rem transigendū hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathū circumagunt, iuxta Capharea & Gerestum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab ho-

N

ste cer

ste cernerentur, sed cum circumuenirent: ducentis quidam nauibus quæ hac irent, uiam, quæ retro ferebat, obsepientibus, reliqua uero classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec prius quàm signū quod cōueerat cum ijs qui circumuehebantur, ab illis caderetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium factō, multam pecuniam Persis seruauit, multa et sibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire: sed cū ad eam diē nō fuisset nactus occasionē: tunc ad Græcos trās fugit, sed incertū quonā modo illinc trāsierit. Demūror tamē, si uerū est quod refertur. Refertur enim cū ex Aphetis mare subisset, non prius emerissey, quàm ad Artemisiū peruēnit, octoginta ferme maris stadia emēsus. De hoc uiro et alia memorantur, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, cum nauigio ad Artemisiū peruēnisse. Is ubi eō peruēnit, Græcos certiores fecit et naufragij facti, et nauium ad circumeundam Euboeam dimissarū. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: et cum multa essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diem illic maneretur, et in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, et classi hostium quæ circumageretur, occurrerent. Post hæc ubi nemo se a exduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando, tum in perripendo. Quos Xerxiani milites ducesq;

cesq; paucis cū nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. Merito sane sperantes, quod uiderent paucas esse Græcorum naues, suas uero multo plures atq; uelociiores. Itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen, qui cum Græcis bene uolebant, inuiti militabāt: magnæ calamitatis loco ducētes, quod uiderent circumueneri illos, quorū neminē animaduenterent esse rediturum. Adeo enim infirma res Græcorū esse uidebatur. At ij Iones quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisq; adnitebatur, ut ipse primus aliqua nauī Atheniensīū captā, donum ab rege acciperet. Nā apud exercitū plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signum datū est, primum cōuersis in Barbaros proris puppes in medium cōegerūt. Deinde secūdo signo dato opus capessunt: quanquam in exiguo spatio deprehensi: & a frōte mox triginta Barbarorū naues excipiūt, in quibus & Philaonem Chersis filium Gorgi Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu uirū eximium. Græcorū autem primus nauē hostium cepit uir Atheniēsīs Lycomedes Aeschrei, idēq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna cum inuicē nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirēpti sunt: & Græci quidē ad Artemisium reuecti. Barbari uero ad Aphetas, multo maius opinionione sua certamē experti. In hoc prælio solus ē Græcis qui cū rege erant, Antidorus Lēnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractū soli in Salamine donarunt. Vbi nox affuit (erat autē anni tempus mediæ æstatis) immēsa uis aquarū extitit per totā noctē, & dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad

Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabāt. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse utiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio et tēpestare, quæ ad Feliō extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali uehemens imber & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat ut Eubœam circumirent, quanquā eadē nox, tamen multo etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quòd eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenētes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad cōcaua Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò efferebantur, ad petras impingebātur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atq; hi quidem circa Eubœæ concava periere. Barbari uero qui apud Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierunt, satis habentes, cū male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilii tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat, cunctos interisse. Itaq; Græci eadem qua pridie obseruata hora, profecti, naues Cilicum inuasere. Quas ubi corripere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tercio die Barbarorum duces tum indigne ferentes à tantula se classe uexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capess

capefferent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, ut per hos eosdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodum illis qui cū Leonida erant de trāsitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur, ne Barbaros intrare Græciā sinerent: Barbari uero, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Procedēte Xerxiæ norum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent: tunc eos Barbari ut comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, conflixere. Qua in pugna pari Marte pugnatum est. Nā Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incurfantibus resistebat; tamen neq; cedebat. Indigna enim res uidebatur, d paucis nauibus in fugam conuerti. Itaq; multe Græcorū naues interibāt, multi etiam uiri, sed multo plures Barbarorū & naues & uiri: atq; ita dimicantes, utriq; ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, cū alijs magnis editis operibus, tū hoc quòd quinq; Græcas naues cū ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nauī, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recipere. Græci diremptō prælio reuecti, etsi cæsorū corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quòd male affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat, de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicitia Bar

bari Iones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos su-
perarent: dum Eubœi pecora ad mare propellunt, illuc
duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam habe-
re, qua speraret, optimos quosq; sociorum ab rege abdu-
ctum iri. Haftenus rem enudauit, addiditq; ad eam tran-
sigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorum pe-
corum quantum uellet quisq; mactaret. Satiis enim esse
suorum copys illos potiri quàm hostem. Ac monuit, ut
suis quisq; populis prœciperet ignem accendere: si
bi autem de discessu sub tempus opportunum curæ fore,
ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum cum esset, accen-
sis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto
Bacidis oraculo tanquam nihil dicente, neq; exportau-
rant quicquam, neq; importauerant, uelut impendente eis
bello, res sibi quoq; ipsis obscuras effecerant. Ita enim
habebat de his oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in æquor,
Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tametsi mala tum
aderant, tum impendebant, fiebat, ut in plerisq; aduersa
fortuna uterentur. Dum hæc isti agebāt, aduenit ex Tre-
chine speculator. Nam ut erat apud Artemisium specula-
tor Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat nego-
cium cum expedito nauigio actuario, ut renunciaret his
qui apud Thermopylas erant, an clasis discessisset. At
Abronychus Lysiclis Atheniensis, apud Leonidam, pa-
ratus cum lembo ad nunciandum ijs, qui ad Artemisium
agebant, si quid noui pedestribus copys cōtigisset. Hic
igitur Abronychus adueniēs indicauit ea, quæ circa Leo-
nidam & eius exercitum gesta erant. Quæ isti re audita,
non iam sibi differendum abitū putauerunt: sed ut quiq;
locati

locati erant, abscesserunt: primi Corinthij, postremi Athenienses. Quorum Atheniensium uelocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles confrens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium ueniētes legerunt in hæc uerba: Viri Iones, haud iuste facitis, militantes aduersus patres, et Græciam redigētes in seruitutē. Sed quod præcipuum fuerit, state a nobis. Sin hoc facere non potestis, saltē nunc sitis in medio: quod et ipsi facite, et Cares nūc faciāt obsecrate. Quod si horum neutrum agere licet, et maiori necessitate estis obstricti, quā ut possitis desciscere, in re gerēda, dū pugnam conferimus, sponte agatis instrenue, memores a nobis uos esse oriundos, et inimicitiarum nobis cum Barbaro principium a uobis extitisse: Hæc Themistocles (ut arbitror) ancipiti consilio scripsit: ut si literæ regem laterent, Ionas induceret ab rege ad se deficiendum: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidem redderet Iones, ut a prælijs naualibus summouerentur. Postquam hæc Themistocles inscripsit, extemplo uir quidam Histieus nauigio aduectus, Barbaris nuncium attulit, Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine quod fidē non haberēt, seruari iussu, naues ueloces ad rē explorandam miserunt. Qua per istos renunciata, ita simul atque refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad Histieam processit. Eo appulsi, urbe Histieorum positi sunt, et optimam portionem agri Histiei, maritimosque uicos omnes percurfauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes preparatis quæ ad casos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem preparauerat: Quicumque è suo exercitu apud

N 4 Ther

Thermopylas caesi (erant autem uiginti millia) eorū mille ferme relictis, ceteros depressa fossa humauit: & ne a classiario exercitu cerni possent, eā humum exagitauit, folijsq; constrauit. Praeco ubi ad Histiaeā peruenit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit: Viri socij, rex Xerxes dat ueniā cuiuscūq; libet, relictis ordinibus ire uisum, quemadmodum pugnatur cum amētibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denunciante pracone, mox nihil infrequentius quā nauigia fuit, ita multi uisere cupiebant. Profecti eō, non omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant, qui strati iacebant, cum etiā seruos cernerent. Itaq; res eos qui transire non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profecto ridiculam, ut mille iacentes extaret, ceteri uero conferti eundem in locum quater milleni cōportati sitiq; essent. Atq; hunc quidē diem in spectaculo consumpserunt. Postero autē classiarij Histiaeā ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ uenerunt, uictus inopes, & operam suam præstare cupientes: qui in cōspectu regis adducti, interrogatiq; cum ab alijs Persis, tum uero a quodam præcipue de Grecis, quidnā illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamē gymnicum atq; equestre. Rursus eodem percontante, quodnam illis præmium esset propositum, propter quod certarent, Oleaginam coronam inquirunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius, generosissimam dixit sententiam, quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, nō pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnibus diceret, Papæ Mardonii, in quos uiros induxisti nos
ad

ad pugnandum : qui non pecuniarum certamen agitent, sed uirtutis? Hoc ille dixit. Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem, cōfestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittunt, utpote ijs infensi, cum semper antea, tum præcipue post nouissimam cladem. Etenim nō multis ante hanc regis expeditionē annis, cum ipsi Thessali & eorum socij omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocensibus fugati sunt ac male mulctati. Nam cum ad Parnasum usq; processissent Phocenses, secum habentes Telliam uaticinum illum Helæum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commentus est: Sexcentos uiros è Phocensibus præstantissimos gypso, tam ipsos quàm arma illiuit: eosq; sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto, ut quemcunq; albicantem non cernerent, eum obtruncarēt. Hos primum Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus millibus caesorum atque scutorum Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarum huius pugnae factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem è regione delubri Delphis uisuntur: & alteræ eiusmodi, in Abis repositæ. Hoc Phocenses in pedittatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in suum agrum incursum uerat, insanabili clade afflixit. Ad ingressum enim qui est iuxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humumq; desuper iniecerunt, eamq; reliquo solo ex æquauerunt: ubi cum Thessalos expectarent incursum, in eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equo-

N 5 rum

rum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus in
fensi Theffali, misso caduceatore ita dixere: Nunquid
disimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse uos
nobis pares, qui & antehac inter Græcos, quandiu par-
tes illorum nobis placuerint, semper uobis antecellui-
mus, & nunc apud Barbarum adeo pollemus, ut penes
nos sit & agro uos exuere, & in seruitutem redigere?
Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non
sumus memores, nisi ut eo nomine quinquaginta talen-
ta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab a-
gro uestro damna auersuros. Hæc Theffali Phocensi-
bus denunciabant, quod soli Phocenses inter eius loci ho-
mines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa,
ut ego coniectura comperio, quam Theffalorum odio,
partes Medorum, ut mihi uidetur, secuturi, si Theffali
partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Theffalis,
negarunt se Phocenses pecuniam daturus: & sibi itidem
ut Theffalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si ali-
ter sentire uellent: sed nequaquam fore, ut sponte essent
proditores Græciæ. His uerbis renunciatis, adeo Theffa-
li sunt in Phocenses indignatione perciti, ut Barbaro du-
ccs itineris extiterint, & ex Trechina Doridem regio-
nem incurfauerint. Nam eius regionis podion angustus
illic, octoginta non amplius stadia in latum protendi-
tur. Inter Melidem ac Phocensem regiones situs urbis
olim Dryopiæ erat. Hæc autem regio, Dorum, qui sunt
in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridē, re-
gionē ingresi Barbari, nihil admodū læserunt: cū Medis
enim, etsi Theffalis nō uidebatur, sentiebāt. Posteaquam
è Doride in Phocidem ingresi sunt Barbari, ipsos qui-
dem Phocenses non sunt adepti: quorum nonnulli cacu-
mina

mīna Parnassi conscenderāt(qui uertex est iuxta urbem
 Neōnē illic sitam, nomine Tithorea) eoq; se receperunt:
 sed plures ad Locros Ozolas in urbē Amphissam, quæ su-
 pra Criseū sita est campum: omnē tamen agrum Phocen-
 sem incurſauerāt: Sic enim ducebātur à Theſſalis. Et o-
 mnia quæ nacti sunt, igni ferroq; uastarunt. Vrbes etiam
 ingreſſi, ignes in ſacras aedes iniecerunt. Nam peragran-
 tes eam iuxta Cephiffum amnem cūcta populati sunt, &
 hinc urbē Drymon incēderunt, illinc Charadram, & E-
 rochum, & Tethronium, & Amphiceam, & Neōnē, &
 Pedieas, & Triteas, & Elateam, & Hyampolim, & Pa-
 rapotameos, id est, fluminis accolas, & Abas, ubi delubrum
 Apollinis erat locuples, & theſauris donarijsq; complu-
 ribus exornatum: in quo ut tunc, ita nunc redduntur ora-
 cula. Hoc delubrum poſteaquam diripuere, incenderunt.
 Phocensium etiam quosdam per montana inſecuti cepe-
 runt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine ſupran-
 tium extinxerunt. Prætergreſſi quoq; fluminis accolas,
 peruenere ad Panopeas. Vnde biſariam copiæ iam diui-
 ſæ fuerūt: quorum plurima pars ac ualidiſſima, cum ipſo
 Xerxe Athenas uerſus tendens in Bœotios, in agrum Or-
 chomeniorū ingreſſa eſt. Bœotij cum Medis uniuerſi ſen-
 tiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati,
 qui ab Alexandro miſſi fuerant, ſeruauerunt, uolentes
 planum ſacere Xerxi, Bœotios ſentire cum Medis. Et hi
 quidem Barbari hāc iter intenderunt. Cæteri uero cum
 ſuis ducibus Parnaffum à dextra præſtringentes, ad tem-
 plum quod eſt Delphis proceſſerunt, quicquid agri Pho-
 cenſis nanciſcebantur, id omne ſœdantes. Nam & Pa-
 nopeorum oppidum deſlagrauerunt, & Dauliorum, &
 Acolidenſiū. Ideo autem hāc ab alijs ſciūcti pergebāt, ut
 direpto

direpto, quod Delphis est, templo, pecunias representaret Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memora-
tu digna, melius norat (ut ego audio) quam quæ in ædi-
bus suis reliquerat, permultis assidue referentibus cum alia,
tum præcipue Cræsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi
cum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinē.
Qua attoniti, deū de sacra pecunia consultarunt, nūquid
ea humi defoderent, an aliū in locum transportarent. Eas
deus illis interdixit, ne amouerent: se enim suffecturū esse
ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis cu-
randum putauerunt, liberis uxoribusq; in Achaiam tra-
iectis. Pleriq; uertices Parnassi superauerunt, et ad Co-
rycium antrum, quidam ad Amphissam Locridē se sub-
duxerūt: Deniq; omnes Delphi urbē deseruerūt, præter
sexaginta uiros, ac prophetam, id est, uaticinum. Postea
uero quā Barbari subeuntes appropinquabant, tem-
plumq; cernebant, interim propheta, cui nomē erat Ace-
ratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata ē cōcla-
ui, quæ intus proposita fuerant, quæ nefas erat cuiquam
mortali contingere: quod ostentū ijs Delphis qui aderāt
perrexit nunciatum. Vbi Barbari properantes peruene-
re ad sanū Mineruæ quod est ante templū, tum uero etiā
maiora q̄ superius prodigia representata sunt: res pro-
fecto hæc ualde miranda. Nam arma Martia, sua sponte
extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen se-
cundo loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima est
admiratione dignū. Cum enim Barbari ad sacellū Miner-
uæ, quod est ante templum, accederent, interea ē cœlo ful-
mina in eos deciderunt: et a Parnasso duo abscissi uerti-
ces, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosq; corū
interceperunt. Atq; ex ipso sacello Mineruæ uociferatio
iubil

iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui supersuere, rectâ ad Boeotios effugerunt: & cū redissent, referebāt (ut ego accipio) alia se præter ea quàm dixi miracula, uidisse, duos armatos humana natura augustiores institisse, sibi eadem faciētes atq; insequētes: Hos duos Delphi aiūt indigenas heros esse, Phylacon & Autonoum, quorū sana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam uiam super eadem Minervæ: Autonoi uero prope Castaliam sub Hyampeo uertice. Saxa quæ à Parnasso deciderūt, adhuc ad nostram usq; memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenere. Atq; hic receptus à tēplo horum uirorum fuit. Græcorum classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod ut facerent, ideo rogauerāt Athenienses, tū ut liberos atq; uxores ex Attica subducerent, tum ut consultarent quid sibi agendum esset. Nā in rebus quæ contigerant, consilium capiendū habebant, tanquam opinione frustrata: quippe qui putassent inuenturos se Peloponneses, ad excipiendum Barbarum in Eubœa subsidentes: horum nihil inuenerant, sed audiebant illos isthmū muro sepire: hoc plurimi facientes, ut ipsi superseressent, & terrā suam obtinentes tutarentur, omīssis ceteris. Hæc Athenienses cum audissent, ita socios obsecrunt, ut ad Salaminem sisterent classē. Quò alijs appulsi, Athenienses in terram suam profecti proposuere editum, ut qua quisq; Atheniensium ratione posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimi eorū suos in Træzenem miserunt, quidam in Aeginam, nōnulli in Salaminem

laminem, pro se quisq; properantes sua pignora exportare, quòd uellent oraculo obsequi: & ante omnia, quod Athenienses aiunt, ingētem anguē arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re uera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere, quæ sint è melle confecta: quæ cum semper superioribus depascerentur, tunc illibata manserant. Id cum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eo quæ promptius deferuere arcem, tanquam à deo etiam destitutam. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad castra nauiga uerunt. Posteaquam eos qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem substituisse audierant, reliqui classiarii qui ad Træzeniam erant, eòdem confluxere. Nam ut in Pogonem Træzeniorum portū coiretur, erat editū. Pluresq; multo cōtractæ sunt naues, quàm ad Artemisiū decerta uerāt: & à pluribus ciuitatibus eòdē, quò ad Artemisiū duce Eurybiade Euryclidis, uiro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienses: quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonij sedecim naues præstabant: Corinthij totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Træzenij quinque: Hermionenses tres: Hi Dorici generis ac Macedoniæ gentis, Hermionensibus exceptis, ex Erineo & Pindo & Driopide nouissime profecti. Nam Hermionenses Dryopes sunt, ab Hercule & Melicnsibus è regione quæ Doris nunc uocatur, abducti: Hæ copię Peloponensium erant. Eorum qui sunt in exteriore continente, Athenienses supra quàm cæteri naues præstabant soli centum octoginta: Quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Plataenses, ob hanc causam, quòd

quod cum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, ubi iuxta Chalcidem impulsî fuere descendentes in Picriam oræ Bæotiae, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. Ita dum in suis conseruandis occupantur, relicti fuere Athenienses sub Pelasgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelasgi erant Cranai nominati: sub rege uero Cecrope, Cecropidæ cognominati. Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megareses tantundem copiarum, quantum ad Artemisium attulerunt. Ampraci septem cum nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cum tribus, Dorica gens, et à Corintho oriunda. Ex insularis Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed ijs orâ suam tutabantur. Verum cum triginta omnino nauibus præcipuæ uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Aeginetæ Dores, ab Epidauro. Cui insulæ nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisium, uiginti naues Chalcidenses, et septem Eretrienes: Hi Iones sunt. Dehinc Chij easdem attulere, gens ab Atheniësisibus Ionica. Naxij naues attulere quatuor, quæ admodum et cæteri insulani, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa aspernati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter ciues illustris, et tunc trierarchi. Naxij Iones sunt ab Atheniensibus ducetes originem. Styreenses quoque easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij unam omnino, et unum penteconterum. Horum utrique Dryopes sunt. Seriphij etiam et Siphnij et Melij fuere in partibus. Hi enim soli ex insularis terram Barbaro et aquam negauerunt. Intra
Thespro

Thesprotos isti omnes, & annem Acherontē incolunt. Siquidem Thesproti cū sint cōtermini Amphraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerunt. Eorū qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ, qui Graciæ periclitanti auxiliū una nauī tulere: cui præerat Phayllus, uir* trispythionicus. Sunt autem Crotoniatæ ^{* τρις πυθινος} genere Achæi: Et ceteri quidē ex hac classe triremes at ^{οὐκ ἴσμεν, id est,} qui terolympitulerunt. Melij autē & Siphnij & Scriphij pētecōteros, ^{co certamine} id est, biremes: Melij duas, Siphnij Scriphijq; pēteconteros, ^{uictor exiit.} id est, biremes singuli. Melij ab Lacedæmone genus ducētes: Siphnij & Scriphij ab Atheniēsisibus Iones. Summa nauium, præter biremes, fuit trecētæ quinquaginta= octo. Quæ posteaquam ex ijs quas dixi urbibus ad Salaminē cōuenerūt, inter earū duces cōsultabatur, Eurybia= de rogante, ut qui uellent, sententiam dicerent, ubinam ex ijs locis quibus ipsi potirentur, commodissimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta erat: Itaq; de ceteris deliberabatur. Pleræq; illorum sententiæ in hoc cōgruebant, ut profecti ad isthmū, ante Peloponnesum decertarēt, hac uidelicet ratione: quod si male pugnassent, ad Salaminē quidem sibi in insula obseſis nullum subsidiū ostēdebatur: ad isthmum uero, dabatur ad suos effugiū. Hæc ratio cū a ducibus Peloponnesiū redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nūciatum iam Atticam Barbarū esse ingressum, eamq; omnē igne uastare. Nam copiæ quæ cum Xerxe erant Bæotiā peragran= tes, incensa tum Thespiensium qui in Peloponnesum ab= scesserunt, tum Plataensium urbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Thespiā & Plataeam incenderunt, quod a Thebanis acceperant illas ciuitates consentire cū Medis. A traiectu Helleſponti, ex quo

quo iter ingredi cœpere Barbari, unum mensem triuere transeundo in Europam. tres alios dum in Atticam peruenere, Calliade summum Athenis magistratum gerente: urbemq; desertam cepere, paucis quibusdam Atheniensibus in templo repertis, necnon quæstoribus ararijs, & hominibus egenis, qui præcepta foribus atq; lignis arce subeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem, simul præ inopia uictus, simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, nō naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areium pagum Athenienses uocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupra circumdatas ubi incenderant, emittebant in illorum uallum. Athenienses, quamquam obfessi, & ad ultimum malorum deducti, etiam consensu uallo tamen resistebant: ac ne uerba quidem Pistratidarum conditionem deditionis offerrentium, admittēbant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uero hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo, ut Xerxes per diu inops cōsiliij fuerit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus, accessus quidā apparuit Barbaris. Neesse enim erat secundum oraculum, omnem Atticā, quæ in cōtinente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaq; nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte (et si loco prærupto) quidam conscenderunt iuxta templum Aglauriæ filie Cecropis: quos ubi in arcem ascendisse uiderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerūt, atq; extincti sunt, partim in eadem refugerunt. At Persæ qui ascenderunt, primum ad portas contendunt, eisq; patefactis

○ sup=

supplices trucidant . Atq; ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt . Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuncium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suæ comitibus, iussit, ut cōscensa arce, hostias suo ritu immolarent : siue aliquo in somnijs uiso, siue sua sponte facti pœnitens, quòd templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant , executi sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponā. Est in arce hæc Erechtheios (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est ex mare, ut apud Athenienses prædicatur, Neptuno ex Mineræ in testimonium posita, quòd de regione decertassent . Hanc igitur oleam unā cum cetero templo contigit ut Barbari exurerent, quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die cum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite uirgulto, cubiti instar . Et hæc quidem illi narrauerunt . At Græci qui apud Salaminem erant , ubi nunciatum est, uti res circa Atheniensium arcem haberet, eò perturbationis deuenere, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propositum negocium constitueretur, sed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi. Ceteriq; qui relinquebantur, statueret sibi ante isthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox adfuisset, digressi è concilio, naues conscenderunt . Ibi Themistoclem pergentem ad nauem sciscitatur Mnesiphilus, uir Atheniensis, quidnam ab ipsis decretum esset, ex cum ab eo audisset decretum esse, ut ad isthmum proficiscerentur, ex ante Peloponnesum dinūcaret: Si isti, inquit, è Salamine profiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis . Ad suam

suam enim quisq; patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quisspiam cohibere possit, quominus copia dilabantur: Græciq; peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci potest, perge: & quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia reuocare, ut hic perstet. Themistocles, cum hæc admonita sibi ad modum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se de negotio communi cum eo colloqui. Hūc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ uellet. Cui Themistocles asidēs, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec Eurybiadē à sententia reuocauit: persuasitq; ut è naui prodiret, & duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam cōgregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coëgerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus ij, qui ante alios urgent, colaphis céduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius: illos posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Presentibus enim socijs, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credens, classē ad isthmum abducas: utrunque cum audieris, inter se comparato. Si ante isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex

O 2 quo

quo etiam si in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem et Megara et Aeginam. Nam illos una comitabitur suus pedester exercitus. Atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto conflixerimus nos paucae naues cum multis, profecto si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatio, pro illis. Præterea Salamis seruetur, ubi nostri nunc liberi collocati sunt et uxores. Est et alia hic causa, propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso et isthmo pugnabis: quod caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spero continget, ut classe uincamus, Barbari neque ad isthmum nobis aderunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus Megara, Aeginamque, atque Salaminem apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadentibus hominibus fere prospere cedit. Secus facientibus, ne deus quidem uult adesse, et humane sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat filere eum, cui patria non esset: quinetiam Eurybiadem non sinere uirum extorrem sententiam dicere: et ita demum id sinere, cum urbem Themistocles habuisset: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, et ille Corinthijs multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse et solum, et urbem multo maiorem quam illis, unde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hunc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loq

loquebatur, inquiens: Tu uero si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græciæ euerfor. totum enim belli momentum nobis naues sustinent: Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, ubi domesticos receperimus, in Sirin quæ in Italia, profecturos, quæ olim igni nostra est: quamquam (ut oracula aiunt) à nobis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorum uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uideatur, quod maxime formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus deferretur, quibus deferentibus iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, ij qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese appararent tanquam prelium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extitit terræ motus & maris: propter quod uisum est faciendum, ut Acacidæ in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, et omnibus qui illinc è Salamine sunt dijs uota fecerunt, & Aiaccè Telamonis filium inuocauerunt: nauem quæ ad Aeacum & ad alios Acacidæ inuocandos, Aeginam miserunt. Narrabat autem Diceus Theocydis, uir Atheniensis, atq; idem exul, & apud Medos factus illustis, per id tempus quo Attica regio Atheniensibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se forte fuisse unà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, uidisseq; puluerem triginta ferme millium uiro-
rum capacem ab Eleusine: et cum demirarentur, quorum nam hominum esset ille puluis, statim se audisse uocē, quæ uox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus, interro-

gasse quidnam esset quod ita sonaret: seq; dixisse: Demarate, non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copijs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus ac socijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusq; copijs quæ sunt in continente: Sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athenienses quotannis celebrât Cereri atq; Proserpine: & his sacris, quicunq; uult & Atheniensium, & aliorum Græcorum, initiatur: & uox quam audis, est in hoc festo Bacchantium: Et ad hæc dixisse Demaratum: sile: ne' uel alteri cuiquam hoc uerbum dixeris. Quod si ad regem referatur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: dijs curæ erit: Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem, eamq; in sublime elatam, Salaminem uersus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atq; alios testes citans. Classiarie autem Xerxis copiae, ubi conspecta strage Laconicorum, ex Trechinia in Histiam traiecerunt, triduum illic moratæ, per Euripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiae uel nauticae Athenas promotæ sunt, quam ad Sepiadem atq; Thermopylas. Nam in supplementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, eos substituam, qui nondum regem assecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Boeotios: qui cum omni copia adueni-

uenērunt, exceptis Theſſienſibus & Plataenſibus: nec non Caryſtios, Andrios, Tenios, ac ceteros omnes inſula nos, præter quinque ciuitates, quorum nominum ſuperius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græciam Perſes, eo plures cum nationes ſequebantur. Qui omnes, exceptis Parijs, poſtquam Athenas uenere, & ad Phalerum (Parij autem in Cythno relictī, quò bellum caderet ſpectabant) ibi Xerxes ipſe ad claſſem deſcendit, animo cœctum claſſiariorum faciendi, & eorum audiendi ſententias. Eò proſectus ubi præſedit, aſidentibus, qui acritu eius aderant, ſuæ quoq; gentis tyrannis, ac nauij præſectis, ut cuiq; rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: miſit ad eos Mardonium tentandi gratia, ſciſcitatū ſingulos, prælium nauale faceret, nec ne. Poſteaquam Mardonius à Sidonio exorſus, ſingulos circūiēs interrogauit, ceteri quidem eandem dixerē ſentētiā, iubentes fieri prælium: Artemiſia uero: Hæc, inquit, Mardoni quæ dico regi referas, me neq; in prælijs ad Eubœam geſtis ignauiffimam extitiffe, neq; minima contuliſſe in te domine. Ideo cum talis ſit, æquum eſſe, ea quæ in rem tuam maxime eſſe ſentio, de monſtrare. Itaque hoc tibi ſuadeo, ut nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum ijs uiris, qui tanto ſunt tuis in mari præſtantes, quanto ſœminis uiri. Quid enim neceſſe habes omnino uenire in diſcrimen pugne naualis? Non ne Athenas habes, quorū gratia expeditionem ſumpſiſti? non ne reliquā Græciam? Nemo tibi obſtitit. Qui tibi obſiſtebant, ita ſummoti ſunt, ut eos decebat. Quò autem ego recaſuras hoſtium res arbitror, id exponā: Si non inſtabis pugne nauali cōmittendæ, ſed claſſem perges hic continere ad terram, ac tendere ipſe in Peloponneſum,

tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque urbes defugient. Quoniam neque commeatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approperabis, uereor ne copia nautica male re gesta, pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte usu uenire, ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideo que tibi, qui uirorum es optimus, serui sunt mali, qui numero sociorum cēsentur: Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla utilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicumque ei bene uolebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliud mali passura ab rege, quem ueraret pugnam facere naualem. At ij quidem qui male consultum uolebant, inuidebantque, utpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius, quam dixerat, sententia, tanquam peritura. Xerxes, postquam ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus Artemisiam sententiâ: & cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut pluribus staretur, iussit, ratus ad Eubœam suos sponte male pugnasse, quod uidelicet ipse abfuisset. Itaque constituit spectaculo pugnae naualis interesse. Classiarj, ubi nuntiatum est illinc esse soluendum, classem Salaminem uersum ducunt, & per ocium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus prælium committerent (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: cum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios,

tum

tum uero Peloponneses: quòd ipsi desidentes in Salamina, pro Atheniensium terra essent certaturi. Qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus Barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquā cuncta quæ poterant, excogitata erant, ne Barbari per cōtinentem ingrederentur. Nam ubi Leonidā cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerissime ex urbibus concursu factō, isthmum infederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primum uiam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inito isthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant: quippe nemine (cum tot millia uirorum essent) cessante. Nam et lapides, et lateres, et ligna, et cistas sabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neq; diurno neq; nocturno. Qui è Græcis ad isthmū auxilio cum omni copia uenerūt, hi fuerunt Lacedæmonij, et Arcades, et Helci, et Corinthij, et Sicyonij, et Epidaurij, et Phliasij, et Træzenij, et Hermionenses. Hi fuerunt qui auxilio uenerunt metuentes periclitanti Græciæ. Ceteris enim Peloponnēsibus id nihil ad modum curæ erat. et Olympia iam et Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem: quarum duæ indigenæ, eundem quem habitarunt olim locum nunc habitāt, Arcades et Cynurij. Vna Achaica, quæ nūquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquæ quatuor è septē aduentitiæ sunt, Dorienses, Aetoli, Dryopes, Lemnij. Doriensium multæ sunt et insignes ciuitates: Aetolorum sola Helis: Dryopum Hermiona et Asina, quæ ante Cardamy lam Laconicam sita est. Lemniorum omnes paroreitani.

Cynurij, cum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argiorum impositi, cum essent Orneate & Perioeci. Harum igitur septē gentium, ceteræ præter eas quas recensui, è medio cessarunt. Et, si ingenue loqui fas est, in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud isthmum quidē in tali labore isti occupati erāt, utpote pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe effulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso solliciti: adeo, ut alius aliū adiens, summissa uoce admiraretur in Eurybiade consilij inopiam. Tandem res erupit in medium, conciliumq; contrarium est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem oportere in Pelopōnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniēsisibus uero & Aeginetis & Megarēsisibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles postquam sententia Peloponnēsum euicit, clamculum è concilio egressus, misit ad classē Medorum nauigium, cum quodam iussu dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædago liberorum suorum: quem post hæc res gestas ipse Thesspiensem fecit (ubi Thesspienses in ciuitatē sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptat quæ res uestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam alijs Græcis indicatum uobis, illos metu percussos fugam facere uelle, & nunc offerri uobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neque inter se cōsentiunt, neque uobis amplius ob-

sistent

ſiſtent, quam cernatis inter ſe dimicantes eos qui nobiſcum, & eos qui contra uos ſentiunt: Hac re Sicinus indicata, ab illis abſceſſit. Cui fidem habentes Barbari, tum in inſulam paruam nomine Pſyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem ſita eſt, multos Perſarum traiſciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad ueſperâ ſpectabat, producunt Salaminem uerſus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon & Cynofurâ inſtructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenui. Ideo autem & naues producebant, ne quâ Græcis liceret effugere: ſed circumuenti uicem redderent præliorum ad Artemiſium geſtorum. Ad inſulam Pſyttaleam traiſciebant aliquot Perſas, ut commiſſo nauali certamine, cum plurimum & uirorum & naufragiorum eò efferretur (erat enim inſula in traiectu pugne ſita) ij Perſæ ſuos ſeruarent, alienos interimerent. Hoc ne hoſtis ſentiret, clanculum egere, nulla noctis parte conceſſa ſomno. In hæc ego res intuens, non habeo aduerſari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquentia conari reſellere:

Auricomæ poſtquam Dianæ littora iungent,
 Nauales pontes cum littoribus Cynofuræ,
 Spe ſtolida fortes, quòd Athenas Marte ſubegit,
 Compescet iuuenem meritiſſima pœna ſuperbum,
 Inſtinctum furijs, ſibi cedere cuncta putantem.
 Nam miſcebitur æs æri, Mars ſanguine pontum
 Inficiet: Graijs tunc libera tempora reddet
 Saturno genitus, ſimul & uictoria pollens.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, proſecto neque ipſe de fide oraculis deroganda auſim dicere, neq; ab alijs dici ſuſtineam. Inter duces qui in Salamine erant, ingens conſlatus eſt tumultus nondum ſcientes à Barbarorum
 nauibus

nauibus se circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt
 hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Qui
 bus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysima-
 chi, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus,
 quem ego (ut eius mores accepi) uirum optimum Athenis
 atque iustissimum censui. Hic uir concilio assistens, The-
 mistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimi-
 cum. Verum præ magnitudine presentium malorum obli-
 tus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præ-
 senserat enim Peloponneses maturare ad isthmum clas-
 sem reducere. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum in-
 quit: Nos et alio tempore, et hoc ipso contendere debe-
 mus inter nos hac de re, uter nostrum de patria præclarus
 mereatur. Te uero certiore facio, peræque esse Pelopon-
 nensibus multa uerba facere, ac pauca de abducendis hinc
 nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si
 uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem ena-
 uigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique su-
 mus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens
 Themistocles: Lucunda sane, inquit, iubes, bonum afferens
 nuncium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu cō-
 spicatus fieri, uenisti nunciatum. Vt enim scias, quæ sunt
 à Medis, propter me fiunt: quoniam opus factum fuit, ut
 Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere,
 descenderent inuiti. Tu uero, quandoquidem incunda
 nunciatum uenisti, per te ipsum nunciato. Quæ si ego re-
 tulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis per-
 suadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque
 tute ingressus, uti res habet, ipse referas. Quod ubi fece-
 ris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perin-
 de nobis erit. Neque enim si undique circumdati sumus,

ut tu

ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium ingressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina uenisse, et ægre elapsum, quod latuerit stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam. Ideoq; hortari se, ut defensionē sui, illi sese præpararent: Hæc locutus Aristides, retro abiit. Rursus inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuncio non habentibus: quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga uirorum Teniorum, cui præerat Panctius Sofimenis, quæ omnem ueritatem attulit. Cuius facti nomine, Tenij in tripode, qui Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum debellarūt, scripti fuere. Ex hac naui quæ ad Salaminem, et altera quæ ad Artemisiū transfugit, expleta est Græcorum classis trecentorum et octoginta nauium. Due namque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis uerba Teniorum fecerunt fidem, sese appaue-
runt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent, præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atq; industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Aegina triremis, quæ profecta ad Acacidam erat. Moxq; omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes, continuo Barbari sunt inuecti. Ibi ceteri quidam Græci cum inhiherent remos, cessim'que irent, Amintas Palleneus uir Atheniensis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus cum hæreret, nec abstrahi posset, ita ceteri uenientes auxilio conserti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnae, Aegineatæ uero naui, quæ ad Acacidam abierat, fecisse initium.

Quam

Quamquam etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: et cum apparuisset, ita illos exhortatum, ut omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis conuiciatum: O demonij, quousque remos inhibebitis? Aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. Nam ij cornu tenebant, quod ad Eleusinam hesperumque uergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad auroram spectabat et Piræa: quorum pauci admonitu Themistoclis, de industria ignauiter agebant, plerique minime. Enimvero complurium trierarum chorum nomina commemorare possem, qui Græcas naves expugnauere, sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis, et Phylacon Histiai, ambos Samios. Quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theoflor ob hanc nauatam operam à Persis tyrannus Sami creatus: Phylacius, inter bene de rege meritos ascriptus est, et multo tractu soli donatus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosange uocantur: De his quidem ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, Barbaris et incompote et inconsulte agentibus: ut non ab re fuerit talem eis rem contingere, qualis contigit: quamquam eo die fuerunt atque exiit erant longe seipsis præstantiores, et quam ad Eubœam extiterant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quod ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel Barbarorum uel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, non possum pro comperto referre: Circa Artemisiam uero hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commendata est (nam posteaquam regiæ res in multum

tum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia cum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc sibi putauit faciendum, quod et fecisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirorum Calyndensium, impegit, quæq; rex Calyndensium Damasithymus uehebatur. Cum quo etsi huic iam inde dum essent in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an consultò id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fuerit: Eam Artemisia ubi incurrit, pariter demersit, prospero casu usa, et duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierarchus Atticæ nauis eam conspiciatus, incurrisse Barbarorum uirorum nauem, existimans, hanc aut Græcam esse uauem, aut è Barbaris profugisse, et à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiam tum ut pestem euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam apud Xerxem redderet. Siquidè fertur, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene præliatur, utq; uauem hostilem depreßit. Et regem interrogasse, nunquid uere id opus Artemisiam esset: et illos qui plane nossent insigne nauis Artemisiane, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam præter cetera quæ mulieri (ut dictum) prospere cesserunt, hoc quoque acceßit, quòd è nauis Calyndensi nemo seruatus est, qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi foemine, foemine autem uiri: Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cum alij multi, et illustres uiri, tam Persarum Medorumque quam

quàm aliorum sociorum occubere, tum uero dux Ariabignes Darij filius Xerxis, que frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari natandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quid imperiti erant Barbarorum pleriq; in mari perire. Posteaquam corû primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conantur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarèt, undiq; in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerât, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerètur, sed ut ij Phœnices qui illos insimulabant, eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eâ demersit: & in hanc Aeginetica impulsæ, ipsam depreßit. Verû Samothraces, ut qui iaculatores essent, epibatæ nauis quæ suâ depreßerat, iaculorum ictibus extulerunt: corûq; conscensa nauis potiti sunt: quod factû Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregiû facinus Ionû asperxit, cõuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto annotabant. Et claudij Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes uir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices conuertebantur. Barbaris autem in fugam uersis, & ad Phalea

Phalerum elabētibus, Aeginetæ in freto subsistētes, operam memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebantur: Quoties aliqua effugiebat Atheniēses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerūt naues duæ, unā Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, uiri Aeginetæ, dum nauim Sidoniam inuadit, illā uidelicet, quæ speculatoriam in Sciatho Aegineticam ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ seminecē plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circūferebat nauis, unā cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Aeginetam. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriae, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis quod cum Medis sentiret. Hoc Polycritus sua naui incurres, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime audierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aegineta, Atheniensesq; Eumenes Anagyraſius, & Aminias Pallencus, qui & Artemisiam est infecutus, non prius desiturus, quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensium præceptum erat, ut eam caperent: propositumq; præmium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. Indigne enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij, quorū naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum Corinthiorum ducē, Athenienses ferunt statim inter initia con-

P

cursus

*curſus nauium expauſactum, atque perterritum ſublatis uelis fugæ ſe dediffe: Corinthiosq; inſpecta fuga nauis imperatoriæ, itidem abiſſe. Et cum fugiendo ueniſſent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ eſt in Salamine, occu- riſſe eis celocem diuina cum pōpa: quem quis nam miſiſ- ſet cum non conſtaret, ſcirentq; neminem ſuæ claſſis ad ipſos miſiſſe, eos ob id coniectaſſe rem diuinam eſſe: & il- los qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos fuiſſe: Adimante, tu quidem conuerſis in fugam nauibus abſcedere uis Græcorum proditor: at illi quantum uotis conceperunt, uiſtores hoſtium euadent. Et cum his uerbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixiſſe: ipſos poſſe pro obſidibus ductos mortem obire, niſi conſtaret, Græcos eſſe uiſtores: Ita conuerſa nauī, Adimantum cum cæteris ad claſſem ſuorum, re iam ab alijs nauata, ueniſſe. Hic de illis apud Athenienſes rumor extitit, quod ipſi Co- rinthij negant, ſeq; inter primos pugnatōres extitiſſe affir- mant, pro quibus teſtimonium dicit reliqua Græcia. Ari- ſtides Lyſimachi uir Athenienſis, cuius paulo antè ut uiri optimi mentionem feci, per eum tumultum, qui circa Sa- laminem fiebat, hoc rei geſit: Per multis eorum qui ad lit- tus Salaminis locati erant ſumptis, genere Athenienſibus, & in Pſyttaleam inſulam traductis, omnes Perſas qui in ea inſula erant, interemit. Deſuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminē nauibus, potiti ſunt naufragijs, quæ illic ſupererant: parati ad aliam dimicationem, quod ſpe- rarent regem ijs, & quæ ſibi reliquæ erant, nauibus uſu- rum. Porro naufragiorum pleraque uentus zephyrus ex Attica moliens, aſportauit in oram nomine Coliadem: ut impletum ſit oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent, faciens mentionem, tum uero de nau-
fragijs*

fragijs illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Atheniensi, uiro sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc futurum erat profecto rege. Cognita sua clade Xerxes ueritus, ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat: nolens tamen neque à Græcis, neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere, naues que Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnam naualem facturum, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes ceteri, pro certo habebant eum manendi animo atq; bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut probe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit qui præsentem cladem nuntiarent. His nuntijs nihil perniciousius transcurrit in rebus humanis, quod negotium hunc in modum est à Persis excoGITatum: Quot ex diebus tota uia constat, totidem equos ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neq; uis niuium, neq; imber, neq; æstus, neq; nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrime conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quam Vulcano per uices ferre cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ angareion appellant. Et primus quidem nuntius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitum esse, tanta Persas, qui relictæ erant,

P 2 uoluptate

uoluptate affecit, ut omnes uias myrto constrauerint, & per eas odores incēderint, & ipsi in sacrificijs ac gaudijs uersarentur. Secundus autem ita eos consternauit, ut uniuersi uestes dilaniarent, uociferationeq; & eiulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium refundentes, nō tam de classe quā de ipso Xerxe solliciti: idq; tamdiu, dū Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cū uideret Xerxem magnam ē pugna nauali iacturā fecisse, suspicās agitare fugā ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græcie bellum: putabatq; sibi cōducibilius esse periclitari, aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honeste uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc cum secum agitasset, regē hac oratione est allocutus: Domine, noli mœrorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Nō enim certamen, quo omnia nostra cōstant, in lignis est, sed in uiris & equis. Itaq; nemo tibi aut horū, qui tibi uidentur omnia confecisse, egressus ē nauibus, conabitur obuiā se ferre, aut ex hac continente: unde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi uidetur faciēdum, ut Peloponnesum tentemus, continuo tentemus: si uidetur supersedendum, supersedeamus licet, nec animo consterneris. Neque enim ulla possunt ratione subterfugere Græci, q̄o minus rationem dent eorum, quæ & nuuc & antea perpetrarunt, tuiq; sint serui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quod si tibi constitutum est, ut ipse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium: Rex, ne committas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Nō enim res Persarum afflictæ sunt: neq; tu ubi nam uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Aegyptij

ptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi credito. Si tibi non uidebitur permanendum, rem mea ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarum. Ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum, deo Græciam in tuam redigere seruitutē. His auditis Xerxes, ut ex malis, gauisus est, uoluptatēq; cepit: & ad Mardonium inquit, se ubi ad concilium retulisset, responsurum, utrum eorum esset facturum. Et cum in concilium uocasset delectos Persarum procures: placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quam solam cōstabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consiliarijs atque satellitibus, hunc in modum allocutus est: Iubet me Mardonius hic permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam huius damni esse penes Persas atq; pedestres copias, sed eis uolentibus hoc tētari debere. Itaq; aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriadas delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cū reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluiſti, utrum mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consuluerō. Hæc Xerxi consultantī respondens Artemisia: Arduum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è statu rerum præsentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remees: Mardonium uero hic relinquant cum ijs quos uult, si modo uelit ille, atq; recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, nō magna sane

calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursitabunt. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græciq; uincendo non uicerint, seruo tuo interempto. Tu uero Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionē sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idē illa suassisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cuncti atq; cunctæ id ei suassissent, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam dimisit, ducentē secum liberos regios Ephesum. Nam aliquot eum filij nothi comitabantur, cum quibus ad eorum custodiā misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyensibus (qui circa eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euenturū, tunc antistiti, quæ illic Minervæ est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidē ipsi nouimus) ultio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac uenalem mercatus est Panionius uir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, uitam ducens. Nam quos pueros forma præditos coëmerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui nō sunt castrati in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, ut qui ex hac re uitam tolleraret. Sed non usquequaque infelix Hermotimus è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq;

gressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cum autem rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mesium, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Panionium atque agnatum allocutus est, & multis & communibus uerbis primum recensens ei, quòd Per illum esset affecutus bona, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita, Panionius contulit se illuc cum uxore & liberis. Quem posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O omnium post homines natos sceleratissimum, qui ex nefandissima negotiatione questum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam, uel tuorum cuiuspiam mali fecit, quòd ex uiro neutrum me reddidisti? putas fore, ut quæ tunc machinaberis, lateret deos? qui iusta lege utentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, ut de poena à me tibi irroganda queri non possis. Hec ubi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coëgit patrem, illorum genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius uirilia abscindere: Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes filiorum Ephesum deducendorum negotio Artemisie demandato, accitum Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, ut consentanea uerbis facta exequi experiretur: Hactenus eo die est actum. Notu autem, regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retro Hellepontum uersus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates, quibus rex pertransiret. Qui cum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam cōtinentis

protenta promontoria Barbari suspicati nauigia esse per-
 diu illinc aufugerunt. Tempore deinde edocti non na-
 uigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt. Ut
 dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias ho-
 stium perstare, rati classẽ quoq; circa Phalerum esse, ac
 pugnam naualem committendam, se ad resistendum appa-
 rabant. Sed cognito illam uela fecisse, confestim insequen-
 dam sibi censebant: itaq; eam insecuti Andro tenus, cerne-
 re cum nequissent, ad Andram profecti cõsultabant. Qui-
 bus Themistocles suadebat, ut insulas uersus profecti,
 classẽ hostium insequentes, rectà ad Hellepontum na-
 uigarent, soluturi pontes. Huic contrariam Eurybiades
 opponebat sententiam, quòd diceret fore, ut si dissolue-
 rent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam.
 Persa enim si deprehensus in Græcia manere cogeretur,
 nò quieturus, quòd sibi ociũ quidẽ agẽti nec ulla res pos-
 set procedere, nec ulli retro ostẽderetur receptus, ex exer-
 citus suus fame cõficeretur procedẽti: Nec uero ex rebus
 gerẽdis operã danti omnia possent per Europã succede-
 re, tũ in urbibus, cũ in nationibus, quæ uel captæ fuissent,
 uel antea sese dedidissent: quinetiã rem frumẽtariam habi-
 turum ex annuis semper fructibus Græcorum: Nunc autẽ
 uideri, illum utpote uictum nauali prælio, non perstitu-
 rum in Europa: ideoq; permittẽdum fugere, dũ in terram
 suã fugiẽdo perueniat, de qua terra deinde certamen iam
 fieri iubebat. Huic sententiæ aliorũ Peloponnẽsium duces
 assensere. Themistocles postquã animaduertit se nò posse
 plerisq; persuadere, ut ad Hellepontum nauigarẽt, adiit
 Atheniẽses, qui præcipue indignabantur hostẽ effugere:
 animatiq; erant ad nauigandum in Hellepontum, etiam
 per seipso, si ceteri recusassent. Eosq; ita est allocutus:

Et

Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia cōtigisse, uiros ad necessitatē redactos praelium instaurare, & superiorē quā accepissent calamitatē emendasse. Itaq; nos, quoniā inuenimus quo pacto & nos ipsos & Græciam tueremur, repulsa tanta hominū nube, nō insequamur eos fugientes. Neq; enim nos istud efficitur, sed dii pariter & heroēs, qui inuiderunt unum esse uirū & Asiæ regē & Europæ, qui sit impiissimus atq; scelestus: qui sacra perinde atque prophana habens, utraq; incēdit, deorumq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit flagellis: & cōpedes in illud deiecit. Sed bene nobiscū in præsens tēpus agitur. Ideoq; nunc quidē, ut & nostri ipsorū, & nostrorum domesticorū curam geramus, & ut spatium quis ad reficiēdas ædes, faciēdamq; sementē habeat, in Græciam maneamus, Barbaro prorsus eiecto. Cum autem uer appetet, tunc in Hellepontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium cōparandi: ut si quid apud Athenienses accideret aduersi, sibi haberet quò se cōuerteret, prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. Nam cum antea prudens habitus fuisset, postea uerò prudens ac bona consulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sentētiam probauere, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad exponēda regi mādāta, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ita eum allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter omnes socios uir optimus ac

P 5 sapien

sapientissimus, misit me tibi denunciatum: Gratia tibi inferuendi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaq; nunc magno cum silentio te illuc recipias. Hæc renunciata, isti abiere. Græci posteaquam decreuerunt, neq; persequendam sibi ulterius Barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontū ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insularis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & Necessitate, & ita sibi dādas utiq; esse pecunias, responderāt Athenas proportionem magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bene processisse. Nam se ad maximā soli tenuitatē redactos, Andriorumq; insulam totidem propitia numina nunquā derelinquere, sed semper incolere Inopiam & Impossibilitatem: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniam non duros. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiore fore Atheniensium potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles uerò (neq; enim unquam acquirēdo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mitens, pecuniam flagitabat, eisdem nuncijs, eisdemq; uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturū. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim coëgit à Carystijs atq; à Parijs: qui audito, tum Andrum obsideri, quòd cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit necne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoq; dedisse, non has solum. Quinquā
Carystijs

Carystijs ne hac quidem re cōtigit effugere cladem ut *Parijs*, qui *Themistocle* pecunia delinito, hostem deuitarūt: ita *Themistocles* ex *Andro* profectus, clām cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copię *Xerxis* illic aliquot post pugnam dies immorata, mouerunt in *Boeotios*, eadem qua uenerant uia. Quippe *Mardonio* uisum est simul regem præmittere: intempestiuum enim propter anni tempus belligerari, simul in *Theffalia* satius esse hibernare, et deinde ineunte uere, tentare *Peloponnesum*. Is ubi in *Theffaliam* peruenit, ibi ante omnia decem milia *Persarū* (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce *Hydarne*, qui negauit se regem esse relicturum. Itē de alijs *Persis* toracatos, et mille equites: Ad hæc *Medorum*, *Sacarum*, *Indorum* peditatum equitatumq;. Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autē socijs paucos, quorū duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex una gente *Persarum* delegit torquatos et armillos. Secundo loco *Medos*, qui non numero *Persis* inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuerſi, triginta myriades unā cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo *Mardonius* habet deletum copiarum, et *Xerxes* circa *Theffaliam* agit, oraculum ē *Delphis* ad *Lacedæmonios* uenit, ut *Xerxem* pœnas necis *Leonidæ* reposcerent, et quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quā citissime *Spartiatæ* caduceatorem. Is adhuc in *Theffalia* nactus exercitum, ubi in cōspectum *Xerxis* uenit, ita uerba fecit: Rex *Medorū*, *Lacedæmonij* te et *Heraclidæ* (qui ē *Sparta* sunt) pœnas cædis reposcūt, quorum regem ipsorum interemisti, dum *Græciam* protegit. Ad ea *Xerxes* cachinnos tollit: ac diu responso non reddito, Hic, inquit, monstrato *Mardonio*,
ut ei

ut ei assistebat Mardonius, pœnas tales dabit, quales illos deceat. Caduceator hoc responso accepto, discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum ire maturabat: intraq; quinq; et quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partē copiarum ducens: quæ quocunq; ueniebant, et ad quoscunque homines, eorum direptis fructibus uestiebantur. Vbi nihil fructuum reperiebant, ipsa herba ut è solo germinabat, non nulli delibatis corticibus, et strictis frondibus arborum, tam agrestium quàm mansuetarū, nihil omnino relinquentes, hoc præ fame facere coacti. Quos deinde pestilentia excipiens ac dysenteria, id est tormina, inter uiam extinguiebantur. Eorum non multos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, ut in quanq; ueniebat, uti illos curarent et pascere: quosdam etiam in Thessalia, et aliquot in Siri Pæoniæ, et in Macedonia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus non offendit. Eum Pæones Thracibus cum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, unā cum equis inter pasendum fuisse abactum à Thracibus, qui superiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisalteorum ac terræ Crestonicæ Thrax facinus eximum fecit. Hic et se duntaxat uolentem negauit Xerxi seruiturum: eoq; in edita montis Rhodope abiit: et filijs uetuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui postquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectum peruenere, Hellespontum nauibus traieccere ad Abydum. Non enim intentas iam rates inuenere

inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosorem quàm in itinere cōmeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibāt ex ijs, qui de exercitu superfuerant. Cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & aliter hæc res: Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonē, illinc non amplius iter fecisse: sed exercitu Hydarni permissō, quē ad Helleſpontum deduceret, ipsum nauī Phœnissa cōscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet à Strymonia, ingenti uento fuisse exceptum: & eo uehementius tempestate uexatum, quòd nauis referta uectoribus erat, adeo quidem, ut super contabulationes essent frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebātur. Ibi metu perculsum regem cū clamore interrogasse gubernatorē, num qua salus eis esset: Et cū ille respondisset: Here, nulla admodum est, nisi horum uectorū aliqua abitio: tūc Xerxem eo audito ita locutum: Viri Persæ, nunc aliquis uestrum declaret se curam habere regis. In uobis enim uidetur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare. atque ita leuata nauī, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quòd autē multos Persarū perdidisset, decollasse. Hic alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. Nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in uentrem nauis descendere, utiq; priores Persarum: & remiges Phœnices, nequaquam Persis nu

sis numero pares, in mare deiecturum. Sed cum (ut dictum
 est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in A-
 siam reuertisse. Cuius rei id quoque magno est testimonio,
 quod constat Xerxem cum rursus in Asiam reciperet se,
 Abdera peruenisse, adhibuisseque conuiuio Abderitas, et
 acinace aureo eos, ac tiara auro intertexta donasse: et ut
 ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retrosu-
 git (quod apud me fide caret) illic primum zonam resolu-
 uisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem sita Abde-
 ra ad Hellepontum, uel potius ad Strymonem, atque ad
 litus, ex quo nauim ille conscendisse fertur. Græci post-
 eaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Ca-
 rystum, uastato eorum agro, rediere Salaminem. Ibi
 ante omnia dijs primitias selegerunt cum aliarum rerum,
 tum Phoenissarum triremium tres: quarum una reponere-
 tur apud isthmum, quæ ad meam usque memoriam exta-
 bat, altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salami-
 nem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex quibus
 primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitu-
 dine cubitorum decem, truncam nauis partem manu susti-
 nens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus.
 Misit Delphos primitijs, Græci publice deum percontati
 sunt, nunquid perfectas et acceptas primitias acceperint.
 Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs,
 uerum non ab Aeginetis: sed reposcere donum optime na-
 uatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id cum au-
 dissent Aeginetæ, auras stellas tris dedicauerunt: quæ su-
 per malum nauis æcum stant apud angulum, proxime
 Cræsi craterem. Post dispartitam prædā, Græci ad isthmum
 nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum
 meritisimo, qui in hoc bello clarissime rem gessisset. Eo ubi
 peruen

peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suā quisq; sententiam scriptam detulere, quem nam ex omnibus primum, & quem secundum iudicaret. In ea autem suum quisq; nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimās: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis, pleriq; congruerunt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secūdo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suā quisq; patriam reuecti, tamē Themistocles & habitus est & celebratus per uniuersam Græciam omnium Græcorum longe prudentissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendide exceperunt, & magnifice honorauerunt. Et primas quidē partes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertiæ uerò ac dexteritatibus Themistocli dederunt, & utrique oleaginam coronam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam erat) præstantissima, laudatumq; uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites uocantur, discedentem ad Tegeaticos usq; fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiate abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioqui non è claris uiris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmonijs honores affecutum. Et cum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neque ego, si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissē: neque tu, etsi Atheniensis. Atq; hæc hæcenus. Artabazus Pharnacis uir inter Persas cum

cum antea illustris, tum ex rebus Plataënsibus factus illustrior, regem deducebat ijs sexaginta millibus, quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi traiectu tenuis comitatus est, et iam esse in Asia sciit, regressus circa Pallenem agebat, utpote Mardonio per Thessaliâ Macedoniamq; hibernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat nõ diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquâ rex præterijt: et classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à Barbaris defecerât. Mox alij quoq; qui Pallenem incolabant rebellatibus, tunc uerò Artabazus Potidæâ obsedit: suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, et ipsos obsedit. Eâ autē urbem tenebāt Bottiæi, qui è sinu Thermo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit. Urbēq; administradā Critobulo Toronæo tradidit à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinuerunt. Expugnata Olyntho Artabazus Potidæâ obsidendâ impensius incūbebat. Hoc faciens cū Timoxeno Scionæorū magistratu de faciendâ proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio. Neq; enim traditur. Ad extremum ita actum est: Quoties exaratū libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, eū sagittæ postremo inuoluebat: adaptatisq; desuper pennis ad locū de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (ut assolet in bello fieri) cum cucurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratum. Aderat autē

et cetera

Et ceterorum Pallenensium commilitum. Perlecto libello magistratus et cognito proditoris autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionæ civitatis gratia: ne in posterum semper Scionæ pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditoris manifestus fuit: Artabazum vero tris iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, et is diutius. Vnde Barbari uidentes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. Quorum cum duæ partes permeasissent eluuiæ, tres aliæ supererant, quas ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. Sed eas tanta maris æstuatio inuasit, quanta nunquam extiterat, ut indigenæ aiunt, cum ea frequenter illic accidit. Eorum qui nandi erant ignari, interiere. Qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauere. Huius æstus ac restagnationis et cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse: quod isti à Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni et eius simulachrum, quod situm est in suburbanis, impie gesserant. Hanc fuisse causam illi uidentur uere dicere. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliâ ad Mardonium duxit: Et cum ijs qui regem reducerunt ita est actum. Classarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, ubi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum alijs copijs è Chersoneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis et Medis, ducesque superuenerant Mardontes Bagæi, et Artayntes Artachæi: cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi utpote magnopere percussi non audebant occasum uersus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidetes Ioniam

Q are

debellando prohibebant, trecentas naues cum Iadibus habētes. Neq; expectantes fore ut Græci in Ioniam irēt: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura: quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insecuti, sed libenter abscēssissent. Atque ut se uictos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Aeginam abierant numero cētum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychidi, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidæ, qui fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopōpi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Horum omnes qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem, reges Spartæ fuerunt. Atheniensium autem duce Xantippo Aripchronis filio, hac omni classe Aeginam profecta, adueniunt eò nuntij Ionum iidem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam libcrarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per unum eorum qui rem detulerat. Cæteri qui sex erant, è Chio subduxerunt, Spartam que se contulerunt, & tunc Aeginam oraturi Græcos, ut in

Ioniam

Ioniam nauigarent: *agregq;* exoratos Delon usque perduxere. Nam ulteriora omnia Gracis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas. Contigitque id rei ut neque Barbari supra Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neque Graci Chiorum rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Graci nauigauere in Delum, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens ut quantumcunq; sibi liceret persuaderet ad oraculum cōsultandum: edocuitq; quid uellet ab oraculis scire. Quod autē fuerit, haud compertū habeo, non enim memoratur. Opinor nihil aliud, quā de rebus præsentibus fuisse. Constat hunc Murem in Telebadiam uenisse: & mercede corrupto quodam indigena Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensium, & illinc ad oraculum, quinetiā prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinem Ismenium consuluisse, quòd illic quemadmodum in Olympia fas est in tēplis sciscitari oracula. Tum quodam non Thebano, sed hospite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco uaticinium esse, quòd cum Amphiaras optionem eis dedisset, utrum mallent uate uti se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorem eum maluerunt. Eapropter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, ut à Thebanis mihi narratur. Murem Europeum peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad sanum Apollinis Ptoi. Vocatur autem id sanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem

Q 2

Copaï

Copaidem, ante montem, proxime urbē Acræphiam. Ad hoc templum postquam percrucit is qui Mus appellaretur, secutos cum tris uiros publice delectos ad describenda ea, quæ homini resspoderentur. Et statim antistitē Barbaræ lingua usum: et qui eos subsequerentur stupuisse audientes Barbaram linguam pro Græca. Cumq; nescirent quid in præsentī negotio agerēt, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebāt abstulisse, et illis ea, quæ dicerentur à propheta exarasse, cumq; ut dicebant lingua Caria: et ubi illa scripsisset, digressum in Thessaliā abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium: tum quia in eum propensi erant Persæ (quippe cuius sororem, Gygeam Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares uir Perses: ex qua genuit Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est incolenda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse uirum, Mardonius mittendum duxit. Hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum et multum et strenuū esse audiens, et qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigisset. Nam terrestribus copijs longe sibi superior esse uidebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, ut Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyricos profugerunt: et ex Illyris transgressi supe

superiorē Macedoniam,peruenerūt ad urbem Lebæam. Vbi se ad mercenariam operā regi locauerunt,unus quidem equis,alter uero bobus, minimus autē natu minutis pecoribus pascendis. Erant autem priscorum hominum tyrānides in re nummaria exiles,non solum populares sē cultates, adeo ut ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cū animaduertisset panē pueri,Perdiccæ mercenarij dum coqueretur,effici duplū quā erat,idq; sc̄mper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilico ingressus est,ut ostentum cerneret, quonam modo quid maius ex cresceret. Moxq; accitis mercenarijs,ut à sua domo discederent,imperauit.Et cum isti dicerēt,ita demum se abscedere iustum esse,ubi mercedem acceperissent.Tunc rex mercedem nominari audiens:hunc, inquit, solem ostendens, in deum contumeliosus, dignam uobis mercedem reddo. Immeābat autem in ædes per sumarium sol.Hoc audiētes maiores natu Gauanes & Aëropus, steterē attoniti. At adolescens,accipimus rex quæ das, prælocutus,gladioq; (nam gladium gerebat) circumscripsit in paumēto domus solē: circumscriptumq; cum ter in sinum suū hausisset,abiit cum cæteris. Quale autem esset id quod faciebat puer,& quod data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiavit quidam assessorum regi.Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimēdos mittit.Est autē in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolant posteri illorum,qui ab Argo erant.Hic amnis posteaquam cum Temenidæ transierant, ita uehemens effectus est, ut ab equitibus transire nequirit. Temenidæ in aliam Maccedoniæ plagam transgressi,habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti. Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenū foliorum

fragrantiori odore quàm ceteræ: & in quibus (ut fertur
 à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs
 est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc
 egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ,
 ceteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca hūc
 in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit
 Alexāder, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aëropus,
 Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui
 parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui
 ubi Athenas uenit à Mardonio missus, ita uerba fecit: Vī
 ri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuntius mihi ab
 rege uenit in hæc uerba: Atheniensibus iniurias (quas mi
 hi intulerunt) omnes remitto. Nunc autem Mardonius ita
 facito: Suam eius regionem reddito: præterea aliam pro
 suo arbitratu eligant, suaq; libertate potiātur. Quinetiā
 eorum templa, si mecum fœdus inire nolent, omnia quæ
 ego incendi, restituito. Hic nuntius cum mihi allatus sit,
 necesse habeo ista exequi, nisi per uos steterit. Ego uero
 hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi infe-
 rentes, cui nec unquam præstare, nec semper obstare po-
 teritis? Nostis enim Xerxis & copias, & facta: auditis
 quoque nunc de exercitu qui mecum est, quem si supera-
 ueritis atq; uiceritis, nulla uobis (si sapitis) spes erit, cū
 alius multo maior exercitus sit affuturus. Nolite igitur
 æquiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis
 ipsis assidue discurrere. imò potius his molestiis uos ex-
 plicate, cum adsit uobis pulcherrima explicandi facul-
 tas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum
 ineatis, citra dolum & fraudem liberati eritis: Hæc me
 iussit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego ue-
 ro de mea in uos beneuolentia nihil commemorabo. Ne-
 que

que enim nunc primum eam cognouistis . Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduerto nō semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduernerem esse, nequaquam huc cum his mandatis uenissem . Quippe regis uires supra hominum sunt, & manus praelonga . Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs & maxime in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam . Itaque inducite in hoc animum quod magnopere est è uestra dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus: Hæc Alexander . Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum cæteris Dorienfibus è Peloponneso eijcerentur à Medis pariter & Atheniensibus . Ideo'que sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij . Extraxerant enim Athenienses tempus, probe scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, ex-cipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos uero misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neque uerba quæ afferuntur à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit ullo' modo, neque decorum cum alijs Græcis, tum præcipue uobis, id'que multis de causis . Vos enim hoc bellum excitastis etiam

Q 4 nobis

nobis inuitis, & propter imperium uestrum est decertatum, quod certamē nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cū præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus uindicasse permultos homines in libertatem: & tristem quidem cōditionem uestram dolemus, quod iam p̄bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac ceteri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellum inutilia proxime domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neq; uero uos Alexāder Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod sibi faciendum est. Quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed nō idem uestra facere interest, si recte sapitis, qui scitis nihil Barbaris esse neq; fidum neque uerum. Hæc cum nunciij dixissent, Athenienses Alexādro ita responderūt: Et ipsi cognitum habemus hoc, uires Medorū etiam atque etiam maiores esse quā nostras, ut id nihil intersit exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus, quatenus ualebimus. Vt autem societatem cū Barbaro contrahamus, neq; tu persuadere tentes, neque nos: si tu tētaueris, persuadebimur. Tu uero renūtia Mardonio, Atheniēses dicere, quoad sol eodem itinere medabit, quo nunc meat, eousq; se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atq; heroum, quorum ille nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit. Tu quoq; post hæc cum istiusmodi oratione ne committas ut Athenis uidearis, ne uē per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiam ab

Atte

Atheniensibus pati, quibus & hospes & amicus es: Hac Alexandro responderunt: nuntijs autem Spartiatarū illa: Lacedæmonios uereri ne fœdus ineamus cum Barbaro, sanè humanum est, neq; hoc uerentes eos turpe est uenisse, quibus mens Atheniensium inexplorata esset: quoniā neq; tantum auri usquam gentium est, neque religio ulla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes, ut cū Medis sentiremus, ad tradendam seruituti Græciā induceremur. Quod ne faciamus, etsi uelimus, multa & magna nos adhortatur. Primum atq; idem maximum, quòd deorum ædes effigiesq; incensæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultum ire necesse est potius, quàm cū ijs fœderari qui ista fecerunt. Deinde, quòd sumus Græci eiusdem & sanguinis & linguae, quorum & fana & sacrificia communia sunt, & mores asimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Ex quo si antea nesciebatis, nunc ita accipiat, dū uel unus Atheniensium supererit, nunquam nos conuēcturos esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos providentiam, quòd consulere nobis domo carentibus, ita ut domesticos nostros alere uelit, gratam habemus: & licet beneficium uestrum cumulatū sit, nos tamen ita illud tolerabimus, ut nihil uobis molestiæ afferamus. Quod cum ita sit, copias primo quoq; tempore emittendas curate. Nam ut nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostrā: sed simulatq; acceperit nuntium, nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. Qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

Q 3

HERO

HERODOTI HA

LICARNASSEI HISTO=

RIARVM LIBER IX.

QVI INSCRI=

BITVR

CALLIOPE

HOC ab Atheniensibus reddito respon= so, Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius posteaquam regressus ad eū Alexander Atheniensium responsa indi= cauit, mouens è Thessalia citato agmine Athenas ire contēdit, quacunq; iter faciebat, illinc uiros ad bellum sumens, Thessalis ducibus. Quos adeo non pœ nitebat eorum quæ hætenus egerant, ut etiam multo stu= diosius Persam inducerēt. E' quibus Thorax Larissæus et Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalām deducebat in Græciam. Mardonium, ubi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadēdo non sinebant progredi longius, quòd negarent illum lo= cum ponendis castris opportuniorem esse, quàm illū ubi subsidēs consequeretur ut omnē Græciā sine prælio subi= geret. Arduum enim esse etiā uniuersis hominibus, ui subi= gere Græcos inter se cōuenientes: quod & antea cogno= uissent. Si uero feceris (dicebant) quod nos suademus, oc= cupabis nullo negotio ualidissima quæque illorum consi= lia. Mitte pecuniā ad eos qui præpotētes sunt in ciuita= tibus. Missa pecunia Græciā ad factiōnem rediges. Hinc eos qui tecum nō sentiēt, admotis copijs facile expugna= bis. Hæc Thebani suadebāt: quibus ille obtēperandū non
puta

putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterū occupandi, præsertim sperans incensis per insulas ignibus declaraturū se regi Sardibus agēti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, cum illic Athenienses ne tunc quidē inuenisset, sed plerosq; eorū in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertā decimo mēse quā fuerat iterum ab rege capta. Eò postquam uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellepontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses: sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hac de causa Murichidem misit in Salaminē. Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E' senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud senatū diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simulatque audire Athenienses tam iij, qui ex concilio, quā qui extra concilium erant indignæ ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellepontium uero Murichidem dimiserunt illesum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium uxores alia aliam exhortantes, atque prehendentes ultro domum Lycidæ adiere, hominisq; uxore ac liberos lapidauerunt. Hunc in modū Athenienses in Salaminē transierunt. Quā diu ipsi copias è Peloponeso uēturas sibi auxilio expectabant, tam diu hostes in Attica habuere statina. At ubi & socij tardius segnusq; agūt, & Mardonius aduen

aduētans eam esse in Bœotia audiebatur. Ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Salaminē traiecerūt, nuntiosq; in Lacedæmonē miserunt cōquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberēt Barbarum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eū deficere uellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuēturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ uocantur Hycinthia, quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iā pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Atheniensium Lacedæmonem uenerunt, ducētes secum Megarensium ac Platæensium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referenda miserunt: Regē Medorum cum nostram nobis regionē reddere uelle, tum societate nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionē nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non ignoremus conducibilis esse nobis societate inire cum Persa, quàm bellum gerere: tamen sponte nostra societate non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam compertam habuistis sententiam nostram, nequaquam prodendi Græciam, & murum quem in isthmo inædificabatis absoluestis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum conueneritis nobiscum de occurrēdo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo du-

hilo ducētes Barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; uobis Atheniēses in præsens usq; succēsent, quòd non estis officio functi. Quod superest, ut primo quoq; tēpore nobiscum copias mittatis, iubent: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bœotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc ubi accepere Ephori, responsum in diē posterum distulerunt. Postero die in alterum, idq; in decē dies fecerunt, diem de die extrahētes: intra quod tēpus uniuer si Peloponnēses magno studio incumbētes, isthmū muro interclusere, ad finēq; perduxere. Non ausim dicere hæc fuisse causam, cur isti tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Atheniēses Medorum partes sequerentur. Nunc autem nihil aliud carent, quàm ut sibi isthmus inædificaretur, putantes non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduētum Alexandri in Atticam muro (quē extruebant) nondum perfectò, Persas uehementer extimescebant. Tandē et responsum et exitus fuit huiusmodi: Pridie quàm iam ultimum concilium fieret, uir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentia, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiat, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, confestim nihil collocuti cum nuntijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinq; millia Spartiatarum cū adhuc nox esset, dimiserunt, præ-

posi

posito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidam Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat et idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandridæ, pater Pausaniæ iam non supererat, non diu post, quàm copias, quæ murum extruebant, in isthmo reduxerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in cœlo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suum gentilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nuntij de illarum profectioe ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uero ut à uobis lesi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate uobiscum, palàm est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunque regionem nos illi educent. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea sit euenturum. Hac locutis nuntijs, Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitati, et rem omnem cdocti atque stupefacti, quàm celerrime abire ad illos inscquendos, et cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argij, ubi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt.

tunt ad Mardonium: qui uidelicet antea receperant se futuros impedimento, quo minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardonio, inquit, miserunt me Argij nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seq; ne illa progredereetur præstare nequise. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retro abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hætenus immoratus fuerat, quòd audire cuperet ac scire, ab Atheniensibus quid ageretur, neq; popularis neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi pacisceretur. Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse male pugnasset, euadi poterat, nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuntius properas, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incursaret. Hucusq; Europæ ad solem occidentem uersus longissime processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium uenit, Græcos in isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierat, qui Mardonium in Sphædaleas, & illinc in Tanagra-

gram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon trāsuerfis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorū rura tametsi Medicas partes fouentium uastauit: nō illorum odio, sed ingenti necessitate adactus, quod uellet cum castra cōmunire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium compararet. Exporexit autē castra sua ab Erythræis secundum Hysias Plataensi tenuis agro, iuxta flumen Asopum muro communiēs: sed non pro magnitudine castrorum, uerum per singulas frōtes dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius uir Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardonium ipsum & Persarū honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem cœna Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cætera quæ referā, ex Thersandro accepi, uiro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoq; aiebat ad hanc cœnā ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alter nos, Persam & Thebanū. Secundum cœnā cum potioni daretur opera, Persam, qui eodē toro recumbebat, Græcè ipsum interrogasse cuius esset: se uero respōdisse Orchomenium esse: tū illum dixisse: Quoniam tu mihi mēse consors & libaminū effectus es, uolo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, ut ipse quoq; præscius huius rei, quæas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt. Horum omnium paruo pōst tempore pauculos cernes superstitēs. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse: admiratum quæ se ea oratione, ad illum dixisse: Non ne hæc Mardonio expedit dicere, & ijs Persis qui
secun

secundum eum in honore sunt? Et illū subiecisse, Hōspes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamē Mardonium sequimur illigati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, eum qui multū sapit, nimine potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebā, & ideo ipsum hæc statim alijs enarrasse prius, quā præliū ad Platæas factū est. Mardonio in Boeotio statua habenti, attulerunt copias cæteri circa Græci. qui cum Medis sentiebāt, & ad Athenas cōgregati sunt, præter Phocenses. Nam & isti uehementer partibus Medorum studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Idem non multis post diebus quā Thebas itū est, & ipsi aduenere milite armati, dux Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis equitibus iussit seorsum in cāpo subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitū Græcorū, qui cum Medis erāt, persuasit Phocenses ab equitatu iaculis cōfodi, quinetiā per ipsos Phocenses idē diuulgatū est, quod tunc dux suus Harmocycles his uerbis adhortabatur: O Phocenses, palām est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Theffalis. Quare unūquēq; uestrū oportet egregiū uirū esse potius quā dedentes nos fœdisima morte trucidari. Ipsi quoq; intelligant se Barbaros esse inter Græcos, quibus mortē intulerunt: His suos Harmocycles hortabatur. Quos ubi concludere equites, inuehebātur tanquam ad eos occidendos, telis intentis ueluti emissuri: nōnulliq; emisērūt. Phocenses. ex aduerso stantes facto orbe quoquē uersus cū sese opponerent, ibi equites digressi retro

R

abiere,

abiere incertū an ad hos interficiēdos rogatu Theſſalorum ierint equites: & poſteaquam animaduertērūt eos ad defendendū ſe conuertere, ueriti ne ipſi uulnerarētur, ita retro abſceſſerūt, tanquam à Mardonio iuſi an expectari uoluerint nūquid iſti præſtātiae haberēt. Poſt abſceſſum equitatus miſſo ad eos præcone, Mardonius ita inquit: Bono eſtote Phocēſes animo: uiros enim uos eſſe de diſtis ſpecimē, non tales quales ego audierā. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellū. Non enim aut me beneficijs aut regem uincetis: Haſtenus quæ circa Phocēſes ſunt geſta. Lacedæmonij ubi ad iſthmum uenere, illic caſtra cōmunire. Quod audiētes cæteri Peloponnēſes uti que ij, quibus meliora cordi erant, cernerētq; Spartiatas egredi uolētes, indignū ſe putauerūt à Lacedæmonijs ſe in exeundo ſuperari. Itaq; cum pulchre litatum eſſet, cuncti ex iſthmo proſecti ſunt, & in Eleuſinē peruenerunt. Vbi cum pulchra etiam fuiſſent exta, ire perrexerūt. Quibus Athenienſes è Salamine transmittentes, in Eleuſine admixti ſunt. Iſti poſteaquam ad Erythras Bœotiæ uenere, cognito Barbaros ad Aſopum caſtra habere: inito de hac re concilio, è regione tetēderunt ſub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non deſcenderent, omnē immittit equitatum, cui præerat Maſtiſtius, à Græcis Maciſius dictus, uir apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo freno & alijs inſignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inſtrebant, ſœminas eos compellando. Erant forte Megarenſes ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nulla que magis ab equis adiri poterat. Hac impreſſione equitum Megarenſes quia ſatagebant, mittunt ad duces Græcorū
præ

præconē, qui ita cum uenit, uerba fecit: Megarenses autē uiri socij, nō soli excipiēdis hostibus impares sumus: qui tenemus eandē in qua collocati sumus a principio stationem. Ibi Haftenus tametsi ægre, tamen strenue fortiterq; resistimus. Nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renunciavit, Pausanias expediri fecit Græcos, si qui aliq̃ ultro ad locū irent, ut Megarēsis succederēt. Recusantibus cæteris, Atheniēses suscepere hoc munus, uidelicet eorū trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi succedere, sagittarijs sibi assumptis. Qui cū aliquādiu pugnassent, hic fuit pugnae exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistij ut erat præ alijs eminēs, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Atheniēses circūstunt: equo prehenso hominēq; sese defensantem interimunt, cum aliquandiu non potuissent. Ita enim fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis cōsertum desuper Phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid profecerunt, quā quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interijt, quæ res latebat alios equites. Nō enim eū aut ab equo cadentē uiderant aut occubentē. At ne tum quidē cum se recipiebāt quod actū erat cognouere: sed postquam cōstitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt duces: cognitoq; quod gestū erat, mutuo se adhortati, omnes in hostē equos admisere ut mortuū eriperent. Eos cōspicati non iam turmatim, sed uniuersos pariter irrucere, cæterum exercitum inclamaucrunt. Dñ omnis pedita-

R 2 tus

tus auxilio ueniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. At ubi præsidio uenire copię, nõ amplius perstiteret equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios super illum è suis amittere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultant quid factu opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum; tum uero Mardonium cepit extincti Masistij uiri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas, quam apud regem: ita ut ciulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, et seipsos et equos et iumenta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Greci autem postquam equitatum inuadentium excepere, et exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, et ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis ac formę gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuentum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plateas descendendum, quod sibi Plateensis ager multo esset opportunior habedis castris quam Erythræus, cum propter alia, tum propter aquam diuinitatem. Vbi uisum est in eum locum et ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, et dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Plateensem. Eò cum peruenire, stationes nationatim comunierunt, proxime fontem Gargaphium, et sanum Androcratis herois, per non editos tumulos et locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas et Athenienses, utrosque se dignos qui alterum cornu teneret arbitantes: et sua facinora præclaratum

tum recentia, tum prisca referebant. Dicebant quidē his
 uerbis Tegeatæ: Hoc nos scmpcr digni honore à socijs
 omnibus habiti sumus, quotiescunq; à Peloponnensibus
 cōmuniter in externas peregrinationes itum est, & pro
 xime, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mor
 tem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redire: quo
 tempore hanc dignitatem assecuti sumus ob hanc rem ge
 stam: Posteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Pe
 loponnesum incolebant, nos auxiliarij in isthmum profe
 cti consedimus aduersus eos, qui redire conabantur, tunc
 Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterq; exerci
 tus confligendo periclitaretur: sed ut alijs acquiescenti
 bus secū singulari certamine dimicaretis, quē Peloponnē
 ses iudicarent ē suo exercitu præstantissimū. Accepta con
 ditione Peloponnenses fœdus in hæc uerba percusserūt:
 Si uincet Hyllus Peloponnensium ducē, ut Heraclidæ in
 paterna reuertantur: Sin uictus fuerit, retro Heraclidæ ce
 dant, & exercitum abducant, ne'ue per annos centum de
 redeundo in Peloponnesum agitent. Omnibus socijs ad
 eam rem uoluntarijs, electus est dux atque idem rex no
 ster Echenus Eropi filius, Phegeos nepos, qui singulari
 congressus certamine Hyllū interemit. Ex quo factō nos
 cum alia decora inter Pelopōnenses assecuti sumus, quæ
 adhuc obtinemus: tum hoc, ut alteri cornu præessemus,
 quoties communiter itur in expeditionem. Et uobis qui
 dem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedi
 mus utri cornu præesse malitis. Alteri uero cornū ut præ
 simus nobis uendicamus, quēadmodum fecimus. Ad hoc
 tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Athe
 niensibus digniores, qui hanc dignitatem obtineamus:
 quippe qui prospere & multa uobiscū uiri Spartiatæ ccr

tamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut a
 quius sit nos alterum cornu tenere, quam Athenienses, &
 quibus non tales gestæ res sunt, quales nobis neq; recen-
 tes neq; uetustæ: Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum
 respondere Athenienses: Etsi scimus has copias pugnan-
 di cum Barbaro non altercandi gratia esse contractas, ta-
 men quoniam Tegeata referre constituit præclara faci-
 nora tum uetusta, tum noua, quæ per omne tēpus utriq;
 fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud uos, un-
 de nobis patrium est, qui semper egregij fuimus, esse pri-
 mos potius, quam Arcadibus Heraclidas: quorum ducem
 isti apud isthmum se prædicant interfecisse: nos soli exce-
 pimus, eiektos prius ab omnibus Græcis, quos illi Myce-
 næorum seruitutem fugientes adibant. Et Eurysthei in-
 iuriam unā cum eisdem pugnando propulsauimus, uictori-
 aq; potiti sumus de ijs, qui tū Peloponnesum tenebant.
 Præterea Argios, qui aduersus Thebas cum Polynice
 militauerant uita defunctos & insepultos ducta in Cad-
 meos expeditione nobis receptos fuisse dicimus, & in
 nostra terra apud Eleusinem humatos. Iam uero nostrū
 præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine
 Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere.
 At ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiam bel-
 lauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum perti-
 net horum facere mentionem. Etenim siue qui tunc egre-
 gj fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc
 egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nul-
 læ res aliæ nobis gestæ sint, quæ multæ & præclarissimæ
 sunt, prout quorumcunq; aliorum Græcorum, certe ob-
 rem in Marathone à nobis gestam digni sumus, qui hoc
 decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorū per
 nos

nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi uictores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. Verum non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubi eunq; & iuxta quoscūq; uobis Lacedæmonij uidebitur, appositissimū nos stare, illuc cunctes obtemperabimus. Vbi eunq; loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaq; educate nos tanquam uobis perituros. Hæc cum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorū exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerēt Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, & qui à principio uenerant. Dextrū cornu tenebāt Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erāt Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata triginta quinque millia seruatorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. Applicauerant sibi Spartiata, & honoris & uirtutis ergō, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundū hos stabant Corinthiorum quinque millia, præter hos inueniebantur apud Pausaniā stantes trecenti Potideæ eorū, qui erāt ex Pallene. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorum sexcenti: iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos sequebantur Epidauriorū octingenti, super hos locati erāt Træzenij mille. Iuxta Træzenios totidē Lepræetæ. Post hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phliasij: dehinc Hermionenfes trecēti. Iuxta Hermionenfes Eretrienſium & Styreorum sexcenti: iuxta hos Chalcidenſiū quadringenti. Post hos Ampræciatarū quincenti. Post eos Leucadiorū & Anactoriorū

R 4 octin

ostingenti. Hos sequebantur Palleniensium, qui sunt ex Cephallenia, ducēti. Post hos instructi Aeginetarū quingenti. Iuxta hos Megarēsiū tria millia, quos sequebantur Plateensium sexcenti. Vltimi & idem primi stabant Athenienses, laeuum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi. Hi omnes, prater eos qui septem circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ aduersus Barbarum contracti. Leuiter uero armati, triginta quinque millia, septem circa singulos Spartiatis collocati, unusquisq; ad pugnandum instructus. Circa ceteros Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leuiter armati numero triginta quatuor millia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare posset, sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Plateas conuenit pugnae aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit undecim myriades. minus mille & ostingentis, id est, cētum octo millia ducēti. Sed numerū undecim myriadam expleuere Thesspienses, qui aderant ad mille & ostingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi communiabant. Barbari uero qui cum Mardonio erāt, posteaquam Masistium luxerūt, cognito Græcos apud Plateas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, è regione sunt à Mardonio collocati, aduersus Lacedæmonios Persæ. qui numero antecedeiebāt, eorū acies quæ multæ erāt usq; ad Tegeatas opponebātur: ita ut quod robustissimū in exercitu erat, id omne cōtra Lacedæmonios: quod infirmius, id cōtra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorū indicio atq; admonitu. Iuxta Persas idem collocauit Medos, ut ex aduerso essent Corinthijs & Potidaeatis,

& Or

& Orchomenijs, & Sicyonijs. Post Medos collocavit
 Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Troezeniorum
 & Lepræatarum ac Tyrinthiorum, Mycenæorūq; , &
 Phliæstorum. Secundum Bactrios collocavit Indos ex ad-
 uerso Herniōnensium & Eretricorum Styreorumq; &
 Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Am-
 praciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenensibus
 & Aeginetis. Post Sacas posuit, ex aduerso Athenien-
 sium Plataensiumq; ac Megarensium, Bœotios, & Lo-
 cros, & Melienses, & Thessalos, & mille Phocensium.
 Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum sta-
 bant, sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud
 Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant co-
 mitatiq; fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum
 qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Ma-
 cedonas, Thessaliæq; accolæ. Hæ nationes à Mardonio
 in aciem instructæ erant maxime celebres, maximeq; in-
 signes, & præcipue mentione dignæ, necnon cæterarum
 quoq; gentiū uiri memoratu digni cum aliarum, tū Phry-
 gum, Mysorum, Thracū, Pæonum. Quinetiā Aethiopum
 & Aegyptiorū qui Hermotybies, & Calasiries nominā-
 tur gladio cincti: qui soli sunt ex Aegyptijs pugnaces, à
 Mardonio, cū adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus
 hi epibatæ erāt, in terrā translati. Non enim cū pedestri-
 bus copijs, quæ cum Xerxe Athenas ierāt, Aegyptij cēsi
 fuerāt. Barbarorū, ut etiā superius ostensum est x x x.
 myriades fuere. Græcorū uero Mardonij auxiliariorum
 nemo numerū (neq; enim numerati fuerāt) nouit. Vt au-
 tem cōiectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse con-
 iccto. Tot qui ex aduerso instructi fuere pedites. Equita-
 tus uero seorsum erat collocatus: ita dispositi nationatim,

R s mani

manipulatiq; utriq; postero die sacrificauerūt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. Is enim hunc exercitum uates comitabatur, Heleus quidem ex genere Iamideorum Clytiades, sed a Laoedemonijs ciuitate donatus. Nam consultanti uaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas e certaminibus reportaturū. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operā dabat, et tanquam gymnicas uictorias adepturus. Cumque se exerceret ad quinq; certamina, in uno dū currit Olympia, uenit in cōtentionē uictoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij interpretantes nō ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eū mercede conducere, ut unā cum Heraclidis bellorū dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio precio id facturū, quā si Spartiatam se ciuē facerent, omnia iura ciuitatis impertiētes. Id Spartiatæ cū audissent ab initio ferentes indigne, oraculū missum omnino fecerūt. Tandem imminente hoc ingēti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini uolebant. Eos iste immutatos intelligēs, negare iam se eo solo esse cōtentū: sed oportere fratrem suum Hegiā etiam fieri Spartiatam, eadē conditione, quā et ipse fieret. Hoc dicēs imitabatur, ut cōiectare licet, Melampodē regnum pariter et ciuitatē deposcēs. Etenim Melampūs cum ab Argijs mercede conducereatur, e Pylo ad compescēdum morbum furoris mulierum Argiarū, deposcebat pro mercede dimidiū regni. Recusantibus id Argijs atq; digressis, cū plures e mulieribus insanirēt, ita obtēperantes quod Melampus poposcerat daturi, reuerterūt. Ibi ille cernēs hos esse immutatos plura opē

ra optauit, negans se indulturū quæ uellent: nisi & fratri
 suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argij in ar-
 ctum redacti hoc quoq; annuerūt. Ita Spartiatæ Tisame-
 no, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserūt:
 & cōcessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiatæ effectus
 quinq; maxime certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi
 duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate
 donati. Quinq; autē certamina hæc fuisse. Vnū & id pri-
 mum hoc, quod pugnatū est ad Plateas. Alterū, quod in
 Tegea cum Tegeatis atq; Argijs. Tertium, quod in Di-
 pœnsibus cum uniuersis Arcadibus, præter Mantineos.
 Quartum, quod cum Messenijs ad isthmum. Vltimum,
 quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argijs. Hoc ul-
 timum cōsummauit quinq; certamina. Tisamenus igitur
 Spartiatarum tūc ductor, uaticinatus est Græcis in agro
 Plateensi. Et apud Græcos quidem pulchre litatum est,
 si se defendèrent, num si Asopum transgressi pugnam ca-
 pesserent. Mardonio autem capeffendæ pugnae auido nō
 exitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. Nam
 is quoq; Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens
 Hegesistratum uirum Heleum, & Telliadeorum præstan-
 tissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ cum cepis-
 sent, in uincula coniecerant morte affecturi, ut à quo
 multa intoleranda perpeffi fuissent. Hegesistratus in hac
 calamitate positus, utpote pro anima sollicitus, & qui an-
 te mortem multa ac tristitia foret passurus, rem perpetra-
 uit fide maiorem. Nam ut erat lineis atq; ferratis soleis
 uinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim exco-
 gitauit opus omniū (quæ nos nouimus) animosissimum.
 Commentus qua ratione reliquum pedis educeretur, præ-
 cidit sibi dimidium pedem. Hoc acto quamuis ab ex-
 cubi

cubitoribus obscruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam uersus, noctu iter faciens, interdium syluis se abdens atq; immorās, ut trinoctio Tegeam peruenerit. Lacedæmonijs eum passim perscrutantibus admirantibusq; magnopere hominis audaciam : cuius dimidiatum pedē iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sannato uulnere & ligneo pede afflicto, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protrahū in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacintho cum uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verum hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad pugnam cōmittendam, neq; ipsis Persis neq; Græcis, qui cum illis erant (habebant enim & Græci suum haruspiciem quendam Leucadium Hippomachum) cūq; dilaberentur multi Græci, suasisit Mardonio Timogenides Herpyi uir Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiendos curaret, quòd diceret assidue Græcos ad hostem quotiæ die transire, seq; complures deprehendisse. Iam dies octo abierant postis è regione castris, cū iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius admoneri se probe intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis, qui Platæas ferunt: quæ Bœotij tria capita, Athenienses capita quercus appellant. Equites missi nō frustra peruenere. Nacti enim ingredientia campū quingenta iumenta, quæ cōmeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt : & eos qui iumēta sequebantur immi-

inmisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hominibus parcētes. In quibus occidēdis posteaquam satis sunt grassati, cū ceteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitū reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam laceſcere uolentibus. Nam etsi Asopo tenus Barbari proceſſerant iritandi Græcos gratia, neutri tamē sibi transcundum statuebant. Equitatus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani utpote in amorē Medorum uehemēter propensi ferebāt alacriter bellum, & assidue prouehabantur usq; ad prælium. Deinde excipiētes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebāt. His amplius ad decem usq; dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit, cum & Græci multo plures efficerentur ad Plateas castris è regione positis, & Mardonius stationē grauarietur, ibi uenere in colloquium Mardonius Gobryis filius, Artabazus Pharnacis, uir apud Xerxem inter paucos Persarum uirtutis expertæ. Quorū cōsultantū hæc fuisse sententiæ: Artabazi quidem expediens esse contractis quā primū copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararēt: atq; ibi cōsidentes per ocium rem conficerēt, uidelicet cum multū auri tum signati, tum nō signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterēt, eos præcipue qui ciuitatibus præsiderēt: Fore enim ut illi suā traderēt libertatē, neq; oportere pugnandi adire discrimen. Eadē Thebanorum quæ istius sententiæ erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonij autē sententiæ ferocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse, quā Græcorum exercitum: satius

satius primo quoq; tempore conflagrare, quàm committere ut plures, quàm coacti erant Græci, cogerentur. Hege-
 fistrati uero auspicia ualere sinere, nec eis uim asserre:
 quinimo Persarum more seruato debere cōfligare. Mar-
 donio ita opus factō esse censeanti nemo contradicebat:
 Qui ubi sententia sua uicit, accitis cohortium præfectis
 et qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nāq;
 erat summa imperij, non penes Artabazum) percontaba-
 tur, num quod oraculum scirent de Persis tanquam peri-
 turis in Græcia. Silentibus euocatis, partim quod igno-
 rarent oracula, partim quod haud tutum putarent pro-
 ferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam uos
 aut nihil noſtis, aut promere non audetis, ego rem profe-
 ram, tanquam bene cognitam habens: Est oraculum Per-
 sis, fatale esse, ut in Græciam profecti diripiāt templum,
 quod Delphis est, utq; direpto templo omnes intereant.
 Quocirca cum hoc sciamus, neq; diripere conabimur,
 neq; adibimus templum, ob hanc causam interitum deui-
 taturi. Quo nomine quicunq; uestrum bene Persis uo-
 lunt, uoluptatem capiāt, tanquam Persis Græcos supera-
 turis. Hæc locutus secundo loco signum dedit ut omnia
 appararent, et corpora curarent, ueluti sub lucis exor-
 tum prælio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spe-
 ctare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse,
 sed Illyrijs et Encheleorum copijs. Quod autem de hoc
 prælio redditum est à Bacide, id uero hoc fuisse:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,

Barbaricæ Graijs acies clamore coibunt.

Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,

Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia ē Musæo noui ad Persas
 spectata

spectauisse. Fluius autem Thermodon Tanagrā ac Gli-
 santem interfluit. In sequēti nocte, quā Mardonius de
 oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores
 dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset con-
 tinentiumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc
 Alexāder Amyntæ, dux & idem rex Macedonum ad ex-
 cubias Atheniensium adequitauit, efflagitauitq; suos ut
 cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores
 pleriq; remanserunt: nonnulli ad duces concurrerunt:
 quibus aditis, inquit quendam equo aduectum esse è
 castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi no-
 minatim appellans Atheniensium duces uelle se in collo-
 quium illorum uenire. Duces hoc audito, confestim ad lo-
 cum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uene-
 re, his uerbis allocutus est: Viri Athenienses, hæc ego uo-
 bis uerba deposito trado, ne cui efferatis nisi Pausaniæ:
 ne ob id me perditū eatis. Quod haudquaquam dicerē,
 nisi cum uniuersa Græcia sollicitus essem: quippe qui ue-
 tusta origine Græcus sum, nec uellē uidere Græciam pro-
 libera seruientē. Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq;
 exercitum litare non posse, alioqui olim iam conflictu-
 rum. Is nunc sacrificia ualere sinere constituit: & ubi
 primum illuxerit uobiscum conflagere, extimescens ad-
 modum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias ue-
 stras accedant. Ad hæc uos parati estote. Quod si differe-
 ret Mardonius, nec committeret certamē, uos perseuerate
 hic manere: paucos enim dies eis suppeditat commeatus:
 Sin hoc bellū uobis ex sententia finitur, debet aliquis
 uestrū reminisci mei meaq; libertatis: qui Græcorū cau-
 sa, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad uos
 consilium Mardonij deferrem: ne uē Barbari ex improū-
 so uos

so uos adorirentur. Ego autē sum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexāder, ad exercitum se recepit ad suāq; stationē. Duces Atheniensium ad cornu dextrū profecti, quæ ab Alexandro audierant, Pausaniæ retulere. Hæc ratione Pausanias in metum Persarū adductus: quoniā, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnastis: Nos uero qui eorum sumus in experti atque ignari (nemo enim Spartiatarum Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Bæotios & Thessalos: quorum sumus experti, horū Græcorū gratia. Ita q; opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoq; olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus Persas aduersus non esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebatur ne non grata esset uobis oratio. Nunc quādoquidē ipsi fecistis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utriq; cōplacitū est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduercentes Bæotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extēplo & ipse conatus est Persas cōtra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatarum reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrū duxit: & acies pristino in loco steterē, misso caduceatore ad Spartiatarum, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij, uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines deseratis: sed præstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodū ueri est. Quippe antequam manus conse-

conferantur, uos cernimus fugientes, aciemq; deserentes: & relegato Atheniensibus periculo, cōsistentes ex aduerso nostrorum seruatorum: quod neutiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimum de uobis nos fefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Ut quando quidem uos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, et nos inter Barbaros, dimicemus totidē utriq; numero. Et si uideatur ut ceteri quoq; itidem, & illi postmodum pugnent. Sin hoc non uideatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli de cernamus, & utri è nobis uicerint, ij totum exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquādiu expectassent, nemine quippiam respondente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modū letatus & frigida uictoria elatus, equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes. Qui cum essent hippotoxotæ, id est, equites sagittarij, cominus pugnare insueti, fontē Gargaphium, unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationē habebant: Ceteri Græci ut quiq; stationes habebāt, maius minus ue procul illinc aberāt. Erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem peragebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum his, tum alij de causis frequētes ad Pausaniam in dextrum cornu

S ue

ueniunt. Qui etsi tales essent rerū status, tamen ob id præcipue angebātur, quòd iam re frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Pelopōnesum missi frumentatum intercluderētur ab equitatu, quo minus ad castra reuenterentur. De hoc deliberantibus ducibus uisum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eūdem in insulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadijs abest, ante oppidū Platæense sita in continēte, hunc in modum: Fluius superne è Citheronelabens in campum diuortia facit: rursusq; intercapidine trium ferme stadiorum sua fluentia commiscet. Huic insule nomen est Oeroë: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Greci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neque ab equitatu sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscētes conspicati Persæ, insequēte equitatu, in tumultum uenirent. Quinetiam cum ad eum locum uētum esset, ubi Asopi filia Oeroë diuortio aquarum è Citherone cingitur, mitterēt sub noctem dimidium copiarum in Citheronem ad recipiendaseruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Citherone interelusa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua deabeundo conuenerat, pleriq; sumptis utensilibus abscesserunt, non habentes in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri coeptum est, iter Platæensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio uiginti stadijs distans. Quò ubi peruenere, positis pro templo armis circa templum

plum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit et ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent quæ ceteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausania ceteri præfecti parati cum essent, Amompharetus Poliadae tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugituum peregrinos, neque ultro dedecoraturum esse Spartam: quin etiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem et Euryanax cum indigne ferentes non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copijs, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse: et alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exercitus mouere coepit, equitem è suis miserunt speculatum, nunquid Spartiatæ tentarent abire, et abire prorsus in animo haberent, sciscitatumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanacte et Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret: necdum persuadentibus, donec uentum est ad iurgia, interuenit præco Atheniësis, Amomphareto inter altercandum sumente ambabus manibus saxum, et illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ

S 2 cal

calculum dare, non fugiendos esse peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis uocans, ad præconem Atheniensium, quæ iussus erat percontantem respondit, ut illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercâtes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios Tegeatis sequentibus per edita abduxit, ratus Amompharetû non deserturû alios, prout & contigit. Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus non credens ausurû ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererêt ordinem. At ubi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deserui, sumptis armis cohortê suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Meloëntê, in loco qui dicitur Argiopius, ubi situm est templum Cereris Eleusinae, substiterat: opperiens Amomphareti cohortem, eo consilio, ut si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruerat, agēs pro sua consuetudine. Nam cum inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, uacuum, admissis equis assidue insequi pergens, illos adeptos urgebat. Mardonius quoq; cognito hostium nocturno abitu, inspecto quæ loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius Eurypylo & Thrasydio, inquit: Filij Aleuci,

uei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc deserta cernatis à Lacedæmonijs, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, sed uiros summos esse in re bellica, qui & primi, ut omnes uidimus, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt? Proripuerunt autem, quia necesse eis erat cum his prælio decernere, qui non falso sunt hominum præstantissimi. Vnde nullius esse se præcij inter Græcos & ipsos nullius præcij uiros, ostenderunt. Cæterum uobis Persarum inexpertis, sane quàm ignoscebam laudantibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præformidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos. Quam sententiâ rex antea aliunde, quàm ex me, audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent poenas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas Asopo transmissis cursim ducit cōtra Græcorum agmen tanquam fugam capeffentium, Lacedæmoniosq; solos ac Tegeatas adeptus est. Nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planum digressos non cernebat. Cæteri Barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublati & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes nulla diligentia, nullo ordine uiam ingressi. Et isti quidem uociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, ubi equitatu præmii cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret: Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia sit, aut seruituti obnoxia, proditi sumus à socijs noctu elapsi, & nos Lacedæmonij & uos Athenienses.

enses. Quod reliquum est, ita nobis uidetur esse faciendum, ut quàm strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Si in uos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio uobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maxime laborantem suppetias ferre. Quod si uobis aliquo discrimine occupatis, fas non est subsidio uenire, saltem hoc gratificamini nobis, ut sagittarios mittatis, quos agnoscimus lōge omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audierunt Athenienses, cum mouerent ad ferendam strenue opem, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est, ut Athenienses ab ijs urgetibus auxiliū ferre non possent, egre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cū leui armatura quinquaginta millia, & Tegeate numero tria millia (hi enim nusquā ab Lacedæmonijs dirimebantur) sacrificauerunt tanquam cōsiliuri cum Maradonio præsentibusq; copijs: & cum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures uulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentē uim sagittarum emiserunt, adeo instanter, ut satagentibus Spartiatis, & quia litari non poterant, respiciens ad templum Iunonis Plateensium Pausanias, implorauit deā, obsecrauitq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deā his uerbis inuocante, Tegeatæ prius exurgētes in Barbaros tendunt: statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extitere, qui aliquāto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omīsis arcubus ex aduerso steterunt. Ad quorum gerra, primum pugna atrox commissā est iuxta ipsum

ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares: qui et si deni plures'ue aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus, ea maxime parte hostē urgebat, qui quamdiu supersuit, tamdiu Persæ resistentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorū. Postea uero quā Mardonius et agmē, quod circa illum robustissimū erat, occubuit, tum demum alij quoq; terga uertentes cessere Lacedæmonijs, quorum plerisq; officiebat uestis armis uacans. Inermes enim cum armatis præliū faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis reditum: & uictoria omnium (quas unquam nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleōbroti filius, Anaxandriæ nepos. Horū superiora maiorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiijt autem Mardonius sub Aimnesto, uiro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellū Medicum trecētos uiros secum habens, apud Stenyclerum cū omnibus Messenijs quibus cum erat, bellum conflixit, ubi ipse & trecenti occubuerunt. Ad Plateas autem Persæ postquam à Lacedæmonijs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarū uisum esse intrasse sanum, neq; circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari

oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templū quod est in Eleusine, Anaclitorium concremauerant: Haecenus pugna haec gesta est. Artabazus Pharnacis, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Graecia, quique multis uerbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit: Is quod sibi non placeret, quae à Mardonio fiebant, eos quibus praeerat (praeerat autem non paruis copijs) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum praelium fiebat, quid futurum è praelio esset probe intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunque ipse duceret: et quā uiderent ipsum festinātem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugientes. Ita non seruatō amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugae se dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Hellespōtum. Et ij quidem horsum iter intenderunt. Ceteris autem Graecis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Boeotij tamen per diu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi non parum strenuos se praestiterunt: qui nolētes ultro ignauiter agere, ita dimicarunt, ut trecēti primores eorū ac fortissimus quisque illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi et isti terga dederunt, non quō Persae et alia multitudo, quae aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem pependisse è Persis, quanquam et ipsorum quidam antē quam cum hoste congredierentur, fugae se mandauerunt, apud me fidem facit, quod ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis uictis fugam capefferunt, praeter equitatum tum alium, tum Boeotiorum: qui haecenus profuit fugientibus, ut asidue

ad

adherens hosti, arceret eum ab amicis, quos Græci insequabantur. Insequabantur enim Græci uictores, urgendo Xerxianos atq; interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium, et Pausanianos uincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses, et Phliasij nullo ordine eunt. Corinthij rectà per colles, qua itur ad Cereris templum: alij per campū, quæ planissima uiarū est. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere cōspicati Thebani equites, quorum præfatus erat Asopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæronem usque persecuti, terga ceciderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequā Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis, quàm commodissime possunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese Barbari defensabant, sed etiā Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum. Vt uero Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioq; extitit: eaq; permagno temporis spatio, tandem uirtute et pertinacia Athenienses murum transcenderūt, subrueruntq; , atque ea parte se Græci insuderunt, quorum Tegeatæ introiere principes: ijdem tentorium Mardonij diripuerunt. Et ex eo cum alia, tum uero equorum præsepe Mardonij ex ære totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Tegeatæ in templo Alæ Minervæ reposuerunt. Nam cætera quæ cepere, in unum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto

S 5 muro

muro, Barbari non amplius cateruam cogere, nemo stre-
 nuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tem-
 pus, et tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto
 studio Græci trucidabant, ut ex triginta myriadibus, ex-
 ceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit, ne tria qui-
 dem nullia hominum cædi superfuerint. E' Lacedæmonijs
 qui Spartani essent, unus et triginta sunt omnino deside-
 rati. Tegeatarum sedecim, Atheniensium duo et quinqu-
 ginta. Inter Barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus
 quidem Perse, ex equitibus autem Saca, è uiris uero Mar-
 donius. Inter Græcos cum Tegeatæ Atheniensesq; mul-
 tum eminuērunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod
 nulla alia re possum ostendere, nisi quòd omnes ij, eos qui
 sibi oblatis sunt uicerunt. Lacedæmonij uero (quod robu-
 stissimum fuit) hostileis exercitus superauerunt. Quorum
 longe præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus,
 is qui solus trecentorum ex Thermopylis quòd euasisset,
 dedecus, ignominiamq; acceperat. Secundum hunc naua-
 uere operam Posidonius, et Philocyon, et Amomphare-
 tus Spartiata. Quāquam cum sermo haberetur, quisnam
 præstantissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censue-
 runt Aristodemum, et si præclara facinora edidit, tamen
 ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem
 deseruisse, et propalam mori uoluisse: Posidonium uero
 qui perire nolisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem
 uirum. Verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pu-
 gna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt præter
 Aristodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob causam
 prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Pla-
 teas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra præ-
 lium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum præ-
 stan-

stantior uenerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: et cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Plataensem inquiring, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamq; operam nauasset dignam se et sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisset fertur Sophanes Eutychidis, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne æuum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaride cum magnis copijs oram Atticam inuasissent, et populos è sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, et, ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eosque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta immunitas uectigalium, et dignitas præsidendi: adeo quidem, ut bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponneses gestum est, Lacedæmonij cum ceteram Atticam popularentur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, et præclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur. Vno fertur gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties aduentantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summouere possent. Rursum eisdem in fugam reuertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequabatur. Altero sermone à superiori disferente

ferente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam acquiescens assidue rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensibus, Eurybiadem uirum Argium quinque certaminum uictorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo uir egregius extitit, dum Atheniensium unâ cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit ut sub Hedonibus apud Datonocumberet. Post Barbarorum stragem ad Plateas editam, trans fugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat palæa Pharandatis filij Theaspiis uiri Persæ. Hæc cum accepisset Persas fusos esse, Græcos uictores, tum multo auro ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum ueste speciosissima carpento aduenit: ex eoq; descendens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniâ illa omnia administrantem, agnouit hominem: cuius & nomen iam pridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Sparte rex, inquit, libera me supplicem captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es, quod istos extinxisti, neque demonum, neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa, Hagetoride Antagoræ filia: uirum raptam ex Co uir Perses habuit. Huic respondens Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tum quia multa loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes, qui illa circa loca incolunt, hospitii summi. Hæc locutus, eam in præsentiarum Ephoris qui aderant, commendauit. Postmodum in Aeginam, quod illa uoluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuo Mantinei superuenerunt re iam confecta, qui se animaduertentes uenisse sero ad pugnam
magnæ

magna iactura loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de se poenas dixere. Itaque cognito Medos qui cū Artabazo erāt, fugā se mandasse, eos in Thessaliā usq; persecuti sunt, et si uetantibus Lacedæmonijs insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, dūces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Helei, qui itidem ut Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regredi sunt, suosq; et ipsi duces exilio mulctauerunt: Hactenus de Mantineis et Heleis. Erat ad Platæas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythæi: qui Pausaniam adiens, infandissima usus est oratione, inquiens: Fili Cleombroti, rem tu mirificam et magnitudine et fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Græcia omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. Quod superest in hac re agas ita, ut et tu maiore fama celebreris, et aliquis Barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas intercepti reciso capite, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicē reddes, laudem nancisceris primum ab omnibus Spartiatis, secūdo loco ab uniuerfis Græcis. Siquidē suffixo Mardonio, Leonidam patrum tuum fueris ultus. Hec Lampon gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta beneuolentiam atq; prouidentiam amplector, tamen ab æquitate iudicandi deerras. Nam et me et patriam quos in altum extulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum suades mihi seuire in mortuum, aisq; me auditurū melius, si istud fecero, quod Barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodq; in illis et exprobramus. Quare ego neq; Aeginetis, neq; ijs quibus ista probantur assentior: contentus

tentusq; sum Sparti placere ut honeste agam, honesteq; dicam Leonidæ, cui me iubet parētare, affirmo et ipsi et ceteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnifice esse parentatum innumerabilibus horum funeribus. Tu uero posthac ad istud consulendum ne me adieris, quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc cum ille audisset, abiit. Pausanias edicto proposito, ne quis de præda quid tangeret, iussit seruos omnē comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro et argento resecta, lectosq; auro et argento cōstratos: crateras etiam aureas, phialasq; et alia uasa potoria, necnon saccos super plaustra interlucentibus intus inclusis ex auro et argēto lebetibus. Quinetiā è caesorum cadaueribus exuebant armillas, et torques et acinaces aureos. Nam uarij generis uestimēta nullius momēti habebātur, earum rerū multum furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multum quod occultare nō poterāt, repræsentabant. Vnde principium extitit ingentiū diuitiarū Aeginetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: collata pecunia decimā selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proxime ara, tum deo qui est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tum deo qui est apud isthmum Neptunus æreus septē cubitorum. Hac parte selecta, ceteras inter se distribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq; pallacas Persarū, et aurum, et argentū, et reliquam pecuniam cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sunt, qui optimā operā nauauerunt ad Plateas, refertur à nemi ne, data tamē fuisse arbitror. Certe Pausaniæ sunt ex omnibus dena et ea delecta dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, et item ex ceteris rebus. Ferūtur autē hæc quoq;

quoq; acta esse, & Xerxem dum è Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro argenteoq; & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniã dum eum apparatus uidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi uti Mardonio instrueret. Quod cum illi fecissent, tum Pausanias lectos intuentem aureos, argenteosq; probe instratos: mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumq; cœnæ apparatus, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut Laconicam instrueret cœnam. Id cū illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem cachinnantē accersisse Græcorum duces, cisq; ubi conuenerunt inter ostendendum utriusq; cœnæ apparatus dixisse: Viri Græci, hac ego uos de causa conuocaui, quod uolebam uobis amētiā Medorum ducis ostendere: qui cum talem uitam duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam misere uicistimus: Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. interiecto deinde tempore complures Platæensium repperunt loculos auri, argentiq;, & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, ut cum eorum ossa comportarent unum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuerfos tam molares quàm ceteros. Quinetiam ossa uiri quinque cubitorum. Postero die cum Mardonij cadauer nō extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. Audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id per multos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Quis curam suscepit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire: habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiosphanes uir Ephesius.

Mara

Mardonius quidem hoc modo tumultatus est. Græci uero posteaquam prædam dissipauerunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulchris effectis, in eorū uno sacerdotes, è quibus fuisse Posidonius et Amōpharetus et Philocyon et Callicrates: in altero reliquos Spartiatis, in tertio seruos humauerunt: Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. Tegeatæ uero et Athenienses suos utrique promiscue condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Plateas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescabant se à pugna absuisse, cum sero superuenissent. Quippe tumulus illic uisitur, qui dicitur Aeginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleade Autodici uiro Plateensi illorum hospite, excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorū humatione in agro Plateensi inito consilio uisum est bellum Thebis inferendum, petendumque eos qui cum Medis sensissent: et in primis Timegenidem et Attaginum, qui principes factionis extitissent: et ni eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum, quàm eam euerterent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos dicimus uiros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur. Quibus ab agro uastando non discedentibus, uicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit ut nostra causa Thebanus ager amplius uexetur. Sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis publice

blico demus. Nam & publice cum Medis sensimus: non autem nos soli. Siue re uera deposcentes nos urbem obsident, nos ipsi nos in disceptationē exhibemus. Eum Thebani sane probe & opportune locutum arbitantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, uelle se uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex urbe profugit, cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse principes. Ceteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimē refuturos, ac pecunia elapsuros. Pausanias autem hoc ipsum suspicans, fortē ubi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copijs, Corinthum deductos supplicio affecit: Hæc hæcenus, quæ ad Plateas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum Pharnacis, ut è Plateis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, cum ad ipsos uenit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Plateas gesta. Iste intelligens si omnem ueritatem pugne referret, aditurum se uitæ discrimē cum suo exercitu (fore enim, ut omnes cognita re ipsum adorirētur) ideo ne apud Phocenses quidem retulerat quippiam, ad Thessalos autem ita locutus est: Equidem uiri Thessali maturo (ut ceramitis) quàm celerrime peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendū. Mardonius ipse cum suo exercitu aderit, nostris uestigijs insistens, cui hospitium & officium præstate. Hæc enim uos in tempus præstitisse non pœnitebit: Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamq; agebat rectà Thraciam uersus, tanquā uere properans ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui uel à Thracibus obrutūcati sunt, uel quòd fame atq; labore erāt enecti.

T

EX

Ex Byzantio nauigijs transmisit in Asiam: Hunc in modum iste redijt. Quo autem die ad Plateas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalem Ionie geri. Cum apud Delon Græci considerent, ij qui unà cum Leuty chida Lacedæmonio nauibus uenerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei, & Athenagoras Archestratidæ, & Hegesistratus Aristagoræ, missi à Samijs clam Persis ac tyranno Theomnestore Androdamantis, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit Hegesistratus multa & uaria: Fore enim, ut si tantummodo hos uiderent Iones, à Persis desicerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciscerenturq; Barbarum: facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uero apud hos suspicionis subesset, ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cum multus esset hospes Samius, sciscitabatur cum Leuty chides, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes, quod est tibi nomē? Ille respondet, Hegesistrato. Leuty chides interpellata reliqua eius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu, ut nauigemus, data nobis parte, & istos qui tecū sunt fide, Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Samij ex templo fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis, Leuty chides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat

perat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Euenij Apolloniata, ex Apollonia, quæ in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacrae Solis oues, quæ interdum secundum flumen pascuntur, quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu stabulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs et genere inter populares suos splendidißimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatae eas oues permagni faciât. Ibi Euenius hic cum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. At Apolloniatae ubi acceperunt (neq; enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium condemnauerunt, ut quia uigiliam edormisset, uisu priuaretur. Quem posteaquã excæcauerunt, mox eis neq; pecora foetificauere, neque humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora et in Dodona et in Delphis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis, responderunt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Eueniũ inique luminibus orbassent: se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos, quàm ei satis fecissent ex ijs, quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se Euenio tale donum, quod habentem plerique hominum putarent beatum: Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatae silentio supprimentes, quibusdam è ciuibz

T 2

exequenda

exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: Euenium in statione sedentem ad eunt, eiq; aspidentes alijs de rebus uerba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam multam optaret, si eam uellent pendere Apolloniatae. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo praedia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, et praeterea domicilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non inansum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc cum respondisset Euenius, tum ij qui ei asidebant excipientes: Eueni, inquit, hanc tibi satisfactiorem Apolloniatae pro ereptis oculis tibi rependant, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea praedia a domini mercati, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus a Corinthijs exercitui uaticinabatur. Quamquam illud quoque audiui, Deiphono negotium in Graecia fuisse exhibitum: quod se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam litauere Graeci, classem a Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad praedium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persae audientes, et ipsi ceteras naues ad continentem reducunt, praeter Phoenissas, quas abire permisierant. Non enim censebant pugnam naualem sibi esse capeffendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In continentem autem ideo nauigabant, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, praeco

cepto Xerxis ab alijs copijs relictus ad Ioniã tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarũ & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circumdare, in illarum suumq; præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnien- sium templum Mycales, præteruecti ad Gæsonē & Scolopoëntem, ubi Cereris Eleusina cernitur templum, quod Philistius Pasiclis condidit, sectans Neleum Codri in colo- nia Mileti locanda uenerunt. Ibi subductas naues munia- mento circumdederunt: & è saxis stipitibusq; felicum ar- borum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depa- ctis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidēdi & ui- ctoria potituri. In utrunq; enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam acce- pere Græci, tanquam eos Barbari effugissent, ægre fere- bant, incerti quid agerent, retro ne se reciperent, an ten- derent, in Hellepontum. Tandem neutrum horum uisum est esse faciendum, sed porro eundum in continentē. Præ- paratis igitur ad pugnam naualem tabulatis, alijsq; qui- buscunq; opus erat, ad Mycalem nauigant: & cum pro- xime castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri uident, sed naues intra murum subductas, & magnā uim peditatus pro littore dispositam. Ibi primum Leutya- chides nauem littori applicans, quàm maxime appropin- quare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiēs: Viri Iones, quicumque è uobis me exauditis, intelligite quæ dico: Nihil enim horum quæ uobis mando, intelli- gunt Persæ: ubi pugnam conseruerimus, debetis ante om- nia reminisci libertatis. Deinde tessera Hebes. Hoc qui è uobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius facti eadē

T 3   mens

mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium : quòd uidelicet hæc uerba si lateret Barbaros, inductura ad obsequendum Ionas essent : sin delata ad Barbaros, redderent eis Græcos infidos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes cum cerneret Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samijs adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum uiatico remisserant. Quo nomine non in minimam suspicionem uenerant, quòd quingenta hominum capita hostiũ Xerxis liberaissent. Præterea Milesijs, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id, ut Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum molituri uidebantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine, sese consipauerant. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Boeotijs superasse Mardonij copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur: etsi tunc eodem die contigit utraq; clades, ea quæ ad Plateas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranq; pugnam fuerint Cereris Eleusinae templa. Nam apud ipsum Cereris fanum (ut à

me

me superius demonstratum est) in agro Plataensi pugna commissa est, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re uenerit ad istos fama uictoriæ Pausaniæ atque Græcorum. Nam pugna ad Plateas diluculo diei gesta est, apud Mycalem uesper. Quarum utranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, non tam de se ipsis, quàm de Græcia, ne Mardonio subiceretur. At ubi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque prope-rantius ad congregiendum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tradentibus, tanquam in-sule eis & Hellepontus proposita præmio essent. Athe-nienses, & qui iuxta erant, instructi penè dimidium co-piarum, iter tenebant per littus atque planitiem. Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim A-thenienses in altero cornu præliabantur: Persæ, quoad sibi gerra mansere recta, sese defensauere, nihilo infério-res hostibus. Postea uero quàm Atheniensium, & eo-rum qui cum Atheniensibus erant, copiæ adnixæ sunt, ue-hementius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci conferti impressionem facere in Persas: illi accepto impetu per diu resistere, ad postremum in munitiones refugere, cum quibus pariter irruerunt Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Træxenij: ita enim erant ij in acie collocati. Vbi uero & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præ-terquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo

T 4 duces

duces Artayntes, & Ithramitres, classiarii exercitus duces effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Maradontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedemonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt statim ab initio pugnam pertinacior rem, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, neue si pugna adesset, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: alijsque quæ ad hostem ferebant uijs, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerant Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthœni, uir in Pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello inter Athenienses & Carystios in pugna, apud Cyrenum agri Carystij facta, casus in Geræsto iaceret. Secundum Athenienses egregij extitere Corinthij Træzenijque, ac Sicyonij. Græci perquàm multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra
atque

atq; naues cremauere, uela fecerunt. Et cum Samum ap-
 pulsi sunt, consultabant de gente Ionica trans ferenda, &
 ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi impe-
 rium obtinerent. Neq; enim uidebatur eis fieri posse, ut
 per omne tempus Ionibus tutandis præessent: sperandum
 esse, ut Ioncs à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magi-
 stratus Lacedæmoniorū censebant emporia nationū Græ-
 carum, quæ cū Medis sensissent, eiectis incolis, dāda cum
 territorio Ionibus habitanda. Athenienses. è contrario,
 nō esse principatū Ionie summouendum, nec Lacedæmo-
 nijs de ipsorum colonijs cōsultandum. Et cum in hoc con-
 tenderēt Athenienses, libenter eis cessere Peloponneses.
 atq; ita Samios, & Chios, & Lesbios, ac ceteros insula-
 nos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt:
 data acceptaq; fide cū iureiurando, se permansuros in so-
 cietate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad
 pontes soluendos nauigauerūt, rati adhuc illos intētos se
 esse inuenturos. Et isti quidem in Hellepontum nauiga-
 bant. Ii uerò Barbari qui profugerant, non ita multi, cum
 ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebāt.
 Qui dum iter faciunt, Mafistes Darij filius, qui pugna
 malè gestæ affuerāt, cōuiciari Artayntæ cum alijs multis
 probris, tum uerò dicere, illum muliere fuisse ignauio-
 rem, ita illam præfecturā administrasse, dignumq; omni malo
 esse, qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas
 summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauio-
 rem. Artayntes ubi multa audiit, indigne ferens, acinacē
 in Mafistem stringit, interficiendi auidus, quem irruen-
 tem cernens Xenagoras Praxilai uir Halicarnasseus, ut
 stabat à tergo, hominem medium accipit, sublatum humi
 allidit, intereaq; satellites Mafistis affuere. Eo facto Xc-

T 3 nagoras

nagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem totius Cilicie præfectura donatus est. Nihil hoc amplius interuiam Barbari egerūt, Sardisq; perueniunt, ubi rex erat, & ex eo tēpore, quo prælio nauali male gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autē tūc agens, adamabat uxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. Ea cū potiri nō posset, neq; donis misitandis, neq; ui, quā asserre nolebat fratris Masistis respectu: quæ res & mulierē retinebat, probe gnaram, nō se coactum iri ui. Ibi Xerxes cetera prohibitus huc euasit, ut filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis, existimans si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eō postquam peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amore cessauit, adamata ex familiaritate nurus Masistis filia, cui nomē erat Artayntē. Qua cum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, atque grande, atq; distinctum, & spectatu dignum, uiro donauit. Quo ille delectatus atque amictus ad Artayntam se confert, atque ubi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens (debatur enim toti familie infortunium) Dabis'nc, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cū iureiurādo promisit. Qui postquā iurauit, mulier intrepide amictum poposcit. Xerxes enim uero recusare non ob aliud, quàm quod ueretur Amestrim: ne sic illa rem quæ agebatur, iampridem suspicata deprehenderet: offerre ei
& urbes

& urbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam, & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Observato itaque tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die (quo rex creatus est) instruebatur. Cœnæ nomen Persicè Τῦκτη, Græce τίλαιον, id est, perfacta: in qua rex solum caput ornatur, Persas'que strenis donat. Hoc die observato, Amestris à Xerxe petijt, ut se Masistis uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefarium'que arbitrari, uxorem germani dono dari: eamque infontem negotij illius, cuius causa uxor sua eam flagigaret. Tandem huius precibus euictus & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit, tradens'que uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit: Masista, tu Darij filius es, idem'que mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias. His uerbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, quam tu mecum orationem habes importunam, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adolescentes & filia, quarum unam tu filio tuo duxisti uxorem, iubes me relinquere, quæ mihi est ex animi mei sententia, ut filiam

tuam

tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnifico me dignari coniugio filiae tuae, tamen neutrum istorum faciam: Tu uero, qui nequaquam necesse habes, noli hoc ad rei me cogere: alius non inferior me existet maritus filiae tuae. sine me meae uxoris consuetudine frui. Hec ille cum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, ut neque iam tibi filiam meam nuptum dem, neque tu consuetudine tuae diutius fruaris, ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, haecenus locutus, Domine nondum interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis uxorem Masistae excarnificat, mamillas praecidit, easque canibus abiicit: praecidit nares, aures, labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum cum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. Vbi uero mutilatam uxorem uidit, confestim inuito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis et alijs quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, et plurimum mali regi facturus: quod et contigisset (ut mihi uidetur) si occupasset ad Bactrios et ad Sacas ascendere. Etenim praeses erat Bactriorum, a prouincialibusque diligebatur. Sed haec eum perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copijs, et ipsum et liberos, et copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis et nece Masistae haec haecenus. Graeci a Mycale profecti Hellepontum uersus, primum circa Lecton stationem habuerunt, a uentis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesque: quorum praecipue causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos. cum reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi et qui

Et qui cum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græ-
 ciam redeundum: Atheniensibus autem et eorum duci
 Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent.
 Itaque Peloponnenses quidem abire: Athenienses uero
 Abydo in Chersonesum traijcientes, Sestum obsidebant.
 Huc postquam auditum est Græcos in Helleſponto adeſ-
 ſe, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidiſſi-
 mo muro præditam, conuenere cum alijs ex alijs circà
 oppidis, tum ex Cardia Oebazus, uir Perses, qui arma è
 pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppi-
 dum indigenæ Aeoles, iunctis Persis pariter et magna
 sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obti-
 nebat Xerxis prætor Artayctes, uir ille quidem Persa, sed
 dirus tamen et facinorofus, qui Xerxem Athenas tenden-
 tem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo ge-
 niti pecunijs. Etenim est in Eleunte Chersonesi Proteſilai
 ſepulchrum, et ei ſanum circumiectum ubi inerat ingens
 uis pecuniæ, nec non phialæ auræ, argenteæq; et æs,
 et uestis, aliaque donaria, quæ Artayctes rege donante
 compilauit, his uerbis eum circumueniens: Here, est hoc
 in loco domus uiri Græci: qui cum militum copijs ter-
 ram tuam adortus, meritis morte pœnas dedit, eius mihi
 domum dato, ut discant alijs nō militare aduerſus regionē
 tuam. Hæc dicēdo facile erat perſuadere Xerxi, ut largi-
 retur ſibi domum eius uiri, de quo nihil ſuſpicabatur
 iſtum ea ſentire. Enimuero ſentiebat Artayctes Proteſi-
 laum in prouinciā regis militaſſe, quod uidelicet Perſæ
 omnem Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, et eius ſemper
 qui potitur regno. Hic poſtquam pecunijs ab rege do-
 natus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportaui, ſanumq;
 ſeuit et coluit: et quoties Eleuntē pergebat, in adyto,
 id eſt

id est, in templi loco inaccessio, cum mulieribus concumberebat. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur nullis rebus preparatis, quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat Autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non possent. Itaque orare duces suos, ut se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos, quàm aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensium accersisset. Adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artayste intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeò, ut funibus lectorum elixis uescerentur: ubi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capefferunt fugam cum alij Persæ, tum Artaystes et Oebasus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue deslituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Cherfonitani è turribus rem indicauere Atheniensibus, portasque patefecere. Atheniensium plerisque fugientes Persas persequentibus, alij urbem tenuere. Oebazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Absinthij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt: cæterum eius comites aliter interfecerunt. Artaystes autem cum suis inita posterius fuga, cum pauci essent, super Aegos fluuenta circumuenti, cum per diu sese defensassent, partim occubuerunt, partim uiui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interque eos Artaystem cum filio suo. Fertur à Cherfonitanis, unum eorum, qui istos seruabant, dum carnem salsam torret, tale ostentum exitisse: Offa illa salsuræ prius imposita resiliit, palpauique, quemadmodum pisces recens capti: Qua de re cum circumfusi admirarentur, Artaystes ostentum

ostentum ut uidit: accito uiro, qui salsuram coquebat, Hopses, inquit, Atheniensis, non est, quod istud metuas ostentum, quod non tua causa exitit, sed mea, Protefilao qui est apud Eleuntem signum dante, qui mortuus ac sale conditus, habet à dijs potestatem, eum à quo iniuriam excepit, uexandi. Nunc igitur ei donaria restituere in animo habeo. Pro pecunijs quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea uerò ipsius salute ac filij, ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Atheniensium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quo Protefilaum ulciscerentur, ut hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alij aiunt, in tumultum urbi Madyto imminentem, de pactis huius mi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uerò arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quidpiam gestum est per eum annū. Huius Artaxæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt, in hæc uerba: Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi Cyre Astyage deiecto, agendum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines urbes, multæ longinquæ. Quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt. Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quam dum multorum hominum imperium habemus,

& uni

Et uniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se posthac prepararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs parendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus regionibus molles uiri existant, ne'ue ex eadem terra admirandæ fruges et egregij bello uiri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solum incolentes impetrare alijs, quàm campestre colentes, alijs seruire.

FINIS.

M. CCCCC. XXVI.

HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE

uitaq; Homeri Libellus, ~~de eodem~~~~refutatio~~~~novus.~~

ERODOTVS Halicarnasseus de genere, uita, atq; adeo etate Homeri studens quàm uerissima referre, hæc tradidit : Cū uetusta illa Aeolicorum ciuitas Cuma primum conderetur, eodem cū aliæ permul-
tæ omnisq; generis conueniæ confluerunt, tū è Magnesia illuc pleriq; commigrarunt: inter quos fuerat Melanopus

V ltha

Ithagene Critthonis filio genitus, homo fortunæ non pers-
inde amplæ, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumani fia-
liam duxit uxore, procreatq; è legitimo toro foemineam
prole, cui nomen indidit Critheidi. Moxq; ipse Melano-
pus unâ cum uxore uita functus est, commissâ interim filia
Cleonaetis Argiui tutelæ, quo familiarissime uti consueue-
rat. Porro tempore interiecto, accidit forte, ut puella ista
è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: id quod
paulisper suppressum dum Cleonax rescuisset, uehemen-
ter rei indignitate commotus Critheida seorsum ad se ac-
cer sitam acerbè obiurgauit, commemorans commissi apud
populares suos infamiam. Postremo huiusmodi quidpiam
quo illam excuteret, comminiscitur: Cumani iam tum in
Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam ciuitatem
extruxissent: Theseus enim uolens uxoris suæ memoriam
relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam appellauit: Quip-
pe id uxori nomē erat. Theseus autem è primarijs Thes-
salorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti
filio ortus, uitæ facultatibus apprimè instructus. Hoc loco
Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismeniae Bœ-
otio, ex his qui coloniam illuc duxerant in primis sibi a-
mico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alijs mu-
lierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Meli-
tem, ut quæ partui iam uicina esset, Homerum peperit,
non cæcum, sed uidentem, nominatq; eundem Melesige-
nem, à fluuio uidelicet, ad quem editus esset. Etiam num
apud Ismeniam se Critheis continebat: à quo postea dis-
gressa, manuaria industria se filiumq; alebat, aliunde alia
sumens opera: unde filium quoq; quantum potuit, honestis
disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ qui-
dam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicq;
træ

traherebat. Hic cum citra uxorem uiueret. Critheidem conduxit, quæ lanam illi exerceret, quam à discipulis mercedem acceperat. Illa uero industria multa atque elegantiâ freta, Phemio cœpit impense placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad coniugiū sollicitaret, referens cum aliis quibus ei fidem facere cōfidebat, tum præcipue, quòd Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterq; simul et aliturus instituturusq;. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam et ingenij et indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutioneq;, continuo omnes sui ordinis adolescētes facile præuertit: atq; nō ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuersa ei legasset, paulo post Critheis quoq; fatis cōcedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, uerum apud externos etiā, qui peregre frequentes illuc mercatus gratia conuenerāt. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eodem è uicinis agris abunde conuecta, à peregrinis cōmebantur. Externi autem cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uacabant. Commodum inter hos Mentis fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum cōparauerat, qua frumēta Smyrna deucheret, uir (quantum illa ferebant tempora) et eruditus, et multarum rerum usu exercitus. Hic Melesigenem persuasit, ut relicto ludo secū nauigaret, accepturum et mercedem, et quæ ad professionem essent necessaria. Ad hæc Melesigenes quandiu iuuenis esset, ciuitates regioneq; spectare operæ precii fore ducebat sibi, qui cōscri-

bendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimū cum arbitror plectum. Proinde relicto ludo cum Mēte nauigabat Melesigenes: quoq; cunq; locorum appulit, studiose uniuersa rimatur, contēplabatur si quid esset loci alicuius peculiare ac uer-
naculum, memoratuq; dignum: adeo, ut appareat cōmen-
tarios eū profectiois suæ descripsisse, eorumq; quæ quoq;
loco lustrando didicerit. Porro cū ex Hispania Thusciasq;
delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem
oculis iam antè parum ualentem, extreme laborare: ita, ut
Mētes negociorum gratia in Leucadem traiekturus, cum
apud Mentorem Alcimi Ithacensem reliquerit, hominem
sibi uehementer amicum: multis precibus adigens eūdem,
quo Melesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade
reuerteretur ipse. Mētor uero ægrotantem Melesigenem
sedulo curauit, uir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob
egregiam æquitatem hospitalitatemq; inter ceteros Itha-
censes maxime prædicaretur. Atque hic accidit, ut de V-
lysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Nar-
rantq; ipsi Ithacenses, tum uisum eum amisisse ibidem. At
qui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conua-
luisse, ac postea apud Colophonem prorsus cæcum factū,
id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At uero
Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem rece-
pit, cum quo iam inde diu ultro citroq; nauigauit, donec
Colophonem appellenti eueniret, ut in ueterem morbum
recideret: quem ubi effugere non daretur, uisu putatur pri-
uatus. E' Colophone iam cæcus Smyrnæ remeās, ad poë-
mata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde
interiecto, cum Smyrnæ uictu necessarijsq; destitueretur,
constituit Cumam proficisci: commodum quæ Hermi præ-
tran

transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. Qui locus post Cumam habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes pro coriarij officina consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse:

Αἱ δ' ἔτι ξενίων κεχημένον ἦ δ' ἰδομένοιο
 οἱ πόλιν αἰπινῆν κυμῆν ἐριώπιδ' αὐτάρ
 Ναιέτε Σαρδίνης πόδ' αὖ νεάτορ ὑψικόμοιο,
 Ἀμβρόσιορ πίνοντες ὕδωρ θεῖον ποταμένοιο
 ἔρμα δινήεντος ὅν' ἀθάνατ' ἔτι κεν ἴεν.

Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum fluvium Nouumq; murum situs. Coriario nomen erat Tychio, cui cōtinuo auditis uersibus uisum est hominem recipiendum. commiseratione nimirum motus, cum uideret oculis tam misere multatum, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus illic poësim suam ostendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. Et cum inter fabulandum crebras sententias in medium multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratio. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poësi uictus subsidia habebat. Ostenditur ad nostra usq; tempora ibidē locus, ubi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. Qui locus in magna illic habetur ueneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, cum uix alimenta haberet, statuit in animo Cumā ad feliciorē successum reuerti. Iturusq; hæc pronunciauit carmina:

Αἱ δ' αὖ πόδες μεφέροι' ἐς αἰδοίωρ πόλιν ἀνδρῶν.
 Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μή τις ἄριστ'.

Proficiscens igitur Cumam è Nono muro, per Larissam

iter fecit utpote compendiosissimum. Vbi, ut Cumani nar-
rant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Mide
Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij
cippo inscriptum uisitur:

Χαλκῇ παρθένῳ ἐμὶ μίδου δ' ὧ σίμαλ' κῆμαι,
ἐρτ' ἄρ' ὕδωρ καὶ δένδρεα, μακρὰ τεύχελοι,
ἥλιός τ' ἀνιῶν λάμπον, λαμπράτε σελήνη.
ὦ τῷ τῷ δὲ μέγιστα πολυκλαυτῷ ἐπὶ τύμβῳ
ἀγγελίῳ παρῖνσι μίδας οὐ τῇ δὲ τίθαπται.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis
carmina sua quæ fecerat ostendit, colloquijq; suauitate au-
scultantes in sui admirationē facile protraxit. Intelligens
igitur Cumanos poësim suam recipere, pergit eosdē con-
suetudine sua oblectare, ac postremo huiusmodi conditio-
nem proponere, ut si publice cum alere uellent, ciuitatem
Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentēs
hæc audierant, institutum probabant: addentes se quoque
adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uo-
tis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto
senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius id muneris
erat, ut in senatum duceretur. Ille nihil recusans, ubi op-
portunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens
Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulo
antē in conuenticulis de alimentis præstandis proposue-
rat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum
senatores agitarent, quidnam par esset homini responde-
re, uisumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus
quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, peti-
tionem admittendam: unus tantum ē senatoribus refertur
Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, inter quæ
alia multa, hæc quoq; cōmemorasse: Quod si semel δαίμων,
hoc

hoc est cæcos, alendos suscipiant, futurum ut continuo turbam habeant & multam & inutilem. Atque hic primum Homeri nomen Melesigeni inditum, à cæcitatis uidelicet calamitate. Nam Cumani cæcos δαίμονες appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perq; prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciaretur, uehementer commotus, his uersibus calamitatem suam deplorabat:

ὄϊη μὲν αἴσῃ δῶκε πατήρ (ζὺς κύρμα γένεσθαι
 Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀπαλλῶν
 ἦν ποτ' ἐπύργωσεν βυλῇ δῖος ἀγχιόχοιο.
 λαοὶ φρίκων & μάργων ἐπιθήκρες ἱπῶν.
 ὀπλοῖται μαλδοῖο πυρὸς κρίνοντες ἄρνας,
 ἀολίδια σμύρνην ἀλιγίαν πατρίαν ἀνακτορ.
 ἦν τε δὲ ἀγλαὸν εἶσιρ ὕδωρ ἱεροῖο μέλιτ'
 ἐνθερ ἀσπρύνμεναι κῆραι δῖος ἀγλαὰ τέκνα
 ἠελίεσσιν κληῖσαι δῖαν χθονά καὶ πόλιν ἀνδρῶν
 οἱ δ' ἀπαινήαδην ἰδρῆν ὅπτα φημί μοι δῖον.
 ἀφραδίην τ' ἔμην τε παθῶν ἕς φράσας) ἄνθρωπος
 ὅς σφιν δυνείδεις ἔμὸν διεμήσατο πότμον.
 κῆρα δ' ἐγὼ τῇ μοι θεὸς ὥπασε γεινομένῳ περ
 Τλήσσομαι ἀκράαντον φέρων τετληκόσθην μὲν
 οὐδέ μοι φίλα γῆα μένειν ἰδραῖς ἐν ἀρχαῖς,
 κύμης δρμαίνουσι μέγας δέ μοι θυμὸς ἐπείγει.
 δῖη μοι ἐς ἄλλοδαπὸν ἵεναι δλίγον περ ἴοντα.

Cuma abiens ad Phocæam contendit, imprecans interim Cumanis, neminem unquam fore clarum poetam, qui tam stupidos celebraret. In Phocæa autem eodem modo sibi uitium parauit, in cōuenticulis uidelicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore in Phocæa Thestorides

V 4 qui-

quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatus. Hic subodorata poësi, huiusmodi uerbis Homerus adoriebatur: Paratum se inquiens et ministrare ei, et uictum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, et alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atq; adeo necessarium indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. Commoratusq; apud Thestoridē, minorem illam fecit illi dem, cuius initium est:

Ἰλιον αἰΐδω, καὶ διαρδανίην ὑπὸ πῶλον

ὣς περὶ πολλὰ πάθον δαναοὶ θοράκοντες ἄρησιν.

Phocaidem quoq; quam uocant, Phocenses apud se cōditam ad Homero asserunt. Iam uero Thestorides, ubi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata descriptisset, consituit ē Phoea discedere, Homeri que poësim pro sua uēditare. Vnde factum ut cū Homeri non perinde curā haberet, ille ad Thestoridē huiusmodi usus disticho:

Θεστορίδης θνητοῖσι ἀνώϊστων πολίων περ

δυστὶν ἀφραστόδωρον πέλει νόον ἀνθρώποισι.

Atqui Thestorides relicta Phoea in Chium concessit, ubi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul et laudem sibi parauit, et fructum haudquaquā uulgarem. Porro Homerus suo eodēq; more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum ē poësi uictum ubique habens. Tempore deinde non ita multo post, uiri aliquot ē Chio eruditi, audiētes eadem carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludi magistro pro suis cū magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adiisset, neq; offendisset, nauē qua tra-

ijce

hceret, essent autem qui pro lignis deuehēdis in Erythræam solucrare pararent, belle conuenire uidebatur, si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit ut comitē se nauigationis reciperent, multis blandisq; usus uerbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ ad mittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus cōfidens in naui, his uersibus nautis bene precatur:

Κλῆθι ποσειδάων μεγαλοδινὲς ἐννοσίγαιε.
 εὐρυχόρῃ μεδέων ἥλιε ξανθὸν ἑλικῶν
 δὸς δ' οὐρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
 ναύταις, οἱ νῆος πρὸς ποταμὸν ἢ δ' ἀρχοίῃσσι
 δὸς δ' ἐς ὑπώρθεον, ὅττι κρύμνοιο μίμνεντο
 αἰδοῖον μὲν ἐλθόντα βροτῶν δόσιον γέκυρῆσαι
 φῶτά τε ἡσάμεν ὅς ἐμὸν νόον ὑπεροπτεύσας
 ὠδύσατο ζῆα ξένιον ξενίῳ τε τραπέζῳ.

Vbi uero secundo uento Erythræam appulissent, Homerus in naui id temporis stabulabatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquem præberent, qui ad urbem eum perduceret. Illi obsecuti, ducem itineris unum è suis permiserunt. Cumq; iam pergenando ad Erythræam appropinquasset, deprehendissetq; urbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina:

πότνια γῆ πάνλωρε Δ' ὄτρεα μελίφρον' ὄλβε
 ὠσάρε δ' ἡ τοῖς μὲν φωτῶν εὐχοχθ' ἐτύχθης
 τοῖς δ' ἐδύσβωλον καὶ πηχῆ οἷς ἐχολώθης.

Ingressus deinde Erythræorum urbem, percontatur de nauī. Et cum forte quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phoece uidisset, ab hoc contendit, ut secum dissciceret, sicubi nauis apparetet qua in Chium transmitteret. Atq; ubi in portu naualibusq; nullum reperiretur traiecitium

V 5 nauigiū,

nauigium, ille Homerum ad eum locū ducit, ubi piscatorie
 nauicula stationem habebant. Et forte fortuna incidit in
 quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens pre-
 catur, ut Homerum transportarent. Verum illi nullis pre-
 cibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus
 autem hæc cecinit carmina:

Ναῦτ' ἀνθρώποι συγερῇ ἱναλίγκιοι ἄτῃ
 πῶχ' αἶσιν αἰθήσιν ἑῶν δ' ὕσ' ἡλόν' ἔχοντες
 αἰδέσθαι ξένοιο δῖος σέβας ὅτι μέδοντο
 δ' αὖ γὰρ μέγας ξένος δῖος, ὅς κ' ἀλίτην.

At uero in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uen-
 to rapti, eodem unde soluerant recurrerent, ubi etiam
 dum Homerum in littoris crepidine confidentem offende-
 runt. Qui cognito nauis recurſu, hunc in modum eos allo-
 quitur:

ὕμᾱς ὧ ξένοι ἔλαβεν ὁ ἄνεμος ἀντίο γ' ἐνόμω
 ὡλ' ἔα καὶ νῦν με δέξαδι καὶ ὁ πλῆξ ὅμῃν ἔσαι.

Piscatores autem poenitentia ducti, quod prius hominem
 non receperant, compellato eodem, iubent conscendere
 (si uelit) nauem. Recepto Homero rursus uela faciunt.
 Cumq; exacto itinere littus appulissent, piscatores ad
 sua cuiq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte rea-
 linquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens oberransq;
 ad eum locum peruenit, qui appellatur Pinus: illicq; quie-
 ſcenti noctu pini fructus excussus, quem aliqui σφόδρον
 αἰὶ κῶνον appellant, Homerus hos cecinit uersus:

ἄλλη τίς σ' πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
 ἰδὼς ἐν κορηφῇσι πολυπύχῃς ἠνεμόεσσι
 ἐνθα σῖδ' ἤρ' ἄρ' ἐπιχθονίοισι βροχίῃσι
 ἔσπετ' εὐτ' ἄρ' μιν κεβρῆνιοι ἄνδρες ἔχῳσι.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montē adi-
 ficare

ficare parabant, ubi ferrum tum effodiebatur. Caterum illinc abiens Homerus, uocem caprarū, quæ ibidem forte pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens Glaucus, id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atq; ubi diu multumq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eò locorum peruenerit, tandem accedens rogabat quisnā esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata illa uastaq; loca diuerterit. Homerus omnē suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At uero cum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur:

γλαῦκε πέπων ἐπὶ ἄν τὸ δ' ἔσθω τὸ ἐνὶ φρεσὶ θήσω
 πρῶτον μὲν κυσὶ δ' εἴπων ἐπ' ἀυλείῃσι θυρήσιν
 δ' ἔναι, ὥς γὰρ ἄμενον, δ' γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
 ἄνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἔρκεα θερὸς ἰόντος.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Inter cœnandum autem ultro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos ciuitatesq; quas adiisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratq; iam tum cubandi tēpus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quàm festinantissime iturum.

rum. Descendens autem ad Bolissum, id erat uicino huius loco nomen, hero'que suo adito narrauit de Homero, quemadmodum res habebat, quod nimirum pro miraculo hominis aduentum duceret, demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, coepit cum Glaucio expostulare, qui quoslibet citra delectum erroneos mulos'que reciperet aleret'que: tamen precepit ut hospitalem ad se perduceret. Glaucius uero ad Homerum reuersus ea narrauit, iussit'que sequi se in urbem: fore enim hac ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauiter assensitens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius Glaucii herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperissetque hominem esse cordatum, multa'que rerum peritia instructum, coepit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentem formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, et alia omnia quaecunque iuuenilia ludicra'que huius poetæ extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hinc'que coepit per urbem inclarescere. Iam uero Thestorides ut primum intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chij uisendi copia, urbem adiit, ludum'que illic instituens, pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chij facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit. Hinc igitur uictum parans tolerabilem, uxorem duxit, è qua duas suscipit filias, quarum una decessit innupta, alteram uiro Chio elocauit. Enimvero hic poësi manum admolitus, gratiam habuit benemerentibus. Et primum quidem Mentori Ithacensi in Odyssea, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca, cuius beneficij

beneficij gratia eundem ampliter poësi suæ infulciens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vlysses Troiam nauigans, domum familiamque concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atque æquisimo. Alijs etiam plebisque locis eundem laudibus uehit. Siquidem Mineruam quoties cum aliquo humana specie congregi fingit, Mentori identidem tradit assimilata deam. Ad hæc Phemio præceptori, simul et eruditionis et nutritionis gratiam in Odyssea retulit in hæc uerba:

κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν ποδὶ καλλέ' ἔθηκε
φῆμιο, ὃς τε πολλὸν ἐκαίνυτο πάντας αἰείδων.

Et rursum:

αὐτὰρ δ' φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰείδων.

Meminit et nauicularij, in cuius comitatu ultro citroque nauigans, urbes locaque plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentæ. cuius commemorat his uersibus:

μῆντης ἀρχιάλοιο δαΐφρον' εὖ χομαι εἶναι
ἦος, ἀτὰρ ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inserit his uersibus:

ἄας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκ'· ἥντε πύργον
χάλκεον ἑπ' αἰθέροσιν ὃ δι' ὑψι· κάμε τεύχεων
σφυτομῶν ὃ χ' ἄρισ' ὕλη' ἐνὶ οἰκίᾳ ναίων.

A poësi uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescens multi uiderent, inciderunt forte qui suaderent ut in Græciam se transferret. Quod consilium admittens impense cupiebat adornato itinere illuc denigrare. Commodumque intelligens Argos multis egre-

gijs

gijs'que elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poësi suæ affingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnifice laudibus uehit:

Δῆμον ἔρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
θρήπε δ' ἰὸς θυγάτηρ, τέκε δ' ἐΐδωρος ἄρσρα.

Mnesthea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus:

Ἐὐδὸ ἤγαμόνευεν ἱὸς πετεῶο μωιδεύς
τῷ δ' οὐπω τῆς ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
κοσμήσαι ἵππους τε, καὶ ἀνέρας ἀποιδιώτας.

Aiacem uero Telamonium ipsos'que Salamonios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Ἄιας δ' ἔκ σαλαμῖν' ἄγερν δ' οὐ καὶ δέκα νῆας
εἴσ'ε δ' ἄγων ἱὸν Ἀδριαίων ἴσαν φάλαγγες.

Postremo in Odyssæa Minervam, postquam cum Ulyssæ in colloquium uenerit, ad Atheniensium urbem quam præcipue colebat, concessisse fingit:

Ἰκέω δ' ἐς μαραθῶνα, καὶ εὐρυχόρου Ἀθῆνας
Δῖνε δ' ἔρεχθῆος πύκινον Δόμον.

Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam traiciendi, commodum profectiorem capessens, Samum appulit, contigitq; forte ut eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, coëpules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iuebant adduci eum. Coueniens igitur Homerum Samius, Quædo quidem, inquit, hospes Apaturiorū festum agit ciuitas, inuitant te contri

contribules ad idem festum cōcelebrandum. Homerus affuturum se affirmās, comitatur inuitantē. Porro cū iam illuc quò uocatus erat pergeret, in mulieres impegit, quæ in triuio Curotropho sacra facerēt. Sacrificæ ex occurfantis aspectu indignata, exclamat: Vir, inquit, facessas à sacris. Homerus dictū illud in animo uoluēs, rogabat quis nā esset qui loqueretur, et cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierē esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

κλυῖθι μοι ἐν χομένῳ κροτοφῶ, δὺς ὃ γῶαῖκα
τῆρ δὲ νέων μῦθ', ἀνήναδ' ἀφιλότῃτα καὶ ἐννήρ
ἧ δ' ἐπιτερπέδῳ πλοῦκροτάροισι γέρονσιν
ὧν ὕρη μῦθ' ἀπαμελύνει), θυμὸς δ' ἐμεινοινᾷ.

Vbi uero ad coëpulonum collegium, hoc est, Pheatriam, accessisset Homerus, iamq; in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poetam cecinisse, alij postea accensum quàm carmina ista canere inciperet:

ἀνδρός μεν σέφανθ' παῖδες, πύργῳ ὃ πόληθ'
ἵπποι δ' ἐν πελῖῳ κόσμῳ, νῆες ὃ θαλάσσης
χρήματα δ' αὖξ' οἶκον, κτάρ' ἑδραροὶ βασιλῆες
ἡμῶι ἐν ἀγορῇ κόσμῳ τ' ἄλλοισιν ὄρεαδ'
αἰθομένῳ ὃ πυρὸς ἑδραρώτερος οἶκῳ εὐδέαδ'.

Ingressus autem reclinatusq; cum ceteris epulo fruebatur, in magno honore admirationeq; ab accumulentibus habitus, ibidemq; ea nocte cubile sibi parauit. Crastino die conspicientes cum figuli, qui ad uiam in figlina laterunculos tegulasq; coquebant, et cum intellexissent hominem esse eruditum, compellatū iusserunt eum canere, pollicentes cū tegulas, tum alia qualia ea cunq; essent quæ haberent, se illi daturus. Homerus hæc illis cecinit carmina
quæ

quæ vocantur Caminus, id est, fornax.

ὡς μὲν δώσεται μισθὸν αἰσίω ὃ κραιμῆες.

Διὺρ ὅτ' ἀθηναίῃς, καὶ ὑπείριχε χεῖρα καμίνω

εὖ δ' ἐμελαθθεῖν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἰρά

φριχθεῖναι τε καλῶς, καὶ ἡμῖν ὄνον ἀρέσθαι

πολλὰ μὲν ἐν ἀγορῇ πολέυμνα, πολλὰ δ' ἀγῶσις

πολλὰ δ' ἐκερδῆναι ἡμῖν ὃ δὴ ὡς σφι νοῆσαι

ἦν δ' ἐπ' ἀναιδείῃν πρεφθέντες ψεύδῃ ἀρῆσθαι

συγκαλῶ δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητηρᾶς

σύντριβ' ὁμῶς μάγαρον τε, καὶ ἄβυσσον ἠδ' ἐγ' ἄβακτον

ὁμόδραμον θ' ὅς τῃ δ' τέχνῃ πολλὰ κακὰ ποιεῖται.

πειθε πυρεῖνθ' αὖ καὶ δώματα σὺν ὃ καμίνῳ

πᾶσα κυκθεῖν κραιμίνων μέγα κωνοσάντων

ὡς γὰρ ἰππεῖν βρύκει, βρύκοι δ' καμίνῳ

πάντ' ἐν τοῖς αὐτῆς κοραμῖα λεπτὰ ποιῶσα

Διὺρ καὶ ἡελίῳ θυγάτηρ πολυφάρμακε κίρκη

ἄγρια φάρμακα βάλλει, καὶ αὐτοὺς τε καὶ ἔργα

Διὺρ ὃ καὶ χείρων ἀγέτω πολέας κενταύρους

οἷθ' ἥρακλείδης χεῖρας φῦγον οἷτ' ἀπόλοντο

τύητοι ἐν τᾷδε ἔργα κακῶς, τύητοι δ' καμίνων

αὐτοὶ δ' διμῶξοντας ὀρώατο ἔργα πονηρά

γῆθῶσ' ὁ δῶρων αὐτ' ἀκακοδαίμονα τέχνην

ὁ δ' ἐχ' ὑπερκύψαι περὶ ταῦτα πᾶν τὸ πρόσωπον

φλεχθεῖν, ὡς πάντες ἐπισαῖν τ' αἰσίμα ῥίξαι

At uero in Samo hybernans Calendarum festo, potentiorum ædes ostiati adiens, strenam accipiebat. Canebat autem ea carmina quæ Eresione, hoc est, ramalia, uocantur: ducente eum comitanteq; undecunq; frequenti puero rum indigenarum choro:

Δῶμα προσεπαινόμην δ' αὖ δῖος μέγα δωκαμένοιο,

ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δ' ἐρέμει ὀλβιῶ αἰεὶ

αὐτὰρ

αὐτὰρ ἀνακλίνεσθι θύραι, πλῆτ' ὅ- γαρ εἴσεις
 πολλοί, σὺν πλῆτ' ὃ καὶ εὐφροσύνη τε θλήῃα
 εἰρὴν τ' ἀγαθὴν, ὅσα δ' ἄγχι μὲν εἰς
 κυρβαῖη δ' οὐεῖ κατὰ καρδίᾳ ἔρωι μάλα
 τοῦ παιδός ὃ γὰρ κατὰ διφράδα ἐήσεται ὕμνῳ
 ἡμίονοι δ' ἄξιοι κραταίῳ δ' ἐς τόδ' ἐδῶμα
 αὐτὴ δ' ὑφαίνο ἰσότη' ἐπ' ἡλέκτρῳ βεβαῖα
 νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσι', ὅδε χελιδὼν
 ἔσῃ κ' ἐν προθύροισι, καὶ εἰ μὲν τι δώσεις εἰδ' ἐμὸν
 Οὐχ' ἐσθῆος μὲν, δὲ γὰρ στωϊκὴ σόντε ἐνθά δ' ἤλοομεν.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti cōueniebant. Ineunte deinde uere, moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: subuectusq; unà cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, ubi stationem non ad urbem, sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter egrotare. Egressus igitur è nauì, in crepidine littoris iacebat egrotus. Atq; ubi diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; ex urbe Homero uacabant, cumq; audientes reuerenter obseruabant. Iam uero nautis ceterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerunt, illic apud Homerum confidentibus, forte piscatorum ministri eodem appulerant: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerunt: Agite uero peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus qui dam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquit, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ uero non cepimus, nobiscum portamus. Et cum nemo id ænigmati interpretari posset, pisces explicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desidētes in sicco pediculos uenatos. Et horum quotquot cepissent abieciisse, quos non inuenis-
 X sent

sent domum retulisse. *Quæ* audiens *Homerus*, hæc dixit carmina:

Τοίων γάρ πάτερων ἔξ αίματι ἐκγεγάσ
 οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἅπαντα μῆλα μεμόντων.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit *Homerus* in *Io*, non autem (ut arbitratur aliqui) enigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus uero in *Io* *Homerus*, à comitibus suis atq; ciuibus, qui ex urbe in colloquiū cum eodem uenerant, in littore ibidem honorifice sepeliebatur. Cuius sepulchro multo pòst tempore *Ienses*, ubi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

Ἰθάδε τήν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει
 ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτρα δάον ὀμυρον.

Porro quòd *Aeolicus* fuerit *Homerus*, & non *Ionius*, neque *Doricus*, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem pòtè tantum qui hominum peculiare mores in suam poësim transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius ex pendentes, indidem pronunciabitis. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd cum patrijs institutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνέρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἱσθαῖαν καὶ ἰδερσαν
 μηρὸς τ' ἑξέταμον κατὰ τε κνίσσῃ ἐκάλυψαν
 δῖπν' ἔχοντο ποίησαντες, ἐπ' αὐτῶν ὃ ὁμοδ' ἐτινσαν.

In his uersibus de *ilijs* nulla mentio, quibus in sacrificijs tamēn utebantur ceteri, præterquam unam *Aeolicam* gentem, quæ *ilia* non concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, quòd *Aeolicus* existens, suæ gentis ritibus

bus usus sit:

Καίε δ' ἐπὶ χίλῃς δ' ἑρῶν, ἐπὶ δ' αἰθοπα οἶνον
 λῆθε νεοὶ ἢ παρ' αὐτῶν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.

Aeoles enim soli intestina quinque uerubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Etenim πέμπε dicunt Aeoles pro πάντε. Atque hæc sane de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri si quis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Iliū habuerunt, annis centum post atque triginta Lesbos oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica & Phricotis appellata habitabatur. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias transtulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcenti uigintiduo ad Xerxis usq; in Græciā traiectū, qui uidelicet iuncto Hellesponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit cal-

culo colligere tempus ei, qui prætorum

Atheniensium rationem habuerit.

Nam à Troiano bello cla-

ruit. Homerus annis

cætum sexagin

taocto.

X 2

FINIS.

INDEX IN HERO- DOTI LIBROS NOVEM.

A

A Bantes Ionie popul ^{us}	81	Achelous fluvius	118. 512
Abaris fabula	299	Acherō fluvius ubi	395. 595
Abdera urbs à Teijs condi- ta, ubi	90. & 506. 606	Achilleius cursus ubi	298.
Abæ oppidum Phocensium	569. & 571. 611		305
Abrocomes & Hyperāthes		Achilleum oppidum	397
Darij filij	553	Acinacis à Xerxe in mare deijcitur	490
Abronychus Atheniē.	566	Acræphia oppidū ubi	612
Absinthij populus	419	Acrisij progenitores qui	427
Abydus urbs	405. 482. 486	Acrothoon urbs ubi	478
Accipiter Aegyptijs sacer	144	Adierā Pœnorum rex	337
Accipitrū sepultura ubi ib.		Adimantus Corinthiorum dux	593
Aces fluvius	255	Adrastus Phryx ob fratri- diū à Cræso expiatur	24
Aceratus propheta	592	Adrastus custos Atys	27
Achæmenidarum cognatio		Adrastus Gordij filius, My- dæ nepos	25. 28
unde	72	Adrastus sibijpsi mortem consciuit	28
Achæmenes Darij filius Ae- gypti præses	467. 501	Adraſti calamitofi monu- mentum	381
Achæmenes ab Inaro interi- mitur	467	Adria à Persis occupatur	87
Acheorum duodecim gene- ra & partes	81	Adyrmachide Pœnorū pri- mi ubi	347
Achææ Cereris templū	379		Acætes

INDEX.

<i>Aeaces Sylofontis, Sami ty</i>	nienf.	389.390	
<i>rannus</i>	412	<i>Aeginetæ ab Atheni. supe=</i>	
<i>Aeaci fanum</i>	391	<i>rantur</i>	443
<i>Acacides Samius</i>	329	<i>Aegis unde appelletur</i>	348
<i>Aedes hospitæ Veneris ubi</i>		<i>Aegli populus</i>	247
163		<i>Aegyptij thoraces Persis</i>	
<i>Aedificiũ è solido saxo ubi</i>		<i>usui</i>	76
197		<i>Aegyptiacæ Thebæ</i>	96
<i>Aegaleus mons ubi</i>	392	<i>Aegyptij duodecim deorũ</i>	
<i>Aegelonie ciuitas</i>	80	<i>primi institutores</i>	115
<i>Aegææ Aeoliæ ciuitas</i>	82	<i>Aegyptij aras, simulachra,</i>	
<i>Aegæa urbs in Pallena</i>	311	<i>delubra primum dijs statue</i>	
<i>Aegeum mare</i>	309	<i>runt</i>	ibid.
<i>Aegeus Oilyci filius</i>	333	<i>Aegyptus fluuij donum</i>	116
<i>Aegina (aliàs Argia) Ari=</i>		<i>Aegyptiacæ regionis natu=</i>	
<i>stodemi uxor</i>	426	<i>ra & descrip. 116. & 129</i>	
<i>Aegilia Styreorum insula</i>		<i>Aegypt. agrorum cultura</i>	
448		<i>spontanea</i>	120
<i>Aegicores Iouis filius</i>	381	<i>Aegyp. sementis</i>	ibidem
<i>Aegiales ab Aegialao dicti</i>		<i>Aegypti diuifio secundum</i>	
382		<i>lones</i>	120. 193
<i>Aegialees Pelasgi</i>	300	<i>Aegypti diuifio secundum</i>	
<i>Aegion ciuitas</i>	80	<i>Herodo.</i>	128
<i>Aegiroëffa Aeoliæ ciuitas</i>		<i>Aegypti ambitus & descri</i>	
82		<i>ptio</i>	158
<i>Aegidæ tribus</i>	333	<i>Aegyptus, Asiæ & Africæ</i>	
<i>Aegila locus</i>	342. 346	<i>terminus</i>	121. & 246
<i>Aeginetarum nomen unde</i>		<i>Aegyptij qui sint, ex Iouis</i>	
395		<i>Ammonis oraculo</i>	122
<i>Aeginetarum strenuitas</i>	393	<i>Aegypti miracula</i>	129
<i>Aeginetarum odia in Athe=</i>		<i>Aegyptiorum instituta &</i>	
		<i>X 3</i>	<i>mores</i>

INDEX.

mores	130	Aegyptior. fustuarie pu-	
Aegyptij sacerdotes rasi		gna	143
130		Aegyptus Africa finitima	
Aegyptij cum feris uescun-		143.246	
tur	ibidem	Aegyptiae fere sacre	143
Aegypt. circumcisio, et hu-		Aegyptiorum cura circa fe-	
ius rei causa	130.159	ras	143
Aegyptiorum uestitus	130.	Aegyptijs crocodili sacro-	
149		sancti	145
Aegypt. scriptura et lite-		Aegypto phoenix sacrosan-	
rarum duplex usus	ibi.	cta	146
Aegypt. religio, cultus er-		Aegyptiorum purgamina	
ga deos maximus	131.132.	148	
133		Aegyptij Afrorum saluber-	
Aegyp. piscib. et fabis ab-		rini	ibid.
stinent	131	Aegyp. panis collectis appel-	
Aegyp. sacrificandi ritus	131	latus	ibid.
Aegyp. maximus deus quis		Aegyp. aer immutabilis	ibi.
132		Aegyp. uinum ex hordeo	ibi.
Aegyp. uictimae	131.136	Aegyptus uitibus caret	ibi.
Aegyp. ablutiones post con-		Aegyp. cantilena	149
tactum suum	136	Aegyptij prodigiorum, di-	
Aegyptium subulcum in-		uinationumque obseruantis	
gredi templum nefas	ibi.	simi	ibid.
Aegyptij quo tempore sues		Aegypt. quorum deorum	
immolent, et suilla carne		oracula habeat	150
uescantur	136	Aegyp. medicina quomodo	
Aegyp. quorum deorum no-		sit distributa	ibidem
mina nesciat	138	Aegyp. lugendi ritus	ibi.
Aegyptiorum praecipui co-		Aegyp. mos in condiendis	
uentus	141	cadaverib.	151
		Aegyp.	

INDEX.

<i>Aegyp. ungnēta qualia</i>	154	<i>Aegyp. ab Aprie rege defe-</i>	
<i>Aegyp. naues</i>	<i>ibid.</i>	<i>ctio</i>	338
<i>Aegyp. uela iuncea</i>	155	<i>Aegroti Babyloniorū quo-</i>	
<i>Aegyp. reges</i>	156. 161. 162.	<i>modo curentur</i>	104
	163. 167. 171. 178. 179. 182.	<i>Aegrotos Indi epulantur</i>	
	189. 191. 206		249
<i>Aegypti linum</i>	159	<i>Aenus urbs et ubi</i>	492. 311
<i>Aegyp. seric</i>	174	<i>Aenefidemus Hippocratis</i>	
<i>Aegyp. immortalitatem ani-</i>		<i>satelles</i>	325
<i>marum primi asseueraue-</i>		<i>Aenea oppidum ubi</i>	311
<i>runt</i>	171	<i>Aenigma piscatorum</i>	689
<i>Aegyptiorū calamitas</i>	174	<i>Aenyri, Cœnyri</i>	424
<i>Aegyp. progenies</i>	181	<i>Aeoles à Cræso subacti</i>	12.
<i>Aegyptus in x i i. regulos</i>			20. 21
<i>distributa</i>	183	<i>Aeolum in Xerxiano exer-</i>	
<i>Aegyp. castra, locus ubi</i>	187	<i>armatura</i>	501
<i>Aegyptiorum mysteria</i>	194	<i>Aeolica ciuitates</i>	82
<i>Aegyptijs pluuia portento-</i>		<i>Aeoles tributarij Dario</i>	
<i>sa</i>	204		345
<i>Aegyp. capita cur dura</i>	205	<i>Aeoles olim Pelasgi appella-</i>	
<i>Aegyptiorum fuga</i>	204	<i>lati</i>	501
<i>Aegyptij ignem animal as-</i>		<i>Aeolum mos in sacrificijs</i>	
<i>serunt</i>	208		691
<i>Aegyptius quidam uocalissi-</i>		<i>Aeoles ab Hymea capiun-</i>	
<i>mus</i>	330	<i>tur</i>	407
<i>Aegyp. clades apud Irasam</i>		<i>Aeorpata Scythijs quid</i>	317
	337	<i>Aeris copia apud Massage-</i>	
<i>Aegyptiorum à Persis defe-</i>		<i>tas</i>	12
<i>ctio</i>	464	<i>Acrius Iupiter et Neptu-</i>	
<i>Aegyptij à Xerxe subacti</i>		<i>nus ubi</i>	654
	467	<i>Aeropus, Gauanes et Pera-</i>	
		<i>x 4 diccas,</i>	

INDEX.

<i>diceas, fratres</i>	612	<i>Afri pastoritij & eorum</i>	
<i>Aeris mutatio in hominibus</i>		<i>uictus</i>	347
<i>causa morbi</i>	148	<i>Afrorum pastoritiorum sa-</i>	
<i>Aes alienum debere apud</i>		<i>crificia</i>	ibid.
<i>Persas turpissimum</i>	77	<i>Africae pastoralis regio sa-</i>	
<i>Aes apud Aegypt. preciosis-</i>		<i>ras gignit</i>	249
<i>simum</i>	211	<i>Agasicles Halicarnassens</i>	
<i>Aestatis & hyemis simula-</i>			80.
<i>chra ubi</i>	167	<i>Agathyrus Herculis filius</i>	
<i>Aesopus fabularum scri-</i>			280.
<i>ptor, genere Samius</i>	176	<i>Agathyrsi populus</i>	295.
<i>Aeschines Eretricus dux</i>			315
	446	<i>Agathyrforum mores &</i>	
<i>Aeschylus poeta</i>	189	<i>amicitiae</i>	316
<i>Aesclabronia tribus Samio-</i>		<i>Agaristiae porci</i>	456
<i>rum ubi</i>	213	<i>Agaristiae somnium</i>	459
<i>Aethiopum circūcisio</i>	159	<i>Ager Caicus</i>	418
<i>Aethiopum uictus uitaq; lō-</i>		<i>Agina urbs ubi</i>	80
<i>gisi.</i>	211	<i>Agauriae Cecropis filiae</i>	
<i>Aethiopes ubi</i>	495	<i>plum</i>	597
<i>Aethiopum in Xerxiano</i>		<i>Aglomachi turris</i>	340
<i>exercitu armatura</i>	495	<i>Agora locus</i>	492
<i>Aethiopum discrimen</i>	495	<i>Agrestium boum ubi ingēs</i>	
<i>Africa terminus quis</i>	121	<i>multitudo</i>	512
<i>Africus & Auster uenti o-</i>		<i>Agrianes fluius</i>	311
<i>mnium pluuiosissimi</i>	124	<i>Agrianae populus</i>	359
<i>Africus mons ubi</i>	172	<i>Agriculator ubi contem-</i>	
<i>Afrorum deditio</i>	205	<i>ptui habeatur</i>	356
<i>Africa Aegypto contermi-</i>		<i>Ahena citra ignem seruena</i>	
<i>na</i>	246	<i>tia</i>	33
<i>Africa arboribus nuda</i>	343	<i>Aiax Telamonius</i>	58
		<i>Aime-</i>	

INDEX.

<i>Aimnestus Spartiata</i>	647	<i>Alexander Macedo aurea</i>	
<i>Alabanda urbs</i>	612	<i>us</i>	606
<i>Alalia à Phocensibus ædificatur</i>	88	<i>Alexandri tyrannidis origo</i>	612
<i>Alarodij populus</i>	247	<i>Alexandri progenies</i>	614
<i>Alarodiorum in Xerxiano exercitu armatura</i>	497	<i>Alexander Amyntæ dux, & Macedonum rex.</i>	639
<i>Alati serpentes ubi</i>	253	<i>Algæ Achaia</i>	534
<i>Alazer Barceorū rex</i>	340	<i>Alitta Venus Arabibus dicta</i>	74
<i>Album littus ubi</i>	479	<i>Alilat Vrania Arabibus dicitur</i>	203
<i>Alceus Hercules filius</i>	12	<i>Alizonæ populus</i>	115
<i>Alceus poëta</i>	397	<i>Aliarchus Arcesilaum stragulat</i>	338
<i>Alcenor & Chromius Argivi</i>	47	<i>Aliarchus dolo interficitur ibidem</i>	
<i>Alcæonidæ, genus Athen.</i>	379	<i>Alopece insula</i>	380
<i>Alcæonide an scutum Persis prodiderint</i>	454	<i>Alpis fluvius ubi</i>	295
<i>Alcæonidarū generis claritas</i>	455	<i>Alpeni uicus</i>	536
<i>Alcæo Megaclis filius ib.</i>		<i>Alpenus urbs ubi</i>	550
<i>Alcæonis in auferendo auro callidū commentū</i>	456	<i>Alpheus & Maron fratres</i>	555
<i>Alcæ Minervæ templum</i>	38.549	<i>Alysonij populus</i>	246
<i>Alcæ ludus & tesserarum à Lydis primum inuentus fertur</i>	55	<i>Amasis rex</i>	134.176.182.191.195
<i>Alcæ Thessalia reges</i>	466	<i>Amasis regis monumētū</i>	194
<i>Alcæ populus</i>	533	<i>Amasis rex Saitanus</i>	ibid.
		<i>Amasis regis mos</i>	196
		<i>Amasis Minervæ uestibulū crexit</i>	ibid.
		<i>X 5</i>	<i>Amasis</i>

INDEX.

<i>Amasis amicitie cum Cyreneis</i>	199	<i>Aminias Palleneus Atheniē.</i>	389
<i>Amasis uaria donaria</i>	198	<i>Amompharctus Pitaneſi</i>	
<i>Amasis Cyprum primis omnium cepit</i>	199		643
<i>Amasis regis mors</i>	204	<i>Ammonis oraculum de Aegypt.</i>	122
<i>Amasis cadauer uerberi. caeditur</i>	208	<i>Ammonij populus ubi</i>	133.
<i>Amasis cadauer crematur ibidem</i>		<i>Ammon Aegyptijs quid</i>	133
<i>Amasis epistola ad Polycratem</i>	226	<i>Ammonis oraculi origo</i>	140
<i>Amasis picturati thoraces</i>	223	<i>Amorges Perſarum dux</i>	406
<i>Amasis Maraphius</i>	341	<i>Ampa urbs ubi</i>	415
<i>Amathuſij populus</i>	400	<i>Ampelon</i>	510
<i>Amamaxpeus ſons amarus</i>	296	<i>Amphiarao aureus clypeus à Cræſo donatus</i>	31
<i>Amazones populus</i>	317	<i>Amphilytus Acarnan ariolus</i>	36
<i>Amazonum cum Sauromatibus commixtio</i>	318	<i>Amphilyti uaticinium ibi.</i>	
<i>Amazonum ſedes ubi</i>	320	<i>Amphiarai expeditio in Thebas</i>	677
<i>Amazonum nuptiæ</i>	320	<i>Amphiarai templum apud Delphos</i>	34. & oraculum 611
<i>Ameſtris Xerxis uxor</i>	493. 508. 668	<i>Amphicrates rex</i>	229
<i>Ameſtris crudelitas in Maſiſte uxo.</i>	668	<i>Amphilochus Amphiarai filius</i>	246
<i>Amici deploratio</i>	207	<i>Amphion</i>	393
<i>Amiantus Lycurgi filius</i>	457	<i>Amphimneſtus Epidamnienſis</i>	457
<i>Aminoclis fortuna</i>	541	<i>Amphictyo</i>	

INDEX.

<i>Amphictyonidis Cereris fā</i>	<i>Ancora Sophanis</i>	651
<i>num</i>	345	<i>Androphagi populus ubi</i>
<i>Amphictyonis fanum & se</i>	284.315	
<i>dilia</i>	<i>ibidem</i>	<i>Androphagorū mores</i>
<i>Amphictyōes populus</i>	379	<i>Andrus insula</i>
<i>Amphissa urbs ubi</i>	371	<i>Andrū Græci obsidēt</i>
<i>Amphicæa oppidum</i>	<i>ibi.</i>	<i>Androcratis fanum ubi</i>
<i>Amphictyēs populus ubi</i>		628
<i>ibidem</i>	493.523	<i>Andromeda Cephæi filia</i>
<i>Ampracij</i>	395	<i>Anderica ubi</i>
<i>Ampraciotæ</i>	396	454
<i>Amyrtæus</i>	180	<i>Angarion Persis quid</i>
<i>Amyntas</i>	360.396	395
<i>Anactorium templum</i>	648	<i>Angites fluuius ubi</i>
<i>Anacreon Teius</i>	258	508
<i>Anacharsis 294. & eius cæ</i>		<i>Angrus fluuius</i>
<i>des</i>	305	295
<i>Anaphlystia tribus</i>	314	<i>Anguilla Aegyptijs sacro=</i>
<i>Anaphanes Cissiorum dux</i>		<i>sancta</i>
493		146
<i>Anaua urbs Phrygiæ</i>	481	<i>Animarum immortalitas at</i>
<i>Anaxandrides Lacedæmo=</i>		<i>que transanimatio</i>
<i>niorum rex</i>	38	171
<i>Anaxagoræ opinio de Nili</i>		<i>Animalia Indica grandio=</i>
<i>incremento</i>	123	<i>ra cæteris</i>
<i>Anaxandrides & eius uxo</i>		252
<i>res</i>	369	<i>Anisis urbs</i>
<i>Anaxileus Rhegiorum ty=</i>		178
<i>rannus</i>	416	<i>Anisis Aegypti rex</i>
<i>Anachimolius Asteris, &</i>		<i>ibid.</i>
<i>eius cædes</i>	379.380	<i>Anisis imperium Aegypti</i>
		<i>recuperat</i>
		180
		<i>Anni humanæ uitæ septua=</i>
		<i>ginta</i>
		23
		<i>Annus ab Aegyptijs pri=</i>
		<i>mum inuentus, inq; duode</i>
		<i>cim menses ab eisdem di=</i>
		<i>stinctus</i>
		115
		<i>Anopæa mōs & uicus</i>
		550
		<i>Antacæi ubi</i>
		297
		<i>Antandrus</i>

INDEX.

Antandrus locus	364	Apis aula ubi	187
Antandros urbs ubi	485	Apis Græcorū lingua quid	
Anthela urbs	335	ibidem	
Anthela uicus ubi	344	Apollinis ex Dianæ parens	
Anthylla oppidum	157	tes	189
Antichares Cleonius	371	Apoll. ara ab Aristeo extru	
Antidorus Lemnius	363	cta	283
Anticyra urbs	344	Apollo Scytharum deus	
Apaturia ab Ionibus Athe		298	
nis celebrari solita	81.687	Apollo Octosyrus apud	
Aper immensus Mysorum		Scythas	ibidem
opera deua stans	25	Apoll. oraculum Batto red=	
Aper in Africa nullus	349	ditum	336
Aphetae loci nomen	342	Apollinis fons ubi	337
Aphistiae Pallenæ urbs	311	Apollinis simulacrum	453
Aphlystij Iouis templū	543	Apoll. delubrum apud Abas	
Aphrodisias insula ubi	342	391	
Apia urbs ubi	122	Apoll. oraculum apud Del=	
Apidanus fluuius Thessa=		phos	392
lie	313	Apoll. arma sponte appa=	
Apollinis Ismenij templum		rentia	ibid.
31.34.378.611		Apoll. Ptoi fanum	611
Apollinis Imbre Croesus è		Apollonia urbs ubi	312.
pyra liberatur	51	659	
Apoll. Triopij sacrum atq;		Apolloniates ager	659
certamen	80	Apolloniatis oraculum red=	
Apoll. oraculum apud Ae=		ditur	ibid.
gyptios	350	Apparytæ populus	246
Apollo Aegyptijs Orus di=		Apries rex Aegypti	191.
ctus	182.189	337	
Apollinis templa ubi	188	Aprijs bellum cum Sidoni=	
		bne	

INDEX.

<i>bus</i> & <i>Tyrijs</i>	191	<i>Arcades</i>	81. 374
<i>Apries strangulatur</i>	194	<i>Arcefilaus rex</i>	331
<i>Aqua diuersarum qualita-</i>		<i>Arcefilaus rex strangula-</i>	
<i>tum ubi</i>	345	<i>tur</i>	338
<i>Aqua Stygis ubi</i>	435	<i>Arcefilaus eiicitur Samo</i>	339
<i>Ara duodecim deorum ubi</i>		<i>Arcefilaus Samum recupe-</i>	
	115	<i>rat</i>	339
<i>Ara à quibus primum dijs</i>		<i>Arcefilai mors</i>	340
<i>consecratae</i>	<i>ibidem</i>	<i>Archandri urbs</i>	156
<i>Ara Dianæ</i>	310	<i>Archander Pthij Achæi fia-</i>	
<i>Ara forensis Iouis</i>	372	<i>lius</i>	<i>ibidem</i>
<i>Ara Herculis</i>	335	<i>Archilochus Parius</i>	14
<i>Ara uentorū in Thyia</i>	536	<i>Archidice meretrix</i>	177
<i>Arabia ubi</i>	252. 291	<i>Archias Samius</i>	227
<i>Arabie mons</i>	116. 291. &	<i>Archidemus Zeuxidemi fia-</i>	
<i>humus</i>	119	<i>lius</i>	434
<i>Arabici sinus descriptio</i>	118	<i>Arcis Athenien. expugna-</i>	
<i>Arabum fides constantissi-</i>		<i>tio</i>	384
	203	<i>Ardys rex filius Gygis</i>	15
<i>Arabia tributorum immu-</i>		<i>Ardys Priemias expugna-</i>	
<i>nis</i>	246	<i>uit</i>	<i>ibid.</i>
<i>Arabia quæ producat</i>	252	<i>Areius pagus</i>	597
<i>Arabum in Xerxiano exer-</i>		<i>Arenæ maxima uis</i>	213
<i>citu armatura</i>	495. 499	<i>Argathonius Tarteſiorum</i>	
<i>Ararus Scythiæ fluius</i>	295	<i>rex</i>	87
<i>Araxes fluius</i>	106. & in	<i>Argathonius moritur</i>	88
<i>eo inſulæ</i>	291	<i>Argadeus Iouis filius</i>	381
<i>Araxis accolæ quo uictu &</i>		<i>Argentum & aurum pri-</i>	
<i>ueſtitu utantur</i>	106	<i>mum à Lydis ſignatū</i>	55
<i>Arborea lana molliſſima</i>		<i>Argentum in uſu Scythæ</i>	
<i>ubi</i>	252	<i>non habent</i>	303
		<i>Argiui</i>	

INDEX.

Argiui	374	Ariantes rex	308
Argiuorum cum Sparti de agro Thyrea contentio		Aridius Nerbalus Arbali filius	301
47		Aridolis Alabandensium tyrannus	342
Argiuorū fines ditioq; ibi.		Ariena & Astyagis nuptie	
Argiuorum rasura	48	43	
Argiuorum mulieribus uentum aurum ferre	ibid.	Arietes cur non immolentur	133
Argiuorum oraculum	322	Arietes Thebanis sacrosancti	ibidem
Argiui Xerxi subdi maluerunt, quā Lacedæmonijs esse inferiores	323	Arimaspi uiri unoculi ubi	
Argiuorum cum Persis affinitas	ibidem	255. & 282. & 287	
Argippæi populus ubi	286	Arimaspij uersus	282
Argis dea	289	Arion Methymneus delphinus insidens ad Tanarum euectus est	18
Argi lucus à Cleomene incenditur	438	Arion Methymne. diithyræborum primus autor ibi.	
Argilam Græca urbs ubi	308	Arij populus	247. 494
Argiopius locus quidam	644	Ariorum in Xerxiano exercitu armatura	494
Argos ciuitatum Græcie nobiliss.	19	Arionis ingens donarium in Tanaro	19
Argon Heraclidarum primus, Sardium rex	12	Ariomardus Cassiorū dux	494
Argus edificatio	344	Ariomardus Moschorum dux	497
Argos à seruis occupatur	438	Aripithes Scytharum rex	
Ariabignes Darij filius	305	Arisba Lesbi ciuitas	82
301. 392		Ariston	

INDEX.

<i>Ariston rex Lacedæmonio=</i>	<i>rentia</i>	392
<i>rum</i>	38	<i>Armeniorum in Xerxiano</i>
<i>Aristodicus Heraclides Cy</i>	<i>exercitu armatura</i>	496
<i>mæus</i>	85	<i>Arpoxais Targitai filius</i>
<i>Aristophilides Tarentino=</i>	278	
<i>rum rex</i>	265	<i>Arfamenes Vtiorum dux</i>
<i>Aristeus Proconnesius uersi</i>	495	
<i>ficator</i>	282	<i>Arfamenes Aethiopū dux</i>
<i>Aristei Proconnesij ara &</i>	<i>ibidem</i>	
<i>statua</i>	283	<i>Artabanus Hystaspis filius,</i>
<i>Aristagoras Cyzicenus</i>	<i>Xerxis patruus</i>	470
329.369	<i>Artabani oratio de inferen=</i>	
<i>Aristagoras Cymæus</i>	<i>do Græciæ bello</i>	<i>ibidem</i>
329	<i>Artabanus Susa dimittitur</i>	
<i>Ariston Byzantius</i>	490	
<i>ibidem</i>	<i>Artabazus Pharnacis Par=</i>	
<i>Aristagoras Mileti tyrannus</i>	<i>thorum dux</i>	494
373	<i>Artabazi mors</i>	609
<i>Aristagoras Ionicæ rebel=</i>	<i>Artabazi fuga cum Persis</i>	
<i>lionis autor</i>	645.657	
373	<i>Artabamensura Persicæ</i>	<i>101</i>
<i>Aristagoræ oratio ad Cleomenem</i>	407	<i>Artachæes Achæmenides ge=</i>
<i>Aristagoræ mors</i>	407	<i>nere, & eius proceritas</i>
<i>Aristocyprus Soliorum rex</i>	404	508.509
404	<i>Artacia urbs</i>	282
<i>Ariston rex</i>	431	<i>Artæus Artachæi filius</i>
431	<i>Artaphernes Hystaspis fi=</i>	478
<i>Aristides Lysimachi Athenien.</i>	388	<i>lius</i>
388	363	<i>Artaphernes Sardium præ=</i>
<i>Aristidis nobile facinus</i>	594	<i>fectus</i>
594	384	<i>Artapher. Ionib. uectigalia</i>
<i>Arizanti populus Medicæ nationis</i>	59	<i>imponit</i>
59		
<i>Armenij pecuarij</i>	103.374	
103.374		
<i>Arma Martia sponte appa</i>		

INDEX.

imponit	423	thas	298
Artaxerxes quid Græcis si-		Artiscus fluvius ubi	311
gnificet	445	Artochmes Armeniorum	
Artaxerxes Xerxis filius		dux	496
305.324		Artontes Mardonij filius	
Artayctes Sesti præfectus	655		
stipiti viuis suffigitur	482	Artozostira Darij filia	423
Artayctes Macronum dux		Arttyphius Artabani Gana-	
497		dario. dux	494
Artayctes Xerxis prætor		Artystona Darij uxor	495
669		Artystona Cyri filia	ibid.
Artayctes captus 670. su-		Ariandes Aegypti prætor	
spenditur	671	340	
Artayntes Aetachei	609	Aryandis mors	341
Arteate Persarū genus	71	Aryandicum argentum ibi.	
Artembaris Medus	65	Asbyste populus ubi	342
Artembaris oratio apud		Ascalon urbs Palæstina	60
Persas	671	Aschi liquoris genus	286
Artemidis, id est, Dianæ tē-		Asia à Phraorte subacta	60
plum	535	Asiam omnem trans Halym	
Artemisia Lygdamis filia,		fluvium Cyaxares sibi sub	
Xerxis exercitum secuta		iecit	61
502		Asiæ imperium ad Scythas	
Artemisium ubi	535	transfertur	60
Artemisiæ gloriosa pugna		Asiæ termini quot er ubi	
591		291	
Artemisiæ capiendæ præ-		Asia unde sortita nomē	294
mium	593	Asias familia	ibid.
Artibij equus	403	Asini apud Scythas non ui-	
Artibij cades	404	suntur	325
Artimpasa Venus apud Scy		Asinorum uox Scythas in-	
		sucta	

INDEX.

<i>fueta</i>	<i>ibid.</i>	<i>Affy. armatura in Xerxia</i>	
<i>Asini ubi cornibus præditi</i>		<i>no exerci.</i>	493
349		<i>Affyrii Græcis Syrii dicti</i>	
<i>Asini non potantes ubi ibi.</i>	494		
<i>Asina Dryopum urbs</i>	585	<i>Astyages Cyaxaris Medon</i>	
<i>Asmach populus ubi</i>	126	<i>rum rex</i>	28.42
<i>Asopus & duæ eius filie</i>		<i>Astyages à Cyro capitur</i>	
387			43
<i>Asopus fluvius</i>	450. 544	<i>Astyagis cum Croeso affini</i>	
634		<i>tas</i>	<i>ibidem</i>
<i>Asphatines Persa</i>	235	<i>Astyagis cum Ariena nu-</i>	
<i>Asphaltus quid & unde</i>		<i>ptie</i>	<i>ibi.</i>
<i>trahatur</i>	95. 454	<i>Astyages Croesi auus mater</i>	
<i>Assa urbs ubi</i>	510	<i>nus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Assesie Mineræ templum</i>		<i>Astyages à Persis capitur</i>	
17			73
<i>Affyriorum imperium</i>	56	<i>Astyages patre defuncto,</i>	
<i>Affyriorum bellū cum Phra</i>		<i>Scytharum regnum susci-</i>	
<i>orte</i>	60	<i>pit</i>	61
<i>Affyrii à Medis subigun-</i>		<i>Astyagis somnia</i>	<i>ibidem</i>
<i>tur</i>	<i>ibidem</i>	<i>Astyages Cyrum agnoscit</i>	
<i>Affyrijs Venus Myllitta uo</i>			66
<i>catur</i>	74	<i>Astyages Harpagi filium</i>	
<i>Affyriorum bellum cum Cy</i>		<i>mactat</i>	68
<i>ro</i>	94	<i>Astya. Harpagen prodito-</i>	
<i>Affyrie siccitas</i>	102	<i>rem arguit</i>	67
<i>Affyrie seges quomodo ir-</i>		<i>Asylum Herculis ubi</i>	163
<i>rigetur, frumentumq; pro</i>		<i>Asychis Aegyptiorum rex</i>	
<i>ueniat</i>	<i>ibid.</i>		177
<i>Affyria quæ & ubi</i>	121.	<i>Asychidis regis pyramis la-</i>	
298		<i>teritia</i>	178

Y

Atars

INDEX.

Atarneus ager ubi	86. 599	Athenien. nunquam solum	
Atarbechis urbs ubi	133	uerterunt	529
Atarnes fluius	295. 485	Athenien. unde dicti	594
Atarnes Darij regis fra.	553	Athenæ captæ	597
Athamâtes Aeloi filius	543	Athenien. uirtus in propu-	
Athenien. sanctimonia iuris		gnan. arce	ibidem
iurandi adacti seruare So-		Athenarū arx incensa	598
lonis leges	21	Athenarum incendium	623
Athenien. Græcorum po-		Atheniensis. præclara facta	
tentissi.	32	630	
Athenæ Græ. urbs in sig.	79	Athenæ ab Homero cele-	
Athenæ tyrann. liberatæ	381	bratæ	686
Athenien. præstantia	186	Athenades Trechini	549
Atheniæ. mutua cedes	389	Athos mons effoditur	478
Atheniensis quidam fibulis		Athos mons ubi	ibidem
à mulieribus cōfectus	390	Athres fluius ubi	295
Athenien. cum Aeginetis		Atlanticum mare ubi	107
bellum	443	Atlas fluius	295
Athenien. x 1 i. dij	449	Atlantes populi ubi, et un-	
Athenien. panagyræ	451	de dicti	346
Athenien. apud Maratho-		Atlas mons ubi	ibidem
nem uictoria	452	Atossa Darij uxor	245. 463
Athenien. uxores à Pelasgis		Attaginus Phrymonis filius	
raptæ	461	Theba.	624
Atheniensium laus	468	Atticorum lingua	33
Atheniens. solū cur à Per-		Atticarum mulierum unā	
sis uastatum	514	cum liberis cedes	462
Athenien. Græciæ liberato		Atticus medimnus quid sit	
res	517	101	
Athenien. oraculum	ibid.	Atramyttium urbs ubi	485
Athenarum arx	519	Arrayntes dux Pactyena-	
		sium	

INDEX.

<i>fium</i>	495	349	
<i>Atrydæ exercitus aduersus</i>		<i>Auster & Africus uenti</i>	
<i>ilium</i>	477	<i>omniū pluuiosissimi</i>	124
<i>Atys Lydi pater</i>	12	<i>Auschisæ populus</i>	342
<i>Atys Cræsi filius</i>	24	<i>Autonous & Phylacus Del</i>	
<i>Atys oratio ad Cræsum pa</i>		<i>phorum heroës, & eorum</i>	
<i>trem suum</i>	25	<i>delubra</i>	593
<i>Atys Adraſto custodiendus</i>		<i>Auxesiæ & Damisæ simula</i>	
<i>datur</i>	<i>ibidem</i>	<i>chra</i>	388
<i>Atys cuspide iclus, pater=</i>		<i>Axius fluuius Mygdoniam</i>	
<i>num somnium implet</i>	27	<i>à Bottiæide dirimit</i>	511
<i>Atys Cræsi filij mors ibid.</i>		<i>Azanes Artæi Sogdorum</i>	
<i>Atys rex Thuscorum</i>	55	<i>dux</i>	494
<i>Auchatæ Scythæ</i>	278	<i>Aziristus locus ubi</i>	337
<i>Augurium expulsionis ma=</i>		<i>Aziris portus ubi</i>	342
<i>gorum</i>	238	<i>Azotus urbs Syriæ à Psam.</i>	
<i>Auri immensa uis à Gyge</i>		<i>expugn.</i>	189
<i>Delphis dicata</i>	15		B
<i>Aurum & argen. à quo pri</i>		B <i>Abyloniorum sædus</i>	
<i>mum signatum</i>	55	<i>cum Cyro</i>	45
<i>Aurum Indicum</i>	248	<i>Babylotyrannus Labyne=</i>	
<i>Aureacea arena ubi, & quo</i>		<i>tus</i>	<i>ibidem</i>
<i>modo diripiatur</i>	251	<i>Babylon Assyriæ urbs cele</i>	
<i>Auras fluuius ubi</i>	295	<i>ber. nominis</i>	94
<i>Aurea platanus atque uitis</i>		<i>Babylonis situs & magni=</i>	
<i>ubi</i>	480	<i>tudo</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aureorum metallorum cer=</i>		<i>Babylonis centum areæ</i>	
<i>tamen</i>	652	<i>portæ</i>	95
<i>Aureus tripes apud Del=</i>		<i>Babylonis constructio</i>	95.
<i>phos</i>	654		96
<i>Auses populus ubi</i>	344.	<i>Babylonis due plage</i>	95
		Y 2 <i>Babylon</i>	

INDEX.

Babylon à Cyro capitur	ibidem	
101.106	Babylon secundo à Dario	
Babylonis regionis poten-	capitur	275
tia quanta	101	Bacchus Aegypt. Osiris dia-
Babylonis principatus Per-	ctus	133
sis satrapia dicitur ibi.	Bacchi festū apud Aeg.	137
Babylonica regio fossis di-	Bacchici sacrificij iuuentor	
stincta	102	quis
Babylonie fertilitas	102	Bacchica Orphica
Baby. palme usus et diuer-	Bacchi delubrum	310
sitas	ibidem	Bacchantium uox
Baby. nauicula orbiculata	Baccidis oraculum	566.
ibidem	587.595	
Baby. cultus	103	Bactriorum in Xer. exerc. et
Baby. comata capita	ibid.	matura
Babylonis sceptrum gesta-	Bactriorum dux Hyastaspes	494
re sine insigni nefas	ibid.	494
Babyl. leges et instituta	Bactriana natio	83.247
ibidem	Badra genere Pasargadi	
Babylonicarum uirginum	341	
auctio	104	Badres Hystanis filius My-
Baby. medica cura erga e-	learum dux	495
gros suos	104	Bageus Artotis filius
Baby. mellea sepulchra	105	Bagassaces Teucrorū dux
Baby. ablutio post coitum	496	
ibidem	Barba sacrificia ominosa	
Baby. uictus	106	398
Baby. talentum	245	Barbarorū uociferatio
Baby. mulieres strangulāt	272	Barbarorū apud Maratho-
Babylonis obsessio à Dario	Barbarorum fuga cum	tabac

INDEX.

tabaxo	650	ad Cræsum	206
Barbarorum cædes	ibidem	Biantis Prienæi consilium	
Barceorum deditio	205	ab Ionibus spretum	90
Barca oppidum	246.338	Bibli quid Ionibus	378
Barce obsidio	352	Bisaltia regio ubi	508
Barceorū expugnatio	353	Bisalt. regis crudele faci-	
Barce uicus	354	nus in filios	604
Barceorum fœdus cum Per-		Bisanthes oppidū ubi	516
sis	353	Bistonis lacus Dicææ con-	
Baris nauigij genus	156	tiguus	507
Battus Arcefilai filius	199	Bistones Thraciæ popu-	
Battus generis Polymnesti		lus	ibidem
	334	Bithyni à Cræso subacti	
Batto unde nomen institut-			20
tum	336	Bithyni populus quis	496
Batti claudi regnum	336.	Biton & Cleobis beati	22
	338	Bitonis & Cleobis Argivū	
Beatus qui diem suum recte		genus	ibidem
obierit	23	Biton & Cleobis in certam	
Beccus quid sit	114	minib. uictores	ibidem
Belides portæ	274	Bitonis & Cleobis felicis.	
Bellorū Græcorū initia	0	exitus	ibi.
Belli inter Cambysen &		Bitonis & Cleobis effigies	
Amasim occasio	200	apud Delph.	ibid.
Bellum seruorum	438	Bœotia terra	137
Bellum Peloponnesium		Bœbeis lacus ubi	513
	651	Bogis amplissimæ laudes	
Benemeriti Orasangæ Per-			506
sis dictæ	590	Boges Eionis urbis præfe-	
Bermius mons ubi	614	ctus	ibid.
Biantis Prienæi responsio		Bolbitinum ostiū Nili	121
		X 3	Bolissus

INDEX.

Bolissus locus	684	de Pactya	85
Boues mares Aegyptij im-		Bracrō insula ubi	331.462
molant	132	Brongus fluuius	295
Boum sepultura apud Ae-		Brundusiam urbs	315
gyp.	132	Brygi populus	412
Bos lignea sepulchri loco		Bubastis oppidum	141.178
ubi	174	Bubastis quid Aegyptijs	
Bobus ubi cornua succre-			178.189
scant	287	Bubastis, hoc est, Dianetēa	
Boues prapostere pascen-		plum	ibidem
tes ubi	346	Bubares Megabixi filius	
Boum agrestium ingens vis			478.612
ubi	512	Bucolicum ostium Nili	121
Borysthenes fluuius ubi		Budi populus	59
284.297		Budini populus ubi	285.
Borysthenes fons huberri-			317
mus	297	Budinorum mores	ibidem
Borystenitarum emporium		Bulis Spartiata Nicolaisi-	
283		lius	515
Borysthenitæ populus ubi		Bura Ioniæ ciuitas ubi	80
284.297		Buse Medice nationis po-	
Boryes ubi gignantur	349	pulus	59
Boreæ uxor Orithyia Eri-		Busiris oppidum	141
chtei filia	540	Butus urbs	188
Boreæ delubrum apud A-		Byblefia ubi	93
then.	541	Byzantium	310.419
Bosphorus Cimmerius	281.		
314			
Bottieis terra ubi	511		
Branchidæ populus	28		
Branchidarum oraculum			

C

Abalij populus	246
Cabales Pæni ubi	342
Cabelees Mæones quem	
cultum in Xerxiano exo-	
dum	

INDEX.

citu tulerint	496	Calasirium Aegyptiorum	
Cabelees Lasiniſij (aliàs La-		plage quæ	193
ſoniſij) dicti	ibidem	Calædiæ Indiæ popul.	248
Cabyrorum orgijs Thra-		Calatibus urbs ubi	482
ces initiantur	138	Callatiæ Indi parentibus	
Cadauera Perſ. quomodo		ueſcuntur	219
humentur	78	Calliſta inſula	332
Cadaueris paterni oppi-		Callias Heleus Tamideorum	
gnorandi lex	177	uaticinus	372
Cadauera ubi non creman-		Callimachus Aphidneus	
tur	208		450
Cadaueris regij luſtratio a-		Callimachi cades	452
pud Scyt.	302	Callias Phenippus Hippo-	
Cadmæi Dryopes	81	nici pater	454
Cadmæa uictoria Phocen-		Calliæ filiæ tres	455
ſib. obtigit	89	Callias Hipponici	523
Cadmus Tyrius	137. 377	Callipotani populus	525
Cadmææ literæ	378	Callipidæ populus	283
Cadmæorum ab Argis eie-		Calyndici montes ubi	92
ctio	ibidem	Caleſtra urbs	511
Cadmus Scythæi Couſ	530	Calui à natali ubi	285
Cadmi inſtitia	531	Caluitici cauſa	205
Cadytis urbs Syriæ	190.	Camarina urbs	526
	202	Camarinei populus	ibidē
Caira Halyattis uxor Cræ		Cambysis nuptiæ cum Mā	
ſi mater	54	dane	61
Caira ueſtis	390	Cambyses Cyro patre de-	
Caicus ager ubi 418. & flu		ſuncto regnum ſuſcipit	
uius 485			113
Cayſter fluuius	399	Cambysis expeditio aduer-	
Calasiries Aegyptij	192	ſus Aegyp.	ibid=
		X 4	Camby

INDEX.

Canbyſes aduer. Amafim	200	Canales miræ longitudinis	204
bellum mouit	201	Canaftrëu promōtorii	511
Canbyſis ortus	208	Candaules Græcis Myrſi-	
Cābyſis expeditiones	208	lus dictus Sardium tyrannus	12
Canby. dona ad regē Ma-	209	Candaules ab Alceo Her-	
crob.	209	culis filio oriundus	12
Canbyſes impetum in A-	214	Candaules Sardium nouiſ.	
pim facit	214	rex	ibi.
Canby. ſomnium	ibidem	Candaulis amor in uxorem	
Canby. parricidia	214	ſuam	ibidem
Canbyſes ſororem interi-	215	Candaulis uxor Gygi nu-	
mit	215	da uiſa	ibi.
Canby. morbus	216	Candaulis interitus	14
Canbyſes uinolentus	217	Cauſa oppidum	ibid.
Canby. crudeliſ. facinora	217	Cappadocib. à Cræſo bel-	
Canby. fatum, imprecatio,	232	lum inferitur	41. 42
mors	232	Cappadoces Græcis Syri	
Cameli formidini ſunt e-	46	nominantur	42
quis	46	Cappadoces populus	42.
Camerus oppidum	81		374
Campus Niſcus Medice	485	Caprarum immolatio ubi	
regionis	485		133
Cameli Indici forma	251	Capripedes homines ubi	
Camici oppidi obſeſio	532		286
Canicum Acragantini in-	ibid.	Caput ſine futura	655
colunt	ibid.	Capita Aegy. cur dura	205
Caminus Homeri	688	Capita Perſarum cur fragi-	
Cana mons ubi	485	lia	ibid.
Canabum Nili oſtium ubi	120, 163, 189	Carcinitis oppidum	297.
			314

INDEX.

314		Carmen orthium	19
Cardamyla nunc Asia di-		Carnia festa	346.385
cta	385	Carpathium mare	222
Cardia urbs	419.422.492.	Carpis fluvius	295
669		Carthaginienſium bellum	
Cares in poteſtatem à Cy-		cum Phocen.	89
ro ſubacti	20	Caryſtus ubi	289
Cares populus	91	Caryſtus obſeſſa & capta	
Caria pars Ioniæ	79	445	
Caricarum mulierum lex		Cafambus Ariſtocratis	435
aduerſus maritos	81	Cafie collectio	253
Cares inſularum habitato-		Cafiliris veſtis lineæ genus	
res	91	apud Aegyptios	149
Carum inuenta tria memo-		Cafius mons Aegyp. & Sy	
rantur	ibid.	riam diſterminat	190
Cares indigenæ & Abori-		Cafius mons	202
gines	ibid.	Cafmena urbs	526
Carij Iouis templum apud		Cafbatyrus oppidum	250.
Mylaffos	ibidem	293	
Cares Aegyptij	142.187.	Cafpium mare	107.291
246		Cafpij maris long. & lati-	
Carius Iupiter	381	tudo	107
Carum cum Perſis prælium		Cafpij populus	247
406		Cafpiorum in Xerx. exer.	
Cares Pedafenſes	415	armatu.	494.498
Caria à Perſis capitur	417	Caffandanes Cambyſis ſi-	
Carum in Xerxi. exer. ar-		lius	201
matura	500	Cafiterides inſule ubi	255
Cares olim Hoctines appel-		Cafius mons ubi	116
lati	ibidem	Cafthanea urbs ubi	538
Carina urbs ubi	485	Caſtorum teſticularum me-	
		Y 5	dica

INDEX.

dica uis & operatio	317	manibus truncatur	443
Castor & Pollux Tyndari		Cereris Amphictyonidis fide	
de	331	num	345
Castratio iuuenum	419	Cereris & Proserpine se	
Catadupa	121	cr4	382
Cataractæ fluius ubi	479	Cereris Eleusinae templum	
Catiari Scythæ	278	644.661.662	
Caucasus mons	60.107	Certamen Triopij Apollinis	8
Caucasij populus	248	Ceruus i Africa nullus	349
Caunus urbs ubi	400	Chalcedonius populus ubi.	
Cebrenia à quibus edificata	682	419	
Cecropidæ, Cranaï, Pelasgi	393	Chaldei inter Assyrios	494
Ceiorum oraculum	290	Chalybes in potestatem à	
Celenæ urbs ubi	479	Cræso subacti	20
Celtæ populus ubi	129.295	Châpsæ crocodili dicti	146
Centum insule	82	Charadra oppidum Phoen.	371
Cephenis Beli filius	493	Charaxus Mitylæneus	176
Cephissus amnis	371	Charopinus	399
Cercasi populus ubi	129	Chemmis insula ubi	168
136		Chemmis oppidum	152
Cercoponhedæ	350	Cheopes Aegypt. rex	171
Cereris templum	171.297	Cheopes Aegyptijs ne sacrificarent interdixit ibi.	
Cereris & Liberi principatus apud inferos	171	Cheopes filiam suam prostituit	173
Ceres Aegyptijs Isis dicta	189	Cheophrenis regis Aegypti pyramis	ibidem
Cereris Achææ templum	379	Chersonesum opp. à quibus	
Cereris templo adherens,			

INDEX.

bus conditum	281	Cicones Thraciæ populus	
Chersonesus ubi	328. &	507	
eius præstantiores urbes	463	Cilicia ubi	121. 129. 246
Chersonesus Athenien. di-		Cilices populus	246
tionis		Cilicum in Xerxi. exer. ar-	
Chiorum bellum	16	matura	500
Chius oppidum	79. 198	Cilices unde dicti	ibidem
Chij Pactyam Persis tra-		Cilix Phœnix Agenoris fi-	
dunt	87	lius	500
Chiorum cædes & constā-		Cilix Cyenensis Horome-	
tia	414	donis filius	501
Chiorum prodigia	417	Cilla Acoliæ ciuitas	82
Chidori aqua Xerx. copijs		Cimmeriorum aduersus lo-	
deficit	512	niam expeditio, Cræso ue-	
Chidori fluuij origo	ibid.	tustior	12
Chileus Tegeata	621	Cimmeriorū è sedibus suis	
Chilonis Lacedæmo. consi-		eiectionum in Asiam transi-	
lium	33	tus	15
Chilo Lacedæmo. uir præ-		Cimmerij ex Asia per Ha-	
stans	557	lyat. exacti	16
Chœnix quid	428	Cimmerij ex Europa pulsi	
Chœrææ locus	446	60	
Choaspes fluui. 99. 374.		Cimmerij ubi	281
376		Cimmerij muri	ibid.
Chorasmij popu. 247. 255		Cimmeriorū sepultura ibi.	
Chorasnuorū in Xerxiano		Cimmerius Bosporus ubi	
exercitu armatura	494	ibidem	316
Chorus iuuenum pestilen-		Cimmerium mare ubi	293
tia absumptus	417	Cimonis cædes & se pul-	
Chormius Argiuius	47	chrum ubi	447
		Cinnamomū quomodo col-	
		ligatur	

INDEX.

ligatur	253	Cleobis & Biton Argium	
Cineas rex Thessalie	380	genus	ibidem
Cinyph fluvius ubi	43.371	Cleobis & Biton in certu-	
Cippi Herculi ubi	129.134	minibus victores	22
Cippi Sesostris nomine in-		Cleobis & Bitonis felicib.	
scripti	158	exitus	ibid.
Cippi Darij regis ubi	310	Cleobis effigies apud Delph.	
Cippus Croesi regis ubi	481	ibidem	
Cippus Midæ regis Gor-		Cleombrotus & Leonides	
gij, epigramma ab Home		gemini	370
ro inscriptum	678	Cleomenes Spartiarum	
Circuncisionis Aegypt. cau-		rex	271.426
sa	130	Cleomenes uirorū iust.	271
Circuncisio quibus com-		Cleomenes nascitur	370
munis	159	Cleomenis regnum	373
Cisij. Cisiarum regio	374.	Cleomenis ad Aristagoram	
	376	oratio	385
Cisie portæ	274	Cleomenis profugium	435
Cisiorum in Xerx. exer.		Cleome. insania	436. & un
armatura	498	de	439
Cius fluvius ubi	295	Cleomenes seipsum laniat	
Cius urbs capitur	406		436
Clazomene urbs	79.98	Cleomenes lucum Argium	
Clazomene urbs capitur		incendit	438
	407	Cleone urbs ubi	478
Cleander Phygæus uates		Clinias Athenien.	565
	439	Clisithenes Alcmeonidis	381
Cleander Patareus Gele		Clisithenes Ath. eijciatur	393
tyrannus	525	Clisithenes Sicyonis tyran-	
Cleobis & Biton à Solone		nus	456
beati habiti	22	Clisithenis oratio ad proes	
		filie	

INDEX.

<i>filiae suae</i>	458	<i>Collestis Aegypt. panis</i>	148
<i>Clytiades ex Iamidaeorum</i>		<i>Colophon ubi</i>	79
<i>genere</i>	634	<i>Colophon à Gyge capitur</i>	
<i>Cnidus ciuitas</i>	80.198		15
<i>Cnidij Lacedaemoniorum</i>		<i>Colonos in Thusciam quis</i>	
<i>coloni</i>	93	<i>primum deduxerit</i>	55
<i>Cnidiorum regio</i>	ibi.	<i>Colossi concubinarum My</i>	
<i>Cnydij de Istmo fodendo</i>		<i>cerini regis</i>	175
<i>Pythiam consulunt</i>	ibi.	<i>Colossi androsphyngis ubi</i>	
<i>Cnidorum deditio</i>	ibidem		196
<i>Cobon Aristophanti</i>	432	<i>Colossus Vulcani</i>	197
<i>Codrus Athenien. rex</i>	385	<i>Colossus Phrygiae oppidum</i>	
<i>Coës Erxandri filius lapidi</i>			481
<i>bus interemptus</i>	369	<i>Colubri ab equis deuorantur</i>	45
<i>Cois Erxandri filij oratio</i>			45
<i>ad Dar.</i>	313	<i>Columbae Dodonae</i>	140
<i>Coitus hirci cum muliere</i>		<i>Columnae Herculis ubi</i>	279.
	136		334.547
<i>Coitus in templo</i>	143	<i>Columnae albae ubi</i>	405
<i>Coitus Indorum in propa-</i>		<i>Colus cum fuso foeminis tra-</i>	
<i>tulo</i>	250	<i>ctanda, non arma</i>	339
<i>Coitus et partus uiperae</i>		<i>Coma Lacedaemoniorum</i>	
	253		48
<i>Coitus Nasamonum in pro-</i>		<i>Coma Babyloniorum</i>	103
<i>patulo</i>	342	<i>Combria urbs</i>	511
<i>Colaxais Argitai filius</i>	278	<i>Commētarij Homericae pro-</i>	
<i>Colchi ubi</i>	60.159.248.	<i>fectionis</i>	676
	290	<i>Compedes Lacedaemo. apud</i>	
<i>Colchorum circumcisio</i>	159	<i>Tegeatas</i>	38
<i>Colchicum linum</i>	ibidem	<i>Compsacus flu. iuxta Abde-</i>	
<i>Coliadis ora</i>	594	<i>ram</i>	507
		<i>Consultant</i>	

INDEX.

Consultant Perse inter po-	Crastis, Crastia Minerva
cula 75	372
Consultationis usus quis	Cranai Pelasgi nominati
471	394
Conchylia in montibus ubi	Critalli Cappadociae 479
118	Crobizi populus Thracie
Contadesdus fluuius 311	295
Copais palus ubi 612	Crocodili natura 145
Coquendi modus citra lebe-	Crocodilus animal ægypti-
tem 299	op ibidem
Corcyra urbs, Corcyraei po-	Crocodilus, solus animalium
pul. 224	inferiorē mandibulā non
Corcyraeorum oratio ad	mouet ibidem
Xerxem 331	Crocodilus animalium soli
Coresum ubi 399	trochilo pacatus ibidem
Corinthia uestis 390	Crocodili Aegypt. sacrosan-
Corint. mulieres à Perian-	cti ibidem
dro denudatæ 396	Crocodili capiendi modus
Corobius 334	146
Coronæi populus 387	Croco. tricubitali magnitu-
Corona oleagina Olymp.	dine ubi 349
præmium 368	Cræsi genus altius repeti-
Cornua quibus in locis ma-	tur 11
turius proueniant, aut se-	Cræsi pater Halyattes ib.
rius 287	Cræsus quarum regionum
Corys fluuius Arabiæ 203	tyran. fuerit ibid.
Corycium antrum 392	Cræsus ad pendendum tri-
Cotyle quid sit 168	butum Græcos coëgit 12.
Crater in ostio ponti 308	20
Crater Argolicus 334	Cræsus Iones, Acoles, Do-
Crathis fluuius ubi 60	res subegit 12. 20
	Cræsus

INDEX.

Cræsus Lacedæmoniorum	ge	42	
amicus	12	Cræsus exercitum Halym	
Cræsi regnum	20	fluvium trajcit	43
Cræsus Græcorum primus		Cræf. Pteriorum urbem ex	
Ephesijs bellum intulit		pugnat	44
20		Cræsus Syrorum prædia	
Cræso urbs Dianæ ab ob-		deuastat	ibidem
sessis Ephe. donatur	ibid.	Cræsus Syros exterminat	
Cræsus quas gentes in po-		ibidem	
testatem suam redegerit		Cræsi & Cyri regum pu-	
ibidem		gna	ibid.
Cræsi somnium de filio A-		Cræsus capitur	45. 48. 49
tys	24	Cræf. oraculum de muto fi-	
Cræsi liberi	24	lio redditur	49
Cræsus Adrasten ob fratri		Cræsi filius uocalis factus	
cidium expiat	24	49	
Cræsus ob mortē filij duos		Cræsi regnum quot anno-	
annos in luctu transigit		rum	ibidem
28		Cræsus super ingentem li-	
Cræf. tentata oracula, uera		gnorum struem imposi-	
deprehen.	28	tus, Solonis recordatur	
Cræsus donaria & hostias		50	
Pythio consecrat	30	Cræf. Apollinis imbre è	
Cræsus potentissimos Græ		pyra liberatur	51
cia sibi conciliat	32	Cræsus abauī sui crimen	
Cræsi legati de ineunda pa-		luit	53
ce ad Lacedæmo.	40	Cræsus Cambysi traditur	
Cræsus aduersus Cappado		110	
ciam exercitum parat.	41.	Cræsi crater 223. & pecu-	
42		nia	369
Cræf. affinitas cum Astya-		Cræsi in Alcmeoniden mu-	
		nificen	

INDEX.

nificentia	456	42	
Cræsi cippus ubi	481	Cyaxares Phraortis filius	
Creston oppidum	33	42.60	
Crestoniatarum lingua ibi.		Cyaxares Asiae populos	
Cressæa regio	511	primus in provinciis di-	
Crestonicus ager	ibidem	stinxit	60
Cremmi emporiū ubi	284	Cyaxaris prælium cum Ly	
Cretensum oraculum	532	dis	ibidem
Crex animal	147	Cyaxares Asiam sibi subij	
Crios Polycrati	435	cit	ibidem
Criseus campus	571	Cyaxares Nimum ciuitatē	
Crophis mons ubi	125	obsidet	ibidē
Crotoniatarum genus	596	Cyaxares x l. imp. sui an=	
Cubitus regius quid	94	no moritur	61
Cubitus Aegyptius, Sa=		Cyaneæ insulae ubi	309
mius	193	Cybeles templum concre=	
Culicum uis ingens apud		matior	400
Aegypt.	155	Cyclades insulae ubi	365
Cultus Babyloniorum	103	Cydra urbs ubi	481
Cuma ciuitas Aeoliae	82.	Cydippa Terilla Anaxilei	
674		uxor	530
Cuma capitur	407	Cydonia urbs à quibus con=	
Curientes Argiorum colo=		dita	229
ni	404	Cilices Cræsus in potestate	
Currus aureus Xerxis	604	suam redegit	20
Currus sacer Iouis	ibidem	Cylon Athenien.	383
Cyaxares Medorum tyrā		Cylliryj Syracusarum ser=	
nus	42.60.	ui	525
Cyaxari puer trucidatus,		Cyrnuriy populus	585
in moremq; uenationis		Cynesij populus	129
apparata offertur à Scy.		Cynipis fertilitas	351
		Cynoce	

INDEX.

Cynocephali ubi	349	nis cæsi	338
Cynthij populus	395	Cyren. foeminarum super	
Cyprij uersus Homeri	165	stittio	347
Cyprus à quo primum ca-		Cyrenaicæ regionis foecun-	
pta	199	ditas	351
Cyprus tributaria facta ab		Cyres fluius	296
Amasi	ibid.	Cyrmiana, aliàs Scyrmia-	
Cyprus insula	374	dæ, Thraces	312
Cypriorum defectio à Me-		Cyranis insula ubi	350
dis	400	Cyrenensium distributio	
Cyprij clauēs	403	338	
Cypriorum oratio ad Io-		Cyrus Cambysis filius	28.
nes	403	62	
Cyprij in seruitutem reda-		Cyri & Croesi pugna in	
cti	405	regione Pteria	44
Cypriorum in Xerxiano		Cyri foedus cum Babylon.	
exercitu armatura	500	45	
Cypriorum uaria genera		Cyri nobile stratagemā	46
ibidem		Cyrus seipsum cognoscere	
Cypselus Eetionis filius	15	incipit	66
Cypselus Periandi pater		Cyri mater Astyages	53.
394		61	
Cypselus unde appellatus		Cyrus infans morti destina-	
ibidem		natus clam nutritur	62.
Cypsela quid	ibid.	64	
Cyrenæorum deditio	205	Cyri nutritius pater Mi-	
Cyrena urbs	246	tradates	63
Cyrenæi populus	335	Cyrus rex puerorum eligi	
Cyrenæorum pugna cum		tur	65
Aegyp.	337	Cyrus à magis regnasse di-	
Cyrenæorum 7000 à Pœ-		citur	68
		Z	Cyrus

INDEX.

Cyrus à cane educatus fer-	chra	388
tur	70	Danaus & Lynceus Chem
Cyrus Assyrijs bellum in-	mitani	152
fert	94	Daphnæ Pelusiæ
Cyrus in Babyl. exercitum	Daphnis Abydenus	127.160
ducit	99	Darius Histaspis filius
Cyrus Gyndem fluvium ul	110.235.464	97.
ciscitur	99	Darij regis auaritia
Cyrus Babylonem capit	Darij regis statua	99
101	Darij ad monarchiam ex-	161
Cyrus in Massagetæ expe	hortatio	242
ditionem parat	106.108	Darius quo machinamen-
Cyri somnium & eiusdem	to imperio Persarum po-	
interpretat.	110	titur
Cyri casus in pugna con-	Darius rex Persarum de-	244
tra Massaget.	12	claratur
Cythera insula ubi	47.557	ibidem
Cytissorus	543	Darij matrimonia
Cyzicus urbs ubi	419	465
D		Darij lapideum simulac-
Adicæ populus	246	chrum
Daducarum in Xerxi		245
ano exerci. armatura	494	Darius institor
Dai Persarum genus	72	ibi.
Damas Siritanus Samyris	267	Darij thesaurus & annu-
filius	457	um tribu.
Damasthymus Candaulis		248
filius	502	Darius Cambysis satelles
Damasthymus Calynden-		
sium rex	591	Darius Babylonem obsi-
Damie & Auxesie simila		dione cingit
		272
		Darij elogium celebre de
		Zopyro
		ibi.
		Darij expeditio in Scy-
		thas
		276
		Darius

INDEX.

Darius Indos subegit	293	Delij sacri	445
Darius quas urbes in Scythia condiderit	323	Delos tremuit	ibid.
Darij crudele factum	309	Delius Thebanorum	453
Darij moneta	341	Delus insula à Pisistrato expiatur	36
Darius quid Græcis significet	445	Delphici oraculi responsum	29
Darij liberi de imperio disceptantes	464	Delphicum oraculum uerax à Cræso deprehensum	ibidem
Darij obitus	465	Delphorum fuga	572
Darianus exercitus aduersus Scy.	445	Delphorum indigenæ heroes	573
Darij legati in puteum committuntur	514	Delubra à quibus dijs primum consecrata	115
Darij uxor et duo filij	553	Delubrum Iouis Olympij ubi	116
Dardanæi populus	99	Delta Nili	119.120
Dardanus urbs ubi	486	Demaratus Spartiatarum rex	385
Dardanus urbs capitur	405	Demarati nomen	431
Daridæ populus	247	Demarati eulogium	434
Dasis urbs	213	Demarati stratagema	557
Datis Medus natione	444	Demarati pugillares	559
Datis oratio ad Delios	445	Dæmon maximus Aegyptiorum	132
Daurises Persarum dux in seruitutem redactus	406	Democides Crotonien. medicus	259
Decimæ Ioui necessario redduntur	52	Democedes splendoris munusculum	262
Deiphonus uates	660	Democedis in medicina profectus	
Decelensium immunitas uectigalium	651		
Delie puellæ sacræ	289		

INDEX.

profectus	263	Dianæ templum	335
Democides explorator in		Diacoelesia	447
Græciam mittitur	265	Diactorides Cranonius	
Democidis nuptiæ	266	457	
Demonax Mantineus	338	Dicæi diuinatio	381
Demophilus Diadromei		Dicæa urbs Græca	306
352		Dictynes delubrum	229
Dentes ex uno osse	655	Dictyes ubi gignantur	
Deorum oracula apud Ae	349		
gypt.	150	Dies repente nox facta Ly	
Deorum acres uindictæ		dorum Medorumq; bello	
354.599		43.60	
Depositi reddendi argumē		Diei natalis observatio ab	
tum	441	Aegyp.	149
Derusici Persarum genus		Diei in horas distributio à	
72		quibus facta	161
Dersei Thraciæ populus		Dienecis Spartani præstan	
307		tia	354
Detractio importuniß. res		Dioces Phraortis filius	37
471		Diocem Medi sibi iudicem	
Dianæ oraculum apud Ae		constituunt	ibidē
gypt.	150	Dioces Medorum rex dea	
Dianæ templum ubi maxi-		claratur	38
mum	178.188	Dioci regia à Medis ædifi-	
Dianæ & Apollinis paren		catur	ibidē
tes	189	Dioces in exercenda iusti-	
Diana Aegyp. Bubastis di-		tia incorrup.	59
cta	ibidem	Dioci defunct. Phraortes in	
Dianæ puluinar	224	reg. succe.	ibidem
Dianæ regiæ sacra	289	Dionysius Aegyptijs Ofi-	
Dianæ ara ubi	310	ris dictus	182
		Dionysius	

INDEX.

Dionysius Vrotalt Arabi=	32	Dorus Hellenis filius	ibid.
bus appell.	203	Dorum demigratio	ibid.
Dionysij educatio	253	Doriensium sacra	80
Donyfij Phocensis oratio		Doriei necis causa	374
ad Iones	411	Dorum in Atticum expe=	
Dionysij oraculum	597	ditiones	385
Dionysiophanes Ephesius		Doricum uestimentum	390
655		Doriensium principum ori	
Dion urbs ubi	478	80	427
Dipeenses populus	635	Dores unde propagati	
Dithyramborum primus		560	
autor quis fuerit	18	Doriensium ciuitates	585
Dithyrambus Harmati=		Dorum Asianorum in Xer	
deus	554	xiano exercit. armatura	
Diues quis dicatur	23	501	
Doberæ populus	359	Doriscus Thraciæ littus	
Doberes populus ubi	507	479. & ingens campus	
Dodona	139	492	
Dodonææ columbæ	ibi.	Doris Anaxandrides	527
Dodonæum oraculū apud		Dotus Megasidi filius Ma	
Græcos uetustiss. omnium		tiendorum dux	496
ibidem		Dropici Persarum genus	
Dolonci Thraces	419	72	
Doloncorum oraculum ib.		Dryopes populus	571. 585
Domus ex sale ubi	347	Drymos urbs	571
Donaria à Gyge Delphis		Duodecim deorum institut.	
consecrata	15	Aegyp.	115
Dores Asiæ populus à Croæ		Duodecim deorum ara ubi	
so subacti 12. & 20. 500		116	
Dorica gens	33. 80. 81. 91	Dyamanates	382
Dorico genere excellentes		Z 3	Dyma

INDEX.

Dyma ubi	81	Eleusij inuaduntur	385
Dyras fluius ubi	544	Eleusina Cereris templū	
Dysenteria in Xerx. exer-	644.661		
citu	604	Elorus fluius	525
Dysorus mons ubi	360	Enagees qui dicantur	383
E		Enarees thelie morbi cura	
E Benum ubi nascatur		tores apud Scythas	61
254		Enarees androgyni	301
Ecbatana quid	58.83	Enipeus Theſſalie fluius	
Echinadum insularum ma-	513		
re ubi	118	Epaphi boues	131
Echemmis insula	188	Epaphus Aegypt. lingua	
Echines genus murū apud		apis dicitur	197
Afros	350	Epaphi figura	214
Echenus Eropi filius Hyl-		Epaphus è uacca genitus	
lum interemit	629	ibidem	
Eclipsis solis	483	Epidaurij	81
Eetion Cypseli pater	15	Epigrammata Spartiata=	
Eetion Echebrates	393	rum	554
Eetioni oraculum redditur		Epheſus	79.118
ibidem		Epheſijs à Cræſo bellum	
Effigies argentea piſtriciſ		infertur	19
Cræſi	31	Epheſij obſeſſi Cræſo ur=	
Elon urbs ſupra Strymo=		bē Dianæ donauerunt ibi.	
nem	479.507	Epium oppidum	333
Elbo insula	180	Epizeli prodigioſa cecia=	
Elatea oppidum	571	tas	453
Electrum ubi	255	Equi colubros uorant	45
Elephantina urbs	117.122	Equi camelos reformidant	
197			
Elephātes Acthiopiæ	254	Equorum & canum nume	
		rum	

INDEX.

rus regis Baby.	101	Erythræorum cum Chijs	
Equi à Messagetis soli im-		bellum	16
molantur	113	Erythya insula	279
Equi fluuiales Papremita-		Erux regio Heraclidarum	
nis sacri	146	371	
Equorum fluuialium natu-		Etearchus Ammoniorum	
ra	ibidem	rex	128
Equi syluestres candidi		Etearchi regis sermo de	
296		Nili ortu	129
Equæ Olympicæ uictrices		Etearchus Oaxi rex	335
447		Etesiae uenti causa inflatio	
Equa leporem enixa	491	nis Nili fluminis	123
Equarum iubæ pro cristis		Eualcides Eretriorum dux	
quibus	495	400	
Equæ Thessaliæ omnium		Euagoras Lagonis	447
optimæ	543	Euhoicum pondus	245
Equestrium Persarum co-		Euhoica plebs uenundata	
piarum numerus	499	526	
Erasinus fluuius	436	Euhoij populus ubi	ibid.
Eretria capta, direpta, in-		Euclides & Cleander Hip	
censa	446	pocr. filij	525
Eretrienses populus	395	Euelthon	339
Erechtheios templum in		Euheesperides ubi	342. 352
ara Athen.	398	Euenetus Lacedæmonio-	
Eresione Homeri	688	rum dux	534
Eridanus fluuius ubi	255	Euenius uates excæca.	659
Erux Arcefilai uxor	338	Euphrates in rubrum ma-	
Erochus oppidum	571	re ex Armæijs decurrit	95
Erophantus Parieneus	329	Euphratis ductus atq; an-	
Erythræa insula	79. 162	fractus	97
Erythræi populus	410	Euphrates Armeniam à	
		Z 4 Cilicia	

INDEX

Cilicia determinat	376	443	
Euphorbus, Philagrus pro ditores	446	Eurypus	334
Eupalinus Magerensis	355	Eurytus & Aristodemus	
229		Eurybiades Euryclide	
Eunuchi in precio habiti	360.394		
398		Euxinum mare	11.42
Euripidis opinio de Nili incremento	123	Euxinus pontus	294
Euristhai genus	370	Exampæus locus ubi	308
Eurimachus à Plateensib. interfi.	356	Exampæi ahenum ibidem	
Europa Agenoris Phœni- cum regis filia	10	Exemplum iuste vindictæ corrupti iudicis	364
Europa à Græcis rapitur ibidem		Exercitu donari apud Per- sas eximium	667
Europe filij Sarpedo & Minoë	92	Exitus rerum inspicendus	24
Europe extrema	254.293	Experimenti compendia	469
Europa ubi & unde dicta	291.294	Expiandi ritus apud Ly- dos idem qui apud Græ- cos	24
Europe laudes	466		
Europei Macedonum ac- colæ	496	F	
Euryleon obtruncatur	372	Fabis Aegyptij absti- nent	131
Eurysthenis familia	427	Fames mira	670
Eurysthenes unde dictus ibidem		Famis discutiendæ inuen- tum à Lydis	56
Eurydame Leutyichidis uxor	434	Fames Xerx. exercitum ex- cipit	604
Eurybates Aeginetariū dux		Fanum Panionium	80
		Fanum Iouis Beli apud Ba- bylo.	

INDEX.

bylo.	95	puḍ Persas	77
Fanum Thebani Iouis	96	Fœderis ineūdi ritus apud	
Fanum Protei regis Aegy		Medos & Lydos	43
ptiorum	162	Fœmina femiuipera	280
Fanum Dianæ ubi maxi-		Fœmina uirili uirtute	591
mum	178	Fœminæ agrestes ubi	348
Fanum Latonæ ubi	188	Fontes Mæandri ubi	479
Fatis frustra obſistitur	232	Fontis mirum	211
Fax Vulcani apud Græcos		Fons amarus	296.308
595		Fons Apollinis	337
Feles prolis amantiſſima		Fons ſolis ubi	346
144		Formicæ Indiæ, Græciæ	
Felium ſepultura ubi	ibi.	250	
Ferri compactionem pri-		Formæ in Xerxe dignitas	
mus excogi.	191	340	
Feræ Aegyptijs ſacræ	143	Fortunatus quis ſit	23
Ferarum cura apud Aegy-		Fortunatus circus eoſdem	
ptios	143	fortunatos eſſe non ſinit	
Ferarum interſector apud	108		
Aegypt. morte multatur		Fortuna Aminoclis Crata-	
142		nei	541
Feſtum Theopha.	30	Frigoris mira uis ubi	287
Feſtum accenſionis lucer.		Fructus ebrios reddēs	106
apud Aegypt.	142	Fulgura & tonitrua in	
Fides Arabum conſantiſſ.		Xerxianum exercitum in	
203		gruunt	486
Filiorum Iouis cognomina		Funerum luſtra. apud Scy-	
381		thas	303
Flamma è Iunonis ſimula		Furis apud Aegyptum cal	
chro	438	lidiſſ. commen.	170
Fluminum ueneratio a-		Fuſtuaria pugna apud Aea	
		Z 5 gypt.	

INDEX

gypt.	143	titur	326
G		Gelonis magna imperan-	
Gades ubi	279	di libido	328
Gefon	661	Genitura Indorum qualis	
Galaica olim, nunc Erian-	250		
tica	506	Geometriae ortus ab Aegy	
Galipfus urbs Graeca	510	ptijs	161
Gamori Syracusani appel		Gephyrei populus	377
lati	525	Gergithæ ab Hymæa capi-	
Gandarij populus	246	untur	407
Gandariorum in Xerx. ex-		Germani Persarū genus	72
er. armat.	494	Gerrus flu. & locus	284.
Garamantes populus	343.		
346		297.298	
Gargaphius fons	628.641	Gerra Persica	646
Gauanes, Aëropus & Per-		Geryonis uaccae	279
diccas fratres	612	Gera	321
Gebeleizex demon Geta-		Gigonus oppidum ubi	511
rum	312	Gillus Tarentinus	267
Gela oppi. à Lindijs condi		Gindanes populus	343
tum	524	Gindanarum mulierū fima	
Gelonus Hercules filius	280	bria	343
Gelonus urbs	317	Glauci Chij inuentum	19
Geloni populus	ibid.	Glauci Epicydidis equitas	
Gelonorum regio, mores,			
uictus	ibid.	Glauci stirps extrita	ibid.
Geloni agriculturae operā		Glaucus caprarius	683
nauant	ibidem	Glifantem Thermodon in-	
Gelon Dinomenis filius		terfluit	639
520		Gnomonis & poli inuen-	
Gelon Syracusana urbe po		tio ab Aegy.	161
		Gobryes Darij filius Syro	
		runa	

INDEX.

rum dux	496	83	
Gobryas Persa	235	Græcorum literæ & scri-	
Gonnus urbs ubi	512, 534	ptura	130
Gorgonis caput	153	Græci ab Aegyptijs ple-	
Gorgo Cleomenis filia	373	raq; sumpserunt	137
Gorgus Salaminiorum rex		Græcorum dij	182
401		Græcum fanum apud Ae-	
Gorgus ad Medos transfu-		gypt.	198
git	ibid.	Græcanicorum operū tria	
Gratiarū collis nemoribus		maxima apud Samos	229
frequens	344	Græcorum natalitia	287
Græcorum bellorum initia		Græcorum literæ ex Phœ-	
9		nicibus	377
Græcorum respon. super		Græcorum imbecillitas in	
raptu Medæ	10	bello incundo	469
Græci imperium Priami		Græcorum iusiurandum	
euerterunt	ibidem	514	
Græci ante Cræsi imperiū		Græcorum de conspirando	
liberi	12	contra Barbaros consi-	
Græcorum oracula	28	lium	520
Græci eadem semper lin-		Græcorum specul. à Xerx.	
gua usi	33	capuntur	ibidem
Græce gentis laudes	34.	Græcorum oratio ad Gelo-	
503		nem	526
Græcorum Athenien. sa-		Græcorum Persam opperi-	
pientiss.	34	entium catalo.	544
Græci Ionum nomen resu-		Græcorum in bellando uir-	
gerunt	80	tus	553
Græcorum festiuitatum no-		Græcorum mores	557
mina	82	Græcorum classes aduer-	
Græcorum negotiationes		sus Xerxem	559
		Græcorum	

INDEX.

Græcorum classica uisio- ria	563	secrata	ibidem
Græc. de insequendo Persa consultatio	600	Gyges barbarorum pri- mus apud Delphos mune ra posuit	ibidem
Græc. ad Plateas exercitus summa	632	Gygis tribunal	ibidē
Græcorum præda è Persa- rum clade	654	Gyges Mileto & Smyr- næ arma intulit	ibidem
Græcorum sepultura	656	Gyges Colophonem cepit	ibidem
Grinus Therae insulae rex		Gygis crimē Cræsus luit	53
333		Gyges Heraclidarum satel- les	ibidem
Gruum pelles in locum cly- peorum	495	Gygeus lacus proximus	
Grumi grandes falis in montibus	545	Halyattis sepulchro	55
Gryphes ubi	255	Gygea Alexandri soror	
Grues Scythicae ubi hyber- nent	123	362	
Grynia Aeoliae ciuitas	82	Gygea Amyntae filia	612
Gygamæ Pœni ubi	342	Gymnici certaminis institu- tio	153
Gyges Dascyli filius	12	Gyndis flumi. ortus	99. 376
Gyges Candaule interem- pto uxore eius & regno potitur	14	Gyndis fluuij riuuli	99.
Gyges suffragio Delphici oraculi Lydorum regnū possedit	ibidem	100	
Gygis atnepos de Candau- lis morte pœnas dedit	ibidem		
Gygis donaria Delphis cō-			

	H
Hagetorides Antago- rae filius	652
Halicarnassus ciuitas	80.
	198
Haliacmon fluuius	512
Halixones populus ubi	
	283
Halys amnis	11. 20. 42. 60.

INDEX.

74.375	secrata	19.392
Haly amnis in mare Euxi-	Halyattes fugientes Scy-	
num uoluitur 11	thas recepit 42	
Haly amnis Medicum im-	Halyattis uxores Cairæ	
perium & Lydum disten-	Iade 34	
minat 42	Halyattis sepulchrū apud	
Halyattes successor Sady-	Lydos 35	
atti 15	Halyattis sepulchrum ab	
Halyattis bellum cum Cya-	emptitijs hominibus &	
xare & Medis 16	ancillis constructum ibid.	
Halyattes Cimmericos ex	Hamasus rex Cyro confœ-	
Asia exigit 16	deratus 43	
Halyattes Smyrnam capit	Hamilcar Carthaginiens.	
ibidem	rex 330	
Halyattes ad tibiarum fi-	Hamilcaris genus & mors	
stularumq; cantum in ex-	331	
peditionem procedebat	Harmamithres Persici e-	
16	quitatus præfectus 499	
Halyat. paternum bellum	Harmocydis oratio ad Pho-	
administtrat ibid.	censes 625	
Halyatti oraculum à Py-	Harpagus Medus 46	
thia redditur 17	Harpagus Astyagis fami-	
Halyattis cum Milesijs fœ-	liaris 62	
cus 18	Harpagi coram Astyage	
Halyattes Mineræ duo	expurgatio 67	
delubra ædifi. ibidē	Harpagi filium Astyages	
Halyattis regnum & mors	maçtat 67	
19	Harpagus proprium co-	
Halyatti defuncto Cræsus	meff. 68.87	
in regno succedit ibid.	Harpagi ad Cyrum literæ	
Halyattis dona Delphis cō	intra leporē reconditæ 71	
	Harpagus	

INDEX.

Harpagus exercitui Astya	636	Hegeſiſtrati interitus	636
gi contra Cyrum præſi-		Helene ab Alexan. raptus	
citur	73	10.163.164	
Harpagus Ionia ſubacta,		Helena Menelao redditur	
in Caras exercitum tradu-	166		
xit	91	Helene templum	430
Harpagus Cyrum in pote-		Heleus uaticinus	263
ſtatem regni inuexit	87	Heleus Agæi Peloponne-	
Harpagus inferiorem Aſiã		ſius	457
ſubigit	94	Helice ubi	80
Harpagus Perſa	418	Heliopolis ſolis urbs	141
Harpagus in Mazaris de-		Heliopolitani Aegyptiorũ	
functi locum ſufficitur	87	ſolertiſſimi	15.146
Hebes teſſera	661	Heliorum certamen	190
Hebrus fluuius ubi	311.492	Helis Aetolorũ ciuitas	585
Hecateus historiograp.	181	Helleſpontij populus	246
Hecateus Egeſandri	407	Helleſpontus	309
Hecatei Egeſandri ſermo-		Helleſponti pons	481
nes	461	Helleſponto Xerxes com-	
Hector ſucceſſor Troiani		pedes inijcit	482
regni	167	Helleſpont. ſtig. à Xerxe	
Hedoni Thraciæ populus		inuruntur	ibidem
507		Helleſpont. Xerxes mune-	
Hedonorum nouæ uie	508	ribus don.	450
Hegeſicles Spartiatarum		Helleſpontias, uentus ſubſo-	
tyrannus	37	lanus	540
Hegeſipyla Miltiad. uxor		Helles filiæ Athamantis ſe-	
422		pulchrum	492
Hegeſiſtratus tyrānus	396	Hemus	295
Hegeſiſtratus Telliadeus		Heneti populus	104.357
aruſſex	635	Heraclidæ Sardium reges	
		12	

INDEX.

12		ciam urbem in mare effus	
Heraclidarum genus	ibid.	ditur	46
Heraclidarum imperium		Hermotybies Aegyptij	
quot annorum	ibidem	192	
Heraclidarum ultio in at=		Hermotybiorum Aegypt.	
nepotem Gygis	15	plagæ	193
Heraclides Ibanoleus	406	Hermophantus	399
Hercules unus è x i i . dijs		Hermippus	409
134		Herma ubi	337
Herculis parentes ab Ae=		Hermionēses Dryopes sunt	
gypt. oriundi	134	594	
Hercules uetustus deus ibi.		Hermonia Dryopum ciui=	
Herculis cippi ubi 129. 134		tas	385
Herculis templum ubi 135.		Hermotimus Pedasensis ge	
et 163. 380. 449. 452		nere	398
Hercules geminus	135	Hermæus sinus	674
Herculis fabula	ibidē	Herodoti peregrinatio	
Herculis oraculum apud		115. 126. 134	
Aegypt.	150	Herodoti sententia de in=	
Herculis columnæ ubi 279.		cremento Nili	124
374		Herodoti de origine oracu	
Herculis tres filij	280	lorum sententia	140
Hercules Scytharum deus		Herodoti de raptu Helenæ	
298		sententia	166
Herculis uestigium ubi 308		Herodotus Basilidis filius	
Herculis ara ubi	335	610	
Hercules ab Iafone dereli=		Heroicum conditorium	
ctus	342	433	
Hermus fluuius	46. 399.	Hephæstiensēs , populus	
677		463	
Hermus fluuius iuxta Pho=		Hesiodus et Homerus deo	
		rum	

INDEX.

rum opifices	139	Hippotoxota quid	641
Hexapolis olim Pentapolis dicta	80	Hirci coitus cum muliere	
Hillus Hercules filius	545	Hirus mons ubi	46
Hiperocha	289	Histiæus Milesius	329.357
Hipparchi insomnium	377	Histiæi ad Scythas oratio	
Hipparchi interfectores		ibidem	
ibidem		Histiæi callida oratio ad	
Hippias tyrannus Atheni.		Darium	401
379		Histiæus à Chijis in uincula	
Hippias Pisistrati filius		conijcitur	408
447		Histiæi literæ produntur	
Hippiæ somnium	448		409
Hippiæ dens tufiando ex-		Histiæi uulnus	ibid.
cussus	448	Histiæus capitur	418. & in
Hippoclidis Tifandri filius		crucem tollitur	ibidem
457		Histiæus Tymnis filius	
Hippoclidis proci præstan-			502
tia	458	Histicotis ora super Arice	
Hippoclus Lampsacenus		misium	535
329		Histiæa urbs capitur	567
Hippocrati portentum in-		Hoarus fluuius ubi	323
gens uisum	33	Homerus & Hesio. deorū	
Hippocrates pater Pisistra-		opifices	139
ti	381	Homerus de raptu Helenæ	
Hippocrates Gele tyrannus			164
	416	Homeri Epigoni	268
Hippocratis Pataræi mors		Homerica profæctionis cõ-	
325		mentarij	676
Hippophoræ naues quæ		Homeri cæcitas	ibid.
425		Homeri epigramma pro	
		Mida	

INDEX.

Meda Phrygū rege	678	Horti Mide Gordij	617
Homeri nomen unde	679	Hostiæ Pythio à Cræso cō	
Homeri minor Ilias	680	secratæ	30
Homeri Phocais	680	Hotaſpis Artachæi filius	
Homerus apud Chium	684	Aſſy. dux	494
Homeri Cecropis; Batra-		Humanarum rerum in-	
chomyomachia, Epicicli-		constantia	11
des		Humanæ uitæ anni	LXX.
Homeri uxor & filiæ	ibi.		23
Homeri caminus	688	Humana uita breuitas &	
Homeri Ereſione	ibidem	calamitas	487
Homeri mors & ſepul-		Hyampolis urbs	391
chrum	690	Hyampeus uertex	393
Homerici ſepulchri inſcri-		Hyacinthia Lacedæmo. ſo-	
ptio	ibidem	lennia	620
Homerus Aeolicus	ibid.	Hybla urbs	323
Homeri ætas	691	Hydarnes Perſa	233
Homini ſatius mori quàm		Hydarnes Hydarnis filius	
uiuere	22	Perſ. dux	498
Hominiſ calamitoſa condi-		Hydriæ regio	405
tio	23	Hyela ager Oenotriæ	89
Hominiſ prima & natu.		Hyena ubi naſcantur	349
uox	114	Hygennenſes populus	246
Homo ſato ſunctus ubi per		Hylæa locus	279.303
letitiâ terræ demande-		Hylææ	382
tur	353	Hyllus interimitur	629
Homineſ in fortuitorum ar		Hymæes Perſa	405.406
bitrio & non contra	488	Hymææ obitus	407
Hopleſ Iouis filius	381	Hymæſſus	461
Horæ diei à quibus inuen-		Hymni deorum ab Home.	
tæ ſint	161	conſcripti	677
		44	Hypæ

INDEX.

Hypacbei iam Cilices ap-	87		
pellati	309	Ibidis forma	147
Hypacryis Scythiaefluuius		Ibidum duplex genus	148
298.299		Ibis Aegyptijs sacer	144.
Hypanis fluuius impotabi-	147		
lis	284.295.308	Ichne urbs terra Botticia-	
Hyperanthes & Abroco-		dis	311
mes Darij filij	353	Ida mons	486
Hyperborei ubi	282	Iciunia & festus dies Isidis	
Hyperboreorū sacra	288	347	
Hypoleo promontorium		Ienyfus urbs ubi	202
297		Ignem Persæ deum arbia-	
Hyrcani populus ubi	255	trantur	208
Hyrgis fluuius	298	Ignis Aegyptijs animata	
Hyria urbs à quibus condi-		bellua dictus	ibid.
ta	332	Iyræ populus ubi	285
Hysies populus ubi	385	Ilias minor Homeri	680
Hystaspes Arsamenis filius		Iliensis ager	397.486
10		Iliensi Mineruæ mille bo-	
Hystaspes Darij filius	494	ues à Xerxe immolantur	
Hystriches ubi gignantur		486	
349		Ilium ubi	118
I		Ilij obfessio & expugna-	
I Admon Samius	176	tio	167
Ialissus ubi	80	Ilissus fluuius	341
Iapygia	266.315	Imbecillitatis fortissima ne-	
Iapyges Messapij	315.332	cessitas	334
Iardanna ancilla	12	Imbrus	364
Iasonis aureus tripus	344	Imbribus uacantes	347
Iatragoras	369	Imperium Priami à Gre-	
Iberiam Persæ occupant		cis euersum	11
		Impossi-	

INDEX

Impossibile sortem suo de stinatam posse effugere	53	Indi à Dario subacti	ibid.
Impossibilitatis numē.	602	Indorū in Xerxiano exer- citu armatura	494.498
Inarus Psammetichus uir		Indathyrus filius Saulij	
Pœnus	467	rex	305.322
Inconstantia rerum huma- narum	II	Ingenium Persarum quale	52
Indi Callatie parentib.ue- scuntur	219	Inopia & impossibilitatis numina	602
Indorum multitudo	247	Institutores primi Lydi exti- tere	55
Indi Calandie	248	Institutio Persarum	76
Indicum aurum	ibid.	Insomniorū ludibria	475
Indicæ regionis descript. & situs	249	Insulani Iones qui	79
Indi pecuarij & eorum mo- res	249	Insulæ Oenuse	88
Indorum nauigia	ibidem	Insulæ Echenades ubi	118
Indi egrotos suos epulân- tur	ibidem	Insula natans ubi	188
Indorum coitus in propa- tulo	250	Insulæ beatorum abi	213
Indorum genitura atra		Insulæ rubri maris	247
ibidem		Insulæ Cassiterides ubi	255
Indicæ formicæ	ibid.	Intaphernis facinus & mors	256
Indici cameli forma & pernicitas	ibidem	Intercalatiōis mensis à qui- bus introductus	23.115
Indica animalia grandio- ra cæteris	252	Io filia Inachi regis	9
Indis sol matutinus arden- tissi.	251	Io à Phœnicibus rapitur	ibidem
Indus fluuius	293	Io stuprata	II
		Iones à Cræso subacti	12.
			20

INDEX.

Hypachei iam Cilices ap-	87		
pellati	309	Ibidis forma	147
Hypacuris Scythia fluvius		Ibidum duplex genus	148
298. 299		Ibis Aegyptijs sacer	144.
Hyperanis fluvius impotabi-	147		
lis	284. 293. 308	Ichna urbs terræ Botticæ	
Hyperanthes & Abroco-		dis	311
mes Darij filij	333	Ida mons	486
Hyperborei ubi	282	Ieiunia & festus dies Iſidis	
Hyperboreorū sacra	288		347
Hippoleo promontorium		Ienysus urbs ubi	202
297		Ignem Perſe deum arbia	
Hircani populus ubi	255	trantur	208
Hyrſis fluvius	298	Ignis Aegyptijs animatus	
Hyria urbs à quibus condi-		bellua dictus	ibid.
ta	332	Iyrca populus ubi	285
Hystes populus ubi	385	Ilias minor Homeri	680
Hystaspes Arſanenis filius		Iliensis ager	397. 486
10		Iliensi Minervæ mille bo-	
Hystaspes Darij filius	494	ves à Xerxe immolantur	
Hystriches ubi gignantur			486
349		Ilium ubi	118
I		Ilij obſeſſio & expugna-	
I Admon Samius	176	tio	167
Ialiffus ubi	80	Iliſſus fluvius	342
Iapygia	266. 315	Imbecillitatis fortiſſima ne-	
Iapyges Meſſapij	315. 332	ceſſitas	334
Iardanna ancilla	12	Imbrus	364
Iaſonis aureus tripus	344	Imbribus uacantes	347
Iatragorus	369	Imperium Priami à Græ-	
Iberiam Perſe occupant		cis euerſum	11
		Impoſſi-	

INDEX:

Impossibile sortem fato de stinatam posse effugere	53	Indi à Dario subacti	ibid.
Impossibilitatis numē.	602	Indorū in Xerxiano exer- citu armatura	494.498
Inarus Psammetichus uir		Indathyrsus filius Saulij	
Poenus	467	rex	305.322
Inconstantia rerum huma- narum	II	Ingenium Persarum quale	
Indi Callatiæ parentib.ue- scuntur	219	52	
Indorum multitudo	247	Inopiæ & impossibilitatis numina	602
Indi Calandiæ	248	Institores primi Lydi exti- tere	55
Indicum aurum	ibid.	Institutio Persarum	76
Indiciæ regionis descript. & situs	249	Infomniorū ludibria	475
Indi pecuarij & eorum mo- res	249	Insulani Iones qui	79
Indorum nauigia	ibidem	Insule Oenuse	88
Indi ægrotos suos epulan- tur	ibidem	Insule Echenades ubi	118
Indorum coitus in propa- tulo	250	Insula natans ubi	188
Indorum genitura atra ibidem		Insule beatorum abi	213
Indiciæ formicæ	ibid.	Insule rubri maris	247
Indici cameli forma & pernicitas	ibidem	Insule Casiterides ubi	
Indica animalia grandio- ra cæteris	252	255	
Indis sol matutinus arden- tissi.	251	Intaphernis facinus & mors	256
Indus fluuius	293	Intercalatiōis mensis à qui- bus introductus	23.115
		Io filia Inachi regis	9
		Io à Phœnicibus rapitur	
		ibidem	
		Io stuprata	II
		Iones à Cræso subacti	12.
		20	

INDEX.

Ionico genere excellentes	365.	et initia	373
32		Ionum fuga	407
Ionum ciuitates	79	Ionicarum nauium catalo-	
Ionum lingue	79	gus	410
Iones insulares qui	79	Ionibus Persarum minæ in	
Ionum nomen refugerunt		tentate	ibidem
Græci	80	Iones laborum insueti	412
Ionum cur x l i . ciuitates		Iones tertio in seruitutem	
80		redacti	419
Iones ab Arbiuis suis sedi-		Iones Dario tributarij	423
bus pulsi	81	Ionum in Xerx. exer. arma	
Ionum reges qua progenie		tura	500
oriundi	81	Iones Pelasgi Aegialees	
Iones ueri et genuini qui		appellati	ibidem
81		Ionia Græcis iterum resti-	
Ionum qui ab Apaturijs ar-		tuta	664
ceantur	81	Ionia translatio	665
Ionum Panoniũ sacrum	81	Ioui decimæ necessario red-	
Ionum insularum dedi-		duntur	52
tio	90	Iouis Carij sanũ apud My-	
Iones Biantis consilium		lassum	91
spernunt	90	Iouis Beli templum et si-	
Ioniam Harpagus subigit		mulachrum	96.345
ibidem		Iouis Thebani templum	
Iones quomodo Aegyptũ			96
diuiserint	120	Iouis cultus apud Macroen	
Iones ubi et unde dicti			126
245.395		Iouis sanũ apud Thesspro-	
Iones ignauissimi hominũ		tos	140
330		Iouis oraculum apud Ae-	
Ionice rebellionis occasio		gypt.	150
		Iouis	

INDEX

Iouis Ammonij templum à	Iffedones populus 282.286
Camb yse accensum 211	Iffedonum mores 286
Iouis Beli puluinar 275	Istri ortus & fluxus 129
Iouis forensis ara 372	Ister ubi 295.313
Iouis filiorum cognomina 381	Ister semper par 296
Iouis militaris templū 406	Isthmus Cnidiae 93
Iouis Olympij delubrum 116	Isthmus muro praeseptus à Miltiade 420
Iouis currus in Xerx. exercitu 485.684	Istiaotis locus proximus Ossæ & Olym. 32
Iouis Aphlystij templum 543	Istiaei populus 94
Iphigeniae apud Tauros cultus 316	Itanus oppidum 334
Ipni locus quidam 540	Iudices regij apud Persas 215
Irasa locus ubi 337	Iudicis corrupti iustæ uin- dictæ exemplum 364
Is urbs & flumen 95	Iuncus esui aptus 154
Is fluuius in Euphraten se inuoluit ibidem	Iunonis festum 22
Isagoras Tisandri 381	Iunonis duæ imagines ubi 199
Isidi uaccae sacrae 132.347	Iunonis templum ubi 310
Isidis simulachrum 132	643.646
Isidis templum maximum in urbe Busiri 141	Iupiter expiator hosti. 27
Isis Ἰσίδης, id est, Ceres dicta 141.189	Iupiter apud Persas 74
Isidis & Dionysij filij 189	Iupiter Bel apud Babylo- nios 95
Isidis sacra & festa ibid.	Iupiter arietina facie apud Aegypt. 133
Ismares lacus famosiss. 506	Iupiter Ammon 133.345
Ismenij Apollinis templū 31	Iupiter Thebanus 133.345
Iffedoni populus 106	Iupiter liberator, & eius 44 3 tem

INDEX.

templum	269	Lacedemo.leges à Lycia=	
Iupiter Scytharum deus		go	37
298		Lacedæ.bellum Tegeatib.	
Iupiter Papæus apud Scy		infrunt	38
thas	ibid.	Lacedæ. compedes apud	
Iupiter Lyceus	353	Tegeatas	38
Iupiter Carius	381	Lacedæ. quibus artibus Te	
Iupiter Lacedemonius		geatibus facti sunt supe=	
427		riores	40
Iupiter celestis	ibidem	Lacedæmo. Argiuorumq;	
Iupiter sub nomine Xerxis		pro agro Thyrea dimica	
491		tio	47
Iupiter æreus decem cubi=		Lacedæmo. coma post ui=	
torum ubi	654	ctorem de Argiuis	48
Iurare per aquam Stygis		Lacedæm. expeditio aduer	
435		sus Polycrat.	222
Iusti principis officium		Lacedæ.in Samum expedi	
210		tio	ibidem
K K		Lacedæ. mos insumendus	
Kiki quid sit	154	noctu supplicijs	331
L		Lacedæ. de seipsis opinio	
L Abda Amphionis filia		426	
393		Lacedæm. regum funera	
Labynetius Babylon.tyrā=		42	
nus	45	Lacedæ.lis de progredien=	
Labyrinthi descriptio	184	do ad bellum	448
Labynetius Assyria rex	99	Laced.oratio ad Plataeēs	
Lacedemonij Cræso amici		449	
12.32		Lacedæ.uirtus	502
Lacedemonij potentiß.		Lacedæ.oratio ad Hydar=	
Græcorum	32	nen Persam	516
		Lace=	

INDEX.

Lacedæ.conſuetudo	347	Laodamas Eteoclis filius	
Lacedæ.oratio ad Athen.	378		
615		Laodice	289
Lacedæ.frugalitas	655	Laos oppidum	415
Lacedæ.ociſorum ſepultu		Laphanes Euphorionis fi-	
ra	ibidē	lius	
Lacmon mons ubi	659	Lapidicinæ pyramidum	
Lacrineſ Aeolus	83	117	
Lactis mulgendi mos apud		Lapis porinus, Parius	379
Scythas	277	Lapidum aceruus à Dario	
Lacus Tritonidis	347	congeſtus	312
Latus unde pix hauritur		Lapis Melampyguſ	550
350		Lapideus leo ubi	554
Lacus Stympaliuſ ubi		Lariſſæ Aeoliæ ciuitas	82
436		Laſuſ Hermionis filiuſ	466
Lacus famoſiſſ.	506	Laurearum corona	485
Lacus piſcoſuſ & ſaluſ		Laxij Sauromatæ ubi	285
507		Lebæa urbs	613
Lacus Boëbeis ubi	513	Lebeduſ	79
Lacus Gygeuſ ubi	55	Leænæ partuſ	252
Lada inſula ubi	410	Ledanum, aliâſ Ladanum	
Ladice uxor Amafiſ	199	252	
Ladiceſ uotum	ibid.	Ledanum quomodo colli-	
Laij delubrum 333. oracu-		gatur	254
lum 371. & genuſ	378	Ledani medica uirtuſ ibi.	
Lampito Leutychildiſ filia		Legati Darij in puteum	
434		coniecti	514
Lamponium ubi	364	Legati non uiolandi	ibid.
Lampſacum urbs	405	Leges Athen. à Solone con-	
Lana arborea ubi	252	dite	25
Laodamas Phocenſiſ	329	Leges & inſtituta Baby-	
		44 4 lon	

INDEX.

Ion.	104	Lesbij à Polycrate uictâ	
Lemnum oppidum capi-	220		
tur	463	Leucadius Hippomachus	
Leobotus Spartiatarū rex	aruspex		636
37.		Leucadij Dorica gens	594
Leocides Phidonis Argi.		Leucon oppidum Asia	338
tyran.filius	457	Leutychides Menaris fia	
Leonis ex auro effigies	30	lius	431
Leon & Hegesiclis Spart.		Leutychides Spartiatarum	
tyranni	37	rex	432
Leo Sardiū	48	Leutychide fuga & mors	
Leonides 370 . in crucem	435		
tollitur	558	Leutych.oratio de depofit-	
Leonidis regis Spar. genea		to reddē.	440
logia	545	Leutychidis genealogia	
Leonide mors	ibid.	619	
Leonide cadis uindicta		Leutychidis stratagema	
603		661	
Leonum natura atq; loca		Lex Caricarum mulierum	
511		in maritos	81
Leones ubi gignantur	512	Lex oppignorandi pater-	
Leo uiri nomen	537	ni cada.ubi	177
Leontini populus	525	Lex omnium rex & domi-	
Leo lapideus	554	na	509
Leporis fecunditas	252	Liberi cultus apud Meroēn	
Lepreum oppidum	333	126	
Lepus ex equa natus	491	Liberi nomen quādo apud	
Leros infula	407	Persas	139
Lesbus infula ubi	86.106	Liber Aegyptijs Ofiris di-	
Lesbus quando habitari co-		etus	182
pta	591	Libya unde sortita nomen	
		294	

INDEX.

294	transmissio	608
Liches Delphici oraculi coniector	Literæ capiti impressæ	
39	368	
Liliorum ingens uis ubi	Literæ Græcorum ex Phœnicib.	377
153		
Liliorum radices esui aptæ ibidem	Littus pulcherrimum ubi	415
Limeneium regionis Milesiorum	Locri epizephyrij populus ibidem	
16		
Lindos oppidum	Locri Ozolæ populus ubi	
80		
Lindi populus è Rhodo	571	
524	Lotophagi populus ubi	
Linus modulationis genus apud Aegypt.	343.346	
149	Lotos ubi plurima	153
Linum Colchicum, Sardiæ cum, Aegypt.	Loti radix esculenta ibid.	
159	Loti fructus descriptio	343
Lipaxus urbs ubi	Lotij mulieris usus	162
311	Lucern. accensarum festum apud Aegypt.	142
Lipoxais Targitai filius	Lucernarum incensio	550
278	Lucus platanorum	406
Lipsydrium oppidum	Lucinæ tributum	290
379	Ludorum primi inuentores	
Lissus fluuius ubi	Lydi	56
506	Lunæ festum	136
Lisbi flu. aquæ copijs Xerx. non suffecerunt ibid.	Luna Persarum præses	483
Lisse oppidum ubi	Luporum sepultura	144
311	Lupi ex hominibus	316
Literæ Histiaei produntur	Lutræ ubi capiantur	317
409	Luxus Persarum	655
Literarum mira occultatio	Lycij in potestatem Cræsi	
559	44 5 suban	
Literæ Themist. ad Iones lapi. incise		
567		
Literarum per sagittam		

INDEX

Subasti	20	registutor	37
Lyciorum è Creta origo		Lycurgi delubrum apud Spartiatas	38
92.500			
Lycus Pandionis filius è		Lycæus Iupiter	353
fratre pellitur Aegeo	92	Lycæretus Meandri ger-	
Lyciorum nomē et leges	92	manus	364
Lycij ab Harpag. uicti	94	Lydus Atys filius	12
Lycij populus Dario tribu-		Lydi populus antea Meon-	
tarius	246	uocatus	ibidem
Lyciorum in Xerx. exerc.		Lydorum expiandi ritus	
armatura	500	idem qui apud Græcos	
Lycij quōdam Ternulæ uo-			24
cati	ibidem	Lydorum partes primæ in	
Lycius Cyberniscus Sace		consulendis oraculis	32
filius	501	Lydo. Medorumq; quin-	
Lycidas cum uxo. et libe-		quennale bellum	43
ris lapidat.	619	Lydo. Medorumq; bello dies	
Lycophronis Peria. filij in		repente nox facta	48.60
teritus	226.227	Lyd. Medorumq; fœdus	
Lycus fluuius	323.481		43
Lycurgus Aristolaidi filius		Lydorum ritus ineundi fœ-	
	34	deris	ibid.
Lycur. et Megacles Pisi-		Lydorum strenua gens	46
stratum eijciunt	ibi.	Lydorum gens equitandi	
Lycurgus Spartiata inte-		peritiſſ.	ibidem
gerrimæ uite	37	Lyd. cum Persis conflictus,	
Lycurgo oraculum à Py-		et fuga	47
thia redditur	37	Lydia auri ramēta è Tmo	
Lycurgus legum lator	41	lo prouenientes habet	
pud Lacedæ.	38		55
Lycur. Leoboti Spartarum		Lydia Halyattis regis ſe-	
		pulchro	

INDEX.

sepulchro se nobilem i-	in Xerxiano exercitu tua	
stat	lerint	496
Lydorum filie omnes pro-		M
stituntur	ibi.	Maceæ populus 343.
Lydorum mores & leges		371
ibidem	Macedones à Dario suba-	
Lydi primi omnium au-	cti	422
reum argenteumq; num-	Macedo Amyntæ filius	
mum ad utendum percuf-	612	
serunt	Machlyes populus 344	
Lydi primi caupones insti-	Macrobij pop. Aethiopie	
toresq;	208	
Lydi primi inuentores lu-	Macrones populus 159.	
dorum	247	
Lydi in Thufciam primos	Macrones quam armatus	
colonos deduxerunt 55	ram in Xerxiano exercitu	
Lydorum diuifio 56	tulerint 497	
Lydorum cum Cyaxare	Maftorium urbs fupra Ge	
prælium 60	lam 324	
Lydi è Sardibus per Cyrū	Madyes filius Protothie	
exacti 84	Scyth. rex 60	
Lydi Caribus germani 91	Madytus urbs 482	
Lydi pop. tributum Dario	Mæandri campus 16. 118	
pendens 246	Mæandri campos Mæda-	
Lydorum in Xerx. exer.	res incurfat 87	
armatura 496	Mæander fluuius 258. 406	
Lyda mons à Pedafijs ex-	& eius fontes ubi 479	
tractus 93	Mæadrius Polycratis fcri-	
Lydeus fluuius 55	ba 259	
Lygdamus Naxius 35	Mæandrius Sami procura	
Lygies quam armaturam	tor 268	
	Mæan	

INDEX.

<i>Mæandrii oratio ad Sa-</i>	<i>Mandanes Astyagis filia</i>
<i>mios</i>	<i>ibid.</i>
<i>Mæotis palus ubi</i>	<i>61</i>
<i>60. 277.</i>	<i>Mandanes Cambysi nuptiæ</i>
<i>293. 298. 310. 315. 322.</i>	<i>datur</i>
<i>323</i>	<i>61</i>
<i>Mæotei populus ubi</i>	<i>Mandrocles Samius</i>
<i>323</i>	<i>310.</i>
<i>Magdolis oppidū ubi</i>	<i>et eius monumentum ibi.</i>
<i>190</i>	<i>Mantieni montes</i>
<i>Magi populus Mediæ</i>	<i>99. 107</i>
<i>59</i>	<i>Mantineæ urbs</i>
<i>Magi Persarum</i>	<i>338</i>
<i>78</i>	<i>Maneros Aegyptijs quid</i>
<i>Magorum commentum ut</i>	<i>149</i>
<i>Persarum imperium occu-</i>	<i>Marathonem occupat Pisi</i>
<i>pent</i>	<i>stratus</i>
<i>229</i>	<i>36</i>
<i>Magi cuiusdam imperium</i>	<i>Marathon locus</i>
<i>apud Pers.</i>	<i>447</i>
<i>233</i>	<i>Marathonia clades</i>
<i>Magorum cedes</i>	<i>453</i>
<i>239</i>	<i>Mardonius Gobryxis filius</i>
<i>Magophonia Persarum fe-</i>	<i>423. 465</i>
<i>stum</i>	<i>Mardonius uulneratur</i>
<i>240</i>	<i>424</i>
<i>Magistum oppidum</i>	<i>Mardonius à præfectura</i>
<i>333</i>	<i>semouetur</i>
<i>Magnarum iniuriarū uin-</i>	<i>444</i>
<i>dictæ</i>	<i>Mard. oratio de bello Græ-</i>
<i>167</i>	<i>ciæ inferendo</i>
<i>Magnetes populus</i>	<i>468</i>
<i>246</i>	<i>Mardonij in Lacedæ. ob-</i>
<i>Magnesia urbs ubi</i>	<i>iurgatio</i>
<i>258.</i>	<i>640</i>
<i>340</i>	<i>Mardonij cedes</i>
<i>Magna cum periculis su-</i>	<i>647</i>
<i>scipiuntur</i>	<i>Mardonius Xerx. exercit.</i>
<i>489</i>	<i>imperator</i>
<i>Malæa promontorium ubi</i>	<i>497</i>
<i>47</i>	<i>Mardus Heræades Sara-</i>
<i>Malæ dextræ in contume-</i>	<i>dium muros primus con-</i>
<i>liam deraſæ</i>	<i>ſcendit</i>
<i>169</i>	<i>48</i>
<i>Malena</i>	<i>Mardi Persarum genus</i>
<i>418</i>	<i>72.</i>
<i>Males Aetolus</i>	<i>247</i>
<i>457</i>	

INDEX.

247	Masistius à Græcis Mact-
Mariandini populus 246	sus dictus 627
Mariandini à Cræso suba-	Masistæ & liberorum eius
cti 20	cedes 668
Mariandinorum in Xerxi.	Massagetæ popu. ferus &
exerci. armatura 496	robustus 106
Mare Sardonicum ubi 89	Massagetarum deus sol 111.
Mare Caspium 107	113
Mare Atlanticum, rubrum	Massagetarum uictus 112.
107. 117. 190	113
Mare Echinadum insula-	Massagetarum uxores com-
rum 118	munes 112.
Marca urbs ubi 122	Massagetarum senes immo-
Mariandicus sinus ubi. 291	lantur 113
Maris fluius 295	Mastyes populus 357
Mares quam armaturam	Maternum genus nobili-
in Xerx. exercitu tulerint	us paterno apud Lycios
497	92
Maronea Græca urbs 506	Matris Martis templum
Martis oraculum ubi 150.	ubi 143
497	Matieni populus 42
Martis sepulchrum apud	Matienorū in Xerx. exer.
Scythas 299	armatura 496
Marsya fluuius 405. 406	Maxyes Pœni ubi 349
Masanges Aarizi filius	Mazares Medus 84
Pœno. dux 495	Mazares Prienenses subi-
Mascamis elogium 505	git 87
Masij Persarum genus 72	Mazares Mæandri cam-
Masistes Darij, Xerx. ex-	pos incurSAT ibid.
ercitus imperator 498	Mazares moritur ibidem
Masistij cedes 627	Meci populus 247
	Mecyn

INDEX.

Mecyberna Græca urbs	Medimnus Atticus mēſuræ
519	genus 101.428
Medea Colchorum regis	Medorum bellum cum Ha-
filia 10	lyatte 16
Medea raptus à Græcis	Medorum tyrannus Cya-
ibidem	xares 42
Medicum imperium Halys	Medo bellum quinquennæ
fluuius terminat 42	le cum Lydis 143
Medicum nomen Græcis	Medorum & Lydorum
terrorem incutere ſolitum	bello dies repente nox ſu-
432	cta 43.60
Medici ſinguli ſingulorū	Medo. & Lydo. mos inē-
morborū apud Aegy. 150	di ſœderis 43
Medicæ nationis gentes	Medorum ab Affyrijs de-
quæ 58	ſectio 56
Medi Diocen ſibi iudicem	Medo. imperium ad Perſ.
conſtituunt ibidem	translatum 74
Medi regi ſuo regiam ædi-	Medorum à Dario deſectio
ficant ibid.	ibidem
Medi à Scythiſ prælio ſu-	Medo in Xerx. exer. arma
ſi, Aſiæ imperium amit-	tura 493.497
tunt 60.74	Medorum appellatio unde
Medi Ninum ciuitatem ex	493
pugnant 59	Medi ubi 291
Medi inebriatos Scythiſ	Megabates Perſæ 361
interimunt 61	Megabazus Megabatiſ ſu-
Medi Affyriōſ ſubigunt	lius 301
61	Megabizus Perſæ 235
Mediſ canis ſpaca dicitur	Megabizi oratio ad bol-
63	archiam 241
Mediæ regionis faciēs. ibi.	Megabizus Zopyri filius
	276

I N D E X.

276		Melanchleni populus	315
Megabizi clogium	330	Melanchlen. mores & no-	
Megabizes in Pornos exer		menclatura	317
citum ducit	358	Melanchleno uictus huma	
Megabiz. Xerx. exercit.		na caro	ibid.
imperator	498	Melana sinus quidam &	
Megacles Alcmeonis filius		fluius	492
34. 455		Melanopus Ithagenæ	674
Megacles & Lycurgus Pi		Melas, aliâs Pirus, fluius	
sistratum imperio Athe-		81	
nien. pellunt	34	Melis fluius ubi	543
Megacles Clisthenis gener		Meles primus rex Sardiû	
factus	459	48	
Megacles Hippocratis fi-		Melibœa urbs	546
lius	ibidē	Meliensis sinus ubi	289
Megacreon Abderites 510		Melesigenes unde appella	
Megapanus Hyrcanorum		tus	674
dux	493	Melissa Periandri uxor	
Megarensis populus	526	224. 395	
Megarensis plebs uenun-		Melissa à Periandro occi-	
datur	ibi.	sa	ibidem
Megistiæ extispicia	551	Melites fluius	674
Megistias Acarnas à Me-		Mellis ubi maxima copia	
lampode progenitus	552	350.	
Megiste epigramma	554	Melois amnis	644
Melampodis postulata ab		Melyenses populus	246
Argijs	634	Memnonia regia	376
Melampus Bacchici sacri-		Memnonis urbs ubi	ibid.
ficij inuentor apud Aegy.		Memnonia Susa	524
137		Memphis urbs	192
Melampygy lapis	550	Memphis urbs à Mene pri	
		mum	

INDEX

<i>manu condita</i>	157	<i>piß.</i>	77
<i>Memphus urbis situs & de</i>		<i>Mentor Ithacensis ab Ho</i>	
<i>scriptio</i>	<i>ibidem</i>	<i>mero celebrat.</i>	684.676
<i>Mendippus Astaci filius</i>		<i>Mentule potentum apud</i>	
	382.397	<i>Aegypt.</i>	137
<i>Mendacium dicere quan-</i>		<i>Mærcos stagnū</i>	143.184.
<i>do expediat</i>	236	<i>& eius descriptio</i>	246
<i>Mendesium ostium Nili</i>		<i>Mæris Aegyptiorum rex</i>	
	121		1358
<i>Mendesij populus</i>	133	<i>Mæris præclara opera ibi.</i>	
<i>Mendesij cur oves immo-</i>		<i>Mœnia lignea Budinorum</i>	
<i>lent, capris abstinentes</i>			323
<i>ibidem</i>		<i>Mæcones antè Lydi appel</i>	
<i>Mendesij capras ueneran-</i>		<i>lati</i>	12
<i>tur</i>	136	<i>Meraphij Persarum genus</i>	
<i>Mendesij caprarios præci-</i>			72
<i>puo honore afficiunt ibi.</i>		<i>Mercurij statua 53. & tes</i>	
<i>Mendetis templum</i>	133	<i>plum</i>	138
<i>Mendes quid lingua Aegy-</i>		<i>Mercurius quibus gentia</i>	
<i>ptiaca</i>	136	<i>bus colatur</i>	356
<i>Menelaus Helenam recupe-</i>		<i>Mernnade populus</i>	12
<i>rat</i>	166	<i>Mernnadarum tyrannus</i>	
<i>Menelai portus ubi</i>	342		15
<i>Menes primus regnasse ser-</i>		<i>Microë oppidum ubi</i>	126
<i>tur</i>	115.156	<i>Mesambria urbs ubi</i>	312.
<i>Mensa solis</i>	239		506
<i>Mensis intercalaris</i>	23	<i>Mesambriam urbem quis</i>	
<i>Mensis intercal. à Græc.</i>		<i>condiderit</i>	419
<i>alijs additus</i>	115	<i>Messana olim Zancle 530</i>	
<i>Mentes nauicularius</i>	675	<i>Metalla aurea atq; argen-</i>	
<i>Mentiri apud Persas tur-</i>		<i>tea ubi.</i>	502
		<i>Metal</i>	

INDEX.

<i>Metallorum aureorum cer-</i>	<i>Milesiorum & Carum fu-</i>
<i>tamen</i> 652	84 406
<i>Metallum salis</i> 347	<i>Miletum oppugnatur</i> 16
<i>Metapontini populi ubi</i>	<i>Miletus urbs Ionia</i> 79.
283	363
<i>Metiochus Olori filius</i>	<i>Miletus capta diripitur</i>
422	414
<i>Metra Venus</i> 74	<i>Militiæ ordo à quo primū</i>
<i>Micythus Anaxilei famu-</i>	<i>distributus</i> 60
<i>lus</i> 533	<i>Militum Cambyſis depa-</i>
<i>Midas Barbarorum ſecun-</i>	<i>ſtio</i> 212
<i>dus apud Delphos mune-</i>	<i>Milo Crotoniatis luctator</i>
<i>ra poſuit</i> 15	266
<i>Midæ ſella apud Delphos</i>	<i>Miltiades Athenien. dux</i>
<i>ibidem</i>	329
<i>Midas Gordij filius Phryg.</i>	<i>Miltiades Cimonis filius</i>
<i>rex</i> 15.678	<i>tyrannus</i> 419
<i>Midæ Gordij horti</i> 613	<i>Miltiades uictor in Olym.</i>
<i>Midæ Gordij epigramma</i>	<i>certamine</i> 420
<i>ab Home.</i> 678	<i>Miltiades capitur</i> <i>ibid.</i>
<i>Milesiorum cum Halyatte</i>	<i>Miltiades Chersoneso po-</i>
<i>bellum</i> 16	<i>titur</i> <i>ibidem</i>
<i>Milesiorum duo acerba uul-</i>	<i>Miltiades Parum obſidet</i>
<i>nera</i> <i>ibidem</i> 459	
<i>Milesiorum oppugnatio</i>	<i>Miltiadis accuſatio & obi-</i>
<i>per xi. annos</i> <i>ibi.</i>	<i>tus</i> 46
<i>Milesiorum cum Halyatte</i>	<i>Milyada Milyæ Solymi</i>
<i>ſœdus</i> 18	92
<i>Mileſij Cyro confœderati</i>	<i>Minervæ templi deſlagra-</i>
78	<i>tio</i> 17
<i>Milesiorum correctio</i> 364	<i>Minervæ templum cognō-</i>
	<i>b b mine</i>

INDEX.

mine Affesia	ibid.	Minoa Selinusiorum colo-	
Minervæ duo templa apud		nia	372
Affesium	ibid.	Minois cades	532
Minervæ Pallenidis tem-		Minyæ populus	81.331
plum	36	Minyæ commento suarum	
Minervæ Alceæ templum a-		uxor. liberan.	332
pud Tegeat.	37.649	Miraculum maximum Pe-	
Minervæ tutelaris templum		rian. oblatum	18
apud Chios	86	Mitradates pastor Cyri	
Minervæ oraculum apud Ae		nutritius	63.70
gypt.	150	Mnesiphilus Athen.	598
Minervæ vestibulum apud		Modus incundi exercitus	
Saios	196	numerus	493
Minervæ inaurata statua ubi		Molossi populus	81
199		Momemphis oppidum	192
Minervæ lapidea duo simula		Mons Arabicus 117. Puni-	
cra	ibid.	cus	ibidem
Minervæ parentes	344	Mons Africus ubi	172
Minervæ ægis	348	Mons Atlas ubi	347
Minervæ Cræstia	372	Mons ingens eversus unda	
Minervæ urbana	388	gandis metal.	424
Minervæ templum in Sigeo		Mophis mons	125
397		Mortis statua exemplaris	
Minervæ Iliacæ 1000. boues		apud Aegypt.	149
immolantur à Xerxe	486	Mortuorum apud Aegypt.	
Minervæ fanum	593	conditura	151
Minervæ protemplaris ibi.		Mortuorum letitia ubi	
Minervæ Sciradis templum		356	
594		Mors optatissimum persua-	
Minoë ex Sarpedo Euro-		gium ærurnose vitæ	487
pæ filij	92	Mora compendia	471
		Moschi	

INDEX.

Mofchi populus	247	Murichides Helleſpontius	
Mofchorum in Xerx. exer.	619		
armatura	497	Mus Europæus	611
Mofynœci populus	247	Murium tria genera apud	
Mofynœcorum in Xer. ex=		pastorales Pœnos	349
erc. armatura	497	Murus ligneus Perſarum	
Mula mulum peperit	491	648. & eiufdem expu=	
Mulæ partus	272	gnatio	649
Muli ubi non gignantur		Muſici Argiui	263
286.325		Mustela Africa	350
Mulorum ſpecies Scythiſ		Muſei ſortes & earũdem	
horrende	325	edifierator	466
Mulier exuendo tunicam		Mycalæ promontorium	
& uerecundiã pariter ex		81	
uit	13	Mycerinus rex Aegypti	
Mulieris ſimulachrum ex	174		
argento	31	Mycerini clementia & iu	
Mulieres à Dodonæis cur		ſtitia	ibidem
columbæ uocentur	140	Mycerini filiæ mors & ſe	
Mulierum pudenda cippis		pultura	ibid.
à Seſoſtre inſcripta	158	Mycerini concubinae ibi.	
Mulieres Corinthiorum		Mycerini oraculum	175.
denudatæ	396	& pyramis	176
Mulier ex turpiſſ. ſpecio=		Mycorum in Xer. exer. ar=	
ſiſſima facta	430	matura	495
Mulierum Attic. una cum		Mygdoniam à Bottiæide	
liberis cædes	462	Axius dirimit	511
Mulieres ſtuprando extin=		Mylafforum fanum	91
ctæ	571	Mylaffa oppidum ubi	
Munychia	587	Myliarum in Xer. exer. ar	
Murium auxilia	180	matura	497
		bb 2	Mya

INDEX.

Myllita Assyrijs Venus ap	patulo	ibidem
pellata	74.105	Nasamo. iusurandum ex
Myrsilus, aliàs Candaules	diuinitio	ibid.
dictus	12	Nasamonum cadauerum se
Myrina Aeolia ciuitas	pultura	348
82	Nascentium	deploratio
Myrios stagnum	115	355
Myris rex	119	Natho insula ubi
Myfi Caribus germani	91	Natura solertia
Myrsus Gygis filius	258	Natura Leonum atq; eo=
Myrses Persarum dux	dux	rundem loca
406		511
Myrcinus urbs ubi	397.	Nauiß. longis qui primi usi
407		fuerint
Myrenæi populus	463	87
Myrias quid sit	493	Nauiçulæ Babyloniorum
Myfi à Cræso subacti	20	103
Myfi populus ubi	246	Naues Aegyptiorum è spi
Myfia ab Hymæa capi=		no
tur	406	155
Myforum in Xerx. exer.		Naues rubrica delibuta
armatura	496	228
Mytilenæ urbs ubi	198	Naues quinis drachmis ad
Myus urbs Ionie	79	dictæ
Myusij populus ubi	410	442
N		Nauium Persicarum cata=
N		logus
Aparis Scythiæ flu=		499
uius	295	Naucrates oppidum
Nasamones populus	128.	156.
342		198
Nasamonum coitus in pro		Naufragi ubi immolentur
		316
		Nauplia
		436
		Naxus insula
		364.366
		Naxus insula à Pisistrato
		subacta
		37
		Naxij

INDEX.

Naxij populus	525.595	Nili fluminis origo	121.
Nebri	296	127	
Necus rex Aegypt. Psa-		Nili fluminis ostia	121
mniti filius	189.291	Nili flu. natura & incre-	
Necus à quo interemptus		mentum	122.123
186		Nilus solus amnium auro	
Neci uictoria contra Sy-		caret	122.125
ros	189	Nili fontes ignoti	125.128
Neceſſitatis numen	602	297	
Neleus Codri	661	Nilus scopulosus	126
Neon urbs ubi	571	Nilus Africam mediam di-	
Neptuno Heliconio Pa-		uidit	128.156
nionium locus ſacer	82	Nilus Aegypti fluuius	293
Neptunus Afſorum deus		Ninum ciuitatem Cyaxa-	
138		res obſidet	60
Neptunus Thamimaſades		Ninum ciuitatem Medi ex-	
298		pugnant	61
Nep. liberator & eius tem-		Nini oppidi ſitus	102
plum	641	Ninus Aſſyriorum urbs	
Neptuni templum apud		185	
Potideatas	609	Nipſei Thraces	312
Neptunus æreus ſeptem cu-		Niphraga unus Pierum	
bitorum	654	murus	507
Nefus fluuius Abderorum		Niſa oppidum ubi	248
512		Niſei equi	252.485
Neuri populus & eorum		Niſeus campus grandes	
mores	284.315.316	fert equos	485
Nicandra Dodonæorum		Nitetis Aprijs regis filia	
ſacerdos	140	201	
Nicodromus Cincethi	442	Nitocris regine Babylon.	
Niger ſinus ubi	422	egregia monumenta	97
		bb 3 Nitocris	

INDEX.

Nitocris Ninum oppi. sibi subegit	ibidem	O	Asis urbs ubi	213
Nitocris epitaphium	99	O	Oaxus oppidum Cre-	
Nitocris Aegypt. regina		te		335
fratrem ulciscitur	157	Obeli Pherōis donaria		162
Nitri ingens vis	151	Obeli Trochoides		194
Noas fluvius	295	Oceani ortus ubi		279
Noctes in dies commuta-		Ociosus pro honestissimo		
te	176	habitus		139
Nocranis oppidum	435	Octamafades Scyalis fra-		
Nomades Scythiae 15. 42.		ter		307
284		Oculos in pectoribus ge-		
Nomadarum Scytharum		stantes		349
seditio	42	Odomanti popul. ubi		359
Nomades Pœni	345	Odryses ubi		311
Nomades sagittarij	498	Oebares Darij equiso		243
Nouem fontes ubi	461	Oebarus Megabizi filius		
Nouus murus ciuitas Aeo		419		
lia, & Cumanorum colo		Oecetor Gelo. proge.		524
nia	82. 677	Oedipodæ delubrum		333
Noua urbs oppidum in		Oea locus ubi		388
Pallena	511	Oenusæ insula ubi		88
Nox pro die ubi extitit		Oenotriæ ager ubi		89
483		Oenoën Bœotij occupant		
Nudium oppidum	333	385		
Nummi primum à Lydis		Oenone insula		575
perculsi	55	Oeobazus Perses		309
Numina Persarum	74	Oeobasi liberi occid.		309
Nymphodorus Pythij fi-		Oeroë insula ubi		642
lius	516	Oetosyrus Apollo apud		
		Scythas		

INDEX.

Seythas	298	Olynthij ab Artab. truci-
Oetæi montes ubi	550	dantur ibidem
Oetyni à Cræso subacti		Onesylus Gorgi frater
20	400	
Offa falsuræ resiliit	670	Onesyli dolus, & mors
Oilycus unde appellatus	401.404	
333		Onesyli caput in portas su-
Olenus	81	spensum 404
Oleagina corona Olympi		Onesyli sacrificia ibidem
corum præmium	568	Onetes Phanagoræ 549
Olea in arce Atheni.	598	Onochonus Thessaliæ flu-
Olen Lycius	290	uius 513
Oliatus	369	Onochonus Xerx. exerci-
Olorus rex Thraciæ	422	tui defecit 543
Olbiopolitæ populus ubi		Onomacritus sortileg. A-
284		then.eijcitur 466
Olophyxus urbs ubi	478	Opea Spargapithis uxor
Ollas pulsandi mos	428	306
Olympus Mysiæ	25	Ophryneus urbs ubi 486
Olympus & Offa Thessa-		Opificum ignobilitas ubi
liæ montes 32.512.534		193
Olympij Iouis delubrum		Opiniones de Nili flumi-
116		nis natura & incremento
Olympieni à monte Olym-	123	
po dicti	496	Opis ciuitas 99. & dea 289
Olympi. præmium corona		Oraculum Halyatti à Py-
oleagina	568	thia redditum 17
Olympiodorus Lamponis		Oraculum Delphicū Cræ-
627		so redditur 29
Olynthiorum ab Artaba-		Oracula Græcorum 28
zo obfessio	608	Oraculum Delphicū Cræ-
		bb 4 sus

INDEX.

<i>sus uerum deprehendit</i>	<i>Oraculum Latone</i>	187
29	<i>Oraculum Siphnijs reddi-</i>	
<i>Oraculum Lycurgo à Py-</i>	<i>tum</i>	218
<i>thia redditur</i>	37	<i>Oraculum Corinthijs red-</i>
<i>Oraculum captiosum Spar</i>	<i>ditum</i>	393
<i>tiatis redditum</i>	38	<i>Orac. promiscuum Argijs</i>
<i>Oraculum Pythiæ de ofi-</i>	<i>redditum</i>	414
<i>bus Orestis</i>	39	<i>Oraculum Doloncorum</i>
<i>Oraculum Cræso redditū</i>	419	
<i>de muto filio</i>	49	<i>Oraculum Martis ubi</i> 498
<i>Oraculum Branchidarum</i>		<i>Oraculum Dionysij ubi</i>
<i>de Pacty</i>	82	507
<i>Oracu. Ammonis Iouis de</i>		<i>Oraculum Atheniensium</i>
<i>Aegyptijs</i>	123	518
<i>Oraculum Dodoneum o-</i>		<i>Oraculum Argiurū</i> 522
<i>mnium uetustissimum</i>	139	<i>Oraculum Cretensium</i> 532
<i>Oracula apud Græcos pri</i>		<i>Oraculum Spartiatarum</i>
<i>ma, eorumq; origo</i>	<i>ibid.</i>	552
<i>Oraculi Ammonis origo</i>		<i>Oraculum Bacidis</i> 566.
149		587.595
<i>Oraculorum origo secun-</i>		<i>Oraculum ex delubrum</i>
<i>dum sententiam Herodo-</i>		<i>Amphiarai</i> 611
<i>ti</i>	<i>ibidem</i>	<i>Oraculum Persis à Bacle</i>
<i>Oracula apud Aegyptios</i>		<i>redditum</i> 638
<i>que</i>	150	<i>Oratio Prexaspis ad Per-</i>
<i>Oraculū Pherori regi red-</i>		<i>fas</i> 238
<i>ditum</i>	162	<i>Oratio Otanis de statu po-</i>
<i>Orac. Mycerini regis ex</i>		<i>pulari</i> 240
<i>urbe Buti</i>	175	<i>Oratio Cois Mitylenao-</i>
<i>Oraculum de ærea phiala</i>		<i>rum præfecti</i> 313
186		<i>Oratio Histiaei Milesij ad</i>
		<i>Scythas</i>

INDEX.

Scythas	329	Orci filius	441
Oratio Aristagoræ ad Cleomenem	374	Ordo militiæ à quo pri- mum distributus	60
Oratio Soficlis	392	Ordissus Scythiæ fluvius	
Oratio Histiaei ad Darium	295		
492		Orætis dolus	259
Oratio Cypriorum ad Io- nes	403	Orætes indignam Polycra- tis affixi cruci mortem	
Oratio Persarum ad Io- num tyrannos	411	luit	260
Oratio Leutychidis de red- dendo deposito	440	Oricus portus	659
Oratio Datis ad Delios	445	Orneatæ populus	386
Oratio Clisthenis ad pro- cos filia suæ	458	Oropus	446
Oratio Xerxis de inferen- do bello Græciæ	467	Orestes Agamemnonis fi- lius	39
Oratio Xerxis ad Persas	489	Orestis proceritas & sepul- chrum	39
Oratio Corcyræorum ad Xerxem	531	Orithyia Boreæ uxor	540
Oratio Harmocydis ad Phocenses	625	Orphica unde ortum duxe- rint	149
Orbelus mons ubi	359	Orus Osiris filius rex Aeg- ypti	182
Orbis partitio secundum Herodotum	290	Orus Græcis Apollo dici- tur	ibid.
Orosangæ quid Persica lin- gua	590	Oryes ubi gignantur	349
Orchomenij populus	81	Orthocorybantes populus	
Orchomeniorum ager	571	247	
		Ossa & Olympus Thessa- liæ montes	201.32
		Ossa quinque cubitorum	
		655	
		Oslenta Xerxi oblata	491
		bb 5	Oslenta

INDEX.

Ostenta Delphis representata	572	Peonia situs	358
Ostia Nili septem numero	121	Peones populus	354.398.
Otanes Aegyptijs Bacchus	507	People in Asiam abducti	359
et Dionysius dictus	133.	Peones transportati	398
Otanes Pharnaspis filius	234	Peonius ager ubi	311
Otanis oratio de statu populi ad Persas	240	Pesus urbs ubi	405
Otanes Amastris pater, dux Persarum	493	Peti Thracie populus	
Otanis morbus	271	Palestini Assyrii dicti	202
Otbrys mons Thessaliae	313	Palladis barba	93
Ouium mira genera	254	Pallena Phlegra prius appellata	311
Oues sacrae Solis ubi	659	Pallenidis Mineruae templum	36
Orthium carmen 19. et A. Gellius capite 19. libri	16	Palmarum Babylon. diuersitas	102
P		Palmarum spathe	495
Pactyas Lydus à Cyro deficit	83	Palmae Babylonie usus quis	102
Pactyas Persis traditus	87	Palmae ubi multa	342.346
Pactyca regio ubi	247.	Pamisus Thessaliae fluius	313
250.293		Pamphylorum in Xerx. exer.armatura	100
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulērunt	495	Pamphylj populus	246.
Pactolus fluius	399		382
Pæan carmen quale	355	Pan unus inter VIII. deos	135
		Pan Aegypt. nouissimus decorum	

INDEX.

deorum	182	thas	298
Panos templum ubi	448	Paphlagones populus	11.
Panos simulachrum	135	42.246	
Pan. quibus parentibus or-		Paphlagones à Cræso sub	
tus	ibid.	acti	20
Panagyriæ Athenien	451	Paphlag. in Xer. exer. ar-	
Panes Perdiccæ dupli effe-		matura	495
cti	613	Papracæ pisces	359
Panetius Sosimenis	389	Papremus oppidum	142
Pangeus mons ubi	359.	Papremitanis equi fluuiales	
307		sacri	146
Panionius Chius	378	Parapotami populus	372
Panitis Messenij consilium		Parasangæ quid	116.376.
in discernendis geminis	423		
426		Paralata Scythæ unde	
Panionium locus 80.82.90	278		
Panionium sacrum 80.82		Paretaceni populus Mediæ	
Panormus lacus ubi	85	59	
Pantagnotus Polycratis		Paris Alexan. ad Prote-	
frater	219	ducitur	164
Panthaleon Halya. filius,		Parius lapis	379
Cræsi frater	54	Parios urbs	705
Panthelæi Persarum genus		Parmys Smerdis Cyri filia	
72	497		
Pantheræ ubi gignantur		Parnassi uertex ubi	369
349		Parorcatae populi	333
Pantimachi populus	247	Parthenius fluuius ubi	159
Panticapæ fluuius	284.	Parthenius mons ubi	448
295.297		Parthi populus	247.255
Pantita sese strāgulat	555	Parthorum in Xer. exer. ar	
Papæus Iupiter apud Scy-		matura	494
		Partus	

INDEX.

<i>Partus uipera & leone</i>	<i>Pausania, Embroti filius</i>
253	622
<i>Partus diuersa tempora</i>	<i>Pausania exercitus ordo</i>
434	640
<i>Parus insula</i>	366
<i>Parus à Miltiade obside-</i>	<i>Pausania uictoria aduers.</i>
<i>tur</i>	Mardo. 647
459	<i>Pausanias sagitta per late-</i>
<i>Parycani populus</i>	247
<i>Parycanorum in Xer.exe.</i>	<i>ra ictus interiijt</i>
<i>armatura</i>	495
<i>Pasargade Persarum ge-</i>	<i>Pausania præda</i>
<i>nus</i>	72
<i>Pataici dii</i>	219
<i>Patarbemi auri nasusq; præ-</i>	<i>Pausiris Amyrteus</i>
<i>scinduntur</i>	192
<i>Patarum oppidum Lycie</i>	96
96	<i>Pausica populus</i>
<i>Patere au. Delphis à Crœ-</i>	<i>Pecuarij Armenij ubi</i>
<i>missæ</i>	15.30
<i>Patera aheneæ mira capa-</i>	<i>Pecuarij Indi</i>
<i>citas</i>	41
<i>Paternorum opificum suc-</i>	<i>Pecuarij Persæ</i>
<i>cessio ubi</i>	429
<i>Patiramphis Xerxiani cur-</i>	<i>Pedasij pop. ab Harp. ex-</i>
<i>rus auriga</i>	485
<i>Patizithes magus</i>	230
<i>Patrenses populus ubi</i>	81
<i>Patumus oppidum Arabia</i>	189
189	<i>Pedasenses populus ubi</i>
<i>Pausanias Cleombroti fi-</i>	<i>Pedice oppidum ubi</i>
<i>lius</i>	308
308	<i>Pedunculorum comestores</i>
	317
	<i>Pedunculorum præmorsus</i>
	341
	<i>Pelasgi po. sr. & eorum</i>
	lingua 32
	<i>Pelasgi Aegialees nunc lo-</i>
	<i>nes dicti</i>
	500
	<i>Pelasgi, Cranai, & Cæro-</i>
	<i>pida</i>
	575
	<i>Pelasgi ex Attica exacti</i>
	461
	<i>Pella</i>

INDEX.

Pella urbs Botticæidis terræ	Periandro maximum mira
311	cu. oblatum 18
Pellena Achæorum pars 80	Periander cum defuncta cō
Pelius mons ubi 344. 312	cubuit 395
Peleon Iouis filius 381	Periandri de non recipien-
Pelopis Phrygis serui re-	do filio cdictum 225
gio 468. 473	Periandri duo filij 224
Peloponnesi gētes septem	Perinetades Demarmeni fi-
585	lia 370
Peloponnesium bellum 651	Perinthus urbs ubi 311. 419
Pelusium ostium Nili 121.	Perinthis à Persis subacti
187. 204	354
Peneus fluuius Thessaliæ	Perinthis cum Pæonib.
477. 312. 334	singulare certamen 354
Pennis oppletus aër 288	Perinthis expugnatio 355
Pentapolis antè Hexapolis	Persarum uictus habitusq;
appellata 80	priscus 41
Penthylus dux Paphius	Persarum aspera regio ibi.
342	Persarum cum Lydis con-
Peræbi populus 312	flictus 46
Percotes urbs ubi 405	Persarum ingenium 52
Perdiccas , Gauanes, & Ae	Persæ in potestatem Me-
rop. fratres 612	dorum redacti 59
Perdiccæ panes duplices	Persis à Phraorte bellum
æti 613	infertur 60
Pergamum unus Picrum	Persarum complura gene-
murus 307	ra 72
Pertalla uaticina 431	Persarum à Cyro defectio
Periander Cypseli filius	71. 72
Corinthiorum tyrannus	Persarū præstantissimi Pa-
18. 223	sargadæ 72
	Persæ

INDEX.

Perse aratores, Perse pe-	lia	205
cuarij	ibid.	
Perse gyrum cœli Iouem	trantur	208
appellant	74	
Perse deos ex hominibus	spatium	211
ortos esse negant	ibid.	
Perfarum ritus dum Ioui	cumbunt	244
immolant	ibidem	
Perfarum numina que ibi.	101	
Perse Vranie Veneri sa-	Perfarum conuiuia	360
crificant	ibidem	
Perfis Venus Metra appel-	Perficum mare ubi	290
latur	ibid.	
Perfarum natales	75	
Perse inter pocula consul-	398	
tant	ibidem	
Perse neceffitudo uicinitatis	Perse cum Caribus confer-	406
maxima	76	
Perfarum φιλαυτία	ibidem	
Perse externarum rerum	Perfarum obtruncatio	406
studiosiff.	ibidem	
Perfarum institutio qualis	Perse criniti	414
ibidem	Perse oratio ad Ionum ty-	411
Perfis flumina religiosiffi-	rannos	
me colluntur	77	
Perfarum mos in sepelien-	Perfarum minæ Ionibus in-	
dis cadaueribus defuncto-	tentatæ	ibidem
rum	78	
Perfarum magi	ibi.	
Perfarum clementia	207	
Perfarum capita cur fragi-	Perse Cepheneſ appellari	493
	ibidem	
	Perse immortales qui	498
	Perfarum equeſtriū copia-	
	rum	

INDEX.

rum numerus	499	Phalerus urbs	379.387
Perfici equitatus præfecti		Phalli	137
ibidem		Phanes Halicarnassæus ge=	
Perficarum navium catalo=		nere	201
gus	499	Phanem ulciscuntur Aegy.	
Perfarum origo unde	523	204	
Perfarum cum Lacedæ.con		Phanax atres Indorum dux	
gressio	548	494	
Perfa. naufragium ad Eu=		Pharandates Theaspiis fi=	
boeam	564	lius	652
Perfar. tabellionum cursus		Phareses populus	81
et modus	595	Pharmiches præfect. submo	
Perfic. copiarũ apud Plat.		uetur	499
ordo	633	Pharnaspes Achæmenid.	
Perfis oraculum redditum		201	
638		Phaselis urbs	198
Perfarum luxus	655	Phasis	60.158.439
Persei specula	120	Phayllus uir trispythioni=	
Persei templum, simula=		cus	596
chrum, sandalium, ubi		Pheatria quid	687
152		Phædyma Otanis filia	234
Perseus gymn. ludo, institu		Phemius Smyrneus Home=	
tor	ibid.	ri præceptor	675.685
Persei profectio in Aegyp.		Pheneum urbs	435
153		Pherendates Sarangard.	
Perseus Assyrius	427	dux	494.497
Perseus Danaës et Iouis fi		Pheretima Arcesilai regis	
lius	493.523	mater	339
Petra tribus	393	Pheretimæ in Barcæos cru	
Petræ Trechinie locus		delitas	353.340
544		Pheretimæ miseranda mors	
		354	

INDEX.

354		Corficam	88
Pheron rex cæcus	162	Phocensium execratio	ibi.
Pheroni oraculum reddi-		Phocensium cum Tyrre-	
tur	ibidē	nis & Carthaginiensibus	
Pheronis donaria	ibidem	nauale bellum	89
Phiala in balteis Scytharū		Phocenses prælio uicti Cor-	
281		sica insula secedunt	ibid.
Phidippides Atheniens.		Phocensibus Cadmea uicto-	
448		ria obtigit	ibidē
Philæon Gorgi filius	563	Phocenses in Rhegium de-	
Philagrus & Euphorbus		migrant	ibidem
prodit.	446	Phocenses capti lapidan-	
Philæus Aeacis filius	420	tur	ibidem
Philippus Butacides Olym-		Phocensium in Thessalos	
pionic.	372	eruptio	570
Philitionis pyramides	174	Phocens. regio à Barb. uas	
Phillis Pangeorum regio		statur	571
508		Phocia oppidum	46
Philocyprus à Solo uersib.		Phœbi sanum ubi	430
celebratus	404	Phœnic. diffensionum auto	
Phirmus Athenien.	537	res cum Græc.	9
Phla insula	344	Phœnices Palestini	159.
Phocais Homeri	680	499	
Phocæa regio	79.88.198	Phœni. ad Africam cognos-	
Phocæa quomodo capta		missi	292
& à Pers. occupata	87	Phœnices literæ	378
Phocenses	81	Phœnix Aegyp. sacrosan-	
Phocens. primi longis na-		ctæ auis	146
uibus usi sunt	ibidem	Phœnicis auis descriptio	
Phocensium murus	ibid.	ibidem	
Phocensi. demigratio in		Phœnix fluuius	535.545
		Phætor	

INDEX.

Phraortes filius Diocis	59	Phylacais & Autonous	
Phraor. patre defun. succedit in reg.	ibid.	Delphorum heroës, & eo	
Phraort. bellum Persis intulit	ibid.	rum delubrum	593
Phraor. Pers. in potestatem Medorum redigit	59	Pidorus urbs ubi	510
Phraor. Asiam sibi subegit ibidem		Pieria pix	350
Phraortis interitus apud Assy.	60	Pierum muri ubi	507
Phraorti Cyaxares in reg. succedit ibidem		Pieria oræ Bæotiae	575
Phrataguna Darij regis uxor	553	Pigres Paon.	357
Phronima Etearchi filia	335	Pindus mons ubi	513
Phryges à Croëso subacti	20	Pinus locus	682
Phryges populus ubi	42. 246. 374	Pini natura quæ	421
Phryges antiquissimi	114	Pirus, aliàs Melas, fluvius	81
Phrygum in Xerx. exerc. armat.	496	Piromis Græcis quid	182
Phryges Bryges dicti ibi.		Pisa urbs ubi	116
Phrynichi comœdia	415	Piscibus Aegyptus abstinet	131
Pbthiotis ora	32	Piscium qui Aegypto sacri	146
Phya mulier ex tribu Pæanica	35	Pisciū genitura in stagnis apud Aegyp.	154
Phya Pisistrato uxor ducta	35	Pisces pabulum equorum ubi	359
		Piscium mira copia	ibid.
		Pisces Papraces & Tilonis	ibid.
		Piscatorum ænigma	689
		Pisistratus Hippocratis filius, Atheni. tyrannus	34
		Pisistrati nobile commentum	34
		cc	Pisistra.

INDEX.

Pisiftra. Athenarum impe-	341		
rio potitur	ibid.	Platea urbs	336. incendi-
Pisistratus Athenis eijcitur		ditur	396
ibidem		Plataeensium ingens clades	
Pisistrati uxor Phya	35	647	
Pisistratus illegitime cum		Platearum pugna	663
uxore coit	35	Platanorum ingens lucus	
Pisistratus Marathonem		406	
occupat	36	Platanus aurea atque uitis	
Pisistrati in Athenien. co-		480	
pie	ibidem	Plata. aureo monili à Xerx.	
Pisistr. tertio urbe Athenis		donata	481
potitur	ibidem	Plinthinetes sinus ubi	116
Pisistratus Naxum insulā		Pluuia nulla apud Thera-	
subegit	37	os per septem annos	333
Pisistratus Delum insulam		Pluuia apud Aegypt. por-	
expiat	ibid.	tentosa	294
Pisistratide Athenis pulsi		Plynis portus ubi	341
380		Podion Doridis	370
Pissyrus urbs, & lacus in		Pœnæ modus apud Persas	
ea salsus & piscosus	507	77	
Pistricis Cræsi effigies a-		Pœni Aegyptijs sededunt	
puḍ Delph.	31	337	
Pitana ciuitas Aeoliæ	82	Pœnorum uariæ nationes	
Pittaci Mitylenæi respon-		341	
sum ad Cræf.	20	Pœni Nomades, id est, pa-	
Pituuta fluxus remedia	348	scuales	345. 347
Pix Pieria ubi	350	Pœni saluberrimo corpore	
Pixodorus Cindysis	405	348	
Placianorum lingua	33	Pœnorum pastoritiorum	
Platea insula Africa	335.	sacrificia	348
		Pœni	

INDEX.

Pœni ubi	351	est	45
Pœnorum in Xerxiano ex		Porata, aliâs Pyreton, Scy	
ercitu armatura	498	thiæ fluvius	295
Pogon Træzeniorum por		Porinus lapis	379
tus	574	Posideum urbs ubi	24.36
Poli & gnomonis inuen-		Potidæa, & eius ab Artu-	
tio	161	bazo obseſſio	511.608
Polycratis prodigioſa for-		Potidæatarum à Barbaris	
tuna	221	deſectio	608
Polycratis ſmaragdus	221	Præſiadis paludis inhabitat-	
Policratis callid. cômẽ.	227	tores	359
Polycratis cædis occaſio		Præda Græcorum è Perſa-	
257		rum clade	654
Polycrat. filie ſomniũ	259	Præda Pauſaniæ	ibid.
Polycrates cruci affixus		Prælium circa Maſiſtij ca-	
260		dauer	628
Polynices	332	Præſij populus ubi	532
Polymneſtus Theræus	335	Præſepe Mardonij à Græ-	
Polyas Anticyrenſis gene-		cis diripitur	649
re	566	Prexaſſes Perſa	214
Pollux & Caſtor Tyndari		Prexaſſes ſe præcipitem	
dæ	331	dat è turri	238
Pons funeſtus à Seſoſtre		Prexaſſis oratio ad Perſas	
160		238	
Ponticum genus arboris		Prexaſſes Aſpathinis	501
285		Priene urbs Ioniæ	79
Pontus Euxinus	294	Prienas Ardys expugnat	
Ponti amplitudo	309	15	
Portentum ingens Hippo-		Prienenſes populus	410
crati uſum	33	Prienenſes à Mazare ſub-	
Portentum Cræſo uſum		iguntur	87
		cc 2	Primo

INDEX.

Primogenitus ex lege suc-	In frigidum furnum panes
cedit in reg. 426	ingerere 395
Procles Epidauri tyran-	Isthmum fodere 93
nus 224	Longæ regum manus 615
Procles capitur 226	Lemnia facinora 462
Prodigiorum maxima ob-	Molles uiri ex mollibus re-
seruatio 150	gionib. 672
Prodigiosa cecitas 453	Mulæ partus 272
Prodigium 582	Muliere ignauior 663
Promeneæ Dodonæorum	Non est istud cura Hippo-
sacerdos 140	clide 458
Propontidis longitudo 309	Non statim ab initio exi-
Protopitis insula & eius	tus omnis est manifestus
latitudo 133.193	489
Proteus Pheroris in regno	Ouem lupis relinquere 333
successor 162	Scythiisato 439
Protei sanum apud Mem-	Sylosontis amiculum 267
phim 163	Ver ex anno exaruisse
Protesilai templum ubi	529
484	Prytanæum 447.543
Protemplaris Miner. 573	Psammitichus Aegypti rex
PROVERBIA.	60.114.187
Animus in auribus habitat	Psammi rex Aegypti. Psam-
484	mitic. filius 190
Cadmea uictoria 89	Psammi mors 191
Dolosi homines, dolosa &	Psammenitus Amasis filius,
eorum uestimenta 210	rex 264
E tripode oraculum 344	Psammenitus deponitur
Hunc calcem tu quidem	206
consuisti, Aristagoras au-	Psammenitus epoto tauris
tem sibi induit 408	no sanguine obiit 209
	Psylli

INDEX.

Pſylli populus ubi	343	Pyramis Mycerini regis	
Pſyllorum expeditio aduer-	176		
ſus auſtrum	ibid.	Pyramis Rhodopis mulie-	
Pſyttalea inſula ubi	387	ris proſtantis	176
Pteria locus Cappadociæ		Pyramis regis Aſychi late	
munitiſſ.	44	ritia	178
Pteria urbs à Cræſo expu-		Pyrene urbs ubi	129
gnatur diripiturq;	ibid.	Pyreton fluuius Scythiæ	
Ptoon	611		295
Ptoi Apollinis ſanum ubi		Pyrgus oppidum	333
ibidem		Pythagoras monarch.	372
Pugna inſtructa reſtib.	498	Pythagoras Mneſarchi ſi-	
Punicus mons	117	lius	313
Punica humus	119	Pythagoras Miletī procu-	
Puluinar Dianæ	224	rator	407
Puteus trifariæ rerū ſpeci-		Pythiæ 3000. pecorum à	
es exhibens	454	Cræſi. immolata	30
Pygres Selidonij filius	502	Pythiæ oraculum Lyncur-	
Pylus	531	go redditum	39
Pylæ	535. 545	Pythiæ oraculum Lacedæ-	
Pyramidum lapidicinæ ubi		redditum	37
	117	Pythiæ oraculum de oſi-	
Pyramides Mæris regis		bus Oreſtis	39
Aegypt.	158	Pythiæ oraculum ad Cræſ-	
Pyramis regis Cheopis	173	ſum	52
Pyramis è quæſtu meretri-		Pythiæ ora. de Iſthmo Cni-	
cio ubi	ibid.	dijs datum	96
Pyramis Chephrenis Aeg.		Pythij qui	428
regis	ibid.	Pythius Atys filius Lydus	
Pyramides Philitionis ubi			480
	174	Pythij facultates	ibidem
		cc 3	Pythij

INDEX

Pythij Lydi filius diffecatur	484	mus	167
Pythij Iſchenoi præſtantia	537	Rhampſi . regis deſcenſus ad infernas ſedes	170
Pythermus Lacedæ . auxiliū rogat	83	Rhaphodi Homericorum carminum exploſi	585
Pythogenes in Inyçū opp. relegatur	417	Rheginorum maxima cædes	533
R		Rhenea	445
R Afura Arginorum	48	Rhegium	89
R Regem ubi conſpicineſas	59	Rhetium urbs ubi	486
Rex ubi maximus ſtatura deligitur	209	Rhocæus Philei filius	229
Rerum humanarum inconſtantia	11	Rhodium mare ubi	93
Rerum omnium inſpiciendus exitus	24	Rhodopis pyramis	176
Res diuinitus futuræ ſignis declarantur	662	Rhodopis monumentum in templo Delphico	ibi.
Reſtibus inſtructa pugna	498	Rhodus ciuitas ubi	198
Rhadinace genus olei ex cuius uis	454	Rhodope mons	295
Rhamſinitus rex Aegypti	167	Rhyſes populus ubi	81
Rhamſiniti regis ſimulachra	ibi	Rosæ ſexagenum foliorum	614
Rhamſiniti filia proſtituitur	170	Rubrum mare	107. 117. 190
Rhampſ. pecunie ditifi-		Ruinæ hominibus diſcipline ſunt	108
		S	
		S Abacus rex Aethiopum	178. 186
		Sabaci regis iuſtitia	ibi.
		Sabaci uiſum	179
		Sabyllus Gelous	525
		Sacæ populus	247. 494
		Sacorum	

I N D E X

<i>Sacrum in Xerx. exer. ar=</i>	492		
<i>matura</i>	494	<i>Salamis Athenien. profu-</i>	
<i>Sacrum dux Hystaspes</i>		<i>gium</i>	580
<i>ibidem</i>		<i>Salinarii concubitus cum</i>	
<i>Sacrum Panionium</i>	80	<i>cadauere</i>	152
<i>Sacra Dorienfium</i>	ibid.	<i>Salmydesus urbs</i>	312
<i>Sacra Triopij Apollinis</i>		<i>Salsuræ offa refilijt</i>	670
<i>ibidem</i>		<i>Samothraciæ populus Pe-</i>	
<i>Sacra Cabyrorum à Persis</i>		<i>lasgi</i>	138
<i>sumpta</i>	138	<i>Samiorum Aescrionia tri-</i>	
<i>Sacerdotes Aegyptiorum</i>		<i>bus</i>	213
<i>rafi</i>	131	<i>Sami euerfionis causa à Da-</i>	
<i>Sadyattes fucceffor Ardys</i>		<i>rio</i>	267
<i>15</i>		<i>Samus Sylofonti traditur</i>	
<i>Sadyatti Halyattes fucce-</i>			269
<i>dit</i>	ibidem	<i>Samiorum alienū ubi</i>	334
<i>Sadyattis imperium apud</i>		<i>Samum ubi</i>	79
<i>Lydos</i>	16	<i>Samij Zanclam occupant</i>	
<i>Sagartij Perfaram genus</i>			416
<i>72.498</i>		<i>Samothraces muri</i>	506
<i>Sagitta ad Iouem excuffa</i>		<i>San litera apud Perfes no-</i>	
<i>401</i>		<i>mina magnificentiæ termi-</i>	
<i>Sai urbs ubi</i>	125.142	<i>nantur</i>	77
<i>Saitanorum regum fepultu-</i>		<i>Sandanis Lydus</i>	41
<i>ra</i>	194	<i>Sanacharibus rex Arabum</i>	
<i>Saiticum oftium Nili</i>	121	<i>Aegyptum inuadit</i>	180
<i>Sal fua fponte crefcens</i>		<i>Sanacharibi ftatua lapidea</i>	
<i>297</i>		<i>ibidem</i>	
<i>Salis collis ubi</i>	346	<i>Sana urbs</i>	479.511
<i>Salis metallum</i>	347	<i>Sandoces Thaumafij cruci</i>	
<i>Sala urbs Samothraciæ</i>		<i>affixus</i>	642
		<i>cc 4</i>	<i>Sapai</i>

INDEX.

Sapei Thraciæ populus	307	Satre Thraciæ populus	307
Sapientes non esse pruden		Satrapie Persarum	245
tes, acerbum	625	Sattagidæ populus	246
Sappho poëtria	177	Sauromatam cum Amazo.	
Sarage populus	247.255	commixtio	318
Sarangarum in Xer. exer.		Sauromatæ solœcizantes	
armatura	494		320
Sardana mons ubi	677	Scamandrus fluuius	380
Sardanapalus rex Nini	185	Scamandri aqua exercitui	
Sardanapali thesaurus ibi.		Xerxis defecit	486
Sardiũ reges Heraclide	12	Sceptrum Babyloniorum	
Sardium primus rex quis			103
	12.48	Scæus Hippocoontis filius	
Sardis à Cimmerijs capta			378
	15	Schœni quid	116
Sardis expugnatur	48	Sciathus insula	335
Sardius leo circumlatus ur		Scidros oppidum	415
bi	ibidem	Sciona urbs in Pallena	511
Sardium expugnatio in ter		Scironis uia	385
tium annum dilata	53	Sciradis Minerue templũ	
Sardonium mare ubi	89		594
Sardinicum linum	159.	Scholæ tectum in pueros	
Sardis captae & concrema		corruens	417
te	399	Scolopis ubi	668
Sarga urbs ubi	510	Scopasis rex	321
Sarpedon & Minos Euro		Scutum Athenien.	452
pe filij	92	Scutum Athen. quomodo	
Sasspires populus	60.247	ostentatum Persis	455
Sataspes Achemenidis	292	Scylax oppidum	33
Sataspes cruci affixus	293	Scylax Cariandis	293
		Scyles	

INDEX.

Scyles Aripithis filius	306	ris fanum	ibi.
& eius mors	307	Scythæ quot annis Asiæ	
Scylacis supplicium	367	imperii obtinuerint	ibid.
Scythes Zancleorum rex		Scythæ à Medis inebriati	
iustiss.	367	occiduntur	ibid.
Scyllias urinator	362	Scythiæ grues quò prouo-	
Scythæ pecuarij Nomades		lent hybernatum	123
sunt	42.284	Scythæ à Sefostre subacti	
Scytharum Nomadarum	158		
seditio	42.281	Scythar. serui quare oculis	
Scythæ trucidatum co-		orbentur	277
stumq; puerum Cyaxari		Scytharum modus in emul	
perinde atq; uenationem		gendo lacte	ibid.
offerunt	42	Scytharum origo	278
Scytharū fuga ad Halyat-		Scythæ Auchatæ qui	ibid.
ten	43	Scythæ Herculis filius	280
Scythæ in Asiam transf-		Scytharum regum origo	
eunt	60.281	ibidem	
Scythæ Cimмери. ex Euro		Scythæ aratores, agricola	
pa pellunt	60	tor.	297
Scythæ Medicam occu-		Scytharum mores	294
pant	ibid.	Scythiæ flumina	295
Scytharum cum Medis a-		Scythæ regij	298
pud Caucasum cōgresio		Scythicum gramen	298
60		Scytharum dij 298. & ius	
Scythæ fufis Medis Asia		iurandum	301
potiuntur	ibidem	Scytharum mos in cæden-	
Scythæ Vranie Veneris		dis uictimis	298
templum depeculantur	61	Scythia lignorum inops	
Scythæ theliæ morbo ob-		ibidem	
noxij ob directum Vene-		Scytharum mantilia	300
		cc 5	Scy-

INDEX.

Scytharum mos in hostes	Semen Indicū quide	250
300	Senectæ maximus honos a=	
Scytharū mos incundi for=	pud Aegy.	149
deris	Senes ubi maculentur	249
302	Sepia locus	437.538
Scytharum regum sepul=	Sepulchrum Halyattis a=	
tura	302	
Scytharum à Scyle defe=	pud Lydos	55
ctio	306	
Scythæ suorum instituto=	Sepulchri Halyattis descri	ibid.
rum obseruantiss.	307	
Scythia uetus ubi	314.315	105
Scythiæ duæ partes	314	
Scythis mulorum species	Sepulchra uitrea ubi	212
horrende	325	
Scytharum munera ad Da	Sepulchrum Helles filiæ A=	
rium regem	326	
Scytharum intemperantia	thamantis	492
439	Serbonis lacus ubi	202
Scythicus exercitus Medi	Seriphij populus	595
cam regionem inuadit	Sermyla Græca urbs	510
477	Serpentum sacrorum de=	
Scythæ Persis Sacæ appel	scriptio	147
lati	494	
Sebennyticum ostium Nili	Serpentum sepultura in Io	
122.188	uis templo	ibidem
Selbonidos stagnū ubi	116	
Selymbria oppidū ubi	419	
Semiramis Babyloniorum	Serpentes alati ubi	ibid.
regina	97	
Semurami. reginæ egregia	Serpentes alati thuriferas	
monumenta	ibidem	
	346	
	Serpentibus uescentes ubi	
	346	
	Serpens arcis Athenarum	
	custos	594
	Serui Scytharum cur ocu=	
	lis	

INDEX.

lis priuentur	277	Sigynarum appellatio ibi.	
Seruorum bellum	438	Sileni Marsiae pellis in utrē	
Servi boni interdum homi-		formata	479
nibus malis	584	Sillicypria kiki quid	154
Serrium promont. ultimus		Silphium ubi	342.350
Zone orbis	492	Simiarum comestores	350
Sesostris rex Aegypt.	158	Simiarum ubi maxima uis	
Sesostris quas gentes sub-		ibidem	
egerit	158.159	Simonides poëta Leoprea	
Sesostris inscriptiones	160.	pus filius	400
et monumenta	161	Simulachrum mulieris ex	
Sestus urbs ubi	330.481	argento	31
Sestus à Græcis obsidetur		Simulachra primū ab Aea	
569		gypt. dijs consecrata	115
Sethon Aegypti rex, Vul-		Simulachrum Iouis arietis	
cani sacer.	180	na facie	133
Sicania nunc Sicilia dicta		Simulachrum Panos	135
532		Simulachra æstatis et hye	
Sicyoniorum tribuum no-		mis	167
mina	382	Simulachra Mineræ la-	
Sicyonum multa	443	pidea	199
Sicyon	381	Simulachrum Darij lapi-	
Sidon Græca urbs	165	deum	245
Sidonius Tetramnestus Al		Simulachra ex oleis	388
lesi filius	501	Simulatis inter Phœnices	
Sigeus Troicus ubi	342	et Græcos initium	11
Sigeum ubi	396.380	Sinope urbs	44.129.281
Sigma litera apud Persas		Sinus maris Arabica regio	
magnificentiae nomina ter		nis descript.	118
minantur	77	Sindus urbs	511
Sigynæ populus ubi	356	Singus urbs	510
		Siphnus	

INDEX.

Sipbnius insula locupletij.	celeberrimum emporium
228	82.674
Siphniorum ingens thesau	Sobolis procreandæ præ
rus 228.595	mia apud Pers. 76
Siromitres Oebasi Parica	Sogdi populus 247
norum dux 495	Sogdorum in Xerxiano ex
Sisamnes Hydarnis filius	ercitu armatura 494
Ariorum dux 494	Sol Massagetarū deus III.
Sisyrae genus penularum	II3
494	Soli à Massagetis equi im
Sitalces Thracū rex 307.	molantur II3
516	Sol causa exundationis Ni
Siuph urbs 195	li fluiij 124
Smaragdus Polycratis 221	Solis insuetus ortus & oca
Smerdis Cambyfis frater	casus 181
214	Solis mensa ubi 209
Smerdis regno Persarum	Solem execrantes 346
potitur 233	Solis eclipsis Xerxe mo
Smerdis auribus mutilatus	uente exercitum contra
235	Græcos 483
Smerdones Otanis fil. Xer	Sol Græcorum deus ibidē
xiani exercitus dux 497	Sol pro mercede 613
Smila oppidum ubi 511	Sol obscuratus 622
Smindyrides Sybarita 457	Solis sacrae oues ubi 659
Smyrnae arma à Gyge illa	Soli urbis obsessio & ex
ta 15	pugnatio 405
Smyrna ab Halyatte capi	Solonis peregrinatio in
tur 16	Aegypt. 21
Smyrna à Colophone. con	Solon legislator Athenien.
dita ibidem	ibidem
Smyrna Aeoliæ ciuitas &	Solon à Cræso humaniter
	exceptus

INDEX.

exceptus	ibidem	quo	37
Solon Cræsi diuitias nihil		Spartiatarum rex Leobo-	
duxit	50	tus	ibid.
Solonis lex Atheniensibus		Spartiatarum respu. & le-	
data	197	ges bellicæ à Lycurgo	38
Solois promontorium ubi		Spartiatæ delubra Lycu-	
128		go ædifi.	38
Solymi olim Milyæ dicti		Spartia. cū Argiuis de Thy	
92		rea agro contentio	47
Somnium filia Polycratis		Spart. regum dignatio &	
259		iura	427
Sophanes Eutychidis De-		Spart. senatus	428. & lex
celensis	652	385	
Sophanis ancora	ibidem	Spart. oraculum	552
Sophistarum totius Græ-		Spart. cædes apud Thermo	
ciæ pereгри.	20	pylas	553
Sosiclis oratio	392	Spart. epigrammata	555
Sostrates	334	Sparta urbs in Lacedæmo.	
Spaca Medis canis appella		556	
tur	63	Spartanorum reges	610
Spammius (aliàs Psammi-		Spasmi remedia	348
us) mons ubi	156	Spathæ palmarum	494
Spargapises Tomyris fi-		Speculatores Græcorum	
lius à Cyro capitur	111	520	
Spargapises seipsum inte-		Sperchius Anerisli filius	
rimit	ibidem	515	
Spargapithes Agathyrso-		Sperchius amnis Anticyræ	
rum rex	305	præterlabitur	544
Spartanorum tyranni Le-		Spini lacryma gummi est	
ontes & Hegefcles	37	155	
Spartiatarum instituta à		Sponsa ubi conuiuiis prosti	
		tuatur	

INDEX.

tuatur	342	Sua quæq; inspicere debet	
Squamosi pisces Aegypt.	re		13
sacri	146	Suadela numen	602
Stadium, passus, cubitus,		Subulci apud Aegyp. pro=	
pes, quid	185	fani	136
Stagirus Græca urbs	508	Sus animal spurcum Aegy.	
Stathmi regij quid	375	dictum	ibid.
Stesenor Curiij tyrannus		Sus hostia Lunæ & Liberi	
404		patris	ibid.
Stesagoras Cimonis filius		Suis sacrificandi modus ibi.	
447		Sues apud Scythas	300
Stesagoræ cades	421	Suc abstinent Aegyptij	
Stentoris lacus ubi	492	347	
Storacis usus ad quæ utilis		Successionis ius apud Spar	
252		tias	465
Struthij subterranei ubi		Suniacum iugum ubi	315
349		Susa oppi.	99.374.376
Stratias Chius	33	Sybaritæ populus	371
Strattes Chiorum Tyrannus	610	Sybaris urbs capitur	372.
σποδίαλ@ κῶνος quid	563	& diripitur	415
Siruchates populus ubi	59	Sybaritanum bellum	371
Sirymon fluvius	37.358.	Sydonia urbs à quibus con	
398.506		dita	222
Strymonij populus ubi		Syene urbs Thebaidos	125
496		Syennesis Cilicij rex	405
Stryma Thasiorum urbs		Syloson Polycratis frater,	
506		filius Acaci	219.267
Strygis aqua ubi	435	Syloës promotorium	292
Stymphalius lacus	436	Syleus campus ubi	508
Styrenses populus	595	Symanum mare ubi	93
		Syrus fluvius	323
		Syri	

INDEX.

Syri Cappadoceſ ſunt	II.	278	
42.119.246.42.374			Tarichea 120
Syrorum prædia Cyrus de			Tarteſſum Perſæ occupant
naſtat	44	87	
Syros Croæſus exterminat			Tarteſſiorum rex Argatho
ibidem			nium ibid.
Syria Aegypto contermina	165		Tarteſſus emporium nobis
			le 334
Syria Paleſtina	246.499		Taurici montes ubi 277
Syrorum in Xerxiano exercitu armatura	494.499		Taurica gens ubi 315
Syropæones in Aſiam abducti	359		Taurorum populorum mores 316
			Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt 316
T			
Tabella totius orbis	373		Tauchira oppidū ubi 342
Tabellionum Perſarū curſus & modus	595		Taxacis rex 322
Tabiti quid	298		Tearus fluvius, & eius mendica uis 311
Tachompſo inſula ubi	126		Teari fontes partim calidi partim frigidi ibidē
Talentum Babylonicum	245		Tegea Arcadum 448.533
Tanais flu.	293.295.298.322.323		Tegeates populus 37
Tanagræi populus	377.387		Tegeatib. à Lacedæmoni bellū inferitur 38
Tanagræa	639		Teiorum demigratio in Thraciam odio Cyri 90
Tarentum urbs	315		Teij Abderam cōdunt 90
Tarentinorum maxima cædes	533		Teius op. à Græcis extruendum 198
Targitaus & eius tres filij			Tenij 589
			Teos

INDEX.

Teos oppidum ubi	79.90	Terræmotus tanquam pro-	
Telmiffes coniectores	45	digium ubi	287
Telys rex Sybaritarum		Tetthronium oppidum	571
	371	Thales Milesius defectio-	
Telus insula	524	nem solaris luminis Ionia	
Telion cœna Persis quid		bus prædixit	44
	667	Thaletis Milesij inuentum	
Tellias uaticinus	569	in traducendo fluuiū Crœ	
Tellus beatiss. à Solone iu-		si exercitum	ibidē
dicatus	21	Thaletis Mil. consilium 10	
Telli filij fideliter instituti		nibus datum	90
ibidem		Thaletis Mil. opinio de ex-	
Telli obitus splendidiss. ibi.		cremento Nili fluminis	
Tellus eadem, non fert om-			123
nia	23	Thalamia quid sit	367
Tellus Scytharū deus	298	Thalthybij ira in Lacedæ-	
Tellus Apia Scythis appel-		monios	514
latur	ibid.	Thalthybij templum apud	
Temesij Clazom. apud Ab-		Spartia.	ibidem
deritas cul.	90	Thalthybius Agamemno-	
Temesius Clazom. Abdera		nis præco	ibidem
conditor	ibid.	Thalthybiadarum honor	
Tempe locus ubi	534	apud Spar.	ibid.
Tenus Aëoliæ ciuitas	82.	Thalthybij ira in Lacedæ-	
	445	pacata	515
Teucros urbs ubi	486	Thamnyra Inari Afri si-	
Tenarus locus	531	lius	207
Termile olim Milyæ ap-		Thamane populus	247
pellati	92.497	Thasus urbs à quibus con-	
Terræ diuifio	121	ditæ	155
Terra & aqua munera	314	Thasus insula à Thasociis	
		conditore	

INDEX.

conditore	422	avaritia	602.603
Thasij populus subactus		Themist.omnium Græcorū	
423		prudentiſſ.	607
Theasides Spartiata	439	Themiscyra ubi	309
Thebæ Bœotiae ubi	450	Theogonia Persarum in sa	
Thebæ Aegyptiacæ	46.	crificijs	75
115		Theophania festum	30
Thebani Iouis sanum	96	Thera septem annos plu=	
Thebæ olim Aegyptus ap=		uiam non sensit	333
pellata	120	Thera insula quondā Cal=	
Thebanis arietes sacrosan=		lista	332
cti	133	Therambus in Pallena	
Thebarum Aegyptiarum		urbs	511
mirum	304	Therapne locus	430
Thebanis stigmata regia in		Theras Antefionis filius,	
uruntur	556	Cadmeus genere	332
Thebanorū obſeſſio à Græ		Thereorum coloniae	335
cis	656	Therma ubi, Thermaeus si=	
Thelia morbus Scythas in		nus	510
uadit	61	Thermodō fluuius ubi	159
Themistocles Neoclis filius		630.639	
519.534		Thermopylarū mons	535.
Themistoclis corruptio		550	
561		Theron Agragantino. mo	
Themisto.commetum	566.	narchus	530
586		Thersandrus Orchemenius	
Themist.literæ ad Iones la		332	
pid. incisæ	567	Thesmophoria sacra	195
Themisto. cum Aristide si=		Thespia urbs uastatur	596
multas	586	Thespienses populus	387
Themist.uaſſrities, exactio,		Thesproti populus ubi	
		dd	395

INDEX.

395.396		Thracum in Xerx. exer. ar=	
Thessalus dux	372	matura	496
Thessalie descriptio	512	Thraces Bithyni & Strya=	
Thessalie equæ omnium		monij appellati	496
optime	543	Thraces Iouis sacrum cur	
Theslorides literarum pro		rup cum equis abegerunt	
fessor	670	604	
Thetidis raptus à Peleo		Thracum: sacrificia	670
341		Thriasis campus	581.621
Thetrippotrophus	420	Thryæ oppidum ubi	333
Thomani populus	255	Thus ubi, & quomodo col	
Thonis præfectus Canobi=		ligatur	252
ci ostij	163	Thyia Cephisi filia fanum	
Thoraces picturati Ama=		536	
sis regis	223	Thyrea ager ubi 47. & in	
Thoricatribus	314	sula	228.436
Thoyes ubi nascantur	349	Thyssageta populus ubi	
Thraces à Cræso subacti		285.323	
20		Thysus urbs.	478
Thraces populus Asia		Tiarantus fluvius Scythiæ	
246		295	
Thracum uestimenta cana=		Tibareorū in Xerx. exer.	
bacea	304	armatura	497
Thraces aduersus tonitrua		Tibesis fluvius	295
sagittas excutiunt	312	Tigris flu. in rub. mare in=	
Thracia tellus	314	funditur	99
Thraciæ gens eiusq; mo=		Tigris fluvius Opin præ=	
res	355.356	terlabitur	ibidem
Thracum sepulturæ qua=		Tigris fluvius ubi	376
les	356	Tigris ostium	415
Thraciæ muri	419	Tigranes Achemenidis Me	
		do.	

INDEX.

ad. dux	493	Trachea gens ubi	314
Tigranis dictum	569	Transfugæ, gens	Aegy=
Tigranes Persarū dux	661	pti	126
Tilones pisces	359	Tranus fluuius ubi	507
Timnes Spargapithis fi-		Traspiæ Scythiæ	278
lius	305	Trasybulus Milesiorum	
Timo sacerdotissa Paria		tyran. 17. 335. & eius cō=	
genere	460	mentum	17
Timonax Tinagoræ filius		Trausi po. Thraciæ, eiusq;	
501		mores	355
Timon Androbuli filius		Trechiniæ petreæ ubi	544
518		Trechis urbs	545
Tirynthiæ regio	436	Tria capita, Capita quer=	
Tisamenus Græcorum aru		cus	636
spex	635	Triopij Apollinis sacrum	
Titormus Aetolus, frater		atq; certamen	80
Malis	457	Triopium Cnidiorum re=	
Tmolus fluuius & mons		gio	93. 291
49. 55. 399		Tritæenses populus ubi	80
Tmolus fluuius auri ramē		Tritechmas Artabazi fi=	
ta profert	55	lius	101
Tomiris Massagetarū re=		Triballia planities	295
gina à Cyro bello adori=		Trieterica & Bacchanæ=	
tur	108	lia apud Gelonos	317
Tomyridis magnanimitas		Tritonis fluuius	344
III		Tutela Minervæ templum	
Tonitrua ubi nulla	287	apud Chios	86
Tonitrua in Xerx. exerci.		Tybæreni populus	247
ingruunt	486	Tychius coriarius	677. ab
Torona Græca urbs	478.	Homero celebratus	685
510		Tycta cœna quid	667
		dd 2 Typhō	

INDEX.

Typhon Aegyptiorū rex	tur	347
182	Vaccinum non gustantes	
Tyrānus Mermnadarū	ibidem	
15	Vaticini Scytharum	301
Tyrannis lubrica res	227	Veneris Vraniae templum
Tyrannorum mores	240	ubi
Tyrannidis incommoda	61	
392	Veneris Vraniae templum	
Tyrannus tyranno operā	à Scythis depeculatum	
præstat	616	ibidem
Tyreus Mapen. dux	301	Veneris fanum apud Cy-
Tyrus quādo extructa	135	prum
Tyriorum castra locus qui		ibidem
dam	162	Veneris templum apud Cy-
Tyra flumen	281	theros
Tyres Scythiae fluvius		ibidem
295. 308	Venus Mylitta Assyrijs di-	
	cta	74. 105
Tyritæ Græci	296	Venus Arabibus Alitta
Tyrrh. Thufcia, Tyrrheni		74
Thufci	55	Venus Persis Metra
Tyrrhenus Atys filius	56	ibid.
Tyrrhenorū sedes ubi	55	Veneris templum apud A=
Tyrrheniam Persæ occu=		tarbechas
pant	87	133
Tyrrhenorum bellicus ap=		Veneris hospitæ ædes
paratus aduersus Phocen		163
ses	89	Venus Scytharū dea
Tyrodiza Perinthiorum		298
ora	479	Venus Artimpasa
		ibidem
V		Venti etesiae causa exunda-
Vacca Isidi sacra	132	tionis Nili
Vacca ubi non alan=		123
		Ventorum ara in Thyra
		536
		Verticis rasura apud quos
		populos
		343
		Vestes lanceæ ubi profane
		149
		Vesta Scytharum dea
		298
		Vestigia

INDEX.

Vestigiū Herculis ubi	308	conditæ	323
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur	443	Vrania Veneris sanum uenustiss.	61
Victimæ cadendæ ritus apud Scyth.	298	Vrania Ve. templū à Scythis diripitur	ibid.
Viperæ coitus partus'que	253	Vrania Veneris apud Persas sacrifi.	74
Vinum ex hordeo apud Babylon.	148	Vrania Venus Alilat Arabibib. dicta	203
Viri ærei ubi	187	Vrina hirci spasmū remedium	348
Viri agrestes	319	Vrotalt Arabibus quid	203
Viri pro mulierib. exornati	361	Vtj populus 247. & eius in Xerxiano exercitu ar- matura	495
Virginum auctio apud Babylon.	104	Vulcani sacerdotes	114
Virgines ubi deuirginentur à rege	341	Vulcani maximum templū Memphis	157
Virginum anniuersarius cōsiliatus	344	Vulcani uestibula à quo ædifi.	158.187
Vitæ humanæ breuitas & calam.	487	Vulcani colossus 197. & fax	395
Viuos defodere	508	Vulcani templum & statua	218
Vocalissimus Aegyptius	330	Vulpium & urforum sepultura	144
Vrbana Minerva	389	Vulpamfariis Aegyptijs cer.	16
Vrbium Græciæ decremēta incrementaq;	11	Vxor Candaulis Gygi	13
Vrbs uctus à Nicodromo occupatur	442	da iusa	dd 3
Vrbes à Dario in Scythia			xo=

INDEX.

Vxorū mactatio ad mariti funus	356	Xerxiani exercit. ordo ibi.	
Vxores Athen. raptæ	461	Xerxiani exercitus toni= truis et fulgure ingruenti bus multi exanimati	486
X			
Xanthius campus	94	Xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat	ibid.
Xanthij populus ibi.		Xerxes uiso exercitu illa= crymauit	ibidem
Xantippus Ariphronis fi= lius	459. 482. 610	Xerxis spectaculum ibi.	
Xerxes Darij filius	97	Xerxis et Artabani collo= quium	487
Xerxes quid Græcis signi= ficet	445	Xerxi duo hostilissima	488
Xerxes rex Persarum de= claratur	465	Xerxis oratio ad Persas	490
Xerxes cur bellum Græcis intulerit	466	Xerxis domus in Helleston= tum	ibid.
Xerxis omnium prima ad= uersus Aegyptum expe= ditio	467	Xerxis exer. in Europam traiectus	491
Xerxis oratio ad Persas de bello Græcis inferendo	ibid.	Xerxi quæ ostenta oblata sint	491
Xerxis iuuenile ad Artæ= ba. respons.	472	Xerxes exercitum suum lu= strat	492
Xerxis genealogia	ibid.	Xerxian. copiarum catalo= gus	492. 538
Xerxis oratio qua expedi= tionem in Græcos reuo= cat	473	Xerxis uxor Amastris no= mine	493. 508
Xerxis somnia	473	Xerxiani exer. duces qui fuerint	497. 501
Xerxis copiarum omnium ma= xime	477	Xerxis festiuium stratage= ma	510. 521
Xerxes Hellesponto com= ides inijcit	482	Xerxianis copijs Chidori aqua non suffecit	514
Xerxis crudelitas	485		

INDEX.

Xerxis magnanimitas	316	Zacynthij populus	229.
Xerxis expeditio in Græ-	434		
ciam	316	Zancla nunc Messana di-	
Xerxis fiducia	321	ctæ	330
Xerxiana classis	338	Zanclei populus	415.325
Xerxis formæ dignitas	339	Zamolxis dæmon	342
Xerxis naues cccc. sub-		Zegerines murium genus	
mersæ	340	apud Pers.	350
Xerxiano exercitui Ono-		Zeuxidemus Leutychidis	
chonus fluuius defecit	343	filius	434
Xerxia. clades apud Ther-		Ziræ amiculi genus	495
mopylas	368	Zoa à Batto condita	337
Xerxis ridiculū factū ibid.		Zona urbs Samothrac.	492
Xerxis liberi 398. & fuga		Zopyrus se mutilat	273
399		Zopyri ad Babylonios	
Xerxis impietas	601	profugium	274
Xerxis copias fames & pe-		Zopyrus Babylonici exer-	
silentia excipiunt	604	citus dux declaratur	275
Xerxis aureus currus ibid.		Zopyri præstantia	276
Xerxis reditus in Asiā	605	Zopyrus Megabizi filius	
Xerxis crudele factum ibi.		ibidem	
Xerxes tempe. uexatur ib.		Zopiri filia à Sataspæ ui-	
Xerxis amores	666	tiata	292
Xenagoras Praxilai Hali-		Zoster	399
carnas.	ibidem	Zygantes Pœni ubi	350
Xistus aureus Amphiarao		Zygantes sinuarum come-	
donatus	31	stores	ibidem
Xuthus	300	Extrema coronis imposita	
		indici librorum Herodo-	
		ti, multæ uariæq; histo-	
		riæ refertis.	
Z			
Z Abeces Pœni	350		
Z Zacynthus ubi	434		

